

Severi
Dialogi de virtut. et vitis
plurimorum p. frat. segypti
ms. chart. sine a.

Legenda S. Martini
aliorumq. sanctor.

C. 11

I

Liber fin Crucifoz In Dusseldorp.

C. 11

LAIDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

Incipiunt capitula legendarum subscriptarum

Prologus de ortu s ^{an} cti martini Et vita s ^{an} cti vii dormientium consagium eorum eius capitula	4
De miraculis sancti martini epi et confessoris m ^o	13
Text ^{us} hystorie traslationis corporis b ^{ea} t ⁱ martini r ^{ati} o m ^o	21
Text ^{us} Gregorii turonensis epi de miraculis e ^{ius} d ^e viri m ^o	31
Excerptum ex hystoria gallozum de obitu b ^{ea} t ⁱ p ^{re} sulis martini m ^o	33
De traslatione corporis eiusde s ^{an} cti viri Cu p ^{re} facioe sulpicij i vita ip ^s i	37
De vita sancti viri cu capitulis p ^{re} cedentib ^{us} m ^o	46 et 48
Epistola seueri ad eugenium m ^o Et epla eiusde de obitu e ^{ius} vi	40
Incipit dyalogus seueri de virtutib ^{us} et vita p ^{ri} m ⁱ egyptiozum m ^o	60
Incipit liber t ^{er} ci ^{us} dyalogi seueri de vita s ^{an} cti martini Gallus m ^o	66
Incipit dyalog ^{us} quartus eiusde de vita sancti martini m ^o	66
Passio sancti saturnini m ^{ir} is	73
Passio s ^{an} ctorum c ^{on} stanti et dauid m ^{ir} is	80
Passio sancti andree ap ^{osto} li m ^o	84
De miraculis sancti andree ap ^{osto} li m ^o	96
Passio sancte barbare uirginis et m ^{ir} is m ^o	99
Vita sancti nicolai epi et confessoris m ^o	120
Traslatio sancti nicolai epi m ^o	127
Vita sancti eucharij epi	131
Passio sancte lucie uirginis et m ^{ir} is	133
Vita sancte odilie uirginis	138
Passio sancte eulalie uirginis et m ^{ir} is	142
Passio sancti ignacij m ^{ir} is	144
Passio sancti thome ap ^{osto} li	144
Passio sancti Gregorij m ^{ir} is	144
Passio s ^{an} cti Crisogoni m ^{ir} et s ^{an} ctar ^{um} anastasiæ r ^{ati} o	144
Passio sancte eugenie uirginis	166
Miracula sancti stephani p ^{ro} thom ^{ir} is	187
Passio sancti thome catuarcesis epi	197
Vita sancti siluestri p ^{ap} te	214
Passio sancte Columbe uirginis	214

lib^{er} p^{ri}m^{us}
liber 3us
liber q^{uart}us

Incipit epla s^a gregory turo
nesis archiepi ad b^{at}u sul
piciu scdm Sicuticensem
archiepm. de ortu s^a mar
ti. et i vita scozu. vii. dormi
entiu cofragumeoru ipsius.

Beatissi
mo pa
tri Sul
picio di
gna by
turicen
si archi
epo. Gre

gorius tuonoru indigni sa
cerdos In deo salutari mo
salute ppetua Apud poeta
sub figura apu scozu v^oq et
prudencia laudat cum dia
tur Eius magis ex hauste
fuerint hoc acris omib incu
but generis lassu sarare ru
nas hoc pr beatissime in fron
tem eple pre misisse liauerit
osiderati quata prudencia
quata sollicitudie titubantis
ecclie statu firmare et eis
ruinas resarare cotendit h
vite ppe exemplis lucenib hor
mellifluu exhortaconu ser
moib q hoc demiq gestis pce
denau scozu in mediu platis
age no cessatis hinc est em
qd me cetera que puitati mee
ura sublimitas impauit ur
guens autē impium ē am
a ammoniao quatmo viu dor
mientiu q apud maro mo

nastium nos aut regere
quozq fama pcelebs longe
lateq diffundit actoz vita
vel sine suspia possem rep
te vobis dirigere Tu ego
iuxta poeta illud pro moe
meo et p via reuerentia res
pondi Tuus ē pr alme qd
optes exposuisse labor in ius
sa capeste fas ē Statimq vi
auo ut di obediencie pede
uram pseques iusionem p
scrutato eccliarum sermo
et bibhothecis reuoluens
tandem apud p^{re}fatū mar
monastium reperi qd queie
bam Seruato ergo tenore
hystorie patniti v^o ut pete
deratis transiptū destinavi
de cetero et pro officio et pro
more v^ori ē et ob xpi gnam
adquirenda edificare ecclias
et amico mo seruo obediē
eiusdem xpi d^{omi}ni misericordia
impetrare. **Explicit plogus.**

Incipit de vita et obitu scozu
vii. dormientiu cofragume
oru b^{at}i martini turois i manu
moiteio cozpali qestentiu.

Empore dro
detiam et
maximiam
iperatoru
crudelitate
eoz exige
te deficerz

cepit et discede pene vnu
sub orb a ramanoy p^{re}ate.

127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150

Maximilianus dicitur et max
imam imperator crudelitate
eorum exigitur deficiente cepit
inter milites autem huius reg
ni discessit presidere eis flo
ris rege strenuissimo Cui flo
rus patre suo aumaro no
uiter via uniuerse carnis in
gresso regnum adeptus est cum
viginti esset annorum habebat
autem idem floros duos fratres
minores se marinum et au
marum Dixit autem predicto floros
uxorem puellam pulcherrimam
brubildem nomine filiam dicit
regis saxonum ex qua genu
it tres filios primogenitum florem
beati marini turonensis ge
nitorem secundum tamen aumaram secun
dum vero hilgrinum iuniorum filios genuit
clementem primum letum et theo
dorum Tercium autem aumaro in
genuit gaudentem quiriacum et
innocentium florem qui in regno
suo fere per annos feliciter po
tuit maximiano aggreditur qui
fere per tres annos laborans
vix et cum magna difficultate
primam partem regni eius ingressus
est nec sine morte et sang
uine suorum pugnauerat si qui
dem floros cum eo bis tempore sepius
confligens tunc inter deuictum
fugauerat Sed prodicione suorum
suspensus quoddam castrum et munivit
contra eum et eius regnum et sic
sedes et tamen Tandem obsedit
eum in quadam castra munitione

• hilgrinum

cum omnem fere nobilitate huius
Obsessus autem per dimidium annum
ad deditionem compulsus est
venire vita sibi cum membris
suis atque suorum concessa Captoque
duxit secum romam Inter quos fue
runt duo fratres floris regis mar
tini et aumari filios autem
non dum genuerat hi primogenitum
suum florem videlicet tunc annorum
Alios autem duos per reuersionem
captiuitatis genuerunt Cum autem
presentati essent diocletiano mi
sit eos in carcerem per annum vero
dimidium sordidato perbitatum floros
diocletiano iussit eum sibi presentari
Videns autem pulchritudinem eius
ob fecerit et labore carceris emar
tuisse misericordia motus est absolutum
et remisit ad propria promissum ei reg
no suo cum redditibus sublatum vel
satis factum munitionibus Tali causa
pactum promissum eum regnare ut
per mortem ipsius filios ipsius non
sublimaretur in regnum nec
imperialatum sed tantum tribunum
existeret Quod cum ex utraque
parte summatum fuisset recessit cum
omnibus suis Reuersus autem
eodem anno genuit duos
filios hilgrinum et aumaram Quibus
vires qui non accipit personam per
apud et exhibet oscula eorum quod
uult induat et edat in reipublica
sensum et adduat in superiorem
impatores ipsos qui ecclesiam
persecutionibus grauissimis dum vex
auerant in tantam amorem
et vanitatis deuotum promissum

mutacionem. ut Diocletianus
 in comedia maximianus
 mediolani vno die deposi-
 tis insignibus impii. post
 impium priuati uiueret
 quasi plebius. Vex maximianus
 hanc milto post facti
 penitens cum dispositis in
 fidis genero suo constantino
 iam regnum tenenti
 morte uoliret. De phenso
 dolo illis apud massiliam
 capto nec milto post in car-
 cere fractis laqueo ceruicibus
 strangulatus. vel ut qui-
 dam asserunt a demonibus
 suffocatus impia uita morte
 digna finit. Diocletiano
 vero et ipse eadem ex cau-
 sa. eidem constantino factu-
 se intelligens suspectum
 hausto ueneno sui ipsius effec-
 tus est punitor impis et
 in villa sua seorsolonas
 opidum die uite clausit ex-
 tremum.

His et tempali et
 eterna morte mul-
 tatus. cum post tetra-
 et horridam bello et pre-
 caionu caliginem diu desi-
 derate pacis tranquillitas diu-
 no nutu late per mundum splen-
 descere cepit. floribus primo
 genitum sui florentino
 q. eisdem impatoribus videli-
 cet diocletiano et maximiano
 breuissimo tempore
 constantio patris suo et gale-
 rio maximo. in simul tantu

mediis successerat educandu
 edidit. Que tempali et dilec-
 tu constantino idem habuit
 adultorq. milite facto uxore
 dedit neptem sua filia sororis
 sue tribunusq. constitutu re-
 misit ad patrem suum. Qui ex
 eadem uxore uiuente patre
 suo filium genuit que florentino
 ari precepit. Qui nato est
 quidem septimo de anno con-
 stantini anno. sed p. modum
 tempore filij eius constantini
 a beato paulo constantino
 politano ep. deo disponente
 cathedra factus et bap-
 tizatus martinus est uocatus.
 Venerabilis ergo baptizator
 eius id est patriarcha paulo
 ab eodem constantino q. pat-
 ri impium succedens in arria-
 na heresim declinauerat
 apud auitaualam quidam
 auasam nomine ob catho-
 licam fidem pulsus exilio ar-
 rianorum insidijs crudeliter
 strangulatus ad celestia reg-
 na victor migravit. Florus
 autem antiquus sermo confecto
 die clausit extremum. Terra
 sua primogenito suo dimisit
 et duos fratres iuuenes in ma-
 nu eius reliquit. Qui mortuo
 patre. terra uiriliter rexit
 et fratres suos cum filiabus nobi-
 lissimorum pagi huius copu-
 lauit. Ex quibus primogenitus
 suo hilgus uidelicet ut predictum
 est quatuor filios genuit
 sed autem aumarus tres

Florus q. tribunus filius flori
 regis mortuo constan-

lino et regnante constantino con-
stantinopolim venit cum filio
suo florido parvulo quem imp-
atori commendavit qui eum secu-
retur et militem fecit. Quae
etiam adhuc adolescentulum
juliano cesari cum ab eodem co-
stantino patruelo suo in gallias
adversus barbaros qui romanorum
terras infestabant ignarus
quod de eo dominus disponeret secu-
ad ferenda praesidia adduxit
et exercitandum militem qui dum
prevaluit in comitatu suo de-
tinuit. **S**ed vir sanctus magister ele-
git deo servare caelesti quam sub
impatore terreno militare quod
ad hoc specialiter effectus ut
simpliciter sanctae crucis vexillum
in oculis mundi patris erige-
re et adorandum deuberet et
militiae sacramenta euangelis
mutaret edictis. Qui clarior
clarior meritis quam
ab infanzia devotus a puer-
icia profectus in adolescentia
perhibuit de die in diem de
virtute in virtute proficiens mag-
nus in mundo claruit mirabi-
lis et doctus catholicas lege-
lateque replenduit. Cui omnia
tanta virtute et miraculo tam
grandi et stupendo in ma-
nibus dei inchoaverat quod mi-
si et propositum in eis semper exauso
et beatorum exitus haberet. In
mo mirum si post tam mirabi-
lem quae ad se deus illum tra-
xit conversionem et virtutum
sublimitate ardua et miraculorum
claritate gloriam et religionis
decore splendida iugiter usque
ad vitam finem non ageret con-
versacione. Quis enim non om-
nifere virtute et miraculo mira-
bilis ducatur infantulum vir de-
cemem ab uberibus ut sic di-

nam cum lacte matris imbibit
erroris funtina exhorruisse
suprahaone parentibus tutori-
bus atque actoribus nunc inimis
nunc verberibus nunc blanditiis
insistendo de hortantibus ad
crisi fide et ad ecclesie aug-
mentum dum praeparat sacramenta con-
fugisse societatem. Quis
enim stans attollat praeteritis
puerum duodennem in statu
cordan et sapientis viri etatis
teneritudinem non respicien-
do heremum squalorem et
quidquid ibi tolerare potest ac-
si delicias concupisse et quod in-
terim pro corporis imbecillitate
non valebat sed postea imple-
turus erat in meditanda salubri
et desiderando in conspectu
dei qui non minus velle pro facto
reputat iam facere. Quis non
in signi laude praedicandum cen-
seat adolescentem in summis
emittit delicias viribus patris
sclari in platu militiae quasi
solitarii vel monachi se ex-
hibendo non solum ab opibus
malis sed et ab omni concu-
piscenda nefaria continens
se et in medio fornacis ba-
bilomae sulphure et pue-
ferentis se illibatum custodisse
in aliis aliena diripientes
et eum iridentes. sua non modo
supflua sed etiam necessaria
pauperibus erogasse et quod
praepcepta ipsa transcendat ut
indivisa clamide patet fecisse.
De altera quippe duarum vestium
pro christo danda non de una divi-
denda praepceptum habemus. Quod
fecit iste cum cor et sua et

scilicet christo
impendere
quo et illud
dampnat quod
tissimos et
regibus am-
to quod et ven-
lam cesari
illud in duffi
comitatu seu
maiores
in adolescentem
obsequium con-
and. ult ap-
ad hoc pfer-
re sibi mu-
contrarieta-
rupta seruo
extrema sem-
est et humi-
tenuit. Qu-
considerati
perem con-
dis christi vi-
et illam qua
angelos in-
visione tam gr-
de qua alio-
no est sed m-
hanc danti d-
reus scienti-
reus conste-
tis a beato p-
dem patris
baptismi sa-
le voluebat
quod est par-
quasi in par-
naturali ad-
umpere ge-

seipm xpo et p xpo frbro
impendere paratu erat In
quo et illud qd no cu stupoe
accipiat qd nit parentes di
tissimos et nichilos utpote
regibz annuus editos consti
tu qd et regis constantii et u
liam cesaris nuc huius nuc
illis in diuisis terraz pibz
comitatu sequi et eis v'pote
maternoz diuinuloz filijs
in adolescentia adherere et
obsequi coacto qz alter arti
ano. alt apostata vterqz orth
odoxoz p'seutor eat in tanta
rey sibi inuicem oppositaz
contrarietate et fidem incor
rupta seruauit et paupiate
extima semp amplexatus
est et humilitate pfectam
tenuit Quis et illud in eo
consideratu qd ea qua pau
perem contexerat pte clami
dis xpm videns araudatu
et illam quasi ostentando ap
angelos inde gloriantem de
visione ta grandi et ta gliosa
de qua alio glaret ipe gliato
no est sed magis humiliato
hanciantis desiderio instar
terru stientis ad fontes aqz
reus constantinopolim pcep
tis a beato paulo vrbis eius
dem patriarcha ut pdiximo
baptismi sacramentis qd sedu
le voluebat pectore et lon
go estu parturiuerat et ia
quasi in partu maturitate
naturali ad fructu vite e
rumpere gestebat ipe libes

ad effectum pducere instituit Ad
hoc videlicet ut calcatis om
nibus scli lenocinantibus oblec
tamentis libere vacaret deo
et absqz impellacione aure
exterioris celestem erigens
conuersacionem gustaret
crebris et videret qua sua
uis est dñs Quid vnu cu iuxta
sententia dñi maxime ducet
necessariu et ad solu adipis
cendum vehementer ferueret
qd no contempari delectet
quos no imitari qua simpli
a et germana caritate pro
salute frs detulerit O vere
mirabilem sñ adolescentis
benignitate qcu optimam
habeat ptem q nulli conse
quenti aufert no nisi in fo
ramine petre et caucerna ma
tene optime se posse cognoscet
vbi vincta pterio et singulae
refrigeriu confugientibus in
umbraulū diei ab esu et
in securitatem et absconsio
nem a f'bine et a pluuia
voto tam sanandi socu cont
votu biennio mala mundi
tolleuuit stans foris qsi sine
tecto int' pcellas nimbos
et grandines in limo pfudi
in lubrico scli vbi no inueni
ret r'que pes eius vbi non
solu murens affligeret s
et pitulis vrgueret inume
ris Quid faceret vl' ponit qd
no faceret p salute multoz
q pro vni' deuocione tantu
tedij sustinuit ta diuturnum

quens sue dispendiū ptulit
Quas cruces que supplicia
quas iniurias si inferent p
saluatore nō epulis omnibus
quāuis delicatis ante ferret
qui p amore hominis mor-
talis singularis gaudiū sui
vniū eque desiderū. p cuius
dilatione acriter cruciabat
tamdiu adimplere distulit
S; pfecto sū iuuenis exerce-
bantur p aenaa pbat for-
tudo experientia formabat
et p discabat in se ipso pon-
tanea caritate qd postea tpe
oportuno ep̄c ammaz posito
debita sollicitudine facien-
dū sibi esset de mltis ita
docto a iuuentute feat h
ip̄sū in senectute vlt om̄s
fere homines. et pl̄s quā
exigi deberet ab eo. in diebus
maximi impatoris quōdo se-
cū dū caritatem q̄ sua nō qrit
ambulans nō solū iuxta pau-
lū fieri optauit sed eā ana-
thema pene se feat a xpo
p fr̄ib; noxie cōmunionis
non volūtate sed necessita-
te cōuentū iniens vt h̄ns
quaq; ceruicib; seui regis
gladio imminēbat hispani-
az calesis consuleret S; sa-
ens paul dubio adimplendā
legem. alioy onera ab eis
esse portanda facis dilecti-
onem legis esse plenitudinē

facis caritatem esse vniū
pfectionis p̄cipiū fructū
p̄taliū facis p ipsam feru-
endū inuicem ipsa vero inūq;
exade et ambulante in ea
nō errare nec deficere carite-
tutis fretis suffragis seare
p̄sumebat qm quidqd aliqua-
do defimenti p eis cōserua-
one ināret p ipsa q̄ opit-
nitūdine p̄doy sualime
restaurari vt suppleri posset
nec obsecro cuiquā et one-
rosa sit vel onosa iudicetur
ista ob admiracionē et con-
templanda martini in etate
adhuc iuuenili merita facta
digressio tū tonis opustuli
h̄s summa in ip̄sū respiciat
nec mino p̄ ostendā et ca-
ritatis eis habundāā qua
semp toto affluxit et originis
nobilitatē a seuro p̄mouit
ip̄s; septore p̄tmissā quā
p̄t p̄ dictoy cōsanguineoy
eis venerabilon vt cōsua-
onem vt obitū posteris insi-
nuandū merite licet sibi mo-
uerimo

Sed vt ab h̄ns ita ad suscep-
te narraaōnis seriem
rectam q̄ martino veteri exuta
et nouo p̄ baptisimū induto
homine t̄buni sui quē tāto
pere lucrati xpo satagebat
qui euoluto t̄bunato sui tpe
mutata vita et habitu serui-

4
iuxta se deo pollicebatur et e-
uicta supplicatione et dilec-
tione quasi ligatus per biennium
non rapimus sed satis ut repar-
miserentur opibus in comitatu
moratus est. Quia expecta-
tione quam quissime ferebat
exacta quoniam non adqueuit
carnem et sanguinem et licet
repugnante et indignante
resare abiurata scilicet mi-
litem abdicatis parentibus
pater et patria in qua natus
et notus diues et inditus et
ob hoc reuerendus et magni-
ficus haberi poterat deo no-
bis illum in patriam destina-
te in externas has regiones
diffugiens ubi incognitus et
inglorius reputaretur exul
et pauper laudabilis mar-
gumem sue magne humili-
tatis doctus et exemplis pro-
tantissimi et expectabilis vi-
ri hilarii qui in diebus ecclesie
gallicane singularis et colu-
na et lucerna apparebat eru-
dientem se subdidit discipulis
ne inuacium vel periculo se
curreret si suo ferretur iudicio
et se sibi magistrum constatue-
ret et ne maderet eorum
numery quibus dicitur. De vobis
qui sapientes estis in oculis
vestris et coram vobis ipsis
prudentes. Cum in scola
virtutum desudanti iuberet a
magistro celsiore leuita ordinis
quodum ascendere ipse in aug-

mentum profecto sui in infimo
exoraste officio eo securus
quo humilis eodem tandem
magistro suo concedente et
mirante subsedit.

Quodigitur iam de hoc viro
tanta humilitate fu-
dato fieret nisi ut secundum
scripturas humile spiritu suscipet
gloriam et qui se humiliauerat
a summo humilitatis docto-
re quem pene sequebatur exal-
taretur quasi in silencio sub-
dito inuestigaret potens
ope et sermone et apostolice
digno ministerio aliis no-
tis faceret vias vite. Et quomodo
ad misterium accederet nisi assu-
meret et quomodo predicaret nisi
mitteret propterea cum apud
magistram in summa degenens
subiectione et quiete insti-
tueret nichil de se magni
estimans nichil alii dypo-
nens a domino qui cor puuli sui
intuebat et magni per-
debat operis euangeliste
per reuelacionem iubet exerte
et preces quos adhuc genti-
litatis error detinebat ad
infirmum illis fidem christi
monet visitare. Oraculo ita
quod fretus diuino ex lucerna
beati hilarii nam nec dum ab
augusto constantio per fidei
defensione in exilium missus
fuerat quorsum iustus erat
deuoto proficiscatur et cumque
verbum dei spergens multa

ex conuersione infidelium messe
horreo xpi inferre conten
dit parentesq; suos copan
te gna supra ad xpiane fi
dei pfeffione conuertit solo
patre inuitabili dei iudicio
in ymagine et errore terti
hois pmanente et ex sola
veteris vsq; auctoritate male
ab infana mbibiti supsti
aone fanata cultu pnaat
defendente matre q; que
eu mudo genuerat ipse in
xpo regenerauit. factu e
spualis pr auo carnalis e
rat filius et prestans ei ut
esset mitu aliqd noue in
deo creatue a q; ipse ut ho
mo existeret post deu mitu
accepit Effiat aute ut et
ista et ceteri quos saluti con
quisierat p manq; patruoꝝ
patris sui suoꝝ scilicet p pa
truoꝝ martin et aumari
qui xpianissimi erant et au
tamb; si deputatis officio su
gebant. In quos baptizati
sunt ead; hilgno et aumaro
cu septem filijs suis demete
videlicet pmo leto et theo
doro gaudente quiriaco et
innocentio Quoz pres psp
ti hilgno et aumaro no sicut
ali frs patna hereditate
diuidentes sed tamq; vno
ortu gemmi nati sunt sic
vna domo vno fundo vna
re cu comuni cu vxorib; et

filijs contenti sunt Eodem
autem anno quo baptizati
sunt via vniuse carnis mig
ressi sunt

Hoc itaq; pnomnati sep
tem filij omnia pdia sua
benedictes pnam pau
perib; dist buerunt seruosq;
suos ingenuos fecerunt Ipi
vero in quoda loco se inclu
serunt lectiori oramq; vaca
tes et duob; tantu seruulis
contenti q; eis officiu consola
aomb; impenderent vnebat
in cenado constituti sine que
rela tam deo qua hominib;
placentes vxoz et liberoz
gto consorcio carentes tele
benq; vita acitare satagen
tes De reliquis aute aboz
ipsoꝝ ad quasq; pres
deferrent vel a q;busq;
mfirmis sumerentur quili
cuq; mfirmate teneerent pi
no sanabant. Qua ob ven
pno ex adiacenti puinaa
et postmodu ex omni regi
one illa pene vniusi venier
tes illos sicut dei plias vene
rabant. Ex quib; mlti pdia
aone eoz fidem ipoz imitan
tes xpianitati subiacbant
et veterē hominē exuentes
nouu q; secudu deu creatu e
induebant. Ceterz pnapes
Abum et milites xpiani et
iudei et gentiles eos visita
bant reuerabant et extole

bant
pmoti
on hui
fuge lat
patiam
eunt que
eis eser
to alij
sine pal
simo ma
tempant
deus et
amori
elictis
sibi se ab
sequens
comitenti
no ppe v
tem abro
polluta
nam in o
plens et
et hono
ducaq;
illa fuger
et pmissi
conhplu
diderat
illi plom
verribua
ra et de
sola ppe
mfiante
Duc suo
naoms
oro aof
mrum du
sustabat

bant Quia de re serui dei
 p̄moti manū gl̄e et ambia
 om̄i huius sc̄li subia timentes
 fuge latibulū expetentes
 paratam īlanguere disposu
 erūt quippe cū in h̄ exemplo
 eis esset abraham et recen
 tis alij iusti m̄lti et recentis
 sine patruelis eorū beatis
 simis martiribus Qui sicut ob
 tempant et p̄cepta xp̄i au
 diens et consilia nichil eis
 amori p̄posuerat sed om̄ibz
 eluctis assumpta cruce et
 sibi se abnegato ipsū dūcē
 sequens arbitrioq; eis se
 cōmittens dampnosam aū
 tis p̄pe voluntatis faculta
 tem abiecerat ita xp̄c q̄
 pollutataoms sue senten
 tiam in eo liberaliter com
 plens et miraculoꝝ gloria
 et honore pontificatoꝝ et
 diuinaꝝ copia illū quāuis
 ista fugientes illustrauerat
 et p̄missū sequa abo suis
 contimplū ei iam et hic red
 diderat in futūo seruans
 illi plenitudine m̄t̄ime
 retribuaoms Cūq; de ter
 ra et de cognacōne sua
 solo p̄t xp̄m exisset mag
 nificante eū eodem xp̄o
 dūcē suo in terra peregr
 naoms sue et ad verbū
 oris eis faciente p̄digia
 mirum dictū de lapidibz
 susatabat filios abrahe et

mutabat corda hominū er
 roneoꝝ et maredulos condu
 cebat ad semitas iusticie et
 ad prudentiā iustoy euerte
 bat delubra fūdabat monas
 teria edificabat ecclias et
 ita paulatim succrescens fac
 to erat ingentem magnam

Addientes igit p̄dicti
 semp̄tē beati viri famā
 sanctitatis et celebra
 tem nominis eis qd ei grande
 fecerat dñs iuxta nom̄ mag
 noꝝ q̄ q̄amq; tempore fue
 runt in terra et qm̄ in cathe
 dra tuorum vrbis exalta
 to fide doct̄a et ope a quibz
 non differet apostulo m̄to
 vtili consilio breui expensa
 eriguisq; sacris collectis
 ad ipsum venire et sc̄andū
 eis disposicionem viuere sta
 tuerūt Quod et factū est
 Vementes itaq; tuom̄ mue
 nerūt eū in epistopio ex con
 suetudine dominico die mis
 say sollempnia celebrantem
 petauerūtq; more peregrinoꝝ
 b̄ndictionē Post consum
 mata vero diuina misteria
 alloquens illos beatus mar
 tinus recognouit eos eē con
 sanguineos et patruelē suos
 fleuitq; p̄ singlos et osculato
 est eos Ducensq; eos trans
 fluum sc̄ai vbi multitudo
 cōmanebat frat̄ multauit
 ad prandū in commune
 cū fr̄bz Sequenti autē die
 om̄ie peregrinaoms sue

seruē reuererūt voluntatē
suam in hoc esse dicentem
ut limina aploꝝ petri et pau-
li expeterent et ut ihero-
solimam pgerent sepulch-
rū dñi visitaturi et cruce dñi
adoraturi et p beato iaco-
bi sepulchꝝ Venturi et sic
ad ipsū reuersuri Quam
viā tam benedictione beati
martini aggredientes nudis
pedibꝝ lanceis vtendo vesti-
bꝝ p̄orie et aq̄ et arudis
herbis contenti quinquen-
mo pegerūt

Reuerentes itaq̄ in
colimes beato mar-
tino se p̄sentauerūt
cū multis reliquijs videlicet
de sepulchꝝ domini et eius
sanctissima cruce de sepulch-
ro beate marie matris dñi
et ip̄is vestimētis de reli-
quijs aploꝝ petri et pauli
Quas beatus martinus reue-
rent' accipiens in absida
maioris ecclie cū reuerētia
posuit ipsi vero septem fr̄es
beato martino et fr̄ibꝝ ibi
dem manentibꝝ tam in a-
nima ip̄ in corpore se deden-
tes vouerūt se de loco illo am-
plius nō recessuros Statim
eos beatus martinus gratan-
ter accepit et monachico ha-
bitu eos induit et benedictio-
ne ip̄a firmavit Posuit q̄
eos in latē cauari montis

in quodā specu fecit q̄q̄ eis
oratoriū in ipsa rupe bene-
dixit q̄ altare vbi et reliq̄
ab ip̄a manu condidit quas
ipsi apportauerāt Ordina-
uit secundo clemētem et p̄mū
presbiteros letū et theodo-
rū diaconos gaudētē et qui-
riaū et innocentiū subdia-
conos p̄māserūt autē in ea
dem cella sue oratorio vbi
et delectabant' ieiunijs ora-
tione silencio lectione q̄dū
beatus martinus sup̄fuit Ipe
quidē p̄ reuelacionē obitū
suū p̄nosens ad condatensem
viciū ue disposuit Et pat̄e
m̄ clericos ecclie illius dis-
sidentes reformaret Cog-
nosens eā p̄ sp̄m̄ sanctū
se nō reusur' conuocatis
omnibꝝ monasterij fr̄ibꝝ
osculata est eos atq̄ b̄ndix-
it Prefecit q̄ eis vñū ex
ipsis loco suo nomine qual-
bertū et abbatem cōstituit
et b̄ndictione sua confirma-
uit au et com̄ne dauit septe
sup̄dictos fr̄es et pat̄ue-
les suos Qui eos suscipiēs
in communi cū fr̄ibꝝ alijs
singuliter eos diligebat
et specialit' reueſebat et con-
fortabat Porro beatus mar-
tinus post obitū suū vsq̄ ad
diem iugitōis eoz sepissime
apparebat eis in visione
consolans eos et corroborans
Vixerūt autē cū eo in s̄to

posito anni
tam eo xx
qualitero
m̄ xx in sub
abbate amm

Nuus s̄
tempo
utate
martini de h
euenit Se
qui dñica t
parta matu
ma media n
est e idem
h̄m̄ nūant
dem ita dicit
quentis dilu
exate h̄m̄ au
ad eos Qui
mate et sing
v̄s ferē et a
fidentes p̄ta
et ex me vt
finitatis miss
memoraatiō
eoz et s̄oy q̄
in p̄sonā alt
senato contin
singulas h̄os
singulis m̄m
eo consecra
monachis
mone v̄atō
corp̄is et sang
cipi missa q̄ f
bis vos ad o
v̄m̄se tam̄

proposito annis xv post trifi-
 tum eius xxv videlicet sub
 gualberto abbate pmo a-
 nis xx in sub arcardo scdo
 abbate annis duobus

Nonius saluet arcardi
 tempe contigit festi-
 vitate beati eiusde
 martini de triftu sabbato
 euenire Sequenti vero die
 qua dñica celebrans post
 pacta matutinoꝝ sollemp-
 nia media nocte apparuit
 eis e idem ipse beatus mar-
 tinus nūcians eis obitu sui
 diem ita dicens Aurora se-
 quentis diluiali emergente
 vocate huc arcardu abbate
 ad vos Qui dū asuterit ma-
 mate ei singli omne vite
 vire ferre et actus vros con-
 fitentes pctā vestra diciteꝝ
 ei ex me vt in honore ste-
 antatis missa celebret co-
 memoracionem mei fac-
 eris et scōꝝ qꝫ reliquie
 in p̄senti altari a me co-
 secrato continent ponatꝝ
 singulas hostias p̄ vobis
 singulis immolandas Qui-
 bus consecratis singli com-
 municabitis Facta commu-
 mone viaticoꝝ suscepto
 corpore et sanguine ihesu
 cristi missa qꝫ finita p̄tra-
 bitis vos ad oronem v̄icꝝ
 vniūse carnis ingradimini

tam a dolore mortis extiteri
 quā a corrupaone carnis
 estis alieni sicqꝫ ab angelis
 suscipiemini et a me ipso sur-
 su conuocemini donec assign-
 nemꝫ vos ante tribunal xpi
 Qd̄ totū factū est vt beatus
 martinus impauit Cū autē
 communionem accepissent
 de manu arcardi abbatis
 finita missa gembo flexis
 sam atꝫ incolumes in orōne
 p̄strati v̄icā vniūse carnis
 ingressi sunt vt beatus pdix-
 erat martinus tā a dolore
 mortis extorres quā a cor-
 rupaone carnis fuerunt in-
 nimes Repleta est illius cella
 illa tanto odore ac simulo-
 rum aromatu congeries
 ibi sparsa putaretur

Suscipiens igit̄ eos nō
 vt de morte sed q̄si
 de orōne abbas ar-
 cardo vna cū fratribꝫ non
 mortuos putabant sed dor-
 mientes in facies eoz vt ro-
 sa ruberet caro vt m̄x al-
 besceret Quā obrem p̄ se-
 dilia illos disposuit sicut
 soliti erant sede in cella sua
 posuitqꝫ eos ita vt ab omibꝫ
 n̄spici possent solis necessa-
 rijs q̄bꝫ ab muria iruen-
 tiū defenderent int̄ eos
 et intrantes medijs repagu-
 loꝝ obitibus patebant eadē
 limina vt omes aduenientes
 viderent scōꝝ facies nō sicut

mortuorum sed sicut dormie-
ntium. Quia licet hominibus
mortui essent deo tamen
cum omnia viuunt dormie-
bant per septem autem
dies quibus super terram fue-
runt non defuit odor ille
suauissimus. Tanta vero ex-
stitit aduentantium multitudo
quantam aut locum admisit
aut viam vel semitam cape po-
tuerunt. Omnes frigiditates
vel frigorena que adueniebant
sibi reuertebantur. Leprosi surdi
muti et claudi multi cura-
bantur. Afferebantur qui veni-
re non poterant in lectis
et grabatis et ex odoris
fraglantia sospites redde-
bantur. Septimo demum die a-
tissimus ipsorum abbas amardus
congruens fratribus in monas-
terium ad obsequium funeris
sorum affuit. Misit quos et ac-
cessit stissimus senem tyro-
nicæ sedis archiepiscopum bren-
tium una cum clero et populo.
Interque consilio sicut erant
vestiti sepelierunt eos in ipsa
cella vel oratorio ante al-
tare ipsius oratorii a beato
martino cum pignorum sororum
consecratione. Transierunt autem
pridie id est nouembrii scilicet
a die festo que celebratur tra-
situs beati martini et depo-
siti sunt tercio decimo kalendas nouem-
bris. Qui sepulti in terra in christo
se viuere manifestant. Virtutibus

et miraculis prestante eodem
iesu christo domino nostro qui vi-
uit et regnat cum deo patre
in unitate spiritus sancti deo per
omnia secula seculorum amen.

Universis sancte ecclesie pla-
tis archiepiscopis episcopis
abbatibus presbiteris
presbiteris omnibusque vbius ter-
rarum catholicis beati mar-
tini tyronensis ecclesie con-
uentus salutem et fideles
in christo orationes.

Rarus est nostris in
temporibus in detere-
bra semper labentibus.

diuine ostentationis et
miraculorum euentus. Unde
diuinitatis opera nostris die-
bus et nostris ad oculos pre-
sentati silentio non intelligen-
mus occultanda. Quod igitur
vidimus et audimus hoc
testamur. **Explicit prologus.**

Arensis monasterii
sanonales fave
virgines corpora
mris agnens caput
sua pignora deferentes
beati martini ecclesiam in-
trauerant ut ad conue-
nientiam sui reparationem
beneficium populi postularet.

Erat in villa mulier
cuius nomen lambe-
ga erat etate iunior nervis con-
tracta et quadam dorsifrac-
tione infero incuruata
ea cum populo ad reliquias

Incipit de miraculis beati
martini:

conarret
tur labor
ut spu d
monta p
licet con
sam vbi su
mto agnet
li ob dori
tem ad m
da columb
geret ut d
fave virg
tuo confes
et ad laude
de s^{cti} spu
randias n
commone
fisti de con
ra arat fr
tam corp
lute. S^{cti}
visionem
vniusa let
parit p^{te}
fides m^{ra}
mulierula
mulier res
sub habi
uitati
Dortu
me
ne sue m^{ra}
Amoy pue
contracto
ngore pop
ho m^{ra}
to vbi reli

concurreret et ipsa sicut po-
tuit laboriosa subrepsit. **D**
rat spū diuino credens co-
mota pignoris subiacere
liceat. Concedit sub cap-
sam ubi fave virginis corpore
mris agnens caput paulu-
lū obdormisat dormien-
tem ad instar cuius candi-
da columba ut sana sur-
geret ut de sanitate sua
fave virginis agnens mris mar-
tino confessori grās ageret
ut ad laudem dei missam
de sō spū celebrandam
canonias indicaret. Visa ē
commoneri. Eugilans erat
festū de conuisione pauli ho-
ra arat tūc euigilans pfer-
tam corpis erigitur in sa-
lute. Suis agit et que p-
visionem accipat indicat
vniuersa letat auitas con-
currit ppls ad spectaculū
fides miraculi testimonio q̄
mulierculā nouerāt appar-
uit. Mulier restituta simoniali
sub habitu se manapat ser-
uituti.

Doctis vno spacū
intercesserat ei dei
dignū aliud poteri
ne sue miraculū mouant
Amoy puer q̄si xiii longo
contracto ex tempore in
rigore poplitibus obdura-
tis inuiti manibus cogebat.
Is ubi reliquias deuotioni

mente attingit. Salo de celo
membris infusa debilibo
anima letitia corpore erigit
sospitanti p̄rens igitur vestigiis
deportata ad altare p̄pat
martino grās redditurus.

Ater annos arat quide-
nos adolescens tanta
contractionis dīnaone mē-
te rerat portaret ut ipse
de pedibus suis aliey exsang-
ui ariditate p̄morbui et q̄si
a substantia sui corpis alie-
nū h̄c ubi suis appinquaui
pignoris virtus ex alto vi-
sitat infumata vestigia ad
motu p̄rios reparant. Sa-
luto sue factura grās mar-
tini venerat ad sepulchri
plantas q̄ inuites gemmis
usu bacilli destituta pedis
eis fert officio quem sepe
tulerat onosum.

Septem adhuc puel-
le erigendi arcū
flectendi facie vis
languoris abstulerat faul-
tatem mento pectori cohe-
rente grauiori incommodo
extinctis mris lumibus ocli
supfluo mouebant. Vbi igitur
inferrima pignoris appli-
cat. De virtute altissimi me-
diana proueniēs ex vtrūq̄
incommodo etate liberat in-
nocente anq̄ in modū aspec-
tū videas arcū ferrē et ple-
risq̄ querētibus dice q̄s videret.

Etatis punctionis mulier
in qua contractionis
causam naturalis frigiditas
argumetarat au-
dit que sunt miracula con-
tractionis pductionis tempo-
ris et languoris spem sibi
concepit exauditionis ubi
igit ad reliquias ppus e-
mucta spe sanitatis eg-
ressa est qui sustulit et erexit p-
sonam pedibus condempna-
tam ppus igit dnata ves-
tigio: no mgra muneris.
ad martinum velocior p-
curavit

Mulier que manū ge-
minas uncturis rige-
bas habebat man-
uas medicorū magistris
sepe si inutiliter attentatis
facta ad dnm cōfidentia
reliquias depoposat ubi
igit huane solertie expme-
ta defecerant dei digito
opatur Salute suscipit mu-
liercula manū gemine ad-
motū extendit testimonio
languoris adhibito prese-
ti demq̄ sanitate conspecta
pudore confundit qui con-
miraculū obcertavit

Afflictionis vite vetula
senectutis et contrac-
tionis incomodo du-
plicato: tū pes eius debi-
tis deficeret adumentis
ope manūū pmouebat

Cetera vniq̄ a rembo corpus
substantia solis erat pon-
dorio nō iuuamnis nec
se deferēs sed delata Ca-
noctis vniq̄ vigilis ad
reliquias exaubatis medi-
cinalis grē diuino fomito
arātacta de parte mortua
ad naturalia reuiuifcat ad
martinū suū mēssibō ipa
pgrit puoluta reddidit grā
tūq̄ meritis se pspiat
obligatā

Annoy duo de viginti
arater adolefens
triennio p contracti-
onem euoluto debilitatis
sue tempo redimebat ele-
mosinas diuitū queritan-
do 30 tibi salutis sue de
celo conceptū auxiliū cerū
accendit ad locū reliquias
plū mēte quā pede sperat
tū sepe lacrimas de fonte
compunctionis contra ami-
mō ministraret Audiuit
miserordias pat̄ quid
interior loqueret̄ affecta
salutē reparat qui lang-
uore vigerat pedes ves-
tigio coaptant̄ anno
forsitā humana supplica-
tione tangi dietas vide-
ret̄ si humilē animo hu-
milen confectū q̄ corpe
pateret̄ In actione grā
ay non tracta martino

psentat q̄
mentis are
Droder
Dlefen
boy m
mil vident
tibo agitat
quam san
applicatur
nbo instau
lunmū nō
ubar et re
cognoscat
Hua qu
De na
lucē hō sca
aspectū ve
agnens ay
sūt manu
nō sacro p
orba faac
dantate co
corporea t
reddita m
marat ad
m modū v
adolefenti
suetudine
gaudere al
qdā vider
dicare Et
nalia pop
erat copio
nī gaudio
cauit p̄m
le populis
martino sic

presentat quā et de eis
mentis accepat sanitatem

Dodemo ad huc ado-
lescentula que mor-
boꝝ inuicis oculos
nil videntes oasibꝝ mo-
tibꝝ agitabat ea post-
quam sacris pignoribꝝ
applicatur rediuis lumi-
nibꝝ instaurata a patre
luminū nō usū septemmo
ubar et rez speciem re-
cognoscat

Hia quidē etate iunior
de nascendi pñapibꝝ
lucē hꝝ seculi nō gustarat
aspectū Vex vbi suū caput
agnētis capiti subter depo-
sūt manūqꝫ fave virgi-
nis sacris pignoribꝝ est
orba facies circūacta de-
claritate celesti claritas
corporea tandem data nō
reddita mdociles oculos
matat ad videndū anrꝫ
in modū vtrinqꝫ videas
adolescentulā nē rez in-
suetudine obstupescere nē
gaudere alterāqꝫ alteri
qdā videat simpliat in-
dicare Ea pfecto dei mag-
nalia populo qꝫ confluy-
erat copioso et mirat
nī gaudio et debito p di-
cauit pꝫomo Adolescentu-
le populo conuuentibꝝ
martino signipotentē in-

columnes assistunt

Erat inter nobiles
longo contracto ex
tempore quidā nomine mar-
tino au necessitas fecerat
disaplina ligno imiti sus-
tentatio ut pꝫoacionem
suā naturalibꝝ pedū nich-
il vel pay deberet offiōibꝝ
is pꝫ multitudie languen-
tū qā pꝫior ad reliquias nō
pateret accessꝫ: aliquanto
femior exubabat ad nor-
tem mediā resoluit in sapo-
rem martinū aspiciat in albis
stola pallio et pastoraliba
aulo pontifias insignia pꝫe-
rentē s et duas virgines
alterā in candore vestis et
amictu capitis pꝫpiciam
alterā momali velo caput
ab humeris obuolutam in
repatꝫ ita a martino quia
comā nūrent longiorē ad
tonsurā que viroz est impio
sup addito comonet Tꝫed
igit in curando homine me-
dicantis ope patiunt offiū
martino pꝫaentis caput
et humeribꝝ pꝫrū confouit
ad pectꝫ nī de virgimbꝝ
velata blandiori manu
locū egritudinis pꝫacta
ret pariete dextera neruos
extenderet inuclata Ono-
ua curaaoms forma me-
dicame modꝫ mꝫpꝫutibꝝ
Vex salutis opat effectū
quidqꝫ noctū in fuerat
soporis ymagine figuratū

Jubet surgat et plenas in-
colomitatibus sue martino re-
ferat actiones. Sub hec stb
dispredu' suadut uirgines
laudans ecclesiasticu' alt-
nis versibus decantantes
A sopore et languore ho-
mo parit erigitur sacerdo-
tes euocat uisionem om-
nat exequit' cetera pro ma-
dato

Ater rembo debilita-
te suandus pedis ves-
tigio denegato tota
in terra defluebat si no-
fulamento baculi teneret
Ib ubi de spu' sanitatis sus-
cepit remediū factura' grās
pat ad martinu'

Abundantis grē be-
neficiū vno die qua-
tuor accipuit mu-
lierade de contractionis
incommodo liberate

Adolestentula tuo ma-
nu' clu' pedem opa-
aom pgressioni dicit
na dampnauat infirmitas
cū aliquādiu ad pignora
deuocor exarabasset ad v-
trūq' parit reparat' Ceterū
ad certā fidem astruendū
est quemadmodū ab ipso
languentibus accepimus eorū
nemmē salutem integram
accepisse ad vsp' beatissimi
martini sepulchri grā' cū
actionibus expensit Cre-
dulitas nostra est vt qua-
stā agnes beati martini
visitationi interfuit eā be-
ato martino in ecclesia sua

per effectū multiplicas mira-
culi esse voluerit venerā-
dam ad compensacionē
muneracionis accessit vt
quemadmodū dictū est qua-
virgo uirginē stā pōn pon-
tificem uisitauit. martino
in sua turono caput eius
de quo fortassis dubitaret
aliquot hominū manifesta-
aone certissima ipsū esse
demonstrauit

Detextatorū miraculorū
facta est euidentia
sub oculis ipsi sub pō-
na reuigiosi uiri symonis
sacerdotis ogerii uirginū
elizabeth berte lambge
sub attestacione bernardi
q' ex oculis accepta mirada
conspisit horū miraculorū
contra ueritatē ne maredu-
dula obmurmurare possit
malignitas si immunitā rep-
piat sigilli hosti attestacio-
ne rem certissima consigna-
mo vnde quedā racionabi-
lis admonicio est homodi
sanctuariū cū honore susape
beneficiū q' impitui ai' ben-
uola caritate facta sunt
hec luduuto aqtansū dūce
francoy rege domināte an-
no ab incarnatione dñi
millesimo centesimo qua-
dragesimo primo. *St. miracula
pulcherrimū de sctō martino
glorioso turonozū atq' state sup-
ta ex uita scti Siluani epi.*

Quoniam igitur martinum
facere dulcedo so-
litudinis affati
vendicare et pri-
mo tamē necessi-
tatis condescendēs sepio
p̄ die in publicā cogebat
Erat enī suū martini apli-
cū illud Sive mente ecce
dmo deo. Sive sobrius
uobis p̄ bituricense q̄ terni-
torū iter aliquando faciēs
deuont ad viā cui ex eucitu
miraculi nomē lepsi inditū
est Dns si quidem via illa
erat honorabilis et diues
sed lepsi Cū itaq̄ beato mar-
tino ad ecclēsiā s̄ siluam
oracionis grā dūitisset nō
enī reuerent̄ ecclēsiā p̄te-
re consueuerat in ip̄o sacre-
edō mitouitū dnm̄ sup̄ dictū
lepsi offendit martina ma-
turū ingredit̄ Porro ille egre-
diens agnoscat hūc esse mar-
tinū illū signipotentem illū
archip̄sulem tuomice vrbis
magnificū et gloriosū vni-
ad cuius imperiū nulla mor-
boꝝ genēa non arant̄ qui
et moribō impat̄ et lepre
qua ip̄e laborabat solo me-
det̄ osculo Ammāto q̄ mag-
nitudine vni et p̄sumens de-
potētia seruis suis ip̄e astā-
tibō equos et famulos domi-
ni martini interm̄ iubet ad
domo deduc̄ instrui conui-
uiū tanti hospitiū condignā
reuerentia Ip̄se vero am-

multis p̄ foribō egressū p̄sto-
lat̄ aduentū. Vita martino
vt semper frequēssimo dis-
cipuloy sanctissimoy comita-
tu conuipato ab eadē sacra
egreditur Cui et ille gembo
puoluta supplex exorat vt
ad se hospitandi grā diuer-
tere nō dedignet̄ longe
ab esse urbem illo tempestue
p̄ficiā nō posse tandē se egre-
tu dms̄ feditate nō debere
vitari esse sibi domos idoneas
eis suscepiom̄. Sic vni sancto
sp̄u credo amūante iā p̄ser-
tiens diuina mihi se factū
miracula alaci uultu parit̄
et voce respondet Quia d̄m̄
volūtas est vt apud te frater
hospitem⁹ ip̄sū hospitalita-
tis more accede et prebe
nobis osculū pacis Ille vō
et si s̄ tactu modis omibō
gestiebat pudore tamē actū
ob morbi h̄pitudinem refu-
tabat accessū herebat q̄
verecūdia At s̄ q̄ n̄c
lepra contaminari s̄ lepre
mederi consueuerat main-
tenter accedit et osculat̄ eū
Cui quare statim sanato
non fuerit sanando in a. a. s̄
no illis ē. nosse qui in pon-
dore mensura et numero
vniūsa disposuit Fortassis
quantū dat̄ intelligi p̄fille
fidei erat homo: qua n̄c dū
mereret amp̄ salutem Por-
ro sacri hospitiū v̄o colloquio
v̄suhortatu parit̄ et donū
creuit fides eis qua meruit

impetrare quod martino dicitur
credenti potentissimo erat
sed ad propositum redeamus

Interea martino cum
suis pone se quitur
ad hospiciu[m] prece[m]
De comuni apparitu ta
reo ubi nequid deesset heros
copia impensarum largita
tis benivolentia[m] instanciam
iustitiam paravit. Serui
entes autem artis illigim
dustria clientele sue prompta
obedientia et pro tanto hos
piti aua deuotissima sala
tebant ut martini abo et
si ut homo corpusculo aliquid
indulgebat tamen in facien
da domini voluntate potior fuit
Celebrato ergo tam sacro con
uiuio homo qui martinu[m] hospi
cio susceperat miserie prope ob
liuiscere non valens quippe
et si multa habebat eger
philosolor non habebat seipsum
accidit prope ad sui pedes
adorat corpus sui feditate[m]
ostentat ut sibi subueniat
quod nemo alius potest sup
plex exorat ut sibi ut toto
semp[er] caritatis visceribus
assistebat in domino hominis
companes miserie sese quia
eius prope debitor ut pote
quod se suosque pauperat de domini
misericordia fidere iubet se
intercessore pro eo non deso
re pollicetur hortatur interim
ad aie puritatem missarum
sollemnis castro interesse
int[er] communicandu[m] ab ore
suo summe patrem ipsum quoque
sacris mysteriis communicare

Interea fama non patitur
solitariu[m] esse solitudinis
amatorem. Tanta enim multi
tudo ante hospiciu[m] congre
gat[ur] ut breuiter capere quod
sibi deuotio capiebat

Quoniam igitur post marti
norum sollempnia mar
tinus egressus letu[m] sui
occursum omnibus exhiberet
videt e latere gallinam al
tiliu[m] pullosque non minima
multitudine. Et conuerso
ad aruantes miror inquit
cum tantu[m] hic videam pullos
gallinarum exam quod nemo
illo[rum] pro talium matru[m]
auum hac nocte contulit. Tu
qui aderant responderunt
Domine inquit non mireris
sanctus namque visus ha
nostre biturice ciuitatis
archiepiscopus cum ab hinc ali
quando intus discederet
hanc uacandie sue notam
uille huius reliquit ut eo
uato discedente silencio suo
pulli gallinarum stultitiam
eius testarentur quia bruti
homines non sentient. Et
martino satis est inquit in
nocentes aues tantas lusse
penas nec frater noster
credo uasceret si eas uice ha
absoluit quas ille ligauit
Et addidit afferre in anno
na. Cumque frumentu[m] attulisset
benedictu[m] quibus dare iubet
cuius res uideres uoluntate
accepta benedictione martini
nouo quodam spuduo resalutae
noua uoce reddita demerit

martini au
ut si sensu
Quibus ge
satis celebra
pro sup[er]diti
ab ore mar
pit sac[ra]ta
cia manib[us] s
inmodu[m] sim
fieri ad die
fuerat op
martini salu
qui lep[er] et
serat uisite
fama et mi
pro gla[m]ia
et in xpo m
predicatur
tuis cognou
andegauoru
comitibus ad
tanat suu[m]

Uandegauoru
tam iugiter
quoda[m] fruon
parae beniu
fatis p[ro]sumit
facina. Ego
venerabilis
nequam id
vui reputaui
ma uobis con
compage d[omi]ni

martini a martini p[ro]na
 ac si sensatis vocibus iubilae
 Quibus gestis martini mis
 sab celebraturus p[re]dit. Le
 p[ro]p[ri]a sup[er]dicto deuota ad est
 ab ore martini p[ro]na am
 pit sac[ra] sta[m] mysteria de sub
 eis ma[ri]ba sumit. Tunc m[un]di
 inmodu[m] singulare illud sac
 ficu[m] q[uo]d aie[re] san[ct]itatem con
 sueruat opari. eam co[m]p[er]o
 martini salute[m] opat. Nam
 qui lepro[so] et inu[er]s[us] aces
 serat viuifico abo signato
 sano et m[un]do reuertit
 xpi gla[ri]a in martino laudat
 et in xpo martini pot[er]a
 p[re]duatur. *Epla domini fil
 cois cognom[en]to boi meliti
 andegauoru[m] et turo[no]ru[m]
 comitis. ad san[ct]u[m] odone[m] collac
 taneu[m] suu[m]. p[ri]mu[m] abbate[m]
 cluniacensiu[m].*

Uenerabili et
 sto patri odoni
 dei gracia du
 macensi abbati
 fulco bona comes
 andegauoru[m] salute[m] et debi
 tam iuocanda[m] Solent
 quoda[m] fauoris pludio com
 parae beniuolentia[m]. q[ui] no[n]
 satis p[re]sumit de anni co
 saena. Ego aute[m] pater
 venerabilis vobis scribes
 nequa[m] id in fore necessa
 riu[m] reputari p[re]sumo em
 me vobis conuinitissimu[m]
 compage d[omi]n[us] t[er]rat et glu

tino caritatis quauis vesp[er]i
 vestri unior sim dignitate
 meritis autem inu[er]s[us] no[n]
 em semper equalia sonat
 iugiter certe in eiusdem
 constructione tabernaculi
 saguaticina cortinis subtilissi
 mis marchia noe inu[er]s[us]
 belua in homine mansueto
 exialibus vndis eripit pulch
 ritudine[m] creaturay et formi
 ta exornat et angela et vt
 domestico abutar exemplo
 puluerulentis pedibus lime
 oculoy positu in sublimi in
 nobis ipsis exhibet inu[er]s[us]
 ru[m] Sed quorsu[m] her tam lon
 go repetita p[ro]prio Nempe
 vt astrua[m] exemplis et confir
 mem rationibus sepe conuini
 disparia et sublimia humi
 lib[us] debere condescendere
 Condescendat q[ui] mee parui
 tati v[er]a sublimitas et p[ro]state
 q[uo]d postulo q[uo]d hoc ipsu[m] p[ro]p[ri]o
 tipis postulae auferem me
 inuit certe no[n] ambigo v[er]a
 sancta paternitas qua[m] dula
 ba colloquis anima[m] mea[m]
 esurentem refice solebatis
 vt de sto mellifluis ore v[er]o
 illu[m] ignis sepi[us] ardore in
 me transfundi et accendi sen
 tire que d[omi]n[us] ihesu[m] misit in
 terra et voluit vehemeter
 accendi. Inter cetera vero
 vite etne colloquia de comu
 ni pat[er]no nost[ro] beatissimo
 videlicet martino freques
 nobis erat et iocunda confa
 bulatio Porro inter alia

michi retulisti reperisse vos
in quibusdam veteribus sedulis
impolito exaratu sermone
qualiter eiusdem beati mar-
tini sacratissimu corporis ob-
barbaroz marso in burgu
dia delatu fuit qualiter qd ex
inde reddita parte ecclesie ad
pam urbem relatu Ego
aucte et vni sa amore et
pie vire tollonacoms accen-
sa desideno rogavi sepius et
nunc iteru rogo qm antique
hystorie fide seruata suau
vestro diltamine re ipsam
explanatis quo et tam pia
narracione celsificet ecclesia
et filij pat expleat deside-
riu Quod si ego tanti patris
filio non merui nec mea me-
rita ad id quod postulo impe-
trandu suffiaut: certe vt dig-
nitas materie vt cause vni-
litas obtinebit qd postentis
vilitas impetrae non meruit
materica em martino vilitas
ecclesiaz edificacio est vos
quid martino negabitis qd
edificacionis ecclesie subtra-
heas Eia ergo agite quod et
amicu postulat et martino
pstat et ecclesia edificat
Quod suus in annu p dducta
gra p lactentis infanae par-
bapacione licet exugere nichil
credo in negarebis que mater
in lactis partiapē acciustis
Que g materm lactis nu-
tristis partiapio matris eccle-
sie nutrita lacte saluifero

vt fiat corpus mei vitam
de matris lacte fouistis ita
anima de lacte ecclesie fo-
ueatis. *Epistola sancti odonis
abbatis predece ecclesie fulco-
nis coluntis respondens.*

Fulconi bono glorio-
sissimo consuli ande-
gauroz frat' odo abb
clunacensis salis
gracia et benedictione Cu-
m sublimi humilitas in mag-
nis et multis negociis occu-
pato virtutis studiu repe-
rit Vere fateor illis opus
est qui potest de lapidibus
suscitare filios abrahe Patet
credo cur ista pmissim Ete-
em munda in maligno bta
posita est nec tamen sibi ve-
dicat generosissimu pnapē
fulconem bona a qm parte
no minima vendicat Fulco
bono vt pote comes p potens
negocia tractat secularia sed
hec vt ppendo speactens in
diuinis vero medullata occu-
pat placet equidem in hys
minorari et boni fulcoms
bonitate exprimere sed parco
laudibus ne adulari videar
et parco iussis ne nigra ex
istam hoc saltē vnu me
dixisse liceat vax immo fere
nullu reppi que ita virtutis
emulacio seculo surripiat
manapet honestati Sz iam
ad impata respondeo Sic
me gloriosissime comes ne-
minem reperiebas que de

virtute asile
de vno virtute
si tuu collacti
to docent fra
ingema qui si
terta sublimi
dlogna Sed
pare tua dper
amor claudif
plusq tibi pla
finitas q rebo
puntas Sed e
reom Agmed
tans Venip
delus tenorem
describi postu
q tu ipse: qu
tius videtur
reps in eadem
exat Si ign
lucet si quid
nri ee postu
respondere deb
roga patre tuu
bit tibi: maior
dient tibi De
fatear mepm
ena vtra vres
non differam
mest ignozia
at psumpro: v
dlectio non ho
rebo itaq non
caudito sed ut
ruffms plusq
loquens inueni
Foz em nra p
fessio pompali

virtute consules et papue
 de vno virtutis martino m
 si tuū collactaneū odone. Pu
 to deerrant francozū p̄clari
 mgema qui sublimem ma
 teria sublimi equiparent
 eloq̄ia. Sed vt sentio qd
 pace tua dixerim. Pruiato
 amor claudit oculos metis.
 plusq̄ tibi placet amia ruf
 fiantas q̄ ceterozū falerata ve
 bantias. Sed esto. Tibi pa
 ream. Aggrediar quod hor
 taris. Verumptamē quis si
 delius tenorem hystorie qua
 describi postulas scire potat.
 q̄ tu ip̄e: cuius auus mgelge
 rius videlicet ductor et pn
 ceptus in eadem p̄fectione
 exultat. Si igitur excusae
 liceret. si quid tibi negare
 nri ee p̄positi: merito tibi
 respondere debuerā. Inter
 roga patre tuū et annūcia
 bit tibi: maiores tuos et
 dicent tibi. Sed q̄ ut verū
 fatear merp̄m tibi debeo:
 etiā vltra vires tibi parere
 non differam. Etenim si
 mest ignorācia quā argu
 at p̄sumptio: veā tamen
 dilectio non horresat. Pa
 rebo itaq̄ non ut eloquens
 erudito. sed ut amico am
 rissimq̄: plusq̄ uerū q̄ e
 loquens inueniri conabor.
 Neq̄ em nra patitur pro
 fessio. pompata sermoīs

affectaē gloriolas: quibq̄
 studiū est ee potius hūile
 q̄ videri. Verū q̄ nonnullis
 mos ē. scripta aliozū ad vn
 guē eliminare. cū ip̄i lippien
 tibi oculis. si qua forte edi
 decint uix respertent. rogo
 ut pruiata lectione gtentq̄.
 et que pruiati dictaurmus.
 pruiatim ip̄e legas: ne si
 forte in manus alienozū ve
 nero. disterpar ab eis. quos
 non veta s̄ vana delectant.
*Explicit epla. Incipit plogy
 sequētas op̄is.*

Quoniam auis
 libet potentis mu
 neibus uel benefi
 cius p̄uenimur.
 p̄soluende vicis a obnoxij
 tenemur. Expter p̄deces
 sores nri dno turonensi
 martino. qui fuit vir potēs
 sermone et ope. qui et tem
 pore nūtitatis. turonū suā
 de manu potētis potenter
 eripuit: obligatiores facti
 sunt. Inde ereptionis sue
 p̄petuit memoriale statuētes.
 annū in honore ereptois sui
 celebratē. m̄o idq̄ mai
 celebrat celebrat. et erep
 tionis sue meōriā recolunt.
 et uota sua libeatoei suo sol
 lep̄m p̄soluūt. Sollep̄m
 tas at̄ ista. non t̄nflacio seu
 ordinatio. non t̄nflacio. non
 ereptio dicitur: s̄ subuen

cio uel triumphus. ab hys
quibus rei geste ueritas melius
innotuit nominat. **P**rota
tis uero superhabundates angus
tias. et urbis obsessae calam
tates. et miserias dicemus:
et exceptionis modum et fugam
qua fugere collatione uoluit
ille qui hastingum fugauit.
mansione etiam quam in auli
siodoro mansit. reuersione
quoque et exceptione qua a
suis. turonensibus uidelicet
honorifice est susceptus.
et in loco ubi nunc adoratur
deo annuente est collocatus.
ordme suo put deus dedit
silo qualicumque persequemur.

*Textus hystorie de turonibus
burgundis et relacionibus
turonum corporis beati mar
tin a sancto odone abbe ex
ueteri fulgore silo editus
et fulconem comitem*

Turum quoniam danorum telleg
sibi insufficientis est: moris
est apud illos. ut per singu
la lustrum. multitudo non mi
ma dictante sortis euentu.
a terra sua exulet: et in a
liens terris mansione sibi
quoquo modo ad propria non
reuersum vendicat. **P**ro
te igitur dicit sortis in demen
tia. **H**astingus cum innumera
armatorum manu. a finibus
suis exulans. gallias ingre
ditur: ciuitates obsidet. me
ma subuertit. turre terre

coequat. oppida riuum uicos
fero flamma fame de popu
latur. **C**ontigit at ut gallicae
superioris partibus incensis:
turonum simili ea non ex
minim consumpturus desce
deret. **A**mbazio itaque et un
uersis que me ligerim et
harum continebant in fauilla
reductis: turonum obsidet.
Proteris igitur custodias ad
mouet: et ne quis tuto ex
eat. magno studiosos co
namque preuidet. **A**ggressus
etiam struit. aspectu compla
nat: et quod uerbi capien
de comodum est ordinat.
Aliem infortunij rumor
delatus: obsessis concepit
horrore: horror formidi
nis fomitem subministrat.
Muros tamen reparant:
et turrim demito pugna
cula refarunt. **H**ostes sa
gittarum igne me premissa:
uarios a foris subiungunt
assultu. **F**lam murum arbro
quacunt arietem: et machi
naru ictibus cedentes rui
nam sui minant. **O**bses
si uiribus diffidentes: spe
solacio destituunt. **T**andem
vero diuina inspirante gra
m se reuersi beati martini
corpus pie rapiunt. et ad
locum quo belli uolentior
impetus erat differentes

mostrum y vi
rem opponu
bile per ou
aduuet sign
latus. fulgor
astis intulit
etia bellipot
tos hostium
pferenda conf
mirabilis de
In siquid p
suffragio. et
tab. et confid
et obsessio
puor non m
hinc. **C**am
Ergo
fugiente
sequit: fugie
gladio cadit.
dunt: et par
dio elapsa est:
septum lapide
seni sut dano
toris sui corpus
deserentes. et
quem sibi truis
et victoria. **P**
eiusdem belli triu
moria. in ipso
subsistit corpus
ipsius fabricati
que proter belli e
martini belli for
bulu. **I**n eo at
quo corpus eius

mortuū p̄ viuis p̄pugnato
rem opponūt. **O** admira
bile per oīa vitū: qui dū
adiuēt signipotens appel
latus. fulgorem virtutum
astris intulit: defunctus
etiā bellipotens. triumphato
ros hostiū aineos sola sui
p̄sencia confect. **V**ere
mirabilis deus in suis suis.
Sū siquidē patrocinate
suffragio. et obsessis sequū
tab. et confidentia reddit:
et obsessois formido et
pauor non modicū mmit
fitur. **Cap. ij.**

Adigunt igitur dam
fugientes tuom per
sequūt: fugientū pars
gladio cadit. pars capta re
duat: et pars fuge subsi
dio elapsa est: et usq; ad
septum lapidē ab urbe per
seauti sūt danos. triumphato
ris sui corpus cū p̄missis
deferentes. et gloria per
quem sibi triumphus cessit
et victoria. **V**nde et in
eiusdē belli triumphali me
moriam in ip̄o loco quo sū
subsistit corpus. in honore
ipsius fabricata ē etiā:
que p̄pter belli euentū. sancti
martini belli sortita ē uoca
bulū. **I**n eo at̄ urbis loco.
quo corpus eius sup̄ murū

proctans. victorie primor
dia micauit. erant ruine
antiquarū materialū: in
quib; ferebant aulā fuisse
valentinianam. in qua sedes
nequaquā assurgē dignatus
ē beato martino astanti.
donec regia sella ignis ope
raret. ip̄m regē eā pte cor
poris qua sedebat afflaret
incendū. solioq; suo sup̄b;
excitetur. et martino mu
tū assurgēt. **I**bi archiep̄us
cū p̄lo deuoto. etiā que
sū martini de basilica dicit.
in honore itidem ipsius sū
mstrauit. **E**ap̄ter igitur
synodo celebrata auctōrita
te archiep̄i et ep̄iscopozū
qui cōueniūt. statutum ē:
ut singulis annis demceps.
per vniuersam dyocēsim.
subuenciois huius festum. in
idus mai. sollempnē celebre
tur: que nullo alio noīe ter
tius q̄ subuencio censetur.

Elapsis **Cap. iij.**
post hastmgi incendia
tribus lustis. successit eius
dem gentis dux. et simi
li sorte a simib; suis exulas
tollo. vir armis strenuus.
sed curā xp̄iane p̄fessionis
hoīes inhumanus: pedi
tū multitudie. equestri or
dis copia multiplica stipatū.

flandrensibus et brittombus
marcio congressu sepe nu-
mero confectis. ciuitates e-
orum et oppida. et etiam in
fauilla ledigens. non mi-
mas hominum strages dedit.
Tenomānis postmodum
obfessa. exercitus sui pru-
tatores tuorum usque trans-
misit. ut urbe pessumdatis
auri et argenti affluente
copiam. et cetera eius bona
diripent. et incolas illius
vinculatos secum adducetes
captiuarent. Deum autem pru-
dente clemencia. tanta caci-
et ligentis exireuit munda-
cia. ut sui umone pelagus
vnum efficeret. et a ciuita-
tis accessu. non minima sui
alacritudine aeneos hostiles
arceant. Verum maius
monasterium. quod non lon-
ge a turonis erat. funditus
ab hostibus est euersum. ce-
terumque et sedecim monachos
gladio ibidem percusserunt.
propter abbatem et xxviii alios
qui in cauernis terre
latitantes euaserunt. Abba-
te tamen a latebris abstracto.
tormentis et aruatibus ab
eo exiit. ut thesauros
eius perdat. et monachos
qui in cauernis latebras
fouebat in medium deducat.

Ubi autem dominus herbericus. linc-
varia et multiplici tormen-
torum violencia arceretur.
nec thesauros eius deda-
rauit. nec filios in late-
bris se occultates reuelauit.
Cui ad hoc reseruari sunt.
ut patrum sui corpus. et
miser alienos persequerentur.
Ita quidem contigit. Sed ipse
comitibus exilij sui mercedem
restituit. Nemo enim illorum
residuum fuit. quem non avar-
tina eius perferret regnum.
sublimaret dignitate. Re-
cedentibus damis. postquam cui-
bus turomas fluuiali diffu-
sione repressa. libera discurrere
di reddita est facultas. au-
ditum maioris monasterij in
fortunum. et eius. nec non
et abbatis cruciatus et pene-
et monachorum prosa mors et
passio vniuersorum. et mag-
ime sancti avaritiam canonicorum
gaudia obnubilas. lacrimosa
submissit suspiria. doloris
imodici copiosa materiam
approuit. **Capitulum quartum.**
Mestice igitur et moribus
pallio amicti uultu lu-
gubri assumpto et ornatu. sicut
mois est copaceticum. dolo cum
doletibus. fle cum fletibus. dolo-
tes et fletes ad memoratum acci-
dunt locum. et doloris irriserunt
more sigultuoso psallentes.
fons lacrimis aliquoties immittis.
xxviii monachos qui in cauernis
latebris morabantur exiunt.

et abbatem
debito hono-
ra ad suam
siam in om-
parantes d-
domu ealie
tam aqua m-
apud m-
senator ha-
mensibus em-
nomi ad rol-
mpta in om-
disponeret
in cuius su-
sim mag-
fulare thes-
videtur mu-
reliam usq-
latores et ca-
tut herbn-
nasterij abba-
ai p- m-
et canonicos
et xpi confa-
die ac nocte
seruient co-
mediet a-
duorum cap-
gensi qu-
pro deserui-
refara puid-
vero postma-
tis relatu e-
ad gallic su-
a thesauro
tu infimeat b-
no vero elap-
fama puig-
nate quod

et abbate una cum ipis cum debito honore et reuerentia ad suam deducunt ecclesiam. In omnibus vero eos parantes delegerunt ipis domum ecclesie valuis mherem aqua in ecclesiam reaperi ingressus et regressus searetor haberet. Sex vero mensibus emesis coopto canonici quod rollo renouamus capta inuom captu ue disponeret communitate in quibus sub consilio pao sim margaritam et singularem thesauri stissimi videlicet martini corpus au relians usq trismittit hylatores et custodes extiterunt herbis maioris monasterii abbas sepe dicta cum xxiii monachis suis et canonicis suis qui deo et xpi confessori martino die ac nocte deuote deseruient comitatu eoz mdesmet adherentibus duodecim castri noui burgensibus qui suo seruitoribus pie deseruientes eis necessaria prouideret fame vero postmodum paruetis relatu edocti quod dam ad gallic superiora pressisset cum thesauro suo ad sanctum trimeat benedictum pauas vero elapsis diebus fama puigili rursu priuacante quod ia rollo aure

lians aduenisset stary ba uili reliquias in tableriam uenit

Tempore autem primo dico ibidem comorati metu itez mualesce te cum thesauro illo incomparabili autisiodoy usq pcedit Ept vero fama pambula pmonit et tota ciuitas obuia uiuit et tantu hospitem cum honore no m debito deducit et in ecclesia beati germani secum eiusdem psulis feret martini no imparis corpus sa reponit per merita q martini beati uirtutes ibidem innumere et miracula fuit. Cui si q de visu claudi gressu febricitate sanitate audi hospitem lepsi mudaaonem paralitia membroz mte graaone recipit fama vero quedam michi agere consuevit p vniuersis regidnes sanitatu graa diuidgante tanta illuc indies infirmatu multitudo confluebat ut ex numeri innumeri estimaaone regio aulibet exeratu assimilata uiderent. Et quia ciuitas tate insufficiens multitudi vniuersos raps no poterat portu iacentes viros hospita di gra diffundebar. Omnia

p voto p merita beati mar
tini antistitis salq optata
reddebat. In familie vero
eiusdem vno eisdem po
tibus usu vniuersa infirma
na trasibat oblaas. Cetero
aute oblate pecunie exae
lut cumulo vt numero qua
ritas excedens autysodore
sibz claris muidie somno
ministraret. Vnde cupidi
tatis et muidie stimulo pur
gante martini ministros
talit' alloquunt. Qm tam
a nro epia a vestro ponti
fice virtutes et miracula
indifferent' fuit equu est
vt si quid virtutis exinde
puerit in commune par
tiam. Quibz euidenti ra
tione satis facientes illi:
postulate vis' comuni omibz
in huc modu dissoluit dice
tes ibiteqz martini noster
huc adueniret vno hie pon
tificate germano nullor
mentas miraculoz erat. In
aduentu vero nostri antistitis
pns eius id obtinentibz me
ritis et signoz frequenaa
eiusdem exhibet. et in ex
perse p'cu salutis respectu
haz nobis bnficia puenit
vt aute ex animo vno omibz
sup hoc dubietatis suspula
excludat. Lepsi hic q' p' oau
lis est in medio si plaret
psulu sananda inferat. Si vero
a martini latere lepsi lata

positu conualuerit et germa
ni latere eiusdem lato adue
tu in lepra p'stiterit. Vir
tutis auctori martino mira
cula asserbat. Si aute e
conu'ss a martini parte le
psi pars posita no curat
et germano pars inherens
sanatur ad germani meritu
patefacta vna et mira
culu transferat. Adquesat
v'is et plata inditu sententia
ab omibz approbatu.

In argumetu q' agnos
cende veritatis in
medio psulu lepsi
ponit. Deausa itaqz nocte
illa in vigiliis et laudibz
mane illucescente conuolen
tibz vtriusqz partibz q' medie
tab hoibz a martini latere
posita sana et incolumis
reppit pars vero altera oc
culo di iudicio sananda dispa
tur. vt aute p' miraculu
des coraor euidentia claris
q' eluceret lepsi itoz pars
sananda versu martino
vertit' et manifestato sub
oculis omniu homo totu ex
integro alteratu in salutem
inuenit. Sopita est igitur
mutualis et contencio et
martini cultoribz exant et
democps infirmacu vniusa
cessit in pace oblaas. O ad
mirande vrbantat' germanu
pontifici q' t' totu meriti esset
vt mortuos suscitaret in domo

sa h'opia suo
conspit ex m
none eo se
inferorem
martini altor
q' pontificis
dignitatem
epul obserua
epul sui susce
p'ntes q' n' d
sequendo be
et affluente se
Evoluto
quid p
pare e
volone fidei ve
vni domiti et
rephendi q' n'
p'faster' conu
nu eiusdem vo
sue licentia p'm
duandi pontifi
Quibz ille tal
nolo adlesam
sano des' au
facta eo muqz
h' aut' h'om
ep'm nihil p'p
f'ruoz q' n' t'
in p'ontus v'is
p'et' cu' obse
lant vt in omi
rephu ubca
p'p'ozis absen
recepto in gaud
quos v'is aut
legi sit vno e
bis indefiniter

sua hospita suo totu honore
concessit ut insignior exhibi-
tione eo se videri vellet
inferiorem **D**ignipotentis
martini attollenda p̄roma
q̄ pontificalis ministerij
dignitatem ubiq̄ in d̄baliq̄
exul obseruab̄: et citatem
exulij sui suscepturam mi-
raculoy gr̄a illustri et sub
sequenabq̄ benignū largū
et affluente se semp exhibuit

Evoluitis postmodū
quā pluribq̄ annis
pace eclesie reddita
uoluntate fidei restituta tuoma
vni domiti et patris sui
reipendi gr̄a autiosodorū
p̄fascit **C**onuenit q̄ auna
rū eiusdem vrbis ep̄m ut eis
sue literaa p̄missionis p̄p̄ re-
ducendi pontificis copia t̄buat
Quibq̄ ille tale fuit respon-
sū **N**olo eclesiam meā tanto the-
sauro defraudari quā ep̄i
facti eo muestia mueni **V**ide-
tes autē tuoma se p̄ eundem
ep̄m nichil p̄fē ad regem
francoy q̄ tūc ip̄is erat melio-
ra spontes resiliūt humili
p̄e eū obsecrautes interpel-
lant ut tuomb martini suū
restitu iubeat et vrbis orbate
pastorib absēnaa luctū eo
recepto in gaudū conuertat **A**d
quos rex ait **C**ū vtriq̄ alab
regū sit iuris et ab utiq̄ no-
bis indefinēter seruiat̄ indig-

nū ducimq̄ ut autiosodorū
q̄ de thesauro h̄ possessione
saufita ē p̄uidia violentaa
spoliemq̄ et tuomin vestra
q̄ vtrinq̄ illis muestia
amissit reuestiamq̄ **D**e adde
itaq̄ tuoma a spe sua ad p̄pa
frustrati reuertat̄ **C**ogunt
igit̄ consiliū tū adalaudo archi-
ep̄stopo tuontesi remone
nuch anesi mamoldo reno-
mamerisi et s̄to lupo ande-
gauensi ep̄o et cleri plebisq̄
militudine coacta consiliū
mēt q̄d factū op̄ esset **E**
tpe vni illustris ingelgenū
gastmensis comes hugonis
duas burgūdie nepos lothie
et ambazie d̄no strennuū
armis sumā p̄bitare et p̄a-
te p̄dita erat et andegauē-
sem consulatū ex regno mune-
re nup̄ sibi imp̄tū parabat
in autiosodorēsi etiam vrbē
aulam p̄p̄ā et vmeas vni
suplatū baulas et p̄dia
suburbana possidebat **C**ū
igit̄ tantū vni h̄q̄ negoy p̄-
agendi t̄moda confluerent
allegaa om̄s sue offia p̄gi
ab vniuersis acclamatu est
Cū autē ad eū ob istiusmo-
di causā nūnos d̄rige dispo-
nerent p̄ sup̄uentem d̄
ut ardmq̄ gr̄am sū martini
vt ei moris erat oratūq̄ in-
trat eclesiam **E**xiens autē
ab eclesia ab om̄is n̄ ḡu-

die suscipit et ab omnibus ei
debitis honor et reuerentia
defert. **C**um in medio cœli con-
sedit tamquam a spiritu scto
p̄mōtia in hec verba p̄cipit
Viri tuonia vni diuicis afflu-
entes in diuite ingenij vera
talleant et p̄denaa et for-
titudine polleant miror ad-
modū et vehemeter obstu-
pefacto an gaudū vestri lumē
patris vestri in qua antistite
martinū tam longo exilio
relegatū vasa a id agente
maria redire neglexistis
Cui illi in lacrimis aunt
Grās agim⁹ p̄mum diuini-
tan que tuo id insperauit
cordi ut de talibus nobiscū
differeres et nobis in deside-
no positus desiderij nostri
desideratū commemoratū faceris
Non est inquit dñe in tūc
ut putas manne sed regio
francoy p̄cip̄ p̄gnas nos
impediunt et antistodōre
sib antistatib p̄uax violen-
aa nobis martinū nostrū
in multo labore et instanaa
requerentibus deuegaut **C**um
igit obstinati illis antistatib
cor in duratū est et q̄si alter
phano facta non vult dimit-
tere viy dei n̄ in manu forti-
to dñe cui nobilitas et st̄enui-
tas p̄bitas ead potestas sup-
peditant totum et humili

supplicatione obsecram⁹ ut zelo de
et beati martini amore ducti
huc te conserues allegaom
et ipm et in ipō gaudū huc
luctuose vestitua regionem

Videns igit vir illustris
ingelgerus vniuersitatis
illius post deu ipem
in se p̄m̄ta lacrimas supplicā
cū miserat⁹ et vota p̄m̄t
se multū sibi negotij p̄ vmbis
exequitur **C**ollecta igit tam
pp̄m̄ quā p̄grimi exeat⁹ in-
titudine nō minima: sex ferme
milib⁹ tam equis q̄ pedib⁹
p̄m̄ electis autistodōrū vnt
Continuant interī tuonia ex
su p̄cepto pontifis vni⁹ abdo-
made ieiunia et sū sibi reddi
martinū deo supplicat iugī ora-
tione et p̄m̄ instanaa **S**tupet
ausidiorensis filias armato
militē ex missato se repleti
Dici igit a asine auroa illu-
rescente p̄grina comed imp̄p̄
postquā in ecclesia ante dilecti
cardip̄p̄m̄ martini corp⁹ cū
lacrimis stans p̄grina om̄is
sue p̄cep et vota p̄soluit conu-
ep̄m sup depositi restitutione
dicis pontifis nomē ante et
honor delectet cur hui⁹ p̄mo-
minis etymologia p̄d̄at⁹
tutū pontem non final sed
subūb et regi tuo facta p̄-
ma d̄repaom̄is et doli vestigij
tuis inherentes a sublimi are-
ritans via d̄d̄as et in perdi-
com̄is p̄cipiā are compellis

Cur necessitas
fidei tue
inimicis
contempn
duo a lege
martinū dila
finita i q̄tus au
na reddidit te
est in h̄is verb
ita respondit
p̄m̄ in amata
p̄anta misere
hōn vmbis et
sibi vendicare
in tuis parent
q̄ sup hoc actu
sibi d̄clarabit
m̄ato interī in
forte a d̄erit con
hōm̄ h̄a orit v
valent p̄m̄ctā
aduersis in vna
h̄m̄ans id ipm
respondit h̄o d̄e
na iuge ut tal
fraude ut volon
iuge dean s̄id̄
corp⁹ hostili v̄p̄
a h̄m̄ans h̄c all
pones te rep̄p̄si
duod̄ aq̄ a f̄d̄
tibi t̄m̄p̄ est in
lib̄ resp̄be et f̄d̄
p̄m̄ens erasp̄
b̄s cū leuib⁹ et
t̄m̄ p̄p̄ulata
cū p̄m̄tanee
d̄ans ad tui d̄e
m̄m̄ā ablatū p̄
v̄d̄ebis **F**ac igit
te v̄ntū et a

Cui necessitas tempore the-
 saury fidei tue commissa dilaa-
 gnis inuictens moras redde-
 contempnis. **U**n ergo tibi ex
 duobus elegeris aut tuomas suu
 martini dilaaoms mora res-
 panto i esitue aut te nullate
 na reddidituz responde. **C**ui
 epi in hys verbis stomachata
 ita respondit non deest pe-
 gnu in armata manu loca
 sancta misere ner staz pig-
 hora vrbis et armis velle
 sibi vendicare hodie tamē
 tu tuis pauciter sustine et
 qd sup hoc actua smi arasta
 tibi declarabit dies. **C**omu-
 nicato interū in corpū q tūc
 forte aderat consilio: quid ar-
 tioms hā exitū vel finis esse
 valeat prouident. **C**ui si agrig
 eduentis in vna domulo
 thraensi id ipm sapienter
 respondit nō deest epm alie-
 na rube vt rabet depositū
 fraude vt violencia velle sub-
 rype. **B**eati si qdem martini
 corpū hostili virgute gladio
 a tuoms hie allatu et ab eis
 penes te repositū nouimq
Quod ergo a fidelibus fidelif
 tibi commissū est tu quādoq; fide-
 lib respice et fidei lese dāpna
 pariens exaspato comiti ver-
 bis cū leuibz et offiis demul-
 tons postulata concede. **N**isi
 em spontanee et cito reddi-
 dāris ad tu dedera et igno-
 minā ablatū pting tibi multo
 videbis. **F**ac igit de necessita-
 te virtutem et antequā m-

mmeris extorqueat necessitas
 palliata prudens pstat libera-
 litas. **A**d quiesat epō et consule
 andegauensi alloquitione bla-
 da delimito optatu repositen-
 libz exponit epm affuit ead
 et due memorie abbas her-
 bna corā epō vna cū ingel-
 gerio iam sme socis. **D**uina
 siquidem prudencia et beati
 martini oratione assidua me-
 diantel iā promoti erāt p
 vniuersā burgundie puinaā
 omis et singli in episcopatibz
 et abbatibz saluer vt qui cū
 exulato exules aduenerāt
 ab ipso exulato in ipō exili
 solo diuinis et honoribz sub-
 limarent. **D**emq; ipis manda-
 uit p varedarios pūctā abbas
 herberna vt inter essent duca-
 tu ad euclendū corpū sepe
 nominandi antistitis vt que
 simplices monachi et exules
 a loco pprio et citati resitue-
 rent. **Q**uod et factū est. **C**ele-
 brata igit ppria de sō mar-
 tino missa sollempniter ingel-
 gerio andegauensib et abba-
 na comes autisiddorensis assup-
 sū onq illud nobile sub impo-
 nentes humeris repatandi
 aggdimf iter. **D**educūt pon-
 tifices cū hymnis et laudibz
 sū antistitis reliquias ver non
 et deiq deuota e vulgi vnde
 quaq conuarens frequencia
Reūis vao deductoribz illis
 martini exorata aggressum ca-
 pit iter optato pōit triumpho

Debitū seruitij pensū ab ab-
bate et monachis nec nō et
a clericis deo in diebus deuotissime
exhibebat: et missa cotidie
sollemnit celebrabat. Atque in
nobili illo exercitū nulla mollis
vel effeminata: nemo ibi fe-
minam nemo rapinā nouerat
sed. vna quistis ex merito rō-
petenti vivebat.

Dost quā igitur diocē-
sis sue fines attinge-
bat saaraburgum pre-
sulis martini corpore
in modū et oues morbose
pastoris p̄sentia et pastor
recognouit quanta ouibus de-
beret cure diligentiā. Quā-
uis p̄grina in extraneos mi-
raculorum florisset copia in
suis tamē utpote sibi a dño
comēdatos et copiosior ei affu-
it sanitatis gr̄a et si diu fas
p̄pensionem benignitatem. Quāvis
igitur quali nūq̄ in commodo
egritudinis laborabant eam nō
apporant eam non rogantes
dexterā leuāq̄ p̄ totam p̄u-
ciam miseric̄ sanabantur.
Cū vera p̄missio saluatoris
dicentis. Opa inquit que ego
facio qui credit in me et ipse
faciet et maiora horū faciet
in signis eū et sanitatis
q̄ ipse dñs per se dignatq̄ ex-
hibere fidem eam postentium
copari voluit ut crebris euā-
gēliā probant. Unde ē illud
fides tua te saluū fecit per

martinū vero eam nō petentibus
eam nō accipientibus et q̄ ma-
ioris clemētie eam nolentibus
subueniebat. Dū eū talitā-
ta q̄ virtutū insignia agebat
que et si moueretur occultae
fama nō potuit ea p̄uenire.
Duo paralytici qui in villa cui
nomen dehedera est a p̄terita
tibus elemosinā petentes victi-
cabant dixerūt q̄ alter ad
altū. Ecce frater sub molli dno
viniq̄ nemo nos inquietat
om̄s miserent: solo nobis la-
bor est petē quod optima
licet cum libuerit somno indul-
ge quieti vero iugit et ut bre-
uiter dicam in bonis duam
diebus nos. hoc autem totū
vendit nobis infirmitatib̄
qua iacem. Ecce si curati
fuerint quod absit necessano
nobis m̄bet labor manū
in solita: quippe mendicā iā
mutile erit. Et ecce audiuim̄
de martino isto in cuius diocē-
si degim̄ quod ardentis ab oculis
in toto suo ep̄atu nemine daci-
bentem p̄terent insanatum.
Nūc ergo frater arq̄ste consiliū
nos fugiam̄ martinū ab
eius diocēsi exētes ne forte
nos sanitatū eius copia omphē-
dat. Noui sane consiliū voti
p̄p̄s mandata eant: tanto
nolle tūc in modo se sibi
reddi effugere. Quid miror
placet vtriq̄ consiliū et ap-
tatis baculis sub vtr̄q̄ aspectu

reputando pona
fugam cum p̄u-
p̄re potētia p̄-
f̄s complendit
p̄p̄s et n-
tū rep̄r sospit-
nse p̄p̄entes n-
lone poterit na-
sile: nūq̄ nō
potente p̄dere
et nolentibus sub-
dant igitur p̄-
m̄tū et hō-
illa quo id contra
dū in v̄tant
her sibi inteḡ
f̄r̄i donec bacu-
lū indit ad
m̄tem entis
n̄t palā om̄b̄
tes et sue p̄p̄-
et m̄tū eā
tū dēntā p̄-
m̄tū in h̄
sanitatis celebr-
honore signi pot-
tū entis am p̄-
et p̄ h̄de capē
nōm̄tū

Ingressus
m̄tū p̄-
p̄e p̄-
m̄tū m̄tū res
et m̄tū m̄tū
sacientes aduo-
m̄tū m̄tū
p̄tū d̄n̄t
arbores et fructu-
m̄tū m̄tū
m̄tū m̄tū
et flores v̄tū

reptando potius quā grediendo
 fugam arripuit. Sicut martino
 pater potentia persequitur fugie-
 tes comprehendit refugas com-
 plexusque et in ventos mori-
 tos repar sospitatur. Quod illi
 in se experientes nec dissimu-
 lare poterant nec audebant
 silere: nimis non nescivimus
 potentē perdere mītos qui
 et nolentibus subuenisset. Ex-
 clamant igitur p̄dicantes
 miracula et homines loci
 illius quo id contingerat ad lau-
 dem invitant martini
 nec sibi integre fore abbi-
 trari donec baculos sui lang-
 uoris indites ad martini
 matrem ecclesiam detule-
 rint palam omnibus exponen-
 tes et sue p̄fidie fugam
 et martini eam arripuit
 tos dicens. Porro acrole
 masiōnis in qua signū h̄p̄r
 samitans celebratum est in
 honore signi potentis mar-
 tini ecclesiam condidit q̄
 usq̄ hodie capella alba
 nominatur.

Ingresso itaq̄ beato
 archiep̄scopo martino
 ip̄e porrothe sine
 mīa mīmodū res manimate
 et insensibiles pastoris sui
 seraentes aduentū gl̄a
 congratulatiōnis sue signa
 p̄tendit. Vniūse siquidem
 arbores et fructifera tepore
 brumali repugnante lux
 na rediuit vestita folijs
 et floribus vernat et in sui

ornatu quāte meritorū exalle-
 ae sit pat̄ patre reparans
 demonstravit. Quodem dextra leuāq̄
 in ecclesiis eadem porrothe
 sine humano admittit signa
 diuinitis pulsabant luminaria
 tam caroz quā lampadarū
 diuinitis accendebant in duabus
 maxie basilias que nomini
 eius dicite noscitur in p̄ore
 videlicet q̄ maḡ monastōriū
 nūcū pat̄ in qua viuens in
 corpore: lectoni meditaciōni vi-
 gilio ieiunijs et oraciōib⁹
 die noctūq̄ m̄bebatur q̄ et
 a cleris et ciuib⁹ v̄tūq̄ restitu-
 ita repar et in alia q̄ s̄o mar-
 tini diuinitis castri noui dicit̄
 de qua p̄mo rollone fugiens
 sublata fuerat in qua etiam
 ab omniū ep̄is diocesis sue
 adero eam et populo suscepta
 in loco vbi nūc adorat. h̄ur
 usq̄ seruat. D̄no igit̄ vt dix-
 im⁹ tuonensi martino tuoni
 p̄d̄ in milibus suis inḡdiente
 latitatis obuia iuit et ab ada-
 laudo curthipsule tuonensi
 et f̄e exaunone auehanē-
 si et maynoldo renomanensi
 et s̄o lupo andegauensi et ab
 suffraganeis prouine toag ep̄is
 ei congratulanti or̄it̄ et om̄s
 ser⁹ indifferent̄ desiderata diu-
 d̄o suo l̄tabūda ortens lacrimis
 quod gaudiū extorserat p̄didit
 Ab ep̄is siquidem et abbatibus
 a clero et virginitate a populo
 et baronibus a pueris eam

et semper in ecclesia suam
in rebus et lampadibus in
mensis et laudibus gloriosis
glorioso deducat et in
sedis pristino gradu in debito
honore et summa reuerentia col-
locat. Hec est igitur gloriosa
et sollempnis exepas qua a
deo honorificata archiepiscopus
turonensis martinus ab exilio
reuerens ab alumpis suis officio
excepit et in episcopatu et di-
citur esse sede residens omni pote-
sti se ut sui nominis est pluri-
mum suffragat. Hoc exepas
celebre festum anno ab magna
aone domini octingentesimo septua-
gesimo septimo a transuersione
ne tricesimo primo id est decem-
bris celebratur a quo ab adalardo
archiepiscopo turonensi et a com-
pitiis aliis episcopis celebrata
nodalis simulat auctoritas
que quidam resolutur a domo
facta destructio et martinus
exepas celebratur et adalardo
a suis memorialibus exepas
nominat. Et igitur o bone
martine pie pater pastor
et patre noster nobis et filius
et alumpis noster non et venera-
toribus tuis more tuo bona con-
ferre noxia submouere et oratio-
num iugiter instanciam nobis gau-
dia vite interminabilis ob-
tine prestante domino nostro ihesu
christo qui cum patre et spiritu sancto
viuit et regnat deus per omnia
secula seculorum amen.

Absida in qua corpus
beati martini conti-
nebat in qua eadem
detulerant ab auctore
filiis erat ex auro et argento
quod de electis spissitudine
dignis auctorem opus beati
petri insculptant sibi designat
supplicio litterarum vel versu-
ner erat vima forane fenest-
et ostium in ea hanc autem fecit
rat beatus petrus quidam de qua
uit corpus eius a terra inuolutu
pura in purpura rubra et
diligenter consuetu sic in hac
absida posuit fecit eadem alate
quadratum et rotatum ex lapi-
dibus tabulatis quod magna
tabula cooperit et in aliis con-
tauit fecit inquam absida
ex auro et cupro et stagno
fusilem hanc palmam in spissi-
tudine in hostio fusile gumpit
et vertuellis et quatuor clauibus
firmabat ubi et hanc absida
electam posuit fecit demum
fiedam desuper auro optimo
et lapidibus passis ornata
tanto sacerdoti dignam de-
meruit idem consul in
venerabilibus episcopis adalardo
turonensi et sancto lupo ande-
galesi et mamoldo romanen-
sensi et raymone auelyn-
sensi corpus sepe nominati
confessoris martini infra
ambitum altaris in altaria

absida componi
hostium in absida
in et auro pa
et inuoluta
consilio de
consilio phend
tm igitur et hered
pehili possidem
vero ecclesia e
ipsi crebat H
videtur consil
intrauorut e
sui consuetu
foram ecclesie
hanc omni po
volutu essent d
Eiusdem the
domos in redi
adure obtinuit
qui in consue
ad corpus beati
reductu fugi
maxime vero b
nra federati
et benefici
sunt Constat a
mensa de esset
perd hanc a
festu sono vna
his hanc iugle
consil auxilian
adente beato m
talantibus etiam
et consuetudine
nre nullas in
in sede episcopi su
bui sunt in b
maioris monast
et ministrum
Dicitur po
omni ab a

absida componere. Ipse
 hostium in absida sigillauerunt
 ita ut nulla pateat aditus
 ut introitus. Communi autem
 consilio sederunt in gelgerio
 consili p̄benda beati mar-
 tini ipsi et heredibus eius imp-
 petuli possidenda. Cuius
 vero ecclesia eiusdem sicut
 ipse carebat thesauro
 ut editio consule in gelgerium
 instituerunt et thesauri-
 rum constituerunt et defen-
 sorem ecclesie fecerunt et
 tutore omni possessione eius
 ubique essent delegauerunt
 Cui sedem thesaurum et
 domos cum redditibus quadam
 aduix obtinuit. Omnes autem
 qui in consule in gelgerio
 ad corpus beati martini
 redire dū fuerunt euocati.
 maxime vero barones huro-
 mie federauerunt societate
 et beneficia ecclesie largiti
 sunt. Contigit autem eodem
 mense dū esset consul in gel-
 gerio in omni adalaudu con-
 fecti somno vna vniuersa car-
 nis mure. In gelgerio vero
 consul auxiliante deo et inter-
 cedente beato martino opi-
 tulantibus eam clerico nec no
 et consentientibus ciuibus huro-
 mie ciuitatis instituerunt et
 in sede ep̄ali sublimauerunt her-
 bina senē s̄m beati martini
 maioris monasterii abbate
 et ministrum.

DEnique post beati mar-
 tini ab autisiodoro

reuerſionem ſue poſt corpus
 eius depoſitionem ob ipſius mei-
 ta longe lateq; palanda ne-
 beuimus dñs ad euſdem
 venerabile ſepulchri virtutes
 operi dignet. De quib; quide
 virtutib; mita frequēt audi-
 uim; ſed nob de plurimib;
 nō nulla miracula que vi-
 dim; declarā dearuim;

Ep̄ quidem laodiceſis
 vir mox honeſtate lau-
 dabilis occulto dei iudicio
 morbo q̄ lup; vlt; dat mi-
 rabiliter immo miſerabiliter
 laborabat. Pauebat autē
 imatib; Erat igit videre
 miſerā. Tam glutez om-
 nis valetudinis graſſabat
 ut inq; inmodū carnes viri
 more lupino coſumeret cor-
 roderet deuoraret. Soluq;
 ſolaciu nō quidem ſpeſ oia-
 dende eſtudinis; ſed ſaltem
 dilatio mortis erat quod
 cotidie duo pulli gallina;
 eplures et cuiſterati mane
 duo q; veſpe vna carniū vini
 conſumēdi morbo ac ſi lupi-
 ne rabiei opponebant. nec
 ſic ceſſabat conſupcio carniū
 eius. Inuſterata enī morbo
 et ſi aliquādo extiſſa pas-
 ſabat inuſſa tamen materia
 familiaris conſumebat. Quid
 plura deſſantib; mediis
 cura om̄ inuſſa fruct; coſupm
 eſt ac ſi morturo ab humana

salute penitus destituit. Sed
ut ait dñs que impossibilia
sūt apud homines. Possibilia
sūt apud deū. Quod spiritu
sibi intimante sentiens ep̄s
et de martini suffragio spem
velut għa spem coniciens
ad ip̄m ex toto corde conuer-
tit̄ p̄sumens per eū posse
fieri qđo ars humana non
poterat. Voto itaq; se obligat
martini sepulchri se visiturū
ab eo fideliter se petiturū
quā post deū ab ip̄o sibi dan-
santate solūmō presumebat.
Hec mora p̄u votū pia vo-
luntas exequit̄. Idcirco igit̄
sibi honestissimis comitibus
et p̄paratis habundē que
necessaria erāt it̄ agḡdit̄
sumope pauas ut ad festū
s̄i pontificalis quod imminēbat
exiret. Quod et factū est
nec latere potuit ut egrotā-
tis sublimitas et tante sub-
limitatis infirmitas. Quā-
to em̄ quib; emmētor̄ tāto
via infirmitas latius diuidit̄.
Cumpe fama fortune
comes quē illa subruit her
diffamat. Interat igit̄ mo-
ribunda ep̄s qđi martini
laudibus et festiuis. Sed ut
dī si posito inluctu musica
erat importuna narratio.
Vnēbat tamē deuotione
mestria nec vnqua noctibus

vigiliis abesse p̄aebat̄
multa canonicoꝝ cura eū
cōpassio mira beniuolentia
erat quē ante sanctū
tumultū in somno p̄uasi
p̄notabat qđ non nisi p̄uasi
urgente incommodo va-
lebat subsistere. Continua-
tis itaq; septem diebus solā
mitatis deis et populū
more debito letabant̄.
Iste vero non diebus non
noctibus a lacrimis et orā-
tione cessabat. Septima denū
noctis oratione continua
et doloris flagato acerbitate
ut erat ante s̄m̄ tumultū
p̄strata paululū obdormi-
uit. Cū ecce signipotes
martini pontificali deco-
rata infusa ei visū est aspi-
tisse. Quē ut patre filij
ut discipulū p̄ceptorē s̄o
bructū sequebat̄ et ip̄e tamē
ep̄iscopaldē redimita. Ad
quē ita martini. Quid fra-
ter bructi. Quis ne tibi videt̄
ut eger h̄c optata recipiat
sanitatem qđ tam deuota ex-
ta longis partibus ad nos
venit tumultū tam supulat̄
tā p̄seuerant̄ nos̄tā op̄e
expetit. Et bructi. Dñs n̄r̄
si placet vestre pietati bonū
est ut iste p̄s̄mā recipiat
sanitatem. p̄sertim homo

nostri ordinis et
ordinis n̄r̄ sp̄at
martini conuē
et famulare sibi
ore s̄ar̄ dep̄m en
com manu sup̄ e
frater magis s̄m̄
thep̄ sp̄o. Sūp̄
et vocatis rēna
teste dñs qđ p̄at
in s̄o sp̄m̄
eū ex p̄p̄o me
h̄a orlesie me
nant̄ p̄t̄shmon
p̄e et tūe p̄m̄
ut missā minore
quo populi vni
m̄nabiles nou
tr̄m̄. v̄is̄ se se
se ralebraone
glor̄sant̄ et d
p̄s̄one seduab
d̄ȳ d̄it̄ m̄or̄
p̄ap̄oralis n̄sp̄
h̄m̄p̄e ad aū
d̄ip̄ant̄ et s̄p̄
Ep̄at̄ ep̄s expe
l̄o v̄m̄er̄ m̄an
d̄t̄ m̄m̄s̄i eū
habent̄ timētes
m̄m̄e v̄m̄er̄ d̄
cū. Quib; nol
timere d̄m̄m̄
me sanitati redd
p̄s̄m̄at̄ ne se
nū loqueret̄ ante
lucanas venite

nostri ordinis et sua vita
 ordinis non sperat Tunc igitur
 martini conuersus ad eum
 et familiariter sibi nomine auas
 ore sacro deprensit ipsamque au-
 ram manu super se depingens
 fateri inquit sanatus te dicit
 ihesus christe Surge ergo sanus
 et vocatis clericis meis inno-
 teste illis quod pater meus adep-
 tus sit sospitatem Dices etiam
 eis ex precepto meo quatenus te
 haec ecclesie meae canonici fa-
 ciant Intestimonium autem christi
 glorie et tue sanitatis proprio
 ut missa maiore hodie ceteris
 quo populus uniuersus qui tua
 innumerabilem nouerat agri-
 tudinem viso te sospite in mis-
 se celebrauere et dominum
 glorificauerunt et de nostra in-
 fessione feduacalia presumunt
 huiusmodi morbi locum baculi
 pastoralis auspice visus est
 tetigisse Ad cuius tactum et visum
 disparuit et sospitus recessit
 Exata est experientiae causa
 loco uincens manu apponit
 ut ministri eius qui propter exu-
 babant timentes tactum pri-
 uigine uirtute prohibebant
 eum Quibus nolite inquit
 timere Dominus enim martino
 me sanitati reddidit Quibus
 suspirantibus ne forte per sop-
 nitum loqueretur accidit inquit
 lucernas uenite et uidete lo-

cum ubi fuerat morbus illi dicto
 atque nam more impaeris de-
 siderium est accensio limina-
 ribus penitentem sequitur inquit capi-
 tulo ecclesie substituerit Tunc
 vero resoluunt fastas quibus
 ut mos est alligabat pullos
 quod de sero morbo uelut mira-
 bili beluae obiecerat in-
 tactos reppunt Carne subae-
 iusse reliqua in nullo humi-
 litem inuenit nec ab ea
 differre propter quod lineola que
 domi rubicunda uice ataribus
 alterutram diuidebat Quod
 moror Clamor miramur sit
 et gauderem ad astra suspi-
 litur Canonici qui inatutmodum
 huiusmodi pro sollempni more
 decantabant exa uoabz ac-
 currit tenet digna satismi-
 raculo oculis comprobato ne-
 mine pro signorum efficacia com-
 parabilem martino presta-
 bant Pulsant igitur signa
 te deum laudamus alaciter
 decantat ex ame dato conue-
 ta clericorum in capitulum co-
 uocant Inuisione martini ac-
 cepta christum sanatum canonici
 faciunt Qui et eodem die
 ut sibi sanctus iusserat domi-
 nam missam clero populo
 quod astantibus celebrauit Qui-
 bus uite perfectis letis et me-
 lumbus remeant ad ipsa In
 non magnata uel sa bnficio
 ut canonicoz suoz obsequio

ipſi ſcō uestes p̄cioſas uasq; aurea uel argentea. quibus hodieq; deo et ſcō mibi m̄ſtratur t̄iſ m̄ſit: ſingulisq; canoicis. ſingula donaria deſtinauit. Reſ hoc uisum eſt ſatis. p̄ceſſu ſiquidē tēp̄is. in dyoceſi ſua eccl̄iam in honore beati martini cōſtruxit: quā tantis redditib; cumulauit. ut xxx canoicis in ea deo et ſc̄iſſimo martino deſeruietes habundantiſſimis ſumptib; ſuſtentarent. **Cam**
Marchiſius **quartū**.
De monte feriato bonifacius noie. hanc ſibi bone deuotionis cōſuetudine fecit: ut annis ſingulis ad die feſtū beati martini ueniens. tumulū eius ſacroſc̄m expeteret. Non eni itineis longitudo uel aſpectus. nō m̄riacenaū hoſtium m̄ſidie. nō bellozū frequēs m̄curſio non demq; vlla poterat imp̄dure negocia: q̄n ad ſc̄i ſuffragia p̄m̄ceda occurreret. Adeo fidele vno p̄poſitū eſt. **P** more igit̄ aliquē ueniat. Cū ſubito poſito in oratione: negotiū periculoſum ſatis p̄tulit memoria. Mutuo ſiquidē ſexaginta milia ſolidozū. in patria ſua a quodā burgenſe acceperat ſub fidei ſue ſacramēto. ſcilicet inter poſitis ſimul fideiuſſoribus

multis: et tūc eiſdē redde de pecunie dies conditū in ſtabat. Quid faceret? Si ei more auuū p̄m̄ab; aliſ e uolae poſſet: nec ſic quidē ad p̄ſonū poteat occurrere diem. **E**d igit̄ ſolū ſibi reſtabat. ad martini ſuffragia poſtenda totus cōuertitur: illum votis. illū exorat gemitib; ut in tāta n̄citate cōſtituto ſubueniat: ne ſcilicet qui ſeſe et ſua negocia ob eius deuotionē oblitus fuerat. ab ip̄o obliuiſcat. ne fideiuſſorum et ſua ipſius fidem periculat ſinat. ſed more ſuo diuinitū faciat eſſe poſſibile. q̄d apud hoīes impoſſibile erit. In hac ſupplicatioē q̄m diu n̄citas p̄tendebat diu fatigatū tandem obdormiuit. Cum ecce ſignipotens ille martini. ut totus ſemp uſceib; caritatis affluebat. deuotū ſibi m̄ſeātū ei aſſuit. pontificali redimitū m̄ſula: duob; parit̄ ep̄iſ comitatū. **V**iſū q̄d duo illi p̄ eo martino ſupplicaret. Quozū p̄ab; ſc̄iſ lib̄ali hilaritate annues. et fidere iubet. app̄ illū pollicetur. **P**er moza uſio ſopnq; parit̄ terminat. **H**omo exatū congratulā cep̄erat uſiom. **E**d martini p̄miſſio reuertit̄

in effectu. **P**a re
uſa era p̄t̄ ſe
illuſtris reſpet
nū mozu continē
quib; ſollitū m̄
placuit. **Q**ue
p̄p̄t̄ aſſeruat̄
cū ſeni n̄c̄ qua
ne ſate ad ſu tēp̄
pecunia tanta q̄
eſſet. **H**erbat
pens. **Q**ue ſer
qui orationis ei
nō p̄ſolabat̄. ſo
d̄es p̄p̄s auct̄
nē aſſiſſe ſeſe
qui ea depoſit̄
miraculo q̄ gaudi
p̄teſtat̄. **T**unc
ſignipotens m̄
nus. de caſtib;
ſc̄iſ. m̄c̄i po
m̄c̄i quib; deb̄
q̄ teneor reſta
O ſi et reditorē
ne ei uſitatio
oraſio fidei m̄ſ
Inſe dictis collig
et ad hoſpitiū u
ta. **I**pſe gaude
ſequitur. **C**ū eccl̄
eccl̄e m̄c̄i. a
uſus ille tui deb
bat. **C**um u
p̄e gaudio m̄c̄i

in effectū. **N**ā repente duo
 vasa exa ppe se posita vir
 illustris respicit. summa
 nūmorū continētia: pro
 quibz sollicitz martino sup
 plicauēat. **Q**ue simul as
 pexit asseruare neminem
 iam seū nūquāqz pspice:
 ne forte ad sui teptacionē
 pecuniā tantā quis opposu
 isset. **H**erebat igitur stu
 pens. **Q**ue serūctes sui
 qui orationis eius finē em
 nū p̄stolabāt. sollicitū p̄e
 detes p̄ius acedūt: neq̄
 nē affuisse sese exaubatibz
 qui ea deposuerat. nō minū
 miraculo q̄ gaudio affecti
 p̄testat. **T**unc marthysius:
 signipotens inquit marti
 nus. de celestibz credo the
 sauris. michi pondū pecu
 niarū quibz debitor hys die
 bz teneor celitū destinauit.
O si et creditore exhiberet:
 ne ei9 visitacio michi fiat
 occasio fidei infirmigende.
Hys dictis colligi pecuniā.
 et ad hospitiū iubet depor
 tari. **I**psē gaudens pone
 sequitur. **C**ū ecce ī p̄ius
 ecclie introitu. adest impro
 uisus ille cui debitor tene
 bat. **T**um vir exclamat
 p̄e gaudio miraculū expli

cat. martinū attollit mar
 tinū inclamat. martin
 facit audiri mirabilia. **T**ā
 dem creditor recōsignat
 pecuniā. plebs urbana
 concurret et rustica. clero
 p̄conate. p̄ntē marthysio
 simul et p̄testate miracu
 lū exponitur: xpi gloria.
 martin pietas in cōmūe
 laudat. **V**ir igitur p̄recla
 rus quē et ingemta libe
 litas exornabat. et p̄roga
 ta martin hūanitas ad
 melius matabat: regres
 sus ad p̄pria s̄ci beneficio
 hant migratus extitit.
Pempe eccliam in honore
 domini martin in p̄prio fū
 dauit allodio. eāqz de p̄prie
 redditibz sua mūmificen
 cia ampliauit: ut cōuen
 tu monachozū mibi con
 gregato. et p̄elato eis p̄e
 abbaciā fore in p̄petuum
 constitueret. **I**n qua usqz
 hodie ad honore dei. et
 laudē signipotentis mar
 tin floret religio: xpiqz
 seruitū libealis in dies ex
 soluitur. **C**reditor quoqz
 illustris marthysius: et si
 sanguis generositate infe
 rior. morū tamē nobilita
 te p̄cipue circa martin ho
 nore se p̄bauit ingenuū.

Ram et ipse proprijs sumptibus
in martini honore etiam
construxit: cui tantum red-
ditum acquisiuit. quoniam conuen-
tu monachorum ibidem deo
et beato martino seruien-
tium. plenissimo sumptu suffi-
cere potuissent. Florent autem
hodieque ambe etiam quae magis
diebus nobis preterita pene
sunt: vicane scilicet fuisse
si pago: *Cam. qutu...*

T diebus illis ad beati viri
faciosum tumultum. unde autem
per patrie in energumum
ferebat. Mirum in modum:
mortui virtutem circa viuos
salutem operabat. Per quos
optata sospitate frustraaba-
tur: nisi cuius fides infir-
ma de martini potentia
dubitans arguitur. Erat
tunc temporis demomachus
quidam. etate iuuens. in-
licitis pigre gimo nomine.
de castro prulliaci oriun-
dus. Hunc parentes vinctum
catenis. in iudicium obse-
quio. ad sanctam basilicam ephra-
im fecerunt. Demomachus
qui eum muaserat et durus
possessor presidebat illi: ad
multorum confusionem ut pro
organo abutebat. Qui
cum eum in eum uenisset pene-
na. capitalis criminis non
e obnoxius: statim tempore

locum. personam. modum fan-
nois. demon in eius facie
irrueret coram omnibus expo-
nebat. Tanta erat in de-
mone scelerum perspicacia: quod
quidam clericus sancti fridrici
nomine. diues operum. clari san-
guinis. non nullius etiam dig-
nitatis in etiam. nam subde-
canus erat. audiens grauius
tulit tantam scilicet a deo dy-
abolo permissam potestate. ut
hominem per se in viciis
publice committeret infamie.
Demomachus in penam demon-
um cum hac querela uenit.
In quem dyabolus eius dicitur
gens oculos quem occupauerat:
per os ipsius ait.
Et tu de sano capite nos
oburgas: qui hac nocte
tale facinus cum tali persona
tali in loco admisisse. Erubuit
clericus: diuertensque
ab eo sacerdote euocat.
in parte secedit. tunc sub-
a demone obiectum. et si
forte premebat eius consuetudinem.
spiritu contrito dampnat.
uocem humiliter confitetur: iu-
dicio sacerdotis se subdit.
satisfactionem prompta alacritate
amplectitur. Hinc tandem
virtute fidei animatus. ad
demomachum rediens penam:
et de me inquit quid dicitis?
In quem ille ut fuit erat tor-

nos intendens
sepe hunc multi-
tudo inquit
mem in te com-
audito clericus
scilicet confessionem
sue preteritis
exclamauit et
dicit fideles. at-
quanta sit fidei in-
qui ad mirabile
sit confessionis
facientem. Audis
coram aduersariis. qui
miserunt mi-
qui hinc hominem
et unum uenit.
facta confessionem
nisi uel de corde
none: ecce sunt
me recognouit
viam in dnm
depremur: ut h
liberet a demon-
detur. Tunc dem-
energumum.
omnes non time-
u palestrite per-
ta. Solus mar-
poret. et hoc
honore missa re-
Audientes
silio in to me se-
Et si dyabolus
terre uel quandoq
rogu. Non igitur

uos nitendens oculos. et
sepe hunc multū respectas:
recede inquit a me q̄ nichil
nr̄m in te conperio. Quo
audito cleicū xpi gloriā
stet̄ confessionis virtutē
sue p̄ferens confusiom:
exclamauit et dixit. Au
dite fideles. attendite ppli
q̄nta sit fidei nr̄e virtus:
qm̄ admirabile. qm̄ efficax
sit cōfessionis mediabile
sac̄mētū. Audistis eū qui
corā adertis. qm̄ turpia
mperauit michi demon
qui hūc hoīem obsidet:
et utiq̄ vera. **N**unc autē
facta confessione et crim
nū ueā de corde abrenūcia
none: ecce suū nichil in
me recognouit. **Q**uap̄t
vnam̄mes dnm̄ fideliter
depremur: ut hoīem istū
liberet a demone quo obsi
detur. **T**ūc demon per os
menergum̄. **V**os inq̄t
om̄es non timeo: nec me
ū palestritē per uos dnm̄t
tā. **S**olus martinus hoc
potuit. et hoc tamē in eius
honore missa celebrata.
Quod audientes cleici. con
silio m̄to m̄t se dixerūt.
Et si dyabolus mendax ē:
certe uel quādoq̄ uerū dicit
cogit. **N**on igit̄ ab ipso

fidem rapientes: sed ab eo
quā multū testimonium per
hibet. in honore domini
et gloriosi martini mis
sam celebrem q̄: credentes ī
eū qui malis bene utitur.
Nec mora. festiua in cras
tino in honore s̄a agitur
missa. **D**ūq̄ post cōmu
monē sac̄a. id est marti
nus abrahe s̄m̄i letq̄ exi
puit clerus detantaret:
dyabolus non ferens tan
tā laudē martinū. tetrum
clamore emittens. tetrumq̄
relinquēs odore. ab **m**ener
gum̄o discedens. eū sanū
q̄uis multū deseruit. **Q**uod
cleicis videns nō fuit ei
satis sub cōmū cleicorū
uita s̄cō deseruūe marti
no: s̄ placitā martinū vi
tā p̄fessus. in maiori mo
nasterio. monachū habitu.
monachūq̄ ope suscepit.
Jam mōchus factus mo
nachi vigilauit ī actus:
adeo ut postea custos ordi
nis in eodē mōstelo pro
sitate uite et religionis
custodia poneretur. **Q**uod
martinū nulli fere s̄cōrū
mētis inferiorē: nulli
s̄cōm̄ potentia. nulli vis
celib̄ caritatis m̄nozem.
Qui mirabilis demoma

cum curavit: et eius sanitate
clerico suo misericorditer uere
salutis causam esse donavit.
Martinum igitur **m**energum
laudat medela: martinum
magnificat plebis admiratio
et deuotio. Martinum quoque
glorificat deus ad deum conuer-
sio perfecta: et ubique tanto mi-
rabilius martini habetur
pro postentium fides ad deum
et ad ipsum deum promeret.

P Et idem **Ca. vi.**
Tempus lambertus
quidam dultino languore con-
tractus: cui nulla remedia ua-
lebant proficere: cum ad tumu-
lum beati martini in lecto su-
isset allatus: primum circa ge-
nua in quibus grauiorem pacie-
batur dolorem: sudore cepit
non paruo madescere. De-
inde tepesfactis uerbis: repa-
tisq; neruis: rediuuans pe-
des extendit. Nec multo
post cernete populo surrexit
in columnis: pedibusq; suis
ad propria remeauit: qui ma-
nibus allatus fuerat alienis:

Tem quedam **Ca. vii.**
mulier nomine roselma: quam
malignus spiritus per quinque
menses possederat: et omni me-
brozum priuata officio ab-
muitu quoque etiam diu pro-
hibuerat: postquam basilicam
sancti antistitis mirauit: con-
tinuo liberata a demomo

to cuius corporis integritatem
non sine admiratione multo-
rum sub momento recepit.
Cui demum domum reuertenti
ut candelam pararet: quam cum
aliquis fidelibus ueniens offer-
ret: sed unde emerit omnino
non haberet: quidam mona-
chus angelica canicie deco-
ratus: in foribus ecclesie obui-
auit: dansque illi purissimum
candoris numerum subito non
comparuit. Accepto mu-
er denario et numerularis
ostenso: tres obulos multo
superstit: quibus candelam con-
paratam rediens ad tumulum
sancti obtulit. Hec res om-
nibus quibus tumore auitatis:
eadem femina referente in-
notuit: **Ca. viii.**

Sub ipso tempore alia
femina nomine agnes
de oppido faye manuumq;
pedumq; officio per biennium
desoluta: ut ad sepul-
chrum beati antistitis post
longos labores potuit acce-
dere tam fuit illi aro sus-
pirare recipere quam postulas-
se: **Ca. ix.**

Quoniam itaque per tantis
et tam manifestis miracu-
lis dei signa pulsarent:
et unum te deum laudamus
iocundis uocibus decantaret:
quidam clericus de ecclesia beati

perit puellas in
ulceribus prussis: a
lentum uoce. in
tut. comitum suste-
nere. miracula quae
uisu. basilica
tam mirum: sta-
mirabile dictum: s-
blatati pedis quae
eade hora adipsam
Et et puell
noie osann
dultino ambaru t
nuu. opandi usur
suffragio sancti v
nora muorato. pe
noie deperere ex
ne resitata e soss
Eodem mch
omnis die
puer noie grauid
gremio per trienn
membra baculo sust
Qui uirtute bac
renouatq; baculo
uti solut erat. m
sti confessoris ad n
posterorum deposu
be suspensio: gra
et micolums iplo
ad sua repedaunt
Tem aliud huc p
est silendum mir
quedam mulier noi
cui uir suus suade
neruos tibiari fer
tut: amisso gudio

petri puellaus in pede canci
bltere prussus. audita psal
lencium voce. nisi quo po
tuit. comitū sustentatq̄ aux
ilio. miracula que ibi fiebat
visurus. basilicā beati mar
tim introuit: statim qd̄ est
mirabile dictū. sanitatē de
bilitati pedis quā nō petebat
eādē hora adipisci p̄meruit:

Sed et puella *Ca. v.*
noīe osanna. que pre
diutino ambatū timore ma
nuū. opandi usum amiserat:
suffragio sancti viri fide de
uota muocato. per immuta
tionē dextere excelsi. pristi
ne restituta ē sospitati. *Ca. vi.*

Eodem nichil *vi.*
omnibus die. quidam
puer noīe gaufridg. cotinctis
gembg per triennū infelicia
membra baculo sustentauēat.
Qui virtute beati martini
renouatq̄. baculo quo p̄ pede
uti solitū erat. in basilica
sā confessoris ad memoriā
posterorū deposito et a tra
be suspensū: gratulabundus
et incolumis p̄lo spectante
ad sua repedauit:

Tem aliud huius simile non
est silendum miraculū. Quā
quedā mulier noīe maria
cui vir suus suadete d̄pabolo
neruos tibiariū feruō abscede
rat: amisso gradiēdi per tri

ennit usu diu elanguēat.
Que audita tot signozū po
tencia: se sustentans baculo.
insuquo potuit ad tumultū
sancti viri accedē non distu
lit. Juxta quē cū lacrimis
oracioni diuicius incubuit.
mira demceps res secuta ē.
Oracionē nāq̄ cōpleta mul
tis videntibḡ relunctis ner
uis gembgq̄ reparatis su
bito se mulier erexit: mox
q̄ conato gradu domū iens.
et eādē hora rediens. tortinā
quā domū habebat. letabū
da attulit: allatā ad memoriā
sancti viri cū gaudio et de
uocōe obtulit. *Ca. vii.*

Preterea hydogomus
quidā sagenarius. cui
ambe manus curuante simul
et tumefacte. longo tempe
usum piscandi negauerant.
mox ut tumbā sancti antisti
tis firma fide attigit. in cō
spū ppli aruāstantis. utiq̄
q̄ palme sedato tumore et ex
pulsio dolō. sanitatē quā pu
ro corde depoposceat ipetra
uit: rediuiq̄ dextera tota
plebe i laudibḡ dei acclama
te. et p̄ gaudio flente libere
se signauit. *Ca. viii.*

N Et minus hys glorio
sum addendū ardo mi
raculū. Tot itaq̄ ac tantozū
virtuq̄q̄ discurrere p̄romo

signozū: m̄ cetēōs debiles
ad mēōriā sancti anstatis vn
dig confluentes. affuit et que
dā calamitosa puella noīe the
ophania. dampno aridi p̄mo
p̄mortui corpis nota multis.
Illa quippe insanabilis mor
bus qui a medicis fistula di
atur. consuptis omnino car
mbg. et scabie per multa fo
ramina uigūt defluente: ex
sanguie et manlentā reddide
rat. Hec igitur om̄ p̄sus
spe recipiende aliq̄n fanta
tis fraudata: mētis beati mar
tim. om̄ integritatē men
brozū. fugata peste sub mo
mēto recepit: *viii.*

Sub ip̄o tempore queda
adolescentula noīe pe
trō mlla. tante debilitatis vi
nebatur m̄comodo: ut pla
te pedū ad poplices reflexe
suo frustrarentur officio. H
itaq; duobus ligms. quibus
p̄ pedib; utebatur membra
uictitans palitica: ad man
soleū beati martim firmā
fide accessit. *Ed* deuote ā
plectens et cū lacrimis deos
qulās: m̄uocato s̄a confesso
ris noīe. optatā diu eadem
hora et integritam adipisā
meruit sanitatē: *xv.*

N Et m̄n̄g et mat̄ona
queda galaciana noīe
non hūili orta p̄geme nota
quidē multis. et phōneta cō
uersatioē amabilis. sed diu

tur̄na totius corpis infirm
tate confecta: p̄ximā mortu
et calamitosam deducebat
vitā. *B*iquidē sopitis faucib;
obstrictis q; gutturis meatib;
usum p̄iter et appetitum co
medendi penitq; amiserat.
Hec tandē salubri potita con
silio. uecta equo. et clientum
ducta obsequio: tumulto s̄a
oratura p̄sternitur. Nec ml
to post oratioē fusa beati mar
tim mētis toto corpore reno
uato. gr̄as agens a paumē
to erigitur: gaudensq; et m
columnis post aliquos dies ad
p̄p̄ria reuertit: *xvi.*

Eodem quoq; die puel
la noīe p̄xima. debili
tate contractozū genuū et a
rentis deptere m̄fortunof
tis: per decē et octo annos
m̄felicem duxerat vitam.
Hanc demq; xp̄us restaura
tis gressib; reformataq; dey
tea: ob mēta s̄a sui declarā
da. ad gloriā et laudē noīs
sui. m̄columē et letabundā
remisit ad sua: *xvii.*

D Et idem tempus s̄a
dysarrhine aridis pedis no
ta multis: que a compāge
uulētis corpis. pedē emortu
ū. non ad opus s; ad onus
per triennium m̄sca cūp̄
ferebat. quo potius ferri
debueat. Hec igitur fide
roborata. ad sepulchrum

gloriosi confessor
ti egi sanantur ad
paumēto cū la
cib; p̄sternitur.
spectante p̄lo die
cur. integritā a d
ut sanitatem: et
gratulabunda ad
Eodem quoq;
die. alta p̄
ber. longo om̄
officio deputatā:
li sancti viri m̄
fidelib; delata s̄i
per serm sui mē
si om̄ equitudo
dignatā ē. *Ca.*

N Et m̄n̄g et
ulla quā fa
m̄ sed noīe p̄sta
rosi martim mē
de xp̄i ab eadem
tate multis astan
gaudio flentib; l
Otra idem
tempus vi
queda quigur̄na
ab ip̄s ubeib; m̄
loū luce p̄uata:
virtutib; sancti
ur ad ip̄s tūp̄
fidei flagitauit.
adducta fuisse.
tate distassa. lun
tati sine mora r
gaudens et gra

gloriosi confessoris ubi mul-
ti egeri sanantur accedens:
paumeto cum lacrimis et p-
abq; pstermitur. Nec mora
spectante populo dies est dimica
erat: integra a domino obtinu-
it sanitatem: et altera die
gratulabunda ad sua recessit.

Eodem quoque *Cap. xvij.*
die alia palitica mu-
liere. longo omnium mēbrozū
officio destituta: cum ad tumu-
lū sancti viri in grabato a
fidelibus delata fuisset. xp̄us
per seruum suū meīta expul-
sa omnium egritudinē reparandē
dignatus ē. *Cap. xvij.*

Nec minus eodē die pu-
ella quā facie noui-
mā sed nomine nesciam: glo-
riose martiri meīs ad la-
dē xp̄i ab eadem incolumi-
tate multis astantibus et p-
gaudio flentibus liberata ē.

Quarta idem *Cap. xvij.*
tempus virginicula
quedā quingentis nomine.
ab ip̄is ubi matris oculo-
rum luce priuata: auditis
virtutibus sancti confessoris.
ut ad ipsius tumbā duceret.
fideliter flagitauit. Quo cum
adducta fuisset. omnium ceci-
tate distissa. lumen diu op-
tatum sine mora recepit:
gaudensq; et gratias agēs

sequenti die repedauit ad sua.

Orientium *Cap. xvij.*
quoque quendam puerū
palitico morbo diuialis defe-
tum. cum beati viri mausoleū
puro corde et fide nō ficta
tetigisset. xp̄us ad meīta
famuli sui magis magis
q; declaranda. expulso omnī
languore integre restituit
sanitati: et eadē die sub
pedibus rediit: qui materis
fuerat deperditus officis.

Sub eodē *Cap. xvij.*
tempore grunthamm
burrelli. hoc nōmē erat in-
firmo. per beatū martinū
virtutis diuine sumpsit re-
medium. Qui cum per
septennium fracti et arfacti
brachij officio friviscaret.
cum alijs fidelibus ad vigilias
sancti confessoris martini p̄not-
taturus fide plenus aduenit.
Dūq; ingenti fletu et ge-
mitu oraret ut sibi placā-
tur et pristina redderet sa-
nitatē: repente compeit suū
diuinitus extendi brachium.
quod longo tempore fuerat ar-
uū. De quo eadē hora sana-
to. citior uberrime fluens:
gloriosū astanti populo et in-
solitū p̄buit spectaculum.
Quātas tunc laudes mul-
titudine fidelium domino decanta-

ueit. q̄ns confessorē p̄conys
extulerit: lectori relinqui
mus estimandū: **xxix**

Quam mē cetera est
apud nos factū non
maius h̄ns que p̄d̄i. sed
tam clarum atq; illustre mi
raculū: ut nullū arbitror
in toto pago tuodensi q̄
hoc uel non uideit uel au
diendo didiceit. nullū qui
obliuisti aliqua iacione po
tuit. Quidam rusticus
noīe herbertus de uico qui
dicat̄ nouicius. cū die me
dio tempe estatis purgaret
triticū in area: nuasus a
demone. spumans et euo
mens. exstians et fremēs.
post tridū amisit lingue
officiū. Cūq; nullū op̄no
per sex dies sumet cibum:
ad beati martini tumulū
a suis deducatur. Quo tac
to. tria simul ibi miracula
in momento xp̄us op̄atur:
dū neq; sp̄us effugatur.
lingue nexus enodatur.
ab om̄i homo languorē libe
ratur. Demde cū pro ḡa
rū actione ad capsam s̄i
confessoris ducetur: roga
bat circūstantes tū laycos q̄
presbiteros. ne hostē utiq;
demonē post se uenire per
mitteret. **H**oc igitur sig
nū qd̄ breuit̄ iuxta fidem

uel p̄strinimus: toti ciuita
ti tuodice ip̄o nariante in
notuit: **xxvii**

In festiuitate itaq; p̄thomas
tici stepham que estiuo tpe
celebratur. p̄m nocturnam
synagōm dei decantarent:
quidā palināis de uico qui
dicatur puteolus. per mul
tos annos om̄i membroū
officio destitit. ad tumba
sā cū alijs q̄ plurib; exu
bans. diu op̄tate redditus ē
sospitatus. **Q**uē alarius
de charantiaco uir nobilis
dñs eius. multiq; alij cū illo
vtriusq; sexus et diuerse e
tatis intuetes et agnosten
tes: q̄tas ibi p̄ gaudio la
rimas fuderunt. q̄tas tibi
ihū bone gr̄as egerunt.
non ē nostre facultatis con
cere: **xxv**

Detri quoq; quendam
puerū. notis honest
rib; parentib; in confinio
ciuitatis aurelianensis p̄re
atū. quē morbo non natū
per biennium curauerat.
hec oculos ad celū leuare p̄
mittebat. uidi m̄ eodem
tempore erecto toto corpore
alacrit̄ deambulare: uirtutē
q̄ sancti confessoris. p̄lis
undeatq; adueniensibus.
ostensa incolūitate: **xxvi**
manifestare.

Et minus
ab uibe
delatus. que
romes andrea
ter nutri foreat
u adaptauit: ju
solen attigit. ab
colomitate sanat

Et idem
tempus ali
noie gasserus. d
brūi debilitate c
cū a matre sua su
tū ad memoria s
retur: longe adh
ad ē quarto ab v
mliario. sensu s
diuine uirtutis r

Qui statim defra
cāli cui m̄sdeba
confessoris conato
m̄s̄m̄ aduēt: i
m̄fermitate. qua
fueat. nouāq; m̄
tē qua sibi xp̄us
mactum meita p̄
fidelib; in comū
na exposuit: **xxviii**

Quere quo
bimo cui n
remḡadis. cū ad
ap̄i uiri dei acce
ret: in ip̄o it̄no
longe posita uisit
ens ex alto. **E**gre
de de domo sua. s
nariate didicim̄

N Et minus et alius pu-
er ab vrbe cenomān-
ta delatus. quē mgelgerius
comes andertauorū. dilige-
ter nutrire fecerat. et in fili-
ū adoptauit: ut sancti mau-
soleū attigit. ab eadem in-
colomitate sanatus ē. *Cap. xxvii.*

T Er idem *xxviii.*
Tempus alius puer
notē gufferius. diuina me-
brosū debilitate contractus.
cū a matre sua super iumē-
tū ad memoria sancti addu-
retur: longe adhuc positus.
id ē quarto ab vrbe hac
miliario. sensit sibi dari
diuine virtutis remediū.

Qui statim descendēs de
cāli cui mīdebat. ad locū
confessois conato gressu sa-
missimū adueit: uetustāq;
mfirmītatē. quā pposus
fueat. nouāq; incolumita-
tē quā sibi xpūs per beati
martini meita pbuerat.
fidelib; in cōmuni audie-
tia exposuit. *Cap. xxviii.*

M uerē quoq; de bar-
bino cui nomē erat
ymgardis. cū ad memori-
am vici dei accedē festina-
ret: in ipō itinere adhuc
longe posita visitauit ori-
ens ex alto. Egressa siqu-
idē de domo sua. sicut ipā
nariātē didicim; ut ad vi-

gulas sancti accurreret. oculo-
rū lumē qd longo tempore
pdiderat. stupētib; qui co-
mitabāt eā in via recepit:
duces; sui itinēis ulterius
non resprens. ad locū quē op-
tauēt puenit. **U**bi oraa-
ōe multis cū lacrimis fusa. da-
taq; sollempnē oblatioē: cū
gratū actioē. septi die leta-
būda et incolumis ad sua
remanuit. *Cap. xxix.*

Q uarta idem temp; due
infelicissime mulieres
quarū noīa memoria meā
p̄teletūt. molestia fistule
diu laborauerūt: perq; sep-
timane articulū. totā suis te-
plentes basiliā clamorib;
viscēa nostra calamitosis
planctib; turbauerāt. **D**e-
m; xpūs pat' misericordie.
earū miserie et compassio-
nē. p̄stita illis parit' san-
tate sine imposuit. *Cap.*

S alia puella toti nrē
vicinitati p̄ diuina ceca-
tate cogitā: ad tumbā sū-
dei cū lacrimis et p̄ab; per-
noctāb; post aliquos dies
depulsis uetēib; tenebris.
p̄grinū lumē sub momē-
to recepit. *Cap. xxxi.*

Et hoc p̄termittēdū
estimo: qd' uenēbilū
personarū relatioē me didi-

ui p̄m̄m̄m̄
ti tudine ip̄
notat: *xxvi.*
Festiuitate
tris stephan
celebratur. p̄m̄
synagm̄ clar
quidā palmas
dicitur p̄tū
tos annos om̄
officio destitū
fā ai alis q̄
bans. diu capti
sospitā. *Cap.*
de charaphas
dñs eius. mult
vtriusq; sepos
tatis m̄m̄m̄
tes: q̄tas in p̄
rimas fiderm̄
ihū bone gr̄as
non ē nostrē fan-
cer: *xxv.*
Pueri. noīa
nib; parentib;
cultatis aurel
atū. quē meob;
per biennium
het oculos ad
mittebat. v̄m̄
tempore erecto
alacrit' deamb
q; sancti confes
vnderat; adue
ostensa incolum
manifestare.

xxvii

xxviii

xxxi

asse gaudeo. Theophania
xpi famula. abbatissa mo-
nasterij beate et petre vir-
ginis marie. qd bellus mos
diat. religiosis muneibz
scm dei honoraē accipiebat.
Cum itaqz cereos quos ut
offerret ei ppararet.
cristas ut assolet occu-
pata negocijs deserire tar-
daret. cūda eius famulo
noīe bosogono boni testi-
monij viro. beatus mar-
tinus per visum noctu ap-
paruit. Quem benigne
alloquens. blandaqz manu
capud eius demulcens. epa-
mēt fiat surge. ad dñam
tuā quantocius pfiacere.
dicesqz ex mea parte. qti-
nus munuscula que se mi-
chi datuā deuoueat. ulte-
rius reddere nō differat.
Quo dicto. cū bosogonus
euigilaret. et quid dñā sua
sancto confessorū pmissat.
pemitqz ignoraret. ad eam
uelocit̄ currit. et qd scūs
sibi dixerat cū lacrimis re-
uelauit. Bāmomalis qz
femā cū narūntis uerba
audisset. pmissiois sue
statim remittens. seqz
de negligētia sua redar-
gues. ut tandē uota cōplet.

cum festinatione uent. cere-
osqz quos iā confessorū pmissat
spospondeat. sollempnit̄
ei et deuote reddidit. **xxxv**

Sruens quidā **ij**
iuuenis de territorio
pictauesi. cū arat̄ per-
dere ā nos aridū brachum
spe obtinende sanitatis per
plurima sanctorū loca cir-
cumferens. nullū adhuc
labois sui fructū prepisset.
in vigilia sancti laurencij
qua dies dñica agebatur.
cū alijs fidelibz pia mēte
et fide deuota ad sepulchrū
benignissimi p̄is accessit.
Et cum factum fuisset.
mētis scī cōfessoris. sospita-
tem diu desideratā. omni
p̄lo in laudes xpi acclama-
te. eadem hora recepit. **xxxvi**

Eodem in **xxxvii**
chilomnus die. duo
iuuenes sūedi p̄it̄ et mu-
ti. quozū alt̄ dzogo uocato
de uico quē lauhānū noīant
alt̄ uēo dictqz emrim de alio
uico quē chamelhanū appel-
lant. mausoleū p̄ssimū
confessoris p̄ua fide certa-
tim deosculates. officium
lingue simul et aurium.
qd natuā eis negauerat.
mētis sancti uiri vna eadē

et hora perape me
Tem ipso die
quodam mulier
gardis de uico q
burgus. eodē quo
iuuenes infortun
ta. parum cū eis g
adepta ē. **Ca. ij.**

Tem cū in sollemp
laurentij. andrea
de oratorio septen-
ages in nubilo rec-
tracta a matre ad l
fessoris puenisset.
in consp̄i p̄li ac-
tis. effigatis bene-
ter uinas sue gen-
ignota diem subit
p̄meruit. **Ca. ij.**

Sub ipso die n
quodam noīe
de castro qd tormar
uocant. contractor
deuoluit̄ per qnqz
mesta. p̄ssimū p̄-
tis p̄stine restituit
tati. **Ca. ij. xxxviii**

Dolla quoqz
noīe eodem die p
eadem calamitate.
noīe famula sui lib-
dignat̄ ē. **Ca. ij. xxxix**

Tem ipso die puer
fulco noīe de uico
mētis. longo temp

q̄ hora perape meruerūt:

Tem ipso die **Capitulum xxxviii.**
 quedam mulier nomine hilde-
 gardis de vico q̄ dicitur nouus
 burgus. eodem quo et p̄fati
 iuuenes infortunio dāpnata:
 parem cū eis grām a xp̄o
 adeptā ē: **Capitulum xxxv.**

Tem cū in sollempnitate s̄c̄i
 laurencij. andreas puer
 de oratorio septennium trīs
 igēs in nubilo recitatis.
 tructq̄ a matre ad locū con-
 fessoris puenisset: statim
 in consp̄cū ppli cū p̄uastā-
 tis. effugatis tenebris. in-
 ter vlnas sue genitricis.
 ignotā diem subito vidē
 pmeruit: **Capitulum xxxvi.**

Ab ipso die mulier
 quedam nomine ap̄ga.
 de castro qd̄ cormanacum
 vocant. contractorū artūū
 debilitate per q̄nquē m̄
 mesta: p̄ssim̄ p̄is mei-
 tis pristine restituta ē san-
 tati: **Capitulum xxxvii.**

Della quoq̄ de azay
 dacho hildegardem
 nomine. eodem die xp̄us ab
 eadem calamitate. ad ho-
 norē famuli sui libertate
 dignatq̄ ē: **Capitulum xxxviii.**

Tem ipso die puer quidā
 fulco nomine de vico s̄c̄i cle-
 metis. longo tempore de-

bilatatū pedē baculo carū
 ferens. mox ut tumbam
 sancti attigit. om̄i dolore
 caruit: et cū eo alius qui
 manus officū amiserat.
 sospitati redditus discessit:

Tem puer quidā **Capitulum xxxix.**
 de sublemaco iohānes
 nomine. q̄ annuo morbo fistule
 in brachio adeo confectus
 fuerat. ut cōsumptis putredie
 carmbq̄. eia coriosa uer-
 mbq̄ ossa abmtq̄ deaderent:
 ad tumbā sancti antistitis
 aliquis diebq̄ decubans.
 et d̄m̄ ih̄m̄ ut sui misere-
 retur. p̄fisis gemitibq̄ exo-
 rans. effugata peste mor-
 tifea. pristinaq̄ sanitate me-
 ritis beati martini integre
 recepta. p̄lo magna nobis
 maiora. sed suis maxima
 prebuit gaudia. **Capitulum**

T hoc etiā sunt
 amiranda et ubiq̄ p̄ronā
 da s̄c̄i confessoris merita:
 qd̄ non minq̄ absentes egros
 et longe positos. quā p̄n-
 tes et tumulto suo assistentes.
 si firmā fidē habuerint
 per xp̄i grām curare con-
 fuerunt. Ad hoc cōprobā-
 dū non minq̄ aut duo.
 sed plures deducāt in mediū:

Oariguus **Capitulum xl.**
 puer de faya uertigine

capitis. totusq; corpis mole-
stia vexabat. Per magis per
idem tempus puella p[ri]men-
gardis no[m]i[n]e de uico que hic
scias no[m]i[n]at: maledicto uate
matris. ymo m[is]erabili dei
iudicio contractari manu[m]
mura[m] patiebatur. In itaq;
cum p[ro] ip[s]is parentes et p[ro]m
qui su[m] fide p[ro]m uotum face-
rent. et eos ad locu[m] sancti
adducerent: adhuc longe
positi in via diu desideria
incolumitate a xpo per be-
atu[m] martinu[m] se p[re]pisse
gratulati sunt. *Alm*

Sub ip[s]o tempore erat
apud salmutiu[m] castru[m]
mulier opulenta et nota
multas. sed nome[n] eius me-
moria fugit: que etia[m] con-
tractari palmaru[m] infortu-
nu[m] maluerat. Hec etia[m]
audita fama signoru[m]. que
per famulu[m] suu[m] xp[ist]us opa-
batur. cu[m] quadam nocte in loco
se recepisset. et uoto p[ro]p[ri]o
isset. ut septi die uita com-
te. ad uigilias sancti confes-
soris cu[m] oblatione digna p[ro]pe-
raret. repente obdormiit:
statimq; euigilans. tanta fa-
cultate manus renouatas
aperiuit. ac si in eis nulla
p[ri]us egritudine passa fuis-
set. Deinde facto mane ut
uotis faceret satis. locu[m] sa[m]c-

adit: ubi supra cu[m] lacrimis
oratione. exhibitaq; sollemp-
ni oblatione. leta et incolu-
mis ad sua recessit. *Alm*

Erat nichilomin[us]
mulier no[m]i[n]e osanna
in confinio cayno[n]is castri:
que diutina totius corpis i[n]
comoditate laborabat. Sed
et ip[s]a tantaru[m] uirtutu[m] audi-
ta potentia. cu[m] ad memoria[m]
sancti gra[m] recuperade inco-
lunitatis. pedib[us] suis ue-
nequirit: uelicu[m] sibi p[ro]
patal fecit. Et cu[m] ascende-
uoluisse: eadem hora diu-
ne uirtutis sensit sibi ade[m]
remedi[u]m. Demq; relicto ue-
hiculo. gressu conato ad se-
pulchru[m] beati martini leta
bunda cu[m] oblationib[us] uenire
non distulit: sanitatis me-
ritis sancti antistitis sibi
diuinitus p[ro]stita. p[ro]p[ri]o curu[m]
stanti ex ordine retulit. *Alm*

Ousfridus *Alm*
quoq; puer. de uico q[ui]
blerentiach dicit: ab eadem
calamitate. eode[m] tempore
inuentu[m] sa[m]c[t]i confessoris sub
momento liberatus est. *Alm*

De idem *Alm*
tempus femina quada[m]
demonstrata castro no[m]i[n]e
p[ri]megardis fracti et ardu-
lacteri infortuno. per qu-

quem d[omi]n[u]s d[omi]n[u]s
li. materia[m] mira[n]t[ur]
Cunctis signis
noctib[us] ad eius m[en]-
tu[m] multo fletu et g[ra]-
tiae uigilatis: ta-
nta uisitata e[st].
si illius esse redm-
uems repletis. ne-
nouatis. finto me-
it: suq; corpi no[n]
q[ui] alteri ad usus n[on]
postea m[is]eruit. *Alm*

Nec magis eod[em]
ouer quida[m] d[omi]-
nomen e[st] senterius
detenti in modo.
gru[m] diuina adeptu[m].

Sed et puella
no[m]i[n]e menoldu-
to que munitu[m] ad
quadam nocte est uo-
du[m] cu[m] messorib[us] in
est. repente cospe-
rimos sp[irit]us in spe
armatoru[m] super se d[omi]-
et se uehement[er] opp[ro]-
Qua horrenda uis-
rita: eade[m] hora uis-
da p[ro]p[ri]a amittit. *Alm*
post septimanaru[m] a-
ad unu[m] sa[m]c[t]i dedit
magis in laudes xpi
li eius martin[us] os a-
q[ui] sibi demonu[m] terri-
fices. diuina p[ro]mi-
t[ur] fecit. *Alm*

quem dāpnata: beato p̄su
 materia miraculi p̄buit.
 Cunctis siquidē vmb̄ mēsis
 noctibꝫ ad eius mausoleū
 cū multo fletu et gemitu cō
 tinue vigilatis: tandē diu
 nity visitata ē. Brachium
 ei illius osse redmtegrato.
 vems replens. neruis re
 nouatis. finto mense reuix
 it: suoꝝ corpi nō segmuis
 q̄ alterū ad vsus necessarios
 postea m̄strauit. *xlvi.*

N Et minꝫ eodē tempe
 puer quidā de vico cui
 nomen ē senterius. eodem
 detentꝫ m̄comodo. simile
 grām diuīty adeptꝫ est:.

S Ed et puella *xlviij.*
 noīe menoldis de cas
 tio quē munticadū noīant.
 quadā nocte estiuo tempore
 dū cū messoribꝫ in area qui
 esset. repente cōspexit teter
 rimos spūs in spē militum
 armatorū super se discurrē.
 et se uehement̄ opprimere.

Quia horrenda visio ē exte
 rita: eadē hora usum loquē
 di peritꝫ amisit. Cum vero
 post septimanariū circulum
 ad tumulū s̄ā deducta fuisset:
 mox in laudes xpi et famu
 li eius martin os aperuit.
 qd̄ sibi demonū terribilis ef
 figies. diuina p̄missione cō
 cluseat. *Hoc etem putamꝫ*

factū: ut opa dei per beatū
 sacerdotē in ea manifestaret̄.

D Das quoꝝ *xlviij.*
 puellas. quarū alterā
 leugardis de vico cui nomē
 hespematꝫ. altea v̄s de castro
 qd̄ uilenshati nūcipat: ille
 qui oīa bene fecit. vna eadēꝫ
 hora surdas parit̄ et mutas.
 ad honore famuli sui fecit au
 die et loqui. *Unde q̄tas ibi*
 plus de diuersis regionibꝫ
 ad meōnā sancti confessoris
 aggregatꝫ. aratorū laudes p̄
 solueit: nullꝫ narrādo exple
 re ualebit mortaliū. *xlviij.*

T Em ip̄o die puerū quendā
 gildelmū nūcipatū. de castro
 qd̄ prulliatꝫ uocatur. cui totū
 tergū gibbꝫ deformis in spina
 succrescens opprimebat: dñs
 misericordit̄ visitāe dignatus
 ē. Cū ei ab v̄sō matris eet
 toto corpe curuus: sublato gib
 bo. uenustate forme quā sibi
 natyā negauerat. per beatū
 martinū m̄nouatꝫ et erectꝫ.
 p̄ gaudio flente plebe et gin
 tiās agente sub momēto rece
 pit:.

T Em septi die puella noīe
 iohanna de vico q̄ apuāntu
 rus dicitur. debilitate cōtin
 ti corpis bienno dāpnata: pal
 marum et genuū officium
 coacta uerteat in usum pedū.
Quoꝝ uēo ut ecclesia beati
 martin p̄uō corde et fide nō

Adit: ubi supra
 oratione. g...
 me oblatione...
 me ad sua re...
E hat nichil
 mulier nō
 m confimo cap...
 que diuina boni...
 comoditate labor...
 et ip̄a tantū...
 ta potentia. cū
 sancti grā temp...
 limitatis. p̄...
 nequiret: uel...
 parū fecit. Cū
 uoluerit: eadē
 ne virtutis se...
 remediū. Deniq̄
 huculo. gressu...
 pulchriū beati...
 bunda cū oblati...
 non distulit: san...
 ritus sancti...
 diuīty p̄stā...
 stanti. q̄ od...
O quoz pue
 blentatꝫ dicit
 calamitate. ad
 mēuentu s̄ā...
 momēto locatū
D Et idem
 demontalio...
 p̄mēgnatū...
 lacerti m̄fectū

ficta ingressa ē: in medio
turbe arāstantis repente sa-
nitatis diu optate munere
per beati martinū letifica-
ta ē: *ly.*

Tem ipō die puer quidā noīe
bernardus de castro motessau-
ro mō modo graui uexatus:
parem diuinū mupis grām
se prepisse gratulatus est.

N Et hoc *ly.*
p̄mittendū estimo:
qđ multis fidelibz notū esse
non dubito. Quidā infan-
tulus infirmata uesica calca-
lōsus erat effectus. Hic a ma-
tre sua spe obtinende sanita-
tis: ad sepulchrū sancti uiri
delatus ē. Cumq; totā noctē
illā mīmīs artatus doloibz
dixisset insomnē: solus
mortis p̄stolabat^r aduētum.
Demz facto mane: mīm-
net ei conatus eicēde urine.
Qđ mater ut cōpeit. sta-
tim manū uirgule paruu-
li sui supposuit. eiectūq; in
star fabe calculū subsequēte
urina suscipiens. planctū
in gaudiū lacrimas ī lau-
des conuertit: et eadem
hora cū rediuiua sobole ad
ppria remeant: *ly.*

Repositis at paucis diebz
puella quedā iuuergandis
noīe. de oppido quodā in pa-
go bituricensi sito. qđ pa-
ludellū appellat. ab ipis cu-

nabulis oculorū luce fraudata
postq; sancti confessoris
tumulū osculā meruit. de
pulsis ueteibz tenebris. corā
omibz qui ibi aderant. fauē-
te deo clarissimū sub mōmē-
to visum recepit: *ly.*

D Ende p̄cedente tempore
duo pueri. quorū unus
de oppido castellione nūcu-
pato. noīe petrus. alē uēo
de uigilo cui nomē est luca-
cus territorio bituricensi.
wilhelmus et ipē nūcupat.
ambo mīmūdorū spiritū
infestacōe horribilit̄ uex-
ati. dentibz uehemēt̄ strī-
debāt: et semetipos et oēs
sibi approp̄tes morsibz di-
laceabat. Quā ob rem fu-
mbz astricti sensu fundit̄
p̄dito. ad locū ubi corpus
s̄i uiri ueneat. non sine
magno labore adducti sūt.
Qui per aliquot dies ibi
dem commorati: dño mi-
serante et beato martino
intercedēte a malignorū
spiritū inibz liberati. sen-
su recepto ad ppria icolumēs
sunt reuersi: *ly.*

Quia idem tempus.
duo fabri quorū alē
de castello busentiaci rober-
tus nūcupat. alter de ar-
geio uocitatz gaufridus:

beatus longo tempo-
factis. mīmibz contu-
dine orofitā. sed n-
uolūte uacabat. *ly.*
si p̄bō et notis ad t-
uōs dei alijs no-
p̄bōis: optate post-
m̄ sanāta una et ea-
deu p̄t̄ sint restitū-
Et hoc s̄lō *ly.*
Dum p̄t̄ qđ m-
dū multū factū s̄-
f̄la cuiusdā mulier-
p̄m̄ta ciuitate. febr-
de s̄tensa uexabat.
c̄t̄as uapōis accens-
dile medullas corpū
s̄mp̄t̄. ut m. ea s̄p-
t̄ nulla remanēt. s̄ d-
ta conelamata sequēt̄.
Quo p̄t̄. *ly.* *ly.*
moda s̄t̄ra iungit. s̄-
t̄s m̄t̄ referuat. *ly.*
s̄t̄m̄ uiri totā spem cō-
t̄s: tollit corpus tā fe-
d̄m̄ q̄uante. *ly.*
m̄as ammonēt̄ ut a-
d̄ gemitō sepulchrū p̄-
ar: s̄de plena sobolis
d̄feras membra p̄m̄o-
d̄m̄ulū hōis d̄i. s̄e-
et̄ uolūte accerit. *ly.*
c̄p̄lōta orandē s̄m̄i-
d̄lōt̄: p̄m̄us puella
dolece effugato. totus
lūm̄ corpus. beato me-
t̄ martino. s̄e m. mōmē

brachijs longo tempore aut
factis. manibus contractis
diuine orationi. sed non
voluntate uacabat. Isti ergo
cum precibus et uotis ad tumu-
lum hominis dei aliquot noctibus
vigilans: optate post bien-
nium sanitati una et eadem
hora pariter sunt restituti.

N Et hoc sile. *lvj.*
Dum puto quod in con-
spici multorum factum scio.
filia cuiusdam mulieris in
tuomica ciuitate. febrem ig-
ne succensa vexabat: et ita
estiuatis uaporis accensio pu-
ellule medullas corporis con-
sumpsit. ut in ea spes vi-
te nulla remaneret. sed despe-
ratio conclamata sequetur.
Quod plura. Medicorum re-
media subtrahunt: solus luc-
tus matri reseruat. Que ad
beatum virum totam spem conuer-
tens: tollit corpus iam ferre ut
diximus euanne. Cuius a-
multis ammonetur ut cada-
uer eximere sepultura para-
ret: fide plena sobolis sue
deferens membra per mortua
ad tumulum hominis dei. flens
et euulans accurrit. Ibi
exhibita oratione simul et
oblatione: perituis puella omni
dolore effugato. totius me-
linitate corporis. beato media-
te martino. se in momento

recepisse gaudia est. *lvij.*
Item huic simile non de-
betur miraculum. Ipso die
alia mulier apud pontem thari-
lugebat puellum iam minime
te mortis articulo desperantem.
Cumque et infans solam morte
operiret. et mater de sepultura
ipsius iam cogitaret: ammonet
a fidelibus. quatenus infantu-
lum deuouens ad memoriam san-
cti viri afferret. Et cum fecisset:
et puellum sanitatem recepit.
et mater cum sobole ad sua leta-
bunda repedauit. *lvij.*

Multa quidem miracula
pretermittimus que vidi-
mus et audimus: ne lectori
fastidium face videamur. Que
autem scribimus coram deo testi-
ficamur: quod ad sancti ponti-
ficis venerabile memoriam.
quod sepe inbecillum sanat infir-
mitates plurimorum. Cecis
quippe restituit visus. illis
quod ipse mundus aut datur no-
uus aut reddit perditis: oco-
sis surdorum auribus fugata in-
sensualitate tribuit proprio se-
su ut manus pedesque mor-
bo debilitati optato restitui-
tur officio: reparant palati-
a renouantur aridi a demoni-
bus liberantur energumini.
Sed quid moramur in sin-
gulis? Enumeret sanitates
cum vacat enumerare infirmos.

71
beati martini tota deuotione
commisit. **Q**uod cum fecisset:
qui mortis faucibus iam tene-
batur. statim vite donatus
est. **Textus gregory in libro
vite archiepiscopi de miraculis
sancti martini episcopi et confessoris.
De gallis sudibus conuersis:**

Omnis lingua
sterilis: tantas
cupiens enarrare
virtutes. **C**ha-
raria cuiusdam
regis gallicie filius grauiter
egrotabat: qui tale tedium in-
curreret. ut spiritu solo palpi-
taret. Pater autem eius fetide
se illius arriane secte vna-
cum incolis loci subdiderunt.
sed et regio illa plus solito
quam alie prouincie a lepra for-
debat. Cumque rex videret
virgum filium in extremis
diat suus. **M**artinus ille
quem in galliis dicunt multas
effulgere virtutibus: cuius
queso religionis vir fuit
enarrate. **C**ui auunt. **C**a-
tholice fidei populum pastoralis
cura in corpore posita gu-
bernavit: asserens filium
cum patre et sancto spiritu equali
substantia uel omnipotentia
venari. **S**ed et nunc celi
sede locatus: assiduis bene-
ficijs non cessat plebi prae-
iudicare. **Q**ui ait. **S**i hec

vera sunt que profertis. distan-
tiant usque ad eius templum
fideles amica multa munera
deportantes: et si optinent
mei infantuli medicinam.
inquisita fide catholica que
ille credidit. credam. **P**ensa
to ergo auro argenteoque ad fi-
lium sui pondus. transfudit ad
venerabile locum sepulchri. **Q**uo
plati. oblatiis muneribus exo-
tant ad beatum tumultum pro-
egrotato. **S**ed infidente adhuc
in patris pectori secta: non
continuo integram recipere
meruit medicinam. **R**euersti
autem nunc: narrauerunt regi
se multas virtutes ad beati
tumultum vidisse dicentes. **C**ui
ait non sanauit filium tuum
ignoramus. **A**t ille non intel-
ligens non ante sanari posse
filium nisi in se equalitate cum
patre credet. **X**pium in honore
beati martini fabricauit
mirro ope ecclesia: expedita
que proclamant. **S**i suscipere
mereor viri iusti reliquias:
quodcumque predicauerit sacerdo-
tes credam. **E**t sic iterum
suos dirigit maiori cum mu-
nere. **Q**ui venientes ad bea-
tum locum: reliquias postulabant.
Cumque eis offerrent. ex con-
suetudine dixerunt. **N**on

ita faciemus: sed nobis quoniam
licentia tribuat^r ponendi quod
exinde iterum assumus. Tunc
partem pallii serici pensatam
super beati confessoris sepul-
chrum posuerunt dicentes. Si
muenimus gratiam coram expati-
to patrone que posuimus
plus in sequenti pensabunt:
eruntque nobis in benedictio-
ne quesita per fide. Digni-
lata ergo una nocte: facto
mane que posuerant pensita-
bant. In quibus tanta beati-
viri infusa est gratia: ut tam-
diu eleuaret in sublimem ere-
am libram. spiritum habere poterat
quo ascenderet mometana.
Cumque eleuata fuissent reli-
quie cum magno triumpho au-
dierunt uoces psallentium qui
erant in ciuitate detrusi in
carcere: et admirantes suau-
tate sonum interrogant custo-
des quid hoc esset. Qui dixe-
runt. Reliquie domini mar-
tini in galliam transmittuntur:
et ideo sic psallitur. Tunc
illi flentes. inuocabant sanctum
martinum. ut eos sua visita-
tio liberaret. exterritisque
custodibus et in fugam uersis
disruptis obicibus retinaculo-
rum. liber populus surgit a om-
nibus: et sic usque ad sancta pig-
nora populo expectate uene-

rant. osculando flentes be-
atas reliquias. simulque et gra-
tias beato martino pro suo ab-
soluendo reddentes. quod eos dig-
natus fuerit sua pietate sal-
uare. Tunc relaxatis per sa-
cerdote a iudice culpis. in-
columes dimissi sunt. Quod
videntes gestatores reli-
quiarum: gausi sunt valde dice-
tes. Nunc cognouimus:
quod dignatur beatus antistes
nobis precoribus propitiu se pre-
bere. Et sic gratias agentes:
naugio prospere sequente pa-
troni perfidio. pendis lembis
temporis flatibus. uado pen-
dulo. maius tranquillo. uelociter
ad portum gallie peruenit.
Tunc commotus a deo beatus
martinus de regione lon-
gumque. qui ibidem nunc sacer-
dos habetur aduenit. Sed
nec hoc credo sine diuina pro-
uidencia fuisse. quod ea die
se commoueret de patria. que
beate reliquie de loco leuate
sunt: et sic simul cum uis
pignorum portum ingressus
est. Que pignora cum
summa ueneratione suscipi-
tes: fide miraculis firmat.
Quia filius regis amissa omni
egritudine sanus peruenit
ad occursum. Beatus autem mar-
tinus. sacerdotalis gratia accept

comparat: rex vinctus
et filii et spiritus sancti
sunt in omni domo sua
et squaloribus lepro-
sis collatur. et omnes
in saluati: nec unquam
non super leprose morbo
parant. Talibus ibi gra-
tis aduenit pignorum be-
nignam dominus tribuit:
quod que ibidem illa die
sunt chara longum sit
erant in amore pro n-
plis ille propitius est:
meritum libentissimo
rebit. si tempus pre-
sens adesset. *De hoi-*
mentis contracto.
Quod dicitur fuit quedam
uer que conuictus fili-
peperit. cuius populus a
mariti calcanei ad ciui-
tatem erant. manus at-
que petri: sed et oculi
sunt: que magis mor-
dantur que hoiis spiritum sim-
Quia non sine deris-
multum aspiceret. et
reuerentur: cur talis ex-
proferat: confitebatur
unius nocte illi dicitur
fuisse conceptum. Que
tunc non audens. ut
mariti est: tamquam sanum
cum nutrebat: adultum
dicit mendicem. Qui a

p[re]cipuam: rex v[er]itate pa-
 tris et filij et sp[irit]us s[an]cti confes-
 sus. cu[m] om[n]i domo sua ch[ri]stif-
 mat[us] e[st]: squalor[um] lepre a
 p[ro]p[ri]o pellitur. et om[n]es infir-
 mi saluat[ur]: nec vniq[ue] ibi usq[ue]
 nuc[un]c super lepre morbus ap-
 paruit. Talemq[ue] ibi gra[m]
 in adu[er]su pignoru[m] beati
 martini d[omi]n[us] tribuit: ut vir-
 tutes que ibide[m] illa die facte
 sunt enarra[n]t longu[m] sit. Pa-
 tantu[m] in amore xpi nunc
 plus ille p[ro]mptus e[st]: ut o[mn]es
 martiru[m] libentissime sus-
 cipent. si tempus p[re]sencio-
 nis adesset. *De h[ab]itu o[mn]ib[us]
 membris contracto.*

Biturico fuit quedam mu-
 lier que concipiens filium
 peperit. cui[us] poplite[us] ad sto-
 machu[m] calcanei ad terra[m] co[n]-
 tacti erant. manus at[que] adhe-
 rebat pectori. sed et oculi clau-
 si erant: q[ui] magis monstru[m]
 aliq[ui]d q[uam] ho[m]i[n]is sp[eci]em simlabat.
 Qui cu[m] non sine derisio[n]e
 multoru[m] aspiceret. et mat[er]
 argueretur cur talis ex illa
 p[ro]cessit: confitebatur cu[m]
 lacrimis nocte illu[m] d[omi]nica[m]
 fuisse conceptu[m]. Que[m] mte-
 rime[n]te non audens. ut mos
 matru[m] est tamq[ua]m sanu[m] pue-
 ru[m] nutrebat: adultu[m]q[ue] tra-
 didit mendicis. Qui acci-

pientes posueru[n]t eu[m] in car-
 rucam. et trahentes ostendebat
 p[ro]p[ri]is: multu[m] per eu[m] stipendi[um]
 accipientes. Dum hec per
 longa tempora gererentur.
 anno etatis sue decimo aduenit
 ad festiuitate[m] beati martini:
 p[ro]iectusq[ue] a foris ante sepul-
 chru[m] miserabiliter decubabat.
 In facta at[que] festiuitate. visu[m]
 auditu[m]q[ue] recepit: inde reduc-
 tus ad solita[m] consuetudine[m]
 postulabat stipem. Post
 annu[m] fere aut eo amplius
 portatus e[st] iteru[m] ad sollemp-
 nitate[m]: positu[m]q[ue] e[st] in loco in
 quo prius iaceat. Deur-
 sisq[ue] sollempnitatis festis: di-
 rectis o[mn]ib[us] membris ple-
 nissima[m] obtinuit sanitate[m].
 Que ne ma[n]edibilia fortas-
 se videant[ur]. ego eu[m] sospite[m]
 vidi: nec audita ab aliquo.
 sed ab eius ore narra[n]ta cog-
 noui. Sed q[uia] d[omi]ni parentib[us]
 eius ob peccatu[m] euemisse p[ro]
 conuincione noctis d[omi]ni-
 ce: caue[n]te o viri quib[us] sunt
 conuicta conuugia. **B**at[er]e
 alijs alijs dieb[us] voluptati
 opam dare. Huc at[que] diem
 in laudib[us] dei impolluti de-
 ducite. q[uia] cu[m] eueneit. exinde
 aut contracti. aut epilentia.
 aut leprosi nascu[n]t[ur]: sitq[ue]

documentū. ne malū qđ vna
nocte cōmittitur. per multo
rū annorū spacia pferatur.

De palitico sanato

Illud pre ceteris admirandū
miraculū uobis oratibz expli
cabo. qđ post mmesū meū
cumulū. magnū nobis gau
diū patefecit. dū et virtutē
beati ptulit. et qđ titubabat
auertit: cordaqz nutancia
pplozū. larga stabilitatis fir
mitate mūmuit. *Pa* cū ve
neabile dñice natuuitatis
nocte sacrosctis deducemur
exurbis. pcedetesqz de ecclia
ad basilicā scti ue d. sponemz.
quidā ex menergumis atio
rior ceteris cepit mīmū deba
chari: et decerpens se atqz col
lidens clamabat. *Frustra* mar
tim lumina petas. casso eū
edem aditis. qui vos p mul
tis armibz dereliquit vris:
et ecce uos abhortens rome
mirabilia facit. ceterū oculis
lumē mfundit. ibi palitico
rū gressus dirigit: s̄ et alijs
quoqz morbis. sua virtute
finē impomt. Ad hanc dy
aboli vocem oīs pplūs cōtur
bat: et nō solū brutam
nozū corda. s̄ etiā nos ipi
pauōe concupimur. Ingre
diētibz at nobis cū fletū mag
no basilicā. pēs pauimento
pstermimur: orantes ut scti

viri pñcia mereamur. Et
ecce vnus bonulfus noīe.
nūqz tres annos per mīmā
ualitudis febre. manus ambe
cū vno pede contracte erat.
et ad festiuitatē beati viri
maibz ductis. pede adhuc
debilis claudicabat: ante al
taē sc̄m stermitur orans ut
qui sibi manus ardas resti
tueat. pedēqz contractū sili
virtute diriget. In hac at
oratioē a febre mīmā arū
datur: et sanqz extensa m e
culeū neruozū doloē torque
t. *Interea* de supplicio do
lor excitat contumacē: qui
veneat m quiete medianā.
cepit mferre calūpnā. A
iebat eī. *O dñe* martine
santitatē a te nō tormēta
quesiui. *Quā* si nō mēor:
uel doloibz nō affligar.
Cūqz nos cū fletibz arūsta
tes beati p̄stolarem adue
tū. et m̄ her sc̄a sollempnia
agerētur. oblatibz sup altāe
sacris munēibz. misterio
corpis ac sanguis xpi pal
la ex more cooperto. mol
luunt contractū neruozū:
et disrupto post mfirmi
pōplis corio. diffuētē sa
gūis riuo. pedē extendit
m colūmē. *Qđ* vidēs ego
deo om̄ipotentī grās agens.

lumiāq; fletib; madefacta
 gerens: in hac ad pplm uoce
 priuip. **T**imor a cordib; vāis
 oīs abscedat: q; beat; confes
 sor nobiscū mhabitat. **N**ec
 omnino credite dyabolo: qui
 nichil vniq; ptulit verū.
Nlle ab initio mendax est:
 et in veritate non stetit.
Nec at ista dicente oīm
 luct; vertitur in gaudiū:
 ipē etiā infirm; corā nobis
 assurgēs. super pedes cōsti
 tit absolut; **V**idens autē
 her oīs plebs plus in celū
 clamore elenato plaudebat
 dicens. gloria in excelsis
 deo: qui sicut quondā pas
 tores angelico liūe. ita nos
 hodie pñcia confessoris bea
 ti letificauit: et eū nobis
 ad eē pñti virtute mōstrā
 uit. **E**t sic a timorē mīm
 a oēs erepti xpi p̄sidio iu
 borati sunt. **De mortuo susci**
tato.
Et tempore quo talia
 apud vrbē thurōmā
 gerebantur: legati de hyspi
 nis id est florenaus et ex
 upeius ad chylpenā regem
 venebat. **Q**uos cū ad cō
 iuniū etiā recepissē epu
 latib; nobis eo qd se affere
 ret eē catholicos: florenā
 us qui erat etate semor sol
 licate flagitat aliqua de bñ

virū virtute cognoscere. **A**t
 ego gñcias agens deo. inter
 rogo si uel nomē ei; in illis
 regionib; audiret: uel vita
 eius legeret ab aliquo. **H**er
 me interrogāte aut magni
 fice in illis loas honorāi no
 mē eius: sed et se peculiare
 alūpnū antistitis nariāt
 dicens super se magnā ei;
 virtute ostensam fuisse. **A**
 uuis inquit meus ante mul
 torū annorū curricula basi
 licā in honore cōstruxit bea
 ti martini antistitis: pfectā
 q; ac elegantē ope exornatā.
 turonim clericos religiosos
 destinat. expetens pontifi
 cis reliquias: ut scilicet lo
 cū quē in eius noīe edificā
 ueat. eius reliquias cōsena
 ret. **Q**uā cū fecisset per
 singulos dies veniebat:
 et p̄stātus solo cū cōiuge.
 sū pontificis auxiliū in
 plorabat. **P**ost multū veō
 tempis hic nascat. **C**ū at
 trū mensū eēt a febre pul
 satus. et in tantū exinam
 tus. ut papillā sugere neq;
 vllū alimētū ualere accepe:
 interea p̄durāte morbo cibo
 negato. palpitāte tantū spū
 solus t̄sity timetur. **N**ec
 mora. ipm quoq; exalāuit

sp̄m. Tunc mater mesta uel
aiua ut de uincte ac primoge
mite sobolis morte. appren
sum in brachia ante altare be
ati martini iā euam me cor
pusculū spe nō incerti depo
suerūt: et tamq̄ si sp̄m vi
sibilibz cerneret oculis. auis
alloquit^r dicens. Cū solli
tudie maxima curauimus
beatissime confessor tua hic
pignora deportari. quibz mor
bi depellerentur. febres exti
guerēt. fugaret tenebre.
et alie quoqz infirmitates
emūdarētur: p̄ eo qd̄ de te
legant^r plurima. que uel
uicis feceris. uel post trāsitu
oparis. Nā audiuim⁹ te ora
tione mortuos suscitasse. le
pra osulo depulisse. demo
nacos curasse uerbo. uene
na digito cōpressisse: et alia
multa fecisse. Hic apparebit
uirtus tua: si et nūc iuxta
fidem nr̄am hūc resuscita
ueris puulū. Qd̄ si non fe
ceris: non hic vltia colla cur
uam⁹. nō lumē accendim⁹.
aut honois alicui⁹ gr̄am ex
hibemus. Et hec dicentes
relicto ante altare corpustulo
abierūt. Mane at̄ facto
uemetes inuenerūt eū ad
altare conuictū. Hec mirantes
suscepit eū mater in uulnibz.
et cognoscens eū resumpsit

se flatū. applicat ad papilla.
et ptinus hausto lacte confor
tatus ē. Tunc mat̄ cū p̄re
uel om̄i domo. eleuata in ce
lū uoce. benedixerūt deū.
dicentes. Nūc dñe cogno
uim⁹ q̄ magn⁹ es et factis
mirabilia solus. qui nobis
puulū confessoris tui orōne
resuscitasti. Nā et loco illi
maiore q̄ prius fecerat ce
uerēciā exhibebat. Hec ab
ipius florenti ore ita gesta
cognouit. *De fonte que uicis
sc̄us ut oraretur*
Egreffi sanctomāter
ritozū ingressi sumus. Cū
qz in quodā conuiuio de beati
martini uirtutibz fabularem.
hec michi un⁹ e cuibz affir
matibz alijs uera eē fidelit
retulit. Paogialo uilla
est in hoc territorio sita:
quā cū sc̄us martinus adhuc
supstes ī corpe aduret. obui
um habuit uirū exhibētē
aquā cū uasculo. Erat em̄
puteus ille de quo hec exhibebat.
situs in ualle q̄ pass⁹
mille a uilla: et ex eo meo
le hausta deferēbat aquā.
Tunc ait uir dei hōi aquā
aquā ferētū. Quēso dilectis
sime contine manu tuā: et
hinc asello quē sedeo paulu
lū aque ad bibedū indulgē.

Cum aut. Si necess
dus aialtū aduall
de ad p̄tōi: et hūc
dōis ei. Nā ego qd̄
uē deale non prebebo
ter dicens p̄terit. C
p̄terit uemōis mul
et quā aquā afferens
na: dicit ei similit
Que ar si reuēta qu
adens nūcū dei. et
p̄terit et asmotio p
p̄terit michi labor ē. ut
p̄terit tantū uolūtas
p̄terit qui uir p̄gens
p̄terit. Et posito
p̄terit dicit asmo bibē.
p̄terit hausta aqua. Ip
p̄terit uolūtas ad
p̄terit p̄terit sc̄us aut
p̄terit p̄terit mercede
p̄terit: q̄ aduastū as
p̄terit. Et positis gen
p̄terit n̄tra orauit ad dñm
p̄terit lūc fontis ostendē
p̄terit: q̄ sc̄us cōsumat
p̄terit: d̄strupta terra
p̄terit m̄mensū p̄terit adm
p̄terit p̄terit: qui us
p̄terit benedictū p̄terit
p̄terit tōman etibz in ag
p̄terit: In hūc a fontis or
p̄terit in testimōiū. qui
p̄terit retinet asellū illū
p̄terit quē sc̄us sedit atqz

Qui ait. Si necessariū
 duas aīal tuū adaquare ac
 cede ad puteū: et hauriens
 dabis ei. **N**ā ego qd' cū la
 boē detuli non prebebo. et
 hoc dicens pterit. **Q**uo
 discedete ueniens mulier
 et ipā aquā afferens in vl
 na: dixit ei similis vir dei.
Que ac si rebecca quodā
 audiens nūciū dei. et tibi
 pbeo ait et a smotio potū.
 nec michi labor ē. ut iterū
 hauriā. tantū volūtas tua
 fiat. qui iter p̄gens nāita
 te patris. **E**t posito vascu
 lo. dedit a smō bibē. **Q**ue
 iterū hausta aqua. i pleto
 vasculo. reuertebat² ad villā.
Quā psequēs s̄ns ait.
Redda tibi p mercede bene
 ficiū: q̄ adaquasti a smū
 meū. **E**t positis gemibz
 in terra orauit ad d̄m ut
 loco illi fontis ostendet ve
 nā. **A**c statī cōsumata o
 racioē. disrupta terra fon
 tē m̄mensū p̄lis admira
 tibus patefecit: qui usq̄
 hodie beneficiū prebet hōi
 bus cōmanetibz in agro il
 lo. **I**n huius ē fontis ore ē
 lapis in testimoniū. qui ues
 tigiū retinet a selli illius
 super quē s̄ns sedit at̄stes:

Nellad silendū puto: qd'
 hoc tempore cū plato epis
 copatū pictaue vr̄bis adept
 us ē. virtute s̄i sicut osten
 sum. **D**omus adiūcte ecclē
 incendio maximo cremabā
 tur: ac scintillas cū carbōi
 bz super eccliam ventz im
 pellebat. **S**ed ille de pul
 uere beati viri sepulchri se
 cū habens. eleuato chrysmā
 rio cont' ignē. ventz subito
 in aliā se tollens partem.
 flamas tecto ecclāstico adhe
 rentes pepulit. et sic ecclā
 libeāta est. **Exm**

Ueneābilis
 v̄es agnes pictauari
 s̄i momaliū abbātissa. rela
 tā sibi ab ipō cui contigit
 treuico negociatoe. rem mi
 raculi puenisse sic retulit.
Dum inquit mettim acce
 ssem: suscitāt² me negoa
 ator vnde essem. **D**ixi. **D**e
 pictauius. **D**icit michi. **S**i
 aliqñ ad basilicā beati mar
 tim turois fuisi: **D**ixi qd'
 qñdo in austria deambulāre.
 ibi me p̄sentassem. **D**icit
 michi quale beneficiū dom
 in martim senserat. dū met
 tis salem negociasset. et
 ad pontē mettis applicuisset.
Dicit. **D**omne martine

se flati. aplice
 et p̄tius hauri
 tatus ē. **T**unc
 uel omi dono.
 lū uore. bened
 dicentes. **N**ā
 umq̄ q̄ magis
 mirabilia solus
 puulū confesse
 restituit. **N**ā
 maiore q̄ p̄uis
 uerēā. **E**thodō
 ip̄us florenā
 cognouit. **D**e
Ende
 egressi s̄ns
 ritozū m̄gressi s̄ns
 q̄ in quodā cōm
 martim virtutibz
 hoc michi vnq̄ e
 mātibz aligz verē
 retulit. **Q**uodā
 q̄t in hoc terrē
 quā cū s̄ns martim
 sup̄stes i corpore
 um habuit viri
 aquā cū vasculo.
 puteus ille de quo
 bebat. s̄ns in villa
 mille a villa: et
 le hausta defecit.
Tunc ait vir do
 aquā fecit. **Q**uod
 sine cōntine m̄
 huc a selli quō
 lū aque ad bibē

nasteriu: ut velu ipsius can
celli attigit amota omi debi
litate sanus abcessit. Dystat
at ab vrbe pictana qñ studia
quadragnita: *De arboze*

erecta...
Hic et m
nobiliacense pago vr
bis tuomice arbor: que ab
impulsa venti ruens. via
publica impediabat. *Ed*
iter cu vit beato ageret.
motus ma. facto desuper
signo cruas crevit eam:
que usq nunc stare iuxta via
erecta videtur. Ena p̄mor
tua q̄ spoliata cortice: viue
bat tamen honore viri. De
qua cortice multi fidelit e
iadentes: ut dilutam aqua
sumebat. mox medicamina
capiobat. *Vidimus et nos*
hanc arbozem erectam:

De contracto...
Quidam manibz pedibzqz
contractis. de villa themel
lo in pago tuomice vrbis
vici ambianensis adueniens
ad basilica s̄i viri: du mit
reliquos petentes postulaet
victus stipem. visitatus a
s̄i virtute drecto abcessit:
Item excerptu ex historia
gallozu. De obitu eius de
beati psulis...

Hic et m

Richardio et
honorio co
alx regnatibz

Sulibus.
Sais mar
tingtuo
nozu epus.
plenus vic

tutibz et scitate. prebens i
firmis multa beneficia. or
togesimo primo etatis sue
ano. epato at vigesimo sey
to. apud condatesem dyore
sis sue vicu excedes a sclo:
felicit migravit ad xpm.
Transijt aute media nocte
que dmca habebatur: actico
cesarioqz consulibz. Multi
aute i eius transitu voces
psallentiu audierunt in celo:
qd in libro virtutu eius pri
mo plenus exposuimus.
Nam cu primum saus dei
apud condatesem ut dyo
my vicu egrotare cepisset:
pictavi populi ad eius thi
sitiu sicut tuoma conuene
runt. Quo migrate: gndis
altercano in vtroqz surtey
ut p̄plo. Dicebant e pic
taui. Noster e monachus.
nobis abbas extitit. nos re
quirimus comendatu. Suffi
ciat vobis qui du eet in mu
do usi fuistis eius colloquio.
pticipastis conuiuio. firmati

at celebrans sol
sis: p̄nctor
qd ibi dñs m̄tati
set. asseruere
erant fructu
lupari rudo ar
n. Quid tam
gestu maqur
foliata maqur

Mox p̄nctor
om usqueqz
que currua m̄tati
trahentibz f̄r
mos diuini. ut
explet n̄tati.
ad hanc loñ. p̄n
sternit: l̄oñ
dens. n̄tati qd
rellu deuore of
hic te beate r̄
redo. hic te m̄tati
se testificor. C
si voluistis p̄n
at s̄ntati r̄p̄n
quoda d̄st̄n
abz defuncti
Her effata ḡn
rigabat vbera
impleta or̄n
q̄ p̄ contractu
fuit. redm̄tati
eis in corpore
tis virtute. S̄
palitatis ad h̄

Bentus autē severi-
 nus colomēsis n-
 uitanus epūs. vir
 honeste vite et per-
 cūcta laudabilis. dū die dñi
 co loca sancta ex consuetudi-
 ne post matutinas cū suis
 clericis arauit: illa hora
 qua vir beatus obiit. audiunt
 chorū canentū in sublimi.
 Vocatoq; archidiacono:
 mērogat si aures eius per-
 terēt voces quas ille atten-
 dus audiret. Respondit.
 Nequaquā. Tum ille: diliger-
 mē auschulta. Archidiao-
 nus at cepit sursum collū ex-
 tendē aures erigē: et super-
 sumis articulis baculo sustē-
 tante stare. Sed credo eū nō
 fuisse eq̄lis meū: a quo hec
 nō mereret audiri. Tunc
 p̄strati t̄re ip̄e parit et b̄tus
 epūs dñm deprecabāt: ut hoc
 ei diuina pietas audire per-
 mitteret. Erēctis at: rursū
 mērogat senex. Quid au-
 dis? Qui ait. Voces psal-
 lenā tamq̄ in celo audio:
 sed q̄ sit p̄sus ignoro. Qui
 ille. Ego tibi q̄ sit narrabo.
 Dominus meus martinus
 epūs migravit ex hoc mū-
 do: et nūc angeli canēdo
 eū deferūt in excelsū.

Et cū parūper mora eet ut
 hec audiretur: dyabolus eū
 cū iniquis angelis retinere
 tēptauit: nichilq; sūm in eo
 de repelens cōfusa abstessit.
 Quid ergo de nobis p̄roxi-
 by eit. si tantū sacerdotē uo-
 liuit pars iniqua nocere? Hec
 sacerdotē loq̄te: notatū tem-
 pus archidiaconus tūro mis-
 misit velocit. qui hec dili-
 gent m̄quirit. Qui ven-
 ens eo die horaq; manifestasti
 me cognouit tr̄sisse beati
 vitā: quo sc̄is seuerinus
 audiuit psallentū chorū.
 Sed et si ad seueri reuocamq;
 historia: ip̄a hora eū sibi
 scripsit cum libro vite sue
 fuisse reuelatū: **Aliud capitulum.**
Eo nāq; tempore beatus a-
 brosius. cuius hodie
 flores eloquij per
 totā etiā redolet: medi-
 olanēsi ciuitati p̄erat epūs.
 Cui celebrati festa dñice diei
 ista eat cōsuetudo: ut ven-
 ens lector cū libro nō atea
 lege p̄sumet q̄ sc̄is nutu
 mississet. factū ē at ut illa
 die dñica p̄phetica l̄ione iā
 lecta. ante altāe stāte. qui lec-
 tionē b̄i pauli p̄ferret: be-
 atissimq; antistes abrosius

fallare cōp̄m̄
 superstit qu
 timide inglu
 vbi turōm̄
 obdormisse
 simi corp̄
 fenestrā cū
 n̄p̄it: postq̄
 oīm p̄lo per
 u descendit
 ligetis aluō
 cam cū magis
 psallentū
 copiosum. De
 pietati exp̄
 de th̄sauro
 habentes n̄
 ad p̄ria sine
 si quis rapit
 stū gr̄iam eū
 d̄e lidemus
 t̄nū fuisse
 q̄ obf̄it̄
 tuōm̄ sine
 dotā fuit.
 qui ēē cōtemp
 occulte per
 officū celebr
 qui a pagani
 p̄p̄iam aut
 belib; aut
 A passione
 tr̄siti s̄i
 d̄ngenti d̄
 tur: Item
 martin cōf̄it̄

super s^m altae obdormit.
Et videtes multi cu nullo
eu pemto exatae psumet:
trifactis fere duaru aut tri
u horaru spacis. exataue
rnt eu dicentes. In hora
p^{ter}nt: iubeat dominus
lectori lectione lege. Expec
tat ei plus valde ia lassq.
Respondes at beato abro
sius: nolite mqt turbari.
Multu ei mch^u ualet sic ob
dormisse: au tale miraculu d^{ns}
ostende dignatu sit. Na no
ueitis fr^m meu martinu
sacerdote egressum de corpe
fuisse: me at eius sineri
obsequiu p^buisse. Facto
q^z ex more seruuio: capitel
lu tantu uobis exatantibz
non expleu. Tunc illi stu
pefacti pait et admirantes.
die et tempus notat solua
te regitres: q^z ipam die te
pusq^z repperunt. quo beato
confessor d^{ix}eat se eius ex
equis deseruisse. *De tras
lacioe corpis beati martin
epi et confessoris.*
O Dereptu e em
raa illud miserie
lcom: qualu s^m
eius corpusculu in loco ubi
nuc adoratur fuit angelo ^{l. d. v.}
amucte traslatu. **A** No
sexagesimo q^{to} post tr^u
siti beati et gloriosi marti

m. beatus petrus tuoma
sedis cathedram s^ontu e dig
nitatis. Adeptus q^z huc api
re: cu magno uotozu consen
su fundameta t^{em}pli aplura
q^z fuerat super beata men
bra locae disposuit. Et sa
gan insistent studio: m^usi
te manpauit effectui. De q^z
fabrica multu qd loquere
erit: s^z q^z p^{re}sens e. cont^{er}e
exinde melius putauimus.
Aduenite ergo optato tem
poe sacerdoti ut templu de
dicaret. et s^m corpusculu
a loco ubi sepultu fuit tras
ferret. conuocauit beato pe
trus ad die festu vicinos po
tificates: s^z et abbatu ac ducer
foru clericoru no m^uma mul
titudine. Et q^z hor m h^ute
dis uily age uolebat: vigila
ta vna nocte facto mane ac
cepto saculo tercia que sup
s^m eat tumultu reperit et
fode. Quo detecto: man
ut eu comoueret maunt.
Ibis multitudo tota laboras:
mchil p^{re}sus per tota diem
p^{re}sens. Vigilata demq^z alia
nocte: mane septantes iteru
mchil d^{no} agere potuerit.
Tunc conturbati atq^z exte
riti quid faceret nescieb^{at}.
Dicit eis vnus ex clericis.
Datis q^z post triduū natalis
epatus eius ee consuient:

Et forsitam in hac die se
 tifferru uos admonet. Tunc
 uenit et orationibus ac uigi
 psalmodie die noctibus in
 sistetes: triduum illud conti
 nuacione dixerunt. Quar
 ta aut die accedentes ponentes
 et manus: non ualebant
 penitus mouere sepulchrum.
 Paulo aut oes exterriti
 iam in hoc stantes ut terra
 uasculum quod detegerat ope
 rent. apparuit eis uenientem
 da camae senex ad mystar
 muis candore efferens di
 cens se esse abbatem: et ait
 illis. Usqueque conturbati
 et tardatis. Non uidetis
 dominum martinum stantem
 uobis uiuam paratum si ma
 nus apponitis. Tunc iactans
 pallium quo utebatur. posuit
 manum ad sarcophagum cum
 reliquis sacerdotibus. crucibus
 paratis et cereis. impositam
 et antiphona dederunt can
 ti uoces psallebant in extel
 so. Tamen ad semet conatum
 pinus sarcophagum in summa
 leuitate commotum. in loco ubi
 nunc adoratur domino annuete
 producit. Quod ad uoluntate
 sacerdotis compositum dictis e
 na missis. ut uentum est ad
 conuiuium. regredientes solliate

senem nequaquam repererunt:
 sed nec homo quidem extitit qui
 eum de basilica exire uidisset.
 Credo aliquid fuisse uirtus a
 gelica: que et beati uirum
 se uidisse pronuntiauit. et de
 inceps nulli comparuit. In
 quo loco ex illo die multe uir
 tutes facte sunt: que per neg
 ligentiam non sunt scripte. Nos
 uero de quanto nunc tempore aut
 fieri uidemus aut factum certe
 cognouimus. Silere nequimus:
 adiuuante domino nunc ihesu christo
 Amen. *In nomine sancte et indiuidue
 trinitatis. Incipit prefatio seueri
 sulphicij de uita sancti martini episcopi et
 confessoris.*

Euerus de
 siderio frat
 carissimo sa
 lute. Ego
 quidem frater
 unanimes.
 libellum quem
 de uita sancti martini scripsisse
 sceda sua non pro mere. et in
 domesticos parietes conhibere
 deareque: et ut sum natura
 infirmus. iudicia humana ui
 taba: ne quod fore arbitror.
 sermo melior legentibus dis
 pleret. omni reprehensione.
 dignissimum iudicarem. qui
 materia disertis merito scrip
 toribus reseruanda impudens
 occupassem. Sed petenti tibi

ali. forte quod

Venitū

sepius negat non potui. **Q**uod
ei est. quod non amori tuo vel
cum detrimento mei pudoris im-
pendem. et ea fiducia tibi li-
bellum edidi: quod nulli a te pro-
dendum reor: quod id spondis-
ti. **S**ed vereor ne tu ei ianua
sis futurus: et emissus semel
non queat reuocari. **Q**uod si
acciderit. et ab aliquibus eum le-
gi videbis. bona vena id a
lectoribus postulabis. ut res
potius quam verba pendant.
et equo animo ferat. si au-
res eorum viciosus forsitan
sermo paleat: quod regnum dei
non in eloquia sed in fide
constat. **M**emnerit etiam
salutem seculo non ab oratoribus
sed a piscatoribus predicatam:
cum utique si utile fuisset. id quo
quod dominus presertim potuisset. **E**go
ei cum primum animum ad scri-
bendum apuli. quod nefas puta-
re tanti viri latere virtutes.
apud me ipse didici. ut sole-
as nō erubescere. quod nec
magna istarum unquam rerum sa-
entia contigissem: et si quod
ex hinc studiis olim fortasse
libassem. totum id disuetudine
tanti temporis perdidissem.
Sed tamen ne nos maneat
tam molesta defensio: sub-
presso si tibi videtur auctoris
nominis libellus edatur. **Q**uod

ut fieri valeat. titulum frontis
erat. quo muta sit pagina:
et quod sufficit loquatur materia.
non loquatur auctorem. **E**x-
phat prima prefatio. **H**ic
alia eiusdem operis.

Dicitur mortalium
studio et glorie secu-
lari manum dedit:
exinde phennē ut putabat
memoria nominis sui quiesce-
runt. si vitas clarorum virorum
stilo illustrassent. **Q**ue res
utique non phennē quidem sed
aliquid tamen concepte spe-
fructum affererat: quod et sui
memoria licet incassum pro-
gabatur. et propositis magnorum
virorum exemplis. non parua e-
mulatio legentibus excitaretur:
sed tamen nihil ad beatam illam
eternam vitam. hęc eorum cura
peruenit. **Q**uid enim aut. ipse
occasura cum seculo scriptorum
suorum gloria profuerit: aut quod
posteritas emolumentum tulit.
legendo hęc hęc pugnatem.
aut scientem philosophantem.
cum eos non solum mutam stulti-
cia sit. sed non acerrime etiam
impugnatem demerita: quippe
qui humanam vitam presentibus
tantum actibus estimatos. spes
suas fabulis. animas sepulchris
dederunt. **S**iquidem ad sola
hominum memoria se peruenientes

crediderunt: cum hois officium sit. phennē potius vita. q̄ phennē mēoria querere. nō scribēdo aut pugnādo. uel philosophādo: sed pie. scē. religiosēq; uiuēdo. Qui quidē error huāms litteistridi tus. in tantū ualuit: ut multos tamē emulos. uel mams philosophie. uel stulte illius uirtutis inuenit. Unde facturus michi opē p̄m̄ uideor. si uitā sanctissim̄ p̄m̄ exemplo alhs moy futu rā p̄scripsē. quo utiq; ad ue rā sapienciā et celestē miliciā diuināq; uirtutē. legētes in uirtutē: in quo ita nri quo q; racionē cōmodi ducimus. ut non manē ab homibus memoriā: sed eternū a deo p̄m̄ū expectem: q̄ et si ip̄i non ita uirumus. ut exēplo alhs eē possemus. dedimus tamē operā. ne is lateret qui eēt mutandus: . . .

Tibitū sc̄i martini uitā scri bē exordiar: et que uel ante episcopatū. uel in episcopa tu gessit. q̄uis nequaq; ad oīa illius potueri puenire. Adeo ~~et~~ ea in quib; ip̄e tā tū sibi conscius fuit nesciūt: q̄ laudē ab homib; nō requi tens. q̄tū in ip̄o fuit oēs uirtutes suas latere uoluyset.

q̄q; etiā ex hīs que cōperta nobis erāt. plura omisimus: q̄ sufficere credidimus: si tantū excellētia notaretur. Simul et legendib; cōsulendū fuit: ne q̄ hīs pareret copia con gesta fastidiū. Obscuro autē eos qui lecturi sūt: ut fidē dictis adhibeat: neq; me q̄ q̄ nisi cōmptū et p̄bauū scrip sisse arbitrent. Alioq; tacere q̄ falsa dice maluissem: **Explicit**

ali. excellētia

Incipit capitula libri p̄m̄i . . . . .

C De sc̄i cōuersaciōe adolēscētie. et cōtate uel paciētia atq; huili tate. et qd̄ ante bap̄tisma per fectionē tenuit. **Capitū p̄m̄ū.**

De clamide diuisa et paupe uesito. **Capitū 2^m.**

De bap̄tismo ḡndi desiderio accepto. et hostib; fidei uirtute superatis. **Capitū 3^m.**

Ibi renūciant milicie. et sc̄i hylariū expectit. et postmodū admōitus p̄uētes uisitauit. et qd̄ in itinē m̄sidias aduer sarij potenti fide superauit. et mediolam monasteriū cō stituit. et m̄sidiarib; hereticis gallināiā m̄sila expectit. et ibi uenena superauit. et iterū sc̄i hylarium expecte rit. **Capitū 4^m.**

De monastelo in pictauro constituto. et ibide catecumio mortuo suscitato. et postea bap

e consuetudis singuli recita
 batur: donec ad martinu
 ventu e. Tum vero oportu
 nu tempus existimas. quo pe
 tet missione. neq; ei integru
 sibi fore arbitrabat. si dona
 tuu no militaturus acciperet.
 Hactenus inquit ad cesarem
 militam tibi. patere ut nuc
 milite deo. Donatu uirtuu
 pugnaturus accipiat: xpi e
 go miles sum. pugnae mptm
 no licet. Tum vero aduersu
 hanc voce tyrannus isremuit:
 dicens eu metu pugne que
 postea die eat futua. no re
 ligionis gra detrectae milita.
 At martinus irrepidus. p
 mo illato sibi terrore costanor
 si hoc mqt ignaue ascribi
 t no fidei. crastina die ante
 ane merms astabo: et in
 noie dmi ihu. signo crucis
 no dyppedo pteffus aut gale
 a. hostiu cuneos penetrabo
 securus. **R**etrudi ergo in cus
 todia iubet. facturis fide
 dictis: ut merms barbais
 obicetur. Postea die hostes
 legatos de pace miserut:
 sua omnia. seq; dedetes. Un
 de quis dubitet. hac vere be
 ati vici fuisse victoria: cui
 pstatu sit. ne merms ad
 plu mittetur. **E**t quis

pius dng. seruae milite suu.
 licet me hostiu gladios et te
 la potuisset: tamen ne uel ali
 ou morte sa violaret obtutu.
 exemit pugne neccitate. Ne
 q; ei aliam p milite suo xps
 debuit pstatre victoria: q; ut
 subactis sine sanguine hostib;
 nemo moreret. **Capitulum**
de relictis et thm.
Smilhaa. scilicet hylarium
 pictaue ciuitatis episcopi.
 cui tuc in dei rebus expec
 tata et cognta fides habeba
 tur expeant: et aliq; diu apud
 eu comoratu e. **C**eptauit
 at ide hylarius. inposito
 dpaconij officio. sibi eum
 artius implicare: et myste
 rio vmaei diuino. **B**ed cu
 sepissime restitisset. indignu
 se ee uociferans: intellex
 it vir dei alclois igemij. hoc
 eu modo posse costungi. si
 id ei officij imponet. i quo
 quida locus miurie videtur.
Itas exorasta eu ee prepit.
Quia ille ordmacione ne
 desperuisse tanq; huilior e
 videret: no repudiauit.
Nec multo post ad motus
 per sopore. ut patria parit
 tesq; quos adhuc getalitas
 detinebat. religiosa solli
 tudie visitaret. ex volutate

Non ad angli
 nu militand
 clara voce dicit
 nus adhuc car
 har me esse me
 memor dng det
 que ante p
 tas her um
 mch fropo
 pffus e fuffi
 et ad confem
 opois testimo
 habitu que p
 e dignam ope
 so vir beatus
 ra e datus h
 mitate dei
 reb. cu det
 gmi. ad bapt
Nec statim mil
 uit. tribum su
 cu cobermu
 stabat. **E**t t
 su tempoe: re
 slo pollucob
 tinus expe
 per biennu
 est baptis
 solo saluet
Capitulum
de relictis
et thm.
Smilhaa. scilicet hylarium
 pictaue ciuitatis episcopi.
 cui tuc in dei rebus expec
 tata et cognta fides habeba
 tur expeant: et aliq; diu apud
 eu comoratu e. **C**eptauit
 at ide hylarius. inposito
 dpaconij officio. sibi eum
 artius implicare: et myste
 rio vmaei diuino. **B**ed cu
 sepissime restitisset. indignu
 se ee uociferans: intellex
 it vir dei alclois igemij. hoc
 eu modo posse costungi. si
 id ei officij imponet. i quo
 quida locus miurie videtur.
Itas exorasta eu ee prepit.
Quia ille ordmacione ne
 desperuisse tanq; huilior e
 videret: no repudiauit.
Nec multo post ad motus
 per sopore. ut patria parit
 tesq; quos adhuc getalitas
 detinebat. religiosa solli
 tudie visitaret. ex volutate

Sancti hylarii perfectus est: multus
que ab eo obstrictus pabre et lac
mus ut rediret. mestus ut se
runt peregrinatione illa aggressus
sus est: contestatus fratres mul
ta se aduersa passurus: quod post
tea pbaruit euentus. Ac primum
in alpes deuia secutus: in adit
in latrones. Cumque vnus secum
deuata in capud eius vibras
set: ictu ferientis dextere sus
tinuit alter. In metis tamen
post terga manibus: vni serua
dus et spoliatus traditur.
Qui cum eum ad remonora dux
isset: pucta ab eo cepit quis
na eest. Respondit xpianum
se esse. Quibat eam ab eo an
timeat. Tunc vero constantissime
pfitetur: nunquam se tam fuisse secutum.
que sciret manam domini maxime
in teptacionibus affuturam: se ma
gis illi condolere. qui xpi in
seicordia utpote latronama ex
ercens eest indignus. In his
suisque euangelica dispensatione.
uerbum dei latronum predicabat.
Quid longius morer? Iatro
credidit. Persecutusque marti
num vie reddidit: orans ut pro
se dominum precaretur. Idemque post
tea religiosam agens vitam
visus est: ut hec que supra
retulimus. ex ipso audita dicat.
Igitur martinus inde pgre
sus. cum mediolanum pterisset.
diabolus in itinere humana spe
assumpta. se ei obuium tulit: quo
tenderet querens. Cumque id

a martino responsi accepisset.
se quo dominus uocaret intende
at ad eum. Quocumque ueris. uel
quecumque teptacionibus: diabolus
tibi aduersabit. Tunc ei prophetam
voto respondit. Dominus michi
adiutor est: non timebo quid
faciat michi homo. Statimque e
conspectu eius mimico euauit.
Itaque ut animo mentes conce
perat. matrem gentilitatis ab
soluit errorem: patrem in malis
pseuerantem reliquit. Plures ta
men suo saluauit exemplo.

Demum cum hesis *exemplum*
arriana. per totum orbem
et maxime in Italia pul
lulasset. cum aduersus perfidiam
sacerdotum solus pene acerrime
pugnaret. multisque supplicibus
eest affectus. nam et publice vir
gis cofus est. et ad extremum
de ciuitate exire compulsum. p
taliam repetens. cum in Italia galli
as quoque discessu sancti hylarii
que ad exilium *magis* heretico
rum uis coegit. turbata eest
sancti martinus compeisset: me
diolanum sibi monasterium sta
tuit. Ibi cum athenicus auc
tor et princeps arrianorum
grauissime insectatus est.
multisque affectu muribus de
ciuitate exturbauit. Ceden
dum itaque tempore arbitratum ad
insulam cui gallinaia nomen
est secessit: commite quodam pres
bitero magnarum uirtutum
uuo. Hic aliquodiu iudicibus

uuo heretici. Quoties
uolens ueniam ut fo
uone in cubi supsit.
in vno venem in se gra
uana in morte sensisset
mones peccata oracione
pular: ptemque omnis dol
fugatus est. Per multos p
in hylario compeisset
penteia po testare in
fuisse reddendi: tunc eate
re uenire. Perfectusque
rebat. *Cum* *quintum*
Quo magis hylarii
compeisset: ita eum et
pago psequutus. Cum ab
pmaxime fuisse suscep
tand longe sibi ab oppid
nasterium collocauit. C
tempore se a quidam catho
muis uenit: cupiens
sim vni mstrum discipli
Quas quippe in positi
debat longiore coram
in fama uergetur. At
artans forte discessit.
cum per triiduum defuisset
regressus euamime corpue
uuenit. Ita subita mors
fuit: ut absque baptisina
uimus rebus excederet. C
pui in medio positi: tri
moranam frim freptabat
officio. Cum martinus fle
et culas acurrerit. Tunc uo
tra spm san in ore conapic

vixit herbarū. Quo tempore
 helleborū venenatū ut ferunt
 gramē in cibū supsit. Sed
 cū vim venem in se grassatis
 viana iā morte sensisset. I
 mnēs periculū oratione de
 pulit: statimq; omīs dolor
 fugatus ē. Per multo post.
 cū scō hylario cōpeisset regis
 penitētia po testatē indultā
 fuisse redendi: tōme eitepta
 ut occurrē. **Perfectusq; est ad
 urbem. *Capitulum quintum...***

Quoniam itaq; hylarius p
 terisset: ita eū est eniq;
 tigio psequitur. Cūq; ab eo
 grauisime fuisset susceptus:
 haud longe sibi ab oppido mo
 nasteriū collocavit. Quo
 tempore se ei quidā catheci
 minus iunxit: cupiens scī
 simi vici mīstrū disciplinis.
 Paucas quippe mēpositis
 diebus languore correptus:
 in febrū vrgēbat. At tūc
 martinus forte discessit. Et
 cum per tridū defuisset:
 regressus evanme corpus
 inuenit. Ita subita mors
 fuit: ut absq; baptisimate
 quāms reb; excederet. Cor
 pus in medio positū: tristi
 merenāū fēm fixatābatur
 officio. Tum martinus flens
 et eulās acurrū. Tūc vō
 tota spm sām mēte concipēs.

egredi cellulā. in q; corpus
 iacebat ceteros ulbet: ac forib;
 obsecans. super exammata de
 functi frīs mēbra pstermit.
 Et cū aliq; diu oratioi mē
 buisset: sensissetq; p spm
 dīm ad eē virtutē: erectus
 paululū. et in defuncti ora
 defixus. oratiois sue ac mē
 dīm intrepidus expectabat
 eūctū. **U**ixq; duarū ferē ho
 rarū spaciū intercessit. videt
 defunctū paulatī mēbris oī
 bus cōmouēi: et laxatis in
 usum videndi palpitāe lū
 mb; . Tum vō magna ad
 dīm uoce conuersus. grās
 agens. cellulā clamōe cōple
 uerat. Quo audito qui pro
 forib; astiterāt: statū irruūt.
 Mirū spectaculū: qd' vide
 bāt uiuere. quē mortuū reh
 quissent. Ita redditis vite.
 stati baptisima consecutus.
 plures postea vixit annos:
 primusq; apud nos martinū
 virtutū uel mēteia uel testi
 moniū fuit. **I**detamē refer
 re eāt solitus. se corpe exūti.
 ad tribunal iudias ductum.
 deputādūq; obscuris locis.
 et vulgrib; turbis tēstem ex
 cepisse sententiā: tum per du
 os angelos iudici fuisse sug
 gestū. hūc eē p quo marti
 nus oraret. ita per eosdem

38
a p[ro]lo defuisset turbatis in
m[er]itis. d[omi]n[u]m expectat[ur] qui non
adeat: vnus e[st] circumstantibus
sup[er]to psaltes. que primu[m]
uersum inuenit arripuit.
Psalmus at[que] hic erat. Ex
ore infanciu[m] et lactencium
p[ro]fessi laude p[ro]p[ter] inimicos
tuos: ut destruas inimicu[m] et
defensore[m]. Quo lecto clamor
p[ro]ph[et]e tollit[ur]. pars aduersa co[n]
fundit[ur]: atq[ue] ita habitu est.
diuino nutu psalmu[m] hunc
lectu[m] fuisse. ut testam[en]tu[m] o
p[er]is sui defensor audiret:
q[uod] ex ore infanciu[m] atq[ue] lacte
cum. in martino d[omi]ni laude
p[ro]fecta. et ostensus p[ro]p[ter] et
destructu[m] e[st] inimicu[m]. **I**am
vero sumpto ep[iscop]atu. qualem
se q[ui]t[us] p[ro]stitit: no[n] e[st] me
facultatis euoluere. **I**de[m] em
constantissime p[ro]seuerabat.
qui fuerat p[ro]uis. **E**ndem i[n]
corde ei[us] h[um]ilitas. eade[m] in
uestitu ei[us] vilitas erat: atq[ue]
ita plenus auctoritatis et gr[ati]e
implebat ep[iscop]i dignitate[m]. ut
non tam[en] positu[m] monachi
virtute[m] desereret. **A**liq[ui]d
ergo. adheren[do] ad etiam cel
lula[m] vsus e[st]. **D**emde cu[m] in qui
tudine frequentanciu[m] ferre no[n]
posset: duob[us] fere ex[ist] qui
tatem inlib[us] monasteriu[m]

sibi statuit. **Q**ui locustam
secretus et remotus erat: ut
herem[um] solitudine[m] no[n] deside
raret. **E**x vno ei latere p[ro]
sa motis excelsa rupe ambi
ebat: reliqua plam[en]te liger
fluuius. reducto paululu[m] si
nu clausat. **V**na tantu[m]
eadem[que] arca ad modu[m] via ad
iri poterat. **I**pe e[st] ex lignis
co[n]cepta cellula[m] habebat. **N**ul
ti quide[m] e[st] scrib[is]. in eundem
modu[m]: pleriq[ue] s[er]uo sup[er]iecti
motis cauato receptacula
sibi fecerant. **D**iscipuli vero
octoginta erant: q[ui] ad ex[em]plu[m]
beati magistri instituebatur.
Nemo ibi q[ui] p[ro]p[ri]u[m] habe
bat: omnia in mediu[m] con
ferebat. **N**on emere aut
vende[re] ut pleriq[ue] monachis
mo[do] e[st] q[ui] h[ab]ebat. **A**rs
ibi exceptis scriptoib[us] nul
la habebat. **C**ui tam[en] op[er]i
minor etas deputabat: ma
iores orationi parabat. **R**a
rus cuiq[ue] extra cellula[m] egres
sus: nisi cu[m] ad locu[m] or[ati]onis
conue[n]iret. **C**ibu[m] vna om[n]es
post hora[m] ieiunij p[ro]p[ri]ebat.
Vinu[m] nemo nouerat: nisi
que infirmitas coegisset.
Pleriq[ue] cameloru[m] fetis ves
tiebatur. **P**ollior ibi habit[us]
p[ro]p[ri]e erat. **E**t eo magis
sit m[er]itu[m] necesse e[st]: q[uod] multi

mi eos nobiles habebatur
qui longe alit' educati ad hac
se humilitate et patientia coege-
rat. **Pluresq; ex hys postea**
episcopos vidimus. Que
em esset ciuitas aut ecclia:
que no sibi de martiri mos
telo cuperet sacerdotes habe-
re. Capitulum octauum.

Sed ut reliquas eius vir-
tutes qb in epatu egit
aggrediar: erat haud longe
ab oppido p'ximo monasterio
locus. que falsa homi opinio
ueluti consepulchris ibi martiri-
bus faceret. **Na et altare ibi**
a superioribus epis constitutum
habebat. Sed martinus no
temere adhibes fide incertis
ab hys qui maiores natu erant
presbiteris uel clericis. flagita-
bat nome sibi martiris. te-
pora passiois ostendi. qm
di se scrupulo comouei. qd
nichil certi constans sibi
maioru memoia tradidisset.
Cu aliq'diu ergo a loco illo
se abstinuisset. nec derogans
religionem q incertus erat.
nec auctoritate sua vulgo
accommodans ne suspitio co-
ualescet. quoda die paucis
secu adhibitis fratibus ad locu
pergit. Demde sup sepulchru
ipm astans. orauit ad dnm:
ut quis eet uel cuius meum se-
pulchru ostendet. Tunc conuer-

sus ad leua: vidit ppe assere
vmbra sordida. truem. **In**
pat: nome melius ut loq-
retur. Romae edigit. de ci-
uine confitetur latrone se fuis-
se. ob scelera passu. vulg-
eride celebratum: sibi nichil
cu martiribus ee comue. cum
illos gloria. se pena retinet.
ritu in modum. uoce loq-
tis qui aderet audiebant:
psona tamen non videbant.
Tum qd vidisset exposuit.
Iussus ex eo loco altare qd ibi
fueat submouei: atq; ita po-
pulu suspitiois illig absol-
uit errore. Capitulum nonu.

Acadit autem in septi-
tempore du iter ageret:
ut gentilis cuiusda corpus
qd ad sepulchru suspitiosu
fune deferre batur. obuium
habet. **Conspicitq; em-**
nus ueniente turba: qd na
id eet ignarus paululum
stetit. Na cu fere quingento
ru passu metuallu erat.
ut difficile fuit dinoscere
quid videt: tamen q rusticu
manu ternet. et agente
vento linteamina corpori
suspecta uoluit. p'anos
sacrificioru ritus agi credidit:
q het eet gallozu rusticis co-
suetudo. Symulachra deonu

candido terta uelamine. misera
 per agros suos circumferre de
 metra. Eleuato ergo in ad
 uerso signo crucis. impatitur
 be non mouei loco: onusq;
 deponere. Hic uero metu in
 modum uideres miseris pri
 mu uelud saxa ruginisse. De
 inde cum primo summo moue
 conamine se intereret. ultra ac
 cede non ualentes. ridicula in
 uertigine rotabatur. donec
 uicti corporis onus deponunt.
 attomti et semet inuicem
 appetentes. quod nam sibi accidis
 set tanti cogitabat. Sed cum
 beatus uir compellisset exequi
 arum esse illa fraxinea non faceret.
 eleuata rursus manu. dat
 eis abeundi et tollendi corporis po
 testate. Ita eos et cum uoluit
 stae compulit: et cum libuit
 abire permisit. **Ca. x. decimū.**
Tem dum in uico quodam templum
 antiquissimum diruisset. et ar
 bore priuilegium qd fano erat p^{ri}ua
 eet aggressus maderie: tum
 uero antistes loci illius. ceteraq;
 gentium turba cepit obsistere.
 Et cum idem illi dum templum
 euerteretur. imperante domino qui
 euisset. succidi arborem non
 parebatur: ille eos sedulo
 comone nichil religionis esse
 in superite. deum potius cui
 seruiret ipse potius sequentem.

arborem illam excidi oportet.
 quod est demonum deditata. Tum
 unus ex hijs qui erat audacior
 ceteris. si habes mihi aliquid de
 deo tuo quem diuinitate colere si
 duciam. nos metipsum succidimus
 hanc arborem. tu ruere excipe:
 et si tenum est tuus ut dicas deus.
 euades. Tum ille intrepide
 confisus in domino: facturum se
 pollicetur. Hic uero ad istius
 modi conditionem. omnis illa
 gentium turba consentit: fa
 cileq; arboris sue habere iac
 turam. si inimicum sacerdotum suorum
 casu illius obruissent. Jamq;
 cum una in parte priuilegium illa eet
 acturus. ut non esset dubium
 quam in parte succisa corrueret:
 eo loco uincto statuitur p^{ar}bitio
 rusticorum. quo arborem esse
 casuram nemo dubitabat. Suc
 cidere igitur ipsi sua priuilegium.
 cum ingenti gaudio leticiaq;
 ceperunt. Adeat enim turba
 miraculorum. Jamq; pau
 lati nutare priuilegium: et ruina
 sui casura mirari. Pallebant
 enim monachi: et periculo
 iam prope coterrenti. spem se
 fidemq; perdidit: solam mar
 tum mortem expectantes. At
 ille confisus in domino. et intre
 pidus operiens arboris casu.
 cum iam fragorem sui priuilegium con
 cidens edidisset: iam cadenti

iam super se trienti. eleuat
obuia manu: signu salutis op
pomi. Tum vero turbans
mo retroacta putares. ita di
uersam in partem ruit: adeo
ut rusticos qui tuto in loco ste
terant pene pstrauit. Tum
vero in celu clamore sublato.
gentiles stupere miraculo.
monachi flere p gaudio. xpi
nomē in comune ab omibz
p dicit: satisq̄ constitit eo
die salute illi pemisse regionem.
Na nemo fere ex inuam
illa multitudie gentium
fuit: qui non impositione
manus desiderata. dnm ihm
relicto impietatis errore cre
diderit. Et vere. ante mar
tinu pauca admodu. pmo pe
ne nulli in illis regionibus
xpi nomē receperat. Ad
adeo virtutibz illius exemplo
q̄ conualuit: ut ia ibi nullus
locus sit. qui non aut ecclesijs
frequentissimis. aut monaste
rijs sit repletus. Na ubi fa
na destruxerat. statim ibi
aut ecclesias aut monasteria
construebat. **xx.**

bis martin

N Et minore sub eodem
fere tempore: eodem in
opere virtute edidit. Nam
cum in vico quoda sano an
tiquissimo et celeberrimo ig
nem immisset: in pnam
pmo adherere domu. agente

vento. flamaru globi ferebat.
Quod ubi martinus aduertit:
rapido cursu tertiu domus san
dit: obuium se aduentibus
flammis inferens. Tum vero
muru in modu cerneret conf
vni venti igne retorqueti:
ut copugnacu in se elemē
toru quida conflictus videret.
Ita virtute martin. ibi tantu
ignis est opatus: ubi iustus
est. **xxi.**

In vico autē cui leprosum
nomē est. tū idem templu
opuletissimu supstacione re
ligionis uolueret euertere:
resistit ei multitudo gentium:
adeo ut nō absq̄ iniuria sit
repulsus. Itaq̄ secessit ad pro
pina loca: ibiq̄ per triduum
alio tectus et cinere: ieu
nans semp atq̄ orans paba
tur dnm: ut q̄ templum illud
euertere huana manu non
potuisset. virtus illud diu
na diueneret. Tum subito ei
duo angeli hastati atq̄ scutati
instar milicie celestis se obtu
lerunt. dicētes missos se ad nō
ut rusticā multitudinē fuga
rent. p̄sidiuq̄ martino fer
rent. ne quis dū templu
diueneret obsisteret: rediret et
go. et opus ceptu deuotus
impleret. Itaq̄ regressus
ad vicu. inspectatibz genti
liu turbis et q̄sentibz. dum

p̄fanā edem usq; ad fundamē
 ta dirueret: atq; omes atq; si
 mulacha redēgit in puluere.
Quo viso rustici. cū se intel
 ligerent diuino nutu obstupe
 factos atq; p̄territos ne ep̄o
 repugnaret. omes fere in ihe
 sum dñm crediderūt. clamā
 tes palā et confitentes deum
 martim colendū: ideoq; p̄do
 la negligenda. q̄ sibi adesse
 non possent. **viiij.**

Quid etiam in pago eduo
 rū gestum sit referam.
 Vbi dñi templū itidem euer
 tet: furens gentiliā rusticorū
 in ei irruit multitudo. Cūq;
 vnus audacior ceteris. stricto
 cū gladio peteret: reiecto pal
 lo. nudā ceruicē p̄ussora pre
 buit. Nec cūctatus ē ferire
 gentilis. Sed cū dextera ala
 us extulisset: resupinus ruit:
 consternatq; diuino metu
 venā p̄cabat. **xiiii.**

N Et dissimile huic fuit
 illud. cū eū p̄dola def
 truerēt. cultro quidā ferre uo
 lussit: in ip̄o ictu ferū ei
 de manib; extussum. non
 cōparuit. Plerūq; at cōn
 ducuntib; sibi rusticos ne eo
 tū sana destruet. ita p̄dica
 tioe scā gentiliū animos
 mitigabat: ut luce eis veita
 tis ostensa. ip̄i sua tēpla sub

uerteret. Cū actionū ued tam
 potens in eo grā eāt: ut nul
 lus ferē ad eū egrotq; accessit:
 qui nō cōtinuo recepit san
 tatē. **Q** uel ex consecuti
 liquebit exemplo. **xv.**

Q Reueris puella
 quedā. dñi palisis e
 gritudine tenebatur. ita ut
 iā per multū temp̄. nullo
 adhumanos vsus corporis offi
 cio fungeret: om̄ ex pte
 p̄mortua v̄p̄ tenui spū pal
 pitabat. Tristes ad solam
 funeīs ex̄p̄ationē assistebat
 q̄m̄ qui: tum subito nūcia
 tur ad ciuitatē illā venisse
 martinū. **Q** ubi puelle
 pat̄ comperit: currit ex
 m̄ms p̄ filia rogaturus.
Et forte martinus iā ecclē
 siam fuerat ingressus. Ibi
 inspectante p̄lo. multisq;
 alijs ep̄is p̄sentib; fener
 euilans. genua illij ap̄lec
 titur dicens. Filia mea mo
 ritur misero genere languo
 ris: et qd̄ ip̄a ē morte crū
 delius. solo spū uiuit. iā
 carne p̄mortua: rogo ut
 eā adeas. atq; benedicas.
Confido eī: qd̄ per te red
 denda sit sanitati. **Q**ua
 ille uoce confusus obstupuit.
 et refugit. dicens hoc sue

non eē virtutis. sene erare
iudicio: non eē se dignū per
quē dñs signū virtutis osten
det. **P**er stae uehementius
flens cepit pat: et orat. ut
eximien uisitare. Post
mo a circūstantib9 epis ue co
pulsus. descendit ad domū
puelle: misens turba p forib9
expectans. qd nā dei seruus
esset acturus. At primū que
erat illius familia ī istius
modi reb9 arma. solo p̄senti9
orauit. Deinde egram mita
ens: dari sibi oleū postulat.
Quod cum benedixisset. in os
puelle vni sū liquoris infudit:
statimq; vox reddita est. Tū
paulatī singula contactu eius
reperūt membra uiuiscere:
donec firmatis gressib9. p̄lo
teste surrexit. **xxv.**

Eodem tempore tetradij
causdā p̄consulais uiri
seruus. demomo corruptus:
dolendo exitu cruciabat. Ro
gatus ergo martinus. ut ei
manū imponet: deduci eū
ad se iubet. Sed neq; spūs
nullo p̄ferri mō ex cella in q̄
erat potuit: ita in aduenien
tes tabidis dentib9 seuebat.
Tum tetradius ad genua bñ
viri aduolutus: orans ut ad
domū in q̄ demōiac9 habeba
tur ip̄e descendet. Tum uo
martini9 negat: se p̄fam et

gentilis domū adire non pos
se. **N**ā tetradius eodē tem
pore adhuc gentilitatis errore
implicat9 tenebat. **E**xponet
ergo. si de puero demon sus
set exactus: xpianū fore.
Ita martin9 imposta manu
puero. imūdū ab eo sp̄ritū
eiecit. **Q**uo uiso tetradius.
in dñm ih̄m nrm. credidit:
statimq; cathedram factus. n̄
multū post baptizatus est:
semp̄q; martinū salutis sue
auctore. mirro coluit affectu.

Der ide **xxvi.**
Tempus in eodē oppido
ingressus p̄s famlias tūq;
dam domū. in limine ip̄o
restat: dicens horribile in
atrio domus demomū se ui
dere. **Q**ui cū ut discederet
imp̄aret: quedā e familia
qui in interiore parte edū
morabat9 arripuit. **D**aur
dentib9 miser cepit: et ob
uios quosq; lamare. **C**omo
ta domus. familia turbata.
plūs in fugam persus. mar
tinus se furenti obicit: ac
primū ei stare impat. **S**ed
cū dentib9 fremeret. h̄panti9
ore morsū minaret: digitos
ei martinus in os intulit.
Si habes inquit aliq; p̄fatis
hos deuora. **T**um uo arsi

andens feruū suab9
p̄fer: longe reducti
tūq; dignos beati uir
tūq; attinge. **E**t cū si
de ossis rāpōe pem
mānib9 cogit. nec
pore ei per os licet: se
colūq; vestigia. **F**uy
p̄fatis egressus est: **E**
Per cū de metu **xxvii.**
p̄ metu barbarorū
tūq; famā turbā
denomiat ad se exuber
re. **I**mpat: ut an ve
de h̄t n̄nans fateretur
tūq; confessus est se de
demonos fuisse. qui cum
p̄ per ip̄m dissemina
tūq; salm metu ex ill
martini9 oppido fugaret
barbaros nichil min9 q̄
reuerenti9 cogitare. **I**ta
p̄ n̄nans spūs med
in uia fateretur: metu
tūq; p̄nta. ciuitas li
ta est. **Cum xxx.**
Ead persus uero.
p̄ntam ciuitatis ill
magnis seū turbis cūtab
mānib9: leprosum mis
de sine horribib9 cunct
p̄fatis e. atq; benedixit
tūq; om̄i malo emūda
est. **P**ost die ad etiā m
uonens intenti uite: grā
q̄ famiat9 q̄ recepit ageb

candens ferru fuit abq acce-
pisset: longe reductis den-
tibus. digitos beati viri vi-
tabat attinge. Et cu fuge-
de obsesso corpore pemis et
cruciatibz cogitur. nec tamen
exire ei per os licet: feda
relinques vestigia. fluxu
ventris egestus est. **Cam. xv.**

Tertea cu de metu **xviii.**
atqz impetu barbaroru. sub-
ita ciuitate fama turbasset:
demomacu ad se exhiberi iu-
bat. Impat: ut an verius
est hic nlinaus fateretur.
Tunc confessus est sedecim
demonos fuisse. qui cumore
huc per pplm disseminasset:
ut hoc salum metu ex illo
martini oppido fugaretur.
barbaros nichil minus qua
irrupione cogitare. Ita cu
hoc mundus spūs media
in etia fateretur: metu et
turbacione pnti. ciuitas libera
ta est. **Cam. xv.**

Apid parisius uero. du
portam ciuitatis illius.
magnis seai turbis euntibz
mituaret: leprosum misera-
bili faae horrentibz cunctis
osculato e. atqz benedixit.
Statim omi malo emudato
est. Postea die ad etiam
veniens intenti cute: gras
p' sanitate q' recepat agebat.

Bed nec hoc pterendum
est: qd simbre uestimeto
eius aliquoz detrahe: nebras
sup infirmitibz egere vir-
tutes. Na cu aut digitis
illigate. aut collo indite sut:
psepe ab egrotantibz mor-
bos effugauerunt. **Cam. xv.**

Arborius aute vir pre-
fectorius. sa admodu
et fidelis ingenij. cu filia
eius grauissimis quartane
febriz vixeret: eplam mar-
tin que casu delata ad eum
fueat. pectori puelle in ipso
accensu ardois inseruit: sta-
timqz fugata febris est. Que
res apud arboriu mtanti
ualuit. ut statim puellam
deo voueret: et ppetue vir-
ginitati dicaret. Defectusqz
ad martinu r puella ei pns
ob virtutu eius testimoniu
que per absente licet ciata
est obtulit. Neqz ab alio ea
q' a martino habitu virgin-
tatis mposito. passus est
consecari. **Cam. xv.**

Daulinus vero vir mag-
is post modu futurus
exempli. cu oculu grauiter
doleri cepisset. et ia pupil-
la eius cassior nubes super
ducta texisset. oculu ei mar-
tinus pamiculo contigit: p'

tināq; ei sanitate. sublato omni
dolo restituit: **cap. xxv.**
Those autē cū casu quodā esset
de cenaculo deuolutus. et per
confringosos scale gradus deen-
dens. multis vulneib; eēt af-
fectus. ac tū exanimis iacet
in cellula. et non in modias
dolorib; cruciaret. nocte ei an-
gelus visus ē eluere vulnea
et salubri vngune contusi
corpis membra contingere:
atq; ita postero die restitutus
est sanitati. ut nichil vniq;
ptulisse mōmodi putaretur.
Sed q̄ longū est ut per sin-
gula: sufficiat hoc uel pau-
ca de plurib;. Satisq; sit nos
et in excellētib; non subtra-
hē veritate: et in multis vi-
tāe fastidiū. Atq; ut minora
tantis miserā. p̄uis ut est mō-
tū etas temporū. quib; iam
deprauata omnia atq; corrup-
ta sunt: ut pene p̄cipuum
sit. adulationē regie sacerdo-
talem noncessisse constanti-
am: **Cap. xxv.**
Quoniam ad imperatorem
maximū ferocis mge-
ni virū. et bellozū auulū
victoria elatum. plures ex
diuersis partib; ep̄i conuen-
sent. et feda circa p̄ncipē
om̄i adulatione notaret. s̄q; de
generi inconstancia regie di-
cente sacerdotalis dignitas
subdidisset: in solo martino
apostolica auctoritas p̄mane-

bat. Nam et si p̄ aliquibus
supplicadū fuit regi: impauit
potius q̄ rogauit. Et a con-
uiuio eius s̄c̄pter rogatus ab-
stinuit. dicens se mense eius
p̄ncipē eē non posse: qui duos
impatores. vnum regno. al-
terum vita expulisset. Post-
remo cū maximus se non
sponte sumpsisse imperium
affirmaret. sed imposta sibi
a militib; diuino nutu regni
necitate armis defendisse. et
non alienā ab eo dei voluntate
vidē. penes quē tam mār-
bili euentu victoria fuisse.
nullūq; ex aduersariis. nisi in
acie occubuisse: tandē victus
uel racione uel p̄ab; ad con-
uiuū venit. mirum in modū
gaudente rege qd̄ id impetrā-
set. Conuiuē autē adelant
heliuti ad diem festū euocati.
sūm atq; illustres viri. p̄for-
tus idēq; consul euodius.
vir quo nichil vniq; illo ius-
tius fuit. comites duo sum-
ptate p̄diti: sc̄at regis et pa-
trius. Medius int̄ hos mar-
tim p̄sbyter acubilerat.
Ipe at cellula iuxta regem
posita consueat. Ad mediū
fere conuiuū ut moris est:
p̄terea regi minister optulit.
Ille sc̄o admodū ep̄o potius
dai iubet: expectans atq; a-
biens. ut ab illi; dextera po-

... sed martinus
... patrem pres
... nulla salute
... digmore qui p
... nec inter
... aut rege ipse
... qui a rege erant
... p̄tulisset.
... impator oesq; q
... ita admittit
... in quo co
... placere. Cele
... palacium
... martinū m
... in m̄mor
... ep̄oū ne
... maximo
... futurū
... p̄geret quo
... bellum valen
... inferens.
... impetr
... victor: sed p̄uo p
... petunt. Et qu
... p̄m
... valentianus i
... demde post
... vrbibus.
... muros
... interferit: **Cap. xxv.**
... angelos ab eo ple
... ita ut confecto
... sermone lo
... **Cap. xxv.**
... tam con
... et subiectū
... ut sua

nūc sumet. **S**ed martinus
 ubi ebibat. paterā presbitero
 suo tradidit: nullū salicet
 existimās digniorē qui post
 se prior bibet. nec integrū
 sibi fore. si aut regē ipsū.
 aut eos qui a regē erant p
 m presbitero p̄tulisset. **E**t
 factum. impator oēsque qui
 tūc aderāt ita admirati sūt:
 ut hoc ipm eis in quo cōtēp
 ti fuerāt placeret. **C**eleber
 rumūq; per omē palacium
 fuit. fecisse martinū in re
 gis p̄ndio: qd̄ in infimorū
 iudiciū cōuincis. epōrū nemo
 fecisset. **E**idemq; maximo
 longe ante p̄dixit futurū:
 ut si ad ytalīā p̄geret quo
 re cupiebat. bellum valen
 timano impatori inferens.
 sciret p̄mo se quidē impetu
 futurū eē victorē: sed p̄uo post
 tempore eē peiturū. **E**t qui
 dē ita vidimus. **N**ā p̄mo
 aduētū eius valentianus ī
 fugā versus ē: demde post
 annū fere resūptis viribus.
 captū mtra aquilegie muros
 maximū interfecit. **C**am
Qonstat autē **xxviiij.**
 cētā angelos ab eo ple
 tūq; visos: ita ut confecto
 minū apud eū sermone lo
 quebatur. **C**am **xxv.**

Dabolū v̄o tam con
 spicibile et subiectū
 oculis habebat: ut sine

se in p̄p̄a substācia **conuer**
teret continet: sive in diuer
 sas figurās. sp̄ualesq; nequi
 tias p̄stulisset. qualibet ab
 eo sub ymagine videretur.
Et cū dyabolus sciret se
 effugē non posse. conuincis
 eum s̄c̄pter v̄ḡebat: q̄
 fallere non posset mystōis.
Quodā at̄ tempore. cornu
 bouis arctū in manu tenēs.
 cū ingenti frenū cellulam
 eius irripit: arctūq; of
 tentās dextera. et admissō
 recens sc̄le congaudens.
 vbi est m̄q; martine virtus
 tua? **V**nū detrus modo in
 terfeci. **T**unc ille cōuocatis
 fratrib; refert quid dyabolū
 indicasset. **S**ollicitos eē p̄e
 pit per singulorū cellulas:
 quis nā hoc casu fuisset affect
 tus. **R**emne quidē deesse
 de monachis: sed vnū rusti
 cū mercede conductū. ut ne
 hualo ligna deferret isse ad
 siluā nūciant. **I**ubet igit̄
 aliquos ne ei obmā. **I**ta haud
 longe a monastio. tā pene
 exanimis muenitur. **E**xtre
 mū tamē sp̄m trahēs. indi
 cat fratrib; casum mortis
 et vulneis: uictis salicet bo
 bus. dum dissoluta arctūs
 lora constringit. bouē s̄c̄p̄
 casso capite int̄ inguina cornu

miserisse. Nec multū post vi-
tam reddidit. Videris quo iu-
dicio dñi. dyabolo data fuit
hec potestas. In martino illud
mirabile erat. qd' non solum
hoc qd' supra qd' supra retuli-
m. s' multa istiusmodi si quo-
ciens accidissent. longe ante
prouidebat: et sibi nunciata
fratribz indicabat. Propter
at dyabolus dñi mille noten-
di artibz. s'cū virū conabatur
illudē: visibile se ei formis di-
uersis ingererebat. Nā inter
dñi in p'sona iouis. plerūqz
mercurij. p'sepe etiam se bene-
ris at minerve trāsfigurati
vultibz offerebat: aduersus
quē semper interitū. signo
se crucis et orationis auxilio
p'tegebat. Audiebatur plerūqz
conuicia: quibz illū turba de-
monū p'terius voabus mac-
pabat. Sed omnia falsa et va-
na cognoscens: non moueba-
tur obiectis. Testabatur etiā
aliqui ex fratribz. audisse se
demonē martinū p'terius
uocibz macpante. tūc in
monasteriū aliquos ex fratri-
bus. qui olim baptisimū diuer-
sis erioibz pdidissent. conuer-
sos postea receperat. exponē-
te anima singulorū: martinū
dyabolo repugnātē respondis-
se constant. antiqua delicta
melioris vite conuersioe pur-
gai. et per misericordiā dñi
absoluedos eē a p'tribz. q' peccatē

desmeret. Contradicere dyabo-
lo non ptinere ad veniā crimi-
nosos. et semel lapsis nullā ad dñm
prestā clemenciā: tūc Thāc
vōce fertur exclamasse mar-
tinū. Si tu ipse o misericors.
ab hominū insectatione desistes.
et te factorū tuorū. uel hoc
tempore cū dies iudicij in p'p-
mo est p'nteret: ego tibi
vere confisus in dño: p'p'i
misericordiā polliceretur. Q-
d' scā de dñi pietate p'sump-
tio: in q' et si auctoritate p'p-
tate non potuit. ostendit af-
fectū. Et q' de dyabolo eū-
deqz artibz sermo exortus ē:
non ab re videtur licet exi-
seus referre qd' gestum est.
q' et quedā in eo martinū
virtutū porcio est. et res dig-
na miraculo. recte memorie
mandabitur in exemplū ca-
uendi. si quid deinceps iustu-
tale contigerit. **Cap. xxv.**

Clarus quidā noīe ado-
lestens nobilissimū
moxy presbiter. nūc felix be-
atus excessu. cū relictis om-
nibus se ad martinū contulisset:
breui tempore. ad sum-
mū virtutūqz omniū culmen
emittit. Itaqz cū haud lon-
ge sibi ab epī monasterio ta-
bernaculū constitisset. mul-
tis apud eū frēs comoraret.
iuuens quidā ad eū anatho-

bus nota sub professione m-
nari. ostem humilitate
potencia mentis accit
potencia aliqdu in to
a re. Deinde p'cedit
tempore: angelos apud s-
loq' plerūqz dicebat. Cū
f'c nullus adhiberet: sig-
quidā p'rosqz ad credē-
t' conuertatur. Postre-
u qz p'cessit. ut inter s-
d'ant angelos distaret
p'aret: itaqz se unū ex p-
t' h'os noleat. Clarus
n' noquāqz ad credendū a-
q' potuit. Alle a uā dñi
ē p'ntis p'p'is aut scō no-
p'let comū. Postre-
m' in hanc p'ce etupisse
ferat. Erat hanc nocte uest-
m' candida dñi de celo
deit: qua indutus in medi-
cā d'et labor: itaqz uobis
p'p'ā ē. in me dei esse v-
tū. q' de nocte donatus
f'm. Tūc vō g'ndis om-
p'p'ione expectare
p'p'ā a media f're nocte.
f'remū m'f'itacū comouel
m' monasteriū loco v'sum
C'clatā at qua idem ado-
lestens contineret. ardens ce-
nes m'cā l'p'mbz: fremm-
s' in ea distaretū. et mur-
mur q'dā multorū vorum
adhiberet. Deinde factosi
l'cno exressus. unū de fr'ibz

lus nocte sub professione mo-
 nachii. omnem humilitatem atque
 innocentiam mentis accessit.
 habitavit aliquodiu in comu-
 ni ceteris. Deinde precedente
 tempore: angelos apud se
 loqui solere dicebat. Cum
 fide nullus adhiberet: signis
 quibusdam plebsque ad creden-
 dum cohortabatur. Postremo
 eo usque pressit. ut inter se
 ac deum angelos discurrere
 predicaret: itaque se unum ex proph-
 etis haberi uolebat. Clarus ta-
 men nequaquam ad credendum co-
 gi poterat. Ille enim uiam domini
 et putes plagas cur scio non
 crederet communi. Postre-
 mo in hanc uocem exiisse
 fertur. Ecce hac nocte ueste
 michi candida dominus de celo
 dabit. qua indutus in medio
 uerum deuersabor: idque uobis
 signum est. in me dei esse uir-
 tute. qui dei ueste donatus
 sum. Tum uero gradibus omnem
 hanc professionem expectatio.
 Itaque ad mediam ferre noctem.
 fremitu insultatum commouit
 omne monasterium loco visum
 est. Cellulam autem qua idem ado-
 lescentis continebat. a tribus cer-
 neris micale luminibus: fremitu
 in ea discurrentium. et mur-
 mur quoddam multarum uocum
 audiebatur. Deinde facti si-
 lentio egressus. unum de fratribus

sabbatum nocte ad se uocat:
 tunicamque ei qua erat indutus
 ostendit. Obstupefactus ille:
 conuocat ceteros. Ipse etiam
 clarus accurrit. Adhibitoque
 lumine: ueste omnes diligenter
 inspicunt. Erant autem summa
 mollitie candore eximio. mi-
 canti purpura: nec tamen
 auis erat generis. aut uelleis
 poterat agnoscere. Curiosius
 tamen oculis aut digitis attri-
 tata: non aliud quam pestis uide-
 batur. Interea clarus fratres
 admonet orationem instare:
 ut manifestus eis dominus quod natura
 esset ostenderet. Itaque reliquum
 noctis. primis psalmisque con-
 sumitur. At ubi illuxit dies
 apprehensum dextera trahere ad mar-
 tinum uolebat: bene conscius
 illud illi dyaboli arte non
 posse. Tum uero uentum ac re-
 clamae miser cepit: interdum
 tunc sibi esse dicebat. ne se mar-
 tino ostenderet. Cumque inuolu-
 tum compelleret: membra trahentium
 manus uestis euaniuit. Un-
 de quibus dubitet. hanc etiam mar-
 tinum fuisse uirtute: ut fanta-
 siam suam dyabolus cum erant
 martinum oculis ingerenda dis-
 simulae diuicius aut tegeret
 non posset. Admodum uer-
 sum est tamen eodem ferre tempe-
 fuisse in hispanis iuuenem:
 qui cum sibi multis signis aucto-
 ritate paruisset. eo usque ela-

tus ē. ut se hōiā p̄fiteretur.
Et cū pleriq; temere credi
dissent: addidit ut se xp̄m
ēē dicit. In quo etiā adeo
illuſit. ut eū quidā ep̄us ru
fus noīe. ut dñm adoraret:
p̄t qd' eū postea ab ep̄atu de
iectū vidim⁹. **¶** Aliq; etiā
nobis e fratribus retulerūt.
eodem tempore in oriente quidā
extitisse: qui se iohāne esse
iactitaret. Ex quo comere
possum⁹. istius modi pseudo
phetis existētib⁹. anti xp̄i
aduentū imminē. qui iam
in istis mysteriū iniquitatis
opatur. **¶** Nec em̄ p̄teritū
videtur. q̄ta martinū sub
hys dē diebus dyabolus arte
temptavit: **xxvii.**

Quodā ei die p̄missa
Opse et arcuēctus ip̄a
lute purpurea. quo facilius
clauitate assumpti fulgoris
illudet. veste etiā regia in
dutus dyademate ex gemis
aurorq; redimitis. calceis anto
illatis. sereno ornatq; ore. leta
facie. ut nichil min⁹ q̄ dya
bolus putarentur: oranti in cel
lula astint. Cūq; martinus
primo aspectu eius fuisset
hebetat⁹: diu multūq; amboſi
lentiū tenuerūt. Tum prior
dyabolus: agnosce m̄q; mar
tine quē terms. xp̄us ego
sum: descensurus ad terrib⁹
prius me manifestāe volu tibi.

Ad hoc cū martinus taceret.
nec q̄q; responsi referret:
iteate ausus ē dyabolus p̄
fessiois audacia. **¶** Martine
qd' dubitas credere: cū videas
q̄ xp̄us ego sum? Tum ille
reuelate sibi sp̄m. ut intellige
ret dyabolū ēē nō deū: non
se inquit dñs ih̄us purpuratū.
nec dyademate remittentē ve
turū ēē p̄dixit. Ego xp̄m
m̄si in eo habitu formaq; q̄
passus ē: m̄si stigmata cru
cis p̄fētē venisse nō arda.
Ad hanc vocē ille statū ut fi
mus euaniat: et cellulam
tanto fetore cōpleuit. ut in
dubia m̄dicia relinquet dy
bolum se fuisse. **¶** Hoc itaq;
tum ut supra retuli ex ip̄is
martini ore cognou. ne q̄
forte existimet fabulosum.

Nam. **xxviii.**
Cum olim audita fide
eius. vita atq; virtutib⁹ de
sido illius estuarem. q̄n
tam nobis ad eū videndū
p̄grinationē suscepimus:
simul q̄ iā audebat ammus
vita illius scribē. Partim
ab ip̄o in q̄tū ille m̄terroga
potuit satisfati sumus: par
tim ab hys qui m̄ficiant
uel sciebāt cognouimus. Quo
quidē tempore. credi non p̄
qua me hūilitate. qua benign
itate suscepit: cōgratulata

... et gausus in dñi
... et habitus a no
... suscepta
... Nesci me
... non audeo confitei. ai
... sō conuuo suo digna
... aqua mamba
... Ad vesp
... nobis pedes ablu
... aut contrare cō
... fuit. In auctori
... sum: ut
... si non adqu
... at illius
... nos non alius fuit.
... et
... ut dñm
... sequem
... nobis p̄
... vni p̄
... menaone fe
... ngerbat:
... hys ten
... p̄cepta cō
... nobis sc̄p̄di
... m̄tardum.
... p̄m sc̄m
... dicitur q̄
... dñm sententia dñi
... et donado pau
... erat facto m̄pos
... fuisse: possibile fuisse exem
... in verbis con
... q̄ta ḡuitas.

plurimū et gaudis in dno.
 qd tanti est habitus a nobis.
 que peregrinatio suscepta ex
 petissem. **M**iserū me. **D**e
 me non audeo confiteri. ai
 me scō conuiuio suo dignatus
 est adhiberi aqua manibꝫ
 nris ipse optulit. **A**d vespe
 rā at ipse nobis pedes abluit.
 nec remu aut contrare cō
 stancia fuit. **I**ta auctorita
 te illius oppressus sum: ut
 nefas putare si non adqui
 euissem. **S**ermo at illius
 apud nos non alius fuit.
 qd mundi huiꝫ illecebras. et
 sili onera relinqda: ut dnm
 ihm libei expeditiqꝫ sequem.
Prestantissimūqꝫ nobis pñ
 rum teporū illustris viri pau
 lum. auꝫ supra menaone fe
 rimꝫ. exemplū ingererat:
 qui sumis opibꝫ abiectis xpm
 sequitꝫ. solus pene hñs tem
 poribꝫ ewāgelica pcepta cō
 plessit. **I**llum nobis seqdū
 illū clamabat imitandum.
 beatūqꝫ eē scdm pñs scdm
 tante fidei vrtutibꝫ docu
 mēto. cū scdm sententiā dñi.
 diues et possidens multa.
 vendēdo oia. et donādo pau
 pēribꝫ. qd erat factū impos
 sibile. possibile fecisset exem
 plo. **I**am vob in verbis con
 fabulatiōe eiꝫ q̄ta gūitas.

q̄ta dignitas eat: q̄ alacer
 q̄ effigū. et q̄ in absoluedis
 scripturā q̄stionibꝫ p̄mptꝫ
 et facilis. **E**t q̄ multos ad
 hāc partē mēdullos scio q̄p
 pe quos videri me ipso enām
 referete nō credē: ihesum tes
 tor. spemqꝫ cōmunē me ex
 nullius vnqꝫ ore tantū scien
 tie. tantū ingem. tantū boni
 et tam puri sermōis audisse.
Quāqꝫ in martim vrtutibꝫ
 q̄tula ē ista laudatio: nisi qd
 mātū est homin illiterato.
 ne hāc quidē grām defuisse.
Bed iā finē liber postulat.
 sermo claudēdus ē: nō qd
 omnia q̄ de martino fuerant
 dicēda defecerit: sed q̄ nos
 ut merces poete extremo m
 ope negligentēs. vici ma
 terie mole succūbimꝫ. **P**a
 et si facta illius explicari
 verbis utāqꝫ poterūt. in
 teioze vitā illius et cotidiana
 conuersationē. et am celo
 semper intentū. nulla vnqꝫ
 vere p̄fiteor. nulla explicat
 oratio: illā scilicet p̄seuerā
 ciā et temperantē in absti
 nētia. et ieiunij potentia.
 in vigilijs et oratiōibꝫ noc
 tes ab eo p̄inde q̄ dies actas.
 nullūqꝫ ab ope dei uacuum
 tempus. quo uel ocio indulse
 rit. uel negotio: sed nec abo
 aut sompno quidē. nisi iqtū

natūe nūitas cogebat. **V**e
fitebor: non si ipse ut auit,
ab inferis hominibus emerget
posset exponere. adeo oīa ma
iora in martino sūt: q̄ ut
uerbis concipi queat. **N**ūq̄
hora vlla momentūq̄ p̄terit:
quo non aut orōm m̄cūbat
aut m̄sistet l̄iom. **C**ūq̄ e
tīa m̄ter legendū aut si quid
aliud forte agebat. nūq̄ am
mū ab oratiōe lap̄abat. **N**
m̄cū ut fabus seruans moīs
est: qui m̄ opandū p̄ quodā
labois leuamē m̄cūde suā
feriūt: ita martinus etiā
dū aliud agere videret. sem
per orabat.

O Vere vir beatus in quo
dolus non fuit: nem
nē iudicās. nemnē dāpnās.
nulli malū p̄ malo reddens.
Tantā quippe aduersus omēs
iniurias paciētiā assumpse
rat. ut cum eēt sumus sacer
dos. impune etiā ab infimis
deiciās ledeat: nec p̄pter id
eos aut loco vñq̄ amoueit.
aut a sua p̄tū in ip̄o sūt ca
ritate repulēit. **N**emo vñq̄
illū vidit natū. nemo comō
tū: nemo merentē. nemo ri
dente. **U**nus idēq̄ semper
celestē quodāmo leticiā pul
tū p̄ferens: eēt natūā hoīs
videbatur. **N**ūq̄ in ore illius
m̄si xp̄us: nūq̄ in illius cor
de. m̄si pietas. m̄si p̄p̄. m̄si

m̄ia meiat. **P**lerūq̄ etiā
pro eorū qui obiectatores illi
videbatur solebat flere p̄tis:
quā remotū et quietū. vene
natis linguas et v̄pato
ore carpebat. **E**t vere
nōnullos experti sumus. in
iudos virtutibz vitoz eius:
qui in illo oderāt qd̄ in se nō
videbāt. et qd̄ imitāi non
valebāt. **A**tq̄ o nefas dote
dū et ingemiscendū: non
alij fuerē m̄sertatores eius.
licet pauci admodū. non a
lij tamen q̄ ep̄i ferebant.
Nec vob̄ quēq̄ nōiati nate
est: licet nos metip̄os plebs
circūlatent. **S**ufficit: ut
si q̄s ex hīs her̄ legent̄ at̄ ag
noueit. erubescat. **N**am si
iuratur. dictum de se ip̄o
fatebitur: cū fortasse nob̄ d̄
alij senserim. **N**on refu
gim̄ autē: ut si qui cuiusmo
di sūt. nos quoq̄ cū tali vi
ro oderit. **A**llud faale con
fido: om̄ibus s̄is opusculū
istud gratū fore. **D**e cetero
si quis her̄ infidelit̄ legent̄.
ip̄e peccabit. **E**go michi
consciūs sum me rēi fide
et amōe xp̄i impulsū ut
scriberē: m̄ifesta exposuis
se. v̄cā d̄p̄isse. **P**auitūq̄
ut spero habebit a deo p̄e
miū: nō quicūq̄ legent̄. sed
quicūq̄ credidēt.

*Explicat liber primus
de vita s̄i martini
capit̄ vlt̄a s̄uei a
p̄tū p̄tem postea*

O Eterna
die cū ad
me plerū
monarchi
nemissen
m̄t̄ fabul
uges. lo
m̄q̄ ser̄n

menas m̄cūdit lib̄
que de vita bati vir
m̄m̄ edidi: studioseq̄
cū a multis legi. et liben
t̄e audire. **I**nter m̄
hatur m̄cū d̄p̄isse quēd
nalo sp̄i suscitāt. cur n
haus qui mortuos suscita
re. p̄t̄mas dom̄bz depul
te: ip̄e nuper adustus m̄
endo. p̄cūlose fuisse o
p̄p̄us passiom. **O** istū
quos eēt m̄serum. **J**ud
cū in verbis p̄fidiā et d̄
op̄m̄ q̄: qui in cruce
p̄fidiā d̄m̄ h̄is verbis n
op̄abāt. **A**lios saluos fec
p̄p̄i saluū face nō p̄t.
Vere plane iste quicūq̄
in illis temporibz natus eēt
et in d̄m̄ hac voce dicit̄ po
t̄at̄: q̄ simū s̄m̄ d̄m̄
p̄p̄m̄at̄ euentū. **Q**
eēt. quōs es. martinus
deo non potens. ideo nō
f̄is: q̄ eēt p̄cūtat̄ in
m̄do. **O**beat̄ et per oīa

**Explicit liber primus
de vita s^{an}cti martini epi.
Incipit epla seuei ad eu
sebilii p^{ro}brm postea epim:**

Hesterna die cū ad me pleriq; monachi uenissent. nuntiant fabulas iuges. longūq; sermone meo. mencio incidit libelli mei quē de vita beati viri martini edidi. studiososq; eū a multis legi. et libentissime audiebā. Interea mīdicatur michi d^{omi}nūse quedā malo spū suscitatu. cur martinus qui mortuos suscitasset. flāmas domib; depulisset. ipse nuper adustus incendio. periculose fuisse obnoxius passiom. **O** istū quis est miserum. **I**ude orū in verbis p^{ro}fidia et d^{omi}nū cognoscim; qui in cruce positū d^{omi}nū h^{ab}ens verbis mīrepabat. Alios saluos fecit. seipsū saluū facē nō potest. **V**ere plane iste quicumq; ē. si illis temporib; natus eet. et in d^{omi}nū hac voce dicere potuisset. q^{ui} simili s^{an}ctū d^{omi}nū blasphemiat exemplo. **E**rgo. quisq; es. martinus ideo non potens. ideo nō scūs. q^{ui} est p^{ro}ditatus incendio. **O** beatū et per oīa

simile aplis: etiā in h^{ab}ens cōsuetudine virū. **R**empe hoc et de paulo. gentiles nūm eū viperā momordisset. sensisse referūt. **H**ic homo debet hominada esse: quē saluū factū de mal. fata viuere non sūperūt. **A**t ille ex tussa viperā in ignē: nichil mali p^{ro}nebat. **I**lli at subito casturum: et repente eū morturū putabāt. **B**ed cū videret nichil mali contingere ei: cōuertētes se dicebat eū eē deū. **A**lioq; uel horū exemplo oīm mortalū infelicissime. p^{ro}fidiam tuā coariguere ipse debueras: ut si tibi scandalū mouerāt. q^{ui} martinus flāma ignis videbatur attactus. hunc tuum sim attactu ad melita illius et virtute referres. q^{ui} ardu septus ignib; non perisset. **A**gnosce eī miser. agnosce q^{ui} nescis: omēs fere scōs magis insignes p^{ro}fidiorū suorū fuisse virtutib;. **V**ideo qui de petrū fide potente. rerū obstante natūa mare pedib; supgressum. et instabiles aq; corporeo p^{ro}fuisse vestigio: sed nō ideo michi minor videt^{ur} gentiū p^{ro}dicator. quē flucty obsorbuit. et post triduum totideq; noctes emergente. e p^{ro}fundo vnda restituit: atq; haud scio an pene plus fuit

natūe nūitas cogebat. **V**e
fitebor: non si ipse ut auit,
ab inferis hominibus emerget
posset exponere. adeo oīa ma
iora in martino sūt: q̄ ut
uerbis concipi queat. **N**ūq̄
hora vlla momentūq̄ p̄terit:
quo non aut orōm m̄cūbat
aut m̄sistet l̄iom. **C**ūq̄ e
tīa m̄ter legendū aut si quid
aliud forte agebat. nūq̄ am
mū ab oratiōe lap̄abat. **N**
m̄cū ut fabus seruans moīs
est: qui m̄ opandū p̄ quodā
labois leuamē m̄cūde suā
feriūt: ita martinus etiā
dū aliud agere videret. sem
per orabat.

O Vere vir beatus in quo
dolus non fuit: nem
nē iudicās. nemnē dāpnās.
nulli malū p̄ malo reddens.
Tantā quippe aduersus omēs
iniurias paciētiā assumpse
rat. ut cum eēt sumus sacer
dos. impune etiā ab infimis
deiciās ledeat: nec p̄pter id
eos aut loco vñq̄ amoueit.
aut a sua p̄tū in ip̄o sūt ca
ritate repulēit. **N**emo vñq̄
illū vidit natū. nemo comō
tū: nemo merentē. nemo ri
dente. **U**nus idēq̄ semper
celestē quodāmo leticiā pul
tū p̄ferens: eēt natūā hoīs
videbatur. **N**ūq̄ in ore illius
m̄si xp̄us: nūq̄ in illius cor
de. m̄si pietas. m̄si p̄p̄. m̄si

m̄ia meiat. **P**lerūq̄ etiā
pro eorū qui obiectatores illi
videbatur solebat flere p̄tis:
quā remotū et quietū. vene
natis linguas et v̄pato
ore carpebat. **E**t vere
nōnullos experti sumus. in
iudos virtutibz vitoz eius:
qui in illo oderāt qd̄ in se nō
videbāt. et qd̄ imitā non
valebāt. **A**tq̄ o nefas dote
dū et ingemiscendū: non
alij fuerē m̄sertatores eius.
licet pauci admodū. non a
lij tamen q̄ ep̄i ferebant.
Nec vob̄ quēq̄ nōiati nate
est: licet nos metip̄os plebs
circūlatent. **S**ufficit: ut
si q̄s ex hīs her̄ legent̄ at̄ ag
noueit. erubescat. **N**am si
uiscatur. dictum de se ip̄o
fatebitur: cū fortasse nob̄ d̄
alij senserim. **N**on refu
gim̄ autē: ut si qui cuiusmo
di sūt. nos quoq̄ cū tali vi
ro oderit. **A**llud faale con
fido: om̄ibus s̄is op̄usculū
istud gratū fore. **D**e cetero
si quis her̄ m̄fidelit̄ legent̄.
ip̄e peccabit. **E**go michi
consciūs sum me rēū fide
et amōe xp̄i impulsū ut
scriberē: m̄ifesta exposu
se. v̄cā d̄p̄isse. **P**auitūq̄
ut spero habebit a deo p̄e
miū: nō quicūq̄ legent̄. sed
quicūq̄ credidēt.

*Explicat liber primus
de vita s̄i martini
capit̄ vlt̄a s̄uei a
p̄t̄i p̄t̄m̄ postea*

O Eterna
die cū ad
me plerū
monarchi
nemissen
m̄t̄ fabul
uges. lo
m̄q̄ ser̄n

menas m̄cūdit lib̄
que de vita bati vir
m̄m̄ edidi: studioseq̄
cū a multis legi. et liben
t̄e audire. **I**nter m̄
hatur m̄cū d̄p̄isse quēd
nalo sp̄i suscitāt. cur n
haus qui mortuos suscita
t̄e p̄t̄mas dom̄bz depul
t̄e: ip̄e nuper adustus in
endo. p̄cūlose fuisse o
p̄p̄us passiom. **O** istū
quos eēt m̄serum. **J**ud
cū in verbis p̄f̄idā et d̄
op̄m̄ q̄: qui in cruce
p̄f̄idā d̄m̄ h̄ h̄s verbis n
op̄abāt. **A**lios saluos fec
p̄f̄idā saluū face nō p̄t̄.
Vere plane iste quicūq̄
t̄e illis temp̄ibz natus eēt
t̄e in d̄m̄ hac voce d̄cē po
t̄e: q̄ simlā s̄m̄ d̄m̄
p̄p̄m̄at̄ euentū. **Q**
eēt: quōs es. martinus
deo non potens. ideo nō
f̄is: q̄ eēt p̄t̄atus in
m̄do: **O**beatū et per oīa

**Explicit liber primus
de vita s^ci martini epi.
Incipit epla seuei ad eu
sebilii p^rbrm postea epim:**

Nesterna die cū ad me pleriq; monachi uenissent. nuntiantes fabulas iuges. longūq; sermone meo. meo meo dicit libelli mei que de vita beati viri martini edidi. studiososq; eū a multis legi. et libentissime audiebā. Interea m dicitur michi d'uisse quedā malo spū suscitatu. cur martinus qui mortuos suscitasset. flamas domib; depulisset. ipse nuper adustus incendio. periculose fuisse obnoxius passiom. **O** istū quis est miserum. **I**ude ^{teig} oū in verbis p^rfidia et dū cognoscim; qui in cruce positū dnm hys verbis increpabat. Alios saluos fecit. seipsū saluū facē nō p^t. **V**ere plane iste quicumq; ē. si illis tempib; natus eet. et in dnm hac voce dūcē potuisset. q; simili scim dnm blasphemiat exemplo. **E**rgo. quisq; es. martinus ideo non potens. ideo nō scūs. q; est p^rditatus incendio. **O** beatū et per oīa

simile aplis: etiā in hys cōsuevit virū. **R**empe hoc et de paulo. gentiles nūm eū viperā momordisset. sensisse referūt. **H**ic homo debet hominada esse: que saluū factū de mal. fata viuere non sūerūt. **A**t ille ex tussa viperā in ignē: nichil mali p^rnebatur. **I**lli at subito casturum: et repente eū morturū putabāt. **B**ed cū videret nichil mali contingē ei: conuertētes se dicebat eū eē deū. **A**lioq; uel horū exemplo oīm mortalū infelicissime. p^rfidiam tuā coariguere ipē debueras: ut si tibi scandalū mouerat. qd martinus flama ignis videbatur attactus. hunc tuisim attactu ad melita illius et virtute referres. qd ardi septus ignib; non perisset. **A**gnosce eī miser. agnosce qd nescis: omēs fere scōs magis insignes p^riculorū suorū fuisse virtutib;. **V**ideo qui dē petrū fide potente. rerū obstante natūa mare pedib; supgressum. et instabiles aq; corporeo p^rssisse vestigio: sed nō ideo michi minor videt^r gentiū p^rdicator. que fluctib; obsorbuit. et post triduum totideq; noctes emergente. e p^rfundo vnda restituit: atq; haud scio an pene plus fuit

vixisse in profundo. an supra
 maris profunda traxisse. Sed
 hec tu ut arbitror stulte non
 legas: aut lecta non audias.
Nec ei absq; diuino consilio
 istiusmodi exemplū beatus e
 uangelista sacris litteris ptulisset.
 nisi ut ex hys humana
 mens erudiretur: naufragi
 orū videlicet atq; serpenū
 casus. Et sicut apud refert.
 qui nuditate. fame. lapidūq;
 periculis gloriatur. omnia hec
 sub hominib; atq; omnib; ad pe
 tiendū quidē eē cōmuna:
 sed hys tolerādis atq; vincē
 dis. p̄cipua iustozū semper
 fuisse virtutē. dū per omnia
 temptamēta patientes semper
 et muicti. tanto fortius vi
 cerēt. q̄to grauius ptulisset.
Unde hoc qd' ad martim
 infirmitatē reuocatur. ple
 nit est dignitatis et glorie:
 siquidē qui periculossimo
 casu temptatus euicit. Ce
 terū omissum a me **libellū**
 in libello illo quē de vita illi
 us scripsim; nemo miretur.
 cum ibidē sim p̄fessus me
 non omnia illius complexū:
 facta. q̄ si p̄sequi vniuersa
 uoluissē. vniuersū volu
 mē legētib; edidissē. **N**e
 q̄ sunt tam pua que gessit.
 ut omnia potuerit cōprehēdi.
Sed tamē hoc de quo q̄sto

de. imensu

incedit latere non p̄uat.
 et rem omem ut gesta ē re
 ferā: ne forte m̄consultum
 hoc qd' ad vitupēationē b̄i
 vni poteat oppōm. p̄termi
 sisse videamur.

Quoniam ad dyocetim quādā
 pro sollemnī consuetudinē
 sicut ep̄s visitāe cūas suas
 moris est. media ferē martinus
 h̄peme venisset. m̄sione ei in
 secretario emē cleia parauerūt.
 multūq; ignē scabro iā p̄ternū
 pauimētū subdidērūt. lectū
 ei plurimo stramine exstru
 erunt. Deinde tū martinus
 cubitū se collocasset. m̄suetū
 mollitiē statim male bladiētis
 horrescit: quippe qui nuda
 humo. vno tantū alio sup
 lecto cubae consueuerat. **N**e
 q̄ q̄ accepta p̄motus mirari
 strametū omē p̄neat. Casu
 super foenacula parte palee
 illius quā remoueat aggressū
 ip̄e ut erat moris. nuda hu
 mo. lassitudinē itineis vegen
 te requieuit. Ad mediā ferē
 nocte. per interruptū ut sup
 dyocetim pauimētū. ignis estu
 ans: arcescentes paleas appre
 hēdit. **M**artinus sompno
 exortatus. se mopinātū au
 apiti periculo. et maxime ut
 referēbat dyabolo m̄sidiante
 atq; vegenē p̄uentū: tardius
 q̄ debuit ad orationis cōfugit
 auxiliū. **N**a erūpe fores

vixisse in profundo. an supra
 maris profunda traxisse. Sed
 hec tu ut arbitror stulte non
 legas: aut lecta non audias.
Nec ei absq; diuino consilio
 istiusmodi exemplū beatus e
 uangelista sacris litteris ptulisset.
 nisi ut ex hys humana
 mens erudiretur: naufragi
 orū videlicet atq; serpenū
 casus. Et sicut apud refert.
 qui nuditate. fame. lapidūq;
 periculis gloriatur. omnia hec
 sub hominib; atq; omnib; ad pe
 tiendū quidē eē cōmuna:
 sed hys tolerādis atq; vincē
 dis. p̄cipua iustozū semper
 fuisse virtutē. dū per omnia
 temptamēta patientes semper
 et muicti. tanto fortius vi
 cerēt. q̄to grauius ptulisset.
Unde hoc qd' ad martim
 infirmitatē reuocatur. ple
 nit est dignitatis et glorie:
 siquidē qui periculossimo
 casu temptatus euicit. Ce
 terū omissum a me **libellū**
 in libello illo quē de vita illi
 us scripsim; nemo miretur.
 cum ibidē sim p̄fessus me
 non omnia illius complexū:
 facta. q̄ si p̄sequi vniuersa
 uoluissē. vniuersū volu
 mē legētib; edidissē. **N**e
 q̄ sunt tam pua que gessit.
 ut omnia potuerit cōprehēdi.
Sed tamē hoc de quo q̄sto

*Hic epla eiusde ad aureliu
dyaconu de obitu beati
martini*

O

Est q̄ a me ma
ne digressus es
etiam solus re
sidentis in cella
la subieratq̄
me illa quese

cupiens. ai pessulo que ostio
obdiderat. diu multuq̄ licta
tus. grauissimu circa se sensit
mcediu: adeo ut veste qua
indutus erat. ignis abrup
sit. Tandem in se reuersus.
non in fuga. sed in dno ee
psidiu: scutu fidei et orationis
arripens. medius flammis
totus ad dnm conuersus ma
buit. Tum vero diuisus igne
sumoto: inq̄uo sibi orbe
flamam orabat. Monachi
at qui p̄foribz exubabat.
nepitate et colluctate incendij
sono exatati. obsecras effri
guit fores. demotoq̄ igne.
medius flammis martinu au
ferit: cu ia p̄mitz eecosup
tus tam diuturno incendio
putaret. Ceteru ut verbis
meis dñs e testis. michi ip̄e
referbat. et no sine gemitu
fatebatur. in hoc se dyaboli
arte deceptu: ut exussus e
sopno. consiliu non habet.
quo per fide et oratione pi
culo repugnet. Demq̄ tam
diu circa se fuisse igne. q̄ diu
erupe ostiu turbato mente
teptauerit: ubi vero auxilium
truas et ozonis arma repetis
set. medias cecidisse flamas:
seg tum sensisse rozantes.
q̄s male eet expertz vretes.
Unde intelligat q̄ quis her
legit. teptatu quide illo
martinu piculo. sed pbatu.

pius occupat cogitacio. spes
futuroz. p̄sentiumq̄ fastidi
um. ydij metus. formido
penaru: et qd consequens
erat. atq̄ vnde cogitacio to
ta desendeat. peccatoru me
ozu recordao. triste me co
fectuq̄ reddideat. Demde
cu fatigata angore animi in
lectulo. mebra posuissem.
ut pleruz ex mesitudine
solet sompnus obrepit: q̄
ut semper matutinis horis
leuior incertusq̄ ita suspe
sus ac dubius per membra
diffundit. ut qd in alio sopo
re non euenit. pene vigi
lans dormite te sentias. Cu
repente scm martinu ep̄m
videre michi videor. p̄textu
toga candida. vultu igneo.
stellantibz oculis. crine pur
pureo: atq̄ ita michi in ea
habitudine corpis formaz qua
nouera videbatur. ut qd elo
qui nobis pene difficile est.
non possit aspici. cum pos
sit agnosci. Arridensq̄ mi
chi paululu: libellu que de vi
ta illius sc̄psent. dextera p̄ferebat.

*Explicit epla seuera ad
eusebiu p̄f bzm*

mandit labere
et rem omem
fem: ne forte
hoc qd ad vna
viri poterat
suffe videamur
Om ad dno
pro sollem
stiat ep̄s vna
moris est. med
lyeme vempit
secretano eme
multuq̄ igne
pauit ad sub
ei plurimo str
erunt. Deinde
cubitu se coll
mollie stiat
horrefit: quip
humo. vno ta
veto cubae con
q̄ q̄ accepta p̄
stramem om̄e
super foznala
illius qua rem
ipe ut erat mo
mo. lassitudie
te requent. ad
nocte. per m
dyano pauit
ans: arsemp
hedit. Marti
exortatis. re
apiti piculo. e
referbat dyab
atq̄ vestre pu
p̄ debuit ad
auxiliu. Na

si psalanu illud supplicium
 pfecto impat pphie. ferris
 et lamms defecui mebra ti
 nuisset. Ac si passis turba
 abruptisq; motibus age felice
 fupit impius maluisset: per
 hibeo confusus testimonium
 veritatis. sponte recidisset. In
 vero genulum doctoris exem
 plo gladio deputatus. me au
 as ut sepe puenit victimas
 duceretur: primus omi car
 mifite copulso. palma sangui
 nis occupasset. Jam vero
 aduersus omnes penas atq; sup
 pliaa. quibq; pleriq; huma
 na cessit infirmitas. ita a
 confessione dm no recedens
 imobilis obstitisset: ut letus
 vlceibq; congaudesq; crucia
 tibq; quelibz me tormeta ri
 sisset. **B**ed qm ista non tu
 lerit: impleuit tamen etiam
 sine cruore martiriu. **P**ra
 quas ille p spe eternitatis
 humanoru doloru no ptulit
 passiones. **F**ame. vigilijs.
 nuditate. ieiunijs. obprobrijs
 muidoru. infertacombus im
 pboru: cura p infirmitatibus.
 sollicitudie pro peccatibq;
Quo ei ille dolente non
 doluit. **Q**uo scandalizate
 non vstus est. **Q**uo pere
 ite non genuit. **P**reter
 illa cotidiana. illius aduersu
 humane spiritualisq; nequicie

diuersa certamina. dum in
 eo varijs temptacionib; appe
 titio. semper exsuperat for
 titudo vincendi. **p**atencia
 expectandi: equmitas susti
 nendi.

O Vere ineffabile virum.
 pietate. ma. caritate:
 que cotidie etia in scis viris.
 sclo frigente fuggat. **I**n
 illo tamen usq; ad fine aucta
 m dies psequant. **Q**uo ego
 illius bono uel spectate fru
 itus sum: cu me indignu
 et non merente vnice dili
 gebat. **E**n rursus lacrimae
 fluunt: vnoq; de pectore ge
 mitus erupit. **I**n quo m
 di post her homine similis
 requies. **I**n quo erit carita
 te solacium. **M**e miseru:
 me infelicem. **P**otero ne
 vnq; si diucius vixero non
 dolere: qd martino super
 stes sum. **E**rit post her vi
 ta iocunda. **E**rit dies aut
 hora sine lacrimis. **A**ut te
 cu fiat dilectissime potero
 illius mencionem habere sine
 fletu. **A**ut vnq; loquens
 apud te. aliud q; de illo loqui
 poteo. **B**ed quid te i lacri
 mas fletusq; comoueo. **E**t
 ce nunc consolatu te ee arpio:
 qui me consolai ipe non pos
 sum. **N**on deerit nobis ille:
 michi arde non deerit. **I**nter

ait de se sermone abq: affa-
bit orantibus. Sed q: ia hodie
psta dignatus est. vident
se in gloria sua sepe pbebit:
et assidua sicut ante paulu-
lu feat benedictione nos p-
teget. **I**nde secundu ordi-
nem visionis. qua celum
sequentibus se patere monstra-
uit. quo sequendus est edo-
ant: quo spes nra tendenda.
quo animus dirigendus in-
struit. **Q**uid tamen fiet fin-
ter? **E**d michi ipe sum
constans. conscendere illud
arduū ac penetrare non po-
tero. **I**ta farina molesta
me pgrauat: et petati mo-
le depressum. negato in q-
tra consensu. seua misera-
bilem ducit in tartara. **S**pes
tamen superest illa sola. illa
postrema: ut qd per nos
obtinē non possimus. sal-
tem p nobis orante marti-
no mereamur. **B**ed quid
te frater ducius occupo. e-
pistola tam loquax: demo-
torq: venturū ē. **D**imul ia
pagina impleta. non recipit.
Nich tamen her fuit ratio
sermone istu longius pro-
ferendi: ut q doloas nun-
cium epla deferebat. eade
tibi ex quada nri cofabulati-
one pparet carta solacium:
Explicit epla seueri ad
aureliu dyaconu. **I**ncipit

**epla eiusde ad sociu sua
bassula de transitu sa martini**

Suerus salu-
tus bassule pa-
renti veneta-
bili salutem.
Si parentes
in ius voca-
lucet: te pla-
ne epilacionis fuerit ream
ad ptois tribunal iusto loco
traheremus. **Q**uid em ē. Non
conquerat. qua ate pandor in-
iuria ē. **N**ulla michi domi car-
tula: nulla libellū. nullam
eplam reliquisti. **I**ta futuris
omnia. ita vniuersa diuulgas-
si quid ad amicu familiarit-
serpsi. si quid forte dum
ludimus. qd vclim tamen oc-
cultum esse dictavi: oia ad te
prius pene q fuerit scripta
aut dictata puenit. **N**um
in obartatos habes notarios
meos: per quos tibi nostre in-
epae publicantur. **N**ec tamē
aduersum eos possum moueri
si tibi parent. q in ius nrm
extua potissimum liberalitate
venerunt: seqz adhuc tuos q
meos ee memnerit. **T**u sola
es rea. tu sola culpabilis. que
et michi insidias. et illos
fraude circūiens: ut sine de-
licto villo familiarit scripta.
aut negligent emissa. illa
cubrata tibi pemptus atqz impo-
lita tradantur. **N**am ut de
reliquis taceam: rogo quid modū

en ero dicit epla illa potuit
creare. qui nuper ad an-
tam dyaconu scripsimus
epistola postius tu tre-
pore pta. et tam longi-
pato filio inquitate diuul-
tudo familiare illa epl-
atione fuerit es: **N**am q-
lucet tuas: quibus scri-
tam admi epla. qua de obi-
tate martini fecerim men-
tione vni vni transitu
pore detulsem. **Q**uasi v-
illat eplam. aut legenda
iter qua ipi ad que missi
dicit dorem: aut ego in
suo sim desinat. ut om-
ni martino rog nosi oport-
et ne nos sum scribete
regere. **I**psa si qua de ob-
si audire desideras: ab-
suecoris qui interfuere con-
tū. **E**go hui statū nichil
me ne vobz me publices.
si dicit fidem nullite ee
pans tue sanstiaa
vna. **I**taqz ptabote hy
vni sunt compta pur-
Suerus igit-
vntum suū m-
ongre ante p-
tant: dicit
s fratribus
dissolutione
vni memnerit. **I**nterui-
vni pta: qua condaten
vni pta in vniaret. **N**a
vni me si esse illius dis

tam cito ad te epla illa potuit
peruenire. quā nuper ad aue-
lium dyaconū scripsimus &
Ego ei tolose postius tu tiene-
ris constituta. et tam longe
a p̄ia filio inquietate diuisa.
qua tandē familiare illā eplam
occasione sumata es? Namq; ac-
cepi litteras tuas: quibus scri-
bis in eadem epla. qua de obitu
domini martini fecerim men-
tionē. ipm̄ beati viri transitū
exponē debuissem. Quasi vobis
ego illā eplam. aut legendā
alij p̄ter quā ipi ad quē missa
videtur ediderim: aut ego tan-
to op̄i sim destinatus. ut omnia
que de martino cognosci oportet.
me potissimum scribete
notescant. Itaq; si qua de obi-
tu s̄i epi audire desideras: ab
illis potius qui interfuere cog-
nosce. Ego tibi statim nichil
scribe: ne vobis me publices.
Tamen si das fidem nullite eē
lectura: paucis tue satisfactā
voluntati. Itaq; p̄stabo te hys
que michi sunt compta par-
ticipem.

Martinus igitur
obitum suum
longe ante p̄-
sciuit: dicit
q; fratribus
dissolutionē
sui corporis imminere. Inter
causa extitit: qua condaten-
sem dyocēsim visitaret. Nā
delectis me se ecclie illius dis-

cordatib; pacē cupiens re-
formare. licet finem dierū
suorū non ignoraret. p̄fisi-
a tamē ob istiusmodi causa
non recusavit: bonā hanc
virtutū suarū cōsumationē
existimans: si pacē ecclie red-
ditam reliquisset. Itaq; pro-
fectus cū suo illo ut semper
frequentissimo discipulorū scr̄ifi-
moq; comitatu. mergos in
flumine conspicitur piscū
predā sequi: et rapacē in glu-
tiem assiduis vegerē capti-
vis. Forma inquit hec deo
nū est. Insidiant mautes:
capunt nescientes. Captos
deiorat: exsaturatq; non
queunt deuoratis. Impat-
demde potenti virtute ver-
borū. ut eū qui mnatabant
gurgitem relinquentes. acidas
peteret desertasq; regiones:
eo mirū facta aues illas
vsius impio. quo demones
fugae cōsueuerat. Ita gre-
ge facto. omēs in vñū ille
volucres congregate. relicto
flumine. montes siluasq; pe-
tuerūt. non sine admira-
one multorū: qui tantā in
martino virtutem viderēt.
ut eā auib; impēret. Aliquid
ergo in vico illo
uel in ecclia ad quā ierat cō-
moratus. pacē m̄ clericos
restituta. cum iā regredi ad
monasteriū cogitaret. virib;

corpis cepit repente destituit:
conuocatisque discipulis. indicat
se iam resolu. Tum vero me-
ror et luctus omni: vox una
plangentiū. Cur nos pater
deseris: aut cui nos desolatos
relinquis? Inuadent enim gre-
gem tuū lupi rapaces. Et is
eos a morsibus nris. pulso
pastore prohibebit? Scimus
quidē desiderare te xpm. sed
salua tibi sunt tua penna.
nec dilata inueniunt: nri
potius miserere quos deseris.
Tunc ille motus hinc fletibus.
ut totus semper in dno me
visceribus affluerebat. lacrimas
se prohibere: conuersusque ad
dnm. hac tantū fletibus
voce respondit. Dne si ad
huc pro tuo sum necessari-
us. non recusabo laborem: fiat
voluntas tua. Nimium in-
spem amoris positus. du-
bitauit pene quid mallet.
q nec hos deserere. nec a
xpo volebat diuini separari.
nichil tamē in voto suo po-
nens. aut voluntati relinques:
totū se dno arbitrio potestati
q committens. Pone tibi hinc
paucissimis verbis dicere
videtur? Grauis quidem
est dne corporee pugna mi-
litaris: et iam satis est qd huc
usq certam. Sed si adhuc
in eodē labore p castris tuorum
stare me papis. nō recusabo:

nec fatigante causabor etate.
Numa tua deuotus implebo.
sub signis tuis quo aduq tu
iusseris militabo. Et quis
optata sit sem missio post
laborem est tamē ammus vic-
tor annorum: et cedere nescius
senectuti. At si iam parus eta-
ta: bonū michi ē dne voluntas
tua. Hos vero de quibus ti
meo: ipse custodies. O virū
ineffabile. nec labore victū.
nec morte vincendū. qui in
nulla se parte p mor meliora
ue it. nec mori timuit. nec
vivere recusauit.

Taq cum iam per aliquot dies
vi febrili tenderetur. non ta-
mē a dei opere cessabat. Per
nox in orationibus et vigilis
fatigantes actus spū serui-
re cogebat: nobili illo statu
suo in cinere et alio requi-
ebans. Et cū a discipulis ro-
garetur. ut salte sibi vilia
smeret stramenta subponi:
non dect inquit filij xpiani
nū nisi in cinere mori. Ego
si aliud uobis exemplum re-
linquo: ipse peccavi. Oculis
ac manibus in celū semper
intentus: inuictū ab oratione
spū non relaxabat. Et cū
a presbiteris q tūc ad eū con-
fluxerat rogaretur. ut cor-
pusculū lateris mutatione
releuaret: simite inquit simite

me fratres celū respice potius
 q̄ terrā: ut suo iam itinere iu-
 tus: ad dñm spūs dirigatur.
 Her lonitus: dyabolū videt
 ipe assistere. Quid hic māt
 istas trienta bestia? Nichil
 in me funeste reperies: abra-
 he me finis recipiet. Cum
 hac ergo voce: fatigatu diu-
 ms opeibz spm̄ celo reddidit.
 Testatis nobis sunt qui affu-
 erūt: iam exanim corpore se
 glorificati hoīs vidisse glori-
 am. Vultus luce dārior
 remtebat: cū mēbra cetera
 nec tenus qdē macula sus-
 caret. In alijs etiā et in
 illo tantū artubz non pude-
 dis: septennis quodā modo
 pueri grā videbatur. Quis
 istū ynq̄ glicio tertū: quis
 teneibus crederet muolutū:
 Ita vitū purior. lacte can-
 didior: iam in quadā futu-
 re resurrectionis gloria. et
 natura de mutate carnis of-
 tensus ē. Jam vero in obse-
 quiū funeibz. ardi nō potest
 q̄ta hōim multitudo conue-
 nit. Tota obuiā corpori ci-
 uitas ruit: p̄cti ex agris at-
 q̄ vias. multaq̄ ex vias
 vrbibus affuerūt. Q̄ntus
 luctus om̄. q̄ta p̄cipue me-
 rentū lamēta monachozū:
 qui eo die fere ad duo milia
 fouemisse referūt. Specia-
 lis martini gloria. Exem-
 plo eius in dñm seruitutem.

serps tanta fructificauerat.
 Agebat mimē ante se pas-
 tor extinctus greges suos.
 Sic illius multitudinis palli-
 das turmas. agmina pallia-
 ta: et aut emētorū laborū
 senes. aut iuatos xpi in sa-
 titamēta tyrones. Tam vir-
 ginū chorus fletu abstiniens
 pre pudore. tū letabundum
 potius illi eē sentiret. quē iā
 suo dñs gremio confoueret:
 quā scō dissimulabat gaudio.
 qd̄ dolebat. Si quidem fides
 flere p̄hiberet: gemitum ex-
 torqueret affectus. Et enim
 tam erat sc̄a de illius gloria
 exultatio: quā pia de morte
 confusio. Ignosce flentibz
 gratulāe gaudentibz: q̄ et pi-
 um est gaudē martino. et pi-
 um est flere martinū: dum
 vnusquisq̄ et sibi p̄stat ut
 doleat. et illi debet ut gaude-
 at. Hoc igitur beati viri
 corpus. usq̄ ad locū sepulchri.
 p̄mms canora celestibus tur-
 ba p̄sequitur. Comparetur
 si placet sc̄laris illa pompa.
 non dicā funeibz sed triumphū:
 quid simile martinū exequijs
 conferetur? Ducant illi pre-
 curtibz suis. vinctos post-
 terga captiuos: martinū cor-
 pus hñ qui mūdū ductu illi-
 us viceinat p̄sequūt. Illos
 confusis plausibz pplōū ho-
 nozet m̄sama. martino diui-
 ms plauditur psalmis: mar-

Severus

Om in vnu ego et gallus noster locum conuenissemus. ut michi et ppter martini memoriam.

Et illius ei discipulus erat. et ppter sua merita rarissimus. interuenit nobis postumanus meus: nri causa ab oriente quose ante timent patriam relinquentes contulerat regressus. Complexi hoiem amantissimum: exostulatis genua et pedes eius: cum vno atq; altero spacio. q; stupefacti inuicem flentes gaudio deambulassemus. iactis in terram alicubi consedimus. Cum prior postumanus me intues. cum essem inquit in remotis partibus egypti: libuit ad mare usq; pcedere. Nam ibi onerariam offendi: que cu meritis paribus nam petens soluere parabat. Eadem nocte michi in somnis astae visus es: et inerta me manu trahere. ut nauim illam conscenderem. Post tenebras cumpente dilutulo. cu eo loco in quo quouera surrexissem. sompni meum ipse meum reputans. tanto tu desiderio subito correptus sum. ut nichil curatus nauim conscenderem: trigesimoq; die massilia appulsus. inde huc decimo puenetm. Adeo ppea nauigatio. pie afuit voluntati. Tu mo ppter que tot maria trans nauigauimus. tantu terre transierimus: completendu perfuendumq;

elato sit supbia aut uanitate. et qd ornata non moru sed vestiu sequat.

De heremita q cella sua post quadrienu deserere voluit. q lit correctq. et ad ppositu pusti nu renouatq sit.

Ubi dicit qd nullu ferre in arbe terraru locus sit. ubi no vita domini martini scripta teneatur.

Ubi seuerus ait. qd dominus martinus in media turba et conuersatione ploru tanta opato. qta na heremite vel anachorite. qui ab omi impedimento libi sunt. et qd meo pugnabili virtute aduersum omnia fundatus stetit.

Ubi postumanus ait. ego quo aduua semper et sapia. egypti monachos predicabo. laudabo anachoritas. mirabor heremitas. martinu semper exapiam. non illi ego audeo monachoru certe non eporu ppriam comparare.

Postumanus seuero ait. tu potius ut desidero resdua martin opa contexe que te pterisse pfessus es. At ille respondit. Arbitror rectius a gallo istud ee postendu et cetera que sequitur.

Gallus respondit. licet impar sim tanto oneri. tamen prelatis a postumano obedientie cogor exemplis. ut minus istud qd imponis non recusem.

Explicit capla. Incipit dialogus seueri de virtutibus et vita sanctorum pater egyptiorum.

in nos ee potuisse. Verum her
 que meritas plena sunt relin
 quam: te potius ut dudum
 spondere audiamus. Ita
 inquit fiat postumanus. Et
 cum dixisset: paululu oes co
 traumus. Deinde abicum au
 mferat ad me pius admo
 ut: atqz ita exorsus est: **29:**

Hic hoc triennium. **Postu.**
 quo tempore tibi sulphia
 hinc abiens valedi
 ubi natione nauim solimus:
 quato die portum affice mita
 umg. Ad eo pperit nutu dei
 nauigacio fuit. Inbut ammo
 adire carthagine. loca visita
 foru: et pcpue ad sepulchru
 tyquam martiris adora. En
 to decimo die ad portu regressi:
 puctis in aliu alexandriam
 petentes. reluctanti austru pe
 ne in syrtis illati sumus. Et
 quide naute canetes: iactis na
 us anchoris sistunt. Sub oculis
 at terra continens erat. In qua
 stasis egressi. cu vacua ab huano
 cultu omnia cernerem. ego studio
 suis explorandoru locoru gra
 longius pressi. Tribus fax a
 lutoze mlibus. puu tigurru
 me arenas conspicio: cuqz tactu
 sicut salustius ait. qd carina na
 us erat. contiguu terre. sans
 firmis tabulatis consistu. non
 qd ibi vis ymbrium vlla timeat.
 fuisse at illic pluuia ne quado
 quidem auditum e. sed qd vento
 tum ea vis est. ut si quado vel
 clemetior celo aliptulus flatus

spude repetit. magus in illis ter
 ris. qd in villo ma naufragium
 sit. Nulla ibi germina. sata nul
 la puenit: quippe in stabili loco
 arenabus aereis. et ad omnem
 motum ventoru cedentibq. De
 tum ubi ad auersa quedam ma
 ymictoria penis respicit. terra
 aliptulu solidior. herbam pata
 atqz hispida gignit: ea quibus
 est pabulu satis vtile. Incole
 lacte viuunt: qui sollicitiores sut
 vel ut ita dixerit diciores. ordea
 ceo pane vtiunt. Ea sola ibi mes
 sis est: que celeitate puentus p
 natura solis siue aeris. ventoru
 casus elade solet. Etpe fertur
 a die iacti semis. trigesimo die
 maturescere. Consistere aute
 ibi hoies non alia ratio facit:
 qd omes tributo liberi sunt.
 Extrema siquide cyrenoru hora
 est. deserto illi cotigua. qd me
 egyptum et affrica metacet: per
 qd olim catho cesarem fugiens.
 dixit exercitum. Ergo ad tugu
 ru illud qd eming conspexera
 ptendi: ubi inuenio senem in
 veste pellua. mola manu ver
 tente. Consalutatus: accepit
 nos benigne. Eictos nos in
 illud litus expomimus: et ne sta
 tum repetere tutsum possemus.
 maris mollice detineri. egressos
 in terra. ut est mos huam nige
 ny. natura locoru cultiqz habi
 tanciu voluisse cognoscere: xpi
 anos nos ee: id pcpue querere.
 an eent aliqui mt illas solitudi
 nes xpiam. Tum vero ille flens p
 gaudio. ad genua ma puoluit.

no

cyrenofora

ali malica

uenimus. ubi feda m^r ep^os et
 monachos certamina herēbat.
 ex ea occasione uel causa. q^z cō
 gregati in unū sepius sacerdo
 tes. scriptis decreuissē synodis
 uidebant. ne quis origenis li
 bros leget. aut habet. q^z tracta
 tor scripturaru^m sanaru^m p^ruissim⁹
 habebatur. Sed epⁱ quedā in
 libris ipsius insanus scripta
 memorabant. que assertores
 illius defendē non ausi. ab hē
 tias potius fraudulē inserta
 dicebant. et ideo non p^rter il
 la que in reprehensione merito
 uocaretur etiā reliqua eē dāp
 nāda. nū legentiū fides facile
 posset habere discrimē ne fal
 sata sequeret. et tamē catho
 lice disputata retineret. non
 eē at m^ru. si in libris neut⁹ ^{al. neut⁹}
 rias et reuēns scriptis finis
 heretica fuisse op^rta. que in
 quibusdā locis non timuisset
 incidere ewangelicū ueritatē.
 Aduersus her epⁱ obstinatus
 uentates. p^r potestate cogebat
 uicta etiā uniuersa cū prauis.
 et cū ip^o auctore dāpnare. q^z
 satis superq^z sufficerent libri
 quos etiā receperunt. respu
 endā eē penitus lectionē. que
 plus eēt nocitura insipientib⁹.
 q^z p^rofutua sapientib⁹. Nactū at
 ex illis libris quedā curiosus
 indaganti. admodū multa pla
 uerunt. sed nonnulla reprehē
 di. in quibus illū praua sensu
 se non dubiū ē. que defensores

eius falsata contendūt. Ego
 minor unū eundēq^z hoīem.
 tam diuersum a se eē potuisse.
 ut in ea p^rte qua p^rbat. nei
 ne post ap^os habeat equalē.
 in ea uerō qua iure reprehendit.
 nemo deformis doceatur et
 rasse. Na cū ab epⁱs excerpta
 in libris illis multa legeretur.
 que cōt^r catholicā fidem scripta
 constaret. locus ille uel maiori
 mā parabat mundiciā. in quo e
 ditum legebatur. q^z d^{ns} ih^{us}
 sicut p^redep^roē hoīs in carne
 uenisset. auctē pro hoīs salute
 p^ressus. ita eēt eodē ordine pas
 siois etiā dyabolū redempturū.
 q^z hoc bonitati illis pietatisq^z cō
 gruet. ut qui p^rditum hoīem re
 formasset. p^rlapsum quoq^z an
 gelū liberaret. Cū her atq^z alia
 istiusmodi ab epⁱs p^rderentur.
 ex studiis p^rium orta seditio ē.
 Que cū reprimi sacerdotum
 auctoritate non posset. seuo
 exemplo ad regendā eccl^e dis
 ciplina. p^rfectus assumitur.
 Cui⁹ terrore dispersi finitēs.
 ac per diuersas oras monachi
 sunt fugati. ita ut p^rpositis e
 dictis. in nulla consistere sede
 smerent. Illud me admodū
 p^rmouebat. q^z iheronimus
 uir maxime catholicus. et sacre
 legis p^ruissimus. origenem se
 quunt⁹ primo tempe putabat.
 que idem nūc p^rapue uel oīa
 illius scripta dāpnat. Per uerō
 sum ausus de quoq^z temē iudicē.

finire querit extirpare. Ad huc
 ego: mhmū mō galle p̄gredeis.
 Caue ne et te aliquis qui her for
 tassis agnoscat: exaudiat: teq;
 vna cum iheronimo incipiat nō
 amare. Nam q̄ scolasticus es: nō
 timeo te versu comā illiq; admo
 nebo: obsequiū amicos: velas
 odiū pat̄. Tua nobis potius ut
 repens postumane repetatur
 orientalis oratio. Ego inquit
 ut dicere instituerā apud ihero
 nīmū sex mēsb; fui: cui tūq;
 aduersus malos pugna p̄tūi
 q̄ certamē cōstitit odia p̄ditōrū.
 Oderūt eū heretici: q̄ eos ipug
 nae non desunt. Oderūt cleri
 ci: q̄ vitā eorū infectat: et cri
 mīa. Sed plane eū boni hoīes
 admirantur et diligūt. Nā qui
 eū heretici eē arbitratūe infam
 ut. Vere dixerit: catholica hoīs
 scientia: sana doctrina ē. Totus
 semper in lectioe: totus ī libris
 ē: non die non nocte requiescit.
 Aut legit aliq; semper aut scri
 bit. Sed nisi nichil fuisset suo
 il animo: et p̄missum deo teste
 p̄positū heremū adire: uel exigui
 tempis p̄ctū a tanto viro dis
 cedere: nō noluissem. Huc er
 go traditis atq; commissis omib;
 mas: omib; familia: que meo
 tra voluntate animi mei sequita
 tenebat implantū: exoneratus
 quodamō graui faste p̄tū: ac
 liber regressus alexandriā: visi
 tans ibi fratrib; ad sup̄iore
 inde thebade: id ē ad egypti ex
 tremā tetedi. In eā vaste pa
 tentes herem solitudines: plu
 rimū ferebantur habere mona
 choru. **Capitulum quintum**

Longū si oīa cupia refer
 re que vidi: tamē pauca
 p̄strinā e plurib;. Haud
 longe ab heremo cotigua mlo.
 multa sunt monasteria. Na
 bitat vno m loco pleriq; centem:
 quib; sumū ius est sub abbatis
 imperio viuē. suo arbitrio ni
 hil agere: oīa ad nutū illius
 p̄tateq; pendere. Ex hīs si q̄
 maiore virtute mente conce
 perit: ut acturi solitaria vita
 se ad heremū conferat: non
 nisi p̄mittete abbate discedit.
 Her illozū prima virtū est:
 parere alieno imperio. Tūc
 gressis ad heremum: abbatis
 illius ordinaoē: p̄mis vel qui
 lib; abus aliis ministratur.
 Casu per illos dies quib; illo
 aduenerā: audā qui nuper ad
 heremū secesserat: neq; ampli
 us ab hoc monasterio q̄ sex m
 lib; tabernaculū sibi constitu
 eat: panē abbas per duos pu
 eros mīeat. Quozū maior
 habebat etatis ānos quādecim:
 minor duodēms eat. In q̄
 go inde redeūtib;: asp̄is mīre
 magnitudis sit obuiam. Cui
 occursum nichil p̄teriti: ubi an
 pedes eorū venit: q̄ incantata
 carūtib; cerulea colla deposuit.
 Remor e pueis manu apprehē
 sū ac pallio inuolutū ferre cepit.
 Demde monasteriū q̄ victor
 ingress;: in occursum sem in
 spectantib; cūctis: captiuam
 bestia: resolutū pallio: nō sine

nosas censo iure ee laudandū:
 qd' cū eū libertus deseruēt m
 grātō. miseratq' ē podus q' mser
 taty abeunte. Sed neq' illi uas
 atur: a quo uidetur abductus.
 Ego at' msi istud vincende un
 aūdie postumanaq' poidisset ex
 emplū. grauit' uasteret' distet
 sione fugitū. Sed q' nāsa nō
 licet: tota istoꝝ cōmēoratio q'
 nos cōpūgit abolenda ē. Te
 m'q' postumane. te potius au
 diamus. facia' mquit galle qd'
 p'apis: quatin' tam studiosos
 esse audiendi uos uideo. Sed
 memetote. q' nō sine fenore
 istū apud uos depono sermone.
 Libens p'sto qd' posatis. dū mō
 paulopost qd' popostero nō ne
 getis. Nos uero m'q' nichil
 habemus. m quo tibi mutūū
 uel sine fenore resituare possi
 mus: sed tamē q'q' putauēis
 impato. dū mō ut cepeus de
 sideris nris satisfacias. Valde
 ē nos delectat tua oratio. Ni
 ch' mquit postumanaq' v'za
 studia fraudabo. Et q' here
 mte v'm' mapiētis agnouis
 tis uirtute: referā adhuc uobis
 pauca de plurib'.

Ergo ubi prima herem
 loca ingressus sim. duo
 denm fere a nilo mlib'q. habe
 bā at' unū ex s'rib'q. dūce locorū
 peritū: puenim' ad quēdam
 senē monachū. sub radice mō
 tis habitantē. Ibi qd' m illis
 loas intrissimū est. puteus eat.

Bouē unū habebat: cui' h'c
 erat totus labor. impulsā iō
 tali machina aquā poucere.
 P'zā fere mille aut amplius
 pedū. p'fundū putei ferebatur.
 Ortus illuc eat mudas holei
 b'q. copiosus. P' quidē contra
 naturā herem: ubi oīa areu
 cia exusta solis aūdoib'q. nulli
 us v'n'q' seminis uel exiguan
 radice peperisse ferūt. Verū
 hoc scō illi labor cū perude cō
 mums: et p'ria p'stabat indus
 tria. S'eq's ē ut'igatio aqua
 rū. tanta p'm'q' uēd' mē harem
 dabat: ut' m'ru' mmodū. u'ce
 re atq' fructificae orti illius
 olea uideremus. Ex h'is igit'
 vna cū d'no bos ille uiebat.
 Nobis quoq' ex ea copia. cenā
 scūs d'bat dedit. Ibi uidi qd'
 uos galli forte nō creditis olla
 cū olērib'q. que nobis m cenā
 parabatur sine igne feruere.
 Tanta uis solis est: ut quibus
 libet coquis etiā ad galloꝝ
 pulmēta sufficiat. Post cenā
 autē iā inclinate uespea. mu
 tat nos ad arbore palme. pu
 nis mterdū pomis uti solebat:
 que fere duob'q. mlib'q. abeiat.
 P'zā he tantū m heremo ar
 bores licet raro: habent tamē.
 Qd' utrū sollers antiquitas
 palārit. an solis natura g'g
 nat ignoro: msi qd' deus p're
 staus habitada quadoq' a s'ris
 heremū. her seruis suis parauit.

alt' sola

mū pbuisse: qui credo potenti
 fide id obtinere pmeruit. **Cu**
 mit multa colloquia pūctanti.
 cur hoies tantope vitaret: res
 pondisse phibetur: eū qui ab
 hoibus frequētarēt: nō posse
 ab angelis frequentari. **Vnde** nō
 mēto recepta opinione. mul
 tozū fama vulgaliat. sc̄m illū
 ab angelis visitā. **Ego** at a
 syna monte digressus. ad mlū
 flumen sum regressus: cuius
 ripas frequētibz monasteriis
 colūctas. vtraz ex parte lus
 tiam. **Plerūqz** vidi ut dudū
 dixeram vno in loco habitae
 centenos: sed et bma et tera
 milia in hysde viculis regere
 constabat. **Ret** sane ibi in
 noze putatis delensancū in
 multitudine monachozū eē
 virtute: q̄ eē eozū cognoscitis.
 qui se ab humanis cetibus re
 moluerūt. **Præcipua** ut iā
 dixerā ibi virtus. et prima
 ē obediencia. **Post** alit adue
 mens a monasterij abbate sus
 ceptus. q̄ qui teptatus prius
 fuit et pbatus: nullū vnq̄
 recusaturus q̄libet arduum
 ac difficile. indignūqz tolerādū
 abbatis imperiū. **Cap. xij.**

Deo vobis mardibilis
 referā obediencie admo
 dum magna miracula. licet
 superat plura retolenti: sed
 ad matandā virtutū emulatio
 nē. cui pauca nō sufficiunt.
 multa nō pderūt. **Ergo** cū
 quidā sc̄li artibz abdicatis.

monasterij magne disposicio
 nis mgressum cepisset. rogāe.
 abbas ei cepit multa pponere.
 graues eē istius discipline labo
 res. sua vero diuā imperia. que
 nullius facile valeret implere
 paciencia: aliud potius monas
 teriū. vbi faciliusqz legibus vi
 ueretur exoptaret: nō tepta
 ret aggredi qd̄ implere nō
 posset. **Ille** vero nichil hystet
 toribz pmoueri. s̄ magis ita om
 nē obediencia polliceri: ut si eū
 abbas in igne ve p̄cipet. nō
 recusaret intrare. **Cū** illius
 p̄fessionē vbi magistrū accepit:
 nō cūctatus ē pbare p̄fitentē.
Casū cybanus p̄ e. ardebat:
 qui multo igne succensus coque
 dis pambz parabatur. **Con**
 dabat abruptis flāma fornaci
 bus: et m̄tra camini illiqz con
 caua totis habēms regnabat
 incendū. **Hoc** igitur aduenā
 illū iubet magister intrare.
Ret distulit parere p̄cepto:
 medias flāmas nichil cūctatus
 m̄greditur. **Cū** mox tam
 audaci fide victē: velud illis
 quodā ebreis pueis cessare ve
 enti. **Supata** natūa est. fugit
 incendū: et qui putabatur ar
 surus. velud frigidō rore p̄fu
 sus. se ipse uniatū ē. **Sed** q̄
 m̄tu si tuū vpe tyronē ignis
 ille nō attigit: ut nec abba
 tē purget dura mandasse: nec
 discipulū peniteret imperio
 paruisse. **Qui** eo quo aduene
 rat die dū teptaretur infirmus

perfectus, muctus est. Meito
felix: meito gloriosus. Proba-
tus obedientia: glorificatus e
passione. *Cap. xij.*

Teodem autē monasterio fac-
tū id qd dicturus sum recenti
memoria ferebatur. Quidā
itidem ad eundē abbate recipien-
dus aduenerat. Cū prima ei
lex obedientie poneretur. ac
petē polliceretur ad omnia uel ad
extrema patientiā: casu abbas
storacina uirgam iā pudem
aridā manu gerebat. Hanc
solo fixit: atq; illi aduene id
opis imponit. ut tandiu
uirgule aquā uirguā mministra-
ret. donec qd contra omnem
naturā erat. lignū aridum
in solo arente transieret. Sub-
iectus aduena diuē legis imperio.
aquā p̄rens humis cotidie con-
uehebat: que a mlo flumine
per duo ferme milia petebat.
Iamq; emenso anni spacio.
labor nō cessabat opantis. et
de fructu opis spes eē non
poteat: tamē obedientie vir-
tus in labore durabat. Sequēs
quoq; annus. vanū laborem iā
affecti fr̄s elidit. Tertio demū
succedentiū temporū labente cur-
riculo. cū neq; nocte neq; inter-
diū aquarius ille cessaret opator.
uirga floruit. Ego ipsam ex
illa uirgula arbustulam. que
hodieq; intā atcum monasterij
est. iamvis uidentib; uidi. quasi
in testimonij manens p̄tam
obediētia meruit. et p̄tam
fides possit ostēdit. Sed me

dies ante definet: q̄ diuersa
p̄nacula que michi de sancto
cū uirtutib; sunt cōperta con-
summe. *Cap. xij.*

Dico uobis adhuc p̄clara
memorabo: quorum unū
egregium erit aduersus infla-
tionē misere uanitas exem-
plū. alterū aduersus falsam
lusticiā non mediocre docu-
mētū. Quidā ergo s̄us. su-
gandorū de corpib; obsessis
demonū. marēdibili p̄ditus
p̄tate: maudita per singulos
dies signa faciebat. Non so-
lū eī p̄sens neq; uerbo tantū:
s; absens quoq; interdū alim-
sui s̄imbrib; aut epistolis mis-
sis. corpora obsessa curabat.
Hic ergo mirū in modum
fr̄e p̄tabat a p̄lis: ex toto ad
eū orbe uementib;. Taceo de
minorib;. p̄fecti comitesq; ac
diuersarū iudices p̄tā. p̄a-
forib; illis sepe iacuerūt. Et
quoq; s̄issimū sacerdotali aut
tōitate deposita. contingi se
ab eo atq; benedicta humiliter
postulātes: sanctificatos se
ac diuino munē illustratos.
quocens manū illius pestes
contingeat. non nuncito ac
diderūt. Hic ferebatur om-
potu impetū p̄mito abstine-
atq; pro dō tibi s̄ulpi in auitē
loquar. ne gallus hoc audiat.
septem tantum carnis susten-
tati. Interea sancto uito ut ex
uirtute honor. ita ex honore

vapntas cepit obrepe. **Q**uo
 malu ille vbi primum potuit
 in se sentire grassari. diu mul-
 tūq; disautere conatus est: s;
 repelli penitū uel taata confite-
 ad vapntas. pseuerate virtu-
 te nō potuit. **V**biq; nome
 eius demones fatebantur: ex-
 cludere a se confluentū p̄los
 non valebat. **V**irus interm-
 latens serpebat in pectore.
 et ap̄ nudi ex aliorū de cor-
 porib; demones fugabatur.
 sep̄m oculis cogitacionibus
 vapntatis purgare non pote-
 rat. **T**otis igitur p̄abus con-
 uersus ad d̄m fertur orasse:
 ut permissa in se mensib; **q**
 inq; dyaboli p̄tate. similis h̄ne
 fieret. quos ipse cūdit. **Q**uo
 multis morer. **I**lle p̄otens.
 ille qui signis atq; virtutibus
 toto orante vulgatus. ille ad
 cuius limina p̄li ante conflux-
 erat. ad cuius fores sume istius
 sc̄i se p̄trauerat potestates.
 correptus a demone est. tentū
 in v̄nialis. **O**mnia illa que
 energumini solent ferre p̄es-
 sus: q̄nto demū mense pur-
 gatus est. non tantū demone.
 sed qd̄ illi erat vtilius atq; op-
 tatus vapntate. **H**ec michi
 ista replicanti: n̄a m̄fehitas.
 n̄a occurrat infirmitas. **Q**u-
 ei n̄m est. que si vnus homi-
 culus humiliter salutauit. aut
 fatuus atq; adulatibus verbis
 femina vna laudauit. non

continuo datus sit superbia.
 non statim inflatus sit vapntate:
 ut etia si nō habeat conscienciā
 satanis. tamen q̄ uel p̄ultorū
 adulatione aut fortassis erro-
 ris ee dicatur. **S**issimū se pu-
 tant. **J**am vero si ei munda
 nebria mittant. dei se magni-
 ficencia asserit honorat: cū
 dormientia atq; resoluta necessa-
 ria conferatur. **Q**uo si uel de
 modico ei aliqua virtutis sig-
 na succederent: angelū se pu-
 taret. **C**eterū cū neq; opere
 neq; virtute conspicuus sit.
 si quis clemis fuerit effectus.
 dilatat continuo fimbrias suas.
 gaudet salutariorib; inflatur
 occursumib;: ip̄e etiā vbiq;
 distat. **E**t qui ante pedib;
 aut asello n̄e consueuat: spu-
 meo equo superbus muehit.
Parua p̄tibus ac vili cellula
 contētus habitae: erigit celsa
 laquearia. construit multa
 conclauia. sc̄ulpit ostia. p̄m-
 git armaria. veste respulit
 grossiore. mdumentū molle
 desiderat: atq; super her ca-
 ris. viduis. ac famulibus
 mandat tributa virginibus:
 illa ut virtū rigentem. her
 ut fluentē texat lacerna.
Verū her describenda mor-
 dacus. beato vno iheronimo
 relinquam q̄ ad p̄positū reuer-
 tamur. **T**u vero inquit gallo
 meus. n̄stio quid iheronimo
 reliquis disputandū. **I**ta bre

uit nōrū mīstuta cōplexus
es: ut pauca hęc tua verba si
ęq̄mm̄ter acceperit et pagin
t̄ expenderit. multū eis arbi
tr̄er p̄futū: ut non indigeat
libris post hęc iherosolīm cō
heret̄. **S**ed tu illa potius
euolue que reperas: et illud
qd̄ aduersus falsam iusticiam
dictū te eē p̄miseras. p̄de
documētū. **N**ā ut vere tibi
fatear: nullo p̄nciosius ma
lo mī gallias laboramus. **I**
ta faciām postumanus inquit:
net te diutius tenebo suspen
sum.

Adolest̄ens quidā ex aīta
p̄dices opibus. genere
clarus. habens vxorē et filiū
paruulū. cū in egipto tribunus
esset. et fr̄eptibz aduersum
blem̄bos expeditioibz quēdā
herem̄ contigisset: sc̄ozum
etiā tabernacūla cōplūta vi
disset: a beato viro iohāne
verbū salutis accepit. **P**er
moratus mutūle militiā. cū
vano illo honore cōtempnere
heremū constant̄ ingressus.
breui temp̄e in om̄i genere vir
tutū perfectus em̄ciuit. potens
in ieiunijs. hūilitate conspicu
us. fide firmus: facile se anti
quis monachis studio virtutis
equaueat. **C**ū interm̄ subit
eū cogitatio m̄erta per dyabo
lū. qd̄ rectius eēt ut rediret
ad p̄riam. filiūqz v̄nciū. ac do
mū totā cū vxore saluaret: qd̄
v̄nciū eēt acceptius deo: q̄ si solu

se sculo eripere contētus. salu
te suorū. non sine impietate
negliget. **I**stius modi ergo fal
se iusticie colore superatus: post
quadrenniū fere cellula suam
atqz p̄positū heremita deseruit.

Sed ubi ad p̄ximū monasteriū
qd̄ a multis fr̄ibz habitabatur
accessit: causā distensionis atqz
consiliū quātibz confiteatur.
Remittētibz cūctis. et p̄cipue loci
illius abbate. male animo s̄ca
sentētia nō potuit quelli. **I**gi
tur infelicia se obstinacōe p̄
piens. cū dolore om̄i digressus
a fr̄ibus. p̄p̄e cōsp̄ū absc̄es
seat. impletur a demone: trūe
tasqz sp̄itūas ore p̄uolens.
suis dentibz se ip̄e lacerabit.

Dem̄de ad idem monasteriū
fr̄m̄ hum̄eis reportatqz: cū co
heret̄ in eo immāda sp̄us nō
valeret. nūitate cogente. fer
reis nexibz alligatur: pedes
cū manibz v̄nciū. **N**on in
m̄ita pena fugitūo: ut quē
nō cohibueat fides pene com̄
tent. **P**ost biennium demū
oratione sc̄ozū ab immūdo sp̄ū
liberatqz: ad heremū vnde dis
cesserat. mox regressus et ip̄e
correctus. et alijs post futūtus
exemplo: ne quē alit̄ false iusti
cie v̄mbra decipiat. aut m̄cer
ta mobilitas. hūtili leuitate
cōpellat semel cepta deserere.

Hęc vobis de virtutibz d̄m̄ q̄s
in seruis suis. uel im̄tando o
patius ē. uel timēda s̄c̄e suffinat.

alr̄ cohibēt cathere

loca 11

Sed q̄ saussa vās auribꝫ p̄mo
 enā verbosior fui fortasse q̄ de
 bui. tu nō ad me at̄ loquebat̄.
 debui ferus exsolue: ut te de
 martino tuo. ut es solitꝫ pluā
 referat̄. iā pridem in hoc de
 siderijs meis quātibꝫ audiamꝫ.
 Quid māj̄ tibi de martino
 meo liber ille nō sufficiat: quē
 ip̄eti nostri me de illꝫ vita atq̄
 virtutibꝫ edidisse? **Capitulum xvij.**
Agnosco id quidē postu
 lantꝫ inquit: neq̄ vn
 q̄ a dextera mea liber ille disce
 dit. Na si agnoscis: aperit libꝫ
 qui sub veste latebat. En ip̄m.
 hic michi māj̄ terre ac mari
 comes: hic in p̄grinatione
 tota solans. et consolator fuit.
 Sed referā tibi plane. quolib
 iste penetravit: et quē nullꝫ
 fere in orbe terrarū locus sit.
 ubi nō materia tā felix histo
 rie p̄vulgata teneat. Namꝫ
 cū romane urbi. vir studiosiss
 sinḡ tu paulinꝫ muevit. De
 inde cū in tota certati p̄be rā
 petur. exultates librarios vidi.
 q̄ nichil ab hīs questuosius
 haberet: siquidē nichil illo
 p̄cipuus. nichil carius vendē
 tur. Hic nauigationis mee
 cursus longe ante p̄gressus:
 cū ad affricam venissem. iam
 per totā carthagine legebat̄.
 Solus eū p̄rinensis ille p̄sbi
 ter nō habebat: s̄ me largiente
 p̄scripsit. Nam quid ergo de a
 quandua loquat̄. ubi pene oi

bus magis q̄ tibi notus est.
Hic egyptum. mīriam. theban
 dam. at̄ tota memphitica rā
 na transiuit. Hunc ego in
 heremo a quodā sene legi vidi:
 cui cū me familiare tūm esse
 dixissem. et ab illo et a multis
 fratribꝫ hoc michi mūcta lega
 tio est: ut si vnq̄ teras istas
 te incolumi contigissem. et te sup
 plere compellerē. que in illo tuo
 libro de virtutibꝫ beati viri p̄
 fessus es p̄terisset. Age ergo
 q̄ nō illa a te audire desidero q̄
 scripta sufficiūt. s̄ illa que tu uel
 p̄ter legentē ut credo fastidiū
 p̄teristi. multis id vna meū
 a te postentibꝫ explicent. Et
 quidem postumane māj̄ aum
 te iam de scōrū virtutibꝫ mte
 tus audire. tacitis ad martinū
 meū cogitatioibꝫ recurrēbam:
 merito p̄cipiens omnia illa que
 singuli diuersa fecissent. per
 vnū istum facile cōpleta. Na
 cū excelsa retuleis: q̄ michi
 dixisse liceat pace scōrū. nichil
 penitꝫ a te audiui. in quo mar
 tinus eēt inferior. **Capitulum xvij.**
Sicut nullius vnq̄
 cū illius viri meū p̄si
 teor conferendā eē virtutem:
 ita et illud auiderti docet.
 in qua illū cū heremitis uel
 etiā anachoritis condicione // opteat
 conferti. Illi eī ab omnī impē
 dimeto liberi: celo tantū atq̄
 angelis testibus plane ad mira
 bilia docent̄ opari. iste ī medio

se sculo eripere...
 te supra non sine...
 negaret...
 se iustitiae...
 quadam...
 atq̄ post...
 Sed ubi ad...
 q̄ a multis...
 accessit...
 consilia...
 Remittit...
 illius ab...
 sententia...
 tur in...
 pens...
 a fratribꝫ...
 fat...
 has q̄ p̄...
 suis dō...
 Deinde ad...
 sem hū...
 heret...
 valeret...
 res neq̄...
 cū mambꝫ...
 meū pena...
 nō com...
 tent...
 oratione...
 libertatē...
 cessat...
 correctus...
 exemplo...
 ne vltima...
 ta mobilis...
 cōpellat...
 Her vobis...
 in seruis...
 patius...

retu et conuersatione pplorū.
inter deicos dissidentes. m̄ ep̄s
copos seuētes. cū fere cotidiana
m̄s scandalis hinc atq; inde p̄
meret. m̄expugnabili tamen
aduersus om̄a virtute funda
tus stetit. et tanta opatib est.
q̄ta ne illi quidē quos a te au
diuim; eē in heremo. nō fuisse
fecerūt. **A**c si illi paria fecisset.
quib; iudex tam esset iustus.
ut non istū eē potiore merito
iudicaret. **P**ulta ē istum fuisse
se milite qui pugnaueit in m̄
quo loco. et tamē victor euase
rit: illos autē eque cōpone
militibus. s; qui ex equo loco aut
etiā tertauerūt. **d**e superiore. **E**d
erigo s; **E**t si om̄ vna victoria
est: non p̄t eē par gloria.
Et tamē cum p̄clara retuleis:
a nemine retulisti mortuum
suscitasti. **Q**uo vno utiq; te
necesse est confiteri. martino
nemine confaendū. **P**am si
admirandū est. qd̄ illū egypti
ū flama nō attigit: hic quo
q; sepius impaūt incendijs.
Si reuoluas qd̄ anachoritis fe
ritas bestiarū victa succubuit:
hic familiarit̄ et rabie bestiarū
et serpentū venena cōpescant.
Ed si illū confemas. qui m̄mū
dis spiritibus obsessos. verbi
imperio. aut etiā fimbriarū
virtute quabat: ne in hac qui
dem parte inferiorē fuisse mar
tinū multa documēta sunt.
Si etiā ad illū recurras. qui sens
suis p̄ueste contextū putatur

ab angelis visitat: cū isto toti
die angeli loquebant. **N**am
vero aduersus vanitate atq; iac
tana. ita inuictū sp̄m gessit.
ut illa vicia nemo foras cō
teperet: cū quidē in m̄dis
spiritib; afflatus. **p**erūq; **absent**
curauit. nec solum comitib;
aut p̄fectis. sed v̄is etiā reg
bus imparet. **N**imū est
id quidem in illis virtutib;
sed credas vel in non solum
vanitati. sed causis etiā atq;
ocasiomb; vanitatis nem
ne foras. repugnasse. **P**ar
ua quidē s; p̄terenda dicturus
sum: q; et ille laudand; est:
qui summa p̄p̄tate tam te
ligiosam ad reuerentiā beati
viri ostendit voluntatem.
Nemini v̄m̄tentiū p̄fectū
virū egypti. et quo nullo sit
m̄ gallias om̄ virtutum ge
nere p̄stancior. dū tuom̄s
p̄tinet. a martino sepius po
posuisse. ut ei cōmuni in suo
monasterio daret. in quo qu
dē exemplū beati ambrosij p̄
ferebat. qui eo tempore con
sules ~~confites~~ et p̄fectos sub
inde pascere ferebatur: sed
ex hoc vanitas atq; inflatio ex
repet noluisse. **E**rgo fatuus
necesse ē in martino om̄ illo
rū quos enumerasti fuisse vir
tutes: martinū at in illis om̄
bus non fuisse. **Q**uidtu m̄q;
postumans ita meū. q̄ non

eadem team sentiam semper
senserim. **Cap. xvij.**
Ego vero quo aduina sem-
per et sapia egypti mo-
chos predicabo. laudabo anacho-
ritas. mirabor heremitas. mar-
tinu semper exapna. Non ego
illi qd audebo monachoru; cer-
te non eporu; ppia compare.
Hoc egyptus fatetur. hoc syria.
hoc ethiops compeit. hoc in-
dus audiuit. hoc patrus et per-
ses nouerunt. nec ignorat ar-
mema. bofforus exclusa cog-
nouit. et postremo si quis aut
fortunatas insulas. aut glacia-
le frapat oceanu. Quo in-
terior e regio ista nra. queta
tu uia cum in pmo habueit.
nosse no meruit. Nec tamen
huit cum miscebo populares.
soli illu cleri. soli nesciunt sa-
cerdotes. Nec inmeto nosse
illu mundi noluerunt. qd si vir-
tutes illius nosset. sua uicia
cognouissent. Hozreo dicere
qd nuper audiui. misere dix-
isse nescio que te in libro illo.
tuo plura metui. No est hois
vox ista s dyaboli. Nec mar-
tino in hac parte detrahitur.
sed fides ewangelij derogatur.
Pa cu dñs ipse testatq sit istius
modi opa que martinus im-
pleuit. ab omibq fideibq ee
faciendar. qui martinu non
credit ita fuisse. non credit
xpm ita dixisse. Sed infelices.
degeneres. somnoletu. que ipi

facere non possunt facta ab
illo erubescunt. et malut illis
negae virtutes. qd sua merita
confitei. **Cap. xvij.**
Utrum nobis ad alia pe-
nitibq; omis istorum
memoria remat. Tu potius
ut ia dudū desidero. resida
martini opa contexe. At ego
mq; arbitror uertius istud a gal-
lo ee possendu. quippe qui plu-
ra nouit. Reg em ignoraē
potant magistri facta discipu-
lis. et qui non inmeto ista uice
non solu martino. sed
ena nobis debeat. ut qd ego
ia libri edidi. ac tu hactenus
orientaliu gesta memorasti.
ista demū necessaris sermōi-
bus hystoria gallo euoluat.
qd ut dixi. et nobis debet loque-
di uicem. et martino suo credo
pstat. ut non grauate illius
facta comemoret. **Cap. xvij.**
Ego plane inquit gallus
licet impar sum tanto o-
neri. tamen relatis superius
a postumiano obediēcie cogor
exemplis. ut minus istud qd
imponis non recusē. Sed
dū cogito me hoim gallum
me aquitanos uerba facturū.
uerepe ne offēdat iras in-
u uirnas aures sermo rustia-
or. Audiētis me tamen ut gur-
domicū hoim. nichil cū fūco
aut coturno loquēte. Nam si
michi tribuitis martin me ee
discipulū. illud enā concedite.

als. burdoni pū

per aggerem publicū. plena
 militantiū vitis fiscalis redā
 veniebat. Sed ubi martinū m
 veste hispida. nigro et pendu
 lo pallio circumtectum. contigua
 de latere iumeta viderūt: pau
 lulū in partem alterā paucifac
 ta cesserunt. Dem sumptibus im
 puratis. ptenos illos quibus ut
 sepe viditis misera ipa aialia
 conglobant. ordines misere
 rūt. Dumq; egre expediunt:
 morā fecere paxantibus. Qua
 per motū multia militates: pa
 pitati in terra salabose dederūt.
 De hinc martinū flagris ac
 fustibus vrgere ceperunt:
 quā quidē ille mitis et incedibi
 li patientia prebens terga ce
 dentibus. maiore infamā in
 felibus comoueret. magis
 ex hoc furentes. Ille q̄ non
 sentiens verbera contempnet
 Nos ilico cōsecuti fede cūerē.
 atq; vniuersa corpis parte sa
 mani: aī exanimis in terra
 praebuisse muemms. Stati
 q; eū a sello suo impositum:
 at locū cedi illius excurantes
 raptim abire perauimus. In
 terra illi regressi ad redā suā
 furore saciāto: agi quo ne ce
 perāt iumeta p̄cipitent. Que
 dum omnia solo fixa ac si enei
 signa riguissent: attollentibus
 alius vocem magistris. fla
 gris hinc atq; inde resonantibus.
 nichil penitus mouebatur. Co
 surgunt demde omēs paiter
 in verbera: consumit gallitas

mularū pena mastigias. Tota
 rapitur silua de p̄mo: trubi
 bus iumeta tundiunt. Sed ni
 chil penitus seue manus agebat:
 vno atq; eodem in loco stabat
 fixa simulcra. Quod ageret
 infentes hoies nesciebat. Per
 iam vltra dissimulāe poterat:
 quin p̄hibet brutis pectoribus
 agnosceret. diuino numine
 se tenei. Tandē ergo in se re
 pressi. ceperūt querere quis
 ille eet. quē in eodē loco ante
 paululū ceadissent. Cū per
 cunctates: cognoscūt ex vian
 tibus. martinū a se tam quide
 liter verberatū. Cum vero ap
 parere omnibus causa manifesta: ^{repi}
 het ignorāe iā poterāt. quā
 ob illius viri multia tenerent.
 Igitur oēs rapidis nos passibus
 consequuntur. consumm facti ac
 meū pudore confusi. Flentes
 et puluere quo se ipsos sedane
 iāt capud atq; ora conspersi.
 ante martinū se genua puoluūt.
 veniā p̄cantes. et ut eos abire
 smeret postulātes: satis se uel
 sola conscientia dedisse penatū.
 satisq; intellexisse. quā eosdē
 ipos viuos absorbere terra
 potuisset. uel ipi potius amis
 sis sensibus. in immobilem
 saporū naturā rigescere debu
 issent. sicut affixa locis quibus
 steterāt iumeta viderent:
 se oras atq; obsecrare. ut indul
 geret scelei veniā. et copia
 prestaret abeundi. Denseat

enā prius accurreat vir bono
illos tenet: nobis quoque id an
iam dicit. **P**ena tamen
clementer indulget: eos demum
abire permisit. aialibz restitu
tis: **Capitulum quintum**

Tud autē aduertit sepe pul
pit martini tibi dicere soliti
nequaquam sibi in epatu eam vir
tutū grām suppetisse: quā prius
se habuisse memisset. **Q**uod si
verū ē. immo quod verū est.
comercere possumus quia fuerit
illa que monachus opatus ē.
et que teste nullo solus evertit.
cum tanta illū in epatu signa
fecisse. sub oculis omni videri
mus. **M**ulta quidē illius pa
us gesta innotuere mūdo. ne
quod potuere celari: sed innume
tabilia eē dicuntur. que dum
iactantia uitat occultat. neque
in hominū notitia passus ē per
uenire: quippe qui humanam
substantia supergressus. vir
tutis sue consistencia. mundi
gloriam calcans celo teste fru
eretur. **Q**uod verū eē. uel ex
hīs que cōperta nobis sunt.
nec latere potuerūt possumus
estimare. **S**iquidē ante epatū
duos mortuos vite restituit.
quod liber tuus plerumque locu
tus: in epatu vero quod preter
mississe te inuor. vni tantū
modo suscitavit. **C**uius rei ego
testis sum: si tamē nichil de
minus pdoneo teste dubitatis.
Dixim at vobis qualiter gestū

sit explicabo: **Capitulum vium**

Hic notū oppidū peteba
mus. **I**nterea dum viciū quā
dam habitacū multitudinē fre
quetissimū preterimus. omnia
nobis innumans turba pressit.
que erat tota gentiliū. **N**ā
nemo in illo vico nouit christi
anū. **V**erū ad famā tantū
campos omnes patentes late. cō
fluentū multitudo contempat.
Vensit martinus hic opandū.
et annūciante sibi spū totus in
fremuit. **R**et mortale sonas.
verbum dei gentilibz predicabat.
sepius ingemiscens. cur tāta
domini saluatore turba nesciat.
Interea sicut nos macedonibus
circūdedeat multitudo: mulier
quedā cuius filius paulo ante
defecerat. corpus exanime bea
to vno ptensis manibz cepit
offerre dicens. **S**anus quod am
icus dei es: restitue michi filium
meū. quod vnicus michi ē. **S**uppet
se multitudo cetera. et matris
precibus acclamabat. **T**um mar
tinus videns per spectantū
salute. ut postea nobis vobis di
cebat consequi se posse virtu
tem: defuncti corpus propriis
manibz accepit. **E**t tū expect
tantibus cunctis genua flexisset:
vbi consummata oratione sur
rexit. viuificatū parvullū
matri reddidit. **T**um vero
multitudo omnis in celū cla
moē sublato christum deū fatenti.

postremo cuncti cateruati ad ge-
 hua beati viri ruerere ceperunt.
 fideliter postulantes. ut eos faceret
 christianos. **P**er cunctatq. in me-
 dio ut erat campo. cunctos im-
 posita vniuersis manu cathae
 cummos fecit: cum quidem ad nos
 conuersus diceret. non irruo
 nabiliter in campo cathaeum
 nos fieri. ubi solentur martires
 conseruari. **H**ic inquit pos-
 tumanus galle viasti: non v-
 tiq. me qui martirium sum potius
 assertor. et qui hec omnia de il-
 lo vno et sciuu semper et cre-
 didi: sed heremitas omnes ana-
 chorasq. viasti. **N**emo ei il-
 locum sicut martirus hic vester
 ymno in mortibus impauit.
Meritoq. hic iste **S**ulpicius
 aplis comparat et pphens:
 que per omnia illis esse cosim-
 lem. fidei virtus. at virtutum
 opa testantur. **B**ed perge que
 id: qd nichil magnificencius
 audire possimus. **V**erge ta-
 me galle: qd etiam hinc de mar-
 tino superest sermons euolue.
Ita etiam minima illius et co-
 ndiana animus festinat agnos-
 cere: qd minima illius. alioru
 maximis maiora esse nulli du-
 bium e. **I**ta facia gallus inqt.
Verum id qd diciturus sum:
 ipse non vidi. **P**rius ei gesta-
 tes est. qua me illi vno uin-
 gerem: sed factu celebre est.
 et fidelium fratru qui inter fue-
 rit. sermone vulgatu. **vij**

Eodem fere tempe quo pri-
 mum epus datus e: fuit al. filis
 ei neccitas adire comitatu.
Valentianus tum maior reru
 potestatur. **I**s annu martinu ca-
 petere cognouisset. que pstatu
 nolebat: iussit eu palacu foribz
 arceri. **E**t ad annu illius im-
 mite ac superbu. ppor accesserat
 arriana. que totu illu a sto vno
 ne ei debitam reuerentia pstatu
 auerferat. **I**taq. martinus ubi
 semel atq. ueru superbu pmi-
 pe frustra adire temptauit: reuertit
 ad nota ppsidia. **C**ilicis obuioluit.
 cinere conspergitur. abo potius
 abstinet: oracioibz diebz nocti-
 bzq. ppetuat. **S**eptimo die as-
 sistit ei agela. iubet eu ad pala-
 cum ire securu: rogasq. fores
 q. libet clausas. sponte reser-
 das: impatoris spm superbu
 molliendu. **I**gitur istius modi
 pntis angeli confirmata alloq.
 et fretus auxilio: palacu petit.
Patent limna: nullq. obsistit.
Postremo usq. ad regem. nemine
 phibente puenit. **Q**ui cu ve-
 mente emng videt. stendes
 cur fuisset admitt. nequaq.
 assurgere dignatu e astanti.
 donec regiam cella ignis opei-
 ret: ipm q. regem ea parte cor-
 pis qua sedebat afflaret incen-
 diu. **I**ta solio suo superbus ex-
 cutitur. et martino mutus
 assurgit: multiq. complexus
 que sperne ante deuenerat.
 virtute se sensisse diuina eme-
 dacio facebatur. **P**er expe-
 tatis martim pabus: prius
 omnia pstat q. rogaetur. **Col**

loquio illū atq; conuiuio fregit
assuit. **P**ostremo abeunti
multa munera optulit: que
vir beatus ut semper pauper
tatis sue custos. aucta reuertit.
Et q; palatium semel ingressi
sumus. licet diuersis in pala
tio temporibus gesta conetta:
nequaquam p̄mittenda vide
tur. circa martini admiratione
regine fidelis exemplū. **Capitulum**

Maximus. **viii.**
Imperator rem publicā
gubernabat. vir om̄i vita me
rito pdicandus: si ei uel dyade
ma non legitime tumultuante
militē impositū repudiare.
uel armis aulicis abstinere
haussit. **B**ed magnū impe
riū. nec sine periculo renū
ner sine armis potuit retineri.
Hic martinū sepius euoca
tum. receptūq; intra palaci
ū. ueneābiliter honorabat.
Totus illi cū eo sermo de p̄
tibus. de futuris: de fidelium
gloria. de eternitate scōrū.
Cū interim diebus ac nocti
bus de ore martini regina pen
debat. euangelico illo non
inferior exemplo. pedes sancti
fletu rigabat. arine tergebat.
Martinus quē nulla umq; fe
mina contigisset: istius assi
duitate. p̄mo potius serui
tute nō poteat euade. **N**on
illa opes regni. non imperij
dignitate. non dyadema. nō
purpurā cogitabat: diuelli a
martini pedibus solo sciata non
poteat. **P**ostremo a viro suo

poposuit. de hinc martinū utiq;
compellit: ut ei remotis om̄i
ministris. p̄beret sola conuiuio.
Per potuit vir beatus obsta
natus reluctari. **C**oponitur cas
tus regine manibus apparatus.
Bellula ipa cōfermit. mēta
ad mouet. aqua manibus si
ministrat: abū quē ipa coxe
rat apponit. **I**pa illo sedente
emulus scdm famulānū disa
plina. solo s̄ba consistit in
mobilis: per oīa ministrans mo
destia et humilitate exhibens
seruētis. **N**isiq; bibitur
ipa. et ipsa portaret. si in
cenula fragmenta panis assup
ti micāsq; collegit: satis fide
lit̄ illas reliquias imperialibus
epulis antepōnens. **B**ea ta mu
lier tante pietatis affectu. illi
meito cōparanda que uent a
simbus terre audire salomōne:
siquidē simplice sequamur
historia. **B**ed fides reginarū
ē confēda: qd̄ nichil liceat
separata mysterij maiestate
diuise. **I**lla expecit audire
sapientē: ista non tantū au
disse contenta. sed et meruit
seruire sapienti. **A**d her postu
lmanus: iā dudū inquit gal
le. audiens te loquētē. ueheme
ter admiror regine fidem.
Bed illud ubi est. qd̄ nulla um
q; femina feriebatur ap̄ius assi
tisse martino? **E**cce ista regi
na non solū assistit: sed etiā
ministrat. **E**t uxor ne isto
aliquū se tuant exemplo:

...miserentur
...quod tu inquit
...sicut dicitur qm̄
...tempus. p̄sona
...oculos capiti
...p̄cipuus p̄cipuus
...fide cogn. tem
...construngi: ut
...ep̄is
...bona ademp
...per qm̄ putas
...domisse: ut pro
...non aliquidum
...postea reliqueret
...occasione huius
...de aliquos
...ore felices erūt
...compu istius
...vident
...semel tantum
...non
...non uirgo lasa
...vno uiuens.
...p̄cipuus
...et ministrant
...nō cū ep̄i
...nec ausa est
...sed dese
...Dese igitur
...m̄to
...seruat nō
...m̄
...nec tamen est
...ymmo illa p̄
...que uerbum
...in mar
...compleuit
...et
...si qd̄
...exemplo: per

qui libere feminis miserentur.
Tum gallus: quid tu inquit
 non vides quod solent dicere gra-
 matia. locum. tempus. persona.
 pone et tibi ante oculos capti-
 m. palatio. imperatoris. pabulis
 amburi. regine fide cogi. tem-
 pis necessitate construngi. ut
 clausos carere liberaret. epulis
 datos restitueret. bona ademp-
 ta rediberet. **H**ec quia putas
 episcopo constare debuisse. ut pro
 his omnibus. non aliquotulum
 de rigore proposita relaxaret.
Deruptamque occasione huius
 exempli. male versus esse aliquos
 arbitris. illi vere felices erunt.
 si a disciplina exempli istius
 vici non recedant. **V**ideant
 etiam: quod martino semel tantum
 in vita iam septuagenario. non
 vidua liberum. non virgo lasca
 uens. sed sub viro viuens.
 ipso viro pariter supplicante.
 regina seruauit et misit. **H**ec
 assistit edenti. non cum epu-
 lante disubuit. nec ausa est
 participare conuiuium. sed dese-
 rebat obsequium. **D**iste igitur
 disciplina. **D**erinat tibi matro-
 na non imperet. seruat non
 recubat. sicut martha illa mi-
 nisit. **N**o. nec tamen est
 asata conuiuio. immo illa pro-
 lata est misitanti. que verbum
 potius audiebat. **D**ed in mar-
 tino ista regina utriusque compleuit.
Et misit ut martha. et
 audiuit ut maria. **E**t si quis
 hoc in uoluit exemplo. per

omnia teneat exemplum. **T**alis
 causa sit. talis persona. tale
 obsequium. tale conuiuium. et in
 omni vita semel tantum. **P**recla-
 re inquit postumianus. nos
 istos. ut martini non egredi-
 antur exemplum. tua construngit
 oratio. **D**ed profiteor tibi. quod her-
 surdis auribus audientur. **N**am
 si martini sequeremur vias. nun-
 quam causam de osculo diceremus.
 et vniuersis seue optimis ob-
 pibus carerem. **C**eterum sicut
 tu soles dicere. cum edacians ar-
 gueris galli sumus. ita nos in
 hac parte nunquam nec martini
 exemplo. nec tuis disputacioni-
 bus corrigemur. **D**eruptamque
 hec nobis dudum iam agentibus.
 quid tam obstinate suscipi taces.
Ego vero magis. non solum mo-
 tares. sed olim de istis tacere dis-
 posui. **N**am quod quidam vidua vaga.
 mitidula. sumptuosa oburgane-
 rim. lasciuus vicitante. itidemque
 virgine adolescenti cuidam michi
 caro inderentis adherentem.
 cum quidem ipsam frepter audisse.
 eos qui talia agerent marpante.
 tanta michi omnium feminarum
 auctorumque monachorum odia con-
 citauit. ut aduersum me vtriusque
 legiones uitata bella suscepim.
Unde queso taceatis. ne etiam
 hoc quod vos loquimur ad mea refe-
 ratur inuidia. **T**ota vobis
 istorum auarumque rerum memoria
 relinquatur. ad martinum potius
 reuertamur. **T**u galle ut ag-
 gressus ceptum opus explum.

ali. fede

tes

Tum ille iam quidem vobis magis
tanta narravit: ut satisficere stu-
dus vobis meus sermo debuerit.
Sed quod voluntati vestre non obse-
cundare michi non licet: quantum
adhuc dies superest loquar.
Nam certe dum stramen illud quod
in lectos nostros paratur asportio:
subuenit in memoria etiam
de stramine in quo martinus
iacuerit factam esse virtutem.
Res ita gesta est: *Capitulum 14.*

Quod audi omnis vicius est
in confinio biturigum
atque turonorum. Ecclesia ibi est
celebris religione sanctorum: nec
minus gloriosa sanctorum vir-
ginum multitudine. Preteriens
ergo martinus: in secretario
ecclesie habuit mansionem. Post
discessum illius: cuncte in secre-
tariis illud virgines irue-
runt. Ad lambunt singula loca:
ubi aut sederat vir beatus aut
steterat. Stramentum etiam in quo
iacuerit parantur. Una e-
rat post dies paucos parte
straminis quam sibi per benedic-
tione collegerat. In ergumino
que spiritus erroris agitabat: de
cervice suspendit. Nec mora:
dicto cicuis eiecto demone
persona curata est: *Capitulum 15.*

Quod et idem fere tempore
martino a treueris reuer-
tenti fit obviam vacca: quam
demon agitabat. Que relic-
to grege suo: in homines ferebat:
et iam multos nomine petulanti-
fodeat. Verum ubi nobis ce-
pit esse contigua: hinc qui eam

eminus sequebat: proinde mag-
na voce ceperunt ut cauerent.
Sed postquam ad nos torus fun-
bunda lumbis propius accessit:
martinus obviam eleuata ma-
nu: perinde consistere iubet.
Que mox ad verbum illius sta-
te cepit immobilis: cum interea
videt martinus dorso illius
demonem supersedente. Que
inreperans: disteque inquit fun-
te de perinde: et iniquum diabolus
agitare desiste. Paruit neque
spiritus et recessit. Per desinit
sensus in bucula quum se intel-
ligeret liberata: et ante pedes
sancti recepta quiete prestermit.
Dem iubente martino grege
suum perit: seque agminem cete-
rarum ovium placidior immisit.
Hoc illud fuit tempus: quo
in medias flamas positus:
non sensit incendium. Quod mihi
non arbitror esse referendum: quod
hoc plenus iste silpicius: licet
in libro suo preteritum: in epistola
tamen postea: quam ad eusebium
tum presbiterum: modo epistolam se-
nat exposuit. Quam tu postu-
mane aut credo legis: aut
si incognita est tibi: cum libuerit
in promptu ex illo armario
habetes. Nos ab illo omnia
referimus: *Capitulum 16.*

Quodam autem tempore
cum dioceses citaret: ve-
niant agmen martinus:
canes lepore sequebantur. Nam
per multo spacio victa bestiola:
cum undique campis late patentibus
nullum esset effugium: morte

... capienda
... differbat. Cum
... mente
... ambus
... et fuerent
... Qui continuo
... imperium
... vinctos
... in suis
... paleis
... molo
... Ca. 14. 15.
... et
... illius verba
... moca
... con
... inquit
... Quas
... curam
... habent
... debent
... ac
... veste
... aertus
... filis
... veter
... in isto ma
... ad mdua
... parte
... nonul
... que
... flo
... veruab
... illa
... depa
... am
... flo
... vero
... fo
... ymagi

in mente. ia iagz capienda
 crebus flembus differebat. Cuius
 pualu vir beatus pia mente
 insemis. imperat cambus ut
 desisterent sequi. et sinerent
 abire fugiente. Qui continuo
 ad primu sermonis imperiu
 conuenerunt. Crederes vinctos
 vno potius affixos. in suis
 herere vestigijs. Italepusaulg
 pseautoibz alligatis. incolo
 ms euasit. **Cap. xij.**

Opeperium at est. caa
 familiaia illius verba
 spualit sale condita meozae.
 Quem terens tonsa forte con
 speperat. Euuagelicu inquit
 madatit ista copleuit. Duas
 habuit tunicas. yna earum
 largita est no habenti. It
 ergo et uos facere debetis.
 Item cu subulau argente ac
 pene nudu i pellicia veste vi
 dyset. en inquit ada ciectus
 de paradiso in veste pellicia sues
 pasat. Sed nos illo vetere
 deposito. qui adhuc in isto ma
 net. nouu potius ada indua
 mus. Boves ex parte prata
 depauerat. pora etiam nonul
 la suffoderat. pars cetera que
 manebat. illesa. diuersis flo
 ribus qi picta vernabat. Bpe
 nem inquit gerit pars illa
 couign. que petore depasta.
 et si non penitg gram amisit
 herbaru. nulla tamen floru
 tetinet dignitate. Illa vero
 qua pora petora innumda fo
 derit. formicacois ymagine

^{atendit}
 fedā. Ceteru illa pora que
 nulla sensit mutia. gloria
 uirginitatis ostendit. Herbis
 fecunda luxuriat. fem in ea
 fructus exuberat. et vltia om
 ne spem distincta floabus. **Cap. xij.**
 qi gemmis micatibz ornata
 radiat. Beata spes es et deo
 digna. Nichil em est virgi
 tatis glorie coparandu. Ita et
 illi qui couigia formicacoibz
 copant. uehement extant. et
 illi qui couigia uirginitati e
 quada estimat. miseri penitg
 et stulti sunt. Peru ha asa
 pientibz tenenda distinctio e.
 ut couigiu ptineat ad uerna.
 uirginitas spectet gloria. for
 micatio deputetur ad penam.
 nisi satisfactioe purgetur.

Miles quida **Cap. xij.**
 angulu in caia mona
 chum pfectus abieterat. cel
 lula sibi eminus in remoto.
 qi heremita uicturus creueat.
 Interea astutus inmaus. va
 tns cogitacoibz brutu petus
 agitabat. ut couigem suam
 qua martinus in mosteio pu
 ellaru ee prepat. uoluntate
 mutata. seu potius uellet
 habitae. Adnt ergo martinu
 fortis ad heremita. et quid ha
 bet apm consistetur. Ille ve
 ro uehementer abnuere. seiam
 at rursus ia monacho non
 marito. mcogua ratioe mis
 cei. Postremo cu miles mis
 tet. affirmas nichil hoc pposito

se non tunc. se solo coniugis uti
velle solacio. porro ne cunctus
se in sua reuolueret. non esse
metuedu. se esse milite xpi. illa
quoque in eadem eiusdem militiae sa-
cramenta iurasse. patereque epus
suis. seque sui fidei merito nes-
cientes parte militae: tum mar-
tinus. verba vobis ipa dicturus
sum. **D**ic michi inquit. si in
q. in bello fuisti: si in acie co-
stitisti. At ille respondens fre-
piter inquit in acie steti: et bel-
lo frepiter mihi fui. **A**d hoc mar-
tinus. **D**ic michi ergo. **Q**uid
et in illa acie que armata in
plio parabat. aut iam aduer-
sus hostale exercitu collato co-
mminus pede. districto ense pug-
nabas: vlla femina stante aut
pugnae vidisti. **T**um demum
miles confusus erubuit. quos
agens errorum suo se non fuisse
pmissu: nec aspera marpanoe
verborum. sed vera et rationabili-
secundum personam militis compa-
raoe correctu. **M**artinus autem
conuersus ad nos sicut eu fre-
quens fratru turba vallauerit:
mulier inquit vitoru castra non
adeat. **A**cies militu separata
consistat: paul femina in suo
degens tabernaculo sit remota.
Contemptibile ei reddit exerci-
tu: si vitoru cohortibus femina
infractur. **M**iles in acie: in-
les pugnet in campo. **M**ulier
se militia mitoru militumeta con-
tineat. **H**abet et illa gloria
sua. si pudicia vno absente
seruauerit: aug hoc prima vir-
tus et consumata victoria est.

non videi. **Calu. puy...**
Tand vero sulphia memissete ad-
do. quo affectu nobis anim et tu-
cora adees. illa virginem predi-
cavit. que ita sepenitus ab om-
vitoru oculis remouisset: ut
ne ipm quide ad se martinum
cu eam ille officij causa visita-
vellet admiserit. **N**am cu pter
agellu illius pterret. in quose-
ia ante complures annos pudicia
cohibebat: audita fide illius
atq virtute. deuertit ut tam-
illustris menti puella. religio-
so officio epus honoraret. **P**os-
consequentes gauisura illa virgi-
ne putabamq: siquide hoc in
testimoniu virtutis sue habitu-
ia. ad qua tanti nois sacerdos
deposito positi rigore venisset.
Veru illa fortissimi vincula
ppositi: ne martinum quidem
poteplacioe laxauit. **I**ta vir-
beatus accepta per alia femi-
na exusacioe laudabili: ab illa
foribus que videnda se saluta-
daq non dedit. letus absces-
sit. **O** virginem gloriosam: que
ne a martino quide passa est
se videi. **O** martinu beatum.
qui illa repulsam non ad contu-
lia sua dixit: sed magnificas
illius cu exultacioe virtutem
musitato in hys ditaxat regi-
oibus gaudebat exemplo. **E**rgo
cu haut longe ab illa villula
nos mane non minus coe-
gisset: demum beato vno eade
illa virgo transiit. **F**eatq mar-
tinus qd ante non fecerat. nullu

et ille unquam penum nullius mu-
 nus accepit. nichil ex his que
 virgo venerabilis miserat refu-
 tavit: dicens benedictionem
 illius a sacerdote minime esse
 respueda. que est multis sacer-
 dotibus preferenda. Audiant
 queso virgines istud exemplum:
 ut fores suas si eas malis ob-
 sidere uolunt. etiam bonis clau-
 dant. Et ne ad se improbis
 sit liber accessus: non vereantur
 excludere etiam sacerdotes. Tota
 hoc mundus exaudiat: videri
 se a martino virgo non passa
 est. Non utique illa qualem
 a se repulit sacerdote. sed m-
 eius veri conspectu puella no-
 venit. que videre salus vide-
 ri fuit. Quis autem alius hoc
 pro martino sacerdos. non
 ad sua iniuria retulisset? Quod
 aduersus sanctam virginem motus:
 quibus uas mente concepisset?
 Hereticam iudicasset: et ana-
 thematizanda esse decreuisset.
 Quam uero illi beate anime illas
 uirgines perulisset. que rebus
 omnibus ubique se prebet obuias
 sacerdoti. que crimina sumptuo-
 sa disponunt. que una piter
 distumbunt. Sed quo me duat
 oratio? Paululum iste liberior
 sermo reprimendus est: ne in
 aliquorum forsitan iudicium of-
 fensam. Etenim infidelibus obur-
 gationis uerba non pderunt: fi-
 delibus autem satisfacta et exemplum.
 Verum et ego ita uirtute huius
 uirginis predicabo: ut tamen ni-
 hil illis. que ad martinum uide-

dum ex longinquis regionibus
 sepe uenerunt. arbitrier derogan-
 dum. Siquidem hoc beatum uirum
 frepter affectum. etiam angeli sic
 preauerunt. **Cum** **ro**
Queterum quod dicturus sum
 postumane: hoc te me
 ante intuebat. teste recte phi-
 bebo. Quoda die ego et iste
 sulphicius per foribus illius exuiba-
 tes. iam per aliquot horas cum
 silencio sedebamus. ingenti hor-
 rore et tremore: ac si ante ta-
 bernaculum angeli mandatas
 excubias duceremur. Cum quidem
 clauso cellule sue ostio nos ibi
 esse nesciret. inter colloqueamur
 murmur auduimus. et mox hor-
 rore quodam circumfundimur: ac
 stupetes nec ignorare potuimus
 nescio quid fuisse diuinum. Post
 duas fere horas ad nos marti-
 nus egreditur. ac tum cum ipse
 sulphicius. sicut apud eum nemo
 familiaris loquebatur. repit-
 orare. ut pie querentibus iudicaret.
 quid illud diuinum fuisse horrois.
 quod fatebamur nos ab eo sensisse.
 uel cum quibus fuisse in cellula
 collocatus. tennere et nos licet et
 uero intellectum sermoneuatum
 sonum per foribus audisse. Cum ille
 diu multumque circatus. sed nichil
 erat quod ei sulphicius. non extor-
 quet muto. incredibiliuora for-
 te dicturus sum. sed uero teste
 non menaor: nisi quisquam est
 tam sacrilegus. ut martinum et
 timet fuisse mentitum: dicam
 quod uobis. sed uos queso nulli
 dicatis. Agnes tecla. et maria.

mentu fuerunt. Referebat autē
nobis pultū atqz habitū singu
larū. Nec vero illo tantū die
s̄ frepter se ab eis confessus est
vilitari. Petri etiā et paulū
aplos. videri a se sepius non
negavit. Itā vero demones
pult ad eū quisqz venisset. suis
noibz mactabat. Mercuriū
maxime patiebatur mfestū:
iouem brutū atqz hebetem eē
dicebat. Hec plerisqz etiā in
eodē monasterio constitutis in
credibilia videbant. necdū
ego confidā oēs qui her audierūt
crediduros. Quā si inestimabile
vita atqz virtutē martim nō
egisset. nequaquā apud posteros
tanta gloria pōita habetur. q̄
q̄ mīme mēū. si in opibus
martim infirmitas humana
dubitaueit. cū multos hodieqz
videamus nec ewangelis quī
dē credidisse. *Cap. xv.*

A Martino at sepe angelos
visos familiariter. et sen
sū et experti sumus.
Rem mīma dicturus sum. sed
tamē dicam. Apud nemausiam
eporū synodus habebatur. Ad
quā quidē ire nolueat. s̄ gestū p̄
eēt s̄pē cupiebat. Casu cum eo
iste suspicius nauigabat. Sed
paul ut semper a ceteris. in remo
ta nauis parte solus sedebat.
Ibi ei angelus quid gestū eēt in
synodo nūciauit. Nos postea
tempus habiti consilij solhate
requirētes. satis cōpertū habui
mus ipm die fuisse cōsilij. et
ea ibi ab epib fuisse deneta. que
angelus nūciauit. Hec cū mag

me gallus necdū exphatis que
statuerat referre loquebat. pler
familiars ingressus est. nūci
ans refrigerium p̄biterū s̄cā
p̄ foribz. Dubitāe cepimus. ut
gallū. adhuc eēt melius au
dū. an ex optatissimo nobis
vno. qui officij causa ad nos ven
ebat occurrere. Tum gallus. Etiā
si nō ob aduentū sanctissimi sacer
dotis. telm̄da nobis her eēt o
tacio. non ipā cogebat hucusqz
p̄tactū simle sermone. Petū
q̄ de martim virtutibz nequa
q̄ exphatā vniuersa potuerūt.
her uos hodie audisse sufficiat.
cū reliqua dicemus. Ita pat̄
accepta hac galli sponcione sar
cepimus. *Exphat liber
tertius dyalogi seueri de
virtutibz sancti martim
epi et confessoris.*

Ubi multitudo hominū in p̄p̄
ta occurrit audire gallum
de sancti martim virtutibz locu
turū. *Cap. i.*
Ubi puella duoderēne ab vtero
muta auiauit. *Cap. 2.*
Ubi oleū sub eis b̄ndictioe creuit.
et apullo cū oleo q̄ benedixerat
super cōstratū marmore paup̄m
tū cecidit et integritā ē m̄cta.
Ubi ipius notē inuocato tam he
sit latatus in gutture. *Cap. 3.*
Ubi orate eo amianus lecto s̄p̄
turbatqz exauit. et vniuersa vl
tibz concedit. *Cap. et i.*
Ubi quociens venturus ad a
desia pede ex̄ cellule sue h̄mē
extulisset. Demomozū gemtus
indicabat. *Cap. 4.*

Ubi orationibus suis pagum senone
a grandine liberauit: *vi*

Ubi avaritiam demomo expul
so maore fecit: *vii*

Ubi ydolum orationibus psumit: *viii*

Ubi colupna in mese molis
inexpugnabile cui ydolum super
stabat orationibus soluit in pulue
rem: *ix*

Ubi muliere pfluuo sanguis
laborate sanavit: *x*

Ubi serpens iussu illius in vl
teriore ripam tiffmouit: *xi*

Ubi pscitatoribus nichil capien
tibus iussu illius captum puemit:

Ubi visa e manus illius sacri
cui offerentis vestita nobilissi
ms gemis: *xii*

Ubi eu angelus monuit et
consolat e p ythacane partus
comuione. cui se uel ad horam
naitate non spu misisset:

et qd postea ab om eporu co
uictibus se remouit: *xiii*

Ubi in energumnu priusq
lumen celsule sue attinget ana
uit: *xiiii*

Ubi egiptius nardu baptizato
muorato noie eius de naufragio
maus libeatus e: *xv*

Ubi lyconti domu ab om pi
culo orationibus libeavit. et mu
nea illius tempere noluit:

Ubi fornacule sue facta sensit
muicia: *xvi*

Ubi aut de martino aute ex
pectae non debes. ut vllus sit
fims referenti. aut vt vlllo va
leat sermone concludi. ista in
term de illo vno portabis o
tienti. et du reueris diuersa

loca. portus. insulas. vel ciuita
tes pteris martini nome et
gloria pdica populis: *xvii*

Ubi sperat sollicitate inquit et
visitari sepultura pomponij: *xviii*

**Incipit dialogus qd dicitur seneci
in vita sa martini epi et confessoris:**

Describitur

Io galle sur
gendum e.
Nam vt
vides et
postuma
nus instat.

biter qui hesternio die auditori
um amisit expectat: ut que
de martino nro in hodiernu
diem explicanda distuleras.
debitor sponsioms euoluas.

Non ignarus quide iste om
quetuq memorada sunt: sed
dulcis et grata cognatio e etia
nota relegere. Diquide natua
ita copatatu sit. ut meliore
quis consciencia se nosse con
gaudeat: que multoru testimo
nis non ee incerta cognoscat.

Na et hic a prima adolescen
tia martinu sequuto. nouit
quide omnia: s libent cognita
re cognoscat. Fateor e tibi gal
le. martini michi sepius
tas ee virtutes. quippe qui de eo
ecia litteris multa mandaueri:

sed per gestoru admittacione
semper michi noua sunt. que
de illo licet audita sepius reuol
uit. Pmde additu nobis re
frigerium auditoze. eo impe
sius gratulamur: quo pmpa
lus postumianus iste qui hec

orienti inferre festinat. si sub
testibus consignata abs te accep-
turus e veritate. **H**ec me loq-
te gallo ia ad narrantu para-
to: erant turba monachorum.
euagrius prespiter. aper. Sab-
bacius. agricola. **E**t post pu-
lulu ingreditur presbiter he-
therens cu caluphone dyacono.
et amatore subdyacono. **P**os-
tremo amelius presbiter dulci-
simus meus. longiore via ve-
mens anhelus afficit. **Q**uid
vos mō tam subito et tā mispe-
rati tam ex diuersis region-
bus tam mane conuertitis? **R**os
inquit hesternis cognouimus
gallū istū per totū diē marti-
m narraisse virtutes. et reliq-
m hodiernū diē q̄ nos appref-
serat distulisse: p̄terea matu-
rauyms frequēs auditorium
face de tanta materia loquutu-
ro. **I**nterea nūciatur multos
sclatū stare pro foribus: nec i-
gredi audētes. s̄ ut admitterēt
rogātes. **T**um aper. nequaquā
inquit istos nobis admittēti
cōuenit: q̄ ad audiendū curio-
sitate potius q̄ religione vene-
rit. **C**onfusus ego illorū vice-
quos nō admittēdos eē
censebat: egre tamē optinui.
ut eucherium ex vicarijs. et
celsū admittēti cōsularē:
ceteri sunt repulsi. **T**um gallū
media in sede copomimus.
Qui cū diu nobili sua verādia
silenciū tenuisset: tandē ita
exorsus est. **C**onuectus inquit
ad me audiedū sū et discretū.

si religiosas potius q̄ doctas
aures ut arbitror attulissis au-
dituri me fide teste non oratoris
copia loquuturū. **Q**ue autem
hesternis dicta sunt renouam. **N**ō
illi qui non audierūt ex scriptis
cognoscent. **R**oua postuma-
nūs exoptat nūciaturus ori-
enti: ne se in copatione marti-
m p̄ferat occidenti. **A**t primū
gestit ammus qd̄ refugerius
m auct̄ suggestit explicare. **C**ay
Res in carnotena. **29.**
filiā duodecēne ab viro puella
mutā martino cepit offerre:
possens ut linguam ligatam.
meitis suis suis absolueret. **A**lle
cedens ep̄s. qui tū forte latus
illius abiebat. valentino atq̄
victorio. miparem se eē tante
moli: s̄ illis q̄ sanctorū m̄ch
impossibile fatebatur. **A**t illi
pias preces vna cū p̄e sup̄ua
voce iungētes. orate martinū:
ut sperata p̄staret. **N**ec auct̄
tus vltia p̄tūq̄ p̄latū. et open-
dendo hūilitatem. nec differen-
do pietate. iubet arāstantis p̄li
multitudinē simonici. ep̄s tan-
tū et puelle p̄e assistentibz. in
orōne suo illo more p̄sternit.
Dem pusillū olei cum exorsus
m p̄facioe benedicit: atq̄ ita
m os puelle sanctificatū liquore
cū et linguā illius digitis tenet
infudit. **N**ec sefellit s̄m. vir-
tutis euentus. **P**atris nomen
interrogat: mox illa respon-
dit. **P**elamat pat̄ cū gaudio
p̄iter et lacrimis. martinū ge-

nua copleus: et hanc se pri
 ma filie audisse voce. cunctis stu
 pentibus fatebatur. Ac ne auq
 id incredibile forte videatur: per
 habeat vobis presens euagelius
 testimoniū veritatis. Nā res
 ipso pñte tum gesta est. Quā
 illud ē. qd nuper arpagio pof
 bitero referre cognouit: s non
 ptermittendū videtur. **Cam.**

Hortiam comitis
 vporē misisse martino
 olam. qd ad diuerfas morborū
 causas necessariū. sicut ē con
 suctudo benediceret. apullula
 vitrea istiusmodi fuisse. ut to
 tunda in ventre crederet ore
 pducto. s quis extantis conca
 uū non replem: q id moris
 sit illa vascula coplei. ut pars
 umbombi obstruendis libera
 relinquat. Testabat p̄stbit
 vidisse se oleū sub martini be
 nedictioe creuisse. qd exunda
 te copia supne deflueret: eā
 dōz dū ad matrefamilias uas
 culū referretur seruasse virtute.
 Nā mē manus pueri portans
 ita semper exundasse oleum.
 ut omne illius vestimētū copia
 superfusi liquoris opueret. matro
 nam ita usq ad summū labrum
 plenū vasculū recepisse: ut
 p̄stbit hodieq̄ fateatur obde
 di pessuli. quo claudi diligenti
 us seruada consuerūt. in vitro
 illo spaciū nō fuisse. **Ma**
 tū et illud. qd hinc. me autē
 mtuebatur. meim contigisse.
 Das vitreū cū oleo qd marti
 nus benedixit. in fenestra

paululū edicore deposuit.
 Quer familiaris incauor.
 Intheū suppositū ampullulā
 ibi ēe ignoras attigit. i uas
 super cōstratū marinoe pau
 menti deadi. Cūctis metu
 exterritis ne benedictio depe
 risset. ampullula p̄mde mco
 losms ē reperta: ac si super
 plumas mollissimas deadiisset.
 Que res non poqus ad casu
 q̄ ad martini est referenda vir
 tute: auq benedictio petire nō
 potuit. **Cam. Hum.**

Quid illud qd factū est
 a quodā. auq nomē q
 p̄sens ē. et p̄di se uelut suppi
 met. au quidē temp̄ hinc etiā
 saturmnus interfuit. **Cam**
 nobis impoportunor oblatrabat.
 In noie inquit martini iubeo
 te obmutescere. **Cam** hestit
 tus in gutture: lingua absti
 sam ut putares obmutuit.
 Ita parum ē ipm martinū
 fuisse virtutes: credite michi
 q̄ etiā alij in noie eius multa
 fecerūt. **Cam. Hum.**

Hortiani quodā comitis
 noueatis barbarā mms
 et vltā omēs cruetā feritate.
 Hic rabido spū ingressus tu
 ronū ciuitatem. sequetibus
 eū miserabili fage ordimbis
 catenatis. diuersa perdendis
 panti iubet genēā penarū.
 disponēs postero die atto mta
 ciuitate. ad opus tam triste p
 cedere. **Qd** ubi martino co

Reliquos pariter
 dicitur me fide tota
 copia loquuntur.
 hester no dita p̄
 illi qui non audierunt
 cognoscunt. **Cam**
 nās expectat. **Cam**
 ent: ne se in cōp
 m p̄fent. **Cam**
 gestit. **Cam**
 m autē suggest
 Res in cōp
 Res in cōp
 filia duo. **Cam**
 muta martino
 possens ut in
 metas suas s̄
 redens ep̄s. qui
 illius abiēat. **Cam**
 victrio. **Cam**
 mol: s̄ illis q̄
 impossibile fa
 pius p̄ces vna
 bore unq̄q̄. **Cam**
 ut p̄p̄ta p̄st
 tus vltā p̄p̄ta
 dendo hūilitatē.
 do p̄p̄ta. **Cam**
 mulatū d̄ne s̄
 tū et puella
 orōne suo illo
 Dem p̄p̄ta
 m p̄p̄ta bened
 m os puella
 cū et lingua
 mfidit. **Cam**
 tuas ciuitas.
 interrogat: **Cam**
 dit. **Cam**
 p̄ter et lacrimis

ali. opi

27

Cam. Hum.

peritū est: solus paulo ante
media nocte. ad pretoriū illius
bestie tendit. Sed cū p̄funde
noctis silencio. quiescentibus
cūctis. nullus foribz obseratis
pateret ingressus: an limina
trūta p̄sternitur. Interea au-
cianus grau sopno sepultus.
angelo ingruente p̄cellitur. Ver-
uus inquit dei ad sua limina
iacet: et tu quiescas? Qua-
ille uoce p̄cepta: lecto suo tur-
batus exiit. Conocatusq;
serius trepidus exclamat. mar-
tinū eē pro foribz. uent p̄ting
clausura reserarent. ne dei ser-
uus pateretur iniuria. Sed ut
est om̄ natura seriorū. vix pa-
ma limina egressi. irridetes
dñm suū. qđ sompno fuisse
illusus. negant qđ eē p̄ foribz.
ex suo met ingemo coniectates.
nemine nocte posse vigilare.
ne dñi illi crederent. in illius
noctis horrore iacere ante aliena
limina sacerdotē. Idq; auiciano
facile persuasum: rursum sol-
uitur in sopore. Sed mox in
maiore cocussus: exclamat mar-
tinū stare p̄ foribz: sibi ideo nul-
lā quietē animi corpisq; p̄mit-
ti. Tardantibz seruis. ip̄e usq;
ad limina extelora p̄greditur:
ibi martinū ut senserat depre-
hēdit. Pertulsi miser tante
manifestationē virtutis: quid in-
quid michi hoc dñe fecisti? Ri-
dihl te loqui necesse ē. Sao quid
desideres: video quid requiras.
Discede q̄tocius: ne me ob in-
tia tuā celestis uia cōsumat.

Satis solueti hucusq; penarū.
Crede qđ nō leuē apud me actū
est: ut ip̄e p̄derem. Post-
dissessum autē sū. aduocat offi-
ciales suos. iubet omēs custodi-
as relaxari. et mox ip̄e p̄fiasat.
Ita fugato auiciano. letata est
ciuitas libertata. Hec cū multis
auiciano referate cōperta sunt.
Tū nuper refrigerius p̄gub
que coram vidēis. ab agastido
fidei viro & tribuno. sub muo-
tatioē diuine maiestatis audiuit.
qui sibi hoc ab ip̄o auiciano rela-
tū eē uocabat. Ceterū nolo mi-
rem me hodie facere qđ hester-
no non feci: ut ad singulas qđ
q; virtutes. nouā testium p̄sonas
q; subnectam. Ad qđ si quibz fuerit
incredulus: qđ adhuc in corpore
sunt recuperat. Ergit id m̄si-
delitas plurimozū: qui in aliq;
bus que hesternō meozata sūt
nutare dicuntur. Accipiat ergo
testes adhuc incolumes atq; in-
uictos. quibz qđ de fide n̄m du-
bitat. magis credant. Sed si
ādeo infideles sunt: p̄fiteor qđ
nec illis sunt credituri. Rur-
at qđ. qui uel tenuē sensum reli-
giosis habeat. tantū p̄uicū uelle
cōmitte: ut putat qđ de mar-
tino posse mentiri. Facessat a-
quoq; qui sub deo uiuit. ista
suppicio. Rur eī martinus hor-
mouget: ut medans aspēdit.
Sed totius sermōis fidem apud
te ip̄e dep̄m̄m: nos nec alia
dixisse. nec alia dicturos. qđ que
ip̄i uidiimus. aut que manifestis
auctozibz. uel plerūq; ip̄o
referente cognouim̄. Ceterū

et si dyalogi speret. quo ad le
uadu fastidium lectio variaret
assupsumq: nos pie pstruere
pitemus historie veritatem.
Hec me extrinsecus miserere:
nonnulloru maedulitas no sine
meo dolore copulit. Sed redeat
ad nrin sermo consensu: in quo
cu meta studiose audiri videat
fateor nate est apzu fuisse con
stant. qui cepit infideles.
eos tantu iudicans. audire de
bere qui crederent. **Cap. vi.**
Effror siquide credis spu:
et pre dolore totus in sa
mo. Non credent martini vir
tutibus xpian: qd demones
fatebatur. Monasteriu beati
vni duobus a ciuitate erat in
libus dispanu. Sed si quoa
ens venturus ad ecclesiam.
pede extra cellule sue limen
exulcerat. videres per tota
ecclesiam quercumhos rugi
entes. et q aduenite iudice
agmina dampnada trepidare.
ut aduentu epi clerici qui ven
turu ee nesciret. demomoru
gemitus indicaret. Vidi
queda appiante martino in
aera raptum. mambz exten
sis i subline suspendi. ut ne
quaq solu pedibus attingeret.
Inquado aute exorzandoru
demonu martinus opam re
cepisset. nemne mambus
attrectabat. nemne sermou
bus increpabat. sicut plecu
q per clericos rotatur turbo
verboru: s admotis mangu
nis reteros iubeat abscedere.

ac foribus obsecans in medio
ante ahao circiter tus. cinere
respersus. solo pstrato orabat.
Cum vero cerneret. miseris di
uerso exitu purgeri. hos in
sublime sublatis pedibus q
de nube pende. nec tamen ves
tis deflueret super faciem. ne
faceret veterudiam nudata pars
corporu. At in parte alia vide
res sine interrogatioe reuatos.
et sua crimina confitentes. noia
etia nullo interrogate pdebat.
Ille se ioue: iste mercuriu fate
batur. Postremo cuctos dyabo
li mstros cu ipo cerneret aucto
re cruciati: ut ia in martino
illud fateamur impletu. qd
scriptum est. qm sancti de an
gelis iudicabunt. **Cap. vii.**
Datum queda in senyomro
dannis singulis grando
vastabat. Compulsi extremis
malis mcole. a martino auxi
liu popostent. missa per au
spicium pfectoru virum satis
fida legacione: cuius agros spe
cialit grauior q ceteroru assue
ueat prella populai. Sed facta
ibi oratioe martini. ita vni
uersam penitenti libertiuit ab in
grueta peste regione: ut per
viginti anos quibus postea
mansit in corpore. qndme in
illis locis nemo ptuleit. Sed
ne fortutu ee. et no potius
martino pstratu putaretur: eo
anno quo ille defunctu e. tur
su maubuit rediuiua tepestat.

Ad hoc sensit et mundus viri fide-
lis excessum: ut cuius vita ultra
gaudere. eiusdem mortem lugeret.
Teterum si ad hoc probanda que dix-
imus. testes etiam infirmior audi-
tor exegerit. non vniu ego hominem.
s. milia multa p. d. u. c. a. : et tota
in testimoniu virtutis experte.
senoniu aduocabo regionem.

Et tu refugere presbiter ardo
memisti. nuper nobis super hoc
ai romulo auspiciu illius filio.
honorato et religioso viro fuisse
sermone: qui her nobis tam
incompta referebat. Et cum
futuris p. u. c. i. b. y. p. a. s. s. i. d. u. a. d. a. p.
na trepidaret ut ipse vidisti:
magno seai merore lugerebat.
martinu no in her tempora
reseruatu. **Ca. viii.**

Sed ut ad auianum reur-
ra. qui ai in omibz locis
auctus vrbibus. ederet crudeli-
tatis sue nefanda momimenta.
turonis tantu innocens erat.
Et illa bestia que humano san-
guine et infelicu mortibus
alebatur: mitem se in quillum
beato viro p. n. t. e. p. r. e. s. t. a. b. a. t.
Mem quoda die ad eu venis-
se martinu. Qui vbi in secre-
tariu eius ingressus e: videt
post tergum ipsius demonem
mire magnitudis assidere. Que
enim sit lit verbo q. ita necesse
e latino paru loquamur eosuf-
flans. auianus se exsufflati
existimans: quid me inquit
sancte sic accipis? Cum marti-
nus: non te inquit. s. eum qui
ceruic tue teter maibuit. Cui
sit dyabolus: et reliquit famm

alv asp. 116

liare subellu. **B**atisq. constat
ab illo die auianum magorem
fuisse. seu qd. intellexit egis-
se se semper assidentis dyaboli
sibi voluntate: seu qd. in mundus
spus ab illius confessu per mar-
tinu fugatus. priuato est p. t. a.
te grassandi. cum erubesceret
inimister auctore nec inimicu
auctor vigneret. **Ca. ix.**

In vico gambatiensi id e castello
illo veteri qd. nunc freques habi-
tatur a finitibus: ydolu nouea-
tis gndi ope constructu. Po-
lucissimus saxis moles turrita
surrexerat: que in tyronum
sublime predens. supersticio-
ne loci. opels dignitate serua-
bat. Huius destructione:
marcello ibidem consistenti
presbitero. vir beatus sepe
madauent. Post aliquotum
tempus regressus. incepit
presbiterum tur adhuc ydoli
structura consistet. Ille causa-
tus v. p. o. m. i. l. i. t. a. r. i. m. a. n. u. et vi-
publice multitudinis tanta mo-
lem posse subuerti. ne dum id
facile putaret per imbecilles
deicos. aut infirmos mona-
chos quiuisset auctari: tuc mar-
tinus recurrens ad nota sub-
sidia. nocte tota in oratione
pugilat. Mane orta tepestat:
ede ydoli usq. ad fundamentu
puoluit. Veru her marcello
teste dicta sunt. **Ca. x.**

Aliam eius no dissim-
lem in sili ope virtute.
refrigerio astipulate perhibeo.
Colupna vniuersa molis. tu

ali imense

idola super stabat parabat e
 uertere: si nulla erat facultas
 qua id daretur effectum. Tum ad
 oratione suo more conuertitur:
 usam certum est parile quoda
 mo columna rucere de celo. Que
 impacta idolo: tota illa meo
 pugnabile mole soluit in pul
 uerem. Partu saluet si missi
 bulit celi virtutibus uteretur:
 nisi ipse virtutes visibiles ser
 uare martino. eam huams ocn
 lis cerneretur. **Cap. xj.**

Tem autem refrigerius michi
 testis est. mulierem pfluuo
 sanguis laborate. cu martem
 vestem exemplo mulieris illius
 euagelice cotigisset: sub mo
 moto tempis fuisse sanataam.

Serpens **Cap. xij.**
 flumen secans: in ripa
 in qua constateam annatabat.
 In noie inquit dmi iubeote te
 dire. Rex se mala bestia ad
 verbum se tetogit: et in vlti
 ore ripam nobis inspectanti
 bus tismeaunt. Ad cum oes
 non sine miraculo cerneremus:
 alius ingemistens ait. Serpe
 tes me audiunt: et hoies non
 audiunt. **Cap. xij.**

Distrem pasche diebus ede
 consuetus: paulo ante
 horam refectiois interogat.
 an haberet in pmpu. Tum
 catho diaconus. ad que adm
 strano monasterij panebat
 doctus et ipse piscari. negat
 per totu diem sibi vlla cessisse
 captura: sed naz alios pesca

tores qui vendere solebant.
 qd agere quuisse. Vade in
 quit mitte linnituum: cap
 tura pueniet. Contigua flu
 minu ut sulphurius iste descrip
 sit. habebamus habitacula.
 Pressimus cuncti utpote feria
 tis diebus videre piscantem.
 omnium spebus intentis. non
 incassu futua temptama: qui
 bus pntas martino auctore.
 martim vsibus quereret. Ad
 prima iactum. in rete pmodi
 co immane efocem diaconus
 extraxit: et ad monasteriu
 letus accurret. Rimiru ut
 dicit poeta nescio quis. vtm
 a versu scholastico. q inter
 scholasticos fabulamur: captiuu
 q suem mirantibus intulit argis.
 Vere xpi iste discipulis. qd
 taru a saluatore virtutu. quas
 in exemplu suis suis edidit e
 mulator. xpm in se mon
 strabat opante: qui scm suu
 usquequaq glorificans. diuer
 satu muneu gratu. in vnu
 hoiem conferebat. **Cap. xij.**

Ustabatur arboribus ex p
 fecto. vidisse se martim
 manum sacrificiu offerentis.
 vestitam quodamo nobilissimis
 gemis. luce incare purpurea:
 et ad motu dextere. collisatu
 me se fragore audisse gema
 ru. **Cap. xij.**

Utemam ad illud qd ppt
 temporu nota semper
 occultant. si nos celare non
 potuit: in quo illud e miraculi

70
auaricia parū consuluiffe. m
si forte regm nātate: quippe
exhausto a superioribz prima
pibz rei publice erario. pene
semper in expeditioē atqz p
metu bellozū ciuiliū constitu
tus facile excusabit. quibus
libz occasiombz subsidia impe
rio parauisse. Interea epl.
quozum cōmūione martinus
non imbat. trepidi ad regē
conuēnūt. p dāpnatos se cō
querentes. actum esse de suo
om̄ statu. si theognisti per
tinacia. qui eos solus palā
lata sententia cōdepnaueat
martinū armaret auctoritas.
non oportuisse hoīem recipi
membz. illū iā defensorem
non hereticozū eē s̄ v̄dicē:
nichil actū morte p̄falliam.
si martinus exeret illius
blacionē. Postremo p̄stati
cū fletu et lamētatione potes
tate regia implozāt: ut utat
aduersus vnum hoīem vi
sua. Nec multū aberat:
qñ cogēretur impator a mar
tinū cū hereticozū sorte mis
teri. Sed ille licet ep̄is nimo
fanore eēt obnoxius: non
eāt nescius martinū fide.
sitate ac p̄tute. tūctis p̄
tate mortalibz. Alia longe
via sc̄m v̄m̄ere parat: ac
primo sacro acerfitum blā
de appellat. hereticos iure
dāpnatos. more iudiciorū

publicozū. potius q̄ insecta
tioibz sacerdotū non eē cau
sa. qua p̄thacj ceterozūqz par
tes eius cōmūione putaret
eē dāpnada. theognistū odio
potius q̄ causa fuisse discidi
um: eundēqz tamē esse solū.
qui se a cōmūione interim se
paratū a reliquis. Nichil notius
nouatū: qñ etiā ante paucos
dies. habita synodus p̄tha
cium p̄nūciaueat culpa non
teneri. Quibz cū martinus
parū moueretur. rex ita ac
cenditur. ac se de conspectu
eius abripuit: et mox per
cussos h̄ns p̄ quibz marti
nus rogauēat diriguntur.
Qd' ubi martino compertū
iā noctis tempe ē: palaciū
irrupit. spondet si parēt
se cōmūicaturū: dū mō ut
et tribum iā in exiduum
exiatū: ad h̄spamas missi
retraheret. Nec mora in
tercessit: maxymus indul
get om̄ia. Postridie felix
ep̄i ordmatio parabatur.
sissimū sane v̄ri et plane
dignū: q̄ meliore tempore
sacerdos fieret. Huius diei
cōmūione martinus myst:
sacius estimans ad horā ce
dere. q̄ h̄ns non consulere.
quozū ceruicibz gladius in
minebat. Verūptamē sū
ma vi ep̄is nitentibz. ut cō
mūione illā subscriptione
firmaret: extorqueti nō potuit.

Postero die se inde propiens.
cū reuertens in via mestus
ingemisceret. se vel ad hora
noxie cōmunionis fuisse per
mōtū. haut longe a vico
cui nomen est andethanna.
qua vasta solitudine siluarū
secreta petiit. p̄gressis pau
lulū cōmptibz illē subsedit.
causā doloris ac facti. accusan
te et defendēte inuicē cogita
tione puolues. Assistat ex
pente angelus. Meito mōt
martine cōpungēris. s̄ alit
exire nequisti. Reparā virtu
te. resūme constātia. ne iā
nō periculū glorie. s̄ salutis
mētēris. Itaqz ab illo tempe
satis cauit. cū illa ithacianē
partis cōmunionē miscei. Ce
terū cū quosdā ex merimnis
tardus q̄ solebat. et grā in
noze curaret. subinde nobis
cū lacrimis fatebatur se p̄ter
cōmunionis illius malū. cui se
uel p̄cto tempis. nātate
non spū misisset. detrimē
tū sentie virtutis. Bedecim
postea vixit ānos. Nullā
synodū adit. ab omnibz ep̄s
copozū cōuētibz se remouit.
Sed plane. **Cap. xvj**
vt expeca sumus. in
mūtā ad tempus grām. ml
tuplā mercede reparauit.
Vidi postea ad pseudofozū
monasterij ip̄ius adductū e
nergumnu. et p̄uisqz li
men attingeret fuisse curatū.
Quante. **Cap. xvij**
quedā nup̄ audiuī cū

in tyreno māi cursu illo q̄
roma tendit. nauigaret.
subito turbimbz exortis. ex
tremū vite om̄ fuisse dista
mē. In quo cū quidā ep̄
aus negociator nēpū vpi
anus magna voce clamaueit.
deus martim eripe nos. mox
tempōtate fuisse sedatā. s̄qz op
tatu cursum cū sumā placidi
equois quiete tenuisse. **Cap. xvij**

Loncus ep̄. **Cap. xvij**
vicarius vir fidelis. cū
familiā illius lues extrema
veperet. et maudite calam
tatis exēplo per totā domū
corpa egra paumbent. mar
tim per lītēas implozauit
auxiliū. Quo tempe vir
beatus rem eē p̄misit diffia
le ip̄etari. Pa spū senae
bat. domū illā diuino nu
mne verberā. Tame non
prius desinit. septe totos di
es totidēqz noctes orando et
ieiunado cōtinuās. q̄ id qd
exoradū receperat impetra
ret. Itēqz ad eū l̄conaus
diuina exptus beneficia per
uolauit. nūciāns simul et
agens grās domū suā om̄
p̄iculo libeatā. Centū etiā
argenti libras optulit. quas
vir beatus nec respuit nec
recepit. s̄ p̄uisqz pondus
illud monasterij limē attinget.
redimedis id i captius

continuo deputavit. Et cum
ei suggereretur a fratribus ut
aliquid ex eo in suppellectilem
resecraret. omnibus in an-
gusto esse victum. multis deesse
vestitum: nos magister etiam et pas-
sat et uestiat. dummodo macti-
nis vestibus quiescere videamur.

Sicut dicitur. *xxxviii*
Hoc loco illius viri mag-
na miracula: que facilius
admirari possumus quam referre.
Agnoscat profecto quod dico. mil-
ta sunt illius que non queant
explicari: ueluti est istud quod ne-
scio an ita ut gestum esse possit
a nobis exponere. Quendam
est fratrum nomen non ignoratis:
scilicet Felanda persona est. ne scio vi-
ro verecundia fecerimus. Qui
dam ergo cum ad fornaculam illius
carbonum copia reperisset. et
ad mota sibi sellula diuinitatis
pedibus super ignem nudato
ingruere resideret: continuo
martinus factum scio tempore
sensit mutum. magna voce
proclamans. Quis inquit
nudato ingruere nunc incestat
habitaulum? Hoc ubi ille
frater audiuit. et ex consuetu-
dine quod mactabat agnouit.
continuo ad nos cucurrit ex-
animis: pudore suum non sine
martini virtute confessus.

Quodam die. dum in area que
propria admodum illius ta-

bernaculum ambiebat. in illo
suo quod nos omnes sedili ligneo
resedisset. vidit duos demones
in excelsa illa que monasterio super
eminet rupe consistere: inde
alacres ac letos vocem istiusmo-
di adhortationis emittere. He-
ya te buctio: heya te buctio.
Credo cernebant miserum
eminis quod magister: ceterum quanta
illi tabe spiritus suscitassent.
Per mora buctio furibundus
irrupit: ibi plenus insana
euomuit in martinum mille
contumacia. Oburgatus est per
die ab eo fuerat. cur qui nichil
vniquam ante clericatum. quippe qui
in monasterio ab ipso martino nu-
tritum habuisset: equos aleret.
mactaria coparet. Per illo
tempore arguebat a multis. quod
non solum pueros sed etiam puellas
satis vultibus emisset. Quibus
rebus infelicissimus insano
felle commotus. et ut credo pa-
pue demonum illorum agitata
instinctu. martinum ita aggressus
est. ut vix manibus te-
peraret: cum quidem sanctus vultu
placido. mente tranquilla. in fe-
lias amenciam per mactaria ver-
ba colhiberet. Sed ita in eo ne-
que spiritus redundabat. ut ne-
sua quidem illi quibus vana ad-
modum mens subeet. tremetibus
labris. incertorum vultu deco-
lor per furem rotabat verba pro-
se afferens scioque. quippe qui a
primis temporibus in monasterio me-

facias etiam disciplinas. ipse martinus
tunc educate creuisset: martinus
nunc vero et a principio quod ipse
difficili non posset. in luce acti
bus seduisse. et nunc per manes
suppositiones et fantastica visi
onum ridicula. per se in delicia
meta senuisse. **H**ec cum multa
atque alia eadem que reticere me
lius est acerbiora vomuisset:
egressus tandem furore sedato
quod qui se penitus vindicasset
rabidus ea parte quae venerat
reuerterat: cum interea credo
per martinum orationes. fugatis
ab illius corde demonibus. re
ductus in penitentiam mox re
uertit. atque ad martinum se ge
nua prosternit. veniam postens
fateatur errorem: nec sine demo
ne se fuisse tandem sanior confite
tur. **N**on est apud martinum
labor iste difficilis: ut ignos
ceret supplicanti. **T**unc et ipse et
nobis omnibus suis exposuit.
qualiter illi a demonibus vidisset
agitari. se conuictis non moueri:
que magis illi a quo essent of
fensa notauissent. **C**omde autem
idem bacio. multis apud eum
magisque criminibus prope pene
retur: cogi non potuit. ut eum
a presbiterio sumoueret. ne
suam prosequi videtur iniuriam:
illud sepe commemorans. **S**i pro
uidam passus est: cur ego non
patiar bictionem? **A**d hoc pos
tumam. audiat inquit istud
exemplum meum iste de primo
qui cum sit sapiens memor

penitentiam. in memor futurorum. si
fuerit offensus in se. in sua
se non habens parte. sicut in
deicos. grassatur in lapros.
totumque terrarum orbem in suam
comouet uoluntate: in qua per
triennum iugiter dimicatione
consistens. nec tempore nec
ratione sedatur. **D**olenda
homo et miseranda conditio: etiam
si hac sola insanabilis mali
peste punitur. **D**ignus ista et
patientie et tranquillitatis ex
empla. refert sepius galles
debetur: ut sciet uasa. et
sicut ignoscere. **C**ui si istum
breuiter presertim sermone meum
in se placitum forte cognouit.
sciat magis non esse inima.
quod amica animo me loquuta:
Si fieri posset. optare ut mar
tino episcopo potius. quam fallaci ty
ranno similis diceretur. **S**ed
istum autem commemoratio parum
suauis est in se amamus: et ad mar
tinum nostrum galles redeamus.
Tum ego cum iam adesse uesperam
occiduo sole sentirem. dies in
quo abijt postumane surgen
dum est. simul tam studiosis audi
toribus cena debetur. **xxxj.**
De martino autem expectare
tate non debes: ut uilla
sit meta referendi.
Iaculus ille diffunditur: quod ut
ullo valeat sermone solui.
Ista inter de illo uero porta
bis orienti. **E**t dum reuertis.
diuersasque oras. loca. portus.
insulas. uebesque preterlegis:
martini nomen et gloriam spar

ge per plos. In primis me
 mento non pterite campam
 a: et si maxime cursus in de
 uo sit non tamen tibi tanti
 sunt uel magnarum morarum
 uel illa dispendia quin illic ad
 eas illustre uirtu ac toto lau
 datu orbe paulinu. Illi que
 po te primum sermone nri
 qd uel hesternis confecimus
 uel hodie diuina uolumen
 euolue. Illi omnia referes
 illi curta recitabis ut magis
 per illu facias uiri laudes
 roma cognoscat sicut pri
 mu illu nrm libellu non per
 ptalia tantu s per totu ead
 diffudit uirtuti. Ille marti
 m no mundus gloriari scari
 q in xpo uirtutu pmissim
 estimator non abnuet psu
 le nrm cu suo felice compo
 ne. Inde si forte ad affrica
 traheris referes audita
 cartagin. licet ead pade
 ut ipse dixisti uiri nouit
 tamen nuc papue de eo plu
 ra cognoscat ne solu ibi cy
 prianu martirem suu. filius
 sco illius sanguine consecrata
 miretur. Inde si ad leua acha
 ye smu paululu deuepus in
 traueis sciat corinthus. si
 ant athene non sapientiaore
 in academia platonē nec
 socrate in carcere fortiozem
 felice quide grecia que meruit
 audire aplm pdicte s nequa

q a xpo gallias derelictas q
 bus donauit habe martinu.
 Cu ues ad egyptu usq puenis
 q illa suoru scozū numero
 sitate et uirtutibz superet
 tamen no dedignetur audire
 q illi uel uniuerse aspe. in so
 lo martino europa no cesset.
Queteru cu **Capitulum xxxij**
 iherosolima inde peti
 turus. uentis rursus
 uela comseis. negotium tibi
 nri dolois mungo: ut si un
 q ad illius illustis ptoloma
 ydis litus accessis. sollicitus
 inquiras. ubi sit cosepultus
 nr ille pompomus. Per fas
 tidias visitare ossa pegrina
 multas illic lacrimas ta affec
 tu tuo: q ex nris funde vis
 ceibus. Ac licet mam mune
 solu ipm floze purpuree. et
 si que redolentibz sparge q
 mibz. Dices tamen illi sed
 no aspere. no acerbe. et co
 paaentis alloquio. no expro
 bantis dogno. qd si uel te quo
 da uel me semper audire vo
 luyset. et martinu magis
 q illu que noiare nolo fuyset
 imitatus. nuq a me ta crude
 lit disparatus. ignota pulue
 ris regione tegeret. naufra
 gi sorte pdoms passus in me
 dio mari morte: et vix in
 extremo nactus littoze sepul
 tura. Videant hoc opus suu.
 quicunq ex abscesu illius michi

nocere voluerunt: videant gloria sua et uel nunc aduersum me grassari desinat vindictam. **H**ec cum maxime flebili voce gemerem, omnibus lacrimis per meam lameta commotis: cum magna quidem partem admiracione ope sed non minore ex nostris flebibus dolore discessum est.

Passio sancti saturnini martiris...

Tempore quo maximianus augustus rediit de partibus affricae ad urbem romam, volens placere dyoclesiano augusto, ut in nomine eius thermas a solo edificaret: cepit in inuidia christianoorum omnes sive romanos ad afflictionem laboris compellere. Erat autem quidam vir senex metus nomine saturninus, qui iam senectute maccatus fuerat, et reperit eum ad portandum ad uillam. **H**oc cum viderent custodes fieri, quod sifiminius et cyriacus dyaconos, sarcinas suas et alienas cum adiutorio christi portaret, inuati sunt: et nunciauerunt tribuno expuro. Tunc tribunus nunciavit maximiano augusto dicens: quod cum pennis et laudibus et omni ueneratione christo gloria redderent. Tunc iussit laodicius prefectus urbis, reclusi

milites

di in custodia publica senem saturninum et sifiminius dyaconum dicens. Si non sacrificauerit deus omnipotentibus: diuersis eos pennis interficiam. Tunc beatus saturninus senex cum esset in custodia, una cum beato sifimino dyacono: uenibat ad eum multi gentiles, et baptizabatur cum omni fiducia. Audiens hoc laodicius prefectus urbis: iussit sibi tribunum parari in urbem intellude. Et post dies quadraginta duos, misit et exhibuit saturninum senem et sifiminius. Qui etiam uincti cathenis adducti sunt nudis pedibus in conspectu laodici prefecti. Quibus ipse dixit. Dilite nobis. Quid est? Deposuistis vanas supersticiones: et adoratis deos quos imperatores adorant? Respondit sifiminius dyaconus et dixit. Nos patres adoramus dominum ihesum christum dei filium. Nam de moribus et lapidibus nunquam humiliamur. Tunc laodicius prefectus urbis: dixit ad milites suos. Defecatur tripoda: et thurificet maiestatem. Respondit saturninus senex: et dixit claram uocem. Conterat dominus ihesus christus deos gentium. Et continuo soluta est tripoda et cetera uelud lutum. Tunc uidentes duo milites papias et maureus: ceperunt uocem magna clamare.

...Dicit unus... que... dyaconus et... audisse... in caelo... artiteret... scorum... saturninus... dicit... pennis... et manu... ad om... quod... in... her... i... et... ut... de... m... m... la... Ba... in caelo... Co... as... tr... de... via... colle... iohanne... in p... sub... decembris:...

maie et dicere. Vere vnus
 e deus et dñs ihus xp̄us: que
 colit. summus dyaconus et
 saturninus. Hec n̄ audisset
 laodicius p̄fectus uirtus est
 ualde: et iussit eos in cauleo
 suspendi. Cumq; attinheret
 necius fustib; et scorpionib;
 cōsi sūt. Beati at saturninus
 et summus clamabat dicētes.
 Gloria tibi dñe ihu x̄p̄e: q̄
 meruimus somnīa seruozū
 tuozū. Tūc papias et mau-
 rus clamabant dicētes ad om-
 nē p̄lm paganozū. Et quid
 uos sic coartat dyabolus. in
 seruos dñi n̄i ihu x̄pi her-
 exere. Tūc statū uirtus ē
 laodicius p̄fectus uirtus: et ius-
 sit super papiā et mauro. ut
 cū lapidib; ora eozū cōtunde-
 retur: et sic reclusit eos in
 custodia. Satis uero martiri-
 bus saturnino et summo p̄-
 cepit mltib; ut flamas la-
 terib; eozū apponeret. Sā-
 at martires. in cauleo uultu
 alaci gr̄as deo agebat. Eo-
 de at die dedit eis p̄fectus
 sententia: ut ambo capite trā-
 ceteretur. Qui depositi de cau-
 leo. statū ducti sūt via nume-
 tana miliario plus minus
 scdb; et ibidē capite sūt trā-
 ceterati. Quozū corpa collegit
 tūson vna cū beato iohanne
 p̄sbo. et sepelirūt eos in p̄-
 dio suo via salaria vetel: sub
 die tertio kalendas decemb;:
 regnate dño n̄o ihu x̄p̄o. cui
 est honor et gloria cūm deo

patre et spū sc̄o per om̄ia se-
 cula seclorum Amen. *Incapit*
passio sc̄oz crisanti et
darie uir̄i:

Historia prior
 sc̄ozū ad edi-
 ficacionē n̄am
 deus uoluit
 puenē. non
 ut laudibus
 mortalium

passeret eos. quos immorta-
 litatis dapibus reficit. sed ut
 nos exemplo eozū doceat p̄n-
 tis sc̄li blandimēta cōtempnē:
 et adquisita de sempiternē
 glorie. labentē ac momentane
 ā angustia nō time. Om̄is
 eī dolor aut leuis ē. et suffer-
 ri p̄t: aut grauis ē et finē
 impōit. Sed si utem; timēdus
 ē: tūc nō ē. ut ille qui eternus
 ē nō cōtempnatur. Si eī isti do-
 lores qui hodie m̄nātur. et
 rias simūt. tam duri tam seu-
 sūt: q̄ graues erūt illi dolores
 qui sic m̄choat ut crestant co-
 tidie: sic m̄cū capuit. ut
 omnino fūmī nō possint.
 Hanc demq; ymaginē tenet.
 qui se p̄mittit qui sc̄ca a me-
 dias. aut igni cauteris: aut
 amarissimis ponomb; sauc-
 ai. Mortis em̄ timore p̄ter-
 rita: et amāitudines appetūt.
 et ignes non metuūt. et fer-
 rū non phorrescūt. Si ergo
 amore hui; uite. que fidem
 seruare nō nouit amātib; se-
 auto cōparatur dolores ignis

quisse. Et hoc dicens cepit
 querere quis est diuinaru lit
 teraru expositor: et sicut au
 dieat ante gramaticos et ora
 tores magistros sic desiderabat
 rusticos doctores et pastores
 acquirere. **L**egat ei dixisse a
 pmlm ubi sapiens ubi scriba
 ubi coquisitor huius scilicet: et q
 per sapientes mundus diffu
 dit placuit deo per insipi
 entes saluos facere credentes in
 se. **H**ec secuti cotidie reuolue
 ti animo et cotidie xpi fa
 mulos querenti occurrit qui
 diceret se nosse qda carpopho
 tu noie viru per omnia eru
 ditu xpianu et scm. s. p se
 cuoms atrocitate seueritate in
 quoda motis speleo collocatu
 vix posse a paucissimis et
 fidelissimis visitari. **A**udiens h
 cyantus cepit feruencior ma
 re et gembz referentis suscip
 pabz aduolutz etia lacrimis
 postulabat ut ad eius met
 tur notia puemere. **S**it pu
 date deo qd ex fidei desiderio
 flagitabat et puemes ad scm
 carpophoru ante regionis
 psum me paucos menses oi
 bus diuinis litteris imbutur
 et ita cepit ee diliget istruc
 tus ut statim post baptismatis
 sui septem dieb. ihm xpm fili
 u dei voce publica pdicaret.
Tuc affines eius vni nobiles
 et potentos comprehedentes pa
 tre eius polemum ceperunt

eu arguere dicentes. **P**ecando
 patrimoniu tuu et capitis tui
 iste uiuas copt deos deas q
 vocatur clamoribz vams
 dicitur nescimus que xpm ve
 ru deit ee. **Q**ue si audierit
 impator ista psequete: neq
 tibi pdeat nec nobis poterit
 ee consultu. **Q**uis ei audeat
 ista psumere nisi qui sine rege
 aut sine lege romana agere
 se credat impune. **T**uc vntz
 pater eius polemus fecit ei
 in tenebros et squalido loco
 claudi: et vespertinis horis
 puissimo cibo refecit. **H**oc at
 vntz dei chrisantus magis ad ex
 ercitacione sibi q ad suppliciu
 dicebat inferri. **C**um hoc fac
 tu publica cofabulacio detexis
 set: dicit pzi eis vntz ex au
 dietibz. **S**i filiu tuu ab hac
 vsurpacione conalis eripere
 magis eu delictis occupa et
 voluptatibz et anqzqz elegan
 tissime atqz pauidetissime conuigi
 o trade: ut cu didicerit ee mari
 tus oblitiscat ee xpianus.
Sam istas tenebras et afflicti
 oes qb tu ad suppliciu illi te cre
 das ingerere: xpianam ad laude
 et perpetua gloria sibi estimat
 euenire. **A**udiens her polem
 us: iubet trclima vestibus se
 ricis strata pari. **T**uc ipm quo
 q auferens de squalida illa
 et terra habitacione mouit ves
 tibz pcciosis: et ponens eu
 in triclimo elegit qnz pulcher

tradita. capere
 retineret. **C**um
 ne cuiusqz fuerit
 teru episcopus docet
 muersa. **L**ibru
 cu aio curiosus
 ad euangelicos
 mt. **E**t figens
 sue cursu: ad
 Tandiu te laborat
 per libroru tenet
 tuu fieri a lapidibz
 lumina ptingens
Non est prudens
 nebras redam. **A**
 demus qd laborat
 fructu laboris
 fructu laboris
 dicit querentes
 ei lagim de
 se: querit ut
 quosumqz et
 sem. **E**rmus
 tussimus comp
Tensamus cepi
 aio: et oia que
 relinamus. **E**t
 borose mastica
 teneat vultu
 laborau querens
 tu. **M**uem argens
 lapides pcciosos
 sui ut muera
 ut teneat. **N**o
 erit qd muera
 pcciosos: qd
 mei: qd si am
 sine causa

her omnia: et solū muerit lee
 na et tenuit. **H**ic tua ma
 na dñe: iā ante ora positi
 libeant. **U**nde et nūcian
 tibus qd' filius eius uiuet. iā
 tob dixit. **M**irū michi est
 si ioseph filius meus uiuit.
Et qui dixeret. **M**irū michi
 est si bestia illā malignā sic
 euasit ut uiuet. **Q**uāe?
Qm mgt deus eat cū ioseph
 et oīa q'cuq' faciebat. deus
 dirigebat in maib' eius. **E**t
 ego dñe te confiteor. et a te
 auxiliū cōi istas feias depre
 cor. ut sicut serpētes obdor
 misit ad uocē incantantis.
 sic iste obdormiscat i cōspū
 meo. et nullū in me libidi
 nis exatent bellū. q' te cre
 do uerū deū. qui in hoībus
 i te credētib' oparis uirtute.
 q' pempt' uina nō possit. **I**
 gitur cū cōpleisset orationē
 chrisant' ita gūi sōpno cor
 repte sūt uirgines: ut nisi
 eēt de t'climio fores eiate:
 pempt' exatā nō possēt. **E**
 uigilabāt at' foris: et capie
 bāt abū. **S**tati at' ut migres
 se fuerāt ubi orabat chrisan
 tus: sōpore mino artabatur.
Quānt' her p'ri eius ab h'is
 quorū fuerat aūe cōmissū: et
 cepit eū q' mortuū flere.
Tunc dicit ei quidā ex am
 as suis. **H**ic artē magiā

a xpianis didicit. adusus
 puellas simplicissimas facile
 prevaluit uantado. **S**ed sic
 tuditā aliq' m'is ad eum:
 poteis eū ad tuū arbit' et
 ad suos libit' meli nare. **D**i
 cit ei polemū. **E**t ego ubi
 mueriturus sum tale femina:
 q' hoc possit implere. **R**espo
 dit ei amag' eius. **E**st inter
 uirgines q' dee ueste miseru
 ut. quedā uirgo super omēm
 pulchritudmē elegantior. et
 ita sapiens. ut illi nat' ipi
 oratores occurrat. **H**er iā
 ad nubiles ānos. q'tū etas of
 tedit attingit: et necesse eit
 ut quāq' eā nobilis scēat
 uore. **H**ac itaq' nos ut cō
 suetudo ē. per supplicacōnē
 meamur: et agam' cū ea q'
 ting' et tibi filiū reddat. et
 sibi eū māitū accipiat. **F**ca
 sūt omnia q' isti cōsilio erant
 necessaria: et ad cōsiliū uirgis
 puenitur. **T**ūc uirgo uoste
 noie daria gēms et auro in
 dians. repente ad chrisantū
 q' sol radiās cōstat' igrēdit.
 et q' sub spēne cōsolacōis. tā
 ta eū elegāa sermois alloq't.
 tāq' m'gen' artē mterfeit:
 ut si eēt ferro durior. pluma
 mollior redderet. **S**ed chri
 sant' dñi auxilio fixo. sagittas
 dyaboli scuto fidei repellēbat:
 et mediū mter se atq' illā spm
 scā postulas. alloquens suis hoc

incaum dedit. **S**i michi mor-
tali homi p tempali conubio
tantā tue pulchritudinis ele-
gāciā exhibes. tantāq dulce
dme melliflui sermōnis of-
tendis. ut etiā ab intencioe
ppositi. animū meū te reuoca-
re credas. alijs amoribz occu-
patū. et cogas mētē velle qd
non vult. q̄tomagis ama-
te te et desiderāte. immorta-
le regis filiū. potes si volu-
eis obtinē. **N**am si animū tu-
ā in corpis tui integritate
custodias. sicut corpe pulchra
es. ita eris et mētē. et sicut
extrinsecus gemis et auro res-
plendes. ita intrinsecus i tuis
visceribus pomabeis. et ut de-
te angeli p̄ymn laudatores.
archangeli p̄anymphi. apos-
toli amia. martires cohere-
des. p̄pūs sponsq. q̄ tibi tha-
lamū in celo eterms margai-
tis instructū tradet. et posses-
siones paradisi. in dote tibi se-
pitna tribuet. **C**onstituet tibi
incomparabiles redditū. et flores
i te cotidie ḡtissime renouabit
uiuētutis. **A**d hec daria cō-
pūcta respodit. **N**ulla me
o uiuēis patulatis animi. ai
hys vestibz ad te signa p̄dux-
erūt. sed p̄as tua lacrimis mi-
serata. cupio te et p̄ā reddē
et deozū reuocāe cultū. **C**hi-
santq̄ respondit. **S**i nostri ali-
qua que veā tūcio michi mā-

festet. ponā animū et dili-
gent. auscultabo. ita ut ex
alterna disputacōe. libent-
et audias et loquais. **D**aria
a respondit. **I**ntē omnia que
huānis comodis necessaria
nouimus. nichil tam vtile.
tamq̄ p̄mū agnou. q̄ di-
uitate excolere. et supnas
vires deozū. nequaquā per-
cōteptū ad uitādiā conatae.
Chisantq̄ ad hec dicit. **Q**
uirgo prudētissima. q̄ pu-
tas ydolis exhibere cultū.
Respondit daria. **H**at que
nobis faciat eē custodes. **C**hi-
santq̄ dicit. **Q**uomō nobis
possūt eē custodes. qui nisi
custoditi fuerit q̄ cambz. nor-
te rapūt. a furibz. et ne
ab aliquo eiant. impulsu
vmaulis ferreis coartantur
et plumbo. **D**aria respondit.
Si vulgus ignobile possit
absq̄ hys ymaginibz deozū
celebrae cultū. nulla eēt
necitas similitudies exhibē.
Hec at ymagines. in ex
et in marmore et in auro
et in argēto fundūtur. ut
oculos sui cultois attendat.
eūq̄ doceant tormēta time-
re et se excolere. **R**espondit
chisantq̄. **I**nquitamus ergo
quozū sunt iste ipē ymagi-
nes. et videamus si hys me-

honorē colit
Deus q̄ nō p̄t
nec tūdi: m̄
fūte omēas
maiestati. **D**
falsate
quos filios
nascebatur oc
non dicit comedit
colorēs scribunt
m̄ ioue fuisse ex
quos dies vixit
mesta. tot ad
hōmadia p̄am
p̄as. p̄uozū
adulter. so
v̄rpatōr m̄
adulter.
arbitr-
m̄ator. mo
cinnū
tūc eē nō
ista sc̄p
m̄ me
nati. ta
m̄. tem
deos
in p̄lo
quod
p̄tut.
ad
ut
pol
m̄
Qd
diuitatis
capitulis
indiat

cito debeamus honore colu-
 bere cultore. Deus ei no pt
 net existimai nec credi: nisi
 qui omem scitate omemqz
 supgreditur maiestate. Que
 ergo bona saturnus falasce
 habuit: qui pprios filios
 quociensqz nascebatur oc-
 cidit. ut non dica comedit
 sicut eius cultores scribunt.
 Que bona in ioue fuisse ex-
 istimas. qui quot dies vixit
 tot mandata incesta. tot ad-
 ulteria. tot homicidia ppria
 ut. exercitator pas. pueroru
 iustor. maioru adulter. so-
 coru maritus. usurpator im-
 perij. maioru adiuutor.
 trisfigulatiois arbiter.
 massa demonu. metator mor-
 tis. et omni inuasoru cinnu
 petitor. Huc tale ee no deoz
 credas: si non eozu ista scip-
 ta sut quozu testimonio dn me-
 moratur. et reges nati. ta-
 me legitur et mortui. tem-
 pore quo rudes hoies deos
 putabat: quoscuz in plio
 fortes copbassent. Na quid
 in ioue diuinu ee potuit:
 qui omni castitati ita usqz ad
 morte extitit in malis. ut
 acie ipm in gannade pol-
 lueret. et terra ut dyoi in
 suis sozoibz mgnaret. Ed
 eia in mercurio diuitatis
 muetu putas: quoz capitalis
 aspectus. Syrophantici indiat

monstru. cu in eius vertice
 cerminq simul et capillos et
 penas. Hic maleficijs suis
 abscopditas tre pecunias
 repperiebat: et magnitudo
 bus suis serpeni unis mti-
 gabat ad virga. Her aute
 demonu pativamo petra-
 bat: quibus porcinum sacri-
 ficu cotidie sacrificabat et
 gallu. Que at in hercule
 sctas: qui vicinoru om-
 suozu infectioe fatigatus.
 eia ipse viuu se nutu dei ig-
 mbz tradidit coaremadu:
 et arsit miser simul cu ma-
 cheta qua gestabat et pelle.
 Et licet legne necauerit:
 ipse tamen redactus in ciner-
 nusq coparuit sed perit.
 Que in apolline sctas: cu
 mysterijs dromisiahbz et
 in ebrietatis confusioibz. et
 diuacombz delicias. et lux-
 urijs poculozu. Ia si ad re-
 gina iunone et castissima
 venere pemamq: muemimq
 eas idcirco mit se forte acie
 litigates. q ad vsus turpes
 vna altera pcedebat. Clama-
 bat om poetaru et oratoru
 scripta: iudiciu paridis spre-
 teg muria forme. Quid ei
 illa indignata e. qd illa letata:
 nisi qd illa ipudicie vsibus
 aptior pastoris iudicio dicitur.
 alia denegatur. Hns itaqz

diuitatis honoibz suppositis
quibz diuitatis priuilegium
imperitū indicat vulgo: de
ceteris eorū minoribus silea
mus. **Unū** ei apud est
qd' vniuersa cōpago sequitur
mēbrozū. Ad hęc daria res
pondit. **Dictis** meis affec
tio tua p merito exhibuit.
Obiurgā ei ut si imperitū p
magines colūt. nos ipas res
q̄rū illi colūt p magines ado
remus: et vniuersū honore
maiestatis sue. sapiētiā
q̄ alij exhibent pbeamus.
Optime aut chrysantū ad clau
sulam mee edificatiōis ad
tingis. **Adducam** ergo ante
oculos. elemētū om̄i diuer
sa volūtate cultores. et colat
vnus terrā ut dea. sed ut dea
tantū obsecratiōibz. sacrificijs
atqz om̄i cultū qd' eandē cō
uenit pmereri. cesset peto
ab alta uel rursi cultū. alit
eront negans eā solā deam.
vō meis cultū illā ostendat
et rursi. nec ut sacerdos
venerādo eā excolat. s̄ ut
rusticus opando: cui magis
fructū pferre credēda est.
Illi sme dubio. qui eā ut ter
tū tantū coluit: nō ei qui
eā q̄ dea vniuersa fuit
superficiōne venerat. **Si**
ei vērā dea eēt: illi potius
vberem fructū qui eā religi
oms titulo honorabat affer
ret. **Sicut** et alius neptunū

diuino cultu veneret. et aut
tēpestiuo tempore nauiget.
aut copias eius ac si religio
sus cultor expectet. alius vērō
q̄ epaie elemētū. om̄i diu
tatis reuēntia arbitret. indig
nū. et hūc nō nisi certo et
oportuno tēpore se fluctibz
credat. et marinas copias
nō adorādo sed piscando per
q̄rat: quē ex hīs duobz aut
felicius nauigat. aut piscat
dapibz habundāe episcimas.
Illū p̄viduo. qui hęc rōna
bilis p̄caueit: nō illū qui
vniuerso ritu hęc speranda
credidit. **Hoc** eādē de ceteris
elemētis sciendū. qd' nihil
se colētibz p̄stet: q̄ nō suo
motu sed diuino iussu v̄sibz
hōm̄ famulat. **Iussu** vērō
dei calore solis terre cōcipit.
aōis tēpore parūt: celi de
mētia vberius nutritur.
qualitate tēporū coalescūt.
Ille tamē venerāciōe dignus
est. q̄ p̄stat ea: nō per q̄ p̄sta
tur. **Neqz** ei qui litteis dis
cūt. tabulis et codicibz potius
grās referūt q̄ magistrō:
aut egrotantes libatū a medi
co. feriamētis aut medica
mētis eius honore. q̄ ipi
medico estimāt tēpendēdū.
Hęc et hīs similia p̄sq̄
te daria chrysantū credidit
daria: et q̄ simulata volūta
te. mē se et chrysantū habens

consiliū. nome coniugij assup
 serūt: ita ut ambo in dei ti
 moe et castitatis gloria per
 duāret. **A**t ubi chysantus
 libent' misteriu paterne vo
 luntatis accepit. fecit bap
 tizari daria int' domū suam:
 et ita facta ē virgo sanctissima
 xpi. ut int' dies paucos.
 oēs diuicias septuās arripet.
 et sicut virginitati sue velamē
 ta sūtatis aptaret. **E**rat
 tamē iuncta chysanto. non
 calore corporeo. sed sicut spūs
 feruorē sonata: et tam per
 chysantū multitudo viduū.
 q̄ per daria ferē innumera
 les. ad xpi grām confluebat.
Igitur cū multe aie relicto
 amorē sponzorū. xpo se tra
 deret. nūc iuuenes relicto
 uoluptatis studio et carnali
 cōmercio se castimorie māca
 parēt: exortata ē i vrbē se
 dia. et celerino p̄fecto vrbis
 āmissiōe. mēpellatio publi
 ca exhibet. **I**uuenes clama
 bāt sponas n̄as per daria
 amittim. **V**iri clamabāt
 uxores n̄as amittimus per
 chysantū. et iā filios non
 habemus: et eāt mēpella
 cū vāa et seduciosa cōfusio.
Iubet itaq̄ abo cōstringi.
 et diuersis pems mēfici.
 si sacrificiorū ceremonias
 cōtēpisset. **T**radit itaq̄

tribuno claudio chysantū.
Qui claudius f̄didit eum
 septuaginta militibq̄ dicens.
Ducite eū ex ciuitate. ad fa
 nū muncti herculis: ubi si
 sacrificiē noluerit. diuersis
 eū pems agitate quo usq̄ cō
 sendat. **T**ūc milites nodosis
 eū neruis astrinxerūt: ut sen
 sū sicutābq̄ neruis. ad ossa
 eius vix p̄tingeret ligamētū.
Stati autē ut constrictus ē:
 ita omnia sūt i manibq̄ eius
 vincta resoluita. ut nō occur
 ret oculis vidē celebritatē eorū
 resoluciois: et q̄ luctates cō
 tra ligatūas. diuerso et di
 uerso mō eū diuisis milites
 cōstringebāt nodis. et exq̄
 sitis m̄genis. **M**ox at ut
 manus ligates cessauerūt
 a vinculo: quis q̄q̄ ligame
 tā soluebat. **T**ūc itati mi
 lites mittūt eū in cypum
 nouū et nodosissimum: ita
 ut in tercio puncto eius tybia
 coartarent. **I**gitur cū staret
 ante eū et insultaret ei: ita
 putrefactū est lignū totius
 cypri. ut in aneīe cōuerte
 tur. **C**olletes at milites chys
 antū: p̄fundūt eū lotio hu
 mano dicentes. **M**aleficia
 tua mō amittes. **S**tati autē
 ut p̄fusus ē lotio putetissio:
 ip̄a aqua putens est. ita in
 nectareū odorē cōuersa. ut

putares eū nō loco s̄ rosa p
fusum. Auferetes auctē eū ex
eodē loco. exornauerūt vultū:
et corio recenti cingūt eū nu
dū. et posuerūt eū ad solē.
Sed per totū diem i estu m
mo et flagrantissimo sole.
nulla omnino potuit calefacti
one sentire: s̄ eadē q̄ fuerit
viriditate p̄durans. coriū m
nullo potuit dei famulū vio
lare. Itē posuerūt m collo eius
catenas ferreas: et simul ma
nū eius et pedes cōstrinxerūt.
clausērūt eū m obscurissimo
loco. Stati at̄ m manibz eius
soluta sūt vincula: et tanta
lux infulsit loco. ut putaret̄
illic lapidos eē multe fulgē
tes. Rūgat oīa hec septua
ginta milites. claudio tribu
no suo. Et venēs ad locū:
vidit lumē m̄mesū. Et ui
bens eū ad se egredi dicit ei.
Que ista tanta vis male
ficiorū tuorū ē: ut ista per
ficias? Rā omēs magos.
et ierosofantas. et chaldeos.
et ariolos. et incantatores ego
domui: et adhuc istā pote
tiā m maleficis nō muem.
Om̄ibz tamē impaui qd̄ vo
lui: et eorū consensū ad me
os libitū inclinaui. Rūc vob
te virū nobile et sapientē.
ad hanc solā ptē accepi. ut
cōcepta sup̄sticioē xp̄iane te
meritatis. de q̄ murmur apli

romam et sedino exatata.
reddas te generi tuo: et dñs oī
potētibz debita sacrificia cle
mētē exhibeas. Cui respon
dens chrisantus ait. Si eēt
m te uel scintilla prudētie:
cognosces me non malefi
ciorū argumētis. s̄ diuinis
admirabilis adiuuā. Sed sic
ad me respicias: sicut ad eos
quos colere iusto iudicio cō
p̄bais. Si mteiora tua intel
lēm aliauz prudētie capent:
cōsiderātes istos i mteioribz
suis. nichil habē aliud p̄ter
argillā et plūbū. Tūc tribu
nus cladius iussit eū fusi
bz cedi. Stati autē ut allate
sūt virge durissime: cepe
rūt m māibz cedentū q̄ plu
ma mollescēt. Demq̄ dum
teneret̄ virge q̄ ferre eēt.
ita erāt nodose et solide: dū
vero p̄citeret. q̄ ex papiro
eēt. ita molles reddebant̄
et lenes. Tūc cladius tri
bunus iussit eū erigi: et i
dū vestimētis suis. Et cō
iūq̄ ad milites suos: oēs hac
voce alloquit̄. Bene nostis
me et incantatorū et mago
rū deprehendisse fastigia.
Hee huāne artis pemtū nō
sūt: vbi virtutū diuinā
potestas apparet. Rā vin
cula neruorū sp̄tē cesserūt.
lignū fortitudo repentina
defectioē cōputruit: corū
viriditas m solis immo ardōe

ablata f
p̄mittit. Cal
m̄mus musi
fustes
rigescunt
mollescūt
ista
i verbo
verita
super est
hōis gemilis
postulem
ut nos
fanat cole
om̄ pug
victores. Eū
et oēs
eū viderūt: nū
sup̄ueat ut
heret et
m̄bz p̄locu
m̄bz
gemibz eius
dicens.
p̄am: q̄ deus
Peto itaq̄
me cognosce eū:
culture eius
p̄ngit. Cui che
Ad notā dei
desideris: Rō pe
rōde p̄gredi
v̄m̄bz p̄ns
q̄m cum fide
m̄bz integritate
her et hīs silia
credidit clau

eadē qua de vitulo ablata fu-
cit nouitate p̄māsit. Cate-
narū quoq; nexūs mūstibi-
lis potestas exsoluit: fustes
in manu tenetis rigescunt.
in ferientis ictu mollescunt.
In aspectu patientis ista
sinceritas apparet: in verbo
enā ip̄o rationabilis veritas
cōprobat^r. Quid super est:
nisi ut huius hoīs gembus
aduoluti: veniā postulem⁹
sceleris. et rogemus ut nos
quoq; tale dnm̄ faciat cole:
qui auctores suos in omni pug-
na faciat victores. **E**cce
et ei et nos iudices et oēs
qui cont^r eū venerūt: nū-
q; nō ita eos superauēat ut
p̄bāstis. **I**gitur cū hec et
talia fuisset militib; p̄locu-
to: q̄ vniuersis militibus
ip̄e claudius gemb; eius
aduolutus. orabat dicens.
In veritate p̄bāui: q̄ deus
tuus verus ē. **P**eto itaq;
ut facias me cognosce eū.
et ad noticiā cultū eius
aliq; iacōe p̄tinge. **C**ui chri-
stus dixit. **A**d noticiā dei
p̄uenire desideās. **N**ō pe-
dib; tibi. s; corde p̄gendiū
ē. **T**atū ei vniūq; p̄ns
effiat^r deus: q̄ntū cum fide
mētis. et cordis integritate
quesierit. **H**ec et hys filia
dicere chasato. credidit clau-

dius t̄bung: credidit hilaria
uxor. **C**redūt duo filij eius
iason et maurus. credūt oēs
ama et familiaes eius. cre-
dūt oēs septuaginta illi mi-
lites: et cum suis et vni-
sib; eorū eodē die baptizati.
per singulos dies. a sc̄o chri-
stiano eruditione veritatis
desideratissime audiebāt:
et verbū xpi cū omni reue-
rentia et timore capientes. op-
tabāt p̄ dei noīe enā aduer-
sa p̄ferre. **V**erū q̄ longū
ē mirabilia q̄ deus per eos
fecerit enarrare: verū exitū
mūnem⁹. **C**ū oēs credidif-
sent deo. et impator nu-
meianus audisset: iussit
claudiū tribunū. ingenti saxo
cōstructū. in medio maris dai
p̄cipite. **C**ū at milites sin-
gillatim audiret. quicūq; se
negasset xpianū dimitti.
qui vero negare nolisset ca-
piti aputari: tantā grām
dn̄s concessit credentibus.
ut prius iason et maurus
filij claudij. enā nō interro-
gati xpm̄ se colere diceret.
et p̄ eius noīe cōfessionē
mōtis optaret. **H**os mi-
tates omēs vnamini^r: in
tra vna horā martiriū dno
cōsecurūt. **E**at at in loco
vbi decollati sūt cumculus
antiquus. **H**ūc emūdates:
p̄noctant xpianam simul m

vnū oīa corpa sepelierūt nō
longe ab vrbe. in via que sa
laria nūcupat. Corpora at
filiorū suorū collegit scā hy
laria vidya martiris claudh:
et singillatū condiens. in
sarcophagis singulis collo
cauit. Que dū assiduis ob
sequis circa scōrū corpa orat
deu tenta ē. Que dum trahē
tur: rogauit eos qui se trahē
bant dicens. **O**bscuro vos
pmitte me prius oracionē
meā complere: et veniā quo
cūq; volueris. **I**gitur dum
fessisset gūdū. accepit sacra
mentū dñi: et expandes ma
nus suas dixit. **D**ñe ihū
xpē q; te toto corde credo.
modo me affona cū filijs
meis: quos ex meo utero
ad tuū martiriū conuocasti.
Et haec dicens: p̄cetit se in
oracionē. Et dum oraret:
emisit sp̄m. Tunc illi qui
eā tenuerāt dolentes super
repentina morte eius: reli
querūt duas anallas eius
que cū ea erāt. **I**lle at sepe
herūt diligentissime. et sup
eā brauissimā ecclesia fabri
cauerūt. q; locus in quo de
fūcta fuerāt. eiusdē erat or
tus hylarie: et ex quo sancti
passi fuerāt. ibide sibi mā
sione collocarūt. **I**nterea
chysantū iussit infernali
retinei custodia: ut simul
cū dacia diuisis tormetozū

geneibus ageret. **E**rat igit
una custodia in carcere tulliano.
vnde putor horribilis asse
debat. q; cloacarū cum ali
degesta domozū stercora illuc
iugit deducebat. Et in hoc
decurso ut dymus eat ma
et lutea et ita tenebrosa cus
todia: ut penitus lucifluus
aer. nec signa ibi diei. nec
vestigium aliqd' lucis ostendet.
In hac ergo habitacione
ferro vincto chysantū mitti
t' nudus: dacia vero datur
ut ponat' in publico cotu
bermo metricum. Sed diuers
sis scōrū hys passionibq;
diuerso gene opus occurrūt.
Nā chysanto lux diuina
et odoramenta scā pstant:
dacie at leo fugiens de cauea
amphyteat dirigitur. **Q**ui
ingressus cellā illā in qua
dacia in orōne p̄sata pro
cūbebat. ipse quoq; leo p̄sū
uit se iuxta eam p̄nus: ut
videret' etiā ipse adorare illū.
qui p̄nciā suā deprecanti vir
gin exhibebat. **R**esactes
itaq; leonē m̄tū esse. mise
rūt ad eā quēdā turpissi
mū: qui in scelere corūp
tiois opmatissimū habebat
tur. **Q**ui ut ingressus ē
insiliuit in eū leo p̄sternēs
eū sub pedibus suis. et cepit
ad faciem virginis xp̄i res
pice. q; interrogans eā quid
lubet. **Q**uod intelligēs scā

scā

dixit. **A**duerte per filium
 dei. p quo martiry passioes
 libent amplector. ne cu m
 aliquo ledas. s pmitte eum
 sermone meu suscipe. **T**uc
 leo relinques eu. posuit se m
 ipso introitu: ut nec ille remp
 sus copia fugiendi arripet.
 nec alius possit intrare. **T**uc
 diat ad eu. **E**re ferocitas leo
 nis. audito xpi noie dat te
 uerena deo: et tu ho iaciosa
 bilis. m tatis criminibus te ex
 erces. ut ena m hoc quo mi
 ser gloriels. **T**uc ille pster
 nes se ante ea: cepit clamae
 dicens. **I**ube me hinc egredi
 sanu: ut ego clame omibus
 filiu dei xpm que colis: ipm
 solu veru ee deu. **T**uc daria
 iussit leom ut amouet se ab
 ingressu. **C**ui cu fuisset egs
 sus: clamae cepit per totam
 ciuitate dicens. **B**eatiss omes
 daria ee dea. **I**gitur diuersi
 venatores et diuersi ppli. du
 ad leone capiendu pgerent.
 hac deus leom virtute con
 cessit. ut oes capet: et quasi
 manu tenens. ita coprehen
 sos sine aliqua lesione ante
 pedes sctie dariae ponet. **T**uc
 daria alloquebatur omes di
 ces. **S**i pmissis uos xpo
 credituros. illesi poteritis ab
 scede: sm alias. nescio si dn
 vni auxilient vobis. **T**uc illi
 omes vna voce clamabat.
Cui no credit xpm veru deu

ee: viuis hinc non exeat.
Et hoc dicentes: ceperunt omes
 egredi vna voce clamantes.
Credite ppli romam. no ee
 alteru deu pter xpm. **T**uc p
 factus celerino noie. iussit
 igne accendi copiosum m m
 gressu celle: m qua eat daria
 cu leone. **E**d cu fieri videt
 leo: cepit expauesce et rugi
 tu dare. **C**ui beata daria ait.
Noli time. nec incendio tre
 mabeis neq capiels. neq m
 terfia poteris: s morte mori
 eis tua. **E**grederi securus et
 vade: q ille que i me hono
 insti. ipe te libeat. **T**uc m
 clinato capite. leo egreditur
 p medias turbas pploru. **N**ul
 lus eu vnq cepit: nemne
 ipe vnq lesit. **H**ic at qui
 ex ore eius icolumes euaserat:
 vniuersi baptizati sut. **N**u
 riata sut hec omnia numeia
 no impatori. qui pcepit p
 facto celerino. ut ambos ide
 chrysantu et daria. si no con
 sensisset sacrificijs. diuersis
 tormetoru generibq puniret.
Igitur cu cogit eos celerinus
 ad sacrificadu. et diuisa dicit
 et audiret: iussit scm chri
 santu cauleo ingenti suspe
 di. **C**us imponet cauleo chri
 santy. ligna omnia caulei co
 mmuta sut. vnicula vni
 sa disrupta sut: lapides quoq

que erat lateibus eius appli-
cande extincte sunt. Quicunq;
mittabat manū ad scām da-
riā. stupebat neruū eorū:
et p̄ dolorib; gemitū cordis
reddebat. Videns itaq; ce-
lerinus p̄fectus her̄ pehemēt
expauit: et cursu rapidissimo
ad impatorē p̄petans. cuncta
que gesta fuerat enarrauit.
Tūc numerianus impator.
nō virtutib; diuis her̄ s̄ ma-
lificis imputans. iussit eos
duā in viam salaria. atq; in
arenaio deponi: simulq; illic
vtrōsq; id est chrisantū et da-
riā viuos terra et lapidib;
obruī. Tūc beatus chrisantū
cū b̄ta virgine daria deponi-
tur in foueā: psalmis et ora-
cionibus insistent. facti sūt
in passione socij sanguis:
et sicut fuerat mētē coniuges.
ita q̄ in vno lectulo. i vna
fouea. i vna volūtate diuā-
tes. simul p̄tingerent ad coro-
nā. Igitur cū multa beneficia
deus venientib; ad eorū sepul-
chra p̄staret. euenit ut in
die natalis eorū. in fēmita ppli
multitudo conuēret. Hoc
cū fuisset numeriam auribus
intimātū: iussit ut in intro-
itu quo introierat in arpta
pares leuāctur. Qd̄ cum
fuisset impletū: de sublimi
super eos monte deiecit.
Omēs ergo p̄uit dū sacramē-
ta p̄cipere. et martirū gloriā

celebraret. ipi quoq; ad coro-
nā martirij p̄tingebat: in
quos dypodorus p̄sbit̄ erat.
et marimanus dypaconus.
et plurimū deicorū. Popu-
li autē multatido nec numero
nec noīe collecta ē: q̄ et la-
rimosū ēē et supfluit iudicia
uimus. Her̄ omnia sicut ges-
ta sunt scripsimus virgilius
et armemus fr̄es. a sc̄o ste-
phano in sede ap̄lica facti
p̄sbit̄. et diximus ad
omēs ecclias per orientē et
occidentē: ut sciat oīs mūdus.
q̄ martirys suos dñs chrisā-
tū et daria. cū multis filijs
in triūphū martirij et glori-
ā p̄petue corone suscepit. A-
men. **Incipit p̄logus
in passione sancti an-
dree apli.**

Passione sancti an-
dree apli. quā o-
culis n̄ris vidimus
omēs p̄sbit̄
et dypacones ecclia
ru achae: scripsimus vniuer-
sis ecclies que sūt in oriente
et occidentē. et meridie. et sep-
tentrione. in xpi noīe con-
stitutis. Pax vobis et vni-
uersis q̄ credunt in deū et in
trinitate p̄fectā: verū p̄m-
ingemū. verū filiū vngē-
mū: verūq; sp̄m sc̄m p̄cedē-
tē ex patre et filio: et hoc
ēē vngēitū filiū qd̄ est ille

qui genuit. Hanc fidei di
 diamus a scto andrea aplo dmi
 nri ihu xpi: cuius passione
 qua cora positi vidimus. p
 ut possimus explicamus.
Passio sa andree apli

Ro consul itaq
 regis patris ci
 utate mgressus:
 cepit cōpellere
 credetes xpo ad
 sacrificia ydolorū. Cui omne
 rens sancty andreas dixit.
 Oportebat ut tu qui iudey
 hom ee meruisti. iudicem
 tuū qui e i celo cognosceres.
 et agmū coleres: et colendo
 eū qui verus e deus. ab hys
 q veri dñi nō sūt animū re
 uocares. Egeas dixit. Tu
 es andreas qui destruis tem
 pla deozū: et suades hoibz
 ad hanc supsticiosa sectam.
 qua nuper detecta romam
 pmapes extirpāi iusserūt.
 Andreas respondit. Roma
 m pmapes nodū cognoue
 rūt hoc qd p salute homm
 venies dei filius. docuit y
 dola ista nō solū deos nō ee
 sed ee demonia pessima hu
 mano geni m mca. q hoc
 docent hoies vnde offendat
 deus. et dū offensus fuit
 auertat et non exaudiat.
 et cū auersus fuit et non
 exaudiet. habeant a dpa
 bolo ipi captiui: et tam diu

eos deludat. qd diu de corpe
 exeant. rei et nudi. nichil
 ferū pter pta portates. Ege
 as dixit. Ha supsticiosa et
 vana verba sūt. Na ihus
 vest cū pdicāet ista: iudei
 illū crucifixerūt. Andreas
 respondit. O si velis scire
 mysteriū crucis: q rāona
 bili caritate. auctor huam ge
 neis p restauraciōe nra hoc
 crucis patibulū. nō mutus
 s sponste suscepit. Egeas
 dixit. Cū traditq asseatur
 a suo discipulo. et a iudeis
 tentq. et presidī adductq. et
 ad petione iudeozū a mli
 tibus pfidis crucifigis: quō
 tu dicis subisse patibulū spon
 taneū crucis? Andreas respo
 dit. Ideo ego dico sponta
 neū. qm simul cū ipō fui cū
 a suo discipulo tradebatur:
 et anq tradetur. dixit nobis
 qd tradendq eet et crucifige
 dus p salute homm: et dieter
 na resurrecturū se ee pdixit.
 Cui cū finit meus petrus di
 cet. ppius tibi esto dñe ne
 fiat istud: indignatq sic ait
 petro. Vade retro sathanas:
 q nō sapiis que dei sūt. Et
 ut plenus nos instruet qm
 sponste passione suscepit:
 dicebat nobis. Potestate
 habeo ponedi aiām meā:
 et ptate habeo iterū assume
 di eā. Ad ultimū cū cenaret
 nobiscū et dicet. vnus vtm

fragmētū

me traditurus ē. et ad istam
vocē omēs cōristaremur: ne
nos suspensos cogitatio nra
trudaret aut. **C**ū dedero pa
nis de manu mea. ipse est.
Et cū dedisset vni ex condiscipulis
nris. et futua q̄ p̄
teita iā narraet: docuit se vo
lūtate fuisse tradedū cū nec
traditore fugiendo deseruit.
et in loco quo illū sciebat vē
turū eē p̄masit. **E**geas dixit.
Quare te prudētē virū istū
velle scitari: quē quocūq; pac
to. aut sponte aut inuitum.
cruci tamē cōfiteis affixum.
Andreas respondit. **H**oc ē
qd̄ etiā me dixisse retines: nō
nū ē mysteriū crucis. **Q**uod si
forte audire voluēs. reuera.
Egeas dixit. **M**ysteriū nō
p̄t dia: s̄ suppliciu. **S**ais an
dreas respondit. **I**pm̄ suppliciu
mysteriū redēptiois huma
ne. si paciēt̄ audias cōp̄babis.
Egeas dixit. **E**go quidē te
paciēt̄ audio: s̄ si tu me ob
temperat̄ non audieis. **I**pm̄
crucis mysteriū in te ipm̄ teror
quebo. **A**ndreas respondit.
Ego si patibulū crucis expa
uescere: crucis gloriā non p̄
dicare. **E**geas dixit. **I**nsans
sermo tuus. **P**redicator es
supplicij: q̄ p̄ audaciā penā
non times mortis. **A**ndreas
respondit. **N**on per audaciā
s̄ per fidē nō timeo penā

mortis: q̄ mors p̄ccatōrū pe
ssima ē. **E**t ideo te audire vo
lo crucis mysteriū. ut agm̄
forsitan credas: et credēs ad
reparationē aīe tue quoquo par
to p̄tingas. **E**geas dixit.
Restaurat̄ hoc qd̄ perisse do
cetur. **R**uḡ aīa mea perit:
ut ad eius restauratiōnē ve
mie per fidē debeā nescio quā
asseis. **A**ndreas respondit.
Hoc ē qd̄ te discere desidea
bā: ut dū p̄ditas aīas om̄
hōm̄ doquero. iusta restaura
tiōnē carū. per crucis imper
tū p̄nda. **P**rimus ē hō
per lignū p̄uatiōis mortē
induxit: et necessariū hoc
eāt geniū huāno. ut per lig
nū passiois. moēs q̄ ingressa
fuēat expelletur. **E**t qm̄ de
imaculata terra factus fuēat
hō primus. qui per lignū p̄
uatiōis mudo mortē ma
leat: natiō de imaculata ve
gine natus ē p̄fectus hō. i quo
dei filius q̄ primū hōiem fecit
vita et nā quā p̄diderūt per
adā hōies repararet. ac de
ligno crucis lignū cōcupisce
cie excludet. tendet i luce
imaculatas manus p̄ nam
b̄ m̄cotinet̄ extensis. p̄ sua
in cibo arboris vete. estā felis
accipit. in se suscipiens mor
taliatē nram. ut suā nobis
imortalitatem. ostendet. **E**
geas dixit. **I**ta ūba illis nar

... p̄ccatōrū pe
... om̄
... quā
... p̄
... et ve
... de sacra
... nec thau
... carnes. nec
... f̄ ima
... m̄
... carnes
... p̄
... et eius
... agnus q̄
... p̄
... et cū vere
... et vere car
... p̄
... eius sit vi
... ut d̄
... et
... **E**geas dixit. **Q**uō
... **A**ndreas
... quō
... forme
... d̄
... **E**geas dixit. **E**go
... hūis
... **A**ndreas
... hōiem
... stitua
... p̄
... p̄
... **A**ndreas
... **A**ndreas

91
tate potes q̄ tibi credit: michi
autē nisi hoc consencias. ut
sacrificiū dñs omnipotentib⁹
offerat. in ip̄a cruce quā lau-
das te suscitātū affigi p̄cipiā.
Scr̄us andreas respondit. **O**-
potenti deo qui vnus et ve-
tus ē. ego om̄i die sacrifico.
nō thuris fumū. nec thaurū
rū mugentiū carnes. nec
hyrcorū sanguinē: s̄ im-
maculatū agnū cotidie in ara
crucis sacrifico: cui⁹ carnes
postea q̄ om̄is ppl⁹ crede-
rūt manducauit. et eius
sanguinē bibit. agnus q̄
sacrificat⁹ ē. integer p̄seue-
rat et viuus. **E**t cū vere
sacrificat⁹ sit. et vere car-
nes ei⁹ manducate sint a pplō.
et vere sanguis eius sit bi-
bitus: tamen ut dñi integer
p̄maneat. et immaculat⁹ et
viuus. **E**geas dixit. **Q**uō
p̄t hoc fieri? **S**cr̄us andreas
respondit. **S**i vis scire. quō
hoc p̄t fieri: assume formā
discipuli. ut possis doceri qd̄
queris. **E**geas dixit. **E**go
q̄ te tormētis exigā huius
s̄xi noticiā. **S**cr̄us andreas
respondit. **N**ovor te hōiem
p̄ludetē ad tantā stulaciā
deuolutū: ut putes tormētis
metibi diuina pandē sacrificia.
Audisti m̄steriū crucis: au-
di m̄steriū sacrificij. **S**i credi-

deis xpm̄ filiū dei. q̄ crucifixus
est a iudeis. verū deū esse
panda tibi quo ordine occisus
vuiat agnus: q̄ cū sacrificatus
et comestus fuit. integer ta-
mē et immaculat⁹ in suo regno
p̄maneat. **E**geas dixit. **E**t
quō agnus in suo regno p̄ma-
net. cū sit occisus: et ab om̄i
pplō ut a s̄sc̄is deuoratus ē.
Scr̄us andreas respondit. **S**i
credideis ex toto corde tuo dis-
cere potes: si at̄ credere nollu-
eis. p̄mit̄ nūq̄ ad indagaciōē
hui⁹ v̄itatis attinges. **T**unc
v̄itatus egeas: iussit eū in car-
cere trudi. **U**bi dū eēt inclu-
sus. v̄it ad eū multitudo pe-
ne totius p̄uincie: ita ut egea
vellent occidē. et beatū andre-
ā fractis apostolū ianuis libe-
rā. **T**ūc scr̄us andreas h̄is
verbis pplm̄ admonuit dicens.
Nolite fr̄es mei q̄tē dñm n̄r̄m
ihū xpm̄ in sedicione dyabolica
exitate. **N**ā tradit⁹ dñs om-
nē paciētiā p̄buit. **N**on cō-
tendit. nō clamauit: nec in
plateis eū aliquis clamātē
audiuit. **H**abete ergo silē-
tū quietē et pacē: et non
solū meū martiriū nolite in-
pedire. verū etiā vosip̄os q̄
adletas dei p̄pate. ut v̄icatis
minas dyaboli in tepido animo:
plagas at̄ per toleraciā corporis
sup̄petis. **S**i ei⁹ terror timēdus
ē: ille ē v̄iq̄ metuedus qui
finē nō habet. **N**ā h̄ilanus

timor similis est fumo: et subito cum excitatus fuerit evanescit. Et si dolores timidi sunt: illi sunt utique formidandi qui sic capiunt ut nunquam finantur. **I**sti enim dolores aut leues sunt ut tolerari possint: aut graves sunt: et cito vitam exciunt. **I**bi autem dolores eterni sunt: ubi est cotidianus fletus et gemitus et luctus sine fine: et cruciatus: ad quem egeas consulere non timet. **E**stote ergo magis parati ad hoc: ut per temporales tribulationes ad eterna gaudia pertingatis: ubi sepe letemur: semper floreamus: semperque cum christo regnemus. **H**ec et hinc similia. **S**anctus andrea apostolo per totam noctem populum admonente dum lux diei in mane praeipet: misit egeas consulere: et adduxit ad se sanctum andream apostolum: ac sedens per tribunal dixit. **E**stimante nocturna cogitatione renouare amicum tuum a stulticia: et a christi tui laude cessare: ut possis nobiscum non amittere gaudia vite. **S**tultum est enim vltro velle ad passionem crucis ire: et ignibus ac flammis se ipsum pessimum destinare. **S**ans andreas respondit. **G**audia tecum habere potero: si credens christum dimittas cultum idolorum. **S**piritus enim me misit ad istam punitam: in qua non puen-

iplum domino adquisiui. **E**geas dixit. **I**deo te sacrificie compello: ut isti qui per te decepti sunt populi: relinquat vanitatem tue doctrine: et ipsi dominus offerat gratia libamina. **N**ulla ei in achaia remansit ciuitas: in qua non templum deorum derelictum sit et deserta. **E**t nunc iterum per te restaurentur cultus deorum: ut deus qui contra te uati sunt placari possint: et in nostra possis amara permanere. **I**n autem diuisa per defensionem deorum precibus supplicia: et post haec omnia crucias quam laudasti patibulo te affigi precipia. **S**ans andreas respondit. **A**udi fili mortis: et stipula eternis parata incendens: audi me seruum domini et apostolum ihesu christi. **S**icut usque in maius tecum ego resura fidei: ut rationis capax: ueritatis defensor effectus: idola uana contempnes: et deum qui est in celis adorares. **S**ed quia in impudencia tua perduris: me putas minas tuas posse formidare. **Q**uidquid tibi videtur in supplicis manus excogita. **T**anto enim meo regi ero acceptior: quantum per eius nomine fuerit permanens in tormentis confessor. **T**unc namque egeas consulere: iussit apostolum christi tormentis affligi extesum. **Q**ui cum septe terminos transisset: eleuatus atque adductus est ante eum. **C**ui egeas dixit. **A**udi me andrea: et

angustus consiliu
non fecit: an
panculo
Ego au
sem: et crucias
debo prius q
et cruciatu eternus
peris euadere
pseuerantia
p
meu in meo:
passioe conturbor
aut unus diei
aut duorum
aut cruci
per omnia amara
ad fine. **U**nde de
augme
et
indignat
affigi precept:
ut
et pedibus q
ne claus
sed cruci
longo cruciatu
con
fletu et plor
ut dicitur. **I**n
ad fecit ut
aut
ut no
passioe eius
et equalis erat:
no cessans
ad locu ubi
videns ea alio
voce magna
q in corpore

ab effusioe tu sanguis conspu
 reuota. **Q**d si non feceris: cru
 as facia tu mittere patibulo.
Andreas respondit. **E**go cru
 as xpi seruus sum: et cruas
 trophæu optare debeo potius q̄
 timere. **T**ibi at̄ cruciatu eternus
 debetur: quē potes euadere.
 si postq̄ p̄baueis p̄seueraciā
 meā uel sic credideris xpo.
Ego ei de tuo mteatu timeo:
 non de mea passioe cōturbor.
Passio ei mea aut̄ unus diei
 spaciū occupat. aut̄ duozū.
 aut̄ multū triū. tuus at̄ crua
 atus. nec per̄ m̄lia annozū
 puenire p̄t ad finē. **U**nde de
 sine iā miseras tuas augmē
 tā: et igne tibi metipi eter
 nū accende. **T**ūc indignatq̄
 egeas. crua eū affigi p̄cepit:
 mandās hoc q̄stionarijs. ut
 ligatis manibz et pedibus q̄
 m̄ cauleo tendētur. ne clauis
 affixus cito deficeret. sed crua
 ter̄ p̄pauis longo cruciatu. **C**ūq̄
 eū carmifices duceret: cōtur
 sus maximo factq̄ ē plorū
 uociferaciū ac dicentiū. **I**us
 tus hō et amicus dei qd̄ fecit ut
 ducatur ad cruce. **S**us autē
 andreas rogabat p̄p̄m. ut nō
 impediret cursū passiois eius.
Gaudēs ei et exultās ibat:
 et a doctrina sua nō cessans.
Cū ued̄ puenisset ad locū ubi
 crux patā eāt: uidens eā alo
 ge exclamauit uoce magna
 dicens. **S**alue crux q̄ in corpe

xpi dedicata es: et ex men
 bus eius tamq̄ margaritis or
 nata. **E**t quidē anq̄ ascendet
 m̄ te dñs nr̄ ihus xpus. timo
 re tertenu habuisti: nūc autē
 amore celeste optinens. p̄ uoto
 suscipis. **O**si sciretis a credē
 tibz q̄ta m̄ta te gaudia habent.
 q̄taq̄ muneā p̄pata. **B**ecurus
 igitur et gaudens uenit ad te.
 ita ut et tu exultās suscipias
 me discipulū eius q̄ pependit
 m̄ te: q̄ amator tuus semper
 fuit. et desiderauit āplere te. **O**
 bona crux que decore et pul
 chritudine de mēbris dñi sus
 cepisti. diu desiderata. sollicitate
 amata. et sine int̄missione
 q̄sita. et aliq̄n iā cōcupisciti
 aō p̄pata. accipe me ab hōi
 bus et redde me magistro meo:
 ut per te me recipiat qui per
 te me redemit. **E**t hec dicens
 exspoliavit se: et uesimēta
 sua carmificibz tradidit. **Q**ui
 accedentes leuauerūt eū in au
 tem: et extendentes fimbriis
 totū corpus eius. sicut eis ius
 sū fuerat suspendērūt. **A**stāte
 turba ad uiginti milia uirorū:
 m̄ quos fuit eāt egeē noīe
 stratocles. qui simul cū p̄plo
 clamabat. iniusto iudicio sc̄m
 uirū hoc pati. **S**us ued̄ an
 deas confortabat m̄tes ce
 denciū m̄ xpo: et hortabat̄
 toletaciā tempale. dicens m̄
 cūl eē condignū passioe ad

remunerationē cōpensacionis
eterne. Interea vadit omnis
plus cū clamore ad domū
egree: et omnes patē clamantes
dicebat. virū pudicū. sūm or
natū moribz. bonū doctore.
piū. modestū. rationabile.
non debē her pati. s̄ debere
deponi de cruce: qui iā sc̄da
die in cruce positus. veltatē
p̄dicatē non cessat. Tūc ege
as pauescens p̄lm̄ p̄mittit
eū deponē: et simul cepit ire.
Quem videns sc̄us andreas
dixit. Quid tu ad nos egea
venisti? Si vis credē ī xpm̄:
sicut p̄misi ap̄iet tibi via
indulgentie. Si autē ad hoc
venisti tantū ut me absolvas:
ego p̄mitto h̄mc de ista cruce
vivens ī corpe deponi non
potero. Iā em̄ regem meū
video. iā adoro. iā in consp̄u
eius letus cōsisto. ubi sūt an
gelozū concordie. ubi ip̄e solus
im̄pator regnat. ubi lux si
ne nocte ē. ubi flores nūq̄
marcescūt. ubi dolor nūq̄
sc̄itur. nec p̄metristicē au
ditū ē: ubi leticia et exulta
tio finē non habet. O cruce
beata sine amore tuo ad illā
regionē nullus attingit. nul
lus ingreditur. Sed de tuis
egrea miserns doleo: q̄ pa
tus te expectat eternus int̄i
tus. Cuiā q̄ te miser dū ad
huc potes: ne tūc mapias
velle cū nō potes. Mittetes

autē manus carmifices ad
cruce: nō poterat p̄mitus
contingere eū. Et subinde
alij atq̄ alij se ingeretes ut
solvent eū: nullq̄ poterat cō
tingere eū. Stupebat ē bra
chia eozū: quicūq̄ extendisset
manus ad solvēdū eū. Tūc
ip̄e beatus ap̄tus adunās p̄lm̄
dixit. Oro vos oēs fr̄es. ut
vnā oracionē p̄rus ad d̄m̄
nr̄m fundā: et ita me solu
paciem. Eo quoq̄ adunāte:
adqueut plebs. Tūc beatus
andreas ap̄tus. cū ingēta cla
moē dixit. Non me p̄mittas
dn̄e famulū tuū ex hac hora
a te separi. tempus ei ē ut cō
medes terre corpus meū: et
me ad te veniē p̄cipias. qui
vitā tribuis sempiterna. Tu
es magister meus xpm̄. quē
dilexi. quē vidi. quē secutus
sūm: quē cognoui. quē in ista
cruce confiteor. Et sicut ego
te vno verbo aydun. sic mō
ī isto ~~ip̄e~~ verbo me exaudi:
et anq̄ corpus meū de cruce
soluat. assume me. Et cū
hec dixisset. videtibz auctis
splendor nimis sicut fulgur
de celo venēs emanat: et
ita arādedit eū. ut p̄mitto
p̄e ip̄o splendore. oculi hūi
eū non possent asp̄icere. Cūq̄
p̄mansisset splendor dimidie
hore spacio. abscedete lūe e
missit sp̄m̄: simul cū ip̄o lūe
p̄ges ad d̄m̄. Tūc maxilla

matronarū
statim ut
p̄p̄isse ad
ad cruce. et suo
om̄ reuerētia
et cōduit
et in loco ī quo
sepelendū. Illi
Eras vob̄ ita
p̄m̄. d̄ponēbat
publ̄m̄ face:
am̄ facione cōf̄
et p̄lm̄ d̄stinae.
m̄ con
a diabolo ar
et in medio cui
volūtatis exp̄m̄
fr̄itri eius
aut̄ sc̄atorles: et
f̄mos suos et dixit
p̄m̄ h̄p̄m̄atos eū
p̄p̄e at̄ de facul
m̄ m̄ch̄i quē sicut
Non m̄ch̄i p̄mittat
m̄ch̄i xpm̄. cui
ego de vob̄ fr̄es
cōm̄gā. ne polla
cūm̄ eius: i ap̄lm̄
sicut p̄ amore pe
c̄dere. p̄t at̄ gesta
ad cōp̄m̄ p̄m̄iam
p̄m̄ p̄m̄: p̄die la
p̄m̄: ubi etiam
p̄m̄ eius benefi
p̄m̄ p̄m̄ diem. Ta
t̄m̄e m̄asit ym̄uet
nullus remanēt. q̄
saluat̄ m̄o d̄o.
iōnes saluos fieri.
p̄m̄one veltatis sue

quedā potentissima matronarū
 in speculo posita. statim ut
 cognouit ap̄lm̄ preuise ad
 d̄m̄. accessit ad cruce. et suo
 rū solacio cū om̄ reuerētia
 deposuit corpus. et cōduuit
 aromatibz; et in loco i quo
 se constituit sepeliendū. illic
 eū sepeliuit. Egeas uerū un
 ty cohit. p̄lm̄. disponebat
 contestationē publicā facē.
 et ad resatē accusationē conf
 maximilla et p̄lm̄ destināe.
 Sed cū hec ordinat. in con
 spū officij sui a dyabolo ar
 reptus ē. et in medio ciui
 tatis foro uolutatus expun
 uit. P̄ncipatē fr̄tri eius. p̄
 cui nomē eāt stratorcles. et
 misit seruos suos et dixit
 eis. ut mē byathanatos eū
 sepeliēt. Ip̄e at̄ de facul
 talibz; eius nichil quesuit
 dicens. Non michi p̄mittat
 d̄ns ih̄s̄ meus xp̄s̄. cui
 credidi. ut ego de hoīs fr̄s
 mei aliq̄ contigā. ne polla
 at me crimē eius. q̄ ap̄lm̄
 d̄m̄ ausus fuit p̄ amore pe
 cūe occidere. Hec at̄ gesta
 sūt apud achap̄ p̄ncipiam
 i ciuitate patris. p̄ die ka
 ledas decembz; ubi etiam
 p̄stant̄ gloriosa eius benefi
 cia usq; in p̄ntē diem. Ta
 tus at̄ timor̄ inuasit ymuer
 sos. ut nullus remanēt. q̄
 nō crederet saluatori m̄o deo.
 q̄ uult oēs hoīes saluos fieri
 et ad agnitionē ueritatis sue

uente: epi gloria in sc̄la sc̄lo
 rum Amen. *In ap̄t
 immaula de sc̄o andrea:*

- D**e matheo ap̄lo. et que in mar
 imdone acta sūt. *Cap. iij.*
- D**e ceto illuato. *ij.*
- D**e puero suscitato. *ij.*
- D**e postato puero cui mat̄ impregat
 crime. *ij.*
- D**e gratino ac filio et uore ei. *v.*
- D**e septē demonibz; a uicea expulsis. *vj.*
- D**e mortuo suscitato. *vij.*
- D**e comotioē maīs sedata. *vij.*
- D**e latrobz; obstupefactis. *ij.*
- D**e h̄is qui in nauī crediderūt. *ij.*
- D**e nuptis p̄uozū. *ij.*
- D**e exos et p̄uozū eius. *ij.*
- D**e filio carpiam debili. *ij.*
- D**e mortuo suscitato. *ij.*
- D**e filio medete et puais ei. alibz;
 infirmis sanatis. *ij.*
- D**e debili filia cuiusdā sanata. *ij.*
- D**e demone expulso. *ij.*
- D**e uirino p̄onsule ac filio eius
 ac milite suscitato. *ij.*
- D**e serpente infecto et mortuo
 suscitato. *ij.*
- D**e reuelatioē passionis b̄ti ap̄li. *ij.*
- D**e eo qui in malē cecidit. *ij.*
- D**e libris p̄onsule et fide ei. *ij.*
- D**e trophime et uore p̄onsulis. *ij.*
- D**e x̄i mortuis suscitatis. *ij.*
- D**e difficultate partus cuiusdā mu
 lieis. *ij.*
- D**e postato et seruo eius. *ij.*
- D**e demoniais sanatis ad balneū. *ij.*
- D**e nicholao sene. *ij.*
- D**e antiphane. et uore et seruo. *ij.*
- D**e maximilla uore p̄onsulis
 egee. *ij.*
- D**e debili sanato. *ij.*
- D**e tribus ceas illuatis. *ij.*

84
auditū. palatias gressum. le
psis mundicia. mortuus vita.
mmeſa clemēga largiri dig
natus es: apēi queſo oculos
ſerui tui. ut eat ad anūciā
dū verbū tuū. Et ſtati lo
cus ille cōtremuit. et lumē
reſuſcit in carne: et oculi be
ati apli reſtaurati ſūt. et
auctorū cathene conſtrictę
ſūt. et trabes in q̄ pedes eo
rū coartati erāt ſaſſa eſt:
et oēs magnificabat deū
dicentes. q̄ magnus ē deus
quē p̄dicat ſerui eius. Tūc
educta per beatū andream
de carne. abijt vnusquīſq̄
ad p̄p̄ia ſua: matheus at
reſeſſit a loco illo. Demq̄
andreas aplus p̄dicabat in
colis verbum dei. Cognos
cētes at̄ hoīes illi. de carne
ris vnctis que acta fuerāt:
apprehenſū andream ligatis
pedibus trahēbat per plate
as ciuitatis. Jam eī capilli
capitis eius euellebātur. et
ſanguis defluebat de capite:
et orauit ad dñm dicens. A
pēi queſo dñe oculos cordis
eoſq̄. ut cognoscant te deum
verū. et deſiſtāt ab hac mi
quitate: et ne ſtatuas illis hoc
peccatū. q̄ neſciūt quid faci
unt. Et ſtati timor mag
nus factus ē ſuper habitatoēs
ciuitatis illius: et dñm iſſo a
plō dicebat. Percauimus in

te: neſcientes q̄ faceremus.
Rogamus ergo te dñe. ut re
mittas nobis delictū. et de
moſtres nobis viā ſalutis:
ne deſcendat ira dei ſuper ci
uitatem iſtā. **H**ec eī dicen
tes: p̄ſtrati erāt ſolo ante pe
des ſc̄i andree. **Q**uibz ille
erectis. predicabat dñm ihm
xp̄m: et miracula que fecit
in hoc mūdo. et qualiter ip̄m
mūdū iā perēntē p̄p̄io ctuo
re redemit. At illi credentes
baptizati ſunt ī noīe p̄ris.
et filij. et ſp̄us ſc̄i: accepta
peccatorum remiſſioe. **2m.**

H Andreas at̄ recedens ab
eo loco: vāit in regione
ſuam. Cūq̄ deambularet cū
discipulis ſuis: acceſſit ad eū
cecus quidā et ait. **A**ndrea a
poſtule dei. ſcio q̄ potes mi
chi reddē viſum et nolo eū
recipere: ſed deprecor ut iubeas
hīs qui tecū ſunt cōferre mi
chi pecuniā. de q̄ veſtitiū ha
beā ſufficientē et pictū. Cū
beatq̄ andreas. vere inquit
cognoſco. q̄ nō ē hec vox hoīs
ſed dyaboli: qui nō ſunt hoīem
iſtū viſū recipere. Et cōuer
ſus tetigit oculos eius: et
cōfeſſim recepit lumē. et glo
rificabat deū. Cūq̄ indumē
tū habet vile et hiſpidū: ait
ap̄lus. **A**uferte ab eo veſtimē
ta ſordida: et date ei veſtimē

tū nouū. Exspoliatibz se pe
ne omnibus: aut aplūs. Et
suffiat hoc ampat. Et sic
accepto vestimēto: grātiās
agens redyt ad domū suā.

Demetrius at *Cap. 3. m.*

Oprimū ciuitatis amaseo
tū erat puer egiptus: quē
amore vnicō diligebat. Or
ta at in eo febr: spm exala
uit. Demqz auditis signis
demetrius que faciebat beatus
aplūs venit ad eū: et padēs
cum lacrimis ante pedes eius
ait. Nichil tibi difficile con
fido mīster dei. Ecce qz puer
meus quē vnicō diligebam
mortuus ē: et vrgo ut adeas
domū meā. et reddas eū mi
hi. Hec audiens beatus a
plūs: condolens lacrimis
eius. vēit ad domū in quo
puer iacebat. Et predicans
diuissime ea que ad salutē
ppli ptinebat: cōuersus ad
feretrū ait. Tibi dico puer.
In noīe ihū xpi filij dei.
surge et sta sanus. Et con
festim surrexit puer egipti
us: et reddidit illū dño suo.
Tūc oēs qui erāt in alexandria
crediderūt deo: et baptizati
sunt. *Cap. 4. m.*

Per quidā socratus
noīe xpianus. vēit
secretus ad beatū andrea
dicens. Mater mea concu
puit formā speciei mee.
et iugit me insectatur ut

comiscare ei: qd' ego mīser
dū exicans refugi. At illa
felle cōmota adyt pconsulē
ut crimen suū pnat in me:
et scio cū accusatus fuero.
qz nichil ad hec respondebo.
Saxus at dūco vitam amē
tere: qz matris detegere ci
men. Rūc at tibi hec con
fiteor. ut dignis p me dñm
exorāe: ne innocens caream
pnti vita. Hec eo dicente:
venērūt ministri pconsulis
accescentes eū. Beatus vō
aplūs facta oraqōe surrexit:
et abyt cū puero. Mater at
mīstant' accusabat eū dicens.
Hic dñe pconsul oblitū ma
terne pietatis affectū. suppo
se i me cōuersus ē: vrgo po
tū eripi. ne ab eo violaret.
Cui ait pconsul. Dic puer
si verā sunt ista qz mat' tua
psequitur. At ille tacebat.
Iterū atqz iterū interroga
bat pconsul: et nichil ei
respondit. Dumtē autē eo
in silencio: pconsul habebat
cū suis consiliū quid ageret.
Mater at puē cepit flere.
Ad quā beatus aplūs ait.
O mīserū. que fetus emi
tis amāntudis. ob supzū
qd' in filiū agere voluisti:
quā in tantū concupiscētia
papatant. ut vnicū amitte
filiū. libid' me insectante nō
metuas. Hec eo dicente: mi

ponul. Dep
agere vo
et in
Ponsul at
uigit
pernade re
an
recludi:
suphans
Orante at
magnus
factus est:
de sede cecidit:
debuert
paussa atui
Cui pron
sancti
peru
ne nos terra
Orante at beato
terremotū:
tomitua
at' cernuus
necbat: aut
senos. Pon
verū
deū cū om
et baptizati sūt
Cap. 4. m.
filii.
filij. dū
muliere lauaē
pōto sensu
Orati
ad pro
ut
ad se venire:
febre
vrgo: vō

her ait. **A**udi pconsul. Post
 q̄ filius meus hoc agere vo-
 luit. hōi hinc adhaesit: et nō
 discessit ab eo. **P**consul at
 de hys ita comotus. iussit
 puerū in cullen parricide re-
 cludi et in flumen p̄ia. an-
 dreā at in carcere recludi:
 donec ex cogitatis supplicijs
 et ipm pderet. **O**rante at
 b̄to ap̄lo. terremoty magnus
 cū tonitru grau factus est:
 et pconsul de sede cecidit:
 et omēs terie decubuerūt.
Mat vero puero p̄issa aruit
 et mortua est. **T**unc pcon-
 sul p̄stratq̄ pedibus sancti
 ap̄li ait. **M**iserere p̄erū
 tibus famule: ne nos terra dei
 degluciat. **O**rante at beato
 apostolo cessauit terremoty:
 fulgur quoq̄ at tonitrua
 quenerūt. **I**p̄e at aruens
 eos qui turbati iacebat: aut
 tos reddidit sanos. **P**con-
 sul vero suscipiens verbū
 dei. credidit in deū cū om̄i
 domo sua: et baptizati sūt
 ab apostolo dei. **T**am
Qratim quoq̄ **¶**
Senopenfis filius. dū
 in bāneo a muliere lauaē-
 tur: a demone p̄dito sensu
 grauē cruciabat̄. **O**rati-
 nus at misit eplam ad pro-
 consule. in qua rogabat ut
 andrea oraret ad se venire:
 sed ip̄e apprehensus febre
 grauē egrotabat. **V**xor veō

eius ab p̄dropico morbo in-
 tumueat. **D**eprante igitur
 pconsule: andreas ascenso
 vehiculo. uenit ad ciuitate.
Cūq̄ introisset in domum
 gratim. cōturbauit sp̄us ma-
 lus puerū: et uenit et padit
 ante pedes beati ap̄li. **Q**ue
 ille marcpans: discede inquit
 huam genēis inimice a fa-
 mulo dei. **E**t statim multū
 clamit̄ ab eo discessit. **E**t
 ueniens ad stratu uiri ait.
Recte ergo egrotas in dōmo
 de: qui relicto p̄prio thoro
 miscis scorto. **S**urge i noie
 d̄m ih̄u xpi et sta sanus.
 et noli plura peccare: ne ma-
 iore egrotacione maris.
Et sanaty ē. **M**ulieri quoq̄
 dixit. **D**ecepit te o m̄felix
 mulier concupiscentia oculorū:
 ut relicto cōiuge alius mis-
 ceas. **E**t ait. **O**ne ih̄u xpe
 deprecor p̄ia m̄felicordia tua.
 ut exaudias seruū tuū. et
 p̄ra. ut si her mulier ad ce-
 nū libidis qd̄ prius gessit.
 fuit conuoluta. nō sanetur
 om̄ino. **C**erte si scis d̄ne
 cuius potentia ena futua p̄
 noscunt. qd̄ se abstinere pos-
 sit ab hoc flagitio: te iuben-
 te sanetur. **H**ec eo dicente:
 disrupto per m̄feriore parte
 humore. sanata ē cū uito suo.
Beatus at ap̄lis fregit pa-
 nē: et dedit eis. **Q**ui gr̄as

nus usq; ad hoc tempus etas
 pducta est: ut sineis mei
 apparuit. in filij sinus epe
 dam. Cūq; her et hns sim
 lia deplorates. cadaver von
 ferando psequēt^r affuit a
 plus dñi: condolensq; la
 ms corū ait. Dicite michi
 quoso. quid hinc puerū
 dit conpigit. ut ab luce har
 mignat. At illis p timore
 nichil responderib; a famu
 lis aplūs her audiuit. Quē
 inquit uueis iste in cubi
 lo solus: aduenerūt subito
 septe canes. et retuerunt
 in eū. Ab hns ergo miser
 rime discriptus: cecidit et
 mortuus ē. Tūc beatus an
 dreas suspiciens. et in celū
 oculos erigens: cū lacrimis
 ait. Sāo dñe. q; demonū
 corū fuerūt infidie: quos
 expuli a nprea vrbē. Et nūc
 rogo ihū benigne ut resus
 cates eū: ne congaudeat ad
 uersarius huām generis de
 eius mteitu. Et her dicens:
 ait ad pñm. Quid dabis
 michi: si resatuero tibi filiū
 tuū saluū? Et ille. Nichil
 eo habeo piosius: ipm em
 dabo si ad vitā surrexerit te
 iubente. Beatus vero aplūs
 iterū ad celū expansis mā
 bus orauit dicens; Redeat
 quoso dñe aīa pueri. ut isto
 resusatato. relictis pdolis
 aucti ad te cōuertant^r: fiatq;

eius uiuificatio salus qm pe
 reuāū. ut iā non subdantur
 morty. sed tu effecti vitā mere
 antur eternā. Respondētib;
 at fidelibus amen: cōuersus
 ad feretrū ait. In noīe ihū
 xpi surge: et sta super pedes
 tuos. Et statim admūate po
 pulo surrexit: ita ut oēs qui
 aderant uoce magna clama
 rent. Magnus ē dñs ihūs
 xpūs: que pdicat seruus eis
 andreas. Patētes at pueri
 multa mureā dederūt filio
 suo: que bto aplō obtulit.
 Sed ille nichil ex hns accepit:
 puerū tantū secū macedonā
 tre papiens. salutaib; ver
 bis instruxit. **Cap. viii.**

Agressus inde aplūs dñi
 nauim conscendit: in
 gressusq; helleppontū fretū
 nauigabat ut ueniret bzan
 cū. Et eae cōmotū ē mare.
 et maubuit super eos ventus
 ualidus: et mergebatur na
 uis. Demq; p̄stolantib; cū
 tis p̄uulū mortis. orauit an
 dreas aplūs ad dñm. p̄api
 ensq; vento siluit. fluctusq;
 maīs quieuerūt: et t̄quil
 litas data ē. Creptiq; omēs
 a p̄nti distrimē. bzancaū
 puenerūt. **Cap. ix.**

Tnde p̄gressi ut uenirent
 thpacias: occurrit eis multa
 tudo hom̄ euaginatis gladys.
 lanceas manu gestātes: qui
 volebāt in illos retuere. **Qd**

cū vidisset andreas ap̄lus
faciens quas signū cont̄ eos
ait. Oro dñe ut deadat pat̄
eorū: qui het eos age m̄fuga
uit. Conturbent̄ virtute
diuina: ne noceat sperantes
in te. **H**ec eo dicente ange
lus dñi cū magno splendore
pterens. tetigit gladios co
tū: et corruerūt prom in
terrā. Transiensq; beatus
ap̄lus cū suis: nichil ē lesus.
Omēs ei pietatis gladijs
adorabāt eū. Angelus quoq;
dñi discessit ab eis. cū mag
no luce. **Capitulum viii.**

Sanctus vep̄ ap̄lus pue
nit ad berythum ciui
tate thacie maritimā: et
mucit̄ ibi nauū q̄ in macedo
niā p̄p̄abat. Apparuit ei
ei uerū angelus dñi: et ius
sit ei ingredi nauim. Tunc
p̄dicans in nauim verbū dei.
credidit nauita ī dñm n̄m
ih̄m xp̄m. et oēs qui cū eo
erāt: et glorificabat ap̄lus
suis deū. qd̄ uerūmāni desuit
qui audiret p̄dicationē eius.
aut qui crederet filiū dei oī
potentis. **Capitulum viii.**

Herūt at̄ duo viri in
philippis fratres. et v
m quidē erat duo filij. alter
due filie: quibq; erat facultas
magna. eo qd̄ eent̄ valde
nobiles. **D**ixitq; vnus ad
alterū. Ecce sūt nobis opes
eximie. et nō ē de ciuibus
qui digne copulet̄ generāōi

nre: sed vem et fiat nobis
vna domus ex omnibus. **S**i
h̄ mei accipiant filias tuas:
ut opes n̄r facilius cōiū
gant. **P**lacuit h̄c sermo
sermo fratri: et mitto fede
obligauerūt hanc cōuē
tiā per arabonā quā pat̄
puerorū misit. **D**ato igit̄
die nuptiarū. factū ē ver
bū dñi ad eos dicens. **N**oli
te cōiūgere filios vros donec
veniat famulus meus andre
as: ip̄e vobis que agere de
beatis ostendet. **I**n ei thala
mus p̄p̄atus erat. et cōiūue
vocati: et oīs apparatus nup
tialis ī p̄mptu tenebatur.
Tercia vero die aduenit beatus
ap̄lus. et videtes eū gauisi
sūt gaudio magno: et occur
rentes ei cū coromis p̄dēnt̄
ante pedes eius et dixerūt.
Te admoiti p̄stolamus famu
le dei: ut venias et amūas
nobis quid faciam. **A**ccipi
mus ei verbū: ut non antea
cōiūgeretur filij n̄r q̄ tu ve
nires. **E**rat tūc vultus beati
ap̄li sicut sol relucens: ita
ut oēs admirarent̄ et hono
raret̄ deū. **C**uius aut̄ ap̄lus
Nolite filij nolite sedua
nolite decipe hos iuuenes.
quibq; p̄t̄ fructus apparere ius
tiae: sed magis penitentiā
agite. q̄ deliquisus in dñm.
ut p̄p̄mos sanguē velleis

... nos
... aut̄ euerim
... ab m̄co
... p̄p̄issa
... m̄ca
... dixerūt
... d̄p̄ris p̄
... d̄i tū: q̄ n̄r
... hor d̄luti.
... vidēt̄ apl̄i
... tamq̄ angeli
... Magna et m̄
... tua vr
... d̄m. **P**ere
... q̄ deus loqu
... Quibus s̄is apl̄i
... sine pollūōe
... ut sit deus v
... m̄cedē
... sempit̄na
... nullo claudat̄ fine
... apl̄i. et benedi
... **Capitulum viii.**
... quid̄ uenit̄ in t̄p̄
... nobis valde
... opibus: ep̄ous nōie
... beati apl̄i. n̄q;
... p̄p̄is: et p̄
... pedes eius. rogabat
... **O**stende michi
... via veritatis:
... ad verus m̄p̄er
... misit te. **S**uis
... p̄diquit̄ ei dñm
... et credidit adoles
... s̄is apl̄o: m̄
... p̄p̄is.

fectus est. Et adhibentes scilicet volebat ascendere i iuste
ga: ut eos interficeret gladio.
Dñs at exerauit eos: ne vi
deret ascensu scalaru. Cuius
in hac pueritate dilarent:
quidam hsmachus e auibus
ait. Ut qd o viri casto vos
labore consumitis? Deus ei
pugnat p vris istis: et vos
non cognosatis? Sumte ab
hac stulticia: ne vos celestis
ira consumat. Her eo dicen
te: copuncti oēs corde dicebat.
Verus e deus que isti colut:
que et nos psequi teptau
mus. Her eis dicentibz ai ia
tenebre noctis aduemsent.
subito lumine effulsit: et om
niali illuati sut. Ascendentes
qz vbi erat aplus xpi: mue
nerunt eu orante. Postiqz
in pauimento: clamabant di
centes. Quisumus dne ut
ores p seruis tuis: qui errore
seducti sut. Tanta ei omes
copunctio cordis attigerat: ut
diceret hsmachus. Vere
xpus e filius dei: que p dicit
seruus eius andreas. Tunc
erecti ab aplb: corroborati
sunt i fide. Tantū pariter
puer non crediderunt. Qui
exerantes adolescente: rest
si sut in patria: subdetes oia
que habebat publicis diaom
bz. Post dies at quinquag
ta: p mus hore mometo ex
spirauerunt. Et post hoc p
eo qd diligeret omes vni cui

tatis adolescente. p p boma
te et mansuetudinem eius omne
patrimoniu eius ei concessu
est a publico: et eat possides
cuncta q habebat parentes ei.
Non tamen distedebat ab aplb:
fructus pdioru in pauperu
necessitatibz et curis indige
nti expendebat. **Cap. xij.**

Rogant at adolescens
bim aplm: ut p fiasca
simul in tessalonia. Et cu
venisset ibi: congregati sunt
omnes ad eu: et gaudebat vi
detes pueru. Tunc congregatis
omnibus in theatru: pdica
bat eis puer verbu dei:
ita ut siletet aplus: et a
miraretur prudentia ei.
At illi clamauerunt dicentes.
Balua filiu carpiam cuius
na: qz valde egrotat: et
credimus in ihm que pdicas.
Quibus ait btus aplus.
Nichil e impossibile apud
deu. Sed tamen ut credatis:
adducate eu i conspau no
et sanabit illu dñs ihus
xpus. Tunc pat eius abiit
ad domu sua: dixitqz ad
pueru. Hodie sanus eis fili
dilectissime adimate. Hoc
ei erat nome puel. Qui
ait ad prem. Veru effec
tu e sopnu meu. Na ego
vidi per visu vnu huc qui
me sanu reddet. Et hoc di
ces induit se indumentis suis:
surrexitqz a grabato: et per

... ad theatru cursum ve
... non posset a pa
... Et pades
... gratias a
... recepta
... vide
... tres a
... et glori
... no e similis
... **Cap. xij.**
... e auibus.
... filius habebat
... rogabat be
... Bana que
... ma
... De
... se
... in secretu
... eu:
... ai.
... pueri tu mueris
... fluit nul
... et amas suis. Ferte
... confido
... ab hos
... deu veru
... cora
... qualu
... di
... qd exa
... resur
... aplus
... pdeit
... tessalonia
... si no
... illi dixerunt
... qm ipso
... credem
... aut apls

gebat ad theatru cursu ve
loca ita ut non posset a pa
rentibus assequi. Et pades
ad pedes beati apli: gras a
gebat p sanitate recepta.
Populi at suscebat vide
tes eum post viginti tres a
nos deambulante: et glori
cabat deū q nō ē similis
deo andree: *Cap. xij.*

Unus at e aibus
Anus filius habebat
sp̄m m̄mūdū: rogabat be
atū aplm̄ dicens. Bana que
so vir dei filiu meū: q ma
le a demono vexatur. De
mon vero sciens futurū se
ea. dixit puerū in secretū
cubiculū. et suffocavit eū:
laqueo extorquens aiām ei.
Demq pat pueri sū mueris
set illū mortuū. fleuit mul
tū: et ait amas suos. Ferte
cadaver ad theatru: confido
ē qd potest resuscitari ab hos
pite qui p̄dicat deū verū.
Quo delato et posito corā
aplo: narravit ei qualiter
m̄fectus eet a demone di
cens. Credo hō dei: qd ep̄a
a morte p te possit resur
ge. Conuersus at aplūs
ad pplm̄ ait. Quid p̄deit
vobis viri thessalometes
cū her sei videtis: si nō
creditis? At illi dixerūt
Redubites vir dei: qm̄ isto
resuscitato omēs credemq.
hec illis dicētibz. ait apls.

In noie ihu xpi. surge
puer. Et statim surrexit.
Et stupefactus ois plūs:
clamabat dices. Suffiat
nūc: credm̄ q cūcti deo illi
que p̄dicas famule dei. Et
deducētes eū ad domū ai
saabz et lucerms. eo qd iā
nō adueisset. introduce
rūt eū in domū suā: vbi
per tridū m̄scripuit illos
de hys que dei erat: *Cap. xij.*

Uent ad eum. *ro.*
Quidā vir de philip
pis medias noie. anus filius
m̄ma debilitate egrotabat:
et ait ad aplm̄. Dep̄cor o
hō dei: ut restituas michi
filiu meū: q debilitatus ē
corpe. Et her dices. flebat
valde. Beatus vero aplūs
absterges genas eius et a
pud manū demulces. dice
bat. Cofortas fili: tantū
crede. et implebit volūta
tes tue. Tūc apprehēdes ma
nū eius: ip̄at in philippis.
Cūq̄ m̄gredetur portam q
uitatis. occurrit ei senex vo
gans p filijs. quos p culpa
m̄effabili medias carceali
supplicio detrusēat: et erāt
ulceribus putrefacti. Couer
sus at sc̄us aplūs ad mediā
dixit. Audi homo. Tu de
p̄cis ut sanetur filius tuus
cū apud te vincti retineatur.

quorum iam sunt carnes exese.
et ideo si preces tuas vis ad
deum proficere. absolue prius in-
ferorum cathenas. ut et filius
tuus a debilitate laetetur. **Pa-**
video impedimentum ferre pabro
meis malicia qua exertes.
Tu medias pedes ad pedes
eius. et deosculas ait. **Absol-**
uatur huius duo et alii septem de
quibus nichil audisti. tantum ut
sanctus filius meus. **Et** ius-
sit eos in conspectu beati apostoli
li exhiberi. **At** ille imponens
eis manus. et per triiduum
ablans vulnea eorum. sanitati
restituit. libertatisque donavit.
Postea vero die: ait ad pue-
rum. **Surge** in nomine domini ihesu
christi qui me misit: ut medear
infirmi tui. **Et** apphen-
sa eius manu: levavit eum.
Qui surrexit: et ambulabat
magnificans deum. **Vocabatur**
ei puer filio mendes: qui viginti
tribus annis fuerat debilis.
Clamantibus autem plures et dicenti-
bus. et nris medere infirmis
famule dei andrea: ait apud
ad puerum. **Vade** per domos
egrotantium: et in nomine ihesu
christi in quo sanatus es tu iube
eos exurgere. **At** ille cunctis a-
mirantibus abiit per domos in-
firmorum: minoratque christi nomine
restituebat eos sanitati. **Cre-**
didit omnis plures: offerensque
ei munera. **rogabat** ut audi-
ret verbum dei. **Beatus** vero
apud predicans deum verum: in

nichil de munere accepit.
Omnia **Cam** **rom**
Onicholaus quidam enu-
bus exhibens caritatem deau-
ratis cum quatuor mulis candidis
equisque eiusdem numeri et coloris
obtulit beato apostolo dicens.
Hec accipe famule. quia nichil
repperi inter res meas huius ama-
bilis: tantum ut sanetur filia
mea que nimio cruciatu vex-
atur. **Cui** subridens beatus
apostolus ait. **Accipio** quidem mu-
nera tua nicholae: sed non ha-
visibilia. **Pa** si pro filia que
perdosa in domo tua habes offers:
pro magis pro anima debes? **Ego**
ei hoc a te accipe cupio: ut non
ille interior agnoscat verum
deum factorem suum. **aratores** omni-
um qui terrena respiciunt. et eterna
desiderant. qui caduca negligunt.
diligat sempiterna. qui illa que
vident contemplantur: spua-
lis intentionis advertat: ut
cum in huius exercitatio sensu
viguetis. vitam eternam consequi
qui meritis: filiaque hic sa-
nitati reddita. etiam in illo e-
ternitatis gaudio proficiat. **Hec**
eo dicente: persuasit omnibus.
ut relictis pedibus deum verum
credent. **Filia** quoque ipsius
nicholae sanavit ab infirmi-
tate qua tenebat. **Et** omnes
magnificabant deum: pariter
per totam macedoniam fama de
virtutibus que faciebat super

Cam **rom**
vobis die doctor
... quidam adole
... quid tibi
... famule de
... nos a grege se
... Cur beato
... se iuvene ait
... autor armis q
... Ego m
... ab adole
... suspic
... Die
... illa
... Vidam
... et sa
... at
... nobis
... ab
... dicens
... pedes apli
... sanatus e
... de
... dicit
... omnes ve
... salu
... Enam nobis
... deus
... infir
... ve
... ai co
... doc
... **Cam** **rom**
... her agere
... quid m
... q
... virtu

infirmos: Cap. xvij.

Sequenti vero die docente
eo: ecce quidam adoles-
cens exclamavit voce
magna dicens. Quid tibi
et nobis andrea famule dei?
Veni ut nos a peccatis se-
dibus exturbares? Tunc beatus
apostolus vocatum ad se iuvenem ait.
Enarra auctor armis quod sit
nomen tuum. Et ille. Ego in-
quit in hoc puero ab adoles-
centia eius habitavi: suspicatus
quod nunquam ab eo recederem. Die
autem tertio: audivi preem illius
dicentem amico suo. Vadam
ad famulum dei andream: et sa-
nabit filium meum. Erant autem
timens cruciatum quos nobis
infers: veni ut egrediar ab
eo coram te. Et hec dicens:
prostratus solo ante pedes apostoli
egit a puero: et sanatus est.
Et surgens: glorificabat deum.
Tanta est gratia deus prestavit
suo apostolo: ut sponte omnes ve-
nissent ad audiendum verbum salu-
tis et dicerent. Enarra nobis
homo dei: quis est verus deus.
in cuius nomine nos curas infir-
mos. Sed et philosophi ve-
niebant et conquerebant cum eo:
et nemo poterat resistere doc-
trine eius. **Cap. xvij.**

Quoniam autem hec agebantur:
surrexit quidam magnus
vir doctoris apostolice:
et venit ad proconsulem virum

dicens. Surrexit homo in-
quus in thessalonia: qui pre-
dicat templa deorum destrui:
cerimonias respici. et omnia
precepta legis decreta convelli:
vnum deum tantum predicat coli:
cuius se etiam famulum prestat.
Hec audiens proconsul: misit
milites cum equitibus qui eum
exhiberent in conspectum eius.
Cum venisset ad portam: di-
dicerunt in qua domo commora-
tur apostolus. Ingressi etiam
cum vidissent vultum eius ful-
gore immo resplendere: timore
perterriti ceciderunt ante pedes
eius. Beatus vero apostolus nar-
rabat audientibus: que de eo
proconsuli nuntiata fuissent.
Et venientes populi cum gladiis
et fustibus volebant milites in-
terficere: sed prohibuit sanctus apostolus.
Proconsul etiam veniens: cum non
moveret apostolum in civitate
quod preceperat: fremuit ut leo:
et misit alios viginti. Et
ipsi ascendentes in domum: cum
vidisset beatum apostolum turbati
nichil dixerunt. Tunc proconsul
hec audiens: nimis valde
misit multitudinem militum:
quod eum vi adduceret. Quibus
visis apostolus ait. Numquam pro-
per me venistis? Et illi pro-
per te inquit: si tamen tu es
magus qui predicatis deos non
coli. Quibus ille dixit. Ego
magus non sum: sed sum apostolus
domini mei ihesu christi que predicatio.

Dum her agerent² vnus
militū arreptus a demone.
euaginato gladio exclamās
dixit. Quid michi et tibi vi
rine p̄consul. ut mitteres me
ad hoīem qui nō mō extrudē
ab hoc vase. verū etiā suis
me virtutibz incendē p̄t. **U**
tina venires ad occursum egr:
et nichil ageres mali contra
illū. Cū at her dixisset demō
egressus ē a milite. **M**iles
igit̄ cecidit: et mortuus ē.
Interea v̄it p̄consul cum
magno furore: et stans secus
sc̄m aplm eū vidē nō potēat.
Cū ille dixit. Ego sum quē
queris p̄consul. Et statim
aperti sūt oculi eius: et vidit
illū. Et indignās ait. Que
est her insana. ut cōtempnas
iussione m̄am. et m̄stros
m̄os subicias dictioni tue.
Vere ē te magū atqz ma
lesicū eē manifestū ē. **N**ūc
autē feris te subicia p̄ con
teptū deorū et n̄o: et tūc
videbis si te possit eripere
crucifixus quē p̄dicas. **C**ū
beatus ap̄lus ait. Oportet
te p̄consul credere deū verū.
et quē misit filium eīz ih̄m
xp̄m: p̄sertim cū videas v
num de tuis militibus intes
se. Et p̄stratus ad orationē
suis ap̄lus: cū diutissime p̄ces
fudisset ad d̄m. tetigit mili
tē dicens. Surge: suscitāt te
d̄s meus ih̄s xp̄us quē p̄

6.
dico. Et statim surrexit: et
stetit sanus. Cūqz plūs accla
maret gloria deo n̄o: p̄con
sul ait. Nolite credere o p̄i:
nolite credere magū. At illi
clamabāt dicentes. Non
est her magica ars. s̄ ē doc
trina sana et vera. **P**ron
sul ait. **H**omine istum bz
t̄is tradā. et de vobis scribā
cesā. ut velocit̄ pereatis.
q̄ cōtempntis leges eius.
Illi autē volentes eū lapidi
bus obruere. dicebāt. **S**cribe
cesā q̄ macedones receperūt
verbū dei: et cōtempntis v̄o
lis deū verū adorant. **T**unc
uatus p̄consul: recessit ad p̄
torū. Et facto mane. m̄to
misit fens in stadiū: et ius
sit t̄ali et pia b̄m aplm in
stadio. **Q**uo app̄to t̄ube
bāt per capillos impelleres
fustibus: p̄ictūqz in hare
na. dimiserūt ap̄rum fero
cem et terribile: qui ter ce
ciderūt sc̄m dei. et nichil ei
nocuit. **V**idetes at her po
puli: dederūt gloria deo.
Pconsul vero iussit v̄itū
dimitti taurū. qui a trigin
ta militibz adducto. et a du
obus venatoribz impulsus.
andrea non attingit. s̄ ve
natores in frustra dispersit:
et dans mugitū cecidit et
mortuus ē. Et statim accla
mabat plūs dicens. **V**erus
deus xp̄us. **D**um her age

... d̄m visus ē
... de celo: et cōfo
... aplm in stadio:
... p̄consul feruens
... ferens m̄m
... dimissus re
... et ascendens
... p̄consul arripu
... et suffocavit
... m̄ama pro
... ut nich
... aut doleret
... **C**ū beatus a
... aplm dixit
... verū de
... virtute beſie
... que n̄t viri
... p̄consul ignorat. **S**ed
... credidit. etiā
... n̄o xpi quē
... ut cōfunda
... pat̄ eius. **E**
... diutissime o
... manu
... cū. **H**er
... magnificae
... **E**t voluerūt v̄i
... p̄missi nō
... **V**ernus at
... p̄con
... **C**ū. **E**t
... adoleſ
... qui c̄nt
... m̄dicavit m̄
... et acer
... ad occur
... p̄dit
... et quere
... verbū dei.

30
ventus angelus dñi visus e
descendisse de celo: et cōfor-
tabat sc̄m aplm̄ in stadio.
Demq; p̄consul feruens ira:
iussit leopardū feruissimū
dimitti. Qui dimissus re-
liquit pplm̄: et ascendens
ad sedem p̄consulis arripu-
it filiū eius et suffocauit
eū. Tanta v̄o insana pro-
consule obtinuit: ut nichil
de h̄is aliquid aut doleret
aut diceret. Tūc beatus a-
plūs rōuersus ad pplm̄ dixit.
Cognoscite nūc q̄ verū de-
ū colitis. cuius virtute bestie
supate sūt: quē nūc viri-
nus p̄consul ignorat. Sed
ego ut facilius credatis. enā
filiū eius in noīe xpi quē
p̄dico suscitabo: ut cōfunda-
tur stultissim̄ pat̄ eius. Et
p̄stratus terre diutissime o-
rauit: apprehēsq; manu
suffocati. suscitauit eū. Hec
vidētes ppli: magnificauē-
rūt deū. Et voluerūt viri-
nū interficere: s; p̄missi nō
sūt ab aplō. Virinus at̄
confusus: discessit ī p̄tori-
ū silū. **Cap. xix.**
His ita gestis. adole-
scens quidā qui erat
iā cū aplō. indicauit m̄ri-
sue que acta erat: et accē-
sunt eā ut veniret ad occu-
sū s̄i. Que accēdes p̄dit
ad pedes s̄i apli: et quere-
bat ut audiret verbū dei.

Cuius cū satisfactū fuisset de
p̄ciom. rogauit ut accēderet
ad agrum eius. in quo serpens
m̄re magnitudis erat: qui
tota illā regione deuastabat.
Appropinquante at̄ aplō: sibilis mag-
na emittens. erecto capite ve-
nit obuiā. Erat eī longitu-
do eius q̄draginta cubitorū:
ut omēs metu tereretur &
terre decubaret. Tūc sc̄s
dei ait ad eū. Abde caput
funeste. q̄ expositū ī p̄ma
pio ad p̄ncipē hūam generis:
et subdete famulis dei et
morete. Et statim serpens e-
mittens rugitū. circumdedit
quercū magnā que p̄mqua
erat: et obligans se circa eā.
euomēs riuū venem cū sang-
wine exspitauit. Sc̄s v̄o
ap̄lus p̄uenit ad p̄dū muli-
eris: in quo puulus quē ser-
pens percussit decubabat.
Et videns flere parentes ei:
ait ad eos. Deus n̄r q̄ vult
omēs saluos fieri: misit me
huc ut credatis in eū. Nūc
at̄ abeūtes videte mortuū
mitfectorē filij v̄ri. At illi
dixerūt. Nichil de morte
dolemus filij: si v̄lione ex-
mimico videmus. Illis v̄o
abeūtib; dixit aplūs ad vx-
orē p̄consulis. Vade et sus-
cita puerū. At illa nichil
dubitans: vēit ad corpus et
ait. In noīe dñi mei ih̄u
xpi: surge puer incolom̄s.
Et statim surrexit. Parentes

91
ut non pualet ille malig
nus: s; que te iubete me dis
pensante suscepit. munda
ta custodare moratur i scia
sclozu. Et hec dicens: oes
qui aderat responderunt a
me. Et accipiens pane
gras agens fregit. et dedit
omnib; dicens. Accipite gram
qua vobis tradidit per me
famulu suu xp̄us dñs nr̄.
Et osculas singulos atq; co
mendas dno thessalomicā
pfectus ē: ibiq; biduo docēs
discessit ab eis. **xxj.**

Multi autē ex macedo
nia pfecti sūt cū eo:
quorū fuerūt due naues.
Querēbat at oēs ut illa
naui in q̄ erat aplūs conscen
derent. desiderantes eū au
dite loquētē: saluet ut na
m mari deesset verbū dei.
Quibus aplūs ait. No
u desiderium veni dilectis
sim. sed nauis hec puula
est. Ergo puel cū impedi
metis in maiore conscen
dat nauim: vos vero in
ista q̄ minor ē nobiscum
p̄eabit. Et dato eis an
timo q̄ consolaretur eos. ius
sit alia conscende nauim.
qua p̄e sibi semper iusse
rat esse: ut et ipi videret
eū et audirent verbū dei.
Dormēte at eo parūp. qui
dā vento modico impulsus

ceadit in mare. Anthonius
at exortauit eū dicens. Sur
ge doctor bone: perit autē
vnius de famulis tuis. Ex
pergefactq; at aplūs mare
pauit ventū et siluit: et
mare tñquillū ē redditū.
Homo vero qui ceaderat:
vnda famulate ad nauim
deuectus ē. Cuius manu an
thimus ap̄heta. leuauit eū
in nauim: et oēs admirati
sūt virtute apli. qd̄ etiā et
mare obediebat ei. Duode
cima igitur die: patris ci
uitate achae appulsi sunt.
Egressiq; de nauis: in quo
dā diuersorio morabatur.

Demq; **Cap. xxij.**
Cū multi eū rogarent
ut in domos eorū ingrede
tur. dixit. Quia dñs:
q̄ nō vada nisi quo p̄cepit
deus meus. Et nocte dor
mens: nichil reuelatiois
accepit. Altera vero nocte
cū esset ex hoc tristis: audi
uit vocē dicente sibi. An
drea ego semper tecū sum:
et nō te delinquo. Hec at
audiens: glorificabat dñm
p̄ hac visioē. Iustus vero
p̄consul amottus ē p̄ visu:
ut suscipet hoīem dei. At
illa misit ad hoīem q̄ eos
hospicio suscepit: et ro
gabat ut adduceret sibi bñm
ap̄lm. Qd̄ cū ille audisset

92
est. At illa confortata benedi-
cebat et glorificabat dñm:
qui nō p̄miserat eā deludi.
Sed postmodū in noīe ihū
xpi resuscitavit puerū: et
om̄s ciuitas accurr̄it ad hoc
spectaculū. Uxor uerō p̄o-
sulis abiit ad balneū. cum
p̄uatore suo. Cūq; lauare-
tur simul. apparuit eis de-
mon teterimus: a quo per-
cussi ambo ceciderūt et mor-
tui sunt. Et ecce planctus
magnus factus est. Et nū-
ciatū ē ap̄lo et p̄consulī:
qđ uxor eius cum lenone
mortua est. Tūc beatus an-
dreas ait p̄lo. Videte di-
lectissim̄ q̄tū p̄ualent in
uincis. Pa trophime p̄-
pudicia dāpnauerūt scor-
to: nūc at iudiciū dei affuit.
et ecce mat̄familias que eā
in lupanar̄ pom iussit. cū
lenone suo p̄assa ī balne-
ū cecidit et mortua ē. Hec
eo dicente: ecce aduenit nu-
trix eius. q̄ p̄ senectute
mamb; deportabat̄ aliorū.
sassis uersibus cū clamore
magno: et deposita corā
ap̄lo rogare cepit dicens.
Sams q̄ dilatus dei es: et
q̄cūq; peccatis deū tuū. p̄stat
tibi. Nūc at miserere eius:
et resuscita eā. Condolens
beatus ap̄lus super lacrimas
mulieris: cōuersus ad p̄con-

sule. ait. Vis ut resuscite-
tur? Cui ille. absit inquit
ut uiuat: que tantū flagi-
cū cōmisit in domo mea.
Et ap̄lus. noli ut sic age:
miserere ei nos oportet p̄-
tentib; ut m̄iam cōsequa-
mur a dño. Hec eo dicente:
p̄rexit p̄consul ad p̄conū.
Sams uero ap̄lus iussit corp;
exhiberi ī mediū: et ad acce-
dens ait. Rogo benigne dñe
ihū xpi ut resuscitet̄ ha mul-
her: et cognoscat om̄es q̄
tu es dñs deus solus. qui nō
pateis innocetes perire. Et
cōuersus tetigit capud muli-
eris dicens. Surge in noīe
ihū xpi dei mei. Et statim
surxit mulier. Que di-
missō vultu flens et gemēs
respiciebat in terrā. Cui ait
ap̄lus. Ingredere in cubiculū
tuū: et esto secreta orans
donec conforteris a dño. Cui
illa respondit. Facito me pa-
us cū trophime pacificam:
in quā tantū mali cōgessi.
Sams ap̄lus dixit. Politi-
mē non memit trophime
malorū. neq; vlcione expet-
tat: s̄ gr̄as agit deo de h̄is
que acciderūt ei. Et vocata
trophime: pacificauit eā
cū calista uxore p̄consulis.
que resuscitata erat. In h̄ius
uero in tantū p̄fecit ī fide:
ut quada die accedens ad a-

plm. omnia^{ca} peccata sua con-
fitebitur. Cui scus apulus dixit.
Sincias ago deo meo fili. qd
times futurū iudiciū. s̄ vi-
tilu' age. et confortae i dno
que credis. Et tenes manū
eius: deambulabat i littoe.

Post deambul^{xxviii}
lacionē vero cū sedis-
set: sedebat singuli super
harena. audientes verbum dei.
Et ecce cadaver necatū in
maī. p̄iectū ē ante pedes
apli in littoe. Tūc scus an-
dreas apulus exultans i dno
ait. Oportet huc resuscitari:
ut cognoscamus q̄ in eū ad-
uersarius opatus ē. Et su-
sa oratioe tenes mortuū:
erevit illū. et statū reuixit
et loquebat. Cūq; nudq; eet.
dedit ei tunicā dicens. Dic
nobis omnia que contigerūt
tibi. At ille respondit. Ri-
chil te occultabo: quiaq; sis
homo. Ego sum socrati filius
cuius macedonis: qui nuper
ab ytalīa veni. Sed cū redis-
sem ad yppria. audiui doctri-
nā surrexisse nouā. quā nul-
lus homī praus audiuit: sed
et signa et prodigia ac mede-
las magnas fieri a quodā doc-
toze. qui se vel dei affirmat
ēē discipulū. Ego at cū hec
audissem: speravi ut eū vidē
possem. Non ei aliud arbitra-
bar: nisi ut ipse eet deus qui
talīa ageret. Cūq; nauiga-
rem cū pueris et amicis me-

is. orta subito tempestate. op-
pressi fluctibus sumus: et ubi
nā simul p̄iecti fuissēmus.
ut et illi resuscitati fuisset
a te sicut et ego. Et hec di-
cens. uolebat multū i corde
suo: et arbitrabatur qd ipse
eet apulus que querebat.
Et p̄cidens ad pedes eius ait.
Scio q tu es famulus dei.
Rogo p̄ hys qui meū fuerūt.
ut et ipi te ipiente vitā me-
reantur: ut cognoscant deū
verū que p̄dicas. Tūc scus
apulus repletus scō spiritu p̄-
dicabat ei constantē verbū dei:
ita ut puer miraretur super
doctrina eius. Ex p̄stisq; ma-
mbus ait. Ostende queso dñe
et reliquorū cadavera mor-
tuorū: ut et ipi cognoscant
te deū solū et verū. Hec eo
dicente: statū apparuerūt tri-
ginta noue corpora ad litus in-
da famulante deuicta. Tūc
fiente iuvene: omēs flere ce-
perūt. Postquam autē pedes
apli: rogabat ut et ipi re-
suscitarentur. Sed et philopa-
t. hoc ei nomē erat pueri
dicebat. Semitor meus per
bonā uolūtate. impositus
necessarius cū magna perna
misit me huc. Rūc autē
si audiret que michi contige-
rūt. blasphemabit deū tuū.
et doctrinā eius resutabit:
s̄ absit ut ita fiat. Fientibus
at omnibus: rogauit apulus
ut congregarentur corpora simul.

... peccata fuerūt.
... omibz m
... Cū vno
... At ille au
... calacionē meū
... in terrā gemb
... ad celū:
... cū lacrimis
... bone resuscita
... nutrita
... gloria tua
... home tuū
... surrexit
... amabatur omē
... Apulus at item
... reacionē su
... dñe ihu
... qui de
... delati
... ut vnu
... dicit
... p̄p̄s filii
... factū
... rigita
... deū
... filius
... vero mul
... philopato
... amf
... a
... semp
... omibz
... xv
... caliope
... homade
... illi
... pa
... et parū

sparsim ei preta fuerunt
 Congregatis at omnibz m
 vnu: aut aplus. Que vis
 vnus resuscitauit. At ille ait
 Quatu collactaneu meu
 Tunc flexis in terra genibz
 palmissz extensis ad celu:
 diuissime orauit cu lacrimis.
 dices. Ihu bone resuscita
 huc qm philopatre nutritu
 e. ut cognoscat gloria tua:
 et magnificet nome tuu
 in iplo. Et statim surrexit
 puer. Et admirabatur omes
 qui aderat. Aplus at item
 super singulos oracione su
 dens ait. Queso dne ihu
 ut et ipi resurgat: qui de
 pfundo equolis sut delati.
 Tunc iussit fratribz: ut vnus
 quisqz tenes mortuu dicit.
 Resuscitat te ihus xpvs fili
 us dei viu. Qd cu factu
 fuisse suscitati sut triginta
 octo: et glorificauerunt deu
 q aderat dices. No e filius
 tuu dne. In huius vero mul
 ta muneu obtulit philopator
 dices. Non te cotristet amf
 sio facultatu: neqz recedas a
 famulo dei. Et erat semp
 ai aplb: intendes omnibus
 que dicebatur ab eo: **xxx.**

Erat mulier caliope
 noie: que hominide
 couicta coceptu suscepit illi
 qm. Vbi vero tempus pa
 tiendi venit. artabatur do
 loibus magms: et partu

pferre non poteat. Que
 ait sorori sue. Vade queso
 et muoca dyana dea matrem:
 ut misereatur mei. Ipa
 ei habet studiu obstetricadi
 facietz at sorore q sibi impa
 ta fuerat: veit ad ea nocte
 dyabolus dicens. Quid me
 casto muocas: ai nichil tibi
 pdesse possim. Sed magis
 vade ad aplm dei andream
 in achaiam: et ipse misere
 bitur sorori tue. Surrexit
 igitur mulier et veit ad a
 plm: et narrauit ei omnia
 hec. At ille nichil moratq:
 veit chorinthu ad domum
 mulieris egrotantis. Erat vero
 huius pconsul ai ea. Vi
 dens vero beatus aplus mu
 liere giuda dolorum crucia
 tu torquet ait. Recte her pa
 teis que male nupisti. que
 dolose coapiens dolores in
 tolerabiles sustines: misuper
 consulisti demoma. que
 neqz alijs. neqz sibi pdesse
 possit. Crede nuu ihm
 xpm filiu dei: et pice pu
 erperiu. Verumptame mor
 tuum egredietur. qd mdig
 ne concepisti. Credidit mu
 lier: et egredientibz pntis de
 cubiculo. pient partu mor
 tuu: et sit a doloribus libe
 ta est: **xxxij.**

Qum at multa signa
 et pdigia faceret beatus
 aplus in corintho:

sostrata pat' philopatois a
motus per visum ut visi
taret ap'lm. veit in achapa.
Et cu non muisset eum:
puent corinthu. Cuz cu
lybio et alijs deabularet.
cognouit eu sostraty sicut ei
ia per visu erat ostensus:
complexusq' pedes eius ait.
Miserere mei queso famu
le dei: sicut et filio meo in
sertus es. **Ph**ilopat' at' ait
ad ap'lm. **H**ic e' pat' meus
que terms. **R**uc at' inter
rogat q' eu oporteat agere.
Et beaty ap'lm ait. **S**ao
q' p' cognoscenda veritate
ad nos veit. **S**cras ergo
agimus duo ihu xpo: qui
se credentib' reuelare digna
tur. **I**oncaus at' seruus sof
trati: ait ad eu. **V**ides dne.
qua luce resplendet vultu
hois huius? **C**ui ille. video
inquit dilectissime: et ideo
no' discedamus ab eo. **S** simul
cu illo viuamq. et audiamq.
verba vite eterne. **E**t se
q'ta die: obtulit ap'lo munera
multa. **D**aus vob' dei dixit
ad eu. **N**on e' meu accipe
aliud a vobis. nisi vos ipsos
lucifacia cu credidistis in
ihu: qui misit me ewan
gelizae in huc locu. **S**i pe
cunia desideasse. lybium
dicioze repissem: qui me
multo ditare potueat. **R**a

vos in hys conferte michi
in quibus vobis p'ficiat ad
salutem. **Cam xxxij.**

Post dies at' paucos:
diussit sibi balneu' pa
ci. **E**t cu venisset lauandi
gu: vidit sene demomū
habente et tremete valde.
Eque du' adminetur. alius
adolescens egressus de p'isa
na. **P**edit ad pedes ap'li dicens.
Quid nobis et tibi andree?
Vemisti huc ut destruas nos
a sedib' nris? **E**rectus at'
astante p'lo dixit ap'lm. **N**
lite time: sed credite in ihu
saluatore nrm. **C**lamantib'
at' omnibus. **C**redimus q' p'ra
dicas. **I**ncepauit ap'lm vtru
q' demone: et egressi sunt
de corpibus obsessis. **D**um
siq' uel senex uel adolescens:
redierit ad p'ria sua. **B**ea
tus vob' ap'lm lauas disere
bat. q' mimicus huam genas
ubiq' insidiat. **S**ue i lauachas
sue in flumib'q: et idcirco
nomē dñi iugit' inuocadu
est. ut is qui vult insidiat
no' habeat p'tate. **E**t vidi
tes vtri ciuitatis. **V**enebat
et afferebat egrotos ponens
ante eu: et curabatur. **S**ed
et de alijs ciuitatib' **V**enebat
cu infirmis. et ipi sanabant:
et libent' audiebant verbu
dei. **Cam xxxij.**
Qum hec ageretur: ecce

quidam senex nicholaus nomine
 fassis vestibus venit ad apostolum
 dicens. famule dei. ecce septuaginta
 quatuor annis sunt vite mee. in quibus
 non discessi ab inmundicijs. et scorto
 ac fornicatione. plerumque precepto
 deductus ad lupanar exercebam
 illata. Et nunc ecce tercia dies est
 in qua audivi miracula que agis et
 predicaciones tuas que sunt plene
 verbis vitabilibus. Cogitabam enim
 meum ut relicto hoc opere venire ad te.
 ut ostenderes michi meliora. Sed dum
 hec cogitare. vixit michi alius sensus
 ut haec relinquere. et non facerem bonum
 quod cogitabam. Incurritur igitur
 conscientia mea. accipere evangelium.
 et orationem dominum ut hec aliquando
 me faceret obliuisci. Post dies vero
 paucos. oblitus evangelium quod super
 me erat. inflammate cogitatione
 perversa. abijt iterum ad lupanar.
 Et ecce mulier meretrix videns me ait.
 Egredere senex egredere. angelus enim
 domini est tu. ne contingas me. neque
 appropinques huic loco. video enim
 in te miserum magnum. Cum ergo
 obstupesceret cogitare quid hoc esset.
 recolui quod evangelium mecum
 habebam. Et reversus veni ad te
 famulum dei. ut miserere erroribus
 meis. Spes enim michi est maxima
 quod non

perero. si oraveris pro humilitate
 mea. Hec audiens beatus andreas.
 cum multa confirmatione differisset.
 prostratus gemens expansisque
 manibus tantus orabat. emittens
 gemitus cum lacrimis ab hora diei
 sexta usque ad horam nonam.
 Surgens autem abluta facie.
 nichil accipere voluit dicens.
 Non gustabo donec cognoscam.
 si miserabitur deus huic homini.
 et si sit reputandus mihi salvator.
 Et reuinas altera die. nichil reuelatum
 est de homine usque ad quintam
 diem. in quo flens vehementer
 dicebat. Domine pro mortuis optinens
 pietatem tuam. et nunc iste qui tua
 cognoscere magnalia desiderat. cur
 non reuertitur ut sanes illum.
 Hec eo dicente. vox de celis
 delata est dicens. Optines andrea
 pro sene. sed sicut tu reuinus es
 fatigatus. ita et ipse studeat
 per reuini ut saluetur. Et uocatis
 eum. predicauit ei abstinenciam.
 Die vero sexto uocauit suos. et
 rogabat ut uniuersi oraret pro eo.
 Qui prostrati solo. orabant
 dicentes. Domine pie misericors.
 remitte homini delictum suum.
 Quo facto et ipse gustauit.
 et ceteros manducare permisit.
 Nicholaus autem rediit ad domum
 suam. et omnia que habe

nos in hinc confite...
 in quibus uobis...
 salutem. **Cam**
Dest dies...
 a. Et cum...
 gra. vidit...
 habente...
 Que du...
 adolescens...
 na. pndit...
 Quid nobis...
 Demsta...
 a sedibus...
 asante...
 lue time...
 saluatore...
 at omibus...
 dicas. ite...
 q demone...
 de corpibus...
 siq uel...
 redierit...
 tus uob...
 bat. q...
 ubiq m...
 siue in...
 nome dm...
 et. ut is...
 no habeat...
 tes vni...
 et afferbat...
 ante eu...
 et de alijs...
 cu miseris...
 et libent...
 dei. **Cam**
Qum hoc...

bat distribuit indigentibus.
Ipe quoque multum se excuria-
uit: ita ut per sex men-
ses nichil aliud quam aqua acci-
pet et pane arido vesceretur.
Exacta autem digna peniten-
tia: excessit a seculo. Beatus
autem apostolus non erat presbiter: sed
in loco in quo erat: vox ad
eum facta est dicens. **Andreas**
meus effectus est nicholaus
per quo deprecatus es. At illegiti-
mas agens: narrauit fratribus
nicholaum excessisse de corpe:
orans ut in pace quiesceret.
T quo loco dicitur **Capitulum xxxv.**
comoraretur: venit ad eum
antiphanes cuius megaren-
sis: et ait ad eum. Si qua est
in te bonitas iuxta preceptum
saluatoris quem predicabas beate
andreas: nunc ostende et libera
domum meam de istis hominibus
tentat: ecce enim valde turbata est.
Cui sanctus apostolus: enarrauit
nobis homo que contigerunt tibi.
Et ille: dum de itinere inquit
domum reversus fuisset: et
ingredere ianua atrij mei:
ecce audiui iamentis vocem in-
ferre de clamante. Cum in-
trogasse que essent hee voces:
narraverunt michi qui aderant
ipsum cum uxore et filio male
a demone torquetur. Ascendens
vero ad superiora domus: vidi
alios pueros stridentes dentibus
et in me impetu facientes: et
ridentes risus insanos. Quos

cum preterirem: ascendi iterum
ad alia superiora: in quibus
comuio latebat ab his verba
ta gravissime: que ita erant
amenae sanguine turbata:
ut resare super oculos demissa-
nos me aspice: nos cognos-
ce posses. **H**ac ergo iugo
ut restituas michi tantum: de
ceteris vero curam non habeo.
Tunc sanctus apostolus magna motus
ait. Non est enim personam
acceptio apud deum: quod pro-
prie venit: ut auctos saluos
facet perentes. **E**t ait. Tu
mus ad domum eius. Cum pro-
cedens a latredemona uenisset
in megara: ingressi sunt
ianua domus: et statim omnes
demonies unus uox inpre-
tu clamauerunt dicentes. **U**t
quod nos hic andreas se prosequeris?
Et quod domum non tibi
concessa adis? **Q**ue tua sunt
posside: quod nobis concessa
sunt ne adicias penetrare. **S**anctus
apostolus miris de his ad-
mirans: ascendit in cubicu-
lum quo mulier decubabat:
et facta oratione apostolica ma-
nu eius ait. **D**anet te dominus
ihesus christus. **E**t statim surrexit
et mulier a lectulo: et bene-
dicebat deum. **S**imilitur et simi-
gulas quibusque qui a demo-
no vexabantur: imponens
manu: sanitati restituit.
Habuitque demones antipha-
ne et uxore eius sic missimos
adiutores: ad predicandum ubi de-

Capitulum xxxvi.
Iste apostolus patris
et quod proful ag-
per l'io sic
ad eu que
noie
cuus
ra coue
pe
Andrea
magnus febrabus
ad ea
dotti
ma
lectulu
m
ex
p
effi
m
romo
stante
ait
malu feris
m lo
pus
et
pres
luc
letum
ap
et sm
milia
f
cibi
arretos
ne
Ca. xxxvi.

Uemens uero **xxxv.**
 beatus apulus patrus
 ciuitate i qua pconsul ege
 as erat. q nuper lxxv sic
 cessant. accessit ad eu que
 da mulier effidama noie
 que ex doctrina sossie ciuis
 da aplia discipuli ia conuer
 sa fuerat. et amplectes pe
 des beati apli ait. Andrea
 sco. rogat te dna mea mag
 imilla. q magnus febrabus
 retinetur ut accedas ad ea.
 libent ei uult audire doctri
 na tua. Pa et pconsul ma
 rty eius stat ante lectulu
 flens. tenesq gladiu m
 manu. ut ai illa spm ex
 alauit. ipe se milrone p
 fodiat. At ille pcedere effi
 dama. uenit ad cubitulu m
 quo mulier iacebat. i com
 da. et uidens pside stante
 ai euaginato gladio ait.
 Nichil tibi pnt mali fereris.
 s ueronde gladiu tuu m lo
 tu suu. Erit ei tempus.
 quando ad nos euerendq erit.
 Sed nichil intelligens pses.
 debuit accededi locu. Tunc
 aplus uemens ante lectum
 infirme. facta oratioe ap
 prehedit manu eius. et sta
 tim sudore pfusa e mulier.
 et discessit ab ea febris. Jus
 sit quoz ei aplus dae cibi.
 Pconsul at centu argenteos
 obtulit sco dei. quos ille nec
 aspice uoluit. **Cam xxxv.**

De discedes uidit hoie
 iacete i stercoe debile. cui
 multi e cubo stipe porrige
 bat. unde alimetu haberet.
 Et ait ad eu aplus. In noie
 ihu xpi. surge sanus. Qui
 ptinus surgens. glorificabat
 deu. **Cam xxxvi.**

Dgressus uero i aliu lo
 cu. uidit hoie m ceu
 cu uxoie et filio et ait. He
 dyaboli e opus hoc. Ecce ei
 quos et merte ceuunt et coepe.
 Et ait. Ecce ego uobis m
 noie dmi mei ihu xpi. cor
 poraliu oculoze lumie resu
 tuo. ipe quoz motu uiazu
 tenebras resate dignetur.
 ut cognta luce que illinat
 omem hoie uemete i huc
 mudu. salu ee possitis.
 Et impones eis manus. a
 peruat oculos eozu. At illi
 pcedetes. osculabat. pedes
 eius et dicebat. q non e ali
 us deus. nisi que pdicat fa
 mulus eius andreas. **Cam**

Uidens at her **xxxvii.**
 signa qda. ait ad eu.
 Rogo te famule dei ut digne
 ris accede usq ad portu. e
 ai ibi ho nauta cuiusda filij
 qui ab annis quinquaginta m
 debilitate mama plectus a
 domo iacet i littoe. qu nul
 lus media potuit aia uale
 re. ecce ei est ulceibz plenus.
 et scatenus ueribus. Her
 eo dicete. pfectuq beato apls

venit ad eam. **Q**uæ intuitus
infirmus ait. **F**orsitan tu es
discipulus dei. **I**llius qui sa-
lus saluare potest. **C**ui scis ap-
pulo ait. **E**go sum qui in nomine dei
mei sanitati te restituo. **E**t
adiexit. **I**n nomine ihesu christi
surge. et sequere me. **A**t ille
relictis panibus putulentis in
quibus tabes defluerat. seq-
batur eum. profuente putredine
cum verminibus a corpore eius.
Cum venissent ad mare. in-
gressi sunt utrumque in aquam.
Tunc scis apostolus abluens eum
in nomine sancte trinitatis. ita sa-
natum reddidit. ut nullam pe-
nitentiam infirmitatis huius vesti-
giam corpori resedisset. **T**anta
que fide post acceptam sanitatem
accensus est. ut nudus per
civitatem curaret. annuntians
quod ille est verus deus quem an-
dreas predicat. **E**t visitaba-
tur omnes. et congratulaba-
tur sospitati eius. **xxxviii.**

Quoniam talia apud pa-
triam per beatum apostolum
agentur. advenit stratocleus
fuit proconsulis de patria.
Et ecce vnus de pueris eius
aliquam rem nomine quem pro-
sum habebat. ab impulsu
demons percussus iacebat
spumans in atrio. **E**t ecce
tumultus magnus factus est.
et nuntiata sunt. **F**ratro
cleo. **Q**ui nullo dolore com-
motus ait. **V**tinam me prius

mare absorbuisset. quod heret
vidissem de puero. **V**ides
autem eum dolentem maximilla
et edifama dicit. **N**on tamen
tristat. **I**nquit. **M**ox et puer re-
cipiabit. **E**t cum hic vir dei
qui via salutis ostendens. mul-
tos reuocat ab infirmitate
ad integram sanitatem. **P**atru-
mus ad illum. et statim reddet
puerum sanum. **D**emum accer-
sito apostolo. rogauerunt eum pro
puero. **A**t ille apprehensa ma-
nu eius ait. **S**urge puer
in nomine ihesu christi dei mei quem
predico. **E**t statim surrexit
incolumis. **S**tatocleus vero
credidit in deum. et confectus
est in fide. et non discedebat
ab apostolo. sed cotidie adherens
eum audiebat verbum salutis.
Omnis enim **xxxv.**
die maximilla ad pro-
torum veniens vocabat apostolum.
et audiebat ab eo verbum dei.
quod proconsul discesserat a patria
et abiit in macedoniam. **M**ag-
na autem indignatione successus est
contra apostolum. eo quod vixit
maximilla. post acceptum sa-
lutis verbum non ei colligebat
tur. **I**n quoque rediens. cum
omnes in protorio resideret. et au-
diat verbum dei turbati sunt
valde. timetes ne aliqua eis
viam inferret. **T**unc scis a-
postolus orauit dicens. **R**e pa-
trialis queso domine ingredi pro-
sule in hunc locum. donec omnes

egrediatur. Exemplo pro
 sua affuit voluntas purgandi
 venire. Cuius recessum petis
 set. et moras iniecit. Suis
 apibus singulis manu impo
 nens. et signas eos abire per
 misit. Nouissime at se sig
 nas et ipse discessit. Sed magis
 nulla cum primu muisset
 locu. veniebat ad sim aplm.
 et suscipiens verbu dei terte
 diebatur in domu sua. *Ca. m.*

Ost hoc cophep. *xxxv.*
 beatus apibus ab egea
 ponsule postus e i carcere:
 ad que oes conueibat. ut au
 dret verbu salutis. At ille
 no cessabat pdicare nocte et
 die verbu dei. Paucis vero
 dieb9 mepositis. educt9 de
 care. et grauissime cofus. i
 ana suspensus e. In cui9
 per triduu viues penderet.
 no cessabat pdicare dnm sal
 uatore. donec tna die plis
 flentib9 spm exalaret. qd
 lectio passionis ei9 plenissime
 delatit. Cui9 beatu corpus
 maximilla accipiens. con
 ditu aromatib9 recodidit i
 sepulchro: assidue sup illud
 deprecans dnm. ut eius btus
 apibus memor eet exorans:

xxxvi.
O sepulchro mana in mo
 du farine. et oleu cu odore
 suauissimo defluit: a quo q
 sit am pntis fertilitas inco
 lus regionis illius ostendit.

Si exiguum pfluit. exiguum
 terru exhibet fructu: si vero
 copiose pcessit. fructuu
 opulencia inuariat. Na ferit
 hoc oleu usq ad mediu basi
 lice sce dequre: sicut i pa
 mo maculoru scripsimus
 libro. Passiois quoq eius
 ita ordme psecuti no sum9:
 q valde vtilit et elegant a
 quoda repimus fuisse con
 scriptu. *Ca. m. xxxvii.*

H Et sut que de virtuti
 bus btu andree apli.
 psumsi indignus ore. sermo
 ne rustic9. pius consuetia
 palare: deprecans ei9 mam
 ut stant in illius natali p
 cessi ex matris vtero. ita ipi9
 obtentu eruar ab inferno:
 et sicut i die passionis eius
 supsi hui9 vite exordium.
 ita me sibi ppaui asure dig
 net alupna. Et q de ma
 iorib9 meitis reuocat nos
 pars magna fatinosis: hoc
 tantu temerarius psumo pe
 tere. ut cu ille post iudiciu
 dnico corpori coformat9 re
 fulget in gloria. saltem ob
 tineat p mmesis criminib9
 michi uel venia no negan
 dam. *Explicit miracula*

sa andree apli. Passio
scē barbae virginis et
miris.

Barbae

maer obfora...
 vidisse de pu...
 at eu dolentem...
 et edifana dicit...
 tristia fuit: mox...
 dicitur: Est a...
 qui via salutis...
 tos reuocat ab...
 ad integru san...
 mus ad illa: et...
 pueru sanu. De...
 sito aplo: comm...
 puero. At ille...
 nu eius at. *Ca. m.*
 m noie ihu xpi...
 p dico. Et sicut...
 incolumis. *Ca. m.*
 credidit i deu...
 e in fide: et no...
 ab aplo: s; p...
 et alidiebat ver...
O die magnum...
 tonu venis p...
 et audiebat ap...
 q pronul dist...
 et abieat i mac...
 na a dignand...
 cont aplm: eo...
 maximilla: pot...
 lups verbu no...
 tur. *Ca. m.*
 oes in prono...
 dixt verbu de...
 valde timens...
 vim inferit. *Ca. m.*
 plus orant d...
 trais queq d...
 fule i huc locu...

her ē natatoria que curat
 omēm languore. et omne
 infirmitate. Her ē nata
 toria aqua viua: quā sama
 tana petiuit de samissima
 natatoria. **Transies** vob
 agna xpi barbam. ascendes
 in turri. vidit simulachra
 q̄ colebat pat̄ eius: et susa
 piens spm̄ scm̄ multifacie.
 bene mobilē. discretū. incōta
 minatū. luculentū. intactū.
 benignū. certū. diligentissi
 mū. securū. cuncta sup̄ inspet
 tū: circūiuit eī vapor dei
 virtutis: et affluentia de
 om̄ipotentis glorie sincerita
 te. **Her fortissima** martir xpi:
 fide cernuēnata. vicit dyabo
 lū. **Her igit̄** vidēs surda
 simulachra: inspuat ī faciē
 eorū dicens. **Similes** vri fiat
 qui faciūt vob: et omēs qui
 cōfidūt in vobis. **Et ascendēs**
 in turri: erat ibidē p̄ntura
 dnm̄. **Finis** at̄ ope atq; per
 fecto. reuersus ē pat̄ eius de
 pegrinatioē: et cōtemplatus
 tres fenestras istantes. dicit
 artificiabus: **Quae** tres fe
 nestras instituitis? **Dicit**
 ei artifices. **Filia** tua sic no
 bis p̄cepit. **Ipe** vero cōuo
 cans filia suā: dicit ei. **Fi**
 lia tu instituiti tres fenest
 ras statilere? **Ipa** vob dicit
 ei. **Enā**. **Et** ei benefeci.

Pa tres fenestre illūant
 omne hoiem: at vob due te
 nebre sūt. **Et** assumes eā
 pat̄ eius descendit ī natatoria:
 et dicit ei. **Quomō** habū
 dancus illūant tres duab; e
Beata barbara dicit. **Her** pa
 t̄ et filius. et spūs s̄cūs. **Tūc**
 repletus ē furore pat̄ eius:
 et tulit spatā suā ut occidēt
 eā. **Orabat** vob beata barba
 ra. et absisa ē pet̄. et susce
 pit eā in q; et eiecit eā super
 motē. **Erat** at̄ duo pastores
 pascētes oues in eodem motē:
 q̄ et viderūt eā fugientē.
Accedēs at̄ pat̄ eius: inter
 rogabat eos de eā. **Et** quidē
 vnus volēs saluā eā. cum
 iuramento negauit qd̄ non
 videt eā: alius vob digito
 demonstrauit eā. **Et** maledixit
 ut ei beata barbara: et statū
 facte sūt oues eius locuste. q̄
 permanēt p̄ioso eius sepul
 chro usq; ī hodiernū diem.
At vob pat̄ eius reperies
 eā flagellauit: et tenēs co
 mā capitis ei; p̄traxit eā
 a monte. et reclusit eā ī cella
 paup̄cula. et munit cathenas ut nō a
 periret ei quisq;: cōstituens
 custodes usq; dū abiens nū
 ciaret p̄fidi. ut trahat eā
 ad torquedū. **Aduemes** vob
 p̄ses: iussit offerri eā. **In**
 gressus vob pat̄ ei; vna cū

geronno comentariense. eiecit
ea de cella. et tradidit eam
psidi: adiutus est per deorum
potentiam. ut a tortoribus ea tor-
mentis consumeret. Tunc preses
sedes per tribunali. et videns
eius pulchritudinem: dicit ei
Quid vis? Parce tibi ipsa
et sacrificia domini: aut acerrimis
tormentis es tuenda. Res-
pondens beata christi martir
barbara dixit. **Ego habeo**
sacrificia domino meo ihesu christo:
qui fecit celum et terram. mare
et omnia que in eis sunt.
De demonibus tuis propheta dicit.
Oculus habet et non videt.
oculos habet et non vident.
aures habet et non audient.
nares habet et non odorabunt.
manus habet et non palpabunt.
pedes habet et non ambulabunt.
non est spiritus in ore ipsorum:
et similes illis fiat qui
faciunt ea. et omnes qui confidunt
in eis. Tunc preses repletus
furore iussit exspoliari eam.
carnem eius partim necius
taurinis discerpi. et aliam
teptis defricari: itaque illate
sunt ei plage. ut omne corpus
eius inquinaretur sanguine.
Et iussit ut recluderetur in car-
ce: qualiter tractaret de ea qua
pena consumeret eam. Media
vero nocte araufulsit eam lux
de celo: in qua apparuit ei
saluator dicens. **Confide**
atque conforta barbara: quoniam

copiosum gaudium sit in celo
et in terra super tuam passio-
nem. **Non ergo metuas in-**
nas tyrannum. ego enim tecum sum:
et ego erua te ab omnibus pla-
gis que inferuntur tibi. **Et**
statiim plage omnes nuper con-
paruerunt in ea. Et heredi-
ces dominus signavit eam: et as-
cendit in celos. **Gaudebat**
autem et exultabat christi martir
barbara saepe exhortatione
domini. Mane autem facta iussit
eam preses adduci: et intuens
quod que illata sunt ei tormenta
nuper comparuerunt. dicit ei.
Ecce quomodo apparati sunt tibi
domini surdi et ceci. et sine intel-
lectu et immobiles. Respondit
barbara. **Quomodo habebat**
plagas meas curare: reme-
dium christi sibi non potentes af-
ferre. **Ne autem qui curantur**
christus est filius dei cuius que-
riti non vides: eo quod corruptum
induatum est a dyabolo. Tunc
iuravit preses et fratres ut lo-
iussit carpi latera eius: et
lapades ardetes applicari ei:
et malleo caput eius cedi.
Ipsa vero intuita in celum dixit.
Tu nosti cordis cogitator christe:
quoniam amore tuo accensa. pro te
has plagas fortiter sustinui.
Iussit autem impius preses gladio
abscidi mamillas eius. Am-
putatis vero ubiibus eius:
martir christi barbara aspinens

in celis dixit. **R**e precias
 me a facie tua dñe: et spm
 scm tuu ne auferas a me. **C**u
 at et hanc plagam fortit susti
 nuisset: iussit impius p̄ses
 nuda eā arauire omnē regione
 illā. et plagis illatis flagellā
 eā. **A**t vob̄ martir̄ xpi bar
 bara ihuta in celū dixit. **D**e
 us qui op̄is celos nubibz. p̄ter
 tor et adiutor meus esto. et te
 ge denudatū corpus meū: ut
 nō videatur a viris impijs.
Et hec dicēte eā veit dñs sup
 cherubyn: et mittens angelū
 suū cooperuit eā stolā candi
 da. **I**gitur milites circūduce
 rūt eā ī p̄dio qd̄ vocabat̄ da
 lasiū: in loco solis. **A**t ip̄s
 sm̄ p̄ses. p̄cepit eā gladio ce
 di. **T**uc furore repletus pat
 eus. suscepit eā a p̄side: et
 p̄duxit eā in mōtem. **A**t vob̄
 martir̄ xpi barbara gaudēs
 sup hūc festinabat ut p̄fectū
 victorie brauiū acciperet. **E**t
 ducta: exoptabat martir̄
 coronā dicens. **D**ñe ihū xpe.
 q̄ celos extendisti. et t̄ra fun
 dasti. q̄ abyssos cōclusisti.
 et mar̄ terminū posuisti.
 qui p̄cepisti ymbrafeas nubes
 pluerē sup bonos et malos.
 qui super mare ambulasti.
 et pedes nō madidasti. qui
 irēpasi ventū tumētē. oīa
 eī obediūt tibi: p̄ra m̄cti
 p̄tione hāc. et da famule
 tue grām. ut si quis memor
 fuerit noīs mei. et mēoria

fecerit famule tue. et dixerit
 martir̄ mei. dñe ne mem
 neis p̄torū eius in die iudi
 cij: et p̄p̄tiae eius p̄ctis. **T**u
 eī nosti dñe q̄ caro sumus. **E**t
 hec eā dicente: facta ē vox
 dñi ad eā dicens. **V**eni pul
 cherrima mea. et athleta
 muictissima: regesce ī cubilibz
 p̄ris mei qui ē in celis. **Q**u
 autē postulasti: donatū ē tibi
 a me. **E**t hec dicēs martir̄
 xpi veit ad locū supradictū
 et illic finito p̄ioso martir̄io
 a suo p̄re decollata ē: et cō
 pletū est martir̄iū eius ī bo
 na cōfessioe cū sc̄a iuliana
 in eodē loco. **D**escendete vero
 p̄re eius a mōte. ignis cea
 dit de celo. et cōbussit eā:
 ita ut nec puluis eius mue
 mretur. **V**alentinus vero q̄
 dā vir venerabilis. p̄cepit
 veneranda corpi statim mar
 tir̄i. et reposuit in loco solis
 ī habitaculū modicū: ī quo
 sanaciones plurime celebrāt.
 in gloriā oīpotētī deo. **M**ar
 tuzata ē at̄ sanctissima xpi
 barbara. quarto die mensis
 decēbris: impante maxim
 ano augustō et p̄side mar
 riano. apud nos regnātē. **V**ob̄
 dñō deo atqz saluatore nō
 ihū xpo: cui ē honor et glo
 ria ī sc̄la sc̄lorū Amen. **E**xphat
Passio sc̄e barbae virginis et
 m̄ris. **P**logy ī vita sa
 nicholai epi t̄ ḡfessoris.

Sicut omnis ma-
teries. si ab im-
pedito artifice
constructa fue-
rit. non solum
deformitatis.
sed et tunc dapna patitur.
ita scripturaru series. si ab im-
docto pmpptula verbositate or-
dinata fuerit. non a venusti ta-
tu sermone fraudia. sed etiam ab
intellatu corruet altitudinis.
Quod ego iohanes indignus
draconus. scilicet ianuarii seruus.
multu deuitans. tibi met se-
pius roganti fiat athanasi.
custodiatas obstaculu opponere
ba. **S**u du michi crebris in
pabus. illud aplicu mgere
tes caritas oia vmat. tandem
aliqui assensu pbiu. ut ppe
deuotione qua te erga sumi-
mu dei famulu nicolau ap-
gemtoibus habere gaudebas.
natiuitate et vita atqz ma-
cula. que per dñs gessit. la-
tims explicarem sermoibus.
Verū qz scio me penes libe-
ralissimos magistros ineffica-
cis ee mgem. ideo deprecor.
omnes qui huius operis studiosi
lectores accesserit. ut non faal-
lima picipiant inelamacione.
et me indoctu. magis iudicet
meritem incipiat. **D**ent ro-
go vema etati. dent et natue.
emueyo quatu paurens lustu.
natura fragilior. plus discere
qz scribere aliqd appetimus.

Sane ortu huius scilicet et vna. ex
laude qua methodius patriar-
cha. argolico sulo auda pum-
terio theodoro noie se roganti
de eo e psecuty. sumati bre-
uiter studium carpe. cetera quo-
qz miracula eius ex alijs doc-
toibus sumetes. magis a se-
su qz verba ptulim. **S**i cui
forte displicet hec. nra breuis
natiatio. mittim eū ad gra-
coru saleata comenta. q tanto
largius de eo asserunt. qto illi
et in genere et in sermone co-
gruit. **E**xcessu vero eius
qualit sclo exieit. ideo non
scripsim. qz nusqz illud in-
uenire potuim. **S**ed cur eius
fimo obstinatus inquiratur.
cu tante virtutu operaciones.
indicat eū post vincula car-
nis. postqz lutea domu. libe-
ru volasse ad ethera. et in sede
celesti cu xpo triumphae phe-
nit. **H**is itaqz pmissis.
rogamus monache dei cuncta
postulae congregacione. ut
vris pabqz patit optineatis
a dno. qtinus in impedito tri-
buat scribendi facultate. qui
cu voluerit. non tantu linguas
infanciu facit disertas. sed et
brutoiu aialiu ora resoluat
in verba loqau. **T**um demde
fiat in specialit huius scilicet pa-
triamu qz nobis pate no de-
sistas. ut ea q de illo scribe
psuimim. non humano sed diuino

... nos me
... hoste exp
... tatos fore
... plo
... nicholai
...
... itaqz
... ppa
... huius
... patere
... vna
... nobilissimis
... tanto
... titulabat
... actus
... habitare
... licet
... facere
... multas
... mag
... per successio
... ad nos
... tris
... penes
... capes
... rime
... conditur
... me
... te
... vero
... ignuom
... natia
... quibus
... ad

sm̄ pbata indio: et sicut
 multos ex eius p̄ctioe gau
 sos legimus: ita nos meitis
 illius ex antiquo hoste ex
 tos: et ab inimicis tutos fore
 letemur: **Exphat plogy.**
Vita s̄i nicholai ep̄i
et confessoris. l.

Nicolaus itaq;
 ex illustri p̄sa
 pia ortus. hunc
 fuit patere ve
 nis: q̄ vna ex
 nobilissimis
 hae p̄uinae ciuitatib; tanto
 quoda famosissima titulabat.
 p̄to et p̄loso frequitabat̄ acces
 su: modo p̄as ep̄icibus
 p̄uissim̄ ad instar redacta op
 pidi. taro incolit̄ habitatore.
 De q̄ q̄ occasio se p̄buit. licet
 in exordio videamur facere
 digressionē: tamē q̄ multis
 reor illud p̄futurū. aliq̄d mag
 in p̄dign̄. sicut per successio
 nis seriem fama usq; ad nos
 manuit. ad posteros t̄n̄s
 mitte curam. Est ei penes
 vrbē eandē quida locus cāp̄es
 tis. qui totus crebertimis
 fignose flāme alluuiomb;.
 ita sicut vetus cōsumditur
 uestimētū: et ex hūleis me
 atibus p̄ diē firmū emittit te
 terrimū. per noctē vero
 q̄ feruēt̄ fornax ignuom̄
 vaporet flāma. Cuius natia
 dicit̄ ee: ut si quislib; expe
 riēne causa man̄ p̄uis ad

libueit. ardore quidē sentit.
 s̄ nullā patitur adustione.
O mira d̄m pietas. mira cle
 mētia: qui cum sit ōipotens.
 an nemo audet dice. tur ita
 facis. nō statim sceleratos p̄mittit.
 nec p̄dit in crimē: s̄ nūc
 pat̄no blandit̄ affectu. nūc
 tyrannicas intonat minas.
 crebro etiā claris exterritat
 signis: ut tandē de male fac
 tis peniteat. ne iusto iudicio
 dignas p̄soluat v̄dictas.
Sic sic quoda filius dei cū fi
 liab; hom̄ cōi voluntatē ei;
 coeuntib; iussit noe artham
 cōstruere: cuius salā formidie
 territi. ab iniusta desisteret co
 pulatiōe. **S**z q̄ nullomō se
 coheruerūt. aque eos p̄didit
 v̄dicta: qua totus etiā perit
 mūd;.
Somortuos mimmū
 et sodomitas tanta sustinuit
 paciētia: ut descendē et vidē
 dignaret̄. vtrū nefas op̄i
 reluctaret̄? an suas cōpleue
 rit actiones. Cui abraham
 obuians: amica egit colloq;
 aōe. ut p̄ dere iustis nō p̄det
 v̄muerfos. **E**uid ergo ē? **S**z
 quid veitas fefellit abrahā?
Absit. **S**z nullo ibi nisi loth
 cepto iusto. et hocip̄o de me
 dio equū ablato: ceteros i sul
 phuris iudicauit examine.
Et merito: ut qui putore sue
 actiois longe lateq; dissepe
 rat. cōgruō demoliret̄ fetore.
Ere nūc et infelices ciuitatis

708

predicte accole. et persecuti sunt
luxuria. omnibus se subdidit
illecebras: ad emendationem
misericorditer signum tremede vni
dicte acceperunt. De quibus
datur intelligi: quod si vlla se
penitentie redarguissent.
hequaquam horribili proleceret
extimmo. Heu heu pestis
iniqua. tales sunt tue retribu
tionis dona: ut quos male il
licis. male et perire facias.
Veni et crede michi dies illa.
quoniam et tu et tuus auctor dyabo
lus. eterno dampnem incendio:
cuius similitudinem ignis pre
fate vrbis habet. qui ardet
et non penitentie exurit. Hac
compendiose digessisse nulli sit
onerosum: nunc ad ea que de
sco mehoanum accingamur:

Defata **Capitulum 211**
Vero vrbis adhuc multa
plebui generositate referta:
parentes eius inter cateruas po
tentium. quanto maiora honorifice
na celebrabantur. tanto superne
prece accensum desiderio. magis
celestis quam terrene dignitatis
gloriam appetebat. Renera enim cum
essent immo locupletes. nullius
honoris insignia. nullius sa
mine dignitatis modeamina que
suaverunt: sed omnino studio contine
tium se lege vniuersas. celibe in
ta actitare satagebat. Et mi
tum in modum. cum in primario
iuuentutis flore. hunc solum genu
issent filium. cunctis se volup
tatibus abdicauerunt: et matris suas

proles quas fecerat in domo templo
fundebar. hunc solum superstitem.
hunc non tantum diuiciatum. quam
et morum flagitabat herede.
Quorum vota deus ex alto pro
spectans. haud penam conu
desuit. Numquam qualis fi
turus esset puer: in vno ut in
dica primordio nauitatis e
ius monstrare dignatus est.
Emulo cum matris adhuc lacte
aleveret. cepit biennio in eodoma
da die. quarta salicet et sexta
feria semel bibere matris:
et hac vice contentus. tota die
sic permanebat. Cuius rex in
mense deus. quos vniuersi morta
lium ex omnipotentium tu ope
bus audet disputare. Cuius
non contremiscit tua magni
ficentia: qui vocas ea que non
sunt. tamquam ea que sunt. Ete
nouum zacharie uatis: ecce al
terius elizabeth filium. Me re
neis in matris. vniuersum in vno
matris spiritu sancto est repletus.
hic fascia inuolutus. quibus
valebat impensis. eiusdem
spiritus sancti templum edificabat.
Ille de anu parente christum
indice prodit: hic de iuvene
matris christum ab infanta est
secutus. Absit autem. ut nos
quibus ineffabilis meritum sit a
pud deum iste sanctus. beato illi
equiperemus iohannem. cum dominus
dicat. me natos mulierum
non surrexit maior iohanne
baptista. sed ut fragiles mentes
possimus et quibus possimus

verbis. laudamus magnalia
dei. Cuius ei audit puulum in
die semel et non amplius ma-
millas bibere matris et facile
credit. Cuius non obstupescit
tanto pulsus auditu. Si si
domini in euangelio dicente ante
domini. pater meus usque modo o-
peratur et ego operor. omnis ab-
scedit incredulitas: omnes se-
putur contentio. **Capitulum 3. m**

Deribus igitur annis
ut patriarcha iacob.
implet domum transactis. cepit
bonis modis adolescens esse:
et non sicut illa etas assolet.
lasciuia complexus est mundi:
et nunc parentum comitatus ues-
tigia. nunc solus errantem tere-
bat lumina. et quod ubi de scrip-
tura patulo aduertebat au-
ditu. non in memor armatio
lo condebat pectore. **Ubi**
at utroque parente orbatus est:
sepulchrum euangelium illud
ante sue mentis ducebat oca-
los. nisi quis renouauit
omnibus que possidet. non
potest meus esse discipulus. **Et**
cum anhelaret ad proficiendum
quod pro uertebat in pectore:
iuuente formido cepit titil-
lare mentem. ne fauore per-
collet auram. propter pro christo facere
disponerat. **Hec secum:**
ad deum uero totum desiderium
suum pandens uelamen. depre-
cabatur ut ille qui habet omni-
scientiam. in se ipso et quod

de tantis sibi relictis opibus
sic ordinarer. ut muta laude
humana. conspectui placeret
diuino. **Talia eo cogitante.**
accidit ut quidam conuicaneus
eius inuicem locuples. ad tam
tam ueniret inopia. ut nec
iam necessaria uita haberet.
Quid plura? Ingrete in-
edia. tres uirgines quas ha-
bebat filias. quarum nuptias
etiam ignobiles uiri sperne-
bat. formam constituit: ut ea-
rum saltem infamiam comertio.
infelicem ageret uitam. **Pch**
pudor. **Exemplo fama ma-
li.** quo non aliud uelocius ullum
mobilitate uiget. totam paulu-
urbem et multiplici populos
sermone replebat. **Et ubi**
scus nicholaus cepit. rudo
lunt in ferrimo homine: atque
uirginum exortas stuprum
deceunt omnino ex suis ha-
bitudinis eorum supplere mo-
pna: ne puelle nobilibus or-
natalibus. lupanari macula
retur infamia. **Si cum nollet**
alium in suis factis nisi christum
habere cōtemplatore. cepit ex-
plorare temporum uices. quo
id sic operetur. etiam ut eos
lateret quibus fiebat. **Eya**
famule dei. ex omne pauperie
pris. ex omne filiarum scortum:
tellus tue mentis hactenus
scio exalta uolere. dupli-
subito prumpat in fructum:
ut ex uno famelia saecur

ingluuias. et ex alio virginu
redimatur incestus. **N**o oc
cultes ferentis xpi fruges:
que carent zizanijs. **A**perte
sauru tuu. vbi pietatis ga
ze resultat: nec pauca a
dulaciois fomite. qz no ex
urit flama vicioru diuicia
as qb appbat xpūs. **N**on
timet illa edificatio igne eter
nu: que fabricat opifici
sumo. **R**upee morulas oes
opus perfice bonu: ut vide
ant pmo senaat hoies. et
glorificet prem tuu qui m
celis e. **Cam q. iij.**

Acta ergo cuiusda noc
tis hora: sumes non
modicu aurū. ligansqz m
pāno. preuit ad domu vni.
Qua vndiqz circūspiciēs.
per fenestā qz cōpetens vi
debat. clam intorieit.
clāqz discessit. **O** noua iacob
strophā. **I**lle cōmetatus est
qualit laban mercede non
amittet: hic autē ut celesti
bz nō prauadetur cōmodis.
Ille m canalibz decoratitas
ponebat virgas. ut varia
queqz acciperet: hic ut elisij
uaria oblectamēta quiret adi
pisa. edis mē clausū ligatū
priet obrizum. **H**ic ē ihu
magist bone tuus nō sur
dus auditor: qui iussis obte
peras tuis. duo impleuit
pcepta. **E**t miseratus est
hoiem medicū: et opus sic

impleuit deute. ut ignorat
simst. **M**ane itaqz factū
cū surrexisset hō. autiqz te
pesset illud dirigit primū:
ac tum qto gestunt gaudio.
qta zqz deo grās egit. qz qz
vidit ex obortis eius lacrimis
qz magnitudo leticie fudeat.
aduerte potest. **T**andē alij
satisfatandus ē vix iste. de moxi
nata sua exultatōe. **D**ic agz
rogo te homo: cur tanto ebul
tas tripudio? **H**actenus eū
lugubre vultū tuū ostendebas:
nūc te hylare cerno. **B**ene
inquit letai me vides: qz dñs
clemens nescio per que pta
tit vite mee subsidū. quo
carere queā infama quā m
uitus maureba. **C**ui ergo
mqz ascribis impensa tibi
benignitate? **F**orsitan fida
tue? **R**espondes. **P**alius
illi. **O** temeāria lingua vni.
An te paululū tate mfidita
tis fuisi. ut teptatus deo g
cias nō agēs. s; psubulū e
decernes teplū spūs sū: et
nūc ascribis te hoc dignū fu
isse? **Q**uale inquit teplū
dei dias? **V**is nosse quale?
Audi vas dertiois qz clare il
lud cōmendet. **O**ms aut
qui caste viuūt teplū ē dei:
et sedes spūs sū. **S**i ita est
pmo qz ita ē: qz ob te tu fili
as tuas formāi madabas?
Quia media ait oppam dōr
Et cur nō laborabas māibus

sicut apli fecerūt: qui nō tā
 tā p se. s. enā ut haberēt unde
 traherēt necessitatē pauperū
 laborasse cōpbat. **Nobilitas**
 aut meq̄ rēnuabat qdlibz
 opus facere. **Infelix** si te il
 lustre cōsiderabis: aut puellas
 ex te gentas. pomposo leno
 nū mīstio ignobilitati male
 bas. **Disce** ergo miser. dis
 ce nō tribuere fidei tue. que
 sententiā meruit apli dicentis.
 qui templū dei violauit dis
 perdet illū deus: s. large de
 mēne dei. qui nō ē passus
 dau cōtegi famulū sui lucer
 nā sub modio. ne lux lateret
 in tenebris. s. ut posita sup
 candelabru. luceret omnibus
 qui sūt in domo dñi. **Tan**
 tū tu reuoca filias: esto p
 nubz copule iuste. non le
 no cōmixtiois iniuste. **Tra**
 de maritis: q̄s psternebas
 fornicatoibz. **Retent** cōiu
 gio iusto: nō deformetur
 conubio iniusto. **Presto** est
 crede michi qui tibi dotem
 mīstiat: ut oēs conubio sta
 bili iūgere possis. **Celebra**
 tis igitur primogēte filie
 sue nuptijs: cepit hō dilige
 tē mquire. quis eēt q̄ mōpie
 illius tāta pstitisset huām
 tate. **Cuz** diu talia molire
 tur: nicholaus xpi seruus
 haut multo post tropo quo
 prius simile pēgit opus.

O virū om̄i imbutū peīaā.
 om̄iqz mīstiatū sciētia:
 q̄ ut se utriūqz testamētū suis
 cape p̄stetur: nō ē cōtento
 lege littere. s. anectit expan
 gelicā grām: q̄tūqz duobus
 flumibz. vno ex meatu pflu
 etibz. arenis fidei ortulū be
 ne irrigaret. ne vltia sentes
 falce pietatis icise. Ioh̄o in
 fande lesiois. letā volērent
 atterere frugē. **Ubi** vero
 terris reddita ē dies. et hō
 p̄siluit de statu suo. mūcūqz
 fulu pondus metalli. p̄ior
 equale. tanto exultauit gau
 dio: ut si homeri seu maro
 nis adesset facūda loquacitas.
 in tantū magmūdīe lau
 dū expūmeda puto succubus
 set. **Sz** nos nō nulla orōnis
 eius p̄scētes: cetēa sagaci
 lectori melius sub silencio ad
 mtelligēdū relinque q̄ īda
 grāe elegimz. **Oraunt** autē
 sic. **Dñe** dñe absqz cuiqz nu
 tu. nec passer ad terrā. nec
 foliū cadit arboris: de p̄tor
 demētiā tuā. ut tu q̄ om̄ia
 nosti. ostendē dignēis michi
 p̄cōra. quis sit ille q̄ tanta
 bona erga me exhibē non
 desunt. **Hoc** vero dñe ideo
 peto. nō ut eā temerarijs cō
 tinge querā māibus. s. ut
 sciā famulū tuū. qui inter
 hoīes degens. angelicā habet
 cōuersationē: et magmificē

no me tuū benedictū in sc̄la.
Talibz dictis orabat: talibz
q̄ se hortabat sermoibz. Au
feta certe sompniū ab oculis
meis exaubabo solliatq. vi
gilasq. p̄noctabo: forsitan
ostendet michi dñs seculū
suū. **Dixit**: et dixit cepit
ope exercere. **Intea** pauas
admodū euolans diebz. ecce
cultor trinitatis aduēit m̄o
laus: et itatū opus t̄mo
suppletē cupiens numero.
equale hactant. **Duozū** tale
tū. **Cuius** somni exatata hō:
statim egressū. iā vadente
iāq. fugiēte tali subsequit̄
voce. **Iste** gradū: teq. as
pectu ne subtrahē n̄o. **Olm**
te desiderauū videre: olm te
concupiui cernere. **Sic** fatū.
onor aduolat: spacioq. correp
to. **nicolaū** agnouit per um
bras. **Neq. q.** hum. p̄stantis:
osculāi satagit pedes eius.
Qd̄ sc̄is p̄io ut eāt p̄ctōe
p̄hibuit fieri: s̄ breuit̄ allo
cutq. exegit ab eo. ne cui do
net vitales carperet auras.
nicolaū huius rei indicaret
auctorē. **Felix** felix m̄ita
tus ē magistrū: qui non so
lū hoīes: s̄ etiā demones
cōp̄mebat. ne famā eius
feterent in p̄lo. **Ille** eī ne
veris falsa m̄scerent: iste ve
ro ne quolibz extolleretur tu
musculo. m̄terdixit homi.
ut nullo modo panderet no

me eius. **Hic** om̄bz votis
colendus. om̄bzq. ē p̄ro n̄s
extolledus: qui sciens duobz
dñs place nō posse. unū de
git cuiq. onus laue ē. cuiq. iu
gū ferre suauē ē: au tota de
uocōe colla sumitēs. p̄nde
rosa sarana m̄di cū oblata
cōde sua p̄ient. **Voluit** em̄
p̄cūq. seculi captiue fama: ne
sc̄ozū cotuberno p̄uaretur.
Comitebat se deo assidue: q̄
disperat et ordinat oīa. quado
et quomō. vult. **Cam**

His t̄sactis ita. **v. m̄**
muria metropolis
ciuitas orbata ē suo ep̄o. **Cuius**
obitū nō mediocrit̄ adiacētū
p̄p̄chiarū condolētēs ep̄i. si
erat eī bene religiosus. cōue
nerūt ī unū cū deias cūctis:
ut eis annūte dñō. sc̄dm̄ s̄am
canonū. d̄eterneret̄ p̄donē
p̄p̄le. **Connoē** itaq. facta.
m̄terat qd̄a pontifex magne
auctoritatis. ad cuius m̄tūtū.
om̄ p̄ndebat sentēna: ut
quē ille voce p̄deret. hūc p̄al
dubio eligerent om̄uersi. **Hic**
vero per oīa sequēs ap̄lozū ex
tugia. cūctos ieiun̄s et deu
tissis p̄abz hortatq. ē m̄sistē.
q̄ting ille q̄ mathia ididit
numerū suppletē ap̄liā. ip̄e
solita clemētia pandē dignae
tur. quē velle fugi tanto sa
cerdotio. **Tūc** oēs q̄ calq̄n cō
moneat̄ oraculo. sic cōuersi

ad deū flagitabat ex timore
 prodij: ut pastor eternus
 vilium suarū ouium pastore
 ostendē dignaretur. Illis q̄
 pe cū summa deuotōe oratibz
 vōce de celo audiunt dicente
 sibi p̄dictus pontifex ut e
 gredies ante portas ecclie sta
 ret: et quē primū hora ma
 tutia venie conspiceret. ipm
 conseruaret antistite: adiu
 gens eā qd nicholaus voca
 tactur. Tūc p̄sul ille ceteris
 coepiscopis hanc aperies te
 uadacionē adiecit. **V**obis i
 orandē p̄sistētibz: ego scem
 seus exuababo. **C**redo ei: qd
 nō p̄uenire p̄missō dei.
Sic aut: et ianuas basilice
 s̄a calliditate obseruabat.
Matū in modū: matutia
 h̄ hora q̄ a deo missa ante
 omēs se agebat nicholaus.
Cūq; ad ecclie ianuas p̄m̄q̄
 set. merta manu eū apre
 hedit ep̄us: lemitz s̄asatatz
 ē dices. **Q**uale nome habes?
Ille colubina ut eāt simp
 nitate. **I**clmato capite. nicho
 laus inquit vze s̄atatis seruus.
Cui p̄tinus p̄sul innoxis
 palams ait. **S**ih veni menū:
 est ei aliqd sereni. qd tue m
 doh̄ faci debeat. **N**ox mitro
 gressus. en fr̄es p̄clamat.
Vere ait d̄ns qd cūq; penēitis
 in noie meo. credite p̄ accipi
 ens et fiet vobis. **E**n m̄q̄

qd petuum accipim. ere
 adest de quo vza flagitauit
 caitas. **Q**uo viso omēs m̄ge
 te tulere clamore ad sidem:
 et certas saluatoris laudabat
 magna. **E**pi letabat pro
 collega relictz sibi collato: clē
 ri alludebat sicut bone petu
 des. **Q**o multis moroz: **L**i
 cet plurimū remtes obfite
 rit. plurimūq; repugnaueit:
 mitromz atq; ilico sicut mos
 exigebat regiois illiq. pon
 tificale accepit infula. **V**na
 p̄sus m̄ra et stupenda sunt
 que nariatur: et si hatū est
 antiquus per omnia cōparanda.
Quonda ei samuhel p̄phete
 sc̄us p̄cepit sp̄us. ut ad domū
 ysai p̄get. vnūq; ex eius filijs
 placitū d̄ns rege mungeret:
 mō at̄ isti ep̄o. ex mtimo p̄
 tanti affectu. vox de celo p̄ce
 pit. ut corā templi foribus
 exuabaret. q̄tinus ibidē dig
 nū deo. et ecclie sue sc̄e p̄fici
 ū rep̄ret ep̄m. **I**lli q̄q; vi
 deti. locus tantū nō regis
 nome p̄dicat: huc et locus
 et nome p̄sulis declaratur.
Ille caput regū cornu corū
 borant olei: iste sup caput
 nicholai. virtute muocauit
 sp̄us sc̄i. **S**z tamē et rex et
 p̄sul utiq; elc̄is ē a deo. **V**n
 de nos m̄me iridēdi sumz:
 qui magis ausi sumus cōp̄
 here p̄ha. **H**inc iā ad ea q

in epatu gessit. opitulante dno
vertatur silus. Et q no opis
e nre. aucta ex amissim dige
rete: obmouis petimq. ut no
supbe insolent. s huil igno
catur audacie: et que balbuac
do vyo pauissimis explicamq
verbis. ob amore sa libent am
plevent. **Cam viii**

Dontificali igit cathed
sublimatq: eandē morū
grauitate qua paus. eandēq
sectabat huilitate. Creber m
orone pugilabat: corpus at
tenuabat ieiunns. Mulierū
cōsoria licet ab ipō puericie
sue tēpōe exhorruerit: tamē
ex hoc q quādā peste fugiebat.
In suscipiendis homibz huile:
in loquedo efficace se pbebat.
Alacer eat in exhortando: se
uerus i corripiendo. Vidua
rū et orphanorū atq oppresso
rū sic negocia curabat. ac si
ppria eent. Rapina exoraba
tur potenatū. arguebat vio
lentos: et si que forte quolibz
casu affectū sernebat. mira
biliter reficiebat. mirabiliusq
cōsolabat. Crescebat cotidie
fama bonitatis eius: q vbiq
laudē referebat nicholai. Hic
potens. hinc ipotens illū
notabat. Gaudebat plus
cūctis de tali patio. leta
batur heroes de lato pontifi
ce: qz ita se auctoritate et glo
ria plenu exhibebat. ut om
gereret curā. et epī dignitate

non amittet. Verū temp
desinet. qn et me sermo dese
ret: si de singulis eius ma
tis scribere septauero. s qu
sare voluit quale se quātū
que pstat. mordaci cōpa
mat dete: et ex subiectis en
det agnoscere valebit. **Cam**

Quoniam igit omi vii
carismatū virtute corro
boraretur nicholai. et nichil
sibi. s totū dei grē tribueret:
cepit ita miraculis choruscā.
ut nō tantū sui. s enā alieni
quibuslibz oppressi angusti
mucato noie eius. statū sen
tūret leuamē. Quādā vero
die cū quidā nauis subita ma
ris tēpestate periclitaretur.
adeo ut pntē illis mētarēt
morte: statim dissolutis fr
gore mēbris clamitabāt. Ni
cholai famule dei. si vera
sūt que de te audiuimq. nūc
nos ea supmo in periculo cō
stituti experiamur: qtinus
eruti ex seueritibz fluctibus
maīs. deo et tue liberacōm
grās agamus. **Quia res.**
Talia referētibz: apparuit
quidā in similitudine vici dūc
eis. Ecce assū: vocatus ē
me. Et cepit eos cū fūmbo
et antepmīs alijsq nauis
adiuacae armamētis. **Per**
multo post omīs pelagi qui
eunt futor: omīs q cessant
tēpestas. Tūc nauis leti qui
eta silcates equora: qtoaus

optati subeunt portu. Qui
egressi: suscitabat quis est
nicholaus. Cū at̄ indicatū
fuisse: in eam e vestigio
ingressi: mirabile dictū. que
nūq̄ nouerūt: sine iudice
cognouerūt. **M**oxq̄ p̄strati
ad pedes eius: ceperūt ei grās
agere. dicentes qualis de cō
fimo mortis. ip̄o suffragate
liberati eēt. **Q**uibus scūs
nicholaus ait. **N**on mee
possibilitatis arbitriū eē
qd̄ factū ē: s̄ soluta dei ē mā
q̄ nō p̄pter me indignū
famulū suū. s̄ p̄t̄ credulita
te fidei v̄re uobis succurre dig
natus ē. **D**ysate ergo q̄tū
valeat apud deū fides p̄ua
et petitiō nō ficta. **P**ter
petitiā eī nr̄a cotidie flagel
lamur: tamē si ex toto corde
ad bonū d̄m̄ conuersi fuerim̄.
viscē m̄e sue. illico super
nos cōmouet. et eripiet nos
de innētibus p̄ualis. **I**
aro fr̄es non pigeat uos
beneficē: sectā hūilitatē. li
benē paup̄ibz succurre. **C**re
dite mee p̄uitati: q̄ ex quo
hō in huius mūdi voragine
p̄t̄ delicta sua deiectū ē. nul
lū eius bonū sic deus app̄b̄e
legitur. sicut demost̄m̄: si
tamē p̄ mūdi nō fiat gl̄oria.
His alijsq̄ talibz iustit̄:
admittēs hūilitatē sc̄i. habi
tus uilitatē. sermois faci
diā. atq̄ magnitudinē uirtutis

eius discesserūt. **Tam̄ viij.**
Quodā itaq̄ tempore
cū eandē licā regione.
accolarū p̄ metus. sic p̄m
iosa fames oppressisset. ut
seges egra victū omne ne
garet: mox a p̄uincialibus
ruricolis. sepe dicto famulo
dei. naues tritico onuste a
lysq̄ merabz. ī lutoe adu
atica portus ad eē nūciant.
Quo velox aduāens nicho
laus: nautis inquit. **V**os
rogaturus accessi: ut hinc
p̄plo tabe diuturne famis la
borāti cōsuletēs. aliquid re
medij ex isto imptire stude
atis frumeto. **S**ic nante a
iūt illi. **N**on audem̄ pat
tus obsecrāde iussis: q̄ pub
lica taxatiōe angariati alex
andriā uim̄. et inde hoc
tritici deferim̄. per m̄stro
rū manus ī augustaliū sa
pendia mēdū. **Q**uibus
scūs ait. **A**udite me filij:
et ne āplius attenuet̄ hic
plūs. per vnāq̄q̄ ratem
salū centū mch̄ modios p̄
bete: et ego in noīe d̄m̄ mei
cu seruo uobis sp̄odeo. quia
nullā m̄poracionē habebi
tis apud regū exactore. **T**a
dē interuētū p̄sulis victi.
ex singulis puppibz. centū
numeraue modios. et con
festim̄ uento sc̄do. podasses
portūq̄ relinquit: atq̄ spi

tantibus auribus. velon aursu bi
zantea applicauerunt ad rebe.
Cu at mtegra mesura qua
alexandrie suscepit. mstri
impatoris numerasset. tanto
sapor omes accepit. ut p
admiraone seriatim cuncta q
facta fuerat. eisdem nararet
mstris. **Q**ua narratioe per
culsi. deu om reru auctore
mstri cotinuata laude vtrig
laudant. **V**ir itaq dm ac
cepto frumeto sic per idustria
partiri studuit. sicut vnig
q noueat idigere. **M**iran
dis plus miranda succedut.
Tanta ei omnipotentis dei lar
gitate. hocipm partu qd scus
distribuit auctu e. ut no tan
tu eode ano. s etia altero ad
victu singulis sufficet. qn
et multa spe credula exinde
serere no dubitates. neq
eos expertata seges. vane
frustrata e aristas. s vberiorib
farsit reditib. **P**oriz ne
hoc maedibile videat. sal
uatoris e pmissio dicentis.
Si habueritis fide sicut gra
nu synapis. dicetis monti
huic transfer te et transferet.
Et illud. **Q**um m me credit.
opa que ego facio et ipse facit.
et et maiora horu faciet.
Vere ei m eo credidit scus
nicholaus. m cuius opitulaci
one. tale valuit face mira
culu. **Tam v m...**

Et multis igitur ydolatrijs
quibus olim pfata regio
dedita fuerat. maxima
demene sue deuotione. erga ne
fandissime dyane synulachu
exhibere studuit. adeo ut etia
usq ad illud serui dei tempus.
pleriq rusticoru exambili de
seruaret religioi. **S**ed vix dm
huius sacrilegi supstitione.
tanta pseauty e instanaa. ut
diuio suffragatu admulo
penty ex illis simbg. obse
m numis cultura pelleret.
Verū qd dyabolo maliosus
us: qd m orbe artificiosus e.
Cu at cernet se priuatu tato
decoris sui cultu. fellea face
suatesus. magna cont m
cholaa exarsit m uā. et no
uo pectoe noua versans co
silia. quosda adit viros om
bus imbutos pmo pditos
maleficus. eisq cofice oleu
qd mediacion dicit. sub om
celeitate pcepit. **P**tinus e
gregij auditores. dictis aut
magistri ptoaus paretes.
portetuosu liquois mptione
coponut. **Q**uo confecto had
piger demon ad nocedu tnt
foriut se i cuiusda feie reli
giose vultu. atq dissimula
ta facie. quibusda nauigabib
quoru deuocio ad serui dei
tendebat. medio mai sese op
tulit. et q alioru lembo vte

tur. ait eis. **V**ideo quide
 vos p̄fasi ad d̄m nichola
 ū. malle et ego nūc venie
 vobiscū. q̄ votū habeo tanti
 p̄s p̄fui benedictioe. **S**ed
 q̄m nequos. rogo vos ut si
 molap̄i nō ē. hoc mee p̄u
 tatis oleū ad etiā m̄creo
 rū fecistis. et ob m̄oria mei
 sumati exinde parietes ip̄i
 us aule limatis. **I**lli vero
 ignati doli artibz fucate
 sumūt oleū. et nauū seā
 libent̄ uehūt. **T**ūc mostrū
 m̄forme. vmbra velud tenu
 is. veloci euauit remigio.
Sz pius d̄s mundorū asper
 nator. nō ē passus diu sim
 phat̄ ad famulū suū p̄erā
 tes. ferre simulate ymaginis
 oleū. nec sermoibz fantasi
 as delusos p̄gredi. **E**x m̄
 p̄uso ei cernūt sagenula i
 signibz referta homibz. m̄
 quos cōspicit̄. quedā simil
 līmū sc̄o nicholao. **Q**ui ad
 eos sic facit̄ m̄rogatoribz
 ē orsus. **H**eus inquit que
 nā mulier ē illa q̄ vobis lo
 cuta ē. uel quid vobis attu
 lit. **A**t illi seriatim cūcta nar
 rantes. en aūt. et ostendūt
 oleū qd̄ depicta ē. ad sc̄am
 portae etiā. **Q**uibz ille.
 vultis inquit euidencus sc̄pe
 que fuit feia illa. **H**ec em̄
 impudica ē illa dyana. **E**t

ut me celtū dice cōmoberis.
 hoc vasculū exegandi olei
 istos picte in flucty. **N**ulla
 in mediū mora. m̄actat̄
 faciūt impata. **R**ex autē
 vbi oleū illud equoreas ten
 git aquas. mirabile dictū. illi
 eo accessus ē ignis. ut cont̄
 natura elem̄ta. p̄lyo maris
 sp̄ao visus sit ardere. **H**ec
 v̄o dū nautis suspenda vidē
 tur. et defixo obtutu timeret.
Itato p̄digio. v̄rozūqz na
 ues magno diuise sūt inter
 uallo. **H**nde nec m̄terrogāe
 potuerūt. quis eēt ille per
 que callidi hostis frustas ag
 nouere m̄fidias. **D**erupta
 m̄e ut deuouerat ad sc̄m
 festinates nicholau. clara
 voce referēbat. obuiatibus
 sibi qd̄ eis accideat. **V**enē
 tes at̄ ad sc̄m dei aiebāt.
Vere tu es ille. qui nobis
 in illo pelago horrendū ostē
 disti p̄dignū. **V**ere tu verus
 dei es famulz. p̄ cuiqz vite
 m̄itto. erepti sumus ab eua
 alibz dyaboli m̄fidis. **T**alia
 dicentes. cūctū rei euentū per
 ordm̄e narrauerūt. **Q**uibz
 auditis vir d̄m. solito more
 in laudē prupit clem̄tissim
 p̄s. **A**c dem̄de admonuit
 eos iuste et pie viuere. atqz
 se tutale custodis et̄m ex toto
 cōmitte. q̄ nemnē p̄mittit
 teptat̄ supra id qd̄ p̄t sustine.

nate agentes. vni abutibus
 inferre psumeret. **H**is ita
 sedatis: ecce relatu e ei a di
 ceatibz. **D**ne sce situa psto
 fuiss i ciuitate palmyras:
 nullomo iniusta fieret truu
 militu cedes. **N**a et aues
 omes valde de vza codolue
 rit absentia: qm consul mig
 no exeretq mune. neci eozu
 consensit. **Q**uibz auditis
 vir dm. pietatis igne infla
 mato: pparos rogauit prm
 apes. ut cu illo festinat per
 gret. **P**er moza ingrediu
 tur vbe: et m locu qui le
 onti dicitur aplyates. interio
 grauit suis nicholaus. si ad
 hic viueret qui capitale acce
 perit sententia. **R**esponde
 rit illi. festina venerabilis
 pat festina: q m platea di
 ostori viui detinetur. **M**ox
 ad etiam martiru ascencij
 et diostori p qua ipa cognouit
 batur platea conuictos. et no
 eos reperies: scisatato e vbi
 cent. **C**ui dictu e. **I**n
 no porta illa egrediantur.
Quo dum tenderet: audiuit
 eos apportatos m britannis.
 vbi dapnatiq perimebantur.
Hoc veredarius xpi audito.
 licet tato fatigatus eet itine.
 abijt. currit: et ad loau ex
 pedians puemos. reppit eos
 publice flexo. uelata facie.
 atq sup exerta ceruice ia li
 brato spiculatois ense. ferie

tis dextere solu expectare
 ictu. **H**ic experiri pt veldi
 ca illa sententia: iusto q leo
 confidens absq terrore eet.
Na no pte mudana non
 mucrone territus. totu se au
 dact m hctore ingessit: em
 nusq de manu eius gladiu
 pcellens. no prius abstessit.
 q illos solutos a vinculis se
 cu duceret: repetens. me m
 q me p istis innocet codep
 natis. patuis sum dederit leto.
Ex carnisicabz at illis. nemo
 salu ei mutire audebat: sti
 entes eu magm meti. mag
 neq ee constacie. et m xpo
 plurimu valere. **F**auore igit
 psecuto ppi. qui eius expec
 tando aduetu gladiatoribus
 m pedmeto fuerat: ad p
 toriu consulis accessit. **C**ui
 forabz in magis q volutaie
 reseatis clausu ei erit: nuaa
 tu e eustachio consuli a cubicu
 laens de psulis aduetu. **I**n
 co dux ille festinus ei occurrens
 salutauit eu. **I**z q scriptu
 e. pbata at vicio corripit
 mspietes: aspernes eu suis
 aiebat. **I**mmite dei. legis
 puicator. cui q ob innocetu
 truoze dulcius ebibit melle.
 qua temeritate psupsisti vultu
 conspice nrm. tanta cofao
 te reatus auetissime. **Q**uae
 no attendisti dnta ptepaone.
 que cotidie mtonat: innoceta
 et iustu nolite codepnate.

Ad que pauas ita respondit
dixit. Cur me sic accipis secue
dei? Cur frustra in me saues?
Aduerte. q̄ magis eudofius
et symonides huius uerbis in
signis ex hoc arguedi sūt q̄
ego. Reuera ei ipi sūt vehe
mentes. Cui p̄sul eron. No
symonides et eudofius. s̄ au
ri argentisq̄ cupido te illegit.
ut ad patriandū tantū facinus
cōsentires. Crede mee p̄utari.
q̄ quomō libet regimē tuū
q̄d dispoms p̄mō dep̄dāshac
patriam p̄ssimū augusti in
simuabim⁹ aurib⁹: qui factis
tuis dignā recōpenset equita
tē. Hec et alia p̄stabat mēo
rans: ducēq̄ infamabat. Ta
de accēdēs aliq̄n p̄fati p̄m
apes militū obsecrabat: ut so
pito furore. cōsuli vehemētū
tubore suffuso uerba daret.
Quorū postulacionē uir
dm̄ clementē accipies: ducē
cristachū quē corā om̄ibus in
famarat. corā om̄ibus mulcē
re studuit. Stratilates demde
illi post celebratū cōuiuuiū
pōticias benedictioē aucti:
letantes socios. dassq̄ rem
sūt. Inde vbi p̄ma fides
pelago reddita est. ut aggressi
si sūt ceptū: et flatib⁹ uiti
serudis. uelocit̄ frigū p̄uene
rūt. Quā cū sagūrit̄ ablati
sedicōis fautorib⁹. sub imperij
uira redēgisset: cōstānopolē
am repedārit ad urbem.

Quib⁹ p̄o sola ḡtulabundus et
currit p̄plūs: s̄ p̄cētū multū.
Impator enā ob subactos sine
sanguine hostes ḡstiens gaudio
trūphaliter eos in suo recepit
palatio. Sed hec nō equis om̄i
lis ille hūane salutis emulus
anquus affines: T longū nō
quieuit. Tandū cū se formas
uictū in hōm: quousq̄ iudos
quosdā stimulis agitaret ama
ris. q̄ eorū dignitates zelātes
aut dederis q̄t necē cōt̄ il
los moliretur. Quid multū
Quidā igit̄ dolosi accēdēs
ad quedā p̄fētū noīe ablauiū
quē actiū eparchū uocat. in
multis eos accusabāt: p̄fētū
cōt̄ augustū eos mtebant
ostēdē cōsp̄itōres. adiciēs
subdolā eē locutionē eorū et
fucata hūilitatē: et ideo tātas
simulacionēs nō fore attēdēs
q̄ ubi tempus muenēt̄ sen
apparebit. S; cū mambus
uocab⁹ nichil affectatē cōspe
rēt. ceperūt magnis muna
bus ammiū uiri illuc: et cū
in p̄māe armāe mnotētū.
Verū ad quid nō mortalia
pectora cogis: sacra fames
auri? Cotimplo corruptus
eparchus mnefitate filium me
talli it̄iūt ad augustū: et sic
ozus ē fact̄. Excelletissime
dne. cui⁹ modeāne totū mū
dus pacat⁹ q̄sūt: ecce mundū
diaboli. a quo om̄is nequie
semariū outur. Itq̄ nos cōt̄

quosdam inimicos. R
quosdam illi quos du
miser sublin
machinā dū
crebra
cōfēdētōs
magis
Hoc er
ideo corā
narrat̄ ne
p̄uale iur
nō solū
s̄ enā
faciētib⁹:
p̄dubio a
dū dū dū
collata p̄uident
quid factū opo sit.
augustū fallā
et
cōprehēdi e
retridi
custodijs
ut totū nō
impator
p̄cipua
sen
p̄tus dū
difficili
p̄n ca
effluxis
p̄
deserētōs.
vros
no apite
luglati.
An
uos posse
actū er
Et cū re

nos suscipiant inimicos. **Re**
 uera ei scitantes illi quos du
 du frigida vna misit sublimi
 tas: insidias machinat dno
 meo. **Na** conuenticula crebra
 agites: pmittit confederatos
 suos ditari opibus. & magis
 extolli dignitatibus. **Hoc** er
 go p certo sciens. ideo cora
 tua veni pnciall narraet ne
 diuinu iudiciu et ipiale iur
 tere ma: qmquide no solu
 rei sut qui male faciut. s etia
 qui consensuut facientibus:
 maxie cu her prudubio a
 somis eoru didicisse. **Unde**
 celiu uobis collata pvideat
 sagacitas. quid facto opo sit.
Credidit itaq augustu falla
 cis eius utpote pfecti sui. et
 matus e vestigio coprehedi e
 os iussit. et in carcere tetrudi.
Illis vco carceribus custodis
 mancipatis: accidit ut roor no
 sine nutu diuio. ut impator
 i sumis rei publice potuipa
 ty negotiis. horu ptelact sen
 tencia. **Bed** q tenu pectus du
 semel insiat bilis. diffialis
 pcutudie remtesat. pda ca
 lupinatos paucis effluvis
 diebus assit. et moxato p
 fecto pmissa munera deferetes.
 quo pacto mquit inimicos vros
 vite donastis. et no capite
 commis sit iugulati. **An**
 spemstis sedicioi uos posse
 fine ipone: si eos actui er
 iustulo iubens. **Ecce** ei re

trusi. somis eoru admulati
 exire satagunt: et meditata
 pfice nequicia. **Idcirco** nunc
 est te conai. ne tale qd qd no
 optamus pfice possint. **Ab**
 qn iugulasse p pace vza nos
 penitebis: et uos celerrime
 pibitis. **Coacty** ergo pfecty
 ille magis cructo munere q
 fame: denuo auribus cesais
 talia venena infudit. **Dne**
 auguste. selesti illi quos vza
 pietas vult smt: no cessat
 postifca cu suis copmatoribz
 meditari consilia. **Certo** ei cer
 tuis noueitis eos cotinsecus ha
 be comatores. q eos vilit ad
 uinae satagunt: ut egredietes
 inspeate ad necadu irruat
 sup dnm nem. **Ilico** cesar
 q sua copisset morte. tanta
 furia acty e: ut salte absq i
 qficiouis respu prepisset illos
 occidi. **Quo** madatu pfectus
 accipies cu gaudio magno in
 sit ad custode carceris. ut hos
 segregatos sollicitas observa
 ret: qting sub sequen nocte
 abstonsse pmeretur. **Custos**
 at ille bone copassiois vir et
 merito hylarignus vocatus pu
 puit se ad carcere: et mesto
 hac edidit pectoe voce. **Qu**
 na uos dm nly vidissem.
Dchdolor hodie sepamur ab
 muice. **Et** lacrimis suffusus
 ait. **Eloquor** an silea. **Bed**
 tamen cogor eloqui vobis. **Da**

tantu pala. f. ena per visiones
 immai iusticie puaricatoribz.
 Reg ei frustra faat: f. qz plus
 gaudet super vno patre pei
 tente q supra nonagim noue
 iustis. ostendit aictoria se vel
 le peitena. **V**isiones at
 huiusmodi fuerit. Apparuit
 quedam effigies sa nicholai
 cesai dicens. **C**ostanne au
 stantilates illos muiste copre
 hedi feasti? **C**ur sine crimine
 morti eos abdicasti? **D**urge
 velocit: eosqz dimitti pto
 aus iubeto. **E**t si me co
 tepto alias facere volueis.
 celeste rege deprecor ut cotep
 tus mei vltor existes. tibi
 mdulato bellu smat isurge:
 et te ibi pempto. carotua
 bestis ambqz sit abq. **C**ui
 cesar. **C**uis et auq auctoi
 tatis es tu: ut hac hora pa
 lauu meu ingressu. talia
 audeas loqui? **A**t ille. **E**go
 sum nicholays peccator mte
 ree metropolis epus. **H**ec
 dicens abijt: eparchusqz sic
 territat ipm. **A**blau uerors
 mte et sensu poute: que ne
 cessitas incubuit tibi. ut ob
 sinato innocenti fieres tin
 ditor? **V**erge festinus. illos
 q continuo e carce pdua fa
 ato. **S**mat impatoris eter
 m maiestate obtineo. ut totu
 corpus tuu scaturies verum
 bus pereat: et domus tua
 qtorius diripiat. **A**d que

perfectus sic turbatis uocibus
 hysit. **T**u vero quis es: qui
 nobis tata minas? **C**ui ille.
Me scito ee nicholau mte
 rene epm. **P**xit: et paul
 i tenuie ex oculis euauit au
 ta. **T**alibz igit cesar et p
 fertus pteriti uisionibus
 exuauit sopno. et matua
 to officio. que quisqz uideat
 celest remiserit sibi dicenda.
Demde ubi auroza supueit:
 impator acerfuitis magna
 tibz et eode pfecto. ferit sibi
 stantilates illos pntai. **Q**ui
 bus astatibz: turbido asper
 tu. ita exorsus e loqui ad eos.
Quas artes magicas nostis.
 ut tantis nos illudatis fan
 tasijs: tantisqz exagitateis
 sompnis? **I**lli attomti ta
 to interrogatis auspicio:
 nullu dederit responsu.
Et iteru. **E**dicite nobis q
 sint maleficia vza. **A**d que
 nepocianus solus p cuctis
 sic cu magno pauoe respo
 dit. **E**xcellentissime impa
 tor. an deus regm comisit
 habenas: absit ut nos do
 cumetis nefarie artis simus
 mstructi. **N**ug ei dneq talia
 comisimq. **M**agisterio qp
 pe mltiae tue constat pfi
 temur nos munglasse: no
 vllius nefandi commissi par
 tici parte. **V**nde murrur:
 a conspitu me tue ta diru

exisse preceptum: ut innotesceret
patri subiciamus sententiam.
Tunc imperator: nos inquit
aliquem hominem cui nicholaus
nomen est? **N**ox illi audito
tato nomine: extendentes manus
ad celum: voce magna dixerunt.
Benedictus es domine deus sancte
nicholai: qui non derelinquas
spem in te: et de tua misericordia
presumes exaltas. **B**ene
dictus es et laudabilis in se-
cula: quia clemens infelices ser-
uos tuos dignatus es respicere.
Sed et nunc domine domine miserere
nostri: et famuli tui nicholai
intercessione eripe nos ab hac
perditione: sicut erepti sunt tres
virii illi a primario iugulo.
Cesar vero sciens et ardens
suscipere et querere causas:
propius eos ad se accedere iussit.
Tunc demum eos intuitus: agi-
te inquit: hic quem invocastis
quo sanguine sit creatus: quis
proque sit: uel si uestra sint que
dicitis: coram iudice mature-
tis. **N**ox nepotianus confortatus
ait: **H**ic est uere sanctus per omnia:
cuius nos merito erui credimus.
Hic est quem in misericordia inuocauimus
in perditione: et ecce ut cer-
mus alacrem sensimus adiuto-
re. **V**ere enim dei dignum cre-
dimus illum esse seruum: ob quem
licet tantis terrarum spacijs
longe ab eo positi: sub uno noc-
tis momento uos nos exau-
dire dignatus est. **H**ec dixit

et: et continuo persequens
narravit: qualis preter huius
littatis: preter sit bonitatis.
Nox et ereptione iuueni-
tociens memorata: sicut scrip-
ta est per ordinem perdit. **I**n
pator autem hoc audis multum
miratus est: et per tanti viri
bonitate deum venerans: ite autem
et famulo dei gratias agit: in
modo deo qui uos per eum libera-
uit. **E**x constantem autem dona-
ris munusculum: nec non et
apices nostros uobiscum ferti.
huc salicet euangelium librum
mirifice auro contextum: et si-
militer heri simul et duo ex
auro cristata: uasque hoc au-
reum gemis preciosissimis
decoratum: eius dicite: ut dig-
natum ista accipiat: et merito
libentissime preceptis eius obedi-
entem non minari se curare iudic-
atque per pacem regni nostri ma-
gis totius orbis dominum postulat.
Post paucos igitur dies san-
ctilates predicti: acceptis episcopis
augustinisque munibus:
ad seruum dei uti denouerunt in-
ceperunt. **Q**ui uenientes ad
sanctum nicholaum et uidentes illum:
perstrati solo pedes eius oscula-
ti sunt: et pre magnitudine
leticie clavis repetebat uocibus.
Vere dilectissimus dei es fa-
milis: uerus cultor et ama-
tor christi. **V**ere tu omnino ore
laudabilis: propter quem mirabi-

et in notis libati sumus
per eum dicitur me co-
muni: tunc dicitur
et offerre
et non et imperia
et non offendere si-
et doctor ep-
et ad rati brach-
et inquit dicit de-
et magnis et mirabilis
et magnitudinis non est fini-
et dicitur dicitur i om-
et quibus mirabilia
et dicitur
et dicitur ad illos tunc eos
et dicitur scripturam fluat
et dicitur de rebus christi
et dicitur dicitur
et dicitur more tanto
et dicitur gaudio: ut sibi
et dicitur quos in carcere
et dicitur tres. **E**xacto
et dicitur uenit dei aligto
et dicitur in nigenti leticia
et dicitur dicitur eius et
et dicitur dicitur remanent
et dicitur magnificatus domini
et dicitur dicitur qui cum pre-
et dicitur dicitur deus reg-
et dicitur dicitur eadem
et dicitur per omnia secula seculo
et dicitur **D**e puero a deo
et dicitur tempore ad lib-
et dicitur quidem mulier
et dicitur dicitur christi
et dicitur dicitur michae
et dicitur dicitur ubi

lit a morte liberati sumus.
 Her et alia diuissime con-
 clamantes. tandem dedicationis
 serie retulerunt: atq; offerentes
 munera nec non et imperiales
 luteas. indicia ostendere sue
 liberationis. **Moyses** doctor egre-
 gius eleuatis ad celum brachijs:
 magnus es inquit dñe deus
 nr. magnus et mirabilis:
 cuius magnitudinis non est finis.
 Tu es em dñe diues in om-
 nibus: qui facis mirabilia
 magna solus. **His** dictis.
 conuersus ad illos tacitis eos
 irruunt scripturaru fluctibus:
 ut plurima de rebus pprijs
 largiretur egens. De hinc
 sancti salarium more tato
 gesserunt gaudio: ut sibi
 tonderet quos in carcere
 nutrierat crines. **Ex** parte
 itaq; apud vitu dei aliquo
 tempore. cu nigenti leticia
 instructi doctrinis eius. et
 aucta benedictione remeant
 ad ppria: magnificantes dnm
 nrm ihm xpm. qui cu pre
 et spu sco. vnus deus reg-
 nat equali maiestate. eadepz
 potestate per oia secula selo-
 tu Amen. **De puero a demone**

Quodam tempore. ad libera-
 to.
 uent quedam mulier
 de vico qui dicitur cypariussus.
 ad domu archangeli michae-
 lis que vocatur throba: ubi

erat scus nicholaus. **H**er
 attulit filiu suu: que in-
 quissimus demon ita vexabat
 crudelit. ut etia vestimentu
 suu quo induebat. dentibus
 lamaret. **Qu**e puenit ad
 pedes sci viri flens et dices.
Miserere serue dei huic im-
 sero filio meo: q; fortit a de-
 moio vexatur. **P**ietate
 at ductus scus dei super eu
 apprehendit manu eius: et in-
 sufflauit in facie eius. **Moyses**
 diuina virtute et beati mcho-
 lai meritis emundatus. **Imu**
 ab eo euantit spūs: siq; ad
 ppria cu mte sua gaudens
 reuersus est. **De muliere p eu ab**

Resus **mundo spu liberata.**
 alio tempore. altera mu-
 lier de vico neapoleos. ab
 imundo spu grauit torque-
 batur. **Qu**a assumens vir-
 eius adduxit ad mosteriu
 viri dei. vbi ipse tunc tepois
 morabatur: et puenit se ad
 pedes beati nicholai dicens.
Dne dei succurre huic misere:
 qm torquetur a demone. **Scus**
 at dnm mox ut oratione fu-
 dit p ea ad dnm: ilico imu-
 du ab ea spm eiecit. **Et** sa-
 na effecta abiit in domu sua:
 glorificas deu et scam spon-
Her erat vocabulu monas-
 tery bñssimi nicholai. id est
 sci iherusale: **De palitico**

ad sc̄m

Unde quidam **sanitati restituto.**

Micholauus de vico suu
no venit ad sc̄m spon tem
pore ieiunij. adducēs serū
infirmū micholauū: ut saluti
eū p̄stine reddet. Erat at
hō ille toto exsiccato corpore
ab ea egritudine que greco vo
cabulo palisis. latine vero
dissolutio mebrozū dicitur.
Quē i cōsp̄ū viri dei piā
ens i terra: obseruabat eum
dicens. Vir dei micholae
p̄ isto hoīe misero m̄cede:
quatinus per tuas sc̄as orōnes
p̄ciatur ei deus. Cuius infir
mitati plurimū cōdolens vir
dei micholauus. assumpto oleo
de d̄nica lapade punxit eū:
et sc̄a orōne sanitati restituit.
Benedicōne itaq; p̄cepta. re
uersus ē in domu sua: gr̄as
ages et magnificas deū.

Non multo **de sanitate energumū.**

energumū quidā de vico
cendimo. cuius nomē erat thi
motheus: adductus ē in mo
nasteriū sc̄e spon. ad sc̄m m
cholauū. Habebat eī sp̄m
pessimū: qui eū ita exagita
bat. ut capud suū hinc et
inde per lapides tunderet.
Vnde factū ē: ut de arbor
rums plagis caput ei⁹ vul
neatū existeret: ita ut sames
cū vermib; p̄flueret. Suste
tati itaq; a tribus viris p̄duc

tus ē ut d̄vimus in sc̄m
spon ad sc̄m m̄cholauū:
quē etiā orabat ut suis eū
sanāe dignaretur oratōibus.
Quē sc̄us p̄ns cōsignas ma
mb; ab oī egritudine libeant:
et incolumem ad p̄p̄a rem
sit. **De demone ab arborē fug.**

Tempore quodā a palmitati
castello. ad sc̄m virū michola
ū hoīes venientes d̄perunt.
Reuerētissime pater p̄m̄
tua benignitatem. ut auxi
liū nobis cōferas. q̄ necessa
riū habemus arbore cypressi
maderē. statē iuxta castellū
nr̄m: s̄ in ea sentim; immū
dū sp̄m habitas. qui nos nō
p̄mittit p̄positū nr̄m p̄tin
re. Si at tu manu super
eā posueris: credim; q̄ maderē
potem; . Quib; sc̄us. ea
imū m̄gt fr̄es p̄at: s̄igt
voluntas dei. Cui; ad arborē
p̄uenisset: timore pulsū nō
eā audebat t̄dere. H̄is at
micholauus fiduciale auctē
exprimes. arbore seppes cū
securi violauit: s̄iq; laborā
tib; fiducia maderē t̄didit.
Demde cū pene arbor p̄m̄
ta fuisset. et in eā parte q̄
multos possit occidere casua
videretur: sc̄us micholauus
senāes hoc arte fieri dyaboli
ca. facto cruas signo. in alte
rā p̄te eā corruere fecit.
Fugietib; itaq; astābus.

... de sanitate energumū ...
... de demone ab arborē fugato ...
... de sanitate energumū ...
... de demone ab arborē fugato ...

prclamat dyabolus lugedo.
 De ue. habitatione mea re
 liqui: q̄ me psequit̄ sc̄us
 nicholaus. **De fonte p̄ ei9**
Orone orto.
Umulta de castello arm
 uendesi. ad sc̄m nicholaū ve
 nerūt dicētes. Bemgnisse
 pat. loge aquā haurim9:
 q̄ in fonte quē p̄ nos habe
 mus. mulierē infirmā et
 mēre captā muerim9 mor
 tuā. fonte multa sp̄ritica
 sordidato. **Q**uin eadē ibidē
 per noctē vox demōis cla
 mat: unde null9 hō q̄q̄ ex
 eo haurire p̄sumit. Est autē
 iuxta nos collis. ubi quōdā
 aque vena fuisse dicitur: sed
 nūc per multos ānos ibi nō
 muenit. **Q**ua p̄ petim9
 te alme pat. ut dei clemētia
 imploz9. ibidē tuus meritis
 exarsit fnaas aquā. **H**ec
 illis simul orātib9: ait sc̄us
 nicholaus. Ecce fr̄es cū sū
 ma reuerētia in maibus
 nr̄is ferētes sc̄m ewangeliū.
 vna cū veneabili cruce cō
 gregati: omēs vemanus
 ad loq̄ diuinā m̄iam ip̄lo
 tati. **T**ū at̄ ad eūdē locū
 puētū fuisse: beatus nicho
 laus manu sua fossorū app
 hendēs. flexis poplicibus
 diu orauit. **O**ratiōe vero
 finita. cū in altū in noie d̄m
 abitu et dimidiū fodisset:

continuo sufficient̄ emanauit
 aque benedictio. **T**ūc oēs si
 mul laudātes deū dicebant. et gl̄rificātes
 q̄ fontē aque viue famulo
 suo deus concessit. **S**ed beatus
 nicholaus. nō hec suis meritis
 s̄ p̄li deputauit. **A**d horre
 dū ver9 cū accessisset fontē.
 voces ibi teterime audite sūt
 et s̄bula: statim9 sc̄us nicho
 laus oratiōi opam dedit. **Q**ua
 finita. cū ab om̄ib9 dictū fu
 issit amen: moy cū fumo
 ingerrimo. aucti viderūt
 exinde tetrū quēdā exire.
 flebili voce clamātē. **N**usq̄
 valeo presencā suffere ni
 cholaus. **Quō demōiacū**
Sanauit.
Stres hoies de regione
 andromica venerūt ad sc̄m
 nicholaū. deferētes sc̄m demo
 macū quēdā ligatū. **Q**ui ob
 maxe flagitātes dicūt ad eū.
 q̄ multa certānia gessit no
 b̄scū demōiacus iste: ne eū
 ostēdissem9 tue sc̄itati. **Q**ui
 bus beatus nicholaus respon
 dit dicens. **S**oluite plasma
 dei: q̄ d̄ns adiuuabit eum
 illud. **Q**ui autē ei. **N**on
 d̄ne q̄ fugiet: et nullus eū
 mueriet. **Q**uib9 sc̄us: anteq̄
 faciē inquit d̄m null9 fuge
 valet. **C**ūq̄ hec dixisset. in
 sc̄uarū introiēs. tulit oleū
 de lapade: et cū eo eūdē demo

manu in se trinitatis nomine
hincuit. moxq; soluit. Dei
autem nutu et sancti viri ora
nombus exiit demon: factus
q; e' idem ho' mente et corpe
sanus: preuitq; via suam
glorificans deum. Sed et illi
qui eum detulerat: deo sanctorum
micholao gratias agebat. **De reco**

Quidam in lumine restituitur
Cecus nomine anthomius
cotidie ante etiam meridiem
sedebat. Quae videns vir
dñi micholaus: interrogauit
dicens. Quatuor temporas e'
ex quo tibi hoc accidit? Cecus
respondit. Dñe in annis
tres sut ex quo non vidi lumē:
et curia mea expendi dñs.
Sed nichil michi profuit. Cui ser-
uus dñi ex ultimo corde com-
paciens dixit. Si scis credidif-
ses: iam dudum sanus fuisses.
Respondit cecus. Ecce prope
quid faciam q' credo: totaq; spem
meam in scos committo. **Dixit**
ei scus. **Credis amodo quia**
possunt te sancti in virtute
dei sanare? **Respondit.** Cre-
do deo et tuis sanctis orationibus:
q' potes deo omnipotenti suppli-
care. quatinus michi visu restitu-
at. **Mox vir dei ei condolens.**
pro illo orauit: tulitq; oleum de
candela sancti theodori. et signu-
cruas super eum faciens. oculos
eius punxit dicens. **Spero**
in nomine dñi mei ihu xpi:

q' veniente die caecitas prope
oculis lumē celi videbis. **Et**
et ita factum e'. **Adveniente** ei
die oculi eius aperti sut. **De**

De incoluntate egroti.
Post haec al' quidam egro-
tus. qm' audierat sancti
micholau' ceum illuissse: ora-
uit eum dicens. **Scie** par' adiu-
ua me. **Ego** ei per quatuor me-
ses su' voluntas me perterram.
dolensq; interiora mar. et est
frigus in corpe meo. nec vn-
q' ad natiuitatem meam sedere
valeo: sed nec vpm quidem a-
biu' capere valeo: s' nec vpm
quidem cibum capere queo. **Pro**
qua infirmitate plurima ex-
pendi medicis: s' nichil mi-
hi profuerit. **Dixit** autem da-
famulus ad eum. **Ego** te tali me-
dico tunda: qui tibi absq; pe-
cunia integram confert sanitatem.
Respondit ei ho' ille. **Et** quis
e' qui michi tam cito possit
subuenire? **Dixit** ei scus vir.
Ecce adest nobiscum. **Her** itaq;
q' audieris vndiq; cepit aspicere:
putas se medicum videre? **Dixit**
ei scus. **Estimas** vide quate-
sanet? **Ecce** si ex toto corde
tuo credideris medico: ego enim
pro corpe et aie tue sanitate
rogabo et impetrabo. **Mox**
ho' ille alacrer' respondit. **E**
go credo deo vult. et tue scia-
ti. **Ad** que scus: qto inquit
sanus ab hac hora. **Deinde**

ei tigmia anozu in coniugio
positu: nullu pduximq fructu
coniugij. **M**odo voo speramq:
q per tua salute fructu nobis
pset d'ns. Ad her vir suis ma
nus ad celu lauant: et per di
midia fere hora obmpius ora
uit. Post her manu sua acci
pies oleu de lapidibz: i noie
sre trinitatis eos consignas di
misit. Dei at opitulate mia:
post no multu tempq adepti
filij. ad consignadu eu dei fa
mulo optulerut. Que vir
dm accipies: de fonte suscepit.
Paretis at puei benedictioe
aucti: ad ppa cu gaudio re
meantur. **Quo puella arida**

Huo quoq tempore duo
simul vir et vxor p
fiacetes. de alpibz ad scm ve
nerut. afferetes m' brachia
puella arida ac si mortua.
que nullo mo suis m'bris po
teat pmouei: ptererutq ea
ante eu supplicantes et dice
tes. **B**re pat auxiliae filie
nre: que male torqitur i totis
m'bris ia per anos septē.
Vir at dm reppondit eis.
Si crediditis ex toto corde voo
q d'ns ihus xpus corpus et
aiam facile sanae poterit pua
let: voluntate vram ipso ad
iuuate poterimq impetrare.
Qua consolatioe et pmissioe
matati dixerut. **C**redi
mus deo benigne pat: tuoz
confidimq almitati. **A**udiens

her beatissimus nicholaus:
imfectus e eozu. et diucius
p puella orans. sana super
pedes suos restituit. **De dy**

bolo i angelu lucis tifforto.

Tud etia de sco vrbuaria
du e: q cu quadā die oraret:
subito dyabolus tiffignas
se in angelu lucis. cora eo
stetit. **Q**ue ut asperit: ita
exorsus e. **Q**uis em es tu:
Quae huc venisti. **R**espo
dit demon. **A**ngelz dei sum:
ideo ad te venies ut videam
que oparis. **I**uco intelli
ges suis dyabolice finidus
ingemū: vexillu sre auas
mpymēs ait. **M**illes me
egrede ciuus a cella. q mille
formis es. millez nocedi ar
tes tibi sut: discede a me et
noli facere moras. **T**uc za
bulus rucas voces emittēs
ait. **Q**uid tibi nicholaefan:
Qid facio. **S**alte parūp
sme me teū quiesce. ut m
stua te. **B**erius at dm ite
ru impat ei exire. **T**unc
exclamās demon atq eu
las exibat dices. **E**t si hinc
expellis me: nō tamē lon
gus reredā a te. **E**t dispa
ruit ante facē eius in illa
hora. **De mistro a dyabolo**

Non multo post mita
uit dyabolus in coqui
na. et muemēs vnu
ex mistris beati nichola:

qui obsequi p̄stare solebat ad
 ea que erant necessaria sc̄o. in
 trauit in eū: cepitq; acut eū
 vexare. **Q**uod ut sc̄o viro nū
 q̄ratū ē: orando cūcis occu
 rit. **I**amq; vociferatē et blas
 phemate atq; aliena multa
 loquēte. p̄fatu m̄strū vir sc̄us
 corripuit: p̄cipiēs ut tandē
 resipiscet ab h̄is dē blasphem
 iis. **T**ūc amplius m̄stra
 matq; is quē dyabolus possi
 debat: talia cont̄ s̄m̄ ait.
Pullatēq; o sc̄e consensio te
 quēte: ego ei tantis fatiga
 tōib; ut labores p̄petro. **B**e
 atus at̄ nicholaus cognosces
 qd̄ dyabolico ore loquetur:
 egyptians manūq; eius tenēs
 ita dicebat. **S**igna te signo
 cruce s̄m̄. **N**ox v̄o ut sig
 nauit se. statim exiit ab
 eo dyabolus: vociferūs atq;
 blasphemās. **D**e. ue. q; a
 nicholaus sup̄atq; s̄m̄ in om̄ib;
 qui nūq; dimittit me opari
 voluntates meas. **F**amulus
 at̄ d̄m̄ signauit se et confirma
 uit. atq; admonuit fratres
 viriū in d̄m̄ p̄stare man
 datis. eiq; obedire p̄ceptis:
 et ut nullo mō dyaboli for
 midaret versucias. **P**re
 dicto at̄ m̄ster sana m̄te
 sano arbitrio in se reuerso.
 pedib; s̄m̄ viri puolutq; pu
 tā confessionē egit. **V**ltro
 usq; demon nō ausus ē eū
 vexare. **D**e tēpestate maris
 sedata:

Quodā tempe. cupiens
 sc̄us vir n̄e iherlm̄:
 sup̄st̄ sc̄u amon et arthemā
 et acher presbiteros. **C**ūq; as
 cendisset i aſcalonē portū a
 dratiū: inuenerūt nauū egyp
 ticiā. **Q**uā dū benedixit be
 atq; nicholaus: m̄strates abie
 rūt. **P**rocte at̄ sequēti seuta
 ē tēpestat̄ talia. ut pene mer
 getur nauis. **I**nterea ante
 oculos eorū demon appares:
 totis virib; volebat euertē
 nauū. **T**ūc aduūte eū bea
 to nicholaus nauūq; cōsignate.
 statū cūctis videtib; discessit
 ille malignus: et mare a fer
 uore tēpestat̄is stetit. **P**re
 mmo autē labore presbit̄ eiq;
 amon recidit: et quasi mor
 tuus apparuit. **Q**uā de re
 cōtristati om̄es: steterūt sup̄
 eū flētes. **B**eruius at̄ d̄m̄ ora
 uit p̄ eo. et tenēs per manū
 leuauit eū: resaturēq; sanū
 dixit. **E**cce nauigem; fr̄es
 in noīe d̄m̄. **S**tatiq; factū ē
 illis cōgruus ventū: et per
 q̄nq; dies usq; ad sc̄m̄ iordane
 puenerūt. **C**ūq; nauite talia
 vidissent. deū glorificabat:
 p̄m̄q; sc̄m̄ virū adorabat dīcē
 tes. **O**ra p̄ nobis sc̄issime pat̄:
 cognoscam; eī q; magnas
 virtutes p̄ te opari dignatq;
 ē d̄ns. **E**xp̄tes at̄ de nauū
 et p̄ singula abulātes loca:
 narrabant q̄ta d̄ns per eū
 signa et virtutes faceret.

no desinit. Ex vno ei me
atu a parte capitis. olei luci
dissimilis liquor effluit. qui
infirmis beneficia multa
tunc videtur. si ex eo puncti
fuerit: ex altero vero qui e ad
pedes eius. delectabilis aqua
psillit atq; pspicua. que etiam
si egrotis in potu data fuerit.
absq; abiguitate salute corpo
ri opatur. In eade aute do
mo scilicet spon codite sunt relique
santi iohannis baptiste. et sci
stephani pthomartiris. nec
no et mclti martiris theodori
beatoruq; martiri sergij et
bachi. quos dixit anthiochus
interfecit. ibide habent reli
que. **H**oru etiam quadragim
ta martiri qui sub licio i
patore passi sunt. i armema
mmo in ciuitate sebastea.
illuc reposita sunt pignora.
cu quib; eandem aulla pznat
nicholaus sacerdos almus.
mentis magnus. qui p nobis
omib; ante deum intercessor
assidat assiduus. **F**loruit vero
a tempore constantini filij co
stanc semois. et helene regi
ne. usq; ad tempora iouma
in impatoris.

**Quo oleu ex
tuba ipi manat.**
Tertius postq; tuba ipi manat
beatissimus nicholaus ex hoc
mundo migravit ad dnm: tu
mulus ille in quo vestibile
corpus eius positu e. olei liquo
re et aque no cessat usq; in
hodiernu die emanare. Ad
que locu conuenit vndiq; mul

tudines languentiu. claudoru.
cecoru. aridoru. surdorū. atq;
mutoru: et qui vexant a spi
ritib; inmundis. du eode sco
liquore puncti fuerit. et ex aqua
pondu supserit. paxtine red
dūt sanitati. **M**iseru me p
fiteor semel et bis ex eadem
aqua poculu supserit: du ad
huc tumultu scm dmi p meis
pialibus venisse interpellae
nicholaū. **D**istat at domus.
scilicet spon. ubi requiescit idem
confessor a membris marie. q
miliaib; trib; ad orientale pla
ga. secus via q ducit ad por
tu adriaticu.

Quo oleu

Quo oleu manare desinit.

Quodam tempore epus mir
ree ciuitatis. cu in exilium a
pfecto destinatus fuisset. statim
aque elemetu: et scilicet liquoris
oleu effluere cessauit. et tadium
hoc no usus e miraculo. q
dum epus no e reuocatus de ex
ilio. **Q**ui cu reuersus fuisset
et sedi pzie restitutus. statim ut
antea et oleu cepit manare ex
tumulo et aqua. salus pncipiu
infirmoru. psidiu futuroru.
Unde sumope considerandu e
fres karissim. qti meiti iste
vir fuerit: cu omnipotes deus
tot et tanta beneficia contulit.
ut illius laudabile nome p
oēs nationes orbis terraru.
qdu orbita mundi istius uol
uit. semp accipit elemetu:
De cedrone et filio eius.

Haud quoque ingens mi-
racula enarrantur est
de s^o nicholao ep^o. Cū a de
hac luce ad dñm migrasset
et a sacerdotib⁹ cleiasq³ alijs
corpus sanctissimū ppriac
tur ad sepeliendū: venit il-
luc quidā hō familiaris scilicet
et beati viri noīe cedron.
Cui mirū accipies aliquas
sancti viri accipe reliquias:
cepit rogare eosdē sacerdotes
et cleicos ut aliquid daret
de sancti nicholai uestimētis.
Et dicebat cū lacrimis et
desiderio magno. Ego veni
benedictionē a dño meo ni-
cholao accipe. **H** concessu
michi nō fuit ut eū repitē:
obsecro uos ut uel aliqd michi
de s^o corpore uel de uestimē-
tis eius prebeat. ut illud
habeā ob memoriam scissimū
dñi mei. **P**resbiteri vero
et cleici sancti nicholai her-
mitedetes et tale desiderium
cognoscetes: dederūt ei vñū
de linteamentib⁹ sancti viri.
Cedron autē accipies illud
cū magno honore reposuit
in nouū locellū quo nemo
usus ē hōm: reclusitq³ dicens.
Gracias tibi ago dñe: q³ de
confessore tuo scissimo reli-
quias habeo. **O**bscero igit²
dñe: ut per eius merita dig-
neis michi dare filiū. **R**euer-
sus itaq³ cedron in ciuitate
sua que dicit² exoranda: ad

uapore sua noīe enstosma
dixit. **E**cce reliquie beati
nicholai archiepi: que tu de-
siderasti videre. **D**epremur
ergo illū: ut per eius sanctis
reliquias deus det nobis fi-
liū. **T**ūc enstosma gaudio
repleta dicebat. **G**loria tibi
dñe: qui nobis patrib⁹ tā-
tā grām contulisti ut beati
nicholai habeamus reliquias.
Demum rogauit virū suū
cedronē: ut etiā construeret
in honore beati nicholai.
Cui⁹ p⁹ab⁹ consentes etiā
construere cepit extra portā
ciuitatis in parte orientali
q³ stadia duo. Cui⁹ constructa
fuisse deditur ea apollo
mus ep^{us} eiusdē ciuitatis
in honore beati nicholai et
in ea recondidit linteamentē.
Post hec vero cepit **locus**
ille ita splendescere in
miraculis ut vndeūq³ illuc la-
guetes veniret statim per be-
ati nicholai merita ab infir-
mitatib⁹ sanaretur. **C**ū ergo
talia ibide miracula gerere-
tur et cedron uarijs carie
ornamētis studiosissimus
fisset postularetq³ iugit²
ut sibi filius nasceretur.
cōcepit enstosma uapor sua
expletosq³ tempore peperit
filiū. an imposuerunt no-
mē adedatus. eo q³ a dño
postulassent eū. **S**pē etiā
cedron ad omēs gratulabūdy

et beati nicholai
p⁹ ab⁹ consentes
construere cepit
extra portā
ciuitatis in parte
orientali q³ stadia
duo. Cui⁹ constructa
fuisse deditur ea
apollo mus ep^{us}
eiusdē ciuitatis
in honore beati
nicholai et in ea
recondidit linteamentē.
Post hec vero cepit
locus ille ita splen-
descere in miraculis
ut vndeūq³ illuc
laguetes veniret
statim per beati
nicholai merita
ab infirmitatib⁹
sanaretur. Cū ergo
talia ibide miracula
gereretur et cedron
uarijs carie orna-
mētis studiosissimus
fisset postularetq³
iugit² ut sibi filius
nasceretur. cōcepit
enstosma uapor sua
expletosq³ tempore
peperit filiū. an
imposuerunt nomē
adedatus. eo q³ a
dño postulassent eū.
Spē etiā cedron ad
omēs gratulabūdy

dicebat: et per beati nicholai
 reliquias. dedit michi pius
 dñs huc que conspicas filium.
 Erat ei infans detozus. in
 minus speciosus. Post hec
 itaq; singulis annis. cum mag
 na leticia agebat sollempnitatē
 scti nicholai. in annuversario
 natiuitatis filij. Quodā at
 tempe. cum redeunte eius de sol
 lempnitatis die. tam ipi cum filio
 suo q̄ ceteri qui tunc erant.
 illuc conuissent. subito agere
 in uenientes depdati sunt omnia.
 et auferentes viros ac mulie
 res. filium cedronis patre cap
 tuum abduerunt. Cedron etiā
 cum uxore sua fugiens: obliu
 uo p̄ pauore et timore.
 uenit in ciuitate excozanda.
 Porro agerem abeūtes. et
 diuidentes inter se captiuos:
 detulerunt adeodatū filium cedro
 nis in manū regis babilonis.
 Interea eufrosina et cedron
 filium requirētes et nō mouē
 tes. omnimodis planctu effu
 derunt euilates atq; lacrimā
 tes: mat̄ dicebat. Heu heu
 uince fili: cur michi miserere
 matri tue. tantus dolor de
 te accidit. Ego miserā una
 cum viro meo. a dño meo nicho
 lao sepissime peti. ut p̄
 abq; et meitis eius te habere
 mereamur: nō ideo petui
 m̄ ut tale pdicione in te
 uiderem. sed gaudij dete
 expectauim: et volumus
 ut tu clauderes oculos nros.

O dñe in beate nicholae. q̄
 per te illū habui. tu illū red
 de michi: ut uideā eū anteq̄
 moriar. O scti nicholae cōdo
 les esto miseris meis: et red
 de michi que per intercessionē
 tuā peperī. lactari. atq; mul
 tis doloabq; nutriu. Carnē
 nō comeda. uinū nō bibam.
 quousq; filium meū michi red
 das. Tūc eufrosina ieiunae
 et orae cepit. et nō comede
 bat nisi tribus dieb; in abdo
 mada: et semp dicebat. Be
 ate nicholae redde michi filium
 meū. Tūc at appropinquatē sol
 lempnitatis beati nicholai. die
 octaua mensis decembris: dixit
 uxori sue eufrosine cedron.
 Mulier ad quiete consilij me
 is. et pergamus ad beati nicho
 lai festiuitatē. et quidquid
 dederit nobis dñs palpetib; et
 rogemus. obsecrantes ut sicut
 ille liberauit tres illos inno
 cētes de laqueo mortis. et de
 ira constantim impatoris: ita
 et filium nrm nobis incolumē
 restituat. Credo equidē. q̄
 hoc ille impetrare possit.
 Eufrosina at obediēs viro
 suo. fecit sicut p̄cepit.
 Cūq; etiā ingressa fuisset:
 expandit manus suas in ce
 lum dicens. Dñe ihu xp̄e
 fili dei uiui. respice in me
 peccatricē et audi me: et si
 aut per meita beati nicho
 lai. liberasti viros multos

At ille respondit. **E**go
 adeodatus filius suæ redroms.
 Cū at eustrosina mat' eius
 her agnouisset. cepit flere
 p' gaudio: et currens oscula
 ta ē eū dices. **O**maas tibi
 ago dñe qui me nō fraudasti
 gratia tua. s' exaudisti vocē
 alle tue reddes michi filiū
 meū: faciesq; me eū videre
 anteq; moriar. **De thelonajo**
et ycona sã nicho-
lai.
Quod de affrice partib; wa
 dalorū exortitus applicauisset
 ad terrā calabriadem. atq; eā
 de regione igne succederet.
 repta ē ibi a quoda barbaro
 i nius dā xpicolle domo.
 sã nicholai ymago i tabula
 honeste depicta. Quā pting
 clam m' smū p'ieat et abscō
 dit: quib; ab eo ignoraretur
 omnino quid eēt. Cū at pue
 misset ad eos qui xpicolas
 apuuos et vinctos deducebat.
 interrogauit quedā ex eis
 dicens. **R**ogo m'dica michi:
 cui; ē figura i hac tabula tā
 honeste depicta. Et her di
 cens. demonstrauit eis ymagi
 nē. Cū at xpiciam eā rōtem
 plauerit. dixerūt. **Y**mago
 her quā cerms sãssim' nicho
 lai ē: qui multis miraculis
 ac virtutib; apud deū et hoīes
 clarus existēs. manifeste sedo
 ret viuere eā post obitū.
 Cūq; her barbarus audisset

cotinuo abscondit eā ppter
 socios: nemi ex hor aliquid
 pandēs. **R**euertēte at exer
 citu wandalorū m affricam
 cū plurimis captiuis et spoīs
 multis: rediit et ille barbarus
 qui sancti nicholai ymaginē
 habebat i domū suā. Erat
 at ipe thelonearius. **Q**uadā
 vob die tulit ipam ymaginē
 et posuit eā ante thelonēū:
 ubi omnia que habebat erat.
 scq; locutus ē ei dicens. **N**icho
 lae custodi istud thelonēum:
 ego ei alibi habeo p'fisa.
Her locutus ymaginē disces
 sit. aptū omnino tehnques
 thelonēū: securus p'fiscens:
 quasi multos ibi custodes di
 mittet. Cū at seuis illud the
 lonēū latrones trāsuet: vide
 rentq; apertū. et nemine cus
 todietē: consiliati sūt iuice.
 ut p'p'mia nocte venētes di
 riperēt omnia que intus po
 sita eēt. **Q**uod et ita factū ē.
Nocte eī miserata venētes
 omnia abstulerūt. et sic p'fec
 ti sūt. **S**ola at ymago deso
 ris pendēs. superstes remā
 sit. **H**er igitur dispensaci
 oe diuina agebat: ut huius
 remodi occasioe repta. quis
 uel qñ mēti scūs nicholaus
 eēt. apud affricanas regio
 nes aperte claresceret. **V**e
 mēte itaq; barbaro cui; the
 lonēū eāt. cepit eū vacuū.

nichil omnino habens nisi ip-
sam beati nicholai pconā.
Tūc plorās et gemens nehe-
matissimos fletus emittebat:
et totius aspectu conuersus in
facie ymagis beati nicholai.
q̄ ad uultu hōiem hec uerba
p̄ferebat dicens. **O** nicholae.
bonū custodē thelonei merite
posui. **Quid** fecisti? **Redde**
michi res meas: alioquin te
flagellis cedo. **Et** q̄ hec di-
cessit: accepto flagello uerbe-
rabat s̄i nicholai ymaginē.
Cū at̄ fatigatus eēt cedendo:
dixit ei. **Certe** in ignē te p-
iciā: si nō reddideris causam
meā. **Primum** at̄ confessor
mima misericordie ductus sup
pconā sua. ac si ip̄e flagellis
cederet. subito apparuit in
eo loco ubi latrones cūcta diu-
debāt que de illius theloneo
abstulerūt: dixitq̄ qd̄ illos.
O infelices et miseri quid fa-
citis? **Nūq̄** ignoratis. q̄ ip̄e
se ip̄s eēt. quādo hoc malū
p̄petrauitis? **Nā** oculi mei cō-
spexerūt quādo has et illas
res abstulistis. **Quantitate**
etiā et numerū cūctarū rerū
quas de theloneo abstulerūt
singillatim exponēs addidit
dicens. **Satote** ergo qm̄ si nō
michi adq̄ueritis ut reddatis
cūcta que tulistis: ego mān-
ifestare curabo. **Nā** sub mea
cūcta omnia fuerūt commissa:
et ideo p̄ scelere uro. ego mo-

rens q̄ q̄iur flagellis sum ce-
sus. **Credite** michi q̄ nullo mō
uobis p̄cā. si nō meis cōsilijs
adq̄ueritis: s̄ angustina die mor-
ti uos tradi faciā. **Illi** at̄ fures
cū se uideret eē deprehētos.
estimātes q̄ p̄ia fuisse de popū
lo. qui eos explorauisset. in
mū cōsternati. et ut q̄ credi
p̄t metu mortis exterriti:
per terre noctis silencia repor-
tauerūt oīa et in theloneo re-
posuerūt. **Quare** at̄ facto.
cū uēisset barbarus. uiderat
q̄ omnē substantiā suā quā a-
miserat flere cepit p̄ gaudio.
cū tale miraculū per sancti
nicholai merita filēat demo-
stratū. **Tūc** apprehēsa ymagi-
ne. osculatū est eā dicens.
O sancte nicholae fidelis et
p̄ssime serue dei exreli. q̄
magnus et carus es deo regi-
mōrū. cū uiuēs militāe nō
cessasti: a quo p̄cā accepisse
p̄bans. ut talia facere possis.
qualia et michi gentili et ma-
ligno face dignatus es. **Ab** ip̄e
tā nāq̄ die credo ī xpm̄ et
in te. **Requē** uerba factis ī
plens. credidit ī dnm̄ ih̄m
xpm̄: et baptizatus ē ip̄e et
domus eius tota. **Post** ha-
ecā cōstruxit etiā in hono-
re s̄i nicholai: ī qua uicinat
glorificāe studuit dei s̄m̄q̄
nicholai. **Hec** igit̄ p̄ma
fuit occasio. q̄ apud africanas

regiones beato nicholaus e
 agnito: et exinde apud eius
 notitia eius ita creuit. ut mag
 ms obsequijs etiam ab hys qui
 crebat baptismate fraxitate
 tur. Nullus etiam ut estima
 mus iam in orbe terrarum locus
 tam remotus tam abditus e:
 que fama et mirabilia sancti
 nicholai confessois pmissim
 no illustrauerit. Testes huius
 rei existunt. no solu omnes
 pumae grecorum. de quibus
 origine duxisse comprobatur.
 verum etiam omne orientale reg
 num: testes etiam barbarorum di
 uerse nationes. diuersis ling
 uis utentes. que et obsequi
 pie deuotionis exhibet. Sed
 et ytalie habitatores quibus mo
 derno tempe ichoauerunt: il
 lum esse suum patronum exoptant:
 illius natalicia deuotissime
 celebrant. Unde et plurimas
 etiam in honore ipsius iam
 construere festinant: committe
 tes se ei suaque omnia. **Quo the
 sauro de mosterio scti hemerati**
Quodam etiam in furto sub
 tempe fures noctulati in
 in etiam scti hemerati in uet
 ingredietes: quedam paucis
 metalla exinde abstulerunt
 Quo viso. omnes in manu
 tristes effecti sunt: diuq; in
 quietas tam ab aliens quam a
 suis. nichil inuenire potue
 runt. Tunc a quodam fratre

consilium e datum: ut per tres
 dies continuos. de scto nicho
 lao missa communit celebraret.
Quod cum suppliciter voto factum
 fuisset: mox adueniens quidam
 ex alemanna. denunciat captum
 esse furem in uico qui dicitur vltima:
 sed quod hoc missum esse ab illius
 loci rectore. ut aliquis illuc lega
 to ueniat. qui res monasterii
 perditas ibique captas inde reue
 hat. Factumque e ita. **Na** confes
 si missi illuc legati. inuenit
 thesaurum ablatum. integrum qui
 de pondere sibi constructum ope: pi
 tibus fure effossis oculis. reatus
 sui pena precepisse. Quibus
 auditis. ablatisque rebus per
 spatis: omnipotenti deo sctos nicho
 lao. laudes deuotas per gra
 tuam actionem renderunt. Hocque
 modo contigit: ut apud ipsos be
 ati nicholai sollempnitatis stu
 diosissime celebratur: que
 prius sub negligentia habe
 bat. **De iudeo et xpiano que**

stant a morte suscitauit.
Euir qui meramonijs
 intentus assiduis. uarijs ex
 ueruat rerum opulentis. Sicut
 sunt nonnulli. qui nonnunquam
 ex inanis rebus artificiose
 ad querendum diuiciam apice
 contendunt: ita quos sunt
 plerique. qui diutino labore.
 acquisitas opes. dilapidatione
 utentes ad infamem egestate

sepissime puenit. **H**ic ita
q̄ vir de quo nobis sermo ē:
fertilitate diuiciaru suaru
dapsilit' et p̄dige vtens. et
in posteru nō p̄caues. ad vlti
mū ad ignominosā puenit pau
ptatē. **I**nterea necessitate co
gēte. verens ne succubet mē
dicitati publice. p̄dā uideū a
dnt. qui ī vicino cōmorabat?
quibz ut ī pleriqz sese habet
illud hom̄ genus. diuersis
pollebat cōpns. orans et mul
ta p̄re deposites. ut ex suis fa
cultatibz. aliquid ei ip̄iēdo
cōmodaret. vnde lucrādo ali
quo mō valeret suā penuriā
reluēre. **C**ūqz ille utpote iu
deus xp̄iano m̄ime fidē dā
do arderet. et p̄ thesauro cō
modado arabonā sibi defer
ti iussisset: ille q̄ petebat sub
intulit dices. **Q**uid tibi pro
arabone donae valeā nō ha
beo. sed si temp̄e uelis. s̄m̄ m̄
cholau p̄ me tibi fideiussore
delegabo. **N**ō audies ille. ut
ēat iudeus nō abnuū: s̄ sibi
talē p̄libatū respondit. **N**ā
cholau m̄q̄ super quo polli
ceis: multis m̄imātibz eiusqz
m̄imāculis choruscātibz. non
abigo bonū ēē virū. **E**t q̄ fa
mā volūtate sum̄ dei eū cog
noū ēē fidele: ea q̄ postulas
sub eius fidei pollicitatiōe. si
ip̄e volueris tibi nō cūctabor
commēdāe. **C**redo equidē tate
auctoritatis virū. nullo modo

tes meas fraudulētā fide de
fraudaturū. **E**rgo cū cōmū
vtrorūqz cōsensū. oratorū s̄m̄
expetūt nicholai: et xp̄ianū
qui a iudeo mutuū petebat.
tenēs cornu altaris. ita eū af
fatus dixit. **I**ndū altare tibi
in uadimoniu trado. simulqz
ip̄m s̄m̄ nicholau p̄ me fide
iussore p̄beo: an̄ eius etiā cō
spectū p̄mitto. q̄ michi nūc
in tali angustia p̄stas. tibi a
me ēē reddēda die denotato.
His utit' p̄ponitōibz dele
tatis. et ad domū xp̄ianū reuer
sus. qd̄ petebat. querēti cōtu
lit: auri salicet nō modicā q̄
titatē. **Q**uō itaqz fauete sibi
scōqz nicholao opitulare: ad
p̄stina diuiciaru habūdānā
redit in breui tempore. **C**ū at
definitū temp̄us aduēisset. iude
us qd̄ p̄stiteat require sata
git: rogās ut qd̄ cōmodauerat
volūtatiē celeit' restauraret.
At ille eius petitiōi adq̄p̄s:
p̄q̄ rogauit p̄mpta volūta
te annuit. **V**erū triū idu
nariū iā trāscursō spatio iude
us redit: obm̄p̄s qd̄ mutu
ū dederat expetit. xp̄ianus
verō īmemor collati benigni
astucia etiā deceptus dyaboli:
dixit om̄e debitū reddidisse
se illi. **N**ō ille audies. et ut
q̄ credi possit obm̄p̄stens:
iterū atqz iterū monebat. ut
qd̄ p̄stiteat redderet. sibi.
Econt' xp̄ianū affirmado as

serbat se cuncta q̄ accepit regi
 tuisse. Tandē ciuitatis geneā
 le adentes mallū. corā semoribz
 et iudicibz illius p̄ie. iudeus
 que cū xpiano egeat. uel qua
 rodiaōe illi aurū suū cōmoda
 uerat. apta ptulit racōe. obse
 rans ut corū iudicio. qd̄ dona
 uerat mutū. sibi integre red
 detur. **N**e at̄ q̄ accepit negā
 do rōpondit. q̄p̄ exigebat
 se illi recōsignasse integro libra
 mē. **T**ūc ex cōsultu arbitrio
 rū dēreū ē. aut illi qd̄ requi
 rebat ad p̄ns reddedū fore.
 aut certe sacramēto se illi fidē
 face. omē qd̄ exigebat recepisse.
Ad hęc iudeus. satis inquit
 nicholau fidele v̄rū credo eē.
 sub auz fide. q̄p̄ defraudator
 defendit. iudeor cōmodasse.
Attame si michi iusuradi fe
 cerit fide. sup̄ ipius altāe qd̄
 i uadimomo suscep̄. sumā
 peniē quā repetō floccipedo
 amitte. **S**cio eī au aurū me
 ū credidi. et certus sū nō illū
 aliq̄ fraude posse decipi. **O**
 iudei gloriosissimā fidē. qui
 nodū in xpō renatū. crede
 bat deū eiusq̄ famulū nicho
 lau. m̄ me posse decipi falla
 cibz sacramētis. **C**onstituto ite
 rū die simul cōueniūt. iude
 us cū sue legis testibz. et xpi
 anus cū xpianis hōibz. **F**e
 ceat at̄ idem xpianus. callida
 machinacōe. concāuū qd̄dā
 in manu baculi manualis.
 in cuius concāua sumitate

auri q̄ritate que repetebat
 posuerat. **C**ūq̄ p̄ter ad mōse
 tū s̄i nicholai simul p̄peraret.
 xpianus ille baculū simul cū
 alio interius recōdito iudeo
 dedit. petens ut usq̄ ad basilicā
 s̄i nicholai illū deferret sem.
 ut dū ille baculū cū auro ter
 pet. manusq̄ portaret. q̄ illi
 qd̄ exigebat dedert in manu.
 sacramēti fidē uame posset.
O calliditas v̄ri p̄suptuosa.
 qua s̄m nicholau m̄fontēz de
 tpe conabat. **S**z q̄ nō ē sapi
 entia neq̄ prudentia neq̄ cal
 liditas cont̄ deū. meitis s̄i
 nicholai que fallacē machina
 bat. effice. fallax machinacō.
 qualit̄ hōibz innotuit i subse
 ptibz intrinabo. **I**nterea iu
 deus tante falsitatis ignatus.
 baculū iā dictū maibz gestas.
 vna cū xpiano ad templū
 s̄i nicholai puenit. **T**ūc in
 ferrimq̄ ille manū super alta
 re ponēs et peruitans ius
 iurandū m̄trepidq̄ mtulit.
 et ab altari letq̄ discessit. **A**t
 iudeus. satis inquit p̄stola
 bor. quid v̄mdicte de tanta
 falsitate michi nicholau ispe
 cui credidi faciat. **I**ns dic
 tis. v̄triq̄ ad p̄ria mema re
 cesserūt. **C**ūq̄ xpianus iter
 qd̄ ad suā mansione tendebat
 alacris pageret. in ipō iti
 neis medio tanto sopore de
 pressus ē. ut sibi idem nō
 modicū quiesceret. statim
 exhalaret animā. **D**iciens

itaq; se in vino. bacula que
conferat cu auto iuxta se po
sunt: et diuinus obdormuit.
Igit cu mibi sopno depresso
iaceret: repente uehiculu onus
tu bob; trahetib; per eandem
uia uenibat: et usq; ad ipm
loau quo ille iacebat puenit.
Cuq; bubula eu no possent
examine: nec in altera parte
carru reflectere. impetu va
lido bob; super eu transeuntib;
carru qd traherat: per eum
trnsiunt. euq; mag; exanime
reddidit: et bacula iuxta eu
iacente cotrunt. **T**uc omib;
qui aderat: auru qd in bacula
repositueat apparuit: et qta
calliditate conit iudeu vsus
fueat. iudicib; et magistratib;
omib; populo claruit.
Cu ergo ad illud spectacula
vndiq; suburbam conuolare
iudeus quoq; et ipse actures
affuit: auruq; suu qd ille
fraudator ei suis cometis de
negant. iudicib; illic asta
tib; recepit. **C**ussu itaq; cita
to usq; ad sa nicholai orato
riu puenit: et cora astas dix
it. **G**racias tibi ago bone ni
cholae: q; fidelit michi auru
restituisti. qd in tua fide co
misi. **E**nuero q; tanta mi
chi in merito uoluiti exhibe
beneficia. neq; passus es me
deludi ab illo fraudatore: amo
do te venerabor ut deu. et ve
lut sum dei fidelissimu am

ai et teste. **V**erū si tante
pragatis virū resuscitando
michi tuus beneficiis ingratu
virtute tua meriti ppulares:
cu omi familia mei uiris
deo tuo creder; et omes quos
possem mee religionis viros
ad xpianoru conuerte seta
conarer. **I**taq; dū adnuā
de te que accideat cofabulāte
tur. ecce qui mortuus fuerat
lymna tepli ingressus. corā
altā sancti nicholai padit.
et de hys que gesta erāt ven
ā impetrando sese culpabilē
reddidit: et sic ad domū redit.
Qd iudeus ut vidit. cofes
tim credens xpo cu omi domo
sua se baptizati peti: et in
dysmu deserens. demceps xpo
scōq; nicholao fidelis pmanst.
O facialis pietas eorum con
fessio. qui peticioibus tant
viri iudei patulas aures tā
facile pbiunt: et qd petebat
misericordit adimplent. **E**
ius itaq; imploremus gressi
mā clemēciam pietatis tons
cordiū medullis. ut orationū
nāru libanna. ad aures su
mi defeat conditois: q; sup
omnia uiuit et regnat. **I**solū
regni celestis Amen. **De illo**
aug filii de mai salui redit
Hertur vir qdā maxima
deuotionē circa sanctū
nicholau habuisse. **V**ir iste
magnū eat: et magnis rebus

habuadabat. **E**t quibus vas si
 et precepit: quod sancto nicholao
 oblatum et propositum et promissum.
Verum vas factum cum auro in
 caps et gemis fulges cernit
 artificis diligencia nobile am
 mutauit: sibiq; reliquit. quod
 beato promissum nicholao confes
 sori. **H**oc inquit vas meo u
 su retinebo: et aliud eo non
 inferius sancto nicholao pabo.
Dixit: et corruptis auaritia
 uas elegans reliquit: aliud
 q; longe inferius sancto nicholao
 paut. Contigit haud multo
 post tempe. ut collectis rebus
 necessarijs domo propria exiret:
 et suo unico filio committatis
 nauim ascendet. et secundo flatu
 tranquillorum fluctu nauigaret:
 et nauigando ad beati nicholai
 ornam prope. **E**ius igitur
 nauigatioe nodum mediata
 ob rimas corporis releuadas
 precepit nautis ut anchoras
 deponeret: et labore inter
 misso corporali. necessitudi
 indulgeret. **P**arent nauter:
 et releuadi epulis in locis suis
 repetit residere. **T**unc prodictis
 uis factis hilarior. uas quod pri
 mo sancto nicholao parauerat
 protulit: et cum eodem vase sibi
 prima iussit. **V**oluntas autem
 dei fuit. ut huius patris filius
 uas quod pater diligebat acciperet:
 et uelut abluturus. aquas e
 quois inde hauriret. **Q**uod cum
 magna cauta festinatioe puer

faceret. uas eius manibus elabit:
 et sui pondere. quod equois fundum
 in momento plabit. **U**nde
 puer extritus et pene exanimatus.
 cum conat' reme quod per
 diderat corruit: et animu deuota
 tibus undis amplius non apparuit.
Ato magna clamabat et corru
 rit nauite. et clamoribus et
 ululatus maximis. iustitate
 pelagi circum circa repleuere.
Accurrunt ames patris in flumina
 se precipitatus. si nauitarum
 nauim non retineret et uin
 cretur manibus. **C**lamat et eu
 lat infelix: et sua exaggere
 do tristitia. equor clamoribus
 et nauem suis repleuit fletibus.
Ret mora exort' crudelissima
 tempestas: et semetibus uentis
 et tumebus undis anchora
 retrahunt et reponunt. nauisq;
 nauigatioem reddunt. **C**auti
 et festim nauite disponunt in
 detes et cetera nauis arma
 meta contra tempestatis crude
 litate. et patet lugens et pe
 ra mortuus descendit. primo
 corruit in nauis carina. **I**n
 parato equore cursu supraue
 rat: et desideratis litoribus
 appulerat. **T**unc pater infelix
 extrahit. et seruorum officio
 ad sancti nicholai ornam de
 duat. **U**bi quod ex mortuis
 resurgens. et uelut aliam
 resumens: magis clamoribus.
 modo deum. modo sanctum nicho
 laum. modo flebilibus querulis
 uocabat. et reuocabat amf

sufficienter doctus. et quā debe
at deuotionē scti nicholao. et
qualit' vobis pseuerare debeat
in pmissio voto. **De mercatore
que suscitauit.**

Mercator quidam orationis et dilec
tionis causa ad sancti nicholai
etiam festinas: hospicio cu
iusdam viri susceptus ē. Qui
mercatoris pecuniam intues
et affectans noctu surrexit:
et hoīem sopitū crudelit' in
gulauit. De hinc inuocauit
cadaver membrati diuisit.
et in quodam dolio occultit:
et iuxta uestendariū cōsuetu
dine carni multo sale soli
dant. **M**ercator tate vima
nitatis scelerē crudelissimus
hospes ad lectū suū rediit.
iacuit: dormiuit: et quieuit.
Nocte media. clemētissimū
confessor nicholauus. illud cru
dele et nefandū hospiciū.
uelut speciosissimū miles
intinuit: et aperto dolio.
illud dilaceratū et attritū ca
daver extraxit. et membra
mēbris reconciliās. corpus
totū reformauit: et p̄sus
nulla remanete acatrice vite
reddidit. **T**ūc sermone pio
mercatorē suū allocutū et
consolatus hoīs hominide ex
iuit domo: et sue beatitudi
nis reductū et receptus ē pa
lacia. **F**acto mane mercator
surrexit incolumis. dñm̄q̄

domus vocans et salutans.
intermissi labore itineis arti
pe disposuit: ignorabat ei
mortē suā quā ei hospes in
tulit. et ab illata morte p̄n
ti vite qualiter reddito fuit.
Tūc peccator stupens et adm
rans peccatū facinus recepit:
et qualiter eū uigulasset. et un
ueta membra diuisisset ape
riuit. **E**go inquit te miserā
de hō uigulam: ego tua mē
bra diuisi. et in isto dolio ne
fando occultui. **V**ere maxi
mus confessor sctus nichola
us qui tua contrita membra
reformaui: et reformata
p̄nti vite reddere potuit. **M**er
cator hoc audies et eē verū
cognosces. deo et suo cōfesso
ri nicholao grās reddidit:
et quō sub militis spene bea
tū nicholauū videat et audie
rat. stupenti et mirati hos
piti suo alacrit' exposuit.
Nox satisfactioē recepta ac
firma pace facta. confederā
tur hospes et mercator: atq̄
p̄ā deuocōe conquiretes ad
etiam sancti nicholai. facti
sūt ibidē serui p̄petui. **Plōg**
**que in cofortis clericorū omni
ūm q̄ posuit i tu flacone
sā nicholai confessoris.**
Sicut manus sculp
tois perita ē ad di
lucidada sue mdagi
nis thoraclam: ita

strenua ad apalada quali in
sexu coditionis eluceat. Cuius
figmentu sicut duru e in veritatis
copacoe avari sensuuzq discre
tione coniecti: sic dudum fore di
iudicatur in firmis. phisice. et in
te. logiceq rimare differencas.
Quas illos insudae ad enude
andas decet. qui scdm cathego
rias actiue cotemplatiueq vite
censuras nectura amari came
na boate noxut. quuz sensu
sensu. verbu uerbo. sophistico
peripatetozu dogmate iudicium
videre curat. Equae quide ego
microforus barensum omi vltimq
meptus arte. maulliqz lucifluo
sermone. ad formados huus
confessois dei clandestinos mo
res. canseraqz vita. qm imei
tus eiusde suffragatus admi
culo. aggrediar sine trislacionis
teptu. sili sub breuitate angere.
qua dominus curiozus lucidif
simqz arbiter. ceteriqz barensum
ptores. pmo scaru emiaru ter
tores. sumo. cu msu cogetes
me dilucidae rogarut. Quo
ru pcatibq parens. ppter eius
de sci amore. corude fultus
mituetibq. qm msuus cernor.
ad tam lucifluu opus msus su
certam psequi veritate. q de
ozq sophos flagito lectozes.
catosqz libealiu artiu calcula
tores. ut aplestia sopita mu
dia apollogeticu in hoc cose
rant sermone. **Incipit trisla
co sa nicholai gffessois xpi.**

Pitur cu omnipotens deus suo
excellentiori atq archano sensus
set consilio. qualif barense
verbe. auctaqz apulie regione.
serenissimo ac pretio visitarer
ymmo deozact. splendoe. actu
e eius diuina prudentia. ut qui
da barensum sagaces atqz illu
trix viri causa mercaois. cu
tribus ratibq oneratis frume
to ceterisqz merabq pgerent
antiochia. Qui du ceptu
agerent iter. istamati diuina
inspiratione consiliati sut. que
sue eutes uel redeutes. deo fa
uete tolleret a mirrea corpis
beatissim nicholai confessois
xpi. et se suas dantes p tali
desiderio conspirauit. omi cu
msu impleat illud. Quo deo
uolente dum applicuisset. suas
negocia agere cepisset. accidit
nuitu dei. ut intelligeret id q
meditati sut. uelle patiri a
veneciatis. q eo tempe similit
causa mercaois illuc pcesse
tat. **Q**u du barense veat
agnouissent. scrutantes fac
ta illoru copererut eos pata
habere ferrea instrumeta
cu quibus idem veneciam
si pure possent i mirream
ingredientes beatissim mio
lai etiam. facti eiusde fran
geret pauimeta. sacrisqz de
portarent corpus. Consilijs
quoqz i luce patefactis. spo
sponderut barense. si dno
opitulaetur talis se id acturos.

ut et venetis. ymo omibz
 in myrrea manetibus foret
 absconsi. Demde studetes
 venudae sua emebat que
 eis oportuna ee videbantur:
 nauisq; finis vtriusq; nego
 nis. festinat myrrea vene
 rit ad vrbē. Cuius portute
 nates: solito more suas mu
 merit rates. Demde duxer
 erit duos pegrinos ab an
 thiochia secū allatos: q; curi
 osius illas exploraret partes
 p̄turtos. qui nefandissime
 eis extimarit. Qui dū
 usq; ad sc̄m accessisset corpus.
 et eorū agnouissent absentia:
 uelocit̄ remeates ad suos. nū
 natit qd̄ seaurisse suas pos
 sent implere volūtates. Ita
 tūq; salubri accepto cōsilio:
 quadraginta et septe ex eis.
 suis stipati armis. deuotif
 sime ad sc̄m festinaue corpus.
 Ceteri vero nō dissimiliter
 suis muniti armis. reman
 serūt easdē ad custodiendas
 naues. ppter metū eorū dē
 turozū: qui illā inuasent
 regionē crudelit̄ depopula
 tes. Qui sic sagacit̄ in dua
 bz diuisi p̄bz: statuerūt for
 tit̄ dilectum implere opus.
 Illi nāq; quadraginta et septe.
 ad sc̄m deuicentes eodem p̄
 confessois: quorū tātū ibi re
 pertis custodibz. hūilit̄ deuota

intrarūt aulā. sc̄m adorates
 aram. Tūc mīmū sc̄o feruetes
 desideio. sic eisdē aut̄ custodibz.
 Ostendite nobis fr̄es quo i lo
 co conditū manet sc̄i confesso
 ris corpus. Qui putates qd̄
 causa orōnis seu oblacōis ista
 inquireret: ostendit̄ prius
 locū vnde cū p̄mulo sc̄m tū
 hebat liquore. Demde osten
 dit̄ qualit̄ i loco eodē sc̄m de
 litestebat corpus. Tamē q̄
 basilica sc̄i sequestrata eat ab
 incolatu hominū. idem custodes
 stimulate i corde ne sc̄m tolle
 ret. inde corpus ab eis solliate
 eodē inquirūt barenfes dice
 tes. Cur taha inquiritis? For
 san sc̄m tollere vultis. Sed
 sciatis nos hoc mīme cōsen
 tire vobis. ymo an̄ posse mo
 ri q̄ pmittere eū tolli. Quibz
 responderūt. Vēacit̄ satote
 nos p̄pue ppter id vrb̄ adue
 nisse simbz: ideoq; rogimus
 ut verū nobis ostendatis lo
 cū. et n̄ labor nō remaneat
 vacuus. Custodes vob̄ vidētes
 eos dubios de ostensioe loci.
 omnimō tenuit̄ p̄andē dicētes.
 Dēitet nos liquoris sacri et
 corporis patefuisse vobis idiaa.
 Tamē vtrū ip̄e sit locus an̄ nō
 sc̄is dei confessor nequaq; per
 mittet uos cōtingere se: ideo
 q; recedite an̄q; her̄ tūm̄ pau
 aat aures. Barenfes at̄ cer
 nētes eos p̄abus nō posse mol
 liri. ad callida se vertit̄ argu
 mēta. fingētes sc̄i ingem̄ ver
 ba: ex quibz mīme culpandi

et videntur dicente scriptura
Bona est frans que non nocet.
Ant ei. **S**ciatis quoniam papa vrbis
rome vait in hacim civitatem
miam ai multis archiepis ml
toq; clero et populo et ipse mi
sit nos ad ptes istas ut tiffca
mus illi hoc sacru corpus: eo
qd idem dei confessor in sopms
apparet ei pcept se nris tiff
uehi regionibz. **R**ati ergo qd
pmissioibz possent deflectu
ite aut. **S**i placet patri sumz
pbere vobis qtuq; pty quei
tis p tali thesauro: ut i pace
possimz sequesimz accepta bn
dictioe. **Q**d du idem haurit
custodes: videtes eos patos ad
destruedu eam e paumetu corpa
q; tolledu petus elingues effi
aut. **S**ugeat ore color: sanguis
q; reliqueat artus. **P**lagunt
et vestes scindut e pectore sa
crus. **C**u barba ardes vellut
ex vertice tristes: et meli9 ayn
ut ista discedet tertia q; tudant
caru sibi tot per sela scm. **Q**d
dica. **A**uru quasi stercus abia
tur. **B**ladimeta locucionu q;
vipereta venena muctur. et
ommo intudur se dedere fuge.
quo panderet her oia aibus.
Quoru du velle barenses as
piciut sagrat ordianit ut
ut aliq ex eis teneret ipos cus
todes. aliq custodiret ianuas
basilice eiusde. et plateas et
vias: ut nulli acolaru regiois
illius possent eoru addistere
facta. **E**t adq; teneret. quous
q; ceptu impleret opus. **P**ost
her vero vnus e duobz p q; bi
feris. eoru qui istis intent acti
bus. suas mē manus tenes v

nu legitu vitru. que sco m
pleueat liquoe. suis ad hora
illa somis i tato cupies suffa
gra negotio. posuit eu m
vertue vni9 colupne no mul
tu alte. q; stabat i vestibulo alta
ris. **C**onmrtos sus. ut vabas
collocuioes qualu agerent.
du tenderet moras. ris valde
obstupeda euert eis. qm lectio
illes lapsus e nequio e sum
tate illa ai gidi fringoe passit
marmor illud sub quo suis ac
arcebat liquor. **A**d aug ipulsi
one vnanimi curtes. et repe
netes eu totu salu. **M**anti su
mus sumu laudates dnm. **C**ur
quide vear agnouerit. q;
idom dei confessor per illi sou
mperret eis: ac si dicit. **C**ur
tam pigri estis ad pfiaedu opz.
Mea est volutas hic pfiafa
vobis: et locus i quo p mul
ta anozu curricula dilufo hic
e. **C**onsidete miraculu quod
et meū sumetes corpus abar.
q; barenses omes mea sub p
tectioe letates. **P**etuo sub me
a iocudabimz diade. **P**re
rea quida audaassimz iue
nis ex eis anxius ad illud p
fiaedu opus ferat. **U**rruit
super vnu custodu euagiato
ense. et nisi ostendat scissim
corpis tuba. **M**inatur se illu
pting eode mterime gladio.
Que du quida ex custodibus
ipis prudetior ac sanctior ce
teis vidit sic furete. **A**gressit
cominus: et idignatis am q;
quit sic i dei simulū seuis.
Ere locus a quo suis eduat

liquor: corpus vero sancti in eodem
 latitat loco. **S**i hoc quidem san-
 mus per veteri relatione vi-
 corum. Simulque per nostrum memo-
 ria temporum: quoniam multi im-
 tores alijque potentes valde in
 hoc eodem defuderunt studio. **S**i
 in me concessum est eis nolente
 sancto dei. **S**ed et euertit uobis
 illud quod idem dei confessor pro-
 prio anno per visionem comna-
 tus est nobis: ut eius miracula
 alias taceat. **Q**uod dum baren-
 ses audissent: diligenter hunc
 interrogarunt: custode de auspici-
 no visionis. **Q**uibus respondit.
Integer iam intactus est annus
 ex quo dei simulacrum nicolaus
 tribus suis innotuit mansiona-
 ris: per visionem precepit: ut
 notificaret habitatoribus ciuita-
 tis huius mirae: qui pro metu
 turrorum hinc aufugerant in
 motu absentes: quasi ad duode-
 cim miliaria: ut aut rediret ad
 habitanda et custodienda hanc
 ciuitatem: aut omnino starent
 eum alias migraturum: quod nunc
 sicut terminus veris ostendit
 indicis. **I**deoque cesset gladius:
 sopiatur uirgula: acriores mi-
 ne sequestrantur paul: et si per-
 missum est uobis: ut dei confessor
 vobis conuincat actibus. **S**ine vira
 turbatione nunquam lesione pacati-
 abite. **S**i quis culpabilis in-
 tuemur nosmet eius sanctis precep-
 tis: credimus deo volente quod
 non sit facile pro nos deseret
 seruilos. **T**andem idem profatus
 iuuenis hinc adquefrens al-
 loquens cum sociis suis: gladio
 recondito: acceptoque malleo

ferreo: virilibus praecones. mar-
 moream tabulam paucissimi sancto
 substantia corpori: penitus eam
 praeu redigit in scissa. **Q**ui
 nodum multum foderat in profundum:
 cum socij eodem insistentes labori:
 reppererunt tumba marmorea
 candidissima: qua detegentes
 usque ad medium valde pauebat
 patere eam: ne aliquid mole-
 sti eueniret eis. **N**ox ille vi-
 terius non valuit sine metis
 tolerare feruore: sed pro nichilo
 durit: quod quod magis ei aduen-
 iret. **Q**ui forte eius praecones
 cooptorum: inuicibus fregit.
Quo aperto usque ad umbili-
 cum sancti corporis: inuenta est eadem
 tuba plena sancto liquore: aqua
 tibus ibi abobus prebiteris:
 qui eum ferre iusserunt: et quo-
 da ex naucleris: ceterisque socio-
 rum qui cunctis intererat factis.
Preterea tanta odoris fragran-
 tia subito secuta est: ut oes pu-
 taret se in paradiso consistere: que
 non tam penitus verum etiam
 congruis spiritibus auius: usque
 ad mare ferre tria miliaria se-
 positum ceteris socijs dilapsa est.
Ex qua respuanti extemplo omni
 iocundatur letitia: agnoscentque
 quod sanctus proprii confessor suis con-
 sentiret socijs. **P**ost hoc teme-
 rarius ille totum se audacter
 ingerens sancto: nichilque ut dic-
 tum est titubans: indutus caliga-
 tusque audent sacra descendit
 in tumba. **Q**ui ingressus: sub-
 mergens suas in liquore palmas:
 repperit reliquias sanctas naturas:
 aromatum omnium suauitate vme-
 tes. **Q**uas in faciliabit deos

septingenti et septuaginta quibus
 animi tacti sunt: in quibus
 nulli aliqui impatorum uel quo
 cuius hominum talia commiserunt.
Satis gratissima rem copen
 sit vobis altitonas dñs. eius
 confessor beatissimus nro
 laus: qui nos reliquit orba
 tos. uosque ignotos renouat
 i filios. Et nullo modo se con
 tinetes. induti et calciati in
 mare mergebat. et plora
 tes capiebant remones na
 uia et remos dicentes. Reddi
 te prem nrm et dnm. tuto
 re et nutritore nrm: qui
 nos omnino sua ptectione
 tutabat a visibilibus et inuisi
 bilibus inimicis. Et si non
 totum uel pte ex eo pbete no
 bis: ut no tanto penitus
 frustremur patrono. Quo
 rum euulatis barenenses copi
 aetes: dulcia pstant colloq
 a. Satis inquit nos ex
 apuhe ptebus oruidos ee.
 et ex barense pebe huc adue
 misse per reuelacione ad hoc
 sanu corpus tollent. **T**ur
 cans calamitatibus irrationa
 biliter affligunt. Quia sicut
 dicitur a tempe quo scus dei
 confessor obijt. septingenti
 et septuaginta quibus animi pte
 ritu sunt: satis e eius habuit
 se beneficia tam vos que et
 pgeitores vros. **N**ur quide
 eius e voluntas pffasa hinc.
 ut alias mundi illuaret ptes.
Sane habudat consolari po
 testis. eo quod eius habetis mo
 numeru sro plenu liquore.

quod vobis relictum e. pmo et
 pcona de qua multa sensibus
 beneficia. **I**ustum namq e: ut
 tam gaudis et illustribus cunctis
 ut bariis e. tato fungat patro
 no. **I**nterea ide indigene
 ibi videt assistere quida fien
 te e paramonarijs illis orba
 te ac desolate etie: que capi
 etes du affligeret i multis
 verbeibus. opponebat quod ide
 ipse per penumam scm tradi
 dyet corpus cu socijs suis.
Sed beatissimo mirifice eu
 liberate nrocolao ab illozu ic
 tibus stupefacti remaserunt.
 agnouerunt quod inculpabilis
 eet. **D**empe sro corpore ho
 norifice recondito i vna p
 uula belete. et phebo descen
 dete ad undas. pperatque fla
 te veteo. idem barenenses para
 tu reperit nauigae p equor.
Tur quide astole illi videtes
 se tanti patrom diuisione
 humilari. et barenenses relinque
 portu. nouosque deo et sro red
 dere factios. et em. i magnos
 conuersi luctus. implebat lito
 ra simul et aera grauibus si
 gultibus. testatibus eyde barenibus.
 quod ad duo pene miliaria clamo
 res ululatu sonaret: pmo
 quod pauca eent ex eis. qui vix
 contineret se fletibus copuacien
 tes eorum miseris. **Q**uibus per
 curretes multe longitudinis
 iter: nocte illa quicuerunt in
 loco qui dicitur cactauus. **D**e
 inde transeutes magestam.
 postquam ad pfundas delenerunt
 aquis maris. valde impedi
 ti ceperunt eius fluctibus: et

vento qui dicitur aquilo obiacere se
eis usque patenti salutate. unde
idem dei confessor orundus extitit
puenerit. In qua cum quidam pi-
sulo destinates: putarunt quod idem
dei sanctus nequaquam voluisset in eis
eis: neque dimittere eos ultimum progre-
di donet redderet eis. Sed cogite-
tes supra modum virum suarum:
si ad viginti quatuor miliaria
et non valentes procedere ultra: in
uita sua destinant iter. in locum
qui dicitur per dicitur defectus viribus.
**Qui descendentes ad litus vide-
bant mare quietum. ventum sopitum:
et non valentes abulac. talipm
abatur me se. ne quisquam ex eis
fiatus est de reliquis sanctis.**
**Repente delectum est a nauclens:
ut patet euangeliorum libro. vias
sua uincit omnes nauite. quod
nullus eorum fuerat ab eis.**
**Quod si ausi fuisset scire: consi-
liaretur. qualiter e seculo ageret cor-
poris. ut ad patria redire valeret.**
**Tunc vero quique ex nauibus ipsis
manifestauerunt se habuisse de
sanctis reliquis. Quibus redditis
repositisque cum ceteris: tam hinc quam
omnes uniuersum diceret. quod
nullus eorum fuerat ab eis de sanctis
reliquis. De quo facto nulla
abige debet. quod ex dei volunta-
te hoc actum est: ut tandem demo-
nstraretur. donec omnes sancti corporis
reliquie iduise conderetur.**
**O mirabilis deus. quod ineffabi-
lis est tua potentia. cum non per uocem
aliam angelum. nec per reue-
lacionem quorumlibet sanctorum. neque
per eundem sanctum nicolaum.
qui in hoc magis magisque vi-
get. primo nec per portitorum
suorum sompna ista perpendere
uoluit: sed per muta elementa
tamdiu eos dissimulasti. quo**

usque sancto redderet sua. Demum
post factum sciam mentem quiete
tibus uentis. propterea timore
maris. Inquietes littora. uel
fiantis catibus. in comitum gra-
dentes uenerunt in locum qui mar-
chiano uocatur. Deinde dum pre-
teriret aulsum uagare: accidit
ut quidam nauitarius obdormisset
grauiter prope sompno. In
quo apprensus ei sanctus nicolaus
dixit. Nolite pauere in aliquo.
**Ego enim uobiscum sum: et ad vi-
ginti dierum numerum per uen-
memus in barin ciuitatem.**
**Qui dum exprophetatus fuisset.
et que uidentibus uariaret
satis: omnes inmensum iocunda-
tes gaudio. uenerunt in cetera
num. Ubi dum comedisset inde
que supersissent aqua: ueloci-
tatis uariantes. per spacia
duorum dierum uniusque noctis
transiit quingentis miliaribus.
applicuerunt in insula mila-
ibi quietum nocte illa. Albas
cetera autem aurore. aggressi sunt
iter suum. Qualiter uero un-
numinda res eis accidit non
permitta: sicut qui uidentur
narrauerunt michi. Nam dum
teneret pelagus. uent una
puula duns allaude similis.
et sedit in dextero temone
nauis. in qua sum deducebat
corpus. Et de abulac super
eum ceu ab ipsis nutrita foret
mansuete ascendit manu
cuiusdam nauite: qui tunc temo-
ne uidebat eundem. Indeque
motus preterit ubi sancti quies-
cebat corpus: et modicum ro-
ce canens. cum uento suo lenit**

illa. in quibus
reliquie. B
laudatus e
qui non
uere eam nu
laudacione et ve
si confessoris
satis aus
tactus uero
quod scilicet
corpi. Qu
unaqueque
uere uisa e
laudat. eo quod tan
milibus gest
Que reddito
obsequio. euola
de uisa no est
uenerunt in
dicitur staph
uere uona polli-
uenerunt in nobilis
qui dicitur gese
non. letabundi i
monasteria ciuita
reliquit. post aliq
uenerunt in the
emert. vna et
uenerunt. Deinde
in silia: vni pau
in nulla iam
uenerunt locum. scilicet confes
reliquit eos. Igitur
et i portum sancti geor-
quatuor dista
uenerunt a barese urbe:
reliquit. in qua
uenerunt corpus. a
uenerunt a barese. illa
uenerunt dore conuere sst:
uenerunt. Quibus pan
uenerunt: cum omnibus re
uenerunt quibus re

tangebat belete illa in qua
 se delitebat relique. **B**e-
 nignus fies. o q̄ laudatus e
 omnipotens deus: qui non
 tantū hoies. verū eam muta-
 cianā in laudacionē et ve-
 nedacionē suā s̄ confessiois
 dirigebat. **N**ā cantus eius
 laudatio fuit: tactus vero vs-
 tri osula intelligit. qd̄ sc̄o
 fidelit̄ offerebat corpi. **Q**ue
 canedo carues vnaq̄q̄ m̄se
 simul et hoies. visa e om̄ibz
 dae b̄itudis laude. eo qd̄ tam
 magnificū mirabileq̄ gesta-
 bāt pastore. **Q**ue reddito
 sue obediēte obsequio. euolas
 amplius ab eis visa nō est.
Per multo post venerūt in
 insula. q̄ colice dicitur staphy-
 nu: latine vero bona polla.
Dem̄de venerūt in nobilis-
 simū portū qui dicitur gene-
 ra. **I**ndeq̄ moti. letabūdi i-
 tuuerūt monobastā ciuita-
 tē. **Q**ua relicta. post aliq̄
 tū spaciū applicuerūt in me-
 thone: ubi emerūt v̄mū et
 que necessaria erant. **D**em̄de
 venerūt in sikeā: vbi pau-
 lula quiescentes. in nullā iam
 declinauerūt locū. sc̄o confes-
 sore xpi letificāte eos. **I**git̄
 ut ventū est i portū s̄a geor-
 gi m̄ris xpi. quatuor distā-
 tē miliaris a barefi urbe:
 cōstruxerūt clepsidra. in qua
 s̄m̄ ordinauerūt corpus. a
 mouētes eū a belete illa.
Cū vbi q̄te dōpe connere s̄t:
 put dñs dedit paucas pan-
 dere curabo. **O** baris relicole
 sonata iherlm: cū om̄ibus te
 cū manētibz innumeis exultas

fauoribz gaude. **G**aude baris:
 om̄i amodo plena iocunditate.
Gaude baris: innumeis facta
 prouis. **G**aude baris: in te
 erupies nouū legatū salutis.
Gaude. que nictis apulie acti-
 bz laudabilior p̄baris. **G**aude:
 q̄ triumphali victoria coronaris.
Nā nykolaos grece: latine te
 sonat victoria p̄lorū. **Q**ui
 vere viat: cū baretes apuleos
 q̄ omes. sub sua p̄tectioe adqui-
 siuit. a possessioe infirmitatū
 liberās. **G**aude: que per bonis-
 simū nycolai. in angelozū
 choros tuos agnosas assumptos
 nutraos. **G**aude: que ceteri
 fama per totius mundi clima-
 ta diffusa. **O** q̄ p̄iete res-
 perit omnipotens: q̄ suauit̄
 te sue subegit benignitati.
O q̄ te clauo irradiant suū
 aspectus luce: cū te s̄as angelis
 comendauit p̄tenda. **O** q̄
 vigili custodia die ac nocte ho-
 ris ac momentis sumo super-
 te vigilauit studio: nepe nō
 per te. que multis molibus
 p̄corū grauis: s̄ per bonis-
 simū suū confessorē nykola-
 u. cū quo legiones aduenerūt
 angelozū. **F**ies dilāssimū te
 sp̄istam q̄ omes. et om̄i cū
 nisi ad p̄m̄ cōuertamur dñm:
 qui nos pie m̄ris decorauit
 etherea margarita adornās.
Nam si toto ex corde ad eūde
 cōuersi fuerim q̄ dñm: nō tā-
 tū hoc eximio letabimur do-
 no. q̄tū ip̄o donato futūo
 celestiq̄ remunerabimur bo-
 no. **S**unt nobis testes lica

regio. mirra simul et pate
in ciuitates eiusdem: que si
huius confessoris dei antiqua
pcepta pntes q virtutes fide
ll sequerent. tramite. nullate
nus eas idem relinquet gu
bernator. Ideoq om modo
separetur a nobis aduiteria
plurcia homadia. furta. odia
falitates. malignitates. lites
detractioes superbie: et que
cuq in nobis man obnubi
lat fide. Quibz obiaamus
almificas virtutes. man
iustificantes fidelitate. pmo
omibz p deo suoz confessoris
amoe vnderiqz huc veneti
bz. ad oraa oes sacrasqz obla
tioes soluendas. nullusqz mo
ru aliquid condiciois seu
molestaciois opponat. nec
negocia exerceat ficta: qz
si idem dei suis. nos pncos
seruulos talit malis amal
catos bonisqz redimtos as
pexerit. non solu in nos so
litas ostendet virtutes. sed
et per suu intuetu regim
religis effiaet possessores.
Citur postq bureses ad por
tu pncie ciuitatis applicauerit
paretibz eozu qz inticulis
obuiaabz eis: relatu e qualit
tustlatu eet beatissim con
fessoris corpus. Qd du qua
da ex eis vedat agnouerit:
uelocius remeates ad litus.
magms vocibus annuciaue
hoc ibi asitibus. Qd fama
ubiqz diuulgate per vrbem
omnes cateruati concurrut
ad tam miru amaduqz spa
taulu. Cleia vero barenfes

vint

sacris mduti vestibus
celestibzqz intenti fauoribz
rapidis passibus descendit
in portu expectates scm sus
cipe corpus. Interea nauicle
ri simul et naute per laga
ciois officiu suis nunaueut
cuibz dicetes. Quando nos
sacru tulimus corpus. tunc
pmissus ut piter vobiscu
conde m9 ei digna etiam in
curte dnica que dicitur ante
catepam: petimus ut mis
assenciaus pmissis. Et quo
dicto gndis mt omes orate
dissensio: quozu alij q plures
ee videbatur laudauerunt
illozu sponstiones. alij vero
nequaqz. s aupebat ut suis
dei confessor ferretur i epus
copiu. Quibus ex vrisqz p
tibz litigatibz. factu e ut
domng helyas abbas vena
bilis. monasterij sci bndicti
ciuitatis illius ascendet naues
illas: et post libata oscula so
rectoribz dixit illaru. Huc
ady sophia pectore petunt
vram fies. quo scm michi o
cedatis amadu. an nos ve
tes studeam9 vobde gntes: do
net vobiscu vulgus consense
rit illud qd pmissus sco. po
pulusqz petistis. domnica quo
curtis nykolao sit domus al
mo. Cui9 dilecte peticiois oes
fideht assenserut: scm pbe
tes corpus. Demde iustim
e ematu om sonae capanas:
ppter eiusde sti honorem.
Deponetesqz lipsanu scm
suma su cautela posuerut illud
sup altae eiusde sci benedicti.

dispositis
ne aliqua p
quacuzqz pte
m missum q
vrsu ba
ut ad tam m
rem
qui co sa
conuise
plenda. Q
barm rexe
eius
ga
ar
In
de
Cui debita
trigo ga
re me
ut re
gestaret
na
pmo et
conferat
car
pede
legati no
ba
ut
Pop
ad
medita
corpo
at
a ca
mo
quo
beatiude
sumo fauete

omibz ex p[ar]tibz dispositis ac
 matis namq[ue] ne aliqua pa
 terent v[er]m a quacunq[ue] p[ar]te ci
 uitatis. T[un]c vero missum est
 festinat[er] ad domnu[m] vsu[m] ba
 r[thol]omei archiep[iscop]i ut ad tam in
 r[ati]ficat[ur] excellētissimāq[ue] rem
 p[ro]p[ri]us festinat[er]: qui eo sa
 licet tempe abeat canusse
 p[ro] causa s[an]ctitatis iplenda. Quo
 audito dū acus barm[en]se repe
 datet ad vrbe[m]: somp[er]es eius
 non tantu[m] sub ar[ist]abat gra
 dibus q[ui] ip[s]us am[er]na ar
 dor festinat[er] anhelabat. In
 grediesq[ue] ciuitate[m]: ad s[an]cti de
 c[an]auit corpus. Cui debita
 reddes venerat[i]one[m] tanto ga
 usus mune[m] ad p[ro]p[ri]a reme
 aut sede[m]: disposens ut re
 uertit illud ad suu[m] gestaret
 ep[iscop]iu[m]. **Q**uod audientes nau
 cler[ici] am[er]nae s[an]cti s[an]cti et
 populi q[ui] eoru[m] consenserat
 voluntati: omēs eque conu
 ruit ad resistēdu[m]. **Q**uod dū
 idem p[re]sul audisset suu[m] ab
 illa p[er]fectio[n]e v[er]it[er] pede[m].
 T[un]c missi s[un]t a legat[i] no
 bilissim[i] ac sagacissim[i] ba
 r[thol]omei viri deprecantes ut
 eoru[m] cōsentiet voluntati. **P**ost
 q[ui] vero legat[i] reuersi s[un]t ad
 suos s[an]cti capita resp[er]sio[n]e:
 g[er]it[ur] m[er]se tumultuā cepe
 rit eo q[ui] p[re]sul ip[s]e medita
 retur in uel dolo s[an]cti corp[us]
 auferre. **I**gitur dū ex v[er]is
 q[ui] p[ar]tibz subito arreptis ac
 mis[er] conseruit pugnam. acci
 dit ut ex ambob[us] turmis mo
 r[er]etur duo adolescentes: quo
 r[um] aias veniat[ur] ad m[er]q[ue] atq[ue]
 firmamus i[n] p[er]t[er] beatitudie
 fore locandas s[an]cti fauete

d[omi]no. eo q[ui]d v[er]it[er] p[ro]p[ri]o des[er]uā
 bile appetit[ur] s[an]cti corp[us] obicit.
Quibz adhuc dimicantibus
 s[an]cti corp[us] e[st] uestigio sublatu[m]
 e[st] ab ip[s]o monasterio. cū g[er]n
 d[omi]no honore armatorum
 alioru[m]q[ue] populoru[m] clamatu[m]
Kyrileyson: ceterasq[ue] canē
 aū laudes. **Q**ui enuidatis
 capitibus educetes illud per
 posterula[m] eiusde[m] monaste
 rij a p[ar]te ma[er]is detulerunt in
 p[re]dictam curte[m]: ad curiam s[an]cti
 eustachij m[er]is xpi. **Q**ua euer
 sa post aliquot dies cū alioru[m]
 s[an]ctoru[m] curis usq[ue] ad solu[m] con
 structa e[st] ibide[m] cū alio spacio
 eiusde[m] curtis splendidissima
 ac magnifica curia ab eisde[m]
 baren[sis]ibus ad honore[m] beatus
 s[an]cti n[ic]olai ip[s]oru[m]q[ue] s[an]ctoru[m].
 disponete ea eode[m] domno he
 lya abbate cū baren[sis]i nobi
 libz qui p[er]mit[er]t custodie eius
 de s[an]cti corp[us] rogatus ab eo
 de archiep[iscop]o curtisq[ue] ciuibz.
Quod ne muadetur ab aliqui
 bus p[ro] v[er]m ad tollēdu[m] custo
 diebatur die ac nocte a diuer
 sis phalagis armatoru[m]: do
 nec honorifice locaretur in
 eade[m] curia. **S**ublatus est at[er] cor
 pus s[an]cti s[an]cti n[ic]olai confessoris ihu xpi de m[er]
 rea ciuitate. vndeamo die
 ap[er]tis iā tendens ad exitu[m]
 et nono die **q**uā iā habetis
 p[ro]mapiu[m] t[ra]nslatu[m] e[st] in barm[en]
 die d[omi]no hora vesp[er]tina: de
 positu[m] e[st] naui receptu[m] est
 in basilica s[an]cti benedicti. ut
 iā relatu[m] e[st] t[ra]nslatus ab m

carriage dñi mille octoginta
et septem annis sub iudicio
decima: *De miraculis s. nicolai*

Nunc eadē si dñs dederit
referat qualiter pri-
us q̄ aduectio sancti
nicolai exteīs innotesceret:
egri diuersis languoribus
possessi. quos ex omnibus p-
tibus ciuitatis conuenerunt
populi. cū magne deuotiō-
nis in idem mōsteriū secū
detulerat. sanitati sunt res-
tuti. Ex quibus nocte illa et
feria secūda facti sūt quadra-
ginta et septem hoīes san- di-
uersi sexus et etatis: inter
quos sanus factus ē quidam
baciensis nobilissimus. et qui-
dā armenus cū sinistro late-
ro arido. lunatica tres. et q-
dā hō surdus et mutus. man-
u duo. duo infantes gibbosi.
terci tres. et quidam homo de
genere pisanozū cū brachio
arido et manu. pedibusq̄ clau-
dis: et alij quos longū est
dinumerare. qui oēs erant
habitatores eiusdē baciensis
ciuitatis. In tertia uero feria
ex multitudine populorū con-
terat ex villis et oppidis atq̄
ciuitatibz circūquaq̄ positis.
in ipō mōsterio infirmo octo
curati sunt usq̄ in quartam
horā ipsius ferie: prout vnus
infantulus cū brachio et ma-
nu arida. et paulo maculato.
et quedā mulier lunatica.
et palitica. et quidā pegrinus
cū sinistra manu arida. oculis
q̄ cecis. et quedā mulier mē-
dicans surda. et abobus pe-
dibus clauda. et alij infantulo

demomachus. et quedā infan-
tula armenia demomachi:
et vna mulier iuuenancis
tota arida. et alia mulier gū-
possessa egritudine. Postq̄ uo-
ipa feria idem san- corpus m-
ei inde arte portumulus. cui
ti sūt quatuordecim infirmo:
quos item dinumerare longū
est. In quarta quoq̄ feria
curati sūt viginti noue hoīes:
primū quedā mulier tota ar-
da de villa que dicitur telissus.
et quedā puella de ciuitate ve-
tunto. et quidā demomachus
de ciuitate astulo. et quedā
mulier de ciuitate tarento noīe
assulma: lunatica tres. cetero duo
et mulier alia gibbo prossa.
et quedā mulier de oppido sa-
viti. qd̄ est sub castro motus
sanius. que cotidie per plu-
res vias cadebat. q̄nt̄ an-
rata usq̄ ad exitū aīe. Per
diligentē inquisitionē a me quid
vidisset quando sanata est.
dixit venisse super se vnu
magnū accipitrem. et stetit
se super pectus suū. et ex-
pansis alis cooperuisse se:
quo recedente. subito subsecuto
est tam suavis odor. ut equi-
madet se fore in paradisi ame-
nitate. Et alij ex alatis
sille testati sūt. Item sana-
ta ē quedā mulier puella ba-
ciensis immo dolore genuū
fatigata: et alij quos longū
diximus enarrare. In quinta
quoq̄ feria. idē dei confessor
reuelauit se p̄ visionē aīdā
venerabili mōcho. papiens
ut omnibus dicit populis. ne
desperaret de sanantibus.

da omipotē
tamē
videret
ce pōtē
qm̄ pa
sibus fu
per quōs ānos
demonē succo et
Paterā i
enulsi epūs
uit ad sūm cor
ma p̄essione:
sūm̄ cōfēs
En nāq̄ feri
baciensis. cū go
artheno
ep̄ super saēnsē
ep̄ atq̄ cū oī
populo infirmo
hūit nē
sūm̄ accessit
quos die
subuēnte
vnde infirm
santate
Lodice vn
suas cōcuratibus
infirmitate
de dei cōfessor m
vns uel
sūm̄ atq̄ cur
ac oppidis
santate
p̄ tale tā
dilige deū et
p̄cepta
mōlatū hūg
sros celesti
ym̄ corū reli
magnis clarisq̄
diuidit domo:
q̄ dēo

eo qd per nutu dei omnipotens
 i pres pgeret grece: tamen
 prius qd pergeret videret
 magnu miraculu ee patenti.
 Qd ita factu est: qm ipa
 feria an solis ortu sanus fac
 tus e uiuas per quq anos
 possessus demone surdo et
 muto ac ceco. Preterea i
 sexta feria. erulfus epus
 uetontinus. uenit ad scm cor
 pus cu magna pessione:
 deprecans dnm. smqz cofes
 soze nycolau. Ea naqz feia
 archiepūs barenfis. cu go
 domo ozetano archiepo.
 et leone epō auperfaense.
 et alijs tribz epis. atqz cu oi
 cleo suo. et populo infirmo
 pacatis omnibus hūilitate
 ad adorandū scm accessit
 corpus. Sabbati quoqz die
 hora nona sco subuacente
 nycolao: vnde infirm
 amissa receperit sanitatē.
 Quid multa? Lotidie vn
 deqz ad suas coarretibus
 reliquias. qcuqz infirmitate
 gūans: ide dei cofessor m
 uisibiliter obuias. in vns uel
 platis seu siluis atqz curi
 bz. pmo auitatibz ac oppidibz.
 celestis ptae dignat sanitatē.
 fies km qd ste pieqz tale tā
 tūqz debemus dilige deū et
 dnm. eiusqz sequi pcepta.
 qui post breue incolatu huius
 vite suos efficiet scos celesti
 u possessos. pmo equū reli
 quias tā magnis clarisqz
 miraculorū diluadat domis:
 ihus xpus dñs nr. q cu deo

pre scos flamme uiuit et reg
 nat deus per oia secula secu
 lozū Amen: *Plogy i vita
 sa eucharie epi + confes
 sozū...*

O dñs bea
 ta vita scōzū
 apud omipo
 tente deum
 eternalit ma
 neat et eozū
 noia liber
 vite sine ob

lutione contineat: nichil
 tamē vere religioi obistere
 credimus. si eozū merita sepi
 us mēte reuoluamz actusqz
 illozū uerbis et scriptis co
 mēdremus. Vtū et ea q
 de gestis scōzū pzm tuerice
 vrbis certissima relacōe ma
 iozū agnouimus. silēcio seg
 mt pterire non debemus:
 q iustu e hos pps comēdāe
 memorijs. quozū cotidie m
 struimur exemplis: *Explicat
 plogy. vita sa eucharie epi.*

Obitur postqz beatissimus pe
 trus apūs anthocena etiam
 prima confessioe xpian nois
 super solidissima petram su
 daueat et pontū et galacia
 apadocia ac bithinā. uerbo
 pdicacōis illustrauit in
 exordio regni claudij cesaris
 supna pūstioe ordmate roma
 ingressus. salutare auctis ac
 dentibus fide constansima
 asseracōe pdicauit eandēqz po
 tentissimis signis atqz virtu
 tibus cōpauit. et eiusde uerbis

fo 16 Bese
pontificatu viginti quinque annis
supervixit. Ubi dum fidei
firmi fundamenta collocasset.
et per totam italiam fama doctri-
ne eius longe lateque pervenisset.
tandem a spiritu sancto promerito
gallie quoque ac germanie ver-
bi salutis inferre ordinavit.
atque ad hoc opus tres prebati-
mos viros et suos discipulos
elegit. Eucharium videlicet
qui interpretatur gratia. magna
cum virtute existens virtutum. et
implevit ope quod designaba-
tur nomine. valerium et mat-
thiam. Quorum statim eucharium
ad episcopale dignitate sublima-
vit. valerium ad gradum dy-
aconatus promovit. atheno-
sum subdiaconum consecravit.
Qui satis ydonee a magistro
instructi. munus sibi man-
datum alacri mente susceperunt.
et accepta benedictione ad
supradictas regiones ire cepe-
runt. Per gentes per viam
incessanter sanctam doctrinam au-
tis evangelizabant. et mul-
tos ad soliditatem fidei signis
et virtutibus provocabant.
Cum in quodam gallie castel-
lo nomine degia pervenisset. ibique
aliquot tempore commorantes.
omnes ad credulitatem constantem
moverunt. unus illorum nomine
maternus febre correptus.
quod egrotare cepit. atque cres-
cente eadem infirmitatis molestia.
non post multos dies
vita finivit. Qua oratione
beatus eucharium munus con-
tristatus. facie uberrime lac-
rimis perfudit. simulque inge-
mnans ait. O munera et

odiosa mors que pro mundi
dyaboli in orbem terrarum intro-
it: quare contra nos tam crudeliter
operasti? Cur quod supra pie-
tas ad depellendam mortem in-
delitatis destinavit. tu viole-
nter abulisti? Scio te in pro-
fissa pro morte
ocubuisse: et unde te iterum
adversus sanctos suos exivisti?
Sed confido in domino meo ihesu
christo quod per nos fieri dispo-
suerit hoc auctor tuus impedire
non poterit: et quod ipse ad salu-
tem aeternam providaverit. hoc
miserum tuum dyabolum puer-
te non valebit. Hec dicens
lacrimas reflexit. et corpus
discipuli terre commedans. as-
sumpto valerio cum celeritate to-
mam rediit. cunctaque que sibi
in via accidissent flebiliter ma-
gistro narrauit per ordinem
dicens. Non possumus te-
rum remeare per viam quam mis-
isti nos. et predicatas gentes pro-
docere. nisi maternum discipu-
lum tuum sanctus tuus pater resus-
cites a mortuis: ut virtus domini
nostri ihesu christi gentibus illis ma-
nifestetur. Que ille clementer
consolabatur dicens. Noli lu-
gere hinc nec tristes esse. quod
que nunc mortuum doles. ipsum
per gratiam redemptoris nostri ihesu
christi resurgere videbis: et tu in-
tinclis fidele et incolumem pro-
cum habebis. Mortem ei quam
ille ad tempus corpore pertu-
lit: hac omnipotens deus ad salu-
tem plurimorum pervidit. Sed
iam nunc accipe baculum magistri
et ceptum iterum page. et cum illuc
pervenieris. ipsum baculum super cor-

...pome dicens.
...potius aplos.
...si filij dei vi-
...et commi-
...pfi as.
...cu fr u
...magist gnti
...ad pdrum as
...puent:
...fatis acre
...thysau
...fines sup
...verba que
...stati
...spu eddit
...pontifici. vi-
...populi mu-
...fuerit.
...durs
...suis
...possi
...Cur oes
...celu ex-
...multi ex pagani
...consequas.
...convenit.
...apli
...mors illius or-
...ad vita
...In quo loco pos-
...constru-
...quod acciderat
...iposue
...multos
...et
...tempus tui
...vderunt.
...per
...vite savendo p
...perfecto
...puerit.
...gentilita
...cepis singulo

pus defuncti pone dicens.
Precepit tibi petrus ap[osto]lus.
 ut i[n] no[m]i[n]e ih[esu] xp[isti] filij dei vivi
 a morte resurgas: et commissu[m]
 misteriu[m] nobiscu[m] p[er]ficias.
Sais v[er]o eucharis cu[m] fr[atr]e va
 leno imperiu[m] magist[er] g[ra]tia[m]
 ter suscipiens ad p[re]dictu[m] cas
 tellu[m] veloci gressu p[er]venit:
 atq[ue] ad sepulchru[m] fratris acce
 dens dilectissimu[m]q[ue] thesau
 ru[m] q[uo]d dicitur baculu[m] funeri sup
 posuit: et d[omi]ni apli verba que
 mandauerat tenuisset. statim
 matius resu[m]pto sp[iritu] resedit.
 datq[ue] manu pontifici vivus
 & incolumis cora[m] populi mul
 titudine de tumulo surrexit.
In hoc ostendit p[ro]pheta d[omi]n[u]s
 se. **I**mbilis deus i[n] sc[ri]ptis suis
 et i[n] alio loco. **O**mnia possi
 bila su[n]t apud deu[m]. **T**u[m] o[mn]es
 qui aderu[n]t laudes i[n] celu[m] ex
 puleru[n]t: et multi ex pagani
 baptis[m]i g[ra]tia[m] consequentes
 unitati fidei se co[m]miseru[n]t.
 sicq[ue] impleta e[st] p[ro]missa apli
 sententia. q[uo]d mortis illius or
 casio multoru[m] fieret ad vita[m]
 resurrexio. **I**n quo loco pos
 tea p[ro]p[ri]am etiam co[n]struere
 ru[n]t: eiq[ue] ex eo q[uo]d acciderat
 nome[n] resurrexio[n]is ip[s]osue
 ru[n]t. **I**lli v[er]o postq[ua]m multos
 ibide[m] ad fide[m] imbuerunt: et
 ia[m] ad alia loca tempus t[em]p[or]is
 magni ad ee[m] viderunt:
 vale dicens fr[atr]ibus. per
 gallia[m] semina vite serendo p[er]
 facti su[n]t: tandemq[ue] p[er]fecto
 tempore t[er]renu[m] p[er]venit.
Obi tantus error gentilita
 tis me[n]t[is] ut exceptis singulo

cum penatibus i[n] vno loco
 civitatis. centu[m] statuta ydola
 a p[ro]p[ri]o genealit[er] coleretur:
 et p[er] ea miseri responsis
 demonu[m] ac p[er]sua[n]s deludere
 tur. **N**ec tamen bonis actib[us]
 recepti su[n]t a populo breved
 ru[m]: q[uo]d q[ua]ntu[m] civitas potena
 or dignitate fuit. tantu[m] au
 tu p[ri]ma p[ro]dicatoru[m] superior.
Cumq[ue] sc[ri]psit eucharis per
 singulos dies populu[m] admo
 net. ut ydola vana colere
 cessarent. et ad deu[m] o[mn]ipote[n]te[m]
 creatore[m] celi & ac terre se
 co[n]verteret. illiq[ue] nullo mo
 verbis ei[us] adque[m]issent: quo
 da[m] die cu[m] sc[ri]psit p[ro]p[ri]e magis
 sus e[st] eundem sermone[m] ad
 populu[m] habiturus. **Q**ua
 p[ro]pter pontifices capitulu[m] ze
 lo cont[ra] eos a cre[n]si. maxi
 ma p[ar]te apli adversus eos
 concitaueru[n]t: et expellentes
 illos extra civitate[m] lapidib[us]
 obruere volueru[n]t. **Q**uod vi
 dens sanctus eucharis ad
 arma oratio[n]is se cu[m] suis co
 uertit: obsecrans videlicet
 cu[m] lacrimis o[mn]ipotens dei
 clemencia[m]. ut et illis cont[ra]
 mardulos p[ro]p[ri]e p[ro]beret aux
 iliu[m]. et infans infidelium
 turbis. ad cognoscenda[m] fidei
 veritate[m] copabile[m] aperiret
 sensu[m]. **I**nt[er] hec om[n]is illa
 seueritatu[m] turba. m[er]itu[m] i[n]
 modu[m] ita celsus obligata
 e[st]. ut alij ex eis necessum iac
 tu m[er]ite[m] p[ro]p[ri]e. p[ro]p[ri]e ex
 tentis inflexibiles starent
 alij m[er]itu[m] o[mn]ibus p[ro]p[ri]e

dis lapidibus deorsum inclinati
terre pms ceruicibus inhere
rent: et omnes secundum unum
augq; corporis motum immobiles
et obstinati pducant. et o
nus suum iuxta apli septem
vnuquisq; portaret. **D**um
hoc fere per unum hore spa
cium ageretur. et acti per
varios modos nexibus super
numis astricti teneretur: ce
perunt omnes iam immo dolore
fatigati. absolucione suorum
membrorum humilitate petere.
seque credituros si absolueret
clamae. **T**unc sanctus eucharis
iterum oratione ad dominum sum
dens. omnem illam rebellantem
multitudinem a vinculo dolo
ris absoluit: et ad priorem sta
tum reddita sanitate restituit.
Bene autem scribitur de
electis dei in psalmo. **S**i
consistant aduersum me cast
ra: non timebit cor meum.
Et iterum apulus. **S**i deus p
nobis. quis contra nos. **E**t
moyses. **D**eus pugnat pro
nobis. **H**oc viso miraculo
omnes puer se ad pedes sanctorum
puolucetes. rogabant ut eis
via salutis ostenderet non differ
ret. sed quid illis pro eorum rem
pacione agendum. quid ue vi
tandum esset. cauis m sinua
ret. **P**ost hoc facto silencio
beatus eucharis ait. **R**e
cessarium vobis est dilectissimi
ut errorem in quo hactenus co
uersati estis penitus relinq
tis: et ad verum omnipotentem de
um toto corde vos conuertatis.
Error est enim maximus et dya

bolica fraude hominibus persuas
lapides et ligna et manu fac
ta ydola. superba et muta ac sen
su carena colere: et creatorem
omni rerum visibilium et inuisibilium
net agnoscere net adorare.
Huius quippe vana dya
bolus primus auctor: quod omni sceler
tum atq; errorum ipse est muctor.
Hocq; idcirco hominibus studet p
suadere: ut quod ipse a veritate
con conditore suum se extolle
do oberrauent. omnes sibi co
suetos in eodem errore p
noscere introducat. **A**b ma
nibus contra hominem per mu
dia exarsit: et eum aduer
sus precepta dei sui agere cal
lide persuasit. **P**rimus etiam
parens ut inuocet et imor
lis est creatus: et totus corrup
tionis ignarus. **I**n paradisi
quoque gustum amertatis est
positus. ubi assuecat verba
dei audire. batis angelis
mundicia cordis et celsitudi
visiois inter ligna vana
tas aspiciere. et eorum fructus
vno tantummodo interdito deli
tabilitate pape. m lilia et so
sas ceterosq; inaccessibiles
flores deambulare. et ex hys
suauissima odore naribus
attinere. luce vide pcur
nocte habere incognita: semp
de beneficijs creatoris sui gra
de. et omne molera uel tristitia
ignara habere. **H**ic tamen
q; diabolus dignitate no
ferens. egit arte nequissima
ut homo in tanta sublimitate
positus. mandata dei sui neg
ligent postponeret: et de sua

tu lignu veni obediret come
 deret. Cui ille p̄hdolor con
 senas. statim innotuitatis
 veste p̄natus. a celstidie
 priors dignitatis cecidit: et
 a paradisi gaudijs merito sue
 p̄niamois p̄ictus. I hui⁹
 etly atq̄ certatis erupna
 deuet. Ex au⁹ carne om̄e
 genus huānū p̄pagatū pressat:
 et ab illo sicut origine nasce
 di. ita enā ab ipso maum
 p̄candi sup̄sit. Post hoc dy
 abolus se victore eē cōspicēs
 sup̄ p̄da sua quā fraudulēt
 muasat. sicut leo rugiens
 senebat. et q̄ antea in pa
 diso hōi velut minor ac sub
 iectus suggererat. postea iā
 sibi per consensu p̄stato.
 atq̄ a paradiso erigentib⁹ me
 ritis expulso. sicut dūs im
 pibat. Quap̄t ad tanta
 insamā hoies p̄durit. ut na
 dignitate quidem condiciois
 intelligeret. nec deū ac cre
 atore suū uel ex agmāoe uel
 salū in mēte haberet: sed po
 nus dicerent ligno deus nos
 t̄ es. et lapidi uel aucūq̄ me
 tallo. aduina nos q̄ potens
 es. Cū ergo dyabolus p̄ vari
 a detrapionū geneā in mū
 do crassaretur. et eū sibi sub
 iectū esse gloriaretur: tandē
 omnipotens deus condolens
 huāne miserie. filiū suū in
 deitate sibi coeternū et cōsub
 stāiale misit in mūdū. ut
 hui⁹ miserijs tandē finē im
 poneret: et captiuū hōiem de
 crudelissā dyaboli p̄tate in

selcordit̄ liberaret. Hic uob
 altissimū filius. per quē oīa
 creata sūt. et sine quo factū
 est nichil. q̄ in sua p̄tate vi
 del ab hōibus non potuit.
 visibile se ex castissima virgi
 ne carne assumēdo exhibuit.
 p̄ticeps quidē factus nr̄e na
 tūe. s̄ alienus ac remotissim⁹
 a consorcio totius culpe. Hūc
 ergo cū vidisset dyabolus
 sanā doctnā populis p̄dicā
 te. perata relapante. regna
 celozū p̄detib⁹ p̄mittetem
 cecos illuante. leprosos mū
 dātē. palucos curante. mor
 tuos suscitātē. surdis auditū
 reddetem. et omne languore
 uel infirmitate sanātē. erpa
 ut quidē in eo et puritatis
 innocētiā. et diuinorū ope
 rū excellētiā: s̄ q̄ eū simile
 mortalib⁹ vidit hūc deū eē
 dubitauit. Unde et aduer
 sus deū crudelissimos p̄secu
 tores exortauit. qui ei⁹ doct
 ne resisteret: et cōtumelie
 affectu p̄brosa morte occide
 rat. Sed q̄ ad hoc ī mūdū
 uenerit. ut nō solū cōtume
 lias. sed ip̄am mortē p̄ nobis
 subiret. non recusauit v̄mā
 cula. flagella. sp̄uta. cōiucia
 sustine: ut nos ab eternis
 obp̄bens eriperet. Demde q̄
 agnus māfuetissimus ad
 victimā ē ductus. crua af
 fixus. et velut hostia mūdū
 fima p̄ salute mūdū deo p̄i
 est oblati⁹: cōsumatq̄ pas
 sioē ī sepulchro ē positus.
 qui tercia die nō solū a mor

tus resurrexit. venit etiam ipse
auctore mortis dyabolū igne
is catenis ligatū in eterna
dāpnatione retrusit. Post
het discipulis suis per dies
quadraginta in multis argu
mentis apparuit colloquens
cū eis et cōnestens: atq; ipso
die quo ascensus erat in
celū. illis ita p̄cipiens. cū
tes docete omnes gentes bap
tizātes eos in nomine patris et fi
lij et spūs s̄c̄i: et hoc dicens
videtibus discipulis suis pe
netravit celos. et sedet ad dex
terā patris. Exinde decimo
die post ascensionē eius. il
lis in vno loco cōsistentibus.
atq; orantibus. spm̄ scm̄ in igneis
lmguis super eos misit: et
sciētiā omni lmguarū eis de
dit. Quo repleti et cōforta
ti ceperunt mor̄ magna
dei predicāre: et per orbem
diuisi verā salutē cūctis ge
tibus annūciāre. Ex quibus nūc
beatus petrus p̄nceps ap̄lo
rū eius. in vrbe roma hanc
fidē constat p̄dicat. et eam
hactenus in errorū tenebris
manente. radio sc̄ssime doc
trine illustrat. qui etiā nos
ad istas regiones misit. ut
vobis eandē fidē annūciem⁹
et viā salutis per quā ad ce
lestē patriā p̄gitur fidelit⁹
demonstremus.

Hec p̄dicāte s̄c̄o euchar
ia cōpuncti sūt corde:
ut se nūq; talia audis
se uel cōpisse testati sūt.
Assuit etiā huic salutifere
annūciatōi diuine virtutis
cōfirmatio: et eā mor̄ sub

seruata est suspendi miraculi
attestatio. Quia sicut in eodē
spectaculo quedā vidua noīe
albana genere p̄clara. reba
opulētissima. treuerorū sena
tu fulgens. viduitate religi
ose custodiens: que a famu
lis illuc cū festina cōse cure
tibus triste accepit nūciū.
videlicet vnicū filiū suū que
domū reliquerat infirmū. re
deunte ad vitalia dolore cō mor
tuū. Quod illa audiens: in
sit se statim cū lacrimis ad
pedes s̄c̄i eucharis dicens. Ob
secro te renouator nr̄ vr̄bis.
et illuinator totius gentis. ut
mei misere iā his orate mi
sereris: et viscera pietatis su
per me miserissimā habere
digneris. Super eā marito
sū viduatū: et heu hodie
miserabiliter vnicū filiū morte
sua destituta. Quod si eā re
suscitaueris. scias me certis
sime post hoc p̄ceptis tuis
libentissime obedire: et cum
ipso filio meo ac tota familia
in xpm̄ tuū credere. Hinc
gemitibus motus beatus
eucharis ibat cū illa: et
p̄ tanti miraculi nouitate
cū eo turba copiosa. Cū vero
illuc p̄uēisset: assumptis se
cū beatis valerio ac matno
domū introuit. p̄plo expec
tante euentū rei. Et prius quā
de genua flectens in orationē
se dedit: ac demde ab orati
one surgens ad corpus exam
ine accessit tenensq; manū
eius cū fiducia dixit. Quoti
bi uiuens. ut noīe ih̄u xpi

vidue sua
quodammodo demoni
Quidam nocte affe
quodammodo vidua
vultu digne
miseris uisibus
manu ferrentan
In vni qu
seru sūt dei
et p̄ter vram salu
Et ideo si
ad vitam et

qui vnicū filium vidue sua
 virtute resistit. Tu quo
 q̄ ad p̄ntē lucē redeas. et
 deinceps relicto demonū er
 rore. mentore tuū recta fide
 recognoscas. Qui redeunte
 aīa statim surrexit. et non
 dū per fidē imbutus. deo q̄
 cū agere cepit. Quē assu
 mens scūs eucharis scām
 ext. domū duxit. et coram
 om̄i populo viuū et totius
 infirmitatis exptē matri
 ressignauit. Tūc oēs qui
 aderūt magnis vocibus
 ceperūt clamaē dicentes.
 Vere magnus et potentis
 simus deus xp̄ianorū esse
 pbatur. qui talia signa et
 mirabilia per famulos suos
 xp̄us opatur. Eodē die bap
 tizata est albana cū filio ac
 tota familia. et de populo
 nō turba modica. Domus
 vero eius. non post multos
 dies a scō eucharis etiā est
 constituta.

Dest her quidā nobi
 lis eiusde vrbis sena
 nator vidit sopmū.
 ad salutē aictorū curiam p
 futuri. Quadā nocte asper
 it per sopmū quēdā vrsū
 coram se stante. vultu elegā
 tē. splendidissimis uestibq̄
 coruscātē. cruceq̄ inre equi
 magis ī manu ferentem.
 ac sibi dicētē. Isti viri qui
 huc venerūt serui sūt dei
 exēsi. et ppter vram salu
 tē huc destinati. Et ideo si
 mortē euadē. et ad vitā et

nā vultis puenire. omnia
 quecūq̄ vobis dixerint fac
 te. et p̄ceptis illorū cū om̄i
 deuotionē obedite. Et her di
 cens. ab oculis eius sublatus
 est. Facto at mane. conuoca
 tis cūbus. narrauit per or
 dmē semor que per somp
 nū vidēat. quoz audierūt.
 Qua relacōe facti. ceperūt
 certati ad scōs dei curare.
 et sacri baptismatis vnda
 siant expetere. Tantaq̄
 fuit per dies tres ad illos
 populi concursio. ut ī flūie
 q̄ per mediā ciuitatē cur
 rit eos baptizaret. nec alit
 eorū oppressione ferre susti
 neret. Unde et accidisse
 creditur. ut ex eo tempore
 ip̄e riuulus ob infusione
 sacri olei. deriuatiue oliua
 nūtipetur. Interi ciuitas
 a pollucōe pdolorū mūda
 tur. error supsticiosus abi
 atur. destruantur demonū
 are. fabricatur per loca xp̄i
 ecē. psonat late p vrbem
 tuba salutis. omesq̄ mutat
 ac pulsat ad grām credulita
 tis. Arms fidei cōn spūaliū
 hostiū insidias vndiq̄ mūm
 tur. ymnus nouus m̄ publi
 ce cantur. et que antea cre
 atore suū nō cognoscedo e
 rat adulteria. ip̄a se per fidē
 conuertendo. facta ē xp̄i sancti
 tissima sponsa.

Acidit at die quadā
 dū deo dilectus ponti
 fer. ut semper solitus
 adhortacōis grā mediū cui

spualibus quoque equeque pau-
 rate. Ad beatum vero valeri-
 um dicit. Comendo tibi sint
 linc sponsam xpi. etiam
 videbit eius qm in istis re-
 giombq acqsum eius virtu-
 te. ut illa caste custodias:
 et nullis errorib[us] decep-
 aonibus in diebus tuis pol-
 lum spuas. Mensura ewage-
 lici tritici. sicut fidelis ser-
 uis et prudens dmice fami-
 lie largit[ur] erog[um]. Comissa
 tibi talenta i eis fidelit[er] mul-
 tiplica: ut du iudex ratione
 pone cu seruis suis veniat.
 non ut seruis neq[ue] et desi-
 diosus p[er] m[er]itis talens pu-
 maris. s[ed] potius p[er] duplica-
 tis th[es]auris. ad gaudium dm
 tu felicit[er] m[er]itoducaris. Hec
 dicente s[an]cto eucharis. subito
 qui aderant cernentibus aut
 tis lux clara uelut fulgur
 emant: ac pene per unius
 hore spaciū tota illam cellu-
 la eius arcufulsit. At ille
 uale dicens fratribus. reprop-
 sisq[ue] reueret oculis. reliquit
 hoc triste seculū: et cu ipa
 luce. vi. idus decembris la-
 tus migravit ad xpm. Tūc
 discipuli p[er] eius exitu sacras
 equeque celebrauerunt: et
 corpus eius in ecclia que est
 ecclia mema ciuitatis. ad me-
 tidiana plagā sita. cu ymis
 et p[er] lacrimis sepulture
 tradiderunt.

Dest venerabile obitu
 s[an]cti eucharis. beatus
 valerius i m[er]itū

sacerdotale successit: illudq[ue]
 per quinquaginta annos s[an]cte uiue-
 do. et uerbu[m] uite p[re]dicado p[er]
 batissime cepit. In quo uide-
 licet temp[or]is spacio multos
 ad dnm populos. signa mag-
 na et stupenda prodigia exer-
 cendo conuertit: et ad cogni-
 tionē catholicę fidei saluber-
 rima instigatioe p[er]duxit.
 Qui etiā tam studiosissime
 uerbo p[re]dicatiois instabat:
 ut iā tunc pene per galliā
 ac germaniā xpianam paga-
 nos et numero superaret et
 religioe. Erat naq[ue] doctri-
 na eius singulis congrua:
 auctisq[ue] audientibus dulcis
 et g[ra]tissima. Unde ob mel-
 listuā sermonū eius faci-
 dia. v[er]oq[ue] ad eū populi cō-
 fluebat: et saltem aliquod
 uerbu[m] ex ore eius audire cu-
 piebat. Quāto uero ad pri-
 ores mores p[er]tinuit ut breui-
 t[er] narrem. fuit cogitatioe
 mundissimus. uerbo utilis et
 discretus. opacioe nichilom-
 nus irrephensibilis et pa-
 pius. ac sic per actiua uita
 singulis copassioe exiit p[er]-
 minus. ut tamē p[er] ceteris con-
 templatioe eet suspensus:
 et i contemplatioe positus nō
 deserebat finitā cōdestensi-
 one uite actualis: nec etiā
 i actione submissus: recede-
 bat a sublimitate cōtemplaci-
 ois. Quisq[ue] salutaria mōta
 sui magistri recto tramite
 sequēs. ewagelici tritici dmi
 ce familie fidelit[er] dispesant.

et credita sibi talenta spali-
augmentis cotidie multipli-
cauit.

Quoniam vero hys profectu
in gradibus usque ad
venerabiles canos per-
uenisset et iam consummatio
sui cursus appropinquaret: qua-
dam nocte apparuit ei beatus
eucharis per visionem dicens.
Tempus iam instat finis va-
leri resolutionis tue: et pata-
sunt gaudia retributionis et
ne. Patet et tibi ianua ce-
lestis regni: quam post hanc
horam quinto die gratulabundus
ingredieris. et de concessis
domini tui beneficiis sine fine
letaberis. Quapropter maternum
agone tuum non cooperatore. tu
officium successoris constitue: il-
lusque de visitatione matris quam die
sui exitus certissimum redde-
re. Et hoc dicens recessit. Eui-
gilas autem sanctus valerius. mox
visu beato materno ceteris
que fuerant que presertim erant nar-
tauit. et eis die obitus san-
ctissimo vultu instare proxi-
mit. Sequenti vero die vene-
rabile maternum ad sacerdo-
tale gradum peruenit: et eum de
studio commissi misterii dilige-
nter instruit. Cumque per predictum
spacium ob famam depositionis
eius. aduidentes fideles ver-
bo salutare amonitionis. de-
esperatio sancte conuersationis in-
stant instruet. et eos ad salu-
te animi suam dilataflua ex-
hortatione patrisque visceribus
mactaret. illucescere iam quinto

die oratorum ingressus. via
tunc quod ipse consecraret acci-
pit: et post hoc extensis
manibus discipulorum manus sa-
cris mectis. in kalendas
february. spiritum celo reddidit.
Cuius corpus colligentes disci-
puli. sanctissimo corpori sancti
eucharis coaptauerunt: et
iuxta ubi sepultus est cum diu-
nis laudibus condiderunt. Et
supra dispositione actu esse
credimus: ut quorum una mens
semper in domino erit. eorum corpora
non sepulchrum ab invicem sepa-
ret.

Destitit decessu sancti vale-
rii beatus maternus
pontificale suscipiens
apicem. cepit per ci-
uitates et regiones veram
fidem que in christo est constituit. pro-
curat. auctos ad viam salutis
assidua amonitione provocat.
magnis virtutibus crescere
signis ac miraculis longe
lateque coruscant. Et quinto coti-
dianis maxime fidelium mul-
titudine plus augeat conspiciat.
tanto diligentius munusculum
sibi misterium regulariter ordi-
nate studebat. Hic etiam quod
ius est viri magne auctori-
tatis et prudentie. nichil ta-
men ex proprio imperio. quasi
libera utens potestate exerceat.
Et omnia humiliter ac simpliciter
egit: communemque se subditis
studio sancte dilectionis exhibuit.
In omnibus etiam que probabi-
litate gesserat. non suam. sed
christi gloriam quesivit: quibus

mē cetera scāri virtutū exer
 ana pmissimus existens.
 consolabatur afflicto: pa
 uit ex hys que habebat ege
 nos. ueluit nudos. rede
 mit captiuos. suscepit pe
 grinos. errantibus uia salu
 tis misericordit ostendit.
 desperatis spem uenē **spem**
uēne consequēde clement
 pmissit. Curatos uia mag
 datorū dei semper ad ante
 ora impulit. in eadē remo
 tates uerbo exhortationis
 instigauit. et mō docendo.
 mō exhortando. mō sustine
 do. modo ī piculis se obia
 endo. omnibus indefinēter
 pio solamine occurrit. **Hys**
 itaq; atq; alijs huiusmodi bo
 norū operū studijs fultus.
 ad scām ac laudabile senec
 tute puenit. et sicut quadra
 ginta diebus iacuit ī sepul
 cro. ita enā totidē annos
 mansit ī sacerdotali mīste
 rio. **Is** itaq; solitus erit
 per nocturna quietē. locū
 ubi corpa scōrū requiescūt
 silent frēptāe. et ibidē diu
 cus in orone solus p̄sistere.
Unde dū quadā nocte iuxta
 more eandē etiā intinet.
 ibiq; p̄cipuis diurnas laudes
 celebraret. cepit circa medi
 ā noctē sopno graui. et ab ī
 stantia p̄cipm. offendere sepi
 us lingua tetredai. **At** ille
 in subello qd̄ ibi erat con
 sidens. infiris ad genua
 cubitis. mē utraq; manus
 scām caput reclinauit. et

paululū sompno cedens celeri
 ter obdormiuit. **Statimq;** ap
 paruērit ei per uisionē scūs
 eucharus et beatus ualerius.
 clarissimus uultibus splen
 detes. sacerdotalibus m̄filiis
 coruscates. coronas singu
 las cōsis. **et** h̄is ac ceteris
 odoriferis floribus mirabi
 li arte intextas. ī caputibus
 gestates. consimile ei scētū
 demonstrantes et dicētes. **Et**
 ce matēne sicut olim tibi
 p̄missimus. ita an̄ die dor
 miaois tue uisitadi grā ad
 te uenimq;. **Quē** ergo gau
 de et letare. q̄ die tertia ex
 hoc seculo migrabis. et ad
 menarrabilia d̄ni tui gau
 dia introibis. **En** ceterē p̄
 my tui incorruptibile coro
 nā. que a paradiso p̄petue ame
 nitatis ē sumpta. et a xp̄o
 per nos famulos suos desti
 nata. an̄ flos nūq; mar
 cescat. an̄ odor nūq; a sua
 uitate defiat. an̄ p̄seuerā
 cia finē non nouit. quā
 post corrupcionē p̄ntis ui
 te incorruptabiliter possidebis.
 et ī consp̄tū regis regum
 cū ea laureatus eternaliter
 p̄seuerabis. **Hys** dictis
 mor disparuerūt. **Ille** at
 a tenuissimo sompno emigi
 lans. ualde quidē letus de of
 tensa sibi uisione extitit. sed
 statim adesse corpus molestā
 sensit. accersitos m̄stro cū
 eius adiuuante ad cellulā
 rediit. et scōrū familiaribq;
 discipulis hoc qd̄ sibi osten
 sum fuerat retulit. **Die** at

crastina conuocata ad se fratrum
cetera cepit eos studiose
de fidei integritate amone
et ad eos eorum ad celeste desi
derium delectabilibus verbis
accedere. ac per totum die sa
lutaia monita eis dare no
cessans. usque ad octauam hora
subsequens noctis sermone
exhortatorum perit. et post
reliquam noctis superat in
psalms et ymnis cum frat
ribus iniegit. Post pullozum
vero cantum instante iam die
venit desuper clara vox cunctis
qui in ipsa cellula erant au
ditibus dicens. Materne
dilecte dei veni. Qui mox
quasi assuetam vocem audiens:
conuersus ad articulates fra
tres ait. Valere filioh me
i et viscera mea. Ego enim
iam migrabo: et in patria scilicet
amplius vobiscum non ero.
Et hec dicens. commuone
domina sacramenta accepit: statim
que sanctam animam exhalauit. **U**
nig absolute huius que presentes
erant fideles. condignas
exequias expleuerunt: et eius
corpus non longe a reliquis
sanctorum eucharie ac valery ho
norabiliter posuerunt. die
xviii. kalendis octobris:

Hec de gestis sanctorum per
post exadium treuerie
orbis. relictis anes
diligentius perscrutantes sp
sim in cartulis scripta mue
nimus. Que in unum redac
ta: vtilitati legentium tam p
n

cum que futurorum fidelitatem comen
dauimus. Et quibus in patria li
bello pauca de eorum sanctissi
mis actibus. propter casum
superius memoratum conti
neat: credendum sine dubio
est. multas virtutes dum adque
in corpore videret per eos dominum
exeruisse. quando nunc usque ad
reliquas ipsorum hoc idem non
cessat agere. **P**atet in eodem lo
co ceia scripta illuminant: ego
ta sanatur. deo nos ab obse
sis corporibus fugatur. varie
que infirmitates tam anime quam
corporis curatur. Et quicunque
illuc pro desiderio ac fidei
deuotione venit. ibi dominum
per merita ipsorum de quibus
que ueritate exorauit. non
solum ea que postulauit con
sequitur. verum etiam huius pon
ora se precepisse letatur: pre
tante domino nostro ihesu christo. qui
cum patre et spiritu sancto uiuit et
regnat deus. per infinita
secula seculorum Amen. **Explicit**
vita sanctorum eucharie valery et
materni episcopi. Passio sancte
luce virginis et iunioris sue.

Omnium per
vniuersa
sialie p
na. beatis
sime virginis
aghathe fa
ma crebra
ceret. et sicutianus plus
per milia prope quadraginta
quibus ab urbe cithanensium
pergeret. ad sepulchrum sancte vir

gims agathe venerandū: cō
 tigit lucā venerabile vir
 ginē nobilissimā syracusa
 norū simul pergere festum
 tatis grā mutare cū matre
 eutychia: que per ānos qua
 tuor fluxu sanguis fatigata
 nullo poterat medicorū reme
 dio liberā. **I**gitur dū passi
 ois misteria ageretur. hec
 ewāgelij lectio fuit. tactu sim
 bue vestimēti xpi muliere
 a fluxu sanguis saluatam.
Et dū hec lectio ventaretur
 dixit sctā lucia matri sue. **S**i
 credis mat' hys que leguntur
 crede agathā passā p xpi noie
 hoc meruisse. ut semp i pñ
 ti eū habeat p anō noie pas
 sa ē. **C**ontinge ergo sepul
 chū eius credens: et libeā
 bas. **I**gitur cū pactis om
 bus populus abcessisset.
 p̄stiterunt se ante sepulchū
 virginis mat' et filia: et ce
 perunt cū lacrimis flagitare
 suffragiū. **I**nterea dū ora
 nois phytas tenditur. sop
 nit lucia virgo arripuit: et
 vidit in sompnis beatam
 agatham in medio āgelorū
 gemis ornata stāte ac dice
 te sibi. **S**oror mea lucia v
 go deo deuota: quid a me pe
 tis qd ipā poteris prestare
 cōtinuo. **R**ā et matri tue
 fides tua subuenit: et ecce
 saluata ē. **E**t sicut per me
 ciuitas cathanenſiū sublima
 tur a xpo ita per te syracu

sana ciuitas decorabitur: q
 iocūdū deo in tua virginita
 te habitaculū p̄pasi. **E**t hys
 auditis. exp̄p̄facta surrex
 it tremens: et ait matri
 sue. **M**at' mea: ecce salua
 facta es. **P**er ipam te dep
 cor que te saluarat suis ora
 cōibus. ne tu michi aliqñ
 sponsū noies. ne tu velis
 de corpis mei posteritate
 fructum mortaliſis inqu
 rere: s̄ oīa que datura mi
 chi eras eūti ad corrupciōis
 mee auctore hōiem morte
 da michi eūti ad integra
 tis mee auctore dñm ih̄m
 xpm. **C**ui mat' eius eutych
 ia ait. **O**mnia que sūt p̄as
 tua defuncti ante nouē annos:
 ampliam potius q̄ manu
 patrimonium tuū. **M**ea v̄o
 oīa que sūt uel que possit
 ee. ipā melius nosti. **T**ege
 prius oculos meos: et que
 cūq̄ tibi placuerit de ipis fa
 cultatibz facto. **L**ucia dixit.
Audi mat' consiliū meū. **N**o
 satis deo carus ē qui illi hoc
 dat quo ipē p̄stū nō p̄t.
 s̄ si tibi vis gratū ee deū.
 hoc illi da quo poteris tu vti.
Rā qd' das moriens ideo
 das: q̄ teū auferre nō p̄
 uales. **D**ives ergo et salu
 te tuā corpis habens. da xpo
 que possides: et quidquid
 te michi datura s̄p̄p̄ndas.
 uel etiā cogitabas. xpo ma
 pe tradē. **I**gitur cū de hys
 cotidie sermo nāctur virgo

cū sua matre fiebat verū dis-
tractio: et cotidie natiuitibus
pauperū impendebatur. In
terea dū distrahit p̄dia et
gēme vendit: ad sponsi p̄-
uentū noticiā. Quisq̄ solli-
citus cepit inquirere a nutri-
ce scē lucie quid hoc eēt. qd̄
distractiōe repentina p̄dio-
rū ac gēmarū audisset. Cui
hec nutrix caute confirmat
dicens. Sponsa tua muerit
possessorem ī venalibus
que millenos et eo ap̄lius so-
lidos p̄stet: hāc ī tuo noie
cupiens cōpare. videtur ali-
quā distrahere. Credidit stul-
tus carnale meramomū:
et animū ab indignatiōe re-
uocans. etiā ip̄e cepit eē auc-
tor venditū. At ubi pene
oīa distracta sūt. et palupi-
bus. viduis. orphans. pere-
grinatibz. et deo seruientibz
exogata: p̄pōit litē ī iudicio
paschasij p̄consulais. dices
sponsa sua eē xp̄iana. et
cōn leges augustozū viuē.
Quā paschasius cōprehe-
sa corripens: cepit ad sacri-
ficia demonū mūtare. Cui
beata lucia dixit. Sacrificiū
verū et immaculatū apud de-
ū et patrē hoc ē: visitare
pup̄ illos et viduas ī tribu-
laciōe eozū. Ego vō per is-
tos tres ānos nil aliud egi.
m̄si sacrificiū deo viuō. nā
vō q̄ michi sup̄est qd̄ sacri-
ficiē. me ip̄am offero ī sacri-
ficiū deo hostiā viuētē. qd̄
ip̄i placet de hostia sua faciat.

Paschasius dixit. Hec ver-
ba tibi simili stulto narra-
re potes xp̄iano: michi at-
qui de reā p̄ncipū custodi-
o. stus sua p̄sequis. Iuga
respondit. Tu p̄ncipū le-
ges attendis: ego dei leges
attedo. Tu p̄ncipes times:
ego deū timeo. Tu illos of-
fende. non vis: ego deū of-
fende caueo. Tu illis place-
desideas: ego ut xp̄o soli pla-
cea cōcupisco. Tu ergo fac
qd̄ tibi est vtile: et ego hoc
ago qd̄ michi p̄sit ad salute-
m mee. Paschasius dixit.
Patimomū tuū expendisti
cū corruptoribus tuis: et ideo
q̄ metrix loquens. Iuga re-
pondit. Patimomū mell-
tuto loco constitū: corrupto-
res at̄ nec metis nec corpus
mei aliquā suscepi. Pascha-
sius dixit. Qui sūt corrup-
tores metis? Iuga respondit.
Corruptores metis uos estis:
de quibus dicit ap̄lus. Corru-
pūt mores bonos colloquia
mala. Suadetis ei aīas hōm-
meretricari et distēde a suo cre-
atoe: et sequi demonā atq̄
vannissimos lapides colere.
Corruptores vero corpus sūt
hij. qui tepale delectatiōe
p̄ponūt epulis sempit̄nis.
et labentem leticiā et m̄s gau-
dijs an̄ponūt. Paschasius
dixit. Cessabūt verba: cū
fuerit p̄uentū ad verbera.
Iuga respondit. Dei verba
cessare non poterūt. Pas-

Tu ergo d
Iuga respondit. T
Iuga sum: et ideo
Iuga q̄ dixit. C
Iuga in reges et p̄sid
Iuga mea: nolite
Iuga aut quid lo
Iuga si vos quis q̄ l
Iuga p̄s p̄s vā q
Iuga vobis. Pascha
Iuga in te ergo p̄s s
Iuga respondit. Ap
Iuga q̄ dicit et p̄e viu
Iuga de sūt: et p̄s
Iuga vobis in eis. Pas
Iuga dixit. Ego facia
Iuga p̄ncipū dicit: ut di
Iuga p̄ncipū signat a tes
Iuga respondit. I
Iuga m̄s dicit. I
Iuga m̄s. Nā et si
Iuga p̄ncipū ponas manu
Iuga m̄s mea ianas
Iuga dicit: deus hoc attēdit
Iuga De sensibz ei et
Iuga p̄ncipū iudicat. Nā
Iuga p̄ncipū violatorē castit
Iuga p̄ncipū: sicut latronē
Iuga vobis. Nā si me
Iuga violari feceris: casti
Iuga m̄s duplicabit ad co
Iuga Paschasius dixit.
Iuga p̄ncipū sub turpitudibz
Iuga m̄s m̄s certimo
Iuga p̄ncipū augustinū
Iuga respondit. I
Iuga m̄s mea nūq̄ po
Iuga p̄ncipū ad parati con
Iuga Ceterū quidq̄ fecer
Iuga q̄ m̄s tua videns

chasius dixit. Tu ergo deus
 es. Iuua respondit. De
 sum aalla sum: et ideo dixi
 verba dei q̄ ip̄e dixit. Cū
 staretis an̄ reges et p̄sides
 p̄ter nomē meā: nolite co
 gitaē quomō aut quid loq̄
 m̄. Non eī vos estis q̄ lo
 quim̄. s̄ sp̄s p̄ris v̄ri qui
 loquit̄ i vobis. Paschasius
 dixit. In te ergo sp̄s s̄cis
 ē. Iuua respondit. Ap̄lus
 diat. qd̄ caste et pie viue
 tes tēplū dei sūt: et sp̄s
 s̄cis habitet in eis. Pas
 chasius dixit. Ego facia
 te ad lupanar duci: ut dū
 fueris scortata fugiat a te sp̄s
 s̄cis. Iuua respondit. P̄
 q̄ corpus magnatur. Insi de
 consensu meīs. P̄a et si
 i mea thura ponas manu
 et per manu meā iacas
 sacrificiū: deus hoc attēdit
 et ridet. De sensibz eī et
 de voluptate iudicat. P̄a
 sic patitur violatorē castitas
 sicut serpetē: sicut latronē
 sicut barbarū. P̄a si me
 munitā violari feceris: casti
 tas michi duplicabit ad co
 ronā. Paschasius dixit.
 In te facia sub turpitudibz
 exptare: nisi mo cerimo
 nis consensibz augustorū.
 Iuua respondit. Ia dixi
 tu voluntate meā nuq̄ po
 teis p̄notā ad peccati con
 sensum. Ceterū quidqd̄ fece
 ris corpi. qd̄ in tua videris

habē p̄tate: hoc ad analla
 xpi p̄tine non poterit.
 Tūc paschasius iussit ve
 nire lenones: et tradidit
 eā illis dicens. Inuitate
 ad castitate eius populos:
 et facite eā tādū illud q̄
 diu mortua nūaetur. At
 vbi ceperūt eā velle tūhē
 ad lupanar: tanto ponde
 eā fixit sp̄s s̄cis. ut pem
 tus moueri nō possat. Ace
 detes at̄ quidā simul ex offi
 cio impelletes deficiebat in
 tribus: nā xpi virgo imobi
 lis p̄manebat. Tūc miserūt
 funes i māibus eius et pe
 dibz. et ceperūt omēs tū
 hē: illa vō q̄ mons imo
 bilis p̄sistebat. Tūc angus
 tiari cepit paschasius consu
 lais et merore defice: et uo
 cauit magos et aruspices
 et tēplorū om̄ sacerdotes:
 quibz omēs agebat sup̄stia
 one sua cont̄ eā ut mouētur
 et omnino moueri nō pote
 rat. Tūc paschasius locio
 eā p̄fundi iussit. credens
 asserētibz qd̄ p̄ maleficijs
 staret imobilis. Itē adduc
 ta sūt multa paria bouū ut
 ab ip̄is traherēt: et ita p̄
 sistebat imobilis. ut nā
 per aera eius vestigia mo
 uerētur. Paschasius dixit.
 Que sūt hec maleficia tua.
 Iuua respondit. Ita nō sūt
 maleficia mei: s̄ sūt b̄nficia

In temporibus
hildericus im-
peratoris. erat
quidam dux
illius nominis
adalticus.
qui etiam alio
nominis etiam dicebat. ex nobilif-
simis parentibus generis origi-
ne forasens: galliensium terri-
torio oriundus. Pater vero in
illius nominis luthericus. pala-
tio predicti imperatoris honori
maioris domus sublimatus
erat. filius autem eius cum esset
iuuvis. utaq; religiosa laico
habitu quibus positus ducere
cupiens. dei inspirante gratia
cognoscere cepit. ut aliquem locum
habilem ad dominum misterium im-
plendum pararet: et archana
sui cordis fidelibus suis pan-
dere cepit. Cui consilium
domini sui cognoscere. ac volun-
tati eius satisfacere. et se-
cretum tenuerunt. et tandem lo-
cum dei desideratum requisitum
manifestavit: dicitur vena-
tores ipsius quedam reperis-
se locum. in preclis motibus
suis. cui nomen ob altitudinem
vrbium hohemburch erat. qui
sibi aptus videretur fore.
ad explendum desiderium sue
voluntatis. si ipsius venerabi-
li patritati placeret: qui etiam
propter firmitatis atq; defen-
sionis tutam eam. contra ingru-
entium bellorum molestias. con-
structus tempore mattheliam
regis factus est. Preclarus

igitur vir eorum manifestacioni
consensu prebens. conate ip-
sum paganos locum. diligentibus
muestigatis. deo gratias referre
cepit. quod sibi tale dignaretur
manifestacione possessione. que
tam copatens aptaq; esset ad
explendum propositum suum deside-
rii: moras tibi etiam ac
cetera edificia que militati-
bus. pro necessaria sunt. edi-
ficia ordinauit. Huius igitur
thalamis venerabilis coniunx
adherebat. ex nobilissimis
progenitoribus orta. nomine p-
sinda: stanti asseraone plu-
rimorum didicimus affinita-
te sancti leodegarii redimta.
Que quod lege coniugali liga-
ta foret. tamen elemosinis
et ceteris iusticie opibus de-
dita. sancti pagani scriptu-
turam operam dabat: memor
illius apostolica. qui habet ve-
ores tanquam non habentes sunt.
Iudicio autem dei contigit: ut
ex eis nasceretur filia a na-
tuitate ceca. Patris autem ut au-
divit quod ceca nata esset. tur-
batus est in seipso dicens. quod
pro aliquo delicto eius ei hoc
evenisset: dixitque ad coniugem
sua. Nunc cognosco quod in aliquo
deum iratum habeo: quod michi
hoc evenit. quod ante nunquam ge-
neri meo contigit. Iussitque
ut occideretur. Hec vero
sua dixit ei. Domine in noli
esse tristis. sed scito iudicium dei
manifestum. quod ipse spiritus respo-
debat discipulis suis de ceco

nato interrogatibq dicens.
q̄ neq̄ hic peccavit neq̄ pa-
retes eius: s̄ ut manifestent
opa dei in illo. **I**pa vero p̄
hec verba consolari noluit.
s̄ magis ac magis doluit i
corde suo dolebat. qd̄ hec ea
dem puella puua erat. dixit
q̄ ad conuigē suā magnā
sibi verecūdiā eē. qd̄ filia
eius visu oculorū frustrata
eēt. et idcirco p̄cepit ei ut
aliquē sibi familiatē satage-
ret querere per quē ip̄a pu-
ella occideret. aut i eā locū
duceretur. ubi nūq̄ manifesta-
retur. **M**at̄ vero magnis
angustijs circūdata. et uis-
sione sui mariti nō sponte
suscipiens. huc illucq̄ am-
mo fluctuāe cepit. ignorās
quid filie sue face debuisset.
Tandēq̄ aīe sue diuidicauit
melius eē. ut eā in pegrina-
tione mittet. uel i aliquod
latibulū. q̄ consilio suo mor-
ti traderetur. et ob mīte dnm̄
deprecari studebit. ut consili-
ū sue gr̄e p̄ sp̄m̄ s̄m̄ ei ope-
de dignaretur. qui mererū
consolator eē cognoscatur.
Tuc dnm̄ inspiciante gr̄a.
recordatione cuiusdā femie
cepit habē. quā in infancia
familiarit̄ in domo sua nu-
trierat. eratq̄ illi quodā fide-
lissima. s̄ p̄t̄ aliquo delictū
eo tempe de domo eius ab-
iecta erat: et tūc iā marito
conuicta. familia cū vno suo
possidebat. **D**na vero audi-
ens. eā iā filia habē. memor
q̄ pristinae familiaritatis misit

nūcū: ut eā ad se cū mag-
na festinatione trahere faceret.
Que imperiū dñe sue gr̄a
lat̄ amplectens qd̄ per nū-
cū mandauēat. velocit̄ ad
eā puenit. **P**ostq̄ at se mu-
tuo viderit. dñā eius cum
magna tristitia ei cūcta re-
plicando retulit. que uel que
dñs eius de filia sua manda-
ueat. **I**pa autē famula ut
audiuit quomō dñā eius tō-
tristabatur. nullū dolore
uis condolens. dixit ad eam.
Dna mea carā. nolite me-
rore afficere p̄t̄ filia tuā.
q̄ ip̄e qui eam secūdu volū-
tate sua creauit. potens ē
eā i ea restaurare qd̄ imper-
fectū ē. **E**t si v̄e placuit
volūtati tradite eā michi ad
alendū. meū ei erit dño a-
nuete eā p̄duce ad p̄fectā e-
tate. **T**uc venerabilis dñā
consolatione suscepta. que-
pit ip̄am puella. et tradi-
dit in manus ancilla dñe.
Tibi eā do ad nutriendū. et
dño meo ih̄u xp̄o cōmendo.
Tuc ip̄a gratulante accip-
es puella remeavit i domū
suā. et nutriuit eā per mīte
gr̄u fere añū. usq̄ dñm̄ ip̄i
viam sermoanaret. cuius ha-
c filia eēt. quā ip̄a tā honora-
bilis nutriret. **N**utrix autē
eorū verborū agmāoe p̄p̄-
ta magno timore pausa.
q̄ hoc palā fieri timebat. qd̄
occultate cupiebat. misit nū-
cū et intimauit dñe sue qua-
lit̄ loqueret̄. viciam eius. **I**pa
at ei remadauit. ut latere
p̄peraret trāssigē in aliu lo-
cum qui palā vocabatur.

ibi seculi occultaret ipsam pu-
 ella: afferens se ibi habere qu-
 dam amicae que illi necessaria
 quibus indiget largiretur.
Tunc iussuibus eius libenter
 obtemperans ad consignatum
 pervenit locum: et in eodem
 contubernio ipsam educavit
 puella: donec audam episcopo no-
 mine ecardo de partibus bau-
 variorum dominus in visioe ma-
 davit dicens. **V**ade ad quod-
 dam monasterium quod dicitur
 palma: et ibi mulieres pu-
 ella a natiuitate cetera. **A**c-
 cepe eam et baptiza in nomine
 trine maiestatis impones
 ei nomen odilia: et continuo
 post baptismum visum rece-
 pit. **I**psa ergo preceptum sibi
 multum implere festinas
 ad partem pervenit locum ac omnia
 sicut ei ostensa fuerant in-
 venit. **T**unc accepit ipsam
 puella: et secundum sibi datum
 mandatum in fonte sanctifica-
 tum demersit. **E**t cum ea a
 sancto fonte eleuaret: et oculos
 ipsius chrysmate linit: et
 illico ligaturis oculorum lax-
 atis clare uidebat in facie
 antistitis. **S**ans vero dei fa-
 mulus in genti gaudio re-
 platus deo ymnis et lau-
 dibus gratias retulit: et ei
 de congregationi quomodo in
 visione ei omnia ostensa sunt
 patefecit: admonens et ex-
 hortans sacras acillas christi
 ut strenue diligetis curam
 virginis christo consecrate mente

retur habere. **E**rgo ostulit
 pacis filiole sue porrexit di-
 cens. **I**n regno eterno con-
 cedete superna clemencia liceat
 nobis de uero nostro mutuo con-
 templari vultus. **A**c hinc omnibus
 finctenus expletis: ad
 patria repedavit propriam.
Samociales atque care uirgine
 christi nutritabat: eius ut medi-
 tatione scripturarum operam daret
 mungebat. **T**unc sacra uirgo
 adeptam uisione oculorum. **S**tude-
 bat in sacra lectione et oratione
 pugil existere: ac deosimis
 secundum propria facultate insigni-
 t' deservire: nec non culmine per
 solide mentis: omnes pompas
 mundam fastus ueluti per mchi-
 lo despicere: quatenus expedita
 ab omnibus que mente eius per-
 illicita desideria poterant
 impedire: illi soli liberius de-
 seruire: cuius se mihic ma-
 cupauit. **P**atri atque eius re-
 lictis ostensum est: quomodo filia
 sua quae interim deceuisset
 superest: et quomodo per christum
 sacro fonte abluta visum ce-
 cepisset. **A**ntistes quoque propria ei
 dum in patriam rediret: missis
 nuncio omnia que gesta erant
 intimant: obsecrans obmire
 e: ut dissensionem que inter se
 et filiam eius dyabolo macata
 erat: deo opitulante distemperet:
 et in concordia redire festinet.
Ergo ergo odilia in mo-
 nasterio posita: sedulum deo
 studebat impendere famulatum.
Qua de re accidit: ut omnium
 malorum inceptore istigante:
 quedam femine in christo habitu po-

sit. sicut semper e malozu
mundere bonozu actibus. ea
odio habere maperet: et mul
ta ei contra iribgaret. **P**at
at nichil horu curans. s pro
dei amore coplactens sponte
conga: in dm seruuio cotidie
augebatur. **H**abebat eam fra
tre decoru in domo patris sui
opame edoctu: que et ipse pat
valde diligebat. **I**lla autem
eu in colloquuo et cotempla
tione mcognatu habebat.
Tuc ergo scripsit epistam eaqz
globo cocanob mudluta. eide
germano per queda pegeri
nu tmsmsit. implorans ut
ppt dei amore quo no solu
pmquos et amicos s eam in
micos diligere iubemur. re
cordai su dignaret. **F**ratr
at litteas a dilecta sorore des
tinatas non solu suscepit.
veru eam intente plegit: et
demde prem suu allocauit e
dicens. **O**ne in karissime.
pbe puu auditu suasionibus
famuli tui: tua clemencia sup
plicans. **P**at at respondit
dicens. **S**i ea que ad tem no
ptinet postulauis: incon
gruu e ut tibi consensus p
beatut. **I**lle at respondit.
Congruu ee poterit. si tue pla
cuet paritatu. q nichil aliud
postulo: nisi ut filia tua que
nuc in cetera gente suozu
omn destituta parentu consistat
solacio. reuocae et tue pnae
psentiu facias. **P**at vero in
pauit ei ut de hac re omnino
reticet. **B**one at mdolis a
dolefens. dolori sororis co
pacis: pre ignozate. misso
curru et ceteris que ut faactibz

necessaria erat. fecit ea in
ppriu reuerti locu. **E**ode at
duce vna cu filio et ceteris
suis hoibus. consedete i edi
tore vrbis loco. qui ob ethi
mologia ipi nois hohem
burcj dicitur: congit ut odi
lia sponsa xpi in curru sedes
sicut illis temporibus mos e
rat. audi cu turba copiosa
aduemret. sicut ei factu
us disposuerit. **P**pe euolu
tis suis obtutibz: cernens
multitudme illa. pcuratus
e quid hoc eet. **T**unc adolef
rens respondit. qd filia eius
eet odilia. **E**t ipse inquit.
Quis tam stolidus et teme
rarius ea reuocae psupsit
sine meo iussu. **P**uer at
aduertens qd iam latitae
non potuisset hoc qd fecerat.
pa respondit. **E**go famu
lus tuus arbitrans qd in ob
pbriu nobis euemret. si in
pauptate tanta pmanet.
multu afflictioi illius copus
sq reuocauit ea. **B**ed nuc pu
t michi hoc indulge. q suo
me stulte egisse. qd ea sine
tuo reuocae psupsi impetro.
Bed ipse male inuidia deuic
tus: baculo que manu gesta
bat pueru paussit dicitur
qd sibi volutatu eet. **T**uc ado
lestens ex eode ictu i agritu
dme decidit: vitaz sumit.
Pat vero inmanitate reatus
sui considerans. semetipm i la
metacioe et abstinentia affli
ge studuit: et loga sufficiat

De ma
filia interm
iudias ma
ad ob
pfero p
place mebat
fructibus
fructando
et corpe ma
sedu
Tunc demu
nemica
filies
pcepit
imp
volu
soma
tritorio en
dal st
analle
hoc
mona
tempo
msi qd
cosuen
ut nu
mgu
memem
magnae industrie q
terra
pcepit
comen
Contigit aute
octoginta
sepulchru que
sepulta fuerat
corpus
toto cor
pentes
sola dex
ta corrupta

trahendo dixit. **De** michi
 misero: q̄ filiū intermēdo
 sup̄m uam iudias mauri.
Ac demceps usq̄ ad obitū
 suū in monasterio pseueras.
 deū sibi placē mtebat. dig
 nis penitencie fructibus: et
 scōrum limna frōptando.
 spū cōpūto et corpe macē
 to. egrū intercessione sedulg
 mplorabat. **Tunc** demū
 sup̄na disponente clemētia.
 recordatus abiectiois filiesue.
 eā ad se accersiri p̄cepit. **Que**
 accersita uenisset. inquis
 erga eā aliquid agere uoles.
 tradidit eā nuda s̄a momali
 que de butamco tritorio erat.
 et cōstituit ei cotidie dal si
 pendiu vnius ancalle. **Ipsa**
 autē q̄ gūarū actioe hoc ip
 sū accipiens. i ipō monas
 terio multo mansit tēpore.
 nichil aliud habes. nisi qd̄
 vna ancallarū habē cōsueuit.
Interim at̄ euenit: ut nu
 trix eius de hoc sc̄lo migra
 ret. **Ipsa** uero nō memōr
 illius magne industrie. q̄
 ab ea nutrita fuerat. terra
 fodi ad sepeliendū eā p̄cepit.
 et per semet eā terre cōmen
 dare cōmūt. **Contigit** autē
 post spaciū fere octoginta
 annorū: ut sepulchrū quo
 p̄dicta nutrix sepulta fuerat
 euaguar̄ ad aliud corpus
 humādū. **Tūc** uero toto cor
 pore putrefacto ac pemptus
 in puluere redacto. sola dex
 tra mamilla ita icorrupta

et inter mūeta ē. ac si eo
 de momento a corpe eēt absc
 sa. **Hoc** uero ad cōpbandā
 sacre uirgis almitate factū
 creditur: q̄ sagax illius nu
 trix aliqd̄ celeste i ea eēt cōn
 phendens. de sola dextera ma
 milla ei lac p̄bueat. et per
 omē tempus lactacōis eam
 arcūdatam limo habebat
 pallio. **Sc̄a** at̄ uirgo eodē
 stipendio cōtenta in monas
 terio multo tempe erat.
 nichil aliud habens: eo qd̄
 nec pat̄ eā uocauit. nec ip̄a
 nō uocata eū adire p̄sūpsit.
Sed cū iā sup̄na pietas. lu
 cerna sua sup̄ candelabrū
 ponere decreuisset. ut mita
 tes domū lumē cernerent.
 accidit ut quadā die farina
 i uasculo sub pallio quo ar
 cūameta eāt portata pat̄
 nit̄. septa monasterij obuia
 ret. iamq̄ rigida deposita
 mēte per diuinā inspiraci
 onē. eam demē albauius
 ē dicens. **Filia** karissima
 unde uenis. aut quo ire ci
 pis. aut quid portas. **Ipsa**
 q̄ subsistens respondit.
Parū farine dñe ego fero:
 ut ex ea aliquid abi facā
 ad recreandos egenos. **Ipsē**
 at̄. noli inquit cōtristari
 qd̄ hactenus mope duristi
 uita. q̄ dñō anuete i ip̄i
 mo ē ut hoc exsupes. **Eodē**
 itaq̄ die p̄fatu monasteriū
 cū omnibus appendicijs. in
 maibus illius tradidit. ob
 secans eā ut una cū sc̄a cō

gregarioe memoria sui peti-
tando deū p suo faanoē m-
pellaret. et nō multo post
vives tempe ad diē plem-
extremū. **I**pa vero p m dia
a plurima. et reuelacione
scām agnouit qd pat eius
m penali loco eat p pā
p quibus i hoc sclo morte se
anticipate. dignū pme fruc-
tū non feat. **T**uc illa mge-
ti merore ppter mteritū
sui pās vallata. i vigilijs.
m ieiunijs. et oracionibus.
p eo dnm depā studuit. re-
colēs illū suis dixisse discipu-
lis. Amen dico vobis: quid
quid orantes petitis. credite
q accipietis et fiet vobis. **C**
vero supna pietas famula
sua de tanto merore consolā
vellet. ipa orante i secreto
latere illius mōis. sup que
monasteriū erat. ut se tan-
to ardencius qto liberius
p absolucioe sui pās affli-
geret: apto celo lux celitus
emissa sup eā m oracione pro-
stanta emicuit. ut quedam
pars eiusde celle ex eodem
splendore emiisset. et vox
ad eā facta intonuit. **O** de-
o dilecta odilia. iā angores
afflictiois a te cōpescē. q re-
missione pccōrū pū tuo a
dno impetrasti. et ex te ab
inferno liberatū. i choro pa-
triarcharū collocandus ab
angelis ducitur. **I**pa aute
hoc audiens: mox intulit
dicens. **G**racias tibi ago dñe

qd me indignā nō meis me-
ritis. s tua bonitate exaudi-
re dignatus es. **H**abebat
enā sub cūa sui regimē nu-
merū scām malūm q cen-
tū triginta. **Q**uibus dā scā-
mā duplici studeret pē-
doctrina. ut quas verbis
instruebat compozaret ex-
emplis: satagebat cotidie
se m diuinis exercere obse-
quijs. illud aplicū mente
renoluēs. ne alijs p dāc-
ipē repbus muemar. **C**
itaq sancta odilia i oraci-
one constans. diuine lectio-
nitenta. i locuade modēta.
m abstinecia singularis: ita
ut pter dies sollempnes.
nichil aliud tibi sumet m-
si panē ordeaceū et legumi-
na. **I**n lecto nāq vāman-
pelle habē: et p plumacio
capiti suo petram supponat
conuenit. **I**ta autem fa-
cendo non laide requirebat
huana. s sola sui redeptiois
inspectionē: ac ideo alm m-
na oculta aōe omnia faciebat
diuina obsequia. recolens illā
dixisse. nesciat smstrua
quid faciat dextera tua. **I**n
nasteriū qd vero venedictus
abbatissa gubernabat. sicut
iā plibauimus i exelsō mō-
te erat cōstructū: et idcirco
nō solū debiles et infirm
s ecā integritate corpis ha-
bentes. cū magna difficulta-
te illuc accedebat. **U**nde
scā dei famula dolens eos

atque
reuerē
propria
congru
habebat
et
lecti
aspettas
magnū
agratib
et del
et ideo pa
Ego volo
sicut
littere istius
hospitale ad
Tunc o
opmū eu
Et accepta
reductione
pāms
cāq
dedicari
et demde
wapa
fuit
Pl
habitau
opus amēnis
habidāa
locu
postulauerū
ut
monasteriū
faceret
q
monasteriū
m
aquare penuria
illa aute
consi
assensū
pbens
monasteriū
et cōprobat
fuit
aute
dum m
et
ut
eam
quidā
pre
i manu
sua tres
de arbore
tūa
et
Dñā
accipe
has
et
plantā
eas
ut
mōnā
tu
ha

ppter difficultate itineris ra
 to venio ad suu cenobiu cu
 est hospitalitate papua. co
 gregavit omne congregati
 onē qua sub se habebat. uti
 aurū volens consilio. et dix
 it ad eas. **L**ernte dilectissi
 me sorores. qd' asperitas i
 tineris labore magnū asten
 dendis pergratibq et debi
 libus confert. et ideo pau
 a nos adent. **E**go volo iu
 bere si vre placuerit scitatu
 m interiori latere istius mo
 nis edificari hospitale ad req
 piendi xpianos. **T**unc oes
 responderunt optimū eius
 esse consiliū. **E**t accepta ea
 ri benedictione i p'ams
 ibi etiam co'struxit. eaqz i
 honore sa mactim dedicati
 rogavit. et demde recepta
 anem pauperū fecit. **P**la
 aut autē sororibq habitatio
 illa q' locus amenus erit
 et aquarū habūdāa locu
 plex. et postulauerūt ut
 ibi monasteriū faceret. q'
 superius monasteriū in
 magna aquarū penuria
 sūū erit. **I**lla autē consi
 lio illarū assensū pbens.
 edificavit ibi monasteriū
 sicut hodiernū. et coprobat
 dies. factū ē autē dum in
 eodē ope occupata eet. ut
 veniret ad eam quidā vir
 portans i manu sua tres
 virgas de arbore tilia. et
 dixit ad eā. **D**na accipe has
 virgulas et planta eas. ut
 in posterū ob meorā tuā ha

beantur. **I**lla at accipiens
 iussit tres pauci fossas. **I**n
 term vero accessit ad eā vna
 de sororibq et ait. **N**oli d'na
 has plantae virgas. q' fir
 q't ex ipa arbore nascuntur
 vermes mali. **E**t illa noli
 inquit turbari. q' nūq' ali
 quid cotinuetatis ex hys ar
 boribus veiet. **E**t tulit vna
 m manu sua et ait. **I**n no
 mine p'ris te planto. **E**t ac
 cipiēs alterū dixit. **E**t te
 m noie filij. **E**t tertiā tulit
 dicens. et te m noie spūs
 sa. misterū trinitatis co
 plens. que usqz hodie vni
 bra sua videntur i ardore
 estatis p'stare anallis xpi
 magnū refrigeriū. se per
 plurimū extendedo spaciū.
Fuit eā et consuetudo pere
 grinas ad scām cōuersationē
 suscipere feminas. tam de sco
 tia q' eā de brittāma. nec
 non et viros religiosos sus
 cepit. et ex eis sibi presbi
 teros ordinari rogavit. et
 cōsumavit utraqz monasteria
 et collocavit in eis scāmōia
 les. **E**t post hec cōvocavit
 omes sorores. et rogavit
 eas ut sibi indicarent. utriū
 canonicā an regulariē vitā
 ducere vellent. **T**ūc omes
 vnamit responderūt se
 regulariē velle habē cōuer
 sationē. **I**lla at cū hūilita
 te et mansuetudinē dixit eis.
Sao karissime sorores et
 matres uos promptissimas

ēē ad omnia aspectu et dura
p̄ xpi noie toleranda: s̄ time
o si nos regulare vita eleger
rimus. maledictione a suc
cessorib9 nr̄is mactē. q̄ ut
te locus ut satis valde īco
petens et laboriosus ē regu
lari vite. adeo ut nec aqua
m̄si cū magno labore hic a
dipisa possit. **Unde** si v̄re
placuerit almitati: melius
est ut ī canonico habitu cō
sistans. **Tūc** omēs secūdu
illius verba elegerūt cano
nicā regulā: ī qua vsq̄
hodie ī sup̄dictis monaste
rijs degentes p̄cedēti noc
mā sequedo p̄seuerūt. **Illā**
at̄ ut cognouit qd̄ canonicā
regulā elegerūt ait. **Dūc**
ihū xpe qui me indignā nō
meis meritis s̄ tua ineffā
bili clemētia cecitate per bap
tisma **sanctū** eripe digna
tus es: tibi dūc supplicō. ut
hāc familiā tuā cū me p̄
esse fecisti. tua p̄tectioē ubi
q̄ custodias. et omnē aq̄
ditate carnaliū desideriorū
ab eis auertas. ut tibi toto
msu mētis illibati studeant
semper impendere famulatiū.
Ipsa at̄ per ascensū sc̄arū
virtutū quasi bona abies ī
altū p̄ficiens. p̄uis toto cona
mē omēs ī comune sc̄os ad
auxiliū sibi muocaret: sepi9
tamē reliquas sc̄a iohānis
baptiste venerabat. eo qd̄
ī baptis mate visū adeptā fu
erat. **Unde** etiā etiā nōi

ip̄i9 edificare cogitabat. **S̄**
q̄ per ipsius reuelacione sc̄a
te volebat ī quo loco etiā
sibi cōstruī p̄destinaet: q̄
nocturnas horas surgens.
secretū que sibi ad orandū e
legeat locū petiit. se9 ibi
ī oracione sup̄ vna gūde
petiā p̄stauit. que vsq̄ ho
die ob memoria ip̄i9 cruce
lignea gestat non modicā.
Quā se ibi ī oracione lar
git̄ q̄fudisset: sc̄is iohānes
baptista magna claritate co
mitat9 dicit̄ apparuisse.
talit̄ sicut saluatore ī ior
dane baptizauit an̄i amē
tus. **Una** at̄ sc̄arū fecitū
cū9 m̄stetū erit horam
diuinū officij p̄uidere. surgēs
foras egressa est: ut stellis
cōtemplatis sc̄ret si iā tēp̄
eēt ad signū nocturnale pul
sandū. **Videns** at̄ tantā
claritate: et st̄re volens quid
hoc eēt q̄pius accessit. **Cū**
accessiss̄ immo splendore p̄
territa. continuo ad p̄uishi
repedauit officij: et manū
ibi videre potuit. m̄si sc̄am
virginē m̄ma claritate cir
cūdata: sc̄m at̄ iohāne m̄
me vidit. **Tūc** sc̄is iohā
nes eccl̄e dei virginem et locū
ubi etiā cōstruī velle.
et q̄tū spaciū ī latitudine
et longitudine habē debere
patefecit. **Finis** at̄ h̄is
extemplo eandē dei ancilla
que huic visiom̄ intēnt.
ad se vocauit. et q̄ m̄dixit.

ante sui ob
visione: et h
aput d
vidi n
ad i
ad i
facto
quadio
q̄ si
opus m
mchoa
qd̄ neq
culatū
pluisti
et t
m
deoz
uel
t
illu
quod
gladio
car
suffragi
baptiste
onastim
eos pe
que vir eq
ascende plu
opu
p̄ferta
et ceter
construī iuste
seruē
Habeat e
noie adelbertū. qu
quarū vni
tēra
vigi
et ip̄i9 dei

ut nulli hanc ante suum obitum
 manifestaret visione: et hoc
 quod ipam latebat aperuit dicens.
Claritate qua vidisti non potest
 me habere secundum iohannem aduent:
 qui mecum loquendo preceptum caritatis
 construende inuixit. **F**acto ve
 ro mane ingenti gaudio re
 plata: mox diuinum quod sibi
 ostensum erat facere opus micho
 auit. **I**n ipsa autem michoano
 accidit miraculum: quod nequaquam
 arbitror silencio occultandum.
Boues namque qui plaustrum onus
 tum petris ad fabricam ecclesie tra
 hebant: ab ipso cacumine mo
 tis quo a summo usque deorsum
 spatio septuaginta pedum uel a
 plus distabat ceciderunt. **T**unc
 homines cito per descensum illuc
 currentes: ut saltem eos si quod
 vitale in se haberet gladio iu
 gularent: quatinus eorum carni
 bus vesta liceret. **S**uffragantibus
 mentibus sancti iohannis baptiste
 illos plaustrumque onustum
 reperit: rursusque eos per
 semitam angustam que vix egressa
 prima est: rursus ascendit plau
 strum trahendo ad predictum opus
 fecerunt. **E**tiam autem perfecta
 iuxta eam dormitorium et ceteras
 officinas construi iussit:
 et ibi ipsa cum paucis secretam
 vitam ducebat. **H**abebat e
 iam fratrem nomine adelbertum qui
 habuit tres filias: quarum una
 eugema. altera attila. **T**ercia
 gairidinda dicebatur. **Q**ue
 audientes opinione sancte virgi
 nis. cogitauerunt et ipse dei

cultate accense mundum delin
 que. et discipulatum a matre
 sue se maculare: quatinus
 exemplis illius instructe. per
 fecte disceret omnes volupta
 tes carnalium desideriorum edo
 mac: ut simul cum illa immar
 cesabile etne vite premium me
 teretur accipere. **I**lla autem ut au
 diuit desiderium. libet eas sus
 cepit et diligenter edocuit: et
 edoctas domini seruitio macupa
 uit. **P**ost haec contigit: ut
 quidam ex seruatoribus eius
 monasterium ipsius occideret fratrem.
Tunc ipsa magnoque contristata
 pro illius morte cepit: omnibusque
 congregatio simul cum ea. **V**n
 de etiam dominum rogabat: ut
 ipse in eo qui eam fortiter con
 tristabat vindicam dignaretur
 t: melius esse diceret. ut in
 penitentia dignam castigationem. quam
 in futuro perpetua pena subiret.
Quatuor preces ut posteritas
 illius probat exaudiri meru
 erunt: quod nullus postea ex
 ipsius progenie humana sorti
 titus est vita. qui non aliquid
 in se debilitatis haberet.
Euenit etiam quadam die sicut
 consuetudo in eodem monasterio erat:
 ut secundum ordinem ieiunaret
 virginum ieiunaret et psal
 terium decantaret: ut ven
 ret dies ieiunij eius. **C**umque
 in oratione stando psalterium
 intererat explere: accessit
 una de ministrantibus et dixit
 ad eam. **O**na nobilitate vitam

celare nequeo. qd vnde con
sororibus meis ex vno deser
uire debuim defectus ho
bis e: qd sup mensura ho
dieina nichil habeamus.
Tuū ē puidere quid ex hoc
agere debeamus. **I**lla at
inquit. **N**oli contristari
filia sed habe fiducia: quia
qui ex quibz pambz et duo
bus pisabz tot milia ho
minū saturauit. potens
ē etiā ipam puā quā ser
uāe dignatus est mensurā
si sue voluntati placuit ml
tiplicāe. **S**ed vade et solu
ta esto erga misterium
tibi commissum: et noli obli
uisa qd ipē ait. **Q**uerite
primū regnū dei et iustia
am eius: et hec oīa adiciē
vobis. **T**ūc petita benedic
tione: ad suum remeavit
officiū. **T**empore at quo con
suetudo erat vinū sororibus
ppinari. accessit ad vas vna
cū. in quo p̄dicta mensura
remaserat: plenosq̄ mucto
statim reuersa nūciavit dñe
sue qd factū fuerat. **I**lla
at conuocatis sororibus ait.
Gracias agite dño ihu xp̄o
qui non deseruit sperantes
in se. et nobis mensuram
vini multiplicāe dignatus
ē: ut debitam illi seruitute
sine murmuratione impen
dere valeamus. **A**c demceps
eas ex eode vino letabadas
p̄ dei caritate refecit. **I**ta

ergo virgo per plurima ex
ercitia carne sua magis ac
magis castigando. ac de vir
tute in virtute p̄ficiendo.
condianos p̄fectus sc̄arū vir
tutū in se congregauit. **S**ed
cū iq̄ dñs sancte sue tanti
labois remunerationē pedē
deuēisset. sciens sibi absolu
tione sui corpis munerē
p̄cipit. et etiam sc̄i iohānis
baptiste: ibiq̄ omnibus acce
ptis sororibus. amonuit eas
ut semp̄ dñm diligere. ac
mādatū eius in omnibus obe
dire satagerent. obseruans
etiā earū sc̄itate. ut tam p̄ se
q̄ p̄ p̄re suo et ceteris eius ip̄i
quis. dñm sedulo impelleret.
Et hys expleis. iussit eas
in oratorium sc̄e marie ire.
et ibi psalmodiā celebrare.
Ipa autē mibi sola remasit.
Illis pedē iussione eius im
plentibus. et psalmos cāntan
tibus. sc̄a illa aq̄ carne solu
ta ē: tataq̄ fraglantia una
odorus illic aspersa ē. ac si
domus omnibus aromatibus
plena eēt. **C**ūq̄ cōpleta ora
tione reuerse essent. sp̄i
talē matre iam defucta muer
entes. nimio gremore cōtr̄i
tai reperit. qd tam sc̄a aia
egrediete m̄ime m̄teē metu
erūt: et qd earū dilectissima
mat̄ anteq̄ vitū acciperet
sp̄m exalaret supremū. **C**ū
p̄ m̄ime angustaret: vna
nunt̄ in oratione p̄stare.
lacrimis ex intimo affectu
p̄fusis. rogauerē deū. ut sc̄as

ergo virgo per plurima ex
ercitia carne sua magis ac
magis castigando. ac de vir
tute in virtute p̄ficiendo.
condianos p̄fectus sc̄arū vir
tutū in se congregauit. **S**ed
cū iq̄ dñs sancte sue tanti
labois remunerationē pedē
deuēisset. sciens sibi absolu
tione sui corpis munerē
p̄cipit. et etiam sc̄i iohānis
baptiste: ibiq̄ omnibus acce
ptis sororibus. amonuit eas
ut semp̄ dñm diligere. ac
mādatū eius in omnibus obe
dire satagerent. obseruans
etiā earū sc̄itate. ut tam p̄ se
q̄ p̄ p̄re suo et ceteris eius ip̄i
quis. dñm sedulo impelleret.
Et hys expleis. iussit eas
in oratorium sc̄e marie ire.
et ibi psalmodiā celebrare.
Ipa autē mibi sola remasit.
Illis pedē iussione eius im
plentibus. et psalmos cāntan
tibus. sc̄a illa aq̄ carne solu
ta ē: tataq̄ fraglantia una
odorus illic aspersa ē. ac si
domus omnibus aromatibus
plena eēt. **C**ūq̄ cōpleta ora
tione reuerse essent. sp̄i
talē matre iam defucta muer
entes. nimio gremore cōtr̄i
tai reperit. qd tam sc̄a aia
egrediete m̄ime m̄teē metu
erūt: et qd earū dilectissima
mat̄ anteq̄ vitū acciperet
sp̄m exalaret supremū. **C**ū
p̄ m̄ime angustaret: vna
nunt̄ in oratione p̄stare.
lacrimis ex intimo affectu
p̄fusis. rogauerē deū. ut sc̄as

angelis qui aiām deduxerūt
 mīparet eā iterū ī corpus
 restitū. **M**irūq; in modū
 illis toto conamine oratibus
 aiā repente ī corpus recepta
 scā dei famula resedit: ac
 eis hīs allocuta ē verbis.
O dilectissime matres et so
 cros: quāe michi tale iniqui
 tudine irrogāe voluistis. ut
 dnm irrogaretis. q̄tinus aiām
 pondere corrupcionis exuta
 hoc qd̄ semel amiserat. denu
 o renserit iuberet. **E**go ei
 dei grā anuete. cōtuberno
 lucie virginis cōiuncta tanto
 gaudio p̄fruebar: qd̄ nec lin
 gua exprimere. nec auris
 audire. nec oculus intueri
 suffiat. Ille at̄ cōn̄ referebat
 se hoc idcirco egisse: ne neg
 ligentia notaretur. si ipā
 expetis d̄m̄i corpis obiter.
Cūq; talitē in quo d̄m̄i cor
 pus et sanguis habebatur
 sibi offerri iussisset. p̄p̄ris
 māibus eū accipiedo. scā cō
 mūione p̄cipitata. omnibus
 cernentibus aiām t̄ndidit.
Ipe autē alip̄ in eodē monas
 terio. ob memoria illius venēa
 bilis facti hactenus p̄manet.
Tūc scē dei analle. sacū cor
 pus cū magno honore sepul
 ture t̄ndiderūt. in ipā etiā
 in dextro latere an̄ altare scā
 iohānis baptiste. fraglātia
 miri odoris. que prius ibi
 app̄sa erāt usq; in octauū die
 mibi cōtinue consistete: ubi
 sup̄na p̄stante pietate. mit
 ueientib; meis scē dei v̄gins.

nōnulla miracula postea fac
 ta memoratur. **P**er mirum
 videri debet si se societati scē
 lucie martiris xpi cōiuncta
 eē dicebat. quib; ipā per mar
 tiriū ab alijs irrogatū vitā
 non simerit: q̄ ex hoc qd̄
 carne suā p̄ tot aspera et ar
 dua edomate p̄nimo mace
 rante studuit. concedatur ne
 quāq; eā ceruice ferro tenus
 se submittere. si ferocitas p̄
 secutoris nō deesset. **R**igū
 ut at̄ scā odilia. et ut ita
 dixerit vitā ī melius muta
 uit p̄dus decembris: regnā
 te dno nro ihū xpo cui est
 cū p̄re et spū scō laus et ho
 nor et potestas. **P**er omnia
 secula seculorū Amen.

**Pas
 sio scē eulalie virginis
 et maris.**

Primus numerus populus et in
 finita multitudo est. que p̄
 xpi noīe crudelissima morte
 eterne vite gesticentes cōpen
 dīs. p̄nimo sunt robustiore
 congressi: int̄ quos beatissi
 ma martir eulalia de victo
 rie felicitate in xpo confides.
 scilicet sumū triumphatore
 martiry certamē aggrediens.
 palma dignā p̄meruit: q̄
 nullis blandimentis inducta.
 nullis suasiomb; puocata.
 antiquū petentore cū suis
 artibus gloriosa calcauit.
Hec ergo virgo beatissima
 sc̄imomalis puella deo t̄o
 ita. atq; matrimonialit̄ e
 docta. a nūorū saluet̄ t̄redcū.

mente et corpe casta. religio-
ne pudica. castitate firma.
dorebatur a deo dato quoda
presbitero. a tu dmetris m
fancia. ut fateretur xpm a
plus q̄ negaret. et in dūn
dua trinitate que deus est.
mens integritate cōfiteret.
nichilq̄ aliud interioris hoīs
officio pagebat. nisi ut dūo
om̄ipotentī cui suēat tota
deuocōe subiecta. intrepida
cordis instancā deseruēt.
Que martir dū adoleste
ae annos fuisse ingressa.
maioze credulitatis cultu to
bustior. fidē quā scā deuoti
one conceperat. aīo foroz
seruabat. **Do**ueat ei aīam
suā deo. eamq̄ p̄ xpo pone
contendebat. a quo desideā
ti palmā martiry inuētūā
se feliciter cōgaudebat. **Pa**
t̄ vero ipsius eat noīe libe
rius. hunc beata eulalia ha
bebat p̄m. **I**gitur cū ab
sceleratissimo calfirmāno
xpīams p̄secutio fuisse
imposita. et passiois dies
sup̄ueisset. fortuitu eulalia
beatissima cuius et mcola
pūmāe lusitanie. cū longius
ab urbe miliario tricesimo
fere et octauo. ultra emeritā
villā noīe p̄cāno in simby
pūmāe beate. dū a quadā
sorore p̄ effectu scimome ip
sius. ad sup̄dictā possessio
nē suā fuisse euocata. et
ibide in scis dei laudibus
cū confessore felice. et ceteris
deū timētibus castissime mo
raretur. malū fama nō ta

aut qd emeritensū urbem
hostis crucis intrasset. Et
nūciatū ē beate eulalie sup̄
uenisse nūcios cū vehiculō
publico. qui eā ad emeritā
deduceret. ibiq̄ iā p̄m su
ū liberū cū ceteris confessa
bus in carce reclusū inuēt.
Quo cognito eulalia beatis
sima letā ad passionē p̄sili
uit. petens p̄tinus p̄cipit
et iter arripit. ueliculū
sibi iussit aptari. **Nō** illa
gressus itineis. non p̄m
mony habūdatis crimina.
non carozū vnānimitas te
uocauit. officū virile p̄p̄
tans. sc̄q̄ deuota ad tālem
gloria destinata. toto an
mo festinauit. ut si fieri
posset si tam longinquū
iter nō eet. m̄tū vnā ho
tā om̄e tr̄siret. et ita ve
guebat ipm mulionē in
velocitate uehiculi. om̄i an
mostate festinas ad palmā.
Propterea vero a comita
tū iulia cōiugialis ei. et
cū iter agerent. dixit ad eā
beata eulalia. **Notū** s̄t̄
bi dnā soror q̄ nouissima
vado. sed p̄mā patiar.
Et ita factū ē. sicut beata
p̄dixit eulalia. **Cū** ergo
colome emeritensū vbi
app̄mquasset beata eulalia.
obuiant ei quidā iudeus.
et dixit ei. **Bene** venisti
filia. vade et thurificā ut
vivere possis. **Cui** respon
dens sancta eulalia dixit.
Augeat tibi dn̄s fidē aīno

... p̄m dn̄o m
... Et p̄m
... uehiculi. **O**
... iudeus vidit
... uelut f
... sup̄factus q̄
... mellerit qd an
... p̄p̄bat ea. **Nō**
... dn̄s hor uniaq̄
... ut dūn
... sus pensata v
... magna dei. **De**
... eulalia fide plena.
... ad forum pu
... tumor cōiur
... for. p̄tes. et
... p̄mūm eabr
... ita ut m
... nemo remanet. **T**
... famoialis eula
... om̄s emeriten
... habitatores. ad
... ut i au
... uer ver
... p̄māe ipsius ser
... habitate videā
... dem̄tā. **Statm**
... cūmā ē calfirm
... p̄māe lusitan
... impatore et
... fuerit d̄vertus
... xpianozū.
... p̄māe
... sc̄leis capud
... eulalia lacry
... nō illā di
... non cū epte manu
... p̄p̄tus a p̄p̄m
... submouit. **Ma**

se. nā ego p ppo dno meo
 mori desidero. Et p̄t̄nsit
 i uoluntate uehuali. Quā
 respiciens iudeus uidit ful
 gore eā comitate uelut flā
 mā ignis: stupefactus q̄ i
 tali visu intellexit qd ange
 li dei ia p̄tegebat eā. Ideo
 eā uoluit dñs hoc miraculū
 iudeo ostendere: ut duricia
 a cordis eius insensata ui
 deret magnalia dei. Sed
 beata eulaha fide plena:
 sua sponte ad forum pue
 nit. Tūc rumor cōcurrat
 per vicinas fora ptes. et
 facta ē turba innumēabilis
 ingens mms. ita ut in do
 mbq nemo remanet. Ta
 lis eā erat s̄moialis eulaha
 fama. ut omēs emeriten
 sūi vrbis habitatores. ad eā
 aduentū cōueiret: ut i au
 amōe pendeat. uere uer
 nula et p̄uinae ipsius sena
 tricē atq̄ habitatricē uideret
 cū p̄s̄ide dimittēte. Statim
 q̄ de ea nūciatū ē calfirm
 ano p̄s̄ide p̄uinae lusitame:
 q̄ a mariano impatore et
 p̄secutore fuerat ductus
 in p̄secutionē xp̄ianorū.
 Quē calfirmānū p̄ncipē
 atrocitatis et sceleis capud
 cōuicis beata eulaha lacef
 sūe non cessat: nō illā di
 m̄ uox. non auente manus
 nō turpis aspectus a p̄p̄ita
 passione submouit. Na

ior facta est in uiribus dñi:
 cū in suis fascibus p̄s̄idete.
 toto msu conata est deum
 cere. Hec sic calfirmānū
 m̄t̄es dixit. Quid ingre
 deris vrbē inimice dei ex
 celsi. Quid p̄sequeris xp̄i
 anos: et m̄t̄eris. *virgine.* seduce
 dei. Dñs docet me in veri
 tate sua: nec auferes a me
 castitate meā uel adolestē
 ā. Calfirmānus p̄ses dix
 it. O infantula. ante q̄ aet
 as flore etatis tue p̄de que
 ris. Beata eulaha respon
 dit. Ego quidē sum anno
 rū arat̄ tredecā: putas in
 sapia meā tuo terrore tur
 bari. Suffiat michi hec
 t̄nsitoria uita: et q̄ terre
 ne uite blandimētis nō de
 lector. alterū futurā beatā
 expecto: q̄ beacior dono di
 uinitatis efficiar. Calfir
 manus p̄ses dixit. Ita
 te uanitas misera nō sedu
 cat: sed accede et sacrificā
 dys sc̄ndū impiale p̄ceptū
 et potes tormentā euadē
 et honorā. atq̄ sponſū di
 uitē p̄meri. Beata eulaha
 a respondit. Habeo spon
 sū diuitē et m̄mōzle omn̄
 ihm xp̄m: qui te tuosq̄ et
 p̄rem tuū d̄pabolū qui dia
 tur sathanas. ext̄mnae
 et p̄dere p̄t. Tūc iussit p̄
 ses ut in carcere m̄t̄eretur.
 Prius tamē cepit eā blan
 dis alloqui uerbis. uolens

ea decipe et dicebat illi. **C**o-
sidera infancia tua. aspice te
metipsa. et humiliata ut uiue
possis. **B**eata uero eulalia
fide plena. uirtute summa.
usq; ad morte pena notimes.
ita respondit. **I**ppiana su.
non facio. **T**uc calfurma-
nus turbido furore accensus.
putans pudicicia infantis
uirginis. more ceterorum infan-
cia a tergo corporis emedari.
iussit ea flagellari. et cato-
nis cedi per officium puato-
ris. **C**umq; catomaret corpus
eius delicatum ac summe illate
cedis ubera equo auro sustine-
bat. et fidens in magna glo-
ria domini constant et fortiter
maledicebat regi et cesari
cum dominus eorum. **A**ngeli uero domini
protectebat famula christi beata
eulalia. sed iniquissimus uideri
credebat se face posse quod que-
bat. si pudica uirgine fedius
verberasset. **B**eatissima eu-
lalia dum talibus uerbis lacea-
ret. atq; talia proclamaret. ad
aures perfidis puenerunt que
beata eulalia dixit. **I**pe
quoq; ad se ea uocum precepit.
et aspiciens in ea decoris et pul-
chritudinis specie. in facie eius
quod misericordia preterens dixit.
Consule tibi et dominus immola.
ac declina a mortis opa. **B**ed
beata eulalia dum primis uer-
bis laceata fuisset. calfur-
mano dixit. **Q**uid prodest
miser. quod honestate mea in-
sane temptasti nudari. **C**or-
pus quidem meum habes in prece.

nam at mea habere non potes
in prece. nisi solus deus que
dedit michi. **T**uc calfurma-
nus uidens primis uerbis
suum dispositum minime profice.
beate eulalie dixit. **Q**ue est
ista uogo constantia. qua quibus-
da cognoscens adeptus fuisse per-
stigas. et ad laudem tu genialis
dys deprecias immolae. **B**ed be-
ata eulalia ex toto corde in domino
confides. eadem perfidii que an fuerit
loquuta dixit. **C**ur me inter-
rogas. **B**eplus dixi et dico
tibi quod uis et quod dicit omni-
no non facio. que christiana sum.
et ut oia scias. ego reges uis
cum dominus eorum et maledixi et
maledico. **C**umq; hec preces au-
disset. et de sententia danda
publice moras faceret. eula-
lia uirgo beata perseuerans
in constantia audax. plena
fide et constantia omnibus audi-
entibus dixit calfurmano. **D**e
sententia. regibus eius et
dominus eorum. eadem que dixi sepi-
us nunc quoq; et repeti male-
dixi et maledico. **H**is uerbis
auditis beate uirginis. exacer-
batus est uehementer calfurma-
nus. et furore immo accensus.
iussit sibi sequenti die pari-
tubnal in foro. **T**uc precepit
ex sententia beatam uirginem
cruari. et uiam flammis ge-
mai. **C**ui beata eulalia re-
pondit. **N**on timeo minas
tuas. potens enim est dominus meus
qui michi in primis uerbis
tuis tolerantia tribuit. et ab
igne que nunc passus illesam

Calfurmanus
Paten me com
e dicitur me miser
Eulalia beata
Pateratur me
qualis e ma
Calfurmanu
suis dixit
de arborabu
si scripibu
ca n
Eulalia b
Hee sut mne t
mich me
magns confortas
pses dixit
et succedite
magns mamlla
Beata eulalia
Calfurmane
et oleu
me alferat. se
cathas ppi qu
Calfurman
Afferte michi
illu ca minge
desup fundite. Tu
respondit. **T**ruca
eternus. qadmod
dispositi analla
mich
de manibus libe
me. q no p me sed
pior penas. **C**
pses dixit. **P**lu
et uehemē
ca afferte. et
ferru nuda stern
quide pena illi of
forte conuertatur

cōfenuae. **C**alfurmanus p
 ses dixit. **M**ultū me cōmo
 ues: et adhuc tue misereor
 miseriae. **E**ulalia beata res
 pondit. **M**isereatur michi
 dñs. **P**am qualis ē mia tua
 maledicte. **C**alfurmanus
 p̄ses militibz suis dixit.
Afferte fustes de arboribus
 et madefacite cū scirpibus
 suis: et exspoliātes eā nudā
 p̄nctā cedite. **E**ulalia bea
 ta dixit. **H**ec sūt m̄ne tue
 antiquissime: nichil me
 nocet s̄ magis confortas.
Calfurmanus p̄ses dixit.
Afferte oleū et succedite:
 et candētes eius mamillas
 p̄fundite. **B**eata eulalia
 respondit. **C**alfurmane fri
 gidus ignis tuus: et oleū cā
 dens non me calefecit: sed
 me calefecit caritas xpi que
 quero videre. **C**alfurmanus
 p̄ses dixit. **A**fferte michi cal
 ce viua: et illic eā intingite:
 et aquā desup fundite. **E**u
 lalia sc̄a respondit. **T**ruadet
 te ignis eternus. **Q**uāmodū
 truidae disposuisti ancillā
 dei: et auxiliabitur michi
 dñs: et de manibz tuis libe
 rabit me: q̄ nō p̄ me: sed
 p̄ ip̄o has p̄rior penas. **C**al
 furmanus p̄ses dixit. **P**lū
 bo ollā m̄plete: et uehemēt
 calefactū ante eā afferte: et
 sup latū ferreū nudā sterm
 te: p̄mū quidē penā illi of
 tendite: ut forte cōuertatur

ad deos: et si sacrificiē nolu
 erit: ita eā p̄fundite. **B**eata
 vero eulalia que cotidie beati
 tyrsi passione legebat: am
 plissimo magis roborata ar
 doe: penā oblatā. **I**an sc̄a vi
 disse dixit. **D**eus veni ve
 ni ad liberandā ancillā tuā.
Credo eā qd̄ qui prius beato
 tyrsō adhuc gentili miserato
 es: et ad te eū conduxisti: ita
 et me cōuertas. **E**t cōtinuo
 obbulliuit plumbū: manus
 quidē tenentiū vastabat: ad
 beatā vero eulaliā frigidum
 p̄uēbat. **T**ūc calfurmanus
 nimio fure arreptus: dixit
 militibus suis. **V**ergas affer
 te: et cedetes eā frigidū tes
 tūle adhibete: et eius plagas
 fricate. **E**ulalia beata dixit.
Misere dñe ancille tue: ne
 infirmes cor meū: s̄ magis
 conforta: q̄ gehēnā quero eua
 dere: et ad te p̄ueniē: qui vnū
 trinū nomē es: qui vitam ta
 buis eterna. **C**alfurmanus
 p̄ses dixit. **M**isera consule
 tibi anq̄ exterminis: et sa
 crifica dñs. **B**eata eulalia
 respondit. **S**acrifica tu et
 omes assistentes tibi dñs vis:
 ergo at̄ sacrificabo dño deo me
 o hostiā viua me offerens
 illi: sicut et ille p̄ me obla
 tus ē: ut nos de p̄tate tene
 brarū: et de imperio dyaboli
 liberaret. **P**ā dñ v̄i quibus
 poterūt sacrificijs honorari:
 quos scimus vanitate super
 sticiois auro aut ere cōflatos.

aut lapidibus sculptos. aut
alios metallorum generibus fi-
guratos: qui propterea a propria
mens respuitur. quod nisi a uobis
habeat custodia se custodire
non possit. **Calpurnianus**
preses dixit. **Si ergo deus**
est. in quem credis. quomodo in
terra passionem sustinuit.
Eulalia beata respondit.
Acceptit quidem passionem ut
homo. quod hominem propter nos induit.
et pro nostra salute seruile for-
mam assumpsit. ut nos ad liber-
tatem produceret. **Calpurnianus**
preses dixit. **Infirmat** te co-
gnatio tua. ego hoc non libere
audio. sed accede et sacrificia dys-
ne forte amphiora tibi impo-
nentur tormeta. **Beata eulalia**
subridens ait. **Tunc** mei magis
adiuuas uota. quando amphiora
michi inferis tormeta. fac
quod cogitas. ut me in omnibus
in christo facias. **Et** esse uicticem.
Calpurnianus preses dixit.
Ego te uicticem nunquam dimittam.
sed quousque peris te afficiam.
Eulalia beata respondit.
Vincere me non potes. quod uin-
cit in me qui pugnat pro me.
Calpurnianus dixit. **Can-**
delas incendite. et ad genua
eius ponite. **Eulalia beata**
respondit. **Ustulatum** est cor-
pus meum et foras myeta sum.
salem iube mitti. ut plenus
in christo possit esse conditum.
Tunc calpurnianus dyabolico
furore exiratus respondit.

Carmifices caminum succendi
te. et illic ea mittite. donec
deficiat. **Succenditur** ergo
caminus secundum preceptum pro-
phetis. ducitur puella ut in
caminum mittatur. atque in
missa psallere cepit et dice.
Adducunt regi uirgines post
ea. prope eius adducuntur
in leticia et exultatione. **Cal-**
purnianus igitur ante fores de-
ambulabat propter quod pro-
pe erat locus ubi fornax
ardebat. **Cum** sanctam uirgi-
nem audisset psallentem. ait
suis. **Puto** uicti sumus.
Hec uirgo perducatur in malis.
sed ne gloriam se putet. educi
te ea et sacrificium more antequam
paciatur decaluetur. et discrin-
ta per populum trahatur. ut
eius uirginitas omnibus reue-
letur. **Cum** hoc beata eulalia
audisset. ita respondit. **Ac-**
cept ignominiam sustineam decalua-
ta et discrinata. et ad deformi-
tatem ueniam. nouit enim pro quo
paciatur. ille scit quod modum
hoc a te exigant. minima ius-
ticie. **Calpurnianus** dixit.
Ergo si times ad deformita-
tem uenire. accede et immola
dys. **Eulalia beata** respon-
dit. **Ego** immolo domino deo
meo sacrificium laudis. et vic-
tima iubilacionis. **Tunc** calpur-
nianus exiratus crudelissi-
ma uoluntate. dixit carmifi-
bus suis. **In** baculo impo-
natur. et flammis ex utraque
parte appositis comburatur. **Eula-**

aduersus uirgo be-
atissima dicitur. **P**
non est mulier.
Et exultabat.
quidem iam u-
pass
speculabat
capillus sui
ad locum passio-
mab
pa
tradiidit. sa-
p
ad tegme fer-
Et in i au-
t
flagellatur. et dis-
corpue
p
nulla poterat torm-
tantu sup
quaut m
quo amp
deputatis
late
martyris. s
sacris
et per ignis
maiora tormeta
mensu censu
Eulalia ludibz
dixit. **C**
calpurniane. qui
seuicia in m
voluisti. **M**
no primis
me et deo deuota
Pota tibi sit tamen

sententia audiens virgo beata:
 psallens ita dicebat. **P**robas
 tu me deus. igne me exami-
 nasti. et non est munda in me
 iniquitas. **E**t exultabat in
 dno. Angelos quidem iam vide-
 bat sibi assistentes. **E**t passiois
 ipsius perfectione sperabat.
Tunc pro chamo capillis suis
 suffrenata. ducatur ad passi-
 onem. **E**t cum ad locum passiois
 esset uenisset. manibus
 suas vestem suam ipsam exuens.
 questionarius tradidit. sane
 punitorem sibi tantummodo pro pu-
 doris aspectu. ad tegmen femo-
 ras seruauit. **E**t cum in oculis
 imponeretur. extenditur. tor-
 quetur. flagellatur. et discen-
 tis membris credebatur corpus
 ad penam. sed pro christo pacie-
 batur. nulla poterat tormen-
 ta sentire. **P**er tanta suppli-
 ciorum atrocitate quicquid in ge-
 mosa crudelitas. quo ampli-
 us corpus puellae deputatis
 duobus militibus. utriusque lateri-
 bus beatissime martiris. sub-
 positus flammam facibus.
 iussit aduri. et per ignis
 combustionem. maiora tormen-
 tuum genera sancta membra censuit
 atrocitate discerpi. **Q**uibus
 beata martyr eulalia ludibris
 tormentorum adacta dixit. **E**d
 tibi prodest calfurmane. quid
 tue crudelitatis seueram in me
 erectere uoluit. **M**inas et
 supplicia tua non pertimesco.
Ipsam me et deo deuota
 fateor. **N**ota tibi sit tamen

facies mea. ut dum ante tribu-
 nal domini mei ihesu christi tempe
 iudicij uenerim. recognoscas
 faciem meam in illa die. et debi-
 tam pro tuis consequaris uoluntate.
Multa territi et compuncti corde
 hinc uerbis auditis beate mar-
 tiris eulalie ab ydolis recesserunt.
 et in domino crediderunt.
Post hec ergo beata eulalia
 diuersis tormentorum generibus
 macerata. pendens in cruce.
 super hinc omnibus gloriabatur.
 commemorans seipsum in quibus
 se ab infancia sua paueat.
 omnibus etiam audientibus se dice-
 bat. **C**redi oportet unum ve-
 rum deum patrem celestem. et uerum
 ihesum christum filium eius omnipoten-
 tem. cum spiritu sancto adorandum com-
 firmabat. qui est benedictus in
 secula. **S**icque beata et gloriosa
 in suo agone festinans ad
 dominum. quo celerius ire appe-
 bat. de camino ignis ex ut-
 roque parte apposita apertis ore suo
 unum haussit et auxit incen-
 dum. **Q**uo facto. spiritus ex
 ore sancte martiris eulalie. in
 specie colube in conspectum omnium
 ingressus ad celum. saluet que
 martirem christi celestibus sedibus
 nunciaret. **O** digna martyr.
 que gratissimum expectaculum
 ciuibus proposuisti. ut preta uin-
 ceras. principia roboraues. sequen-
 tia produceres. **C**uius integrum
 corpus et ulesum. iussu patris
 suspensum est in ligno. **I**taque
 nequissimus credebatur stulticia

crudelitatis sic se posse uel de
ficta vince: quia uiuere supra
te non potuit. **B**ed cum huius
na fuerat obsequia denegata:
celestia per diuinam largitate
affuerat merita concessa.
Nam in deserto puelle corpus
asperxit. quod et fortitudini
puit et decori: ut carnes eius
quas lictorum sanguine lenta
manus fede turbauerat. as
persa celestia dona adorna
ret. **E**t est omnibus notum
eulalia beatissima etiam hic
iam recepisse suis laboribus
mercedem: ut corpus eius quod
ex utraque parte appositus ignis
ardoris sui incendio fedauerat.
inuali candore cooptum diuina
gratia dealbaret. **F**uit a christiana
mis eius corpus ablatum. et
cum omni diligentia sepultum:
ad cuius sepulturam uenati qui
in carcere tenentur ueniunt et
curantur. **N**ox ergo ubi po
sita fuerat. donatus et felix
sua accesserunt. qui et in confes
sione unanimes fuerunt: et glo
riosa eius uestigia per con
fessionem gratia erant secuturi.
Cui cum alacritate et ingenti
exultatione animi beatus fe
lix ait. **M**artiri palma:
prima dona meruisti. **B**ed
eulalia beatissima uulabus
ueluti subridens. iam de victo
ria erat sue laudis secunda:
de comitatu salutis sollicita.
Cognoscite maudita spes et
admirabile uirginis passio
ne. qua gloria eternum puerit

ad regnum: ut primo hostem
carnis uinceret. post aduer
sarium fidei superaret: in deuo
tione laudabilis. in confessione
felix. sexagesimum fructum
uirginitatis claritate promeruit.
et centesimum adeptam est dig
nitate martyri. ut priorum
merita decoraret. pueros ac
maet ad fide. et posteris
credulitatis exemplum monstra
ret: regnate domino ihesu christo.
qui martirem suam eulalia in
pace suscepit: qui est honor
et gloria in secula seculorum.
Amen. **E**xpliat passio sancte
eulalie uirginis et maris. In
capit. Passio sancti ignacii
maris et innocenti episcopi.
Omnium christianorum in
petuum romanorum
sustepisset. **I**gnacius
discipulus u
hams apoli et episcopi
gelyste. **U**ix in omnibus apoli
secundus post apolos est factus.
Qui post euodiu suscepit
etiam antiochenorum guber
nanda. que olim a tepostatibus
et persecutionibus eragtabatur.
tanta bonus gubernator.
omnes infestationes suis omnibus
repellebat. et ieiunio
atque doctrine assidue. et labori
spirituali incubens. tepostate
sua uirtute auertebat: timens
ne aliquem pusillanimum aut
infirmum amitteret. **D**emum
letabatur de eam immobilita
ta. cum quiesceret paululum a per
secutione: consideabat et apud

ad regnum: ut primo hostem
carnis uinceret. post aduer
sarium fidei superaret: in deuo
tione laudabilis. in confessione
felix. sexagesimum fructum
uirginitatis claritate promeruit.
et centesimum adeptam est dig
nitate martyri. ut priorum
merita decoraret. pueros ac
maet ad fide. et posteris
credulitatis exemplum monstra
ret: regnate domino ihesu christo.
qui martirem suam eulalia in
pace suscepit: qui est honor
et gloria in secula seculorum.
Amen. **E**xpliat passio sancte
eulalie uirginis et maris. In
capit. Passio sancti ignacii
maris et innocenti episcopi.
Omnium christianorum in
petuum romanorum
sustepisset. **I**gnacius
discipulus u
hams apoli et episcopi
gelyste. **U**ix in omnibus apoli
secundus post apolos est factus.
Qui post euodiu suscepit
etiam antiochenorum guber
nanda. que olim a tepostatibus
et persecutionibus eragtabatur.
tanta bonus gubernator.
omnes infestationes suis omnibus
repellebat. et ieiunio
atque doctrine assidue. et labori
spirituali incubens. tepostate
sua uirtute auertebat: timens
ne aliquem pusillanimum aut
infirmum amitteret. **D**emum
letabatur de eam immobilita
ta. cum quiesceret paululum a per
secutione: consideabat et apud

semetipm. qd' nuq̄ posset
ad dilectione xpi in plenu
ptingere. neq̄ pfectum ordi
ne doctrine optine. nisi per
martiry factam confessione
dno appropinquet. Unde et
paucis am̄s pmanes terna.
lucerna deficata: smigulozu
corda illuare per scriptura
tu expositione pabus assi
dus meruit. Postea vero
nono ano regni truanam. re
meate eo de victoria scitaru
et daci. et diuersaru genau.
et putate qd' posset suu impe
riu amittere. nisi xpianozu
pmissimu cultu suis demoiibz
ad idolatria inclinaet. uel
compellet. cu ergo vniuersis
gentibz psecutione comna
retur. omes dei auctores aut
sacrificare aut certe mori
compellebat. Tunc agi times
cont' ealam antiochenozu
fortissimus xpi miles ig
nacijs: vltio p̄xit ad tra
ianu triseute in illo tempe
per antiochia. et festinan
te ad armenia et parthos.
Cum in facie regis truanam
venisset. rex dixit. Quis
es tu cacodemon. q̄ ma p
cepta festinas trisgredi. et
alys p̄suades ut male pe
vant. Ignacijs dixit.
Nemo theozu cacodemo
ne vocat. Longe ei recedut
a seruis dei demoma. Scis
quide q̄ eis molestus sum.
pterea malu ac demone vo

casti. Confiteor ei me xpm
celestē regē habē: et dissoluo
illozū consilia. Truanus
dixit. Et quis ē theophozus.
Ignacijs respondit. Qui
xpm habet in pectore. Tra
ianus dixit. Et nos nō tibi
videmur habē deos in pectore:
quos habemus auriphatores
cont' hostes. Ignacijs dixit.
Et demoma genau deos exi
mas errans. Unus ē ei deus
qui fecit celū et terrā mare et
om̄ia que in eis sūt: et vnus
vngentus ihus xpus filius
eius. cuius amara adquisiui.
Truanus dixit. Cuius xpi di
as a poncio pylato. Ignacijs
dixit. Illū dico crucifixū: qui
p̄cā et destructore eius. et
illū qui nō iustificat p̄dolozu
seruitute. et qui in corde suo
hoc sapit. Truanus dixit.
Tu ergo xpm in corde gestas.
Ignacijs respondit. Vng.
Scriptū ē ei. Habitabo in eis
et ambulabo. Truanus dixit.
Ignaciū censu dicentem.
in seipo cōtinē crucifixū. vni
tū a militibz p̄duca ad mag
nā vrbē roma: et tam bestis
p̄ aduocacōe populi. Hanc
sentenciā audiens magnus
martir ignacijs: cū gaudio
exclamauit dicens. Gratias
tibi ago dñe. qm̄ p̄fecte me
honorasti in tua dilectione:
et dignū me fecisti cū aplō
tuo paulo vinculis ferreis al
ligari. Hec dicens et cū leti

na suscipiens vinctula. et oras
primo in ecclesia. et ea cum lacri-
mis commendans domino. sicut a-
ries magnus boni gregis dux.
a ferocissimis militibus duce-
batur crudelissimis manibus
romam ad comestione. **F**uerunt
autem custodientes eum triam per-
secutores numero decem: nimia
sueti quidem. et bestiarum mores
habentes. **E**t quod cotidie be-
neficiis agebatur a fratribus. mil-
lorum mitigabat eorum iracun-
diam. sed crudelibus oculis et
manibus affligebatur sanctus: si-
cut et ipse in epistola testatur.
dicens. **A** Syria usque ad romam
cum bestiis de pugno per terram
et mare. vinctus cum decem leo-
pardi. quod est militum custodia.
quibus cum bene factum fuerit
peiores fiunt. **C**olletes ergo
beatum ignacium pervenerunt ad
selenciam. unde et nauigare
habuerunt: respiciensque sanctus
ignacius post multum laborem
ad smirneorum civitatem. cum
multo gaudio descendens de
navi. festinabat sanctum policar-
pium episcopum smirneorum coadiu-
torem suum videre. **F**uerunt autem
ambo discipuli sancti iohannis
apostoli. **A**d quem adductus et spi-
ritaliter communiens ei. et con-
gaudens et vinculis eius con-
ultans: rogabat eum adire
ad propositum suum. **M**agis autem
communit omnis ecclesia rogabat
eum: per sanctum episcopum policar-
pium presbiteros et dy-
aconos. **S**ed et omnes ecclesie
asie festinabat ad eum: ut parti-

ciparetur de benedictione eius
spirituali. **M**agis autem et
sanctum policarpum hortabatur
ut eum adiret: quod consumptus
a bestiis. et invisibilis mundo
effectus. presentaretur obtutibus
christi. **E**t rex inde proficiscens:
trope appropinquavit. **A**dductus
autem neapolim per philippis
transiit macedoniam pedibus
et primum que est iuxta epidaurum
secus mare: atque exinde navim
conscendens. nauigavit per
adriaticum pelagus. **E**t cum in-
de ascendit ad tyrenum. et
transiret insulas et civitates
ostensum est sancto potius quod ipse
transiturus esset: et obviam ei
episcopus festinabat sequi vesti-
gia eius tamquam apostoli pauli:
et non potuit sequi. spiritu na-
vis prostratus incubet. **E**t bea-
tificans in eo loco sanctum suum
in dilectione: ita nauigavit.
Demum vno die et ea nocte
prosperis ventis usque pervenit
ad urbem romam: et nunciaverunt
impatori de adventu eius. **E**t
iussit impator eum adduci pri-
mo in senatum: et dixit ei. **I**-
gnati ob quam causam rebella-
re fecisti antiochenorum ci-
vitate: et omnem syriam con-
verti de paganism ad christianam
religionem. **I**gnacius dixit. **A**tz
utinam o rex. et te potuisse
sicuti illos auertere ab idolatria:
et introducere ad deum omnem
christianam. et constituere tibi for-
tissimum principatum. **T**raianus
dixit. **S**i vis michi gratiam

dare. et mit' meos amicos
 conuincari. depones hanc
 sententia sacrificia dys. et eis
 princeps sacerdotu magni
 Iouis et meum regnabis.
Ignacius dixit. Eas quas
 oportet prestari que non ledunt
 animam non eis que producant
 ad perpetua damnatione. **I**
 tas vero promissiones quas tu
 promittis dare. in nichilo
 dignas existimo. neque dys
 tuus ego sacrifico. neque ioue
 quis sit scio. neque regnum
 huius mundi attrahit me.
Quid ei pdest michi si totum
mundum lucrare. et animam me-
am perdam. Titianus dixit.
Videbas michi sensatus
esse uel sapiens. et nunc insul-
sus esse. et propterea promissa
mea annullans. Unde non
solum inobediens es. sed et
ingratus. non consensens
senatui. consulto sacrificare
dys. Ignacius dixit. Fac-
to o rex quod tibi videtur. e-
go autem dys non sacrifico.
Neque ignis. neque cruor. neque
in bestiarum. neque dissipatio
in peccatorum persuadet michi se-
parari a deo uiuo. Non enim
propter scilicet diligo. sed eum qui
propter me mortuus est. et
qui a deo resuscitatus est.
Senatus dixit. Nos nou-
imus. quod deus immortalis sit.
tu quomodo dicitur quod propter
mortuus est. Ignacius dixit.
Meus deus propter aliquam dis-

pensacione mortuus est.
 et post tertia die resurrexit.
 ubi autem deus mortuus sit tatum.
 et non resurrexerit. **Quod**
 manifestum est quod uixit apud
 artem mortuus est. asclepius
 quoque in cytherone monte
 fulmine percussus est. uenit
 autem in papho cum venatores
 sepulta. hercules igne con-
 sumptus est in turo. **Calibus**
 igitur vltionibus digni ha-
 bita sunt deus ubi. qui fuerunt
 peccati. et malorum factores.
 et hominum corruptores. **Post-**
quam autem propter et crucifixus est
et mortuus. ostendit sua
virtute resurgens a mortuis.
in iniurias se sicut et in
vos ulastens. **Ubi autem deus**
a nostro deo sententiam accepit
operari maliciae. non vero dicitur
ab hominibus nequissimis qui
non potuerunt implere eius
mandata. et quibus omnia
beneficia impendebat. passus
est. et ipsi ei ingrati extite-
rent. Titianus dixit. Ego
moneo te ut declines mor-
tem. et ad vitam curas. **I-**
gnacius dixit. Benedixisti
o rex ut fugiam perpetua mor-
tem. et vitam sempiternam ad-
quiram. Titianus dixit.
Pande quate sunt mortes.
Ignacius dixit. Due. **U-**
na quidem temporalis. alia ve-
ro eterna. **Sunt etiam vite**
due sunt. **Una quidem mo-**
dica temporalis. alia vero

aut que participatio fidei cum
 infide: aut qui consensus
 templo dei cum ydolis. **Tra-**
ianus dixit. **Extendite ma-**
nus eius: et replete eas ig-
ne. **Ignacius** dixit. **Regis**
ignis incensus. neque bestia
cum morsus. neque dissipatio
membrorum. neque contractio os-
sium. neque dilamatio totius
corpis. neque dyaboli infesta-
io poterit me separare a cari-
tate dei. **Traianus** dixit.
Napivum in oleo infundite:
et incendentes lateam eius ad-
urite. **Ignacius** dixit. **Vide-**
ris michi o rex aberrare. quod
deus qui est in me vita est.
qui et virtute eius michi pro-
stat. et confortat animam meam
ut possim sustinere tua tormen-
ta. **Traianus** dixit. **Ferreus**
forstium es et durissimus et
plumbeus: ut tanta tormenta
sustineas. **Sed sacrifica dys:**
ne heri paravis. **Ignacius**
dixit. **Non quia non sentias**
tua tormenta o rex: sed spes
dei que est in me futurorum bo-
norum. releuat a me hos do-
lores. **Regis aqua bulliens.**
neque ignis ardens potest extin-
guere meam in domino dilectionem.
Traianus dixit. **Afferte ig-**
ne. et aspergetes in pavum me-
to carbones. stare facite ig-
naum super eos: ut vel sic
ardat. et michi consensuat.
ut dys sacrificet. **Ignacius**
dixit. **Combustio ignis tui:**
comemoracionem michi facit
verissimum ignis. **Iste autem tem-**

poralis: nichil est. **Traianus**
dixit. **Arbitror hoc malefi-**
cium esse genus: quod sic tormen-
ta contempnit. et non credit vo-
bis in tantis que a nobis pro-
tulit. **Ignacius** dixit. **Qui**
a demonibus distedit tanquam
ab apostatis dei. et ydola ex-
ecrantur: quomodo possit esse
malefica. **Edicto.** **Vos estis**
estis qui ydola colitis: et ta-
libus maledictionibus subiace-
tis. **In nostra autem lege positum est:**
ut maleficos vivere non permit-
tamus. neque incantatores.
aut augures. **Sed et omnium**
illorum qui talia opera agunt
libros incendere consuevimus:
quos et audire exortamur.
propter quod ego non sum male-
ficus: sed vos qui demonia
adoratis. **Traianus** dixit.
Per deos iuro o ignati. la-
boraba teum ut liberari posses:
sed iam tormenta te afficiam.
donec subiacas preceptis
nostris. **Ignacius** dixit. **Soli**
laborae o rex: sed si vis ig-
ni contradere me. aut gladio
me cedere. aut in mare me
mittere. aut bestiis tradere. ut
credas quod nichil horum prolo-
sum est propter dei dilectionem.
Traianus dixit. **Que est ista**
spes quam expectas o ignati?
Pro quo tanta pateris vel mo-
ris. vel tormenta sustines
non habeo scire. **Ignacius** dixit.
Qui ignoravit deum qui
est super omnia. et dominum ihesum

nam xpm. et que ppata sut
pys homibz bona ipsi nesci
unt: et q ex ipso est pna
pnt om racionabilium et
iracionabilium. **R**os vero
qui scientia habemus pcta
tis. nouimus q cu ista vita
caruerimus. resurgetes sem
piterna vita habebimus in
xpo. que no amittitur. neq
successione habet: a qua dis
cedit dolor et tristitia et ge
mitus. **P**iamtate ei veri
dei et vngenti eius filij.
et secundu carne conuersatio
ne eius: etia moyses conse
quet hac conuersatione p
dicans. numm vera religio
ne ea ostendit. **Q**ue em
num cognouisti bellu medi
tari. et no potius subiectos
ee principibus. tibi no est
pculosa subiectio. s tantu
in amicitis pacifica redde
tes omnibus debita. an tri
butu tributum. cui timorem
timore. cui uertigal uertigal.
cui honore honore. festina
tes nulli aliquid debere. in
sitantiu munce diligere.
Docti ei sumus a dno no
no solu primu diligere.
s et munco bene facere:
et odietes amare et orare
p inimias. et p persecutibz
nos. **Q**uis enim pcepto tuo
in xpianitate non obediunt.
ex quo cepit ee dicto: aut
aliquid nouu contigit circa
romanu imperiu. **A**ut no
fortassis multozu regnum

ad vnus deductu e pma
patu. et augustus pauius
tuus. sub quo dno nr de vir
gine natus e. et factus q
primo deus verbu et homo
nobis solumo. no om secu
lo. regnauit omnibus ququa
ginta annis et septu men
sibus. alijs septu tenes roma
nozū imperium. et monar
cha habuit quomo nullus
an eu. cui gentes omes sub
dite erit: et primo no fuit
comertio gentiu. et odit con
tra muicem nondū fuerat
solutu. nisi ex saluatoris nri
aduentu. **S**enatus dixit. **V**
tiaz hoc omnia sic habet quo
dixisti ignati: **F** illud indig
namur q ille deozū uozū
culturu dissoluit. **I**gnacius
dixit. **E**t incognitū quid se
at o splendidissima prude
cia: si ea racionabilia q erit
gentiu correxit romanzū
impio. qd nri sermones ve
ga ferrea vocat. **S**ic et ty
ranicos spūs nequicie ab ho
ibus abegit: vnu et solu an
nūcians super omnia deum.
Et non hoc solu. sed et corū
amara seruitia imutauit.
qui fuerit sanguibuli et
inimicordes: qui sic mor
te libeis vris imittebat.
no q ingentibus bellis uos
cōtamularet. s cogebat uos
atq mulieres vras nudas
spectari. et qadmodū in
captiuitate in pompa exhi
bentes. sanguibus terram

et romane acie
pollutes. In
si no hoies
Omno
ambrosius: sa
fuisse vir
gloratur
sacrifico: a bar
hot malu.
Per deos
tua dor
no laudo tua
Ignacius dixit.
i sac ma
Ignacius dixit.
no adoratis.
neg sa
que omnia nutrit.
Et quis po
figura
atq ori
ex igne papi
et elip
qui no pt nu
a sententia
a mpet suū air
quomo e adorandu
q sicut
et si
confinit. et si
collocuit: luna
atq muetē.
et passioibz
ad si ptera
adorari. q sple
ergo no
ut adoze
hoibz et no
dign sunt. et nu
fructus msa
faci die. illua

maculantes. et comune aere
 immunditatis polluentes. In
 interrogate scitis: si non hoies
 dyane immolabat. Omnis
 uos negatis erubescetes: sa
 turno immolata fuisse vir
 gine. Gra quoque gloriatur
 in tali humano sacrificio: abar
 baris accipientes hoc malu.
Trianus dixit. Per deos
 ignati quod expauesco tua doc
 trina: si tamen non laudo tua
 religionem. **Ignacius dixit.**
 Et quid intellexisti in ista mea
 religione? **Trianus dixit.**
 Quia deum solem non adoratis
 neque celum neque terram. neque sa
 cram lunam que omnia nutrit.
Ignacius dixit. Et quis po
 terit adorare solem ipsum. figura
 tum sensibile. occidit atque ori
 entem. et iterum ex igne capi
 entem amissum calore. et eclip
 sum patientem: qui non potest mu
 tare suum ordinem a sententia
 illius. qui ei imperat suum ar
 bitrium. **Celum** quomodo est adorandum
 quod nubibus operitur. quod sicut
 pelle extendit opifex. et si
 aut camera confinxit. et si
 aut cupam collocavit: luna
 vero crescit atque minuitur.
 et corruptibile et passionibus
 subiacente. **Sed** si propterea
 eos oportet adorari. quod splen
 didam lucem habent: ergo non
 est omnino vera ratio ut adore
 tur. quod ad lucendum hominibus et non
 ad adorandum dati sunt. et mu
 tate et calefacere fructus insti
 tuta: splendidum facit die. illumina

re nocte. **Et** stelle celi in sig
 na ordinate sunt. et in tempora.
 et solsticia: et pro consolatione
 nauigantium. **Nullum** ita horum
 adorandum est: neque aqua ut
 neptinus vocetur. neque ignis
 vulcanus. neque aer iu
 no. neque proserpina. neque fruc
 tus ceres. **Omnia** haec ad usum
 nostrum facta sunt: tamen corrup
 tibilis sunt et ex aera. **Tria
 nus dixit.** Non bene dixisti
 maio: quia tu prohibuisti ado
 rari orientem et deos. **Ignaci
 us dixit.** Propterea indignus
 o rex: quod que non sunt adora
 da monentur non coli. sed
 deum viuunt et factorem celi ac
 terre. et vniuersum eius fili
 um. **Sola** est haec vera agni
 tio fortissima. per quam con
 firmatur ista et spiritualia dog
 mata eius. que reddunt in
 nobis doctrinam: illa vero aut
 a paganitatis sine deo poli
 theia. ad bonum inconvertibili
 bus. instabilis consistens.
 in nulla infirmitate stans.
 incorruptus erudicio. seduc
 trix quodammodo non est omni fal
 siloquio repleta: que nunc di
 citur duodecim esse per omnia et in
 omnibus deos. iterum aut pluri
 mos accipiens. **Trianus
 dixit.** Jam non suffero tua
 elationem pessime et nos pro
 uocas: nescio quibus iracio
 nabilibus uerbis vincere nos
 volens. **Sacrifica** ergo. **Suf
 ficiat** et tibi: quod rethorice dis
 putasti aduersum nos. **Si**

at nolueis iteru te tormētis
afficiā: et sic te postea bestijs
trada. **I**gnacius dixit. **E**rgo
vniuā: et nō cōples q̄ p̄mitt
tis. **P**ianus sim et non
sacrifico nequissimis demoni
bus. s̄ adoro verū prēm deū
dñm mei ihū xp̄i. Illūante
me luce scientie: qui aperuit
oculos meos ad intelligēda
m̄abilia eius. **H**ūc colo
et honoro: et ip̄e ei q̄t deus.
et dñs et rex. et solus potens.
Trianus dixit. **I**ecto flā
meo te trucidabo. si non pe
nitueis. **I**gnacius dixit.
Bonū ē et o rex a malis pe
nitere. et ad meliora cōcur
rere oportet: et ad peiora
nichil melius pietate. **T**ri
anus dixit. **D**orsū eius un
guis dilamate. dicentes ei.
Consenti impatori: et sacri
ficia dñs scāidū deareū sena
torū. **I**gnacius dixit. **E**t de
areū dei timeo qui dixit nō
erūt tibi dñi alij p̄ter me:
et qui sacrificauerit dñs ali
ens periet. **S**enatū vero
et regē iniqua monete nō
audio. **N**on ei accipies in
quit lex p̄sonā potentis: et
nōh ēē multus in malicia.
Trianus dixit. **A**ceto et
sale p̄fundite plagas eius.
Ignacius dixit. **D**ombq̄
que michi p̄ dei confessioē
acciderint: scio q̄ merces
bonorū michi augetur. **N**ō
ei sūt condigne passionēs
huius temporis ad futurā glori
ā que reuelabitur in nobis.

Trianus dixit. **P**arte tibi iā
hō: et ad quiesce impantibus
tibi. **P**ā peiora tibi adinuēia
tormēta. **I**gnacius dixit.
Quis nos sepiabit a caritate
dei? **T**ribulatio an angustia.
an p̄secutio. an fames. an
periculu. an gladius? **C**onfi
do ei q̄ neq̄ vita neq̄ mors
poteit nos separe a pietate
confidētes in virtute xp̄i.
Trianus dixit. **S**enatū. **P**u
tat q̄ p̄t me vncere ista tole
rācia. **T**oleabile ē aīal ē hō.
Ignacius dixit. **N**on puto
s̄ ardo q̄ viciū vniū: ut cog
noscas q̄m sit m̄ pietate
et impietate. **T**rianus dixit.
Collite eū et imponite ei fer
rea vncula. et in ligno pe
des eius cōcludite. et repom
te eū in p̄ma carceris. et ne
mo eū nec per sp̄amē vide
at. et tribus diebus ac tribus
noctibus panē nō comedat.
neq̄ aqua bibat: et post in
diū bestijs traditus. sic vna
cureat. **S**enatus dixit. **E**t
nos consentanea simus ei
sentēcie. **O**mnes ei nos mu
riatus ē cū impatore: non
consensens sacrificiē dñs.
s̄ ēē se xp̄ianū cōsumans.
Ignacius dixit. **B**enedicās
deus et pat̄ dñm nr̄m ihū xp̄i.
qui p̄ multa sua benivolētia
dignatus ē me passioibq̄
xp̄i cōmunicare: et verū mar
tū dicitatis eius fieri fidei
p̄conē. **T**ertia at̄ die tria
nus cōuocās omne senatū

... uenit ad a
... Audierit
... cū bestijs
... Et seden
... iussit adduci
... At ubi vidit
... Ego miror quō
... tōmēta ei
... vel sūt consent
... et de adiacētibz
... et nos de tri
... Ignaci
... P̄dēs michi figur
... mores at̄ vulpi
... quidē cruda. ma
... cogitans: hū
... confingens.
... nichil sanum ēē
... cruda. q̄
... nichil mōrtalis
... vitē: p̄t ih̄m
... vada ad eū
... immōlatis:
... vitē eterne. **I**pi
... ad v̄m extendo
... et despicio tor
... et gloriā tuam
... Trianus dixit
... superbus es et cōtēp
... cū duo launos
... qui nec reliqui
... At ubi di
... ad eū bātic: vidēs
... dixit ad p̄lm
... romanū qui hoc certa
... non sine cau
... no p̄ter p̄u
... p̄t p̄t
... a dei sum: et de
... molar. ut p̄is

et pfectu: iussit venire ad am-
 phiteatru. Et coaruit omnis
 turba romanoru. Audierunt
 ei: q epus syrie cu bestijs
 habuit pugnae. Et sedens
 p tribunali: iussit adduci
 sm ignaciu. At ubi vidit
 ei: dixit ei. Ego miror quo
 viuis post tanta tormeta et
 fame. Sed vel nuc consenti
 michi: ut et de adiacentibus
 malis libereris. et nos de tris-
 tina animi libereris. Ignacius
 dixit. Videris michi figura
 habere huana: mores at vulpis
 blandientis quide cauda: ma-
 la at in animo cogitatis: hua-
 nitatis verba confingens.
 et volens nichil sanum ee.
 Audi ergo ia cu inuidia: q
 non e michi ratio mortalis
 et temporalis vite: ppter ihm
 que desidero ut vada ad eu.
 Pams e q immortaltatis:
 et poalu vite eterne. Spi-
 us sum et ad ipm extendo
 mente mea et despicio tor-
 metu tua: et gloria tuam
 sequo. Traianus dixit.
 E m superbus es et cotep-
 tor: alligantes eu duo leones
 ad eu lapite: qui nec reliqui
 ad eius dimittit. At ubi di-
 misse sut: ad eu bestie: vides
 eas stus dei dixit ad plm.
 Viri romani qui hoc certa-
 me expectatis: non sine cau-
 sa laborati: no ppter piu-
 tate her pacior: s ppter pieta-
 te. Tertiu a dei sum: et de-
 tibus bestiariu molar: ut pms

mundus efficiat. Her audies
 traianus: magna inuidia
 repletus e dicens. Grandis
 tolerancia in xpm credentiu.
 Quis grecorum aut barbaro-
 ru tanta tolerate pati p deo
 suo: qta iste p illo in que ce-
 didit patitur. Ignacius dixit.
 Non huana virtute to-
 leam: s sola pmpmtate.
 et fide attrahente. et adiuto-
 rio xpi. Et her illo dicente.
 accurrerit ad eu duo leones:
 et ex utraq pte sup eu ma-
 detes pfoauerunt eu tantu
 mo. et non tetigerunt car-
 nes eius. ut relique eis tu-
 cio cent romanoru et mag-
 na urbis. in qua petrus cu-
 asius e. et paulus decollatus.
 et onofimus lapidatus. Tra-
 ianus vero exurgens am-
 racoe paulus discessit. Ve-
 nerit aute ei scripta a pha-
 no secundo duce pmo. sup
 multitudie que facta fuerat
 martiru p fide interempto-
 ru. in quibz nichil omnino
 sceles deprehendetur adms-
 su. aut aliquid contrarium
 legibus gestu: pter hoc solu
 qd an luce surgentes. causa
 xpi pmos dei cauebat. ad
 ultra vob uel cetera huiusmodi
 crimina abhorabantur. et oia
 agebat legibus conuencina.
 Traianus vero hys auditis.
 pems de hys q in beatu et sm
 ignaciu gesserant. erit em
 ppugnator ceteroru martiru:
 et tale decretu pposuit. ut

sumus. et unus p. p. n. a. s. :
 et quidam luanti fuerim de ar.
 te ma ipi fidelit. defertimus.
 Ascendit abq. at. nauu ut na
 uigarent. dicit abanes ad
 thoma. Et quid scire potes
 de artibus: q. p. tulit te mi
 chi dñs tuus? Cui thomas
 respondit. Coloco funda
 meta que non veterastit:
 extruo parietes qui nuq. cor
 ruit. Facio exedras et fe
 nestrans. et erigo fabricam
 in altitudinem: ut omne edifi
 cium prellens appareat. Edi
 ficatio at. mea q. ius extem
 peus habeat decorē: sed mi
 tus plus habet pulchritudis.
 Quid multa tibi dicam
 de artis mee pericia? Oia
 que in marmore. et que in
 structuris debent ee ego fa
 ha: et q. tos volueris imchi
 dare discipulos ego docebo
 eos. Dicit ei abanes. Mag
 nus e vir iste: qui tales ser
 nos habet. Iste maior q.
 quous rege. Dicit ei tho
 mas. Sene dixisti. Nam
 vnus filius regis est. et
 tenet pat. eius regnu in
 supms montibus. ubi hostis
 numq. potest intrare: vbi
 nullus inuenitur infirmus.
 nullus pauper. nullus ali
 quo indigens. Tu her et
 hys similia loqueretur tho
 mas: uelificate nauu. sep
 timo plenis velis. et p. p. e. s.

ventis tenuerit ciuitate
 adriano polm. Cuiq. ascen
 dissent de nauu: ere can
 tanciu uoces in organis
 et tibys et cytharis. erant
 autē nupae in quibus re
 ciuitatis filia sua nuptia
 teadebat. Na et p. ones
 per ciuitates circūmētes
 clamabat. ut omes huc
 nuptiali et regali cōiunio
 interessent. Dives et pau
 per. nobilis et ignobilis.
 tuus et peregrinus: quicūq.
 non uenissent. regem offen
 dissent. Contigit autē et
 abanē cū thoma intrasse
 cōiunū. Stupebat autem
 eos discubētes q. peregrinos:
 et quos nuq. uiderant. In
 terra circūbat cantatix ferēs
 tybia: et circa singulos um
 auq. q. laude canebat. At
 ubi uenit ad thoma. ducius
 minorata ē: uidens hoīem
 non maducate neq. bibete.
 s. tantūmodo oculos fixos ad
 celū habente. Intellexit hūc
 hebreū ee: et dei reli adora
 tore. Erat eī ipā puella q.
 captabat hebreā: et cepit
 hebraice canere dicens. V
 nus ē deus hebreorū qui cre
 auit omnia: ipē fecit celū et
 terrā. et fundauit maria.
 Audiens her aplūs plus
 orabat: et attentius hebreā

tas tua. **P**er
 postus f. p. m. l. e. r. o.
 nū nōre abanes
 de nauu deambulauit
 mare in foro
Dñs autē accipit
 dixit ei. Quid
 o uulgas: et de
 mais tē mōdū
 ad istas p. s. ut
 ducerē nige mōdū
 aut seruos ex
 arte architectura
 que ex lignis fuit
 dibus: ut conu
 palacū cōstru
 at. **H**abes seruos
 et fidele mercip.
 sas ciuitates in
 q. laborat. mē
 laborū suorū
 itaq. mētā ten
 tis omnibus ad
 eū q. honore resp
 audiens abanes
 platus ē gaudere
 agens ofat abe
Et cōuocās dñs
 dit ei in manu
 abscissit. Dixit
 ad thoma. Dic
 re seruis ipius q.
 didit michi. Cui
 ait. Ego mē ser
 effem: qua hōis
 debeat habere
Sed q. seruis
 qd uolo facio: s. q.
 dñs meus. **S**er
 eius. vnus q. m
 bus. qui oēs dūq.

illa verba veritatis capere
eadem repetere amonebat.
Tuc pincerna marepans
apostolu. qd neqz m aduca
ret neqz biberet. dedit pal
ma in facie eius. **A**plius
et dixit ei. **M**aius est ut
tibi in futuro detur indul
genaa. ubi fims plage nul
lus occurrit. na hic i isto
seculo plage tnsitorie sunt.
et ideo hic tibi reddatur. ut
tu ipe interas. manus ve
ro qua me percussisti. a cam
bus corpora huc deferantur.
Hoc hebraico sermone cu
dixisset. nullus potuit in
telligere. nisi illa puella que
canticis suis conuiuas vocabat.
Is ergo qui palma sua faci
em apli percussit. egressus e
ut aqua deferret a fonte.
muasitqz cu leo. et bibens
sanguine eius abiit. **C**anes
vero comederunt mtebra eius.
e quibus vnus niger canis
dexteram manu eius i ore suo
ferens. i mediu conuiuij de
portabat. **V**identes aute
conuiue stupefacti ad mira
ta sut. **T**uc illa cantatrix
iactauit tybias suas. et
currens osculari cepit pedes
eius. ac dixit omnibus. **H**ic
ho aut ppha aut aplius dei
e. **N**a hora qua pincerna
percussit palma facie eius
dixit ei hebraico sermone
qd illi euenit dicens. **N**on
erugna de isto conuiuiis. nisi

videro a cambo manu ipam
huc deferri. **C**uz de fructu
hom rex inquireret. et quid
euenisset audiret. ferit ad se
vocari apostolu. et rogare
cepit eu ut benediceret filia
eius vna cu sponso suo.
Et ingressus thalamu cu
rege. posuit manu super
capita amboru et dixit.
Deus abraham. deus ysaac.
deus iacob. benedic adolesce
tes istos. et semina semen
vite eterne in mentibus
coru. ut quidam de utilitate
sua didicerunt hoc facere
cupiat. per ihm xpm re
cupatore homi. filium tuu
vngentu. qui te cu spu
sco viuut et regnat ante
oia secula et nuc et semp
et in eterna secula seculoru
Amen. **E**t cu hoc dixisset.
exiit a thalamo. et abiit.
Post hoc sponsus a iudea
tute prima puer. deducit capit
apli. **E**t cu deduceret eu
palme ramus plenus dacti
lis grandibus in manu iu
uens apparuit. et gaudens
cucurrit ad sponsam sua. et
dedit ei. et gustauerunt de
fructu eius. **C**uz gustasset
ambo de fructu memorato.
subito soporati vnu soporu
viderit huiusmodi quasi
rex potens gematus in me
dio stans amplexaretur u
troqz dicens. **A**postolus me
us benedixit uos. ut eterne

officiam. **E**
sibi nar
dissent. et
eis dicens
vobis loquit
me cla
ut l
sup us fructu
em integri
om virtu
pene
angeloz
possesso. **V**
alidnu. to
de mim
securitas
comparatio
tractus
et ex hys
pialo
m
ducat
e
an
partus cup
suoru pr
Tande alig
aut sta
aut qua
necis. **P**eru
na demomo nascitur
Et
cometo is
si voluei
qua vobis
custodire
mon: sed
gauder. **C**u
dixebat gran
apparetur ibi duo

vite pncipes & efficiam. **C**u
 glantes autem cu sibi nar
 rant que audissent: ecce
 thomas apparuit eis dicens.
Rex meus qui vobis loquutus
 e in visione. ipse huc me clau
 sis ianuis introduxit: ut be
 nedictio mea sup uos fructi
 ficet. **H**abetis em integri
 tate que e regina om virtu
 tu: et fructus salutis ppetue.
Virginitas e sorde angeloru:
 et om bonoru possessio. **V**ir
 ginitas victoria libidinu: to
 phi fidei: victoria de inim
 icis: et vite eterne securitas.
Na nascitur de corruptione
 pollucio: de pollucioe leuitus:
 de leuitu confusio: et ex hys
 oritur filij aliqñ cu piculo
 parentu: et du puudetur ma
 tri filius copagnatum educat:
 et tota mulier pregnans e
 grotat: dolet: fastidit: an
 gustatur: et partus consup
 ta dolore: secretoru suoru pre
 co ipa efficitur. **T**ande aliqñ
 egreditur infelix ho: aut sta
 bus aut debilis: aut quacuqz
 pte loquus i mebris. **P**leru
 qz eia cu demomo nascitur:
 aut lunaticus paratur. **E**t
 re quibz casibus comptio is
 ta deseruit. **N**a si voluerit
 benedictione qua vobis
 dedit per me dñs custodire:
 faciet vos nuqz mori: sed
 ppetua felicitate gaudere. **C**u
 qz que ab aplo dicebat qñ
 auditet: apparuerit ibi duo

angeli: qui et dixerunt. **N**os
 sumus angeli qui dati sumus
 vobis a deo: ut ostendamus
 nosmetipos vobis ppter be
 nedictione apli eius: ut du
 custodieritis montem eius:
 omnes petitiones vras offera
 mus deo. **N**os demqz clau
 sis ianuis introduximus ad
 vos aplm dei: ut sicut nos
 clausas ianuas a palacy pa
 tescimus: ita ipse uobis clau
 sas ianuas vite eterne ap
 at. **T**uc sponsus cu sponsa
 miserit se ad pedes apli di
 cetes. **C**onfirma nos i omni
 virtute. **C**uius ait. **V**e
 ma ad vos septa nocte: et
 plenus uos instrues pfaci
 car. **I**gitur iuxta pmissu
 suu venes: de omnibus vite
 eterne mysterijs ambos dili
 gent instruit: et baptisma
 tis eos vnda sanctificans na
 uigauit. **P**ost no multu
 vero tempore: misit vnu
 ex discipulis suis: que p
 biteru ordinis ita constituit:
 ut i eade ciuitate consistes
 ordinarer etiam: in qua
 multus e deo pplus acquisit:
 et e ibi sedes apli: et fides
 catholica usqz in hodiernu
 diem. **I**pe autē puer dno
 missus noie epus factus:
 sponsa sua pelagia noie
 sacro velamine consecrauit.
Que post obitu eius duplex
 martiriū tenuit: vnu qz co
 tēpsit viru habere: alteru qz

sacrificiæ pdolis noluit. atq;
hys duabus ex causis sente
ciâ decollationis accepit. Et
sup̄ tumultu ipsius gressu
mombus et litteis ita scrip
tū ē. In hoc loco requiescit
sponsa dyomisii epi. q̄ est
filia thome apli. Igitur
q̄ longū ē tendere hystoria
virtutū eorū. m̄ptū possu
mus ad rerū exitum succū
tim p̄gamus. Cū at̄ eēt
ap̄lus mdie ciuitate ingres
sus. abanes gundoforo regi
nūciavit oīa que gesta sūt.
Rex at̄ ut vidit thoma. dixit
ei. Vides michi fabri
cæ palaciū? Respondit
thomas. Possū. Oten
dens autem rex locū ap̄lo ait.
Dic michi quo ordine pote
ris extruere ī isto loco pala
ciū. Thomas at̄ apprehen
dens arundinē. cepit me
teri et dicere. Ecce ianuas
ī isto loco disponā. et ad or
tū solis ingressū. primo p̄
aulū. secūdo salutatorium.
m̄terio consistoriū. ī quār
to trichozum. m̄ quinto ze
tas hypemales. m̄ sexto zetas
estuales. ī septimo epyrau
storiū. et trichina acalibita
lia. ī octauo thermas. m̄
nono gymnasū. m̄ decimo
coquina. m̄ vnderimo colū
bū. et aquarū lacus influ
entes. m̄ duodecimo p̄podro
mū. et per gyrū artus de
ambulatorios. Rex at̄ con

siderans aplm dixit. Vere
artifex es. et docet te rembo
mstrare. Et relinquit illi
pauas infimtas abijt. Ap̄lus
autē cepit arcaute p̄ p̄uicias
et ciuitates. p̄dicare verbū d̄i
et donare paup̄ibus. baptizae
credentes. et habūdāt donae
egemb. Unde factū ē. ut
m̄numeabile pplm d̄no acqui
reret. Ordinavit at̄ domos
et eccl̄as fabricauit. et per
totū biemū quo absens fuit
rex gundoforus firmavit et
deffas. Cū at̄ venisset et hoc
qd̄ fecit ap̄lus deprehendisset.
iussit aplm simul cū abane
ferro vinctos ī yma carceris
tridi. Et qm̄ fuit regis m̄
extremitate vite languēbat.
distulit m̄terfectionē eorū.
Cūq̄ cogitaret eos vinctos et
conate. et ita flāms eos tin
dere. moztur germanus eo
noīe gath. Et factus ī luctu
m̄tolerabilis. multū cū illi
amabat. Cūq̄ arcaudisset
moztū bysso et purpura.
et gemb̄ regalibus totū cor
pus eius ornasset. iussit ex
porphiriticis lapidibus me
mozia exstrui. et ip̄m m̄ la
bro porphiritico poni. Igi
tur cū artifices tendūt mo
tus sepulture eius. gath ip̄e
qui moztuus fuit. resurrex
it. quarta hora die. Et fac
tus ē p̄uor et stupor et st̄e
ciū. ita ut oēs viti ac fete
qui regio funei planctū ex
hibebant. m̄silenciū et m̄

confidētia
et m̄dita stupēren
dicit facti sūt
Andi me
quē tu d̄i
et m̄cē
et omēs
de simulatū ei.
m̄ celū ab
et ostēdū ē m̄ch
thomas fabrica
et vnde ordme quo t̄b
p̄strū m̄structis. s̄
et lapidibz s̄m
et uinctis et th
et albz m̄structa
et f̄as. Et cū con
m̄dēdū v̄m̄ersa
m̄dēdū: angeli sancti
m̄ch. Ecce palaa
m̄ thomas fa
Et dixi. V̄m̄a
m̄ ī isto loco ostiaruē
m̄. Cū respondēs dix
m̄. s̄ si vis tū ī illo
m̄. regina p̄te d̄m̄
m̄. ut ube
m̄. et v̄de et
m̄. et sint
m̄. peruas suas
m̄. p̄dise. Et h̄c
m̄. et m̄gressus
m̄. ad p̄dēs apli plo
m̄. et p̄p̄ulans indulgē
m̄. d̄cens. H̄m̄as
m̄. d̄cē s̄s. m̄m̄rit

pauore conuersi. considerando
 hona & maudita stuperent.
Tunc gath dicit fratri suo
 regi gundoforo. **Audi** me
 frater. **Iste** homo quem tu dis-
 ponebas extorciare & mren-
 dere amicus dei est: & omnes
 angeli dei famulantur ei. **Pa-**
lacia mea ducta est in celum ab
 angelis. & ostensum est michi
 palacium quod thomas fabrica-
 uit. eo quidem ordine quo tibi
 disposuit in structuris: sed
 tota fabrica ex lapidibus smar-
 gundinis et iacinctis et the-
 rubinis et albis instructa
 est intus et foris. **Et** cum con-
 siderans desideraret uniuersa
 pulchritudinem: angeli sancti
 dixerunt michi. **Ecce** palacia
 tua: quod frater tuus thomas fa-
 bificauit. **Et** dixi. **Ut**ina
 mererer in isto loco ostiarius
 fieri. **Cui** respondentes dixe-
 runt. **Frater** tuus indignum se
 illo fecit: sed si vis tu in illo
 manere. rogamus pro te dominum
 filium dei uocare. ut iube-
 at te resuscitari. et uade et
 vendat illud tibi: et frater
 tuus recipiat pecunias suas
 quas se dolet perdidisse. **Et** hoc
 dicens cepit festinat ire
 ad carcerem: et ingressus
 misit se ad pedes apostoli plo-
 rans et postulans indulgentiam
 cum fratre suo dicens. **Ignoras**
 quod apostolus dei sis: manent

graue delictum. **Statim**que abier-
 tis uniuersis: cepit enim rogare.
 ut uestem acciperet preciosam. **Cui**
 apostolus ait. **Adhuc** ignoras.
 quod nichil terrenum nichilque car-
 nale uesuitur. qui capiunt
 habere in celestibus potestatem.
Unde crede sufficere michi
 colobium meum quo utor. et hoc
 pallium. et hoc sandalia: que
 omnia non exterminabuntur penitus
 quousque de corpore isto exeam.
Factum est autem: ut egrediente
 apostolo de carcere. occurreret ei
 rex gundoforus. qui et ipse
 aduoluens se pedibus eius.
 ueniam postulabat. **Dicit** ei
 apostolus. **Multum** uobis presertim
 dominus noster ihesus christus: ut osten-
 deret uobis secreta sua. **Eccce** ^{uere}
 prouincie et ciuitates uere ecclis
 plene sunt. **Parati** ergo estote
 ut sanctificemini: et per totum reg-
 num principes efficiamini. **Dicit**
 ei gath. **Palacium** quod frater meo
 fabricatum conspicere: et peten-
 tibus angelis dei hoc merui
 ut illud emerem. **Dicit** ei tho-
 mas. **Hoc** in parte fratris tui
 est. **Dicit** ei gundoforus rex.
Iam quod michi fabricatum est
 credo quod meum erit: tibi uero
 fabricet alterum apostolus. **Quod**
 si non potest alterum fabricare: istud
 unum ambobus sufficiat.
Dicit ei apostolus. **Hoc** uos nos-
 se uolo quod innumerabilia in
 celo sunt instructa palacia
 et ab origine seculi iam parata:

omnes et ab omnibus videtur posset: et factio silencio dicitur. Audite omnes populi. Huc ad vos me dominus meus cum sum servus qui dicitur ihesus christus misit: ut etiam hunc populum et vestrae dignatus est et curare. Ego autem homo sum sicut et vos ad hoc missus ut doceam vos recedere a simulacris que sunt sine sensu. et ut colatis creatorem vestrum unum qui in celis est deus: qui sine personarum acceptatione omnes vult salvare credentes in se. Audite ergo viri et mulieres. pueri et puellae. iuvenes et virgines. adolescentes et seniores. siue servus siue liber. Omnes si volueritis ad aeternam vitam pertingere. primo omnino credite in deum huiusmodi. et in unigenitum filium eius dominum ihesum christum verum et in spiritum sanctum. patrem genitorem filii. filium unigenitum patris. sanctum vero spiritum non nascendo sed procedendo ex patre et filio. et una deitatis substantiam in trinitate inter se adimplendo. Credite primum semper fuisse. quod deus immutabilis est. et hoc est quod est. Non enim aliquando fuit. quoniam non esset primum. Semper enim fuit filius et spiritus sanctus. Dabo autem vobis exempla plura: quomodo tria de uno procedunt. Certe una est sapientia in hominibus et de una sapientia procedit intellectus. et memoria et unigenitum. Nam unigenitum est

ut quod non didicisti ad memorem: memoria ut non obliviscaris que didicisti: intellectus ut intelligas que ostendi poterunt vel doceri. Si ergo tu homo habere potes ista tria in una sapientia: quanto magis deus in una deitate. Tres quidem personae habere credendum est: sed una substantia. Nam unum caput quatuor sensibus constat. Habes enim in uno capite. visum. auditum. gustum. odoratum. In vinea tria sunt: lignum folium. fructus. Si ergo corruptibilia haec tria in uno sunt: multo magis illa aeterna ita unum sunt. ut vere tria sint: ita tria sunt. ut vere unum sint. Nec vero antiquior pater. et iunior filius. Si enim hoc credes. invidia erit. Demque in hominibus veteranus pater antiquior est filio. et iunior filius aetate ut iuvenescat: et factus iuvenis etate proficit ut senescat. Cavendum ergo est. ut non ita estimetis divina esse sicut humana sunt. Ipse enim humanus filius minor est patre suo: qui est ex maiore progenitus. Si ergo pater dominus nostri ihesu christi. fuisse aliam alterius patris filius. quod credi est blasphemum. recte filius ex eo genitus minor esset et inferior: et tantum huius restaret

vbi crederet. **¶** Item illi senesc
episteret. **¶** Callate ergo qui
creditis in unum deum. **¶** Fauete
hoc blasphemum. **¶** Primum er
go fructum habetis si bene
credatis. **¶** secundum ut credentes
baptizem. **¶** tertium ut a form
carne abstinatis. **¶** quartum ut
auaritia temperetis. **¶** quintum ut
a gula moderemur expensis.
sextum ut patientia teneatis.
septimum ut perseverantia in his
operibus specialiter conservetis.
octavum ut hospitalitate ser
temur. **¶** nonum ut queratis que
que sit voluntas domini et eam
faciatis. **¶** decimum ut queratis
quid est quod non vult fieri deus
et penitus non faciatis. **¶** unde
cum ut caritate non solum homi
nibus amas impendatis. **¶** ve
rum etiam et inimicis non noce
atis. **¶** Duodecimo loco posi
ta est sollicitudo diurna et noc
turna. **¶** ad custodiendas hanc
omni virtutum divicias. **¶** ut qui
plus habet eternas divicias.
plus eas valeat custodire ne
perdat. **¶** In his itaque duode
cim virtutibus integra libra
equitatis consistit. **¶** qui perfecti
one eorum continent. **¶** qui veli
dei volunt esse cultores. **¶** Her
at dona et munera que mi
hi attulistis pauperibus ero
gate. **¶** ego enim non sum deus
sed servus dei sum. **¶** Parati
ergo estote. **¶** ut baptizetur
unusquisque vestrum. **¶** Et cum

fecissent. **¶** veniente dominica bap
tizi sunt novem milia virorum.
exceptis puillis et mulieribus.
¶ Perfectus est autem apud ad ma
dian superiore per revelationem
domini nostri ihesu christi. **¶** ad opinionem
eius omnes populi festinabant.
videntes signa magna et mira
quia que faciebat apostolus. **¶** et non
poterat contempere predicationem
eius. **¶** Nam et demones pellent
corpore illuminabat. **¶** et leprosos mu
dabat. **¶** omnes etiam dolores
et languores pellebat. **¶** mor
tuos quoque suscitabat. **¶** Conti
git autem et ut amica mgdome
sintice nomine que fuerat per
anos sex cetera curaretur. **¶** Et
veniens ad mgdomam. **¶** videns
quod ea ita sanos oculos habe
te. **¶** ut nec signum preterite infir
mitatis clarissimum eorum ha
beret aspectus. **¶** exclamavit
mgdome dicens. **¶** Vere hic
homo aut deus est aut angelus
eius. **¶** qui tibi lumen sine aliquo
medicamento restituit. **¶** Dicit
ei sintice. **¶** Quare me sola
illuminavit. **¶** Quod non vixi
fieri. **¶** quia infantes variis
firmitate detenti. **¶** saluti sunt
ab eo per invocationem domini nostri
ihesu christi. **¶** Dicit ei mgdome.
¶ Possam videre eum. **¶** Dicit ei
sintice. **¶** Cuius constitutum est ut
sermone faciat ad populum. **¶** Si
vis ergo interesse muta ves
te tua. **¶** et velato capite san
cti mulieres ut non agnos
cas. **¶** Erat autem mgdome vix

...mgde
...inter
...amicas
...se
...pud
...aplico
...vita
...miser
...et
...putatur
...diffugiat
...repentinus
...tene
...ven
...filius
...vita
...morte
...sc
...sem
...epular
...ut
...ad mor
...vita
...per doc
...qui sunt
...per
...homin
...fieri
...scm
...filij dei
...dicatio
...dedit no
...nos
...nos
...audiat
...gressum
...demonos
...ly sos

carum cognati regis magde-
 Cuius hoc fecisset: inter an-
 allas suas et amicas muta-
 to habitu applicuit se. ubi sanctus
 thomas dei filium predicabat.
 et propter quid venisset. et homo
 minus filius dei ore applico do-
 cebat dicens. **Q**uia vita ista
 in qua nati sumus. misera
 est et casibus subiaccens. et ita
 fugitiva. ut dum putatur te-
 neri labefacta diffugiat.
 tollit eam illa repentinus casus.
 et ita fugit. ut vitari tenei
 non possit. ideo nunc venit
 nobis lux de celo filius dei.
 et donat eam altera vita. que
 nunquam haberet mortem. nunquam
 gemitum. nunquam tristitiam. sed
 semper est in ea gaudium. semper
 leticia. semper ~~leticia~~ epulatio.
 semper lumen. **F**ecit autem ut
 homines qui nati sunt ad mor-
 tem renasterentur ad vitam. et
 efficerentur filii dei per doc-
 trinam apostolorum. qui sunt pec-
 catores et filii peccatorum.
Non enim poterunt filii hominum
 mortalium immortales fieri:
 nisi per aquam et spiritum sanctum
 renati efficiantur filii dei.
Et ne forte hoc predicatio
 credi non posset. dedit no-
 bis prout qui nos iussit hoc
 docere. ut in eius nomine cecos
 illuminemus. surdis auditum red-
 damus. claudis gressum.
 fugemus demones. leprosos

mudemus. etiam ipsos mortuos
 suscitemus: ut homo magna-
 bilis dicat in se. **S**i vera non
 est predicatio eorum: non eos co-
 miteretur signa virtutum.
Ideo filii mei heri et nudi-
 us tertius ad hoc vacavi. ut
 prius corpora vestra sanarentur.
 hodie vero hoc constitutum est.
 ut medicamentum verbi dei sal-
 uetur anime vestre. cum susceperitis
 verbum salutis. **S**icut enim oculi
 infirmi qui non recipiunt
 collarium a medicis non curantur.
 et porciones qui non bi-
 bunt aut emplastrum recusant
 a medicis depericulantur: ita ab
 apostolis et doctoribus anime curari
 non possunt. nisi acciperint
 verbum et crediderint
 veritati. et castitate tota in-
 tentione seruauerint. et a gu-
 la se segregauerint. auaricia
 vero exornata fuerit. et nei-
 que lesent. et ad verbum
 dei audiendum et custodiendum
 vacauerint. **H**inc anime curantur.
 et alate sanum sapient: et in-
 capiunt petere esca verbi dei.
 que antequam sanate essent. fasti-
 dium patiebatur. **L**anguor
 enim corporum non permittit hominem
 cibum carnalem capere: et lang-
 uor animi non eas permittit
 cibo spirituali saginari. **N**am
 qui amore sui in amore car-
 nis expendet: unde amare
 possit sua animam non habe-
 bit. **U**nde et antiquus propheta

Dicit: qm̄ qui diligit iniqui-
tate odit animam suam. Et sequi-
tur asserens. Pluit sup̄ pec-
catores laqueos ignis. Audite
pluuiam: et intelligite de-
bitas peccatoribus penas. Con-
siderate aque dulcissime pluuiam: quā
qui murret in campo aut si-
ne tertio. causabitur se debile
per umbrē effectū: et hoc ad
vnius hore mundacionē pos-
se fieri sepe pbauimus. Quid
tūc facient miseri: sup̄ quos
pluuiam ignis ac sulphuris
iugit et sine intermissione
pfundetur? Credite veras
miseri peccatores penas.
et veras habituros delicias
iustos. Ideo autē veras q̄ et
nas. Na qd sine habet vide-
bitur nec fuisse cū eē desierit.
Hec et hys similia dicente
aplo. credidit vniuersa mul-
tudo: et baptisate dñi
suo ordie post septe dierū
ieiuniū consecrata ē. Mig-
doma at cū nollet thozū
viri sui vltia contange. et
cognouisset hoc ideo illi eue-
nisse. qd apli pdicationē au-
disset. prexit ad migdomū
regē. et impetrauit ab eo.
ut tentus aplus mitteretur
in carcerē. Smithe at mig-
doma duxit i carcerē. et da-
to mune carcerario introuit
ad eū. et p̄sternens se ad pe-
des eius cepit dicere. Orate
aple: ne p̄pter me hanc in-
ulnā sustinens facias super
me venē uā dei. Dicit ei

aplus. Reuertē cito i domū
tuā. ego illuc adueniā ut
cognoscas me volūtate patri
p̄ noie dñi mei. et q̄tu possit
fides que ē in dño meo ihu
xpo. Et reuersa i domū
suā. clausit se i cubiculo: et
p̄stanta hum orabat dñm
dicens. Deus omnipotens que
pdicat thomas: fac me dig-
ne doctrine eius fieri partem.
Medie at noctis tēpe adest
aplus dicens. Constans esto
in migdoma: q̄ sicut tu p̄ me
ad vitā eternā attinges. ita
ego per te ad dñm meū ihū
xpm̄ cū martiri corona p̄-
ueniā. Expangens migdo-
ma aut. Obsecro eternū lu-
m̄is ostendē. ut sicut car-
nales oculos cerorū aperuisti.
ita aie mee apias oculos.
ut videā viā rectā. et non
marrā peccatorū foueā.
Dicit ei aplus. Septe diebus
imple ieiuniū: octauo vobis
die veniā ad te. et baptisim
vnda consecrabo te. et om̄s
qui crediderit. Caricus aut
cognatus regis. tuq̄ rex mig-
deus sororem habebat vrozē
peccit regē dices. Obsecro
te rex bone. ut facias dñam
meā reginā vstare migdo-
mā: si forte possit ea r̄uo-
care ad metē suā. Ego em̄
p̄abo. ego m̄ms. ego blan-
dimētis. ego p̄ am̄cas et
parentes et notas nō cesso
deprecari eā. ut ad thozū suū

et nulla ratio
na bibi meū
na respice. C
pactare sordē
qm̄ nō a
ca videt
vpor ter
et dixit ei
larissima
et cofab
peto te ut du
ne con
legitima uia r̄o
natales tuos. et
na et ro
et om̄s domq̄
de te loq̄
te querit
subito am̄e
Cū migdoma r̄p̄
si sc̄
hōiem quid
sed deus ē. Na
q̄ mul
visti ab e
Quid at memorē
reddidit. fa
egrotis restitui
ratione ad
et altera
nesciam om̄i
tristare. Et
pures que p̄p
symphozus
nocte mortuo
i carcerē. et i fido
et
in domū suā. Can
fata. suscitauit ei
na sua. et nō m

redat: et nulla ratione potest
 maducare uel bibere meum. uel
 in facie mea respice. **C**ui
 rex ait. Hortare sorore tua
 comparare mea: quoniam non erit
 infructuosum si ea uiderit.
Prexit treptia uxor regis
 ad magdoma: et dixit ei.
Magdoma karissima am
 a sorore dulcis. et confabu
 latrix mea. peto te ut dormi
 tas hanc amicitiam: et ne conu
 biu tuum legitima uiam contemp
 nas. contra natales tuos. et contra
 amicum uiri tui. **N**am et rex
 constituitur. et omnes domesti
 ca eius: omnes pariter de te loqui
 tur. te genuit. te querunt.
 plorantes te subito amicitiam ef
 facta. **C**ui magdoma respon
 dit. **O** sorore treptia. si scires
 que ego didici: hominem quidem
 attendisses sed deus est. **N**am
 amica nra sint hinc. quod mul
 tis annis cetera fuit. uisum ab eo
 accepit. **Q**uid autem memorare
 surdis auditum reddidit. sa
 lute omnibus egrotis restituit.
 etiam mortuos reuocauit ad
 uitam. **H**ic ostendit esse alteram
 uitam immortalem: nesciam omnis
 doloris. omnisque tristitiae. **E**t
 ne macerulum putes que pos
 sit. dixit mulierum symphorus.
 filio suo ista nocte mortuo.
 abiit ad eum in carcerem. et in fide
 sua suscepit a carceribus. et
 dixit eum in domum suam. **Q**u
 oratione facta. suscitauit ei
 unum filium suum: et modo in

ipius domo sedet. et docet
 omnes ingredientes ad se. et curat
 omnes infirmitates. **D**icit
 ei treptia. **S**i ita est ut appetis
 eam: et si uere ita esse comprobauero.
 plane credam ei. **S**tultum
 est ei eterna uita non appetere. et
 tantis uirtutibus non credere a
 mulierum permanere. **P**rexit autem
 ad domum duas symphorus:
 et inuenit ante domum eius
 elephantosum stantem. et cupie
 re intrare ad apulum: sed nullus
 eum permittebat intro ingredi.
Facies autem eius in aspectu
 horribilis. et scabro uultu
 et uoce rauissima: et non
 erat penitus quod potest uulnere
 que uidebatur in eo. **I**ngres
 sa magdoma autem cum treptia.
 nichil poterat loqui ad eum.
 occupatus enim erat. manus im
 ponens super infirmitates varias.
Sed ut uidit treptia regina
 tanta miracula. obstupefac
 ta ait. **M**aledicti sunt a deo:
 qui non credunt huius operibus
 salutis. **M**agdoma autem dixit
 ad apulum. **Q**uoniam quidam lep
 sus cupit ingredi: et non
 permittitur introire. **A**pulus
 autem ait ad symphorum. **N**on
 parcaus prohibet eos qui credunt
 quod possunt salutem consequi per
 me. **D**icit ei symphorus.
Venito non est quod uideatur
 in eo. **F**acies ipsa plena est
 uulneribus: et uniuersa eius
 corpora membrorum. sub una

corrice vulnibus plena et pu-
toribus saturat. Dicit ei ap[osto]lus.
Recte ei tantu[m] vulnibus datum
est: ut no[n] sit leue q[uo]d d[omi]n[u]s o-
paturus e[st]. **I**ussusq[ue] e[st] ut m[en]s
duceret. Et app[ro]p[ri]ans eu[m] ap[osto]lus
flevit: et firis gemb[us] oravit
duntissime. **P**ost hec iussit
eu[m] adduci: imponesq[ue] super
eu[m] manu[m] dextram dixit. **C**re-
ator om[n]iu[m] reru[m] visibilium et in-
visibilium deus: qui nobis per
ih[esu]m xp[istu]m filiu[m] tuu[m] dedisti p[ar]te[m]
te[m] ceros illuandi. demones ef-
fugandi. et ip[s]os mortuos
suscitandi ad vita[m]. ut cognos-
cat ho[m]ines. q[uo]d tu es deus solus.
et no[n] e[st] alius p[ro]t[er] te: iube per
manus angeli tui ministrabit.
ut exspoliatus hic ab hac lepra.
ut sanus factus agnoscat te
creatore[m] et salvatore[m] suu[m]. **C**u[m]
hec dixisset ap[osto]lus. apparuit
quida[m] puer fulgido aspectu.
qui tulit lepra[m] a p[ar]te angu-
li scabi: et eruit eum p[ro]p[ri]e
metis suis. **P**ost spoliavit
eu[m] corio q[uo]d tunica corpali. sicut
qui exco[n]nat vitulum: et te
uocavit eu[m] ad ap[osto]lum. **A**p[osto]lus
at[que] consignas eum signo an-
tis baptizavit eu[m]. et fecit
eu[m] vestimetis novis et can-
didis indui: et o[mn]is p[ro]p[ri]us mag-
nificabat deu[m] dicens. q[uo]d ve-
angelus dei apparuit i[n] regio-
nib[us] n[ost]ris. **T**unc treptia ve-
re regis misit se ad plantas
eius: et osculans pedes eius
dicebat. **O**bservo te ap[osto]le dei

vivi: ut facias me p[ri]ncipem
vite et ne. **A**p[osto]lus aute[m] resp[on]dit
ei et dixit. **T**he[sa]urus
celestis regis patet: et qui
credunt ei ex toto corde ingre-
diuntur i[n] eu[m]. **E**t tu ergo
si vere credis: digna eris sa-
tram[en]tis eius. **A**t illa ait.
Credo q[uo]d no[n] e[st] alius deus. si
hic vnus que[m] tu p[ro]dicas: et
ideo deprecor te ut me facias
e[ss]e p[ri]ncipem eoru[m] q[ui] ad ip[s]u[m] p[er]-
tinet. **I**mpones at[que] manu[m] sua[m]
super caput e[us]: benedixit
ea[m] cora[m] o[mn]ibus dices. **A**udi
ui voce[m] d[omi]ni mei vocans me:
q[uo]d tempus meu[m] migra[n]di de
corpe isto michi aduenit.
Ideo suscipite regeneracione[m]
que data e[st] per aqua[m] et sp[iritu]m
s[an]c[t]u[m]. **E**t baptizavit ea[m] et o[mn]es
qui aderant: atq[ue] co[n]secrati o-
mniuersi viri et mulieres.
et puelle et pueri. reuersi sunt
ad loca sua. ad mo[n]u[m] ut anam
diligeret. sacerdotes honoraret:
et assidue ad audiendu[m] ver-
bu[m] d[omi]ni i[n] ecc[lesi]is co[n]uenirent.
Cu[m] at[que] treptia reuersa e[ss]et ad
regem: dixit ei rex. **Q**uare
tantas moras habuisti ad migra-
doma[m]: ut a matutino tempe-
usq[ue] ad vesperu[m] no[n] venires?
Dicit ei treptia. **E**t i[n] spa-
ba ea[m] stulta[m] effecta[m]. illa at[que]
ad vera[m] sapientia[m] puenit: i[n]
qua me fecit vite et ne p[ri]nci-
pe[m]. **N**am ip[s]u[m] ap[osto]lum vidi: qui
dat o[mn]ibus salubre co[n]siliu[m].

... ut si sis rex
... n[on] voluisti no[n]
... Car expavit
... iussit ad se adduc
... et cepit
... et dicit. Tu
... expavit oppre
... Pa et treptia
... metu: q[ui] t[em]p[or]e
... iussit
... et man
... adduci am
... dicit a. Es e[st] iste
... qui co[n]iuges n[ost]ras
... no[n]is sepat? **D**
... Tu cum sis rex
... habet ma[n]u[m] nata
... de quo hoc de[us] i[n] se
... et ex illis suis amae p
... m secus et accl
... ut quid culpo
... mag[is] deus rex. **E**
... iussit
... mag[is] ma
... et p[er]an
... Dicit
... recede
... et ve i[n] libid ma
... a libidine se tulit.
... redit: hoc a
... ad salute[m].
... ad lumen.
... Quo
... h[ab]et verbe
... a co[n]silio
... et sua
... ad co[n]iugi
... Dicit a

Unde et tu ipse cum sis rex.
 quod non potes nimis effia.
 hinc si audire volueris. non mori
 eris metui. Tunc expavit rex
 regis: et iussit ad se adduci cog
 natu suu cariau: et cepit
 con eu clamae et dice. Tu
 tua studiu exsupare uxorem
 mea potui. Na et treptia
 peior facta est michi: q' tibi
 mgdoma. Statim iussit
 mitti ad thoma. et manibz
 a tergo ligatis adduci ante
 se: et dixit ei. Es iste de
 us tuus: qui coniuges nras
 per te a nobis sepat. Dicit
 a thomas. Tu cum sis rex.
 nuq' vis habere inquinata ser
 uua. Si ergo hoc deus i ser
 uis et apallis suis amaet p
 dico. qd tu in seruis et acillis
 tuis diligis: ut quid culporz
 Dicit ei mgdeus rex. Ego
 p' msi treptiam uxore mea
 ut cognata tua mgdoma
 de papiano liberaret: et quam
 in papianu misisti. Dicit
 ei apls. Papianu e recede
 a castitate: et ue in libid me.
 Que ved a libidine se tulit.
 et ad castitate redyt: hoc a
 papiano remeat ad salute.
 egredit de tenebis ad lume.
 Dicit ei mgdeus rex. Quo
 sepa a nos eam. hys verbis
 et atbz magias a cofozio
 coniugy: sic age coilio et sua
 soe tua. ut redeat ad coniugi
 u sicut an fuerit. Dicit ei

aplus. Errat iussio regis.
 Dicit ei rex. In quo errat
 iussio mea. Aplus respon
 dit. Fabricau tuum excel
 sam. et dias michi id qd
 ego fabricau destrua. Fodi
 terra pfunda et eduxi fonte
 de abyso: et dias michi ut
 ego illu obrua. Ego magis
 dica illa verba dmi mei: q' q
 diligit prem aut matre plus
 q' dmi. deo dignus no est.
 Tu ei rex temporalis es. et si
 voluntas tua non sit. tempa
 lit p' mib: deus at rex eter
 nus e. et si voluntas ei cocep
 ta fuerit. et nali p' mib. Et
 quide tu rex postq' occideis
 corpus aiā occide no potes.
 deus at verus rex p' aiā
 et corpus mitte i eternu m
 tentu. Tunc dicit cariaus ad
 regē. Hinc magu si tardius
 occideis. te in papianu mittet.
 Tunc iratus rex iussit lances
 ferreas igni. et precepit ex
 calcaari aplm: ut distalantis
 pedibz supstans hoc dolore de
 ficet. Statim aqua p'rupit:
 et extinguit lances. Et ait
 ad illu aplus. Hoc no p'p
 me fecit. deus s' p'p te: ut
 uel sic credas. Nichi at dms
 hanc pacietia dae p' ut si
 ne aqua igne tuu ho timea.
 Dicit cariaus regi. Sube eu
 i fornace termariu mitti. Ed
 cu fieri iussis rex: terme vl
 tra calefiat mme potuerit.

Aplūs at̄ dei alio die egressus
ē incolumis. Tūc caricius di
at̄ regi. **F**ac illū sacrificiū de
o soli: et nā incurrē dei sui.
qui illū libeat ab hys q̄ m̄se
rictur ei. Cūq; uirgūerū i
teplo solis sacrificiū offerre:
rideps i facie regis dixit. **D**ic
michi rex. **Q**uis ē melior
m̄ te et p̄ imaginē tuā? **N**o
dubito qd̄ p̄stantior tu sis.
q̄ pictura tua. **E**t quō vos
dimittitis deū uerū: et pictu
rā eius excolitis? **E**rat autē
statua solis facta ex auro ha
bens quadraginta equorū autē
ā: q̄ q̄ cursu rapido agebatur
ad celos. **E**t dū compellerent
eū adorare: dixit ad regē. **T**u
putas rex qd̄ sicut dixit ca
ricius deus meus m̄t̄h̄ ius
fatur: cū deū tuū adorauerō:
hoc magis te nosse uolo qd̄ deo
tuo iusfatur: et euerter eū
mor ut adorauerō eū. **D**icit
ei rex. **I**nuictissimū solem.
deus tuus quē iudei occiderūt
euertere p̄t. **D**icit ei aplūs.
His ergo p̄bāe si hoc potest
fici? **D**icit ei caricius. **E**t
iustitias sibi inuenit: ut nō
adore solē neq; sacrificet ei.
Dicit ei aplūs. **P**rimo ergo
adoro eū: et si non euerterit
eū deus meus sacrificabo ei.
Dicit regi caricius et amica
eius. **I**ta faciat. **E**t intro
dixerūt i templū eū: ducē
tes choros cantu quo solebat.
Erant at̄ uirgines cū litis
cantantes: alie cū tybys. alie

cū tympanis. **E**t cū intro
dixissent eū: ait ad simula
chrū. **T**ibi loquor demon qui
i isto simulachro habitas.
et das responsa deceptis et
stultis hoibus: qui simulachrū
vident et te non vident. **D**
ixit te i noīe d̄m̄ mei ih̄u
xpi. quē iudei crucifixerūt.
ut excas et stes an̄ me ut i
dea te: et qd̄ impauerō tibi
hoc facias. **E**gressus at̄ de
mon stetit an̄ eū: ita ut so
lus aplūs uidet eū. **E**t dixit
ei. **E**go corde colo deū ih̄m̄
xpm̄. **M**ox autē ut posuero
genua mea i terrā: et dixerō
ut constringas p̄dolu et non
fereas: rogabo deū meū ut
mittat angelū suū qui te re
liget et mittat te i abyssū.
Dicit ei demon. **R**ogote aplē
dei ne me i abyssū religes.
s̄ p̄mitte me ut oēs interficiā.
Dicit ei aplūs. **I**mpero tibi
i noīe d̄m̄ mei ih̄u xpi. ut
nō noceras ulli hom̄i nisi huc
simulachro: qd̄ mor ut ge
nua flectero. iniquitatē con
stringas. **L**oquebatur autē
aplūs cū demone sermone
hebraico: et nullū scire popu
lū quid diceret uel cui loqueret.
Conuersus at̄ ad regē dixit.
Cogita tecū rex. **T**u istū i
uictissimū dicis: et deū meū
ēē hoīem: et a iudeis occisi
calūpm̄as: ac per hoc i i for
tior fuerit deus tuus: ut non

...noīe dei m̄
...simulach
...m̄ eo l̄t̄t̄t̄
...deū eū: s̄
...si uero m̄
...fuit elisus h̄c m̄
...par ē ut d̄m̄ q̄
...t̄ncas ueritatē
...Adhuc es m̄
...falsū: **M**odo f̄
...aperas talis: si nō
...sacrificaueris
...a aplūs. **E**t adoro
...Ere adoro: s̄
...simulachrū. **A**doro a
...m̄ ih̄m̄ xpm̄: i au
...m̄p̄o tibi demon q̄
...l̄t̄t̄t̄ simulachrū
...l̄t̄t̄t̄ h̄c d̄m̄: sed
...simulachrū cō
...**D**icit autē q̄i cer
...p̄t̄ postea liquifac
...**T**ūc om̄
...m̄gna iquauer
...**E**rgo uindico iusticias
...**R**ex at̄ fugit cū
...**F**actū ē qd̄ diffensio
...**P**s̄ aplūs p̄ aplō cla
...**I**ta ut ip̄m̄ pontif
...**P**erussit quereret
...**I**ncenderunt
...**C**ū aplūs cū honore a
...**L**audes et ymnis
...**C**ondit
...**P**rofectis: et sic
...**M**agna et p̄d̄gra
...**N**ā et demo

cū inuocatiōe noīis dei mei
 cōfringat ipm simulachrū
 demon qui in eo latitat. ego
 non solū adorabo eū. s̄ etiā
 sacrificabo illi: si vero minu
 tatiū fuerit elisus hūc muuc
 to tuus. par ē ut delinquas
 errore. et teneas veritatē.
Dicit a rex. Adhuc es meū
 ausus fabulari. **Modo faciā**
 tundi arterias tuas. si non
 adoraueris et sacrificaueris ei.
Dicit a ap̄l̄s. Ecce adoro:
 s̄ nō ydola. Ecce adoro: s̄
 nō simulachrū. Adoro at
 dnm meū ih̄m xpm. i cuius
 noīe impero tibi demon qui
 i ip̄o hūc latet simulachro.
 ut nullū hoīem ledas. sed
 metallū et simulachrū cō
 munas. **Stati autē q̄i cōtra**
 iuxta ignē posita liquefactū
 ydola resolutū ē. **Tūc omēs**
 sacerdotes mugitū leuauerūt.
Pontifex at̄ templi. elevas
 gladiū: t̄nsuerbeauit ap̄lm.
Sicēs. Ego v̄ndico t̄uicias
 dei mei. **Rex at̄ fugit cū**
 carcio. **Facta ē ei dissensio.**
maior ei ps p̄l̄i p̄ ap̄l̄o cla
 mabat: ut ut ipm pontifi
 cē qui eū percussit quereeret.
 ut v̄uū illū incendereit.
Corpus v̄o ap̄l̄i cū honore a
 p̄l̄ico cū laudibz et ymnis
 t̄nsulerūt ad eccl̄iam. condie
 tes aromatibz p̄ciosis: et fie
 bat signa magna et p̄digia
 ubi positū ēat. **Ita et demo**

moni illic libebatur. **Dupli**
 cates at̄ syri ab alexandro im
 patore romano venete de p
 s̄ide rege deuicto. impetuerūt
 hoc. ut mitteret ad regulos
 indorū. q̄ting reddent defūc
 tū quibz. siq̄ factū ē. ut
 t̄nslatū de india corpus ap̄l̄i.
 ponetur i ciuitate edissa in
 locello argenteo. q̄ pendet
 ex cathemis argenteis. **In**
 qua ciuitate nullq̄ hereticus
 p̄t viuē. nullq̄ iudeus. nul
 lus ydolorū auctor: s̄ nec bar
 bai aliquado eā tuade potue
 rit. et quo abigarus rex eius
 de ciuitatis meruit epl̄am
 scriptā manu saluatoris acci
 pe. **Hac demq̄ epl̄am legit**
 infans baptizatus s̄as sup̄
 portā ciuitatis. **Si q̄n gens**
 aliqua veniet cōn quitate.
 eade die q̄ lecta fuerit. aut
 placatur barbari aut fugā
 tur eliminati. t̄a saluatoris
 scriptis. q̄ oracioibz s̄i tho
 me ap̄l̄i siue didim. q̄ latus
 dnm contingēs dixit. tu es
 dñs meus et deus meus:
 cui agamus omēs gr̄as. t̄re
 detes nos per hanc gr̄arū
 actionē. tam indulgētiā
 cōsequi p̄corū q̄ ad ap̄lorū
 gaudia p̄uenire: cui ē honor
 et gloria in secula seculorū
 Amen. **Explicit passio**
s̄i thome ap̄l̄i. Incipit
passio s̄i gregozij m̄ris.

sendū opa sua. **Flaccus** dixit. **Pure** verbositate tue. **Et** p̄ tibi p̄cipio hoc adimplere. **Sāns** gregorius respondit. **Quid** p̄cipis iā scio: qd̄ me oportet face hoc ago. **Flaccus** dixit. **Ergo** sp̄ salute tua agis. **ingredere** templū mlabile. **et** sacrificia dys magnis. iou. mnerue. **et** asclepio honorabili. **et** multa bona muictissimozū p̄cipiū consequeris: **et** n̄r amicos. **Cui** sāns gregorius respondit. **Ego** amicitias v̄as nō cōcipisco: nec sacrificio demonibus. **s̄** d̄no meo ih̄u xp̄o. **Flaccus** dixit. **Que** ē m̄sāma ista m̄ser. **quete** possidet. **Sās** te p̄mis d̄ris simis accumulā. **Sāns** gregorius respondit. **Insanus** nūq̄ sū: **s̄** tu poelus qui creatorē tuū nō agnosas d̄m̄ ih̄m xp̄m. **Et** iouē. mneruā. **et** asclepiū quos deos d̄cas: **demonēs** eē manifestū ē. **Flaccus** dixit. **Colaphis** cōtūditte maxillas eius: **dicētes** ei. **Nō** deos blasphemāe. **Gregorius** dixit. **Cotumax** nūq̄ sū: **uos** v̄o m̄seri et t̄is sathane faciētes voluntate eius. **Tyrannus** dixit. **Im** moneo te gregori t̄mola d̄is: **an̄q̄** corpus tuū ex̄m̄netur. **Sāns** gregorius respondit. **Melius** ē m̄chi ut corpus meū ex̄m̄net: **et** nō aīa.

Facite qd̄ vultis. **Flaccus** aīm tyranno dixerit. **Accede** et sacrificia d̄is: **an̄q̄** p̄mis te cruciemus. **Sāns** gregorius respondit. **Iā** tibi dixi **et** dico. **q̄** nō sacrificio demonibus v̄as. **msi** d̄no meo ih̄u xp̄o: qui fecit celū **et** terrā. **mare** **et** oīa que ī eis sūt. **Flaccus** dixit. **Fustes** nodosos afferte: **et** dor tu eius verbeibz rumpite dicetes. **Her** pacūtur rebelles deozū: **et** p̄cipiū cōceptozes. **Sāns** gregorius respondit. **Hoc** scire te volo flaccus: **q̄** p̄ta mala corpi meo exertes. **duplicia** m̄chi p̄stantur bona in celo. **Flaccus** dixit. **Regi** tate illū: **et** ventre eius fū tibi dissipate. **Sāns** gregorius intuens ī celū orabat d̄cas. **Miserere** seruo tuo de us sāns īrl: **a** timoe m̄m a eripe aīam meā. **Tyrannus** aī flacco dixerit. **Pro** d̄caē tibi an̄q̄ morialis: **consulim** tibi ut amica. **Cui** sāns gregorius respondit. **Retede** a me m̄ster sathane: **vagat** oblationes tue. **Adest** m̄chi d̄ns ih̄s xp̄us: **ad** cōfortandū me in vulneibus meis. **Flaccus** dixit. **Her** ē m̄sāma tua m̄ser. **quete** v̄ue non p̄mittit. **Sāns** gregorius respondit. **Si** totū corpus meū mortifices: **d̄ns** aīam meā viuificat **et** fouet eā. **Flaccus** dixit. **Ligate** illi ma

nus et pedes: et in antea
ignea supponite. et ligna sub
ipso inserte. Et fecerunt in
sua sicut precepit illis flacus:
et pauerunt igne. Beatus
vero gregorius exclamabat
ad dnm de medio ignis. dicens.
Dne ihu xpe. deus abraham.
deus ysaac. deus iacob. deus
patri nro. qui no despicis
preces famuloru tuoru. qui
ingressus es cu tribus pueris
in camnu ignis: esto et me
cu seruo tuo pns in medio
pncipiu pressuraru. Et hec di
cente beato gregorio. terre
motus magnus factus est
int civitate spoletana: et
cecidit vna regio que sumete
appellatur. et oppressit plus
q trecentas quinquaginta vias
paganoru qui ydolis seru
ebat. Hec cu videret flacus
fremuit ut leo: et territus
inmis fugit inde. Dixitq
tyrannus. Ferru afferte et
eu constringite. et in carcere
illu recludite: et a militibz
diligent custodiatue. Cum
autem ingressus eet beatus
gregorius in carcere: ange
lus dnm apparuit illi dicens.
Vax team gregori: non ti
me. Et continuo vmgula
eius disrupta fuit: et clari
tas dnm circumfulsit illu.
Et cu vidisset beatus grego
rius cecidit in facie sua: et
orauit dicens. Eras tibi a

go dne ihu xpe. q misisti
angelu scm tuu ad confor
tandam animam mea: et ego
confitebor tibi in toto corde
meo. et honorificabo no
me tuu in eternu. q fecisti
meam misericordia: tu es
ei deus solus. Respondes
at angelus dnm: dixit illi.
Euge serue bone et fidelis.
in pauca fuis fidelis. sus
multa te constituam: me in
gaudiu dnm tuu. Et hec di
cens: ablatu e ab oculis eius.
Et erexit se beatus gregori
us: laudans et benedicens
deu. Die altera subsequente.
iussit sibi flacus sede in
medio foro collocari: et beatus
gregoriu an vesigia sua re
pntari. Cum representatus
fuisset beatus gregorius in
medio foro: flacus dixit
illi. Vel nuc recessisti ab
infamia tua? Accede et sacri
fica dno magnis: quos usq
nuc negaue cognoscis. Huius
gregorius respondit. Pa
q demonijs sacrificau no
sacrificabo: nisi deo meo.
qui me ad ista corona iusticie
pducere dignatus e. Respon
dit flacus et dixit. Cardes
ferreos afferte. et genua eius
totis viribus percutite: ut vel
sic possimus vince omem
stulticia eius. Huius grego
rius respondit. Vide qualis
sis tu qui demonibus seruis.

... manu
... si faceret arator
... ipm ipm adozar
... angelu cotemsa
... flacus: et dia
... demomij seruo
... gregorius
... fate a dyabol
... per audiens fl
... lampades arde
... et lateri eius ac
... Poli sup
... gregorius res
... Et si totu corpus
... pro meo e me
... meus ihu xpus. qui
... et corporat.
... mala q in me
... ut nichilū
... flacus dixit. Ac
... et sic tibi
... dos innoces: anq
... tuda. Cui scis gre
... respondit. Male
... onis qui confidit
... Audiens hec flac
... ut ignis dicit.
... michi relet voca
... gregorius dixit. Ete
... Et iussit eadem ho
... gregorius tuctu
... amphyteatro capi
... Beatus vero
... ab dnm
... amphyteatro dicit
... dno deus meus
... abductor meus
... meus: qui me

adoras ydola opa manuum
 hominum. **Pa** si scires creatore
 tuum ihesum xpm ipm adorares:
 que omnes angeli contremiscent.
Respondit flaccus: et dicit
 illi. Ego demomib; seruis
 fueram. **S**ans gregorius
 respondit. **R**ecte a dyabolo
 servatus es. **H**ec audiens flac-
 cus dixit. **L**ampades arde-
 tes afferte: et latera eius ac-
 cendite dicentes. **N**oli sup-
 bus ee. **S**ans gregorius res-
 pondit. **E**t si totum corpus
 meum ydas: psto michi e me-
 dicus meus ihesus xpus. qui
 me sanat et corroborat.
 ut ista omnia mala q in me
 exerce videris. ut michi lu-
 cripi me. **F**laccus dixit. **A**c-
 cede maledicte. et fac tibi
 ppios deos numozles: anq;
 te morti tradat. **C**ui sans gre-
 gorius respondit. **M**ale-
 dicti sut omnes qui confidunt
 in ydolis. **A**udiens hec flac-
 cus eparsit ut ignis dicitur.
Tyrannu michi celeit voca-
 te. **T**yrannus dixit. **E**cce
 assum. **E**t iussit eadem ho-
 ra impyissimus flaccus.
 ut beati gregorii tractu
 in medio amphiteatro capi-
 te truncaret. **B**eatus vero
 gregorius orabat ad dnm
 in medio amphiteatro dices.
Benedictus dñs deus meus
 et rex meus. adiutor meus
 et liberator meus: qui me

hodie de hoc seculo ad te vocare
 dignatus es. **E**t respiciens ad
 celum: audiuit voce magna
 dicente sibi. **E**cce gregorius co-
 ronatus es: et in numero sco-
 rit meorum ascriptus es. **M**gite
 de ad me benedicte dnm. **I**u-
 ta e habitatio tua. **A**d huc an-
 gelo loqte: ab aquilino spata-
 rio capite truncatus e. **T**yr-
 annus vero iussit feras terri-
 biles dimitti: ut corpus beati
 gregorii absorberent. **F**ere
 autem rabientes: venerunt usq;
 ad corpus: et flectentes capita
 sua. adoraverunt corpus beati
 gregorii. **E**t hec videns turba:
 clamabat voce magna dicens.
Vere magnus e deus xpi-
 anorum. **E**t multi crediderunt
 in dnm. **F**laccus vero eadem
 die percussus ab angelo: euomens
 interiora sua exspiravit.
Corpus vero beati gregorii.
 iacebat in medio amphiteatro.
Erat autem quedam mulier xpi-
 ana habundancia noie: que
 accedens ad tyrannu. percipit
 corpus beati gregorii. ut illud
 colligeret de medio amphitea-
 tro. **C**ui tyrannus dixit. **A**-
 ffer michi aures xxxv. et re-
 tpe corpus. **H**abundancia
 xpiana dixit. **E**o uibes
 accipe accipe: hoc tantu rogo
 ut celeit michi detur corpus.
Respondit tyrannus: et dixit
 illi. **A**ffer michi: et retpe
 corpus. **E**t obtulit tyranno

habundantia aureos. xxxo. et ce
cepit corpus beati gregory gau
dens et benedices deu et dices.
Benedicis qui no amouit de
pacione mea: et miam sua
a me. Et sepeliunt eu. et co
duunt balsamo cu nardo. et a
romatibus paois: et repo
sunt eu iuxta ponte lapideum
et riuu qui sanguinaru ap
pellatur iuxta muros ciuitatis
an. p. dies kalendaru ianua
ru. cu ymms et catius dices.
Mirabilis deus i scis suis:
deus isrl ipe dabit virtute
et fortitudme plebi sue. bene
dictus deus. Iustus dñs in ver
bis suis. et scus in omnibus
opibus suis. qui dat votu op
tandi. et benediat annos ius
ti: ipe honor et gloria i scia
sculozu Amen.

Explicit
passio sa gregory iuris.
Eplogi i passione scy
grysgoni anastase chyo
me heremes et atapes.

Quia que a sanctis
gesta sunt uel geruntur.
si qd voluerit studio
se pquire. et sibi et
alijs plurimis edificacois et
libe potest fructu: et si qd hoc
fructifera no sine causa pbat
terra occupae du uiuit. cu ipe
suis pomis ornatur. et omnis
qui ex eo fructu pcepit sagi
natur. Scribimus ei sicut
in gestis inuenimus. quid te
gerunt qd ue passisunt sancti.
ostenditis vos ee catholicos q
ppi victorias libent legitis.

libent auditis. Interrogo vos
qui ista me apocryfas litteras
exsufflando censeis. Per
quos constant canones scrip
tularu om diuinaru. Pug
no per eos qui per ipos cano
nes magis occidi optauerunt
q vma. Qd et tenuerunt mi
tutes nisi fide verita: q sacris
voluimbz certo librozum numero
continetur. Agit illis quis
apices sanctissim. q p eozu p
seueracia pseuerant: et idco vo
lunt eozu gesta conscribi. ut
in conspau dei et homi semp
sa laudetur. qui in conspau
mardulozu p eozu defensioe
tormenta inuama pulerunt.
Nos vero nichil pte scriptu
ris canonicas recipientes studi
ose conscripsim. ostendentes dog
ma catholicu martires custo
dire: exemplu posteris damu.
edificacoem credentibz trad
imus. arte bellica ppi militibz dem
stradimus. Constat eos nolle
pugnare. si necesse sit: qui no
lunt lege pugnatorez. Impent
silenciū infidelibus: expectat
pugiles dyabolicos. qui adu
thas ppi expectatē cōtepnunt.
Nos diuinas virtutes loquimur.
scribimus. pdicamq. phibent
emuli. impent silenciū tam
di: verberent cōtepnentes.
legentes increpent: libent
ha audientes atausent. Glo
riosiores faciunt. milites vul
nea p impatoris laude suscep
ta: p tuiq amoe etia aias ponit

libent' optamus. **T**riumphū
 xpi ac victoriosozū labores
 eferuntū. de occultis foras p
 ferimus: qz s'amus pugnās
 q's illi visibilit' passi sunt
 inuisibilit' nobis excitari co
 tidie. et negligētē pugnātes
 acius vulnerā. Ergo ut ar
 ma p'ntes attende bellātes:
 da mentē studijs ut hostis te
 mapiat timere: **Passiosa**
chrysofōi puris t' scilicet
anastasiē chryome herene et

O **agnus**
pes
virginis
nu.
 Reterata illustis
 viri filia anasta
 siam. legimus
 a chrysofōno viro
 xpi amissimo eru
 ditam: ad cuius
 noticiā hac occasione puenit.
 Cum nobilis nata ita pluri
 mū possit. ut viri parem mē
 matronas habē potuisset. in
 duerat se vilissimo habitu
 et sola vnius puelle consortio
 carceres arcuabat. Erat q' in
 vinculis et i carcere multos
 xpi: quos s'ā anastasia ista
 alit' visitāe nō poteat. nisi
 plebeo cultu pauperē se men
 turet. eē terrena. ut celestes
 diuinas occupat. Ibat ergo
 per custodias publicas. et cus
 todias carcerū p'it potuisset
 pecunijs redimebat. Ingres
 sa vero licet omib' tribulanti
 bus m'st'at: scis tamē qui
 p' dei noie erant i vinculis.
 soluta satis cura eāt attom
 ta lauiq' pedes. ungerē capita.
 pertinae crines. quos longa

carcerū claus' nutriterat.
 Interea dū hec assidue ager
 atq' a mariti consortio simu
 lata infirmitate cessaret. p
 uent ad noticiā zelantis viri
 hanc plebeo cultu arcuare ar
 ces. et dei confessores omi
 cū sollicitudie visitāe. Tūc
 indignatus vir eius publius
 tales domui sue instituit custo
 des: ut anastasia nō p'mitte
 ret nec fenestelle cuiuscūq'
 aditum appetāe. Erat i vin
 culis iussu dyocletian quidā
 vir dei noie chrysofōnus:
 qui per biemū in domo vica
 riū officij degens. multa p'f
 sus. s'cē anastasiē alimonia
 fouebatur. Hic eāt apud
 rusum quēdā vicariū: quē
 dñs ihūs xpus. cū omī domo
 sua per s'c'm chrysofōnū lu
 cratus ē. Igitur cū nullus eēt
 qui posset ab anastasia diri
 gi: anus quēdā mueta ē xpi
 ana. in vicinio s'cē anastasiē
 comarēs. que ut ē solitum
 amialis. infantū ac mulie
 rū neccitates agē videbatur.
 Hac occasioē domū s'cē anas
 tasiē ingressa. cepit eē media
 mē ipam. et omēs dñi cofes
 sores: int' quos tam in nobili
 tate terrena q' in diuina sapia
 mificus et p'clator omib'g
 chrysofōnus habebatur. Is
 itaq' a mēozata amala p'ce
 pit s'cē anastasiē eplam: cuius
 iste ē textus. **S**cō confessor
 xpi chrysofōno anastasia.

Iacet pat' michi fuerit ydolo
tu auctor: mat' tamen mea
fausta xpianissima semper
vixisse pbatur et casta. **H**ec
me int' ipa ainabula fecit
fidel xpiana. **P**ost cuius ex
cessum. sacrilegi uigū mariti
suscepi. cuius deo misericordie tho
ru mentita infirmitate de
clinās. die noctuz dñi nā
ihū xpi vestigia amplector.
cū iste pat' momū meū ex
quo illustratur cū indignis
ac turpibus ydolatrie exha
riat. **N**e quoq; ueluti ma
gam atq; sacrilegam. custodie
tam grauissime mancipant.
ut vitā corpale me amitte
suspicer. **N**ihil ei superest
nisi ut amisso spū mortis suc
cipiā. **I**n qua morte licet
glorietur de confessioe dñi mei
ihū xpi: tamen in eo virtus
mea valde contetur. qd' opes
mee q̄s ego omēs deo deuoue
rā. alienis a deo et turpibus
erogā conspicio. **E**t idarco
te deprecor homo dei. ut instā
ter dñm deprecis. ut ad fidē
suā uenturum si p̄uidet. pu
bliū smat uiue: aut si plu
det eū in hac maledictatis
punitate mansurū. iubeat
ei locū dae suis cultoribus. **N**e
lius ei ē ei exhalare spm. q̄
dei filiū denegare: et eū con
fitentes impedire. **I**pe em
om̄ipotens testis ē xpūs. qm̄
silabeāta fūco. scōrti uestigis
adherebo: et curas om̄ solū

te exercebo ut ceperā. **V**ale
vir dei: et memento mei.
Cū hanc eplam legisset sc̄s
chrysogonus: oratioe facta
cū multis confessorib; xpi.
ita ei rescripsit. **C**hrysogon
anastasiē. **F**luctuati tibi mē
pcellas et turbines mudi
cito sup vndas xpūs aduen
et: ut dyaboli aduersū te sta
te spm. vno iussiois sue ser
mone cōpescat. **P**acient
ergo et quasi in medio mari
posita crede ad te spm eē ven
turū: et ad temetipsā cōuer
sa exclama cū p̄p̄ha dicens.
Quāe tristis es aīa mei:
et quāe conturbas me. **S**pa
in deo qm̄ adhuc confitebor
illi. salutae vultus mei deus
meus. **G**eminū diuinū mu
neis pbabitur m̄diū: cū
tibi et terrena reddentur. et do
nabitur celestia. **D**ñs em̄
beneficiū suū ad hoc p̄tūlit
p̄ aduersa: ut non sit nobis
vile qd' p̄stat. **V**nde netur
beris in hoc. qd' p̄ie tibi vi
ueti inferitur aduersa. **N**ō
ei deciperis sed p̄baris: q̄ nō
ē tuta defensio. q̄ putas per
hoiēm posse constāe. **A**udi
scripturā dicentē. **M**aledic
tus hō qui spem suā ponit
ī hōie: et benedictus homo
qui spem suā ponit in deo.
Cauē fortit' cautissime. vigi
lant' strenue vniuersa p̄tā:
et a deo solo quere solacium.

...cipias. **C**ito
...uertetur
...notis t
...lumē ac
...uale fr
...uerti
...succedat:
...amore
...tempale
...dūho
...Pala i
...Hanc e
...fora
...et
...virtute ce
...de oppressi
...cau
...P̄terea dū
...m se
...susce
...p̄tū
...triplu
...custo
...stus
...negaret
...anag
...fial
...De
...anasta
...debat
...custodes a
...p̄tū
...noie
...fratus ē
...eam
...vos p̄u
...cepr tū
...p̄a pro

cuius iussa conseruas. **C**ito
 ei ad te placidū conuertetur
 tempus. et q̄ post noctis te
 nebras. floridū diei lumē ac
 p̄nes. atq; ut post glaciāle frī
 gus h̄p̄em̄s t̄p̄ent̄is. aureati
 bi tempa et serena succedat.
 ut omnibus qui p̄ x̄pi amore
 affliguntur. p̄beas tempale
 leticiā. per quā sine dubio
 consequas eterna. **V**ale ī
 d̄no. et ora p̄ me. **H**anc e
 plām legens anastasia forā
 ozes fidei vires accepit. et
 tantū de patientie virtute ce
 pit gloriari. q̄tū de oppressi
 one infidelissimū vici se cau
 sabatur affligi. **I**nterea dū
 ista geritur. publius in se
 natu sedes. legationē susce
 pit mittus. ad p̄sidiū pun
 nā p̄fecturus. **T**ūc reuersus
 tristis. sc̄e anastasia triplica
 ut custodia. et posuit custo
 dē illi vnū ex parasitis suis.
 qui illi et lucē ip̄am negaret
 et victū. **A**gebat eī ut anas
 tasia mozeretur. et ille faul
 titū eius d̄ns p̄manet. **V**e
 ritus eī ne eo absente anasta
 sia eadē faceret que solebat.
 constat eī **v̄m̄** custodes a
 certimos p̄ter vnū ex parasit
 tis que memorauimus noie
 thomasū. et ita p̄fectus ē
 ut dicit. **R**euertens si eam
 viuā mueneo omēs vos piū
 am. **I**ta igitur age cepit cū
 anastasia. ut aqua ip̄a pro

n̄ia vix tandetur. **T**ūc iterū
 estimas se in ip̄a tribulaciōe
 deficere. scripsit ad sc̄m̄ chrisogō
 nū h̄ns verbis eplām. **C**on
 fessor x̄pi chrisogōno. anasta
 sia. **F**inis v̄it̄ corp̄is. me
 m̄o mei. ut egrediente aīam
 meā ip̄e suscipiat. p̄ augamōe
 ista sustineo. que ex ore huius
 vetule recognoueis. **A**d h̄c
 chrisogonus talia tenuit scrip
 ta. **C**hrisogonus anastasia.
Semp̄ ut **v̄** lumē tenebre p̄
 cedat. sic etiā post infirmita
 te salus reuertitur. et vita post
 mortē p̄mittitur. **V**no fine
 clauditur et aduersa huius
 mūdi et p̄p̄a. ne uel tristib;g
 despacio. uel lais elacio d̄net.
Vnū mate ē. in quo nauau
 le corp̄is n̄i vehicant. et sub
 vno gubernatōe aīe n̄e nau
 tico fingitur officio. **Q**uo
 rūda igitur fortissimus carina
 tū neribus solidate. et fene
 brosi equozis conatos fluctus
 ille p̄tereit. quorūda vero
 singulis uictum lignozū etiā
 in tranquillo vicinū morti cō
 ficuit cursum. **N**e eī ut pe
 reant. qui nō cogitat ut ad
 salutis portū p̄tingat. **T**ū at
 o x̄pi irrep̄hensibilis famula.
 cūas x̄pi trophēū tota m̄te
 confige. et tēpsā ad opus d̄m̄
 p̄p̄a. in quo tuus desideris
 dū parueis. cū palma maturū
 ad x̄p̄m̄ attingas. **T**ūc accipi
 ens hanc eplām sc̄a anastasia
 confidens quidē erat in x̄p̄o.

sunt sorores mee quod michi dominus
 meus chrysochonus comenda-
 uit. Et videtes se invicem
 in christo letate sunt: atque locum
 ubi positus erat christi martir
 chrysochonus ei ostendentes. ro-
 gaverunt seculi aliquotulum como-
 di. Illa vero una apud eas
 erigens nocte rursus ad urbem
 aquilegiam pergit: satis sollici-
 ta de hijs qui in vinculis habe-
 bantur. Quia autem sanctus zoilus
 perierat ad dominum. Decollatus
 est autem sanctus chrysochonus die
 vni. kalendas decembris: et con-
 ditus est in locello a zoilus pres-
 bitero. Sub die quinto kalendas
 eiusdem mensis. Ceteris sanctorum
 actiones plurimitas in metate
 pretereo: et carptim per amicus
 anastasiae finem attingo: ad
 ipsius anastasiae.

Sanctarum itaque chryome-
 hyrene. et agapes dy-
 orcleianus rumore compto: ius-
 sit eas suis optatibus perire.
 Quas cum vidisset rex ait.
 Que vobis fatuitas impat-
 sequi superstatione vanam et su-
 perflua: atque in contemptu vestre reli-
 gionis diuinas exequari virtu-
 tes. Igitur quod comperi uos ge-
 nerosas et nobili ortas stir-
 pe. dabo vobis maritos de
 palacio meo: per quos illas
 tunc esse possitis. si negaueritis
 deum vestrum esse christum. et dominus li-
 bamina dederitis. Tunc agapes
 respondit. Sanctissime impa-

tor: cum genitrici tibi malibit-
 cum rei publice. cum exequatq:
 et ad iniuriam dei vni loquens.
 cuius auxiliu[m] est tibi necessarium.
 cuius tibi benignitas parit.
Dyorcleianus dixit. Insa-
 nit ista: alterum applicate. Et
 adducta chryoma dixit. So-
 ror mea non insanit: sed
 iniusta morte iusto iudicio
 reprehendit. Et hanc amoueri
 precipiens. tria iussit addua-
 iumore nomine yrenen: cui et
 dixit. Quia vanitate reple-
 te sunt sorores tue maiores.
 tu saltem que iunior esse cog-
 nosteris. dies certum inflecte.
 ut etiam tue sorores. tuo libe-
 retur exemplo. Hyrenen
 respondit. Flectant hinc cer-
 uicem ydolis: quibus vultus est
 deus. Peior est indignitas
 non est: quam ut hinc adoret aliquis
 qui ab artifice plasmatus est
 antequam fieret. Nisi est prius
 eum plasmaverit artifex. aut
 stante. aut sedente. aut ride-
 te aut flente. aut saltatam
 aut iacete. dans perquam lima-
 tibz dolatibz conflantibz.
 nusquam esse videtur. Sed postea
 quam feceris ex metallo ymagi-
 ne quam antequam permissi. ceruicem
 tua[m] inclinas illi: et deum tuum
 seruum tuum esse credis. quem ipse
 antequam fieret ex metallo depinx-
 isti malefactorum deum tuum et
 compositum. et climatum emissa.
Dyorcleianus dixit. Ita

verba tormētis tollenda sunt
si mōtis pacifas obtempere
forſitan reſpuitis. **C**hyoma
reſpondit. **N**oli dicere forſitan:
nos eī p certo nouim⁹. qd̄ tuus
nūq̄ ſimus uiffiorib⁹ conſen
ſu pempto pbitūe. **T**ūc uiffit
eas dyocletianus carreis custo
die tradi. **Q**uas beata anas
taſia per diebus per noctib⁹
deſerebat. **C**onueiebat eī omēs
xp̄iam ad anas taſia uiri et
fere indigetes: q̄ iā penuria
xp̄iam illo tempore ſuſtinēbat.
Nulla eī xp̄iano licebat uel
poſſide. uel arte aliqua exer
ce: aut aliqd̄ negotiū agere.
Anaſtaſia uero cotidie hoc co
gabatur dnm̄: ut nō prius ex
iret de corpe. q̄ omē paup̄m
qd̄ de patrimonio ſuo uendito
accepit expendiſſet. **P**ſi
aſſente igitur dyocletiano ad
macedonia. omēs xp̄iam q̄
in vniuersis erant ſimul a cus
todietib⁹ ducti ſūt: nō quos
erant ſimul agapes chyoma
et lycene. **I**gitur cū ſugge
tū fuiffet impatori de hīs q̄
habebant in clauſtris. uiffit
p̄ſidi dulcagō diuerſis tormē
torū geneib⁹ agere vniuerſos
q̄ ſacrificiē noluiſſet: eos at
qui dīs ſacrificare nō cōtep
ſiffent. diuitijs et honorib⁹
ſublimai conſtituit. **V**erū
q̄ longū ē multozū dei mar
tirū geſta conſcribere: trium
ſozozū facta memorabimus.

dulcagō p̄ſidis p̄ntatariū as
pectu. **Q**uas videns dula
cūs. capti oculoꝝ aſtrictus.
turpiſſimo agebatur ſpū:
et fecit eas apud tale tradi
custodiedas. qui illis p̄mittet
libertate. ſi conſenſu ſuū eis
captiue aie p̄buiſſet. **I**gitur
cū neq̄ p̄miſſioib⁹ neq̄ terro
ribus commutaret: ip̄e m
digniſſim⁹ p̄ſes auſus eſt
ſilencio nocturno p̄gere
et cellā ingredi ubi ille oꝝa
tes noctē xp̄o p̄uigile epi
bebat. **I**n quo loco autē erant
clauſe: om̄ia uenſilia coqui
ne poſta habebantur. **I**gitur
cū fuiffet ingreſſus. et uellet
ire ubi eū vox p̄ſalmozū tri
plex impellebat. mens eius
in alienatione ē cōuerſa:
et ollas cepit amplecti et
ſactagnes oſculari. **I**n qui
bus diu ludificatus. mger
totus et cacabatus. talis ce
pit in ueſtibus et in facie
eē. qualis a dyabolo poſſide
batur in mente. **E**greſſus tū
dem ad ſuos qui eū cū lūa
ribus expectabat. viſo eo
omnes fugerūt: videtes ei
totū cacabatū. et nullā pe
nitus in ueſtimentis p̄te. que
nō eēt inquinata et p̄tibus
ſuffa. **S**tantib⁹ at̄ dei anal
lis et p̄ſallentib⁹: nullū pe
nitus per eū potuit dyabolus
impedimētū afferre. **V**ides
itaq̄ p̄ſes ſe ab officio ſuo eē

cotēptū atq; derelictū. nesci
 ens quid de eo fuisset actū.
 nō reuersus est in domū
 suā: s; cepit conato cursu
 ire ad palatū dicens. **P**ost
 nā me inuictissimis impa
 toribus: et ita dicit me ab
 officio meo ludibrio habitū.
 atq; sū irrisione et clamorib; **d**
 derelictū. **C**ūq; primo mane
 apertū eet palatium: ecce ille
 totus cacabatus et scissus
 an regnā apparuit aulam.
At ille cū nitus uellet intra
 re: alij uirgis. alij pugnis.
 alij exsufflantes i faciem eius
 eū impingebat: et alij deride
 tes. alij inscetes ipmgebant
 eū expellentes. **A**d ultimū at
 que potuerūt eū ad domū suā
 serui eius pducere: dicentes ei.
Recipe et reuoca sensū tuū.
Clausat eū dyabolus oculos
 eius: nec poteat seipm atte
 de. **V**idebat eū illi qd totus
 mūdus mcedēs. nuicis eet
 uestimētis indutū. **O**mnes at
 su siue vxor siue ancille ex
 capillate in occursum eius ve
 nerūt. **D**icebatur eū a demo
 ne collisus mēte sua nō ee.
Ille autē diu in mēte sua nō
 fuerat. qd diu ollas et sartagi
 nes fuisset amplexus. **C**eterū
 cōtempe quo ab officio relin
 quebatur et a cūctis sperne
 batur. a suis etiā lugebatur.
 mens quidē in eo sana emt:
 s; soli oculi eius tenebatur a
 sathana. de qbus delectationē

macerebat infelix. cū dei mar
 tures obsceno mētis conamine
 repperisset. **I**nterea reuocatus
 a dyabolo ad furore. putans si
 bi maleficijs anallatū xpi ista
 euemisse: iussit sibi publice tri
 bunal pari. **C**ūq; fuisset adduc
 te orātes atq; psallentes: iussit
 eas exspoliari. ut auda eorū
 corpa inspiceret. **C**ūq; misse fu
 issent manus ut exspoliaretur:
 ita fixe erāt uestes earū ad car
 nē. ut putaretur ipā uestimē
 ta ee qd corā earū corporū.
In hac autē intencione inten
 tus p̄ses dulcius obdormiunt
 sedens p̄ tribunalib;: et ita
 obdormiunt stertens. ut etiā
 a pulsantib; excitari nō posset.
Qui sublato inde in sella dor
 mens: tūc exprofectus ē cū
 domū suā fuisset ingressus.
Audies at impator vniuersa
 q̄ acciderāt: dedit cōmitem suū
 inū qui eas audiret. **C**ui cū
 p̄feteate fuisset: vocauit ad
 se vnā et dixit ei. **E**d tibi
 nomē ē. **E**ue respondit.
Hyrene dicit. **S**ymmus dix
 it. **C**onsenti regali iussiom.
Hyrene respōdit. **N**ō cōsen
 cio. **S**ū eī xpiana: et dei oī
 potentis acilla. **T**ūc symm
 us iussit eā in carcere redigi.
Et adductis ad se chpoma et
 agape: dixit eis. **H**yrene
 q̄tū apparet uimor vobis ē:
 et v̄o illa exemplo et doctrina
 decrepta. diuina iussa cōtepm̄t.
Ideo eā distulit: ut v̄o exitu
 territa possit absolui. **E**t

idcirco offerite dys libamina
sicut et nos qui deuoti sumus
regibus. Agapes respondit.
Insurpabilis est fides nra. Di
at sismnus. Tu quid dicis chy
oma. Chyoma respondit.
Fides nra immutabilis pseue
rat. Sismnus dixit. Qu
quid sit apud vos libri xpi
anozu. Responderunt. Snt
libri s in metibz nris ab
scoditi: unde nunqj pote
rnt pferri ab hostibz xpi.
Sismnus dixit. Quis vobis
dedit consiliu ad ista calami
tate deuenire. Famule dei
responderunt. Calamitas qui
de temporalis e: s ex ipa cala
mitate gloria nascitur sem
piterna. Sismnus dixit.
Implete preceptu regis et sa
crificate. Agapes respondit.
Nos sacrificiu deo cotidie lau
dis nre offerimz: dyabolo at
penitnz nunqj sacrificabimus.
Noli ergo psuade tibi: qd pos
sis nos a dm nri ihu xpi cul
tia diuelle. Stultus e est se
sus: qui no considereat nos a
fide xpi deuiare no posse. Un
de qd preceptu e tibi ~~colle~~ im
ple: ut sicut nos precepta re
gis nri seruamus. ita tu im
patoris tui precepta cōseruas.
possis eius gram muemre.
Tuc sismnus dedit sente
cia dicens. Agapen et chy
oma. que nec terroribus in
dignaria iussa pncipū imple
voluerūt: iubeo viuas mee
di. Hys auditis chyoma et
agapes. replete sit gaudio:
dicentes clara voce. **Hic**

agimus tibi dne ihu xpe:
qui nobis ad confessione nois
tui pseueracia dare dignatus es.
In manus tuas dne suscipe
aias nras. Et ai her dixissent:
milites miserūt eas in igne.
In quo igne dū penitus nec
vestimenta earū arderent: ora
bat dm̄ vociferates atqz di
centes. Dne ihu xpe: ne ab
ista hora parais nos uel loq
ai hys qui negauerūt te ve
rū deū. Et hys dictis psua
uerūt se in oracione: et intac
te ab igne ad dm̄ preperūt.
Et autē ostendet deus mar
dulis qd ignis eas no suscipet
exuēdas. et ip̄e oracionibus
suis sibi exitum impetraue
runt. miraculatis corpibus.
intactis crinibus. integrisqz
vestibus digesto igne repte
sūt. Quaru corpa. missis
oculte ab anastasia hominibus.
furtim abrepta. et ad eius
sūt hospiciūm deducta. Que
illa aromatibz. et dignis mar
tiribz sepulturis agens. in
sarcophago nouo cū om̄i gau
dio sepeliunt: orans dm̄
ut earū pnceps effia merere
tur. Altera at die. tertia sibi
sismnus iussit adduc: tu
et dixit. Hyrene sacrifica
dys: ne simili incendio pe
reas. At illa respondit. Ego
non sacrifico. sed festino p
ticeps sorozū mearu effia.
ne in conspū dei astantibz
sorozbz meis. ego aliena in
uemar. Sismnus dixit. P
suadeo tibi. ne maiores crucia

ille maurent
sorozes fuisse
Ego festi
viamem ut
per
pierre
Dicas te sic
tue passe su
tradi mere
adurpes usu
Hyrene ref
ex feris
et ex om̄i
sua ficut sic
matorē: si
sua
sua
et melius michi e
cor meo quibus
et muris
in pdolis
que ai no con
sua
ante hac
da psue
sua
m ore: num
Sismnus
miqui nati:
sanguine
Hyrene dixit.
miqui nati:
Volup
et nartab
Nos a resu
et mixtu
sua
sua
aite illum
consequedo glu
sua

tus maritus. q̄ ille mauerit
 quas tu dicit tuas sorores fuisse.
 Hyrene respondit. Ego festi
 no. nō negando ueritatem p̄m
 gere ad uitā per mortē. et per
 ignē ad refrigeriū puenire.
 Sissimus dixit. Putas te sic
 pati: sicut sorores tue passe sūt?
 Ego te uideo nudā tradi mere
 tribus: ut ibidē ad turpes usus
 posita monas. Hyrene res
 pondit. Caro mea ex feris
 et ignibz et plagis. et ex om̄
 nibus penis q̄q̄ passa fuit sic
 patitur sicut fornicatorē: si
 cū canē sicut uersum. sicut
 serpentē. Et melius michi ē
 ut tradatur caro mea quibus
 extortaueris penis et iniurijs:
 q̄ aīa mea polluat̄ in ydolīs.
 Iniquitatem eī que aīa nō con
 sentat: nō suscipit reatus.
 Quis scit dei qui ante hac
 in confessione nōis dei pseue
 rates. de sanguine sacrificij vā
 nūm accepit in ore: num
 q̄ inde polluti sūt? Sissimus
 dixit. Ergo nō sūt inquinati:
 qui de sacrificiorū sanguine
 gustauerūt? Hyrene dixit.
 Non solū nō sūt inquinati:
 sed etiā coronati sūt. Volup
 tas eī habet pena. et nātā
 parit coronā. Vos eī resu
 p̄mal eos iussistis. et mixtū
 aqua sanguine sacrificiorū
 multos sorbere fecistis: que
 ap̄to ore eorū sicut cornu equi
 intulistis. Illi autē illum
 sanguinē si consensendo glu
 tissent: aīam suā pdidissent.

Atque non consensendo illum
 s̄ vni paciēdo gustantes: nō
 solū polluti nō sūt. verū etiā
 mūdati sūt. Ita et ego que
 carne meā xp̄o tradidi. siue for
 dibz siue plagis. siue ignibus
 eā tradas. ergo nō consensā:
 et oīa que passa fuero p̄ confes
 sione d̄ni mei nō verebor. No
 tens ē tamen deus: ut nō p̄mit
 tat te facere qd̄ cogitaueris.
 Tūc vocauit ad se milites: et
 tradidit eā illis dicens. Ite
 et ponite eā in loco turpi ubi
 meretricetur: ut ibi ludibrio
 sit om̄bz populis. Tūc hy
 rene cū duceretur apparuerūt
 duo milites ante eos qui eam
 ducebāt. dicens. Misit nos
 Sissimus comes post uos:
 ut ubi nos ostenderim. ibi
 eā ponatis. Et ceperūt eos
 milites sequi. quousq̄ ascen
 derūt in faciem montis: et
 sederūt ibi. Et dixerūt illis
 milites. Ite nūdate: quia
 sicut iussisti in faciem mo
 tis ibi eā fecimus stare. Tūc
 Sissimus uidens se delusum.
 et hoc factū qd̄ ip̄e nō iussit:
 ascendens equū ip̄e per se p
 rexit currens ad montē. in
 quo orabat dei famula hyre
 ne. Attendēs ergo videbat
 eā. et gressus ḡitabat a mane
 usq̄ ad uesperam et non p̄m
 gebat ad eam. Tūc uidens se
 derisum ingemuit. Extendēs
 autē vnus artū ex hys qui cū
 eo uenerāt sagittauit eā: et
 illa emisit uocē dices. Consule

tibi miserabilis: quia sicut vult
fortem me in bello aggredieris.
quam sicut mulierem volueris
subiugare. **M**unda igitur nunc
vado ad dominum nostrum Iesum Christum.
qui me modo meis reddidit
sororibus: quia sine me esse non
parebatur. Et hys dictis:
emisit spiritum. **U**nde corpus
eius sublatum est ab hominibus anas-
tasia: et cum sororibus eius po-
situm est. **P**asse sunt autem agapes
et chryoma quarto nonas apri-
lis: et in ipis nominibus hyrene
apud thessalonicam maxima
nocturno consule.

Ruertete ad imperatorem
Dyocletiano apud Syri-
am macedonem oblata
est ei theodota cum tribus filiis.
nacione bythima: cuius nyce-
na: que ideo fugerunt de civi-
tate sua: quia persecutio circa om-
nes christianos illic vehementer
agebatur. **T**omes autem leocha-
dus qui eam tradiderat: petiit eam
ab imperatore dicens. **S**ube eam
michi dari uxorem. **Q**ue si non
consensisset sacrificie: ego eam
diversis penis interficiam. **A**ccep-
ta itaque potestate: cepit eam iustis
omnibus dyabolicis et suasioibus
fatigare. **I**lla vero dixit ei. **S**i
propterea me petisti coniugem ut fa-
cultatula mea muandas esse v-
muerfa que possideo vade et
occupa: et dum redieris accipies
me uxorem. **Q**uo cuncte: unam
mens cum anastasia theodota per-
manens: cotidie cura sanctorum sicut
ipsa anastasia exercebat. **D**idi-

cent enim ab ea quia mater de filiis
esse sollicita: et cotidie sanctorum
vulneribus medebatur. **D**ubios
confortabat: timidos corrobora-
bat. **S**ollicitis securitate ted-
debat: nec altea anastasia et
theodote cura erant: neque aliud
studium nisi ut eorum curas age-
rent: qui causa christiana nominis
in diversis viciis tenebatur.
Tunc cum diversa multitudo christi-
anorum esset in ergastulis: et dy-
ocletiano principi indicatum esset:
iussit omnes uno die interfici.
Quiaque autem sacrificie vo-
luisse: honoribus et divitiis
amplius precepit. **D**emetres
autem huius qui missi fuerunt: ab-
sulerunt omnes sanctos et duxerunt.
mittentes alios in reumate: ali-
os gladio interimites: diversis
supplicibus interfecerunt. **I**gnoras
igitur beata anastasia cum nocte
venisset solito more precepit:
et diversas custodias circumspiciens
dum neminem eorum inveniret ce-
pit vehementissime flere. **Q**ua
cum flente attenderet quidam:
dixit ei. **Q**uid ploras? **A**t
illa respondens ait. **S**ervos dei
confessores quos qui in viciis
habebatur: et nescio ubi dux-
erunt eos. **Q**ui dixerunt ei. **T**u
ergo christiana es? **Q**uibus inter-
pida respondens ait. **E**go christi-
ana sum. **T**unc unus ex eis com-
prehensa eam duxit ad forum: ubi
perfectus illuc sedens causas
diversorum audiebat. **C**um exire-

genti optulit ea dicens. Hanc
 muem iuxta carcerem flentem
 qua interrogans quare fleat
 dixit quod psonas querebat quas
 nescio xpianus. Ego aut cum
 hoc audissem: inquisiui si et
 ipa xpiana eet. Que cu mitre
 videra id se ee penitus no nega
 tet tenui ea: et ad vram am
 plitudinem fident adduxi. Pro
 bus ad hoc eam interrogans dixit.
 Que vocaris? Respondit.
 Anastasia. Probus dixit. Ve
 re ut asseis xpiana es? Anast
 asia dixit. Xpiana sum: nec
 aliud me ee confiteor. Probus
 dixit. Unde huc aduenisti?
 Anastasia dixit. Cuius sum
 vrbis? Probus dixit. Et ab
 vrbis roma quomodo deuoluta
 es? Anastasia dixit. Amorem
 xpi habens. vendidi omne pa
 trimonium meum scdm iussu eius:
 et secuta sum eu. Probus dixit.
 Et ubi e xpus? Anastasia dixit.
 In celo ad dexteram patris: in
 terra vero vbicunq; fuerit sa
 ctus. Probus dixit. Et ubi
 sunt sancti eius? Anastasia
 dixit. Usq; hodie hic fuerunt.
 Probus dixit. Ergo ia hic no
 sunt? Anastasia dixit. Non
 hic corporalit: q; uos expulistis.
 Probus dixit. Qui sunt quos
 expulimus? Anastasia dixit.
 Innocentes et sa atq; coletos
 deum: qui fuerunt in vinculis
 positi. Hos ego cura diligenti
 suscep. quib; ita serueba.

ut nulli alij deesset. Quos
 dubios videba corroboraui:
 quos tristes videba consolabar.
 Et ecce subito quib; p annu
 iugit et menses aliquos deser
 uiui deliquerit me hac nocte:
 et ipi cu triumpho martiri ad
 regna celestia preperunt. Vi
 dens ergo me ita remansisse.
 ut no sit aliquis cui nunc me
 ostendere. s; celarem: pia in
 iudicia ducta sum circa eos qd
 illi regni et cu dno: et ego stem
 adhuc consolatiua me custodia.
 no p noie sco passua. Probus
 dixit. Ut video no sunt tibi
 leuia xpanda tormeta. Tu ei
 renocasti aios eorum ad sacrilegi
 u: qui obtemperare decreuerat
 regalibus institutis. Anasta
 sia respondit. Ego dolorib;
 fatigata. eam pedes eorum oscu
 labar: petens ne aliqui cederet
 dolore compulsi. Na et quousq;
 habui multa suma auri in egri
 uitate expendi: nunc vob
 erogatis omnibus aiā meā
 ad passionē aptam. iussu ui
 dicans. ut eos qui me delique
 runt aliquatenus comprehendā.
 Probus dixit. Quia sacrilega
 te dñi diuiciis celari passi non
 sunt: ipi fecerunt. ut tuo te ore
 detegeres. Anastasia dixit.
 Ego in zelo macata sum eorum:
 in quib; sermo dñi mei ihu
 xpi completus e quo ait. Erunt
 primi nouissimi: et nouissi
 mi primi. Na quicunq; postea

noluit fieri faciat. **P**obus dixit
 iussit te dñm nr̄m muic
 tissimū impatores aut dñs sa
 crificae: aut ut decet sacrile
 giā diuersis supplicijs m̄teri
 re. **A**nastasia dixit. **P**oli di
 cere m̄terire. **P**ro dei et noīe
 mon regnae est. **I**sta vam
 tate abice: et esto sapiens.
Aplūs paulus monuit nos
 dicens. **C**ui vult sapiens
 se in hoc mūdo: stultus fiat
 ut sit sapiens. **E**go sapiētia
 dei habeo: que ē stulticia apud
 hoīes. **P**obus dixit. **I**nsa
 mā patetis. **A**nastasia dixit.
Insamā quis patitur: ego
 que vos stultos arguo. **A**n vos
 qui michi nō potestis reddē
 rationē? **P**obus dixit.
Condoleo tibi: quia vana
 potestate elatus. plus hoīes
 metus q̄ deū. **P**obus dixit.
Sacrificā dñs: ut ad ciuitatē
 tuā redeas gaudens. **A**nas
 tasia dixit. **C**iuitātē habeo
 non manufactā et nā in ce
 lis: ad ip̄am pt̄ingere cupio.
Et cū hęc et hys similia ex
 alterutro sermone gesta ce
 tineret: ip̄a gesta legit im
 pator p̄fectus. **T**uc dyocle
 nianus cepit furere: et con
 silū quid fieret. **T**uc extitit
 quidā qui dicit ulpianū qui
 capitolij sumus pontifex e
 rat. hanc vxorē velle. hūc
 illā dari debere: cū si non
 consenserit ip̄e facultatib9

eius fruatur: et habeat potes
 tate occidendi eā. **P**lacuit
 dictū impatori: et iuxta hoc
 consiliū tradidit ulpiano
 anastasia. **Q**uā ille ducēs
 ad domū suā. cepit ei orna
 mēta ostendē et gladium:
 gemas et fustes. eculeū et
 argētū. lectos argenteos stū
 tos plumis. et carbones ar
 dentes. simplicitata et cōpedes:
 cellaria plena dapib9. et cel
 lā obscurā repletam testacis
 acutis. **T**uc anastasia gaudēs
 cū om̄p fiducia ait. **I**n cella
 ista ubi tenebras putas. ego
 lumē verū aspicio. **P**am
 in cellarijs tuis nichil nisi
 stercozū confectiōne attendo.
In auro tuo draco ē: in gemis
 tuis dyabolus ē: in lectis ar
 genteis libido requiescit. **I**s
 ta autē ferrea vinctula si col
 lo meo induxeris. renouabit
 sicut aquile iuuetus mea:
 et videbor michi munitula
 ornari ad placēdū xp̄o. **T**am
 amore die noctuq̄ suspirō.
Tuc ulpianus dixit. **D**abo
 tibi triduanas inducias: ut
 teū cogites. **Q**uarta at die:
 aut ego te habebō vxorē. aut
 habebūt te diuersa supplicia.
Anastasia dixit. **J**am putā
 q̄ fluxit t̄uus dies: et scias
 me supplicia magis eligere.
 per que vadā ad eū que dili
 go. **U**lpianus dixit. **E**t quis

tenus consentiret. didicit quod
 sancta anastasia apud eam latebas
 fuit. Tunc anastasia tradi
 dit iudici: theodota vero ferro
 vincit. cum filijs tribus ad con
 sulari bithynie destinavit di
 cens. Ex augusti precepto et
 auctoritate. hanc. ista condi
 tione suscepi. ut si sacrificas
 set michi ea in coniugio copu
 lare: si vero ceremonias contemp
 sisset. diuerso suppliciorum ge
 nere puer. Tunc audiens eam
 piceus consularis dixit. The
 odota audi me et sacrificabis
 cum filijs tuis. ne cum eis male
 pereas. Theodota dixit. E
 go inteream ne male peream:
 non sacrificabo demonibus tuis.
 Piceus consularis dixit.
 Tibi ferreum pectus est. et
 tibi ipsa inconsulte non pas
 sive saltim tribus filijs tuis in
 ferere: et esto illis pia si tibi
 impia esse desinisti. Theodo
 ta respondit. Istos michi
 deus qui dedit ipse recipiet.
 si virilitate eius nomine tormenta
 contempserint. et despicietes mu
 dum celos conaspiciunt. adipisci
 unde eos mors nunquam separat.
 nunquam morbus absument. Pi
 ceus consularis dixit. Con
 sule tibi et suade filijs tuis:
 ut et tu euadas supplicia. et
 cum ipsis ad amicitiam regis attri
 gas. Theodota respondit. Per
 ueniat huiusmodi ad amicitias impe
 rii qui amicus christi esse non audent.
 me autem et filios meos certus

esto nunquam tuus mortis prebera
 consensu. Tunc consularis ce
 pit inuas tormetorum tribus
 filijs eius ostendere: dicens se di
 uersas plagas eis usque ad mor
 tem inferre. Tunc primogenitus
 euodus nomine dixit. Si tormen
 ta timeoda sunt. illa timeoda
 sunt que ab angelis tartareis
 irrogantur: aut si querenda
 sunt gaudia. illa querenda sunt
 que ab angelis dei inter nemo
 ra paradisi exhibentur: ubi
 roseis floribus per misteria
 corusca sanguinis sacri prata
 pinguntur. Piceus consu
 lais dixit. Tu sis puer. quoniam
 tibi ista uerba sunt inserta:
 cum longa etas longa medita
 tione vix hoc valeat retinere.
 Euodus dixit. Dominus noster ihesus
 christus nos monuit dicens.
 Tu steteris ante iudices propter
 nomen meum: nolite cogitare
 quomodo aut quid loquamur. Da
 bitur enim vobis in illa hora quod
 loquamur. Non enim vos estis qui
 loquamur. sed spiritus patris vestri qui
 loquitur in vobis. Non ego me
 ditata tibi hodie uerba sugges
 si. sed que deus dignatur pro
 tori meo infundere. ipsa loqui
 tus sum. Piceus consularis
 dixit. Vel fratribus tuis inno
 centibus suade: ut vel ipsi non
 male moriantur. Euodus dixit.
 Si esset in te sapientia. con
 siderares etatis nostre non esse quod
 loquamur: et crederes christum
 esse verum. que innocentes negare.

1. deum

non possit. **Quis** nobis et
in infancia positus dedit in
lingua sermone in mente con-
stantia: in fide perseverantia?
Aut quis excludit de sensibus
nostris timorem hominum? **Quid**
qui hoc praestat. dubitandum est
quod non ipse sit deus? **Tunc** in-
terius consularis dixit ad matrem
eius. **Suade** tibi et filiis tuis:
ne vite huius luce careatis.
Theodota respondit. **Hoc** lumine
nobis tenebrosum est. **Nos** enim
tale lumine nosmetipsos credimus
adepturos: quod caligo nulla in-
fiat. nulle tenebre excludat.
Tunc eundem primogenitum filium
eius in conspectu matris theo-
dote fecit sustinere cedi. **Cui**
mater clamabat. **Nolite** time-
re filii ista verba: per ipsam enim ad
eterna gaudia christi pertinget.
Tunc consularis interius iussit
vocari quendam hyrtacium nomine qui
in libidinibus erat famosus
et ait ad eum. **Comprehende**
sacrilegam et ducito. ac postea
quod illis eis inter publicas con-
stitue meretrices: ut videamus
si christus eius defendat eam.
Tunc hyrtacius dum pergit ad eam
ut teneret et duceret: cepit
de naribus eius infinitus
saucus sanguis effluere. **Clam-**
abatque ad consularium hyrtacium
dicens. **Stat** iuxta eam
iuvenis pulcher auratus vestibus
indutus: ex cuius manu
pugnum accipi in naribus.
Tunc consularis dixit. **Theo-**

dota sacrificia. **Primum** facio ante
te interfici filios tuos. **Theodo-**
ta. **Hoc** est quod desidero. ut e-
os ante me permittam: et se-
cunda post eos sequar. **Consu-**
laris dixit. **Simul** vos faciam
in igne consumi. **Theodota**
respondit. **Gracias** ago deo:
si digna pro eius nomine fuerit
ipsi sacrificium fieri. **Tunc** reple-
tus dyabolo consularis increpans
iussit ignem copiosum accendi:
et missa est in eum theodota cum
tribus filiis suis. **Referens** deo
gratias et dicens. **Benedictum**
nomen pietatis tue: qui me
nec in isto seculo a filiis meis
separasti. nec in confessione
tui nominis disungi passus es:
nec in martirio dividi per-
missi. **Passa** est autem in pro-
vincia bithynia apud urbem
mecam cum tribus filiis suis sancta
theodota: sub die quarto no-
nas augusti.
Scitur ut super dictum est. **transita**
sancta anastasia profecto illuc:
cum quando custodia habebatur.
Notum est etiam iam omnibus:
quod protervato patre nata. **matro-**
narem nobilissima femina ro-
mana. cum esset in custodia pro-
fata. **putabatur** habere infir-
mitas pecunias. **Qua** tunc tem-
pore eam profectus. iussit priu-
atim adduci cui et dixit. **Anas-**
tasia si christiana vis esse. **procepta**
christi tui comple: et vade quo-
cumque volueris. **Anastasia** dixit.

Ego precepta xpi desiderabilia habeo super aurum et lapidem preciosum et dulcora super mel et fauam. **D**icit ei perfectus lucius. **P**recepta ergo eius sunt dicentis. **C**ui renu-
ciauerit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus. **A**nastasia dixit. **E**go memor sum domini mei in euangelis ita dicente. **V**ende omnia que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celo et veni sequere me. **T**u diues es et quia tibi dedit. **C**ostituit precepta xpi sua agit. **N**on enim dixit da ditibus. **P**ater et ipse mensula christianorum uos probauit indignos dicens. **C**um uocaueris ad mensam tuam qui conuiuunt tecum non mittas diuites uel illos qui te possunt pastere. **S**ed uoca eos qui sunt egeni et miseri. **N**oli ergo te ad hanc iniuriam ducere ut tibi iuxta sacrificium saluatoris uocem ac si misero et egeno me dare compellas. **I**n quo si uobis te pauperem noui. **I**n eo si iubes accipere ego etiam rogo ut accipias que te indigere cognosco. **L**ucius dixit. **I**n quo ego pauper sum? **A**nastasia dixit. **I**n fide. **D**icit ei lucius. **T**u ergo que fide te habedias. **D**ic montibus et transferretur: quod hoc dicit magister tuus. **A**nastasia dixit. **J**udeus non es. **U**t quid signa a me uertima ancilla xpi requiris? **L**ucius dixit. **J**udeis enim solis

licet signa inquirere. **A**nastasia dixit. **S**ancti pauli apostoli testimonio in recordata sum quo ait. **J**udei signa petunt et greci sapientiam querunt. **N**os autem predicamus dominum ihesum christum et hunc crucifixum. **L**ucius dixit. **E**t si dominus tuus crucifixus est ut quid iouem non colis qui nulli unquam iniurie subiacerit? **A**nastasia dixit. **I**ouis iniuria fecit. **X**pistus passus est. **T**u imitator dominum tuum et ego dominum meum. **L**ucius dixit. **E**t expedit tibi ut imiteris deum tuum? **A**nastasia dixit. **P**lius quam expedit. **L**ucius dixit. **I**nter blandite et hortante me tibi exhibui: quod te nobis nata addidici. **S**i in hac obstinacione permanere uidero in te seuius uindicabo. **A**nastasia dixit. **I**ncipe uindicare: quod xpi me ancillam quod diu uerero confitebor. **T**unc lucius iussit ea in una carceris concludi et acerrimis tormentorum generibus fatigari. **A**biu uero per modicum et serotinis horis offerri. **A**nastasia uero etiam ea que afferebatur a penitus recusabat. **A**parebat autem ei spiritus sanctus theodote cum lincibus et mensa honesta uariis refectioibus ponebat ante eam et orabat simul: ita ut diceret ad eam sancta anastasia. **J**am passa es per xpi nomine quod ad me uenisse. **E**t dicebat theodota. **Q**uia dominus hanc martiribus

illis tribuit potestatem: ut scias et
castas et pulchre colentibus se de
monstrarent. et loquatur cum
eis et consolentur eos. Et quod
tibi iam paradisi deliciae pate sunt.
et omnes exercitus angelorum
letatur: ideo michi licentia
data est. ut tibi solacium prebe
am. Et orantes simul tota
nocte usque ad pullos cantum
loquendi secum et videndi se
terminum capiebant. Hec cum
per dies triginta fuissent
gesta: lucius putans eam
iam fame et tenebrarum horrore
defecisse. iussit tamen inquiri
si vivet. Cui cum fortior
nuntiaretur effecta: iussit
eam adduci. Et videns eam ro
bustior et letior: indignatus
est custodibus dicens. quoniam
contemptus est. Et mutatis
custodibus. alio vno mense
iussit eam secundum pristinam sen
tentiam custodire. ita ut anulo
suo iuberet carcere signari:
volens eam in ipsa claustrum
deficere. Cumque ut diximus
diuino per sodalem martire
abo refecta: pinguior erat
pelagi fluctibus dimergit. Et
iussit eam alij hominade. alij
adulterio. alij per adulterio.
alij per diuersis sacrilegijs pu
mendis inter quos vnus erat
christianus nomine eutychianus.
cui patria sublata erat patria
cum diues esset. Hic innocen
tissime nature etiam aristoteli
cos superauit. Sublatis sibi

omnibus tacuit: nichil cogi
tans. nichilque metuens. nisi fa
cultates ac diuitias fidei ne
perderet. Demum quocumque
cumque fuisset auditus. quocumque
cumque interrogatus: nichil aliud
dicebat. nisi michi non tollet
qui caput abstulit. Impo
situs ergo ad centum viginti fere
horibus veis in nauem atque in
altum ductus. ubi fuisset pela
gus. ut preceptum erat illuc per
tulit nauem: et ibi eos re
liquerunt. Tunc apparuit ibi
sancta martire theodota: et
super mare ipsam planam na
uis considerans. nauem a periculo
liberauit. Hortabatur autem
anastasia. ut omnes qui in na
ui erant domino crederent. Et os
tendebat eis eutychianum mar
tire theodota. dicens eum colle
gam martirem. Tunc anasta
sia osculata cepit genua eius
dicens. Da orationem: et bap
tizentur vniuersi. Cumque cum
orassent. et hortante sancta anas
tasia vniuersi crederent: vno
die et vna nocte in medio
pelagi ita fuerunt. ut putarent
se in terra esse sine metu. si
ne esset sine fluctuatione.
Tertia vero die. deuoluti sunt
ad insulas quas palmarias
appellant. in quibus episcopi et
presbiteri et multi religiosi
vni temporibus diuersis fue
runt relegati exilio: et decantant
cum hymnis et psalmis suscip

ti sūt. Piscatores autē per
 diuersa littora missi sūt
 die tertia: ut renūciaret p
 facto ubi eos mortuos p
 la uictasset. Renūciauerūt
 omēs xpianos factos ad pal
 marias insulas deuenisse
 illos: atq; cū hys ad quos
 deportati habebantur die
 noctuq; in dei laudib; pma
 nere. Tūc misit: et vniuer
 sos inde deponens. possit
 munera ante oculos eorū.
 et gladios euaginato dices.
 sacrificale ditabitur: qui reu
 sauet: aut decollabitur: aut
 ignib; cōsumetur. Atq; hoc
 ordme cū eēt amplius q̄
 ducenti viri et septuaginta
 fere exceptis puulis. ex quib;
 ne vnus quidē potuit amoe,
 vte p̄ntis ad sacrificia reuocari:
 omēs varijs interfectōibus
 martiriū celebrauerūt. A
 nastasia v̄o per manus et
 pedes extensa. et ligata ad pa
 los fixos. circa mediū eius
 yms succensus ē: in qua pas
 sione orans et benedicens de
 ū emisit sp̄m. Tūc apollom
 a xpiana matrona. per ma
 trona p̄fecti meruit ut corpus
 eius tolleret: qd accipiens ex
 osculabatur. et aromatibus
 condiens. atq; dignis linteis
 mibus obuolues. in vinda
 riū domus sue ut deuit mar
 tiriū sepeliuit: atq; expensō
 non pue pecunie numero.
 basilicā ubi eā sepelietat fa

bricant. Passa ē autē anas
 tasia. v̄m̄ kalendas ianua
 ry: et in absconditis habita.
 Deposita ē autē postq; basi
 lica fabricata ē in domo apol
 lome. v̄ȳ. ydus septembris.
 In eadē basilica opatur dñs
 beneficia sua ad laudē nois sui
 usq; in fine seculi: cui ē honor
 et gloria cū deo p̄re in v̄m̄ta
 te sp̄s sancti deus. per oīa
 scla seclorū Amen. **Incapit**
passio s̄re ac beatissime
eugeme virginis ac matris.

 Septimo consula
 tus sui anno cō
 modus imperator
 dixerit illustris
 smū v̄m̄ phi
 lipū ad egyptū.
 ut p̄fecturā ageret alexandrie:
 et omēs ptates que per totā
 egyptū administrant. eius ar
 bitrio deseruiret. In itaq;
 cū vxore claudia. et cū duob;
 filijs auito et sergio. et cū filia
 eugema. ab vrbe roma ad vr
 bē alexandriā cū v̄isset.
 et romana grauitate ageret
 p̄fecturā. atq; omnē p̄uincia e
 gipti romans legibus guber
 naret: cunctis quidē magnā
 curiositate sectantib; finem
 mposuit. iudeos vero nec
 nomē illozū nec occupacōne
 habere p̄misset: xpianos autē
 paul ab alexandria tantū debere
 eē constituit. Ip̄e vero plus
 phylosophorū amicq; factor

pdolorū: romānis tamē sup
stacōibus ac si religiosus ac
si religiosus auctor instabat.
non ratiōe s̄ traditiōe con
cordans. Eugeniā igitur
filia sua dū litteris libealibus
p̄fectissime docuisset. et eā
tam latino q̄ greco eloquio
instruxisset: etiā philoso
phia d̄scere p̄misit. Eiat
ei alacris ingenij. et tam
meorie capax: ut quidq̄
audiēdo semel uel legēdo
potuisset arripe. p̄tius reti
nēt. Eiat quoq̄ pulchra
et elegāti corpe: s̄ pulchrior
mēte et formosior castitate.
Igitur cū quinto decimo eta
tis sue āno. ab aquilo aquili
m̄ consulis filio peteret. p̄pon
sa: interrogata a p̄e. utri
petenti uiuē illustrissimus
ozto natalibus consentiret.
illa respondit. Nactis mo
ribus non natalibus eligen
dus ē. q̄n̄ ei non parentibz
utendū est. Igitur cū alijs
atq̄ alijs postentibus āno cas
titatis obsisteret. p̄uenit ad
manus eius beatissim̄ pau
li doctrina: et licet sub pa
ganissimis parentibus ageret.
cepit eē xp̄iana. Et q̄m ius
si fuerat xp̄iam ab alexandria
vrbe discedere: rogat pare
tes. ut visitandi gr̄tia p̄mit
teretur p̄dia sua in suburba
no alexandrie posita arapi
ce. Cūq̄ statim qd̄ postebat
impetrasset. et ab vrbe ad vil

la p̄uenit: audiuit xp̄ianos
psallētes atq̄ dicētes. Omnes
dy genaiū demōia: d̄ns autē
celos fecit. Hec audies sus
pirant et fleunt: et dicit
ad enuchos pueros suos.
noīe p̄tum et iacantū. Dico
vos litteris meū eruditos.
et digna simul hom̄ et m̄
digna legimus gesta: philo
sophozū silogismos ueno la
bore constructos. studio san
pulosissimo transēgimus.
aristotelica argumēta. et pla
toms ideas et epianreas ser
tas. et socrat̄s mom̄ta. et sto
p̄ozū taciturnitates: quidq̄
cantat poeta. q̄q̄ orator in
uenit. q̄q̄ philosophus co
gitauit. vna sententia ex
cluditur. qd̄ repudiatēs xp̄i
anos audiuim̄ dicētes. Om̄s
dy genaiū demōia: d̄ns autē
celos ante fecit. Confessio
et pulchritudo t̄ consp̄ca
eius: sanctitas et magni
ficentia in sanctificatiōe
eius. Igitur iubet conferre
sermone: et apl̄is legitur.
et ap̄la laudatur. fit conor
dia fidei: et quando ad pepe
tabilia diuīe sapiētiē absq̄
sua sepacōne p̄ueniat consi
lio ardenti def̄mitur. Quā
me inquit uobis usurpata
potestas attribuit: sed s̄o
rem sapiētiā attribuit fecit.
Simus ergo fratres sicut di
uina sapiētiā p̄ordinauit:
non stat se iactat hūanate

meitas. **P**rogamus pit ad xpi
 anos: et sicut ordinatus ppe
 remus. **H**elenū audio dicente
 epm: aug et habitatio illa est
 in qua die noctaq; audiuntur
 deo suo canere laudes. quos
 nos psallentes audiuimus. **S**ed
 hic helenus epus parus dicit
 eae sue occupatioib; detinet.
His autē qui in diuinis lau
 dib; vacant. theodorū que
 dā presbiterū constituit: cui
 tanta mirabilia naruntur.
 ut ea ceteros orationibus suis
 illūet. et demones effugiet.
 et infirmatib; afferat sancta
 te. **S**ane ad diuersorū cogre
 gationis huius in qua deo can
 tur. nullā patitur venire fem
 narū. **H**oc ergo considerans
 tondere me existimo: ut cas
 tino nocturna pcessioe ordina
 ta. per ipos nobis transitus
 pbeatur. **D**obis itaq; duob; **l**
 iuxta basterā ambulantibus.
 et ceteris pcedentibus. ad locū
 deponar a vobis: et vacua
 infente bastera. nos tres vi
 rili habitu ad dei hoies pperē
 mus. **P**lacuit utrisq; con
 silū: et septi nocte sicut
 ordinauerit adimpletur.
Tanta credentib; illis xpūs
 erubere dignatus ē: ut eadē
 hora qua ad pōsteriū puene
 rit. suis helenus supueiret
 epus. **E**t q; mos est apud e
 gyptū ut quando accueant
 epi monasteria psallēant eos
 sequat exercitus: supueit

itaq; scūs helenus heliopol
 tes epus. et cū eo amplius q;
 decē milia virorū psallēant
 et diceant. **V**ia iustorū recta
 facta ē. et iter scōrū ppatū
 ē. **A**udiens hec eugema: dicit
 ad socios. **C**onsideate vni cur
 minū euideter nos respicere:
 quidq; modulatis uoabus psal
 lūt. **D**emq; cū de deo verbo
 nost tinctatis in disposiāōe
 multū **amoris** sermōis agetur:
 audiuimus eos canere. omēs
 dy genitū demōia dñs autē
 nē celos fecit. **E**cce nūc ar
 ripietibus nobis iter quo re
 cedimus a culturis ydolorū.
 ut ad xpianā culturā puēia
 mus: ea milia nobis homi
 occurrit. vna voce clamānt
 et dicentū. **V**ia iustorū rec
 ta facta ē: et iter scōrū ppatū
 ē. **I**ntelligamus ergo quo p
 gat hic pplus: et si ad hoc ha
 bitaculū vadūt quo nos nē de
 ceuimus. uingamus. canentib;
 turbis. et ut pote ex aduenientib;
 cōputati. ingrediamur ut socij
 quo usq; noticias collochemus.
Igitur cū se uirisset canēti
 bus turbis. et inquireret q; s
 eēt semor qui solus aselli pe
 hualo uteret in medio ppi
 sequētis et pcedētis: audiuit qm
 hic eēt helenus epus ab in
 fancia xpianus. **Q**ui dū
 infantulus in monasterio cres
 cet: tūte scriptis virtutib;
 armis erugebatur. ut si quando
 missus fuisset ignē e vicino
 petere: ardetes purnas uesti

meto deferebat illo. **D**emq;
ante hos inquit palios dies.
venit quidam magus nomine zaireas.
qui verborum argumentis
populum dei conabatur evertere.
dicens falsum hunc esse episcopum. **S**e
se missum esse a christo ad docendum
populum. **H**ic autem erat ver-
sificatus. et de scripturis
divinis populum seducebat. **D**e-
mq; omnis turba christianorum ac-
cessit ad hunc quem videtis
preem nunc. et dixit ei. **A**-
dummus zaiream quod ipse sit
missus a christo ad docendum populum.
Constituere die in quo eum aut
recipias tibi socium. aut si po-
tes convincas non velle persequere.
Igitur constituitur dies et
locus in medio hehopolis civita-
te. et venit zaireas magus cum
artibus suis. venit et heleenus
episcopus cum oronibus suis. **C**um
salutasset populum. ait episcopus.
Nunc probabitur spiritus qui sunt
ex deo. **E**t conversus ad zaiream.
cepit verborum ingenium habere lac-
tamen. **S**ed quod versutus erat
ingenium. et concludere sermone
ingenium non poterat. respiciens
populum fortiter ledi. quod zaireas quasi
superior haberetur verbis. mo-
dum silentium postulavit. et ait
ad populum. **P**auli apostoli mortua
in hac parte omnino tenenda sunt.
Dicit enim timotheo discipulo
suo. **N**oli inquit verbis con-
tendere. nichil enim utile est. nisi
ad subversionem audientium. **S**ed

ne hoc testimonium non quasi cau-
ti sed quasi timidi proferamus. ac-
cendatur ignis in media ci-
vitate. et ingrediamur simul
flamas. et quiustus non fu-
erit. credamus quod hunc misit
christus. **O**mibus sententia pla-
cuit. **S**tatim demq; ignis co-
piosus accensus est. **T**unc beatus
heleenus iubet zaiream introire.
Cui zaireas ait. **I**ngredere tu
primum qui proposuisti. **C**onfig-
nas igitur beatus heleenus se.
expansis manibus. **I**gentes fla-
mas intravit intrepidus. et
stans illic fere dimidia hora.
neque capillis neque vestimentis
eius ex aliqua parte ustulatis.
ut zaireas quoque introiret si-
militer impabat. **S**ed zaireas
cepit reluctari et fugere.
At ubi illam multum plus ig-
nibus tradidit. statim accen-
das flamma cepit eum erigere.
Et immittens se beatus heleenus
licet semustum vivum tamen eum
eripuit. quem cum dedecore gra-
minavit plus a fimbria regio-
nis huius. **H**ic ergo autem
sicut videns cotidie cum dei lau-
dibus quocumque precepit com-
tatur. **A**udiens hec beata euge-
nia ingemuit. et padens
ad pedes eius qui sibi ista retu-
lerat ait. **O**bservo te ut me
vna cum istis duobus fratribus
meis ei insinues. ex ydolis enim
converti volumus ad christum. quod
simul nos hoc deservimus
et fratres sumus. etiam hoc ab eo

... impet
... ille nunc
... ingressus
... pulul
... omnia sc
... illi: egre
... omnia dicit
... deus m
... autem q
... eugenia
... comitib
... illi ai quo ser
... Pfectis it
... laudib; raq
... sibi ad ser
... divina mstra
... a secta repiss
... fessione velun
... quere. **R**equ
... somnu vidit
... mulachru feie
... sacrificat
... in somno
... tepat. **P**erm
... loquat ai de
... pmissenti
... Cognosce te a
... distode: et no
... At illa h
... et secuta
... non te desera
... mao rest
... ista man
... accessit ad
... quo fuerat cu
... dicit ei. **T**

volumus impetrare. ut nunquam
 nos alterutrum paciatur se
 pari. **A**t ille nunc inquit silete.
 quo usque ingressus monasterium
 ad quod pergit paululum requiescit.
 dum opportunum ei fuerit. miri
 mabo illi omnia secundum verbum
 tuum. **I**nterea cum egressus fuisset
 monasterio illi: egrediuntur obviam
 a partem ymnium dicentes deo domino.
Auscipimus deus in manu tuam.
Ingredietur autem episcopus cum pluri
 mibus et eugema cum patre et
 iacinto comitibus eius: tantum
 nota illi cum quo sermone ha
 buerat. **P**rofectis itaque matu
 tins laudibus: requievit episcopus.
 et iussit sibi ad sextam parari.
 ut divina mysteria celebraret.
 ut dum a sexta cepisset. nona
 ad refectorem relinacum oportu
 time perveniret. **R**equiesces autem
 episcopus somnum vidit: in quo
 ad simulachrum fere ducebat.
 ut illi sacrificaret. **T**unc dixit
 inquit in sompno hys qui
 me tenent. **P**ermittite mihi
 ut loquar cum dea vera. **E**t
 cum michi promississent loqui ei.
 dixit. **C**ognosce te creaturam dei
 esse et discede: et non permittas
 te adorari. **A**t illa hys auditis
 descendit: et secuta est medi
 cina. **N**on te deseram: quousque
 me creatori meo restituas. **I**
 gitur cum ista in animo episcopi vol
 ueretur: accessit ad eum dux
 pius cum quo fuerat eugema lo
 cuta: et dixit ei. **T**res pueri

li fratres unanimiter cultum
 simulachrorum relinquentes.
 episcopo servatibus in isto monas
 terio se sociare desiderant: et ho
 die uestigia tua persequentes huc
 ingressi sunt. postulatesque me
 cum lacrimis exoravit: ut mere
 antur notitie tue beatitudinis
 presentari. **T**unc beatus helenus
 gratias inquit tibi bone ihesu refe
 ro: qui me ad hunc rei notitiam
 pervenire fecisti. **T**unc vocavit ad
 se precepit pueros: et apprehen
 dens manum eugeme sudavit ora
 ratione. **Q**uia cum complexisset:
 tulit sequestanti eos: et gratias
 summo vultu qui non diceretur
 interrogavit: uel cuius nationis
 essent. **S**ilignem inquit. **A**d
 hoc beata eugema: cuius magister
 romam sumus. **U**nus ex hys
 duobus fratribus meis protus
 dicitur: alius iacinctus: ego
 vero eugenus nuncupor. **C**ui
 beatus helenus ait. **R**ecte te
 eugemum vocas: variliter enim agis
 et confortatur cor tuum per fidem christi.
Ergo recte vocas eugenus.
Nam ut scias in spiritu sancto te eu
 gemam aperiendum: et qualiter
 huc venires. et quid ista tu
 sint: non me passus est dominus
 pretere: sed et hoc michi dominus te
 delae dignatus est. quod quousque
 in corpore tuo habitaculum
 parasti. custodiedo virginittatis
 premium. et punitis temporis blan
 dimenta fallacia respiciendo.
Scito autem te multa per castitate

in humilitate superabat: nulla
 illi anterior ad orationem in-
 ueniebatur. Efficiebatur omni-
 bus omnia. triste consolabat.
 leto cogitabat. in patiente ser-
 monis suo mitigabat. super-
 biente suo effecabat exemplo.
 ut oue subito ex lupo facta
 crede delectaret. Tanta autem
 a deo consenta est gratia: ut
 quicquid in dolore postquam uisi-
 tasset. statim omnis dolor re-
 cederet. et omnis salubritas ad-
 ueniret. Comites autem eius
 pius et iacinctus imitabantur
 eam: et erant in omnibus obtem-
 perantes ei. Tertio igitur conuer-
 sionis eius anno: abbas qui preerat
 fratribus in monasterio. migravit
 ad dominum. Post eius excessum
 omnibus uisum est: ut beata sibi
 eugenia eligeret abbatem. Tunc
 beata eugenia metuens se esse
 femina. et contra regulam uiris
 uocari. ita times ne omnes u-
 lamini deprecantes sperneret:
 ut ad eos. Obsecro uos ut
 euangelium in preceptis adhibeatis.
 Quod cum fuisset allatum dixit.
 Quocumque christiani aliqui
 eligendi sunt: christus est ante oculos
 assistendus. Videamus ergo
 in hac lectioe nostra quid ipse pre-
 cipiat: ut et uisus iussionibus
 et ipsius promissis attendamus.
 Et reuoluit codicem: et ueni-
 ens ad quedam loca cepit legere
 dicens. Dixit autem ihesus disci-
 pulis suis. **Resistis quia prin-
 cipes gentium maiores sunt**

sunt hijs quibus dominantur: et
 principatus eorum gerunt. Apud
 uos autem non est sic. Sed qui
 uult esse inter uos primus sit
 uestri ultimus: et si quis uult
 esse inter uos dominus. sit uestri ser-
 uus. Et hijs dictis adiecit.
 Ecce inquit et uisus iussionibus
 obtempere primatum suscipe:
 et dominum iussionibus obtempere.
 ultimum me karitati uisus subi-
 cio. Et hilarantur omnium animi
 in consensu eius: ipsa tamen
 omne opus monasterii quod in
 firma solebat exerceere persona
 suscepit. in omnibus aqua por-
 tare. ligna concidere. missi-
 dicinas facere. In eodem demum loco
 habitaculum sibi elegit. ubi osti-
 arius monasterii manebat: ne
 uel ipso superiore se ostenderet.
 Bane refectioe firmi sollicitate
 curabat: et psalmodi deo ordi-
 ne fortiter custodiebat. Tertia.
 sexta. nona. uespertinis et noc-
 turnis atque matutinis horis.
 tam cautissime insistebat: ut
 uideretur iam perisse deo. si ho-
 ranti uel quippiam spargi absque
 diuini laudibus aliqui preterisset.
 Ita demum in hoc opere deo ce-
 cata cepit: ut et demones
 ex obsessis corporibus repelleret.
 et cecorum oculos aperiret. Sed
 quia multa sunt singillatim nar-
 rare per ordinem: factum premit-
 tit breuitas accedamus. **Matro-
 na quedam alexandrina ceteris
 matronis prestantior. nomine me**

lanca: audiens opinionē eius
venit ad eā: q̄ quartano typo
grūssime iam per annū et eo
amplius verabatur. Quā
cū beata eugema oleo pun-
isset: omne continuo violen-
cia fellis comouit: et famissi-
ma reddidit: ac pedibus suis
ad suū diuersorium peruenit.
q̄ in vicino monasterij pos-
sidebat. Ordinat interea
munera: scaphos argenteos
tres impleuit solidis. hos
salutis sue mittens grā ad be-
atā eugemā. Cui gratant
remittens que miserat ait.
Abundamus et sulphabūda
mus oīmbz bonis. Unde
te parens karissima melā-
ria admoneo: ut ista egenti-
bus aut nātate paup̄tibz
dones. Audiens hec melancia
contristata ē: et veniens ce-
pit rogare: et ampliora p̄-
mittere. Fit assidua cura
gemā beata: et in nullo
dephendes qd̄ eet feia. ele-
gancia decipitur uulchetis.
Videns eī uuenē puerū
putabat eē terrenū. se autē
non scitate eius s̄ aliqua arte
existimās saluata. in consp̄u
eius elabitur: et putans eam
eē amphoris p̄calme cupidio-
re. cepit infanta offerre: et
ampliora p̄mittere. Cūq̄ ea
de sepius praeruptur: et gra-
to sibi ammo oblata. ab euge-
ma cerneret reddi. declinat
ad maiorem mteritū: et egrū

tudmē simulat. Quā cū be-
ata eugema rogata uisitasset:
sedente ante lectulū suū scā
eugema. talia uerba cepit
pducere. Intoleabilis aēta
te amor meū pectus exagitat:
net ullū remediū fatigatiois
mee repere potui. nisi ut te
om̄ rerū mearū mstatū dnm̄.
Quid tempm̄ uanis et man-
bus abstinetis crucias. Ecce
possessio. infanta locupletaco:
ecce pondus auri immensum.
et argenti misterū copiosum.
famīe infantis ē numerus:
dignitas generositatis michi
mest. Hoc āno absq̄ filijs
uiduata sum. succede p̄ eodē
m̄ facultatibus meis: et nō
solū rerū mearū. sed etiā meus
esto iā dñs. Cūq̄ hec et hys
similia loquetur: dixit ad eā
eugema. Recte nomē tuū
migritudis testatur p̄fidia:
magnō eī malo te diabolo ha-
bitaculū p̄asti. Discede a ser-
uis dei deceptrix et illariposa
melancia: hos eī alit̄ milita-
mus. Habeat q̄ opes tuas
tui similes. Dnm̄ deletat
nos medicāe cū xpo. at statū
dices ē. qui cū xpo pauper ē.
Fugiant a te ymagines con-
cupiscentiae: nō est etiā salu-
tis que te mūgat infama.
Oraco mē habitaculū facta
uenerit effundis: s̄ nos xpi
mucato noīe. uenozū tuo
rū uires euadimus. et misē-
ricordiā muemmus. Tunc

illa deceptiois sue non ferens
 pudore sperans se detegi in
 si prior ipa detegeret: reuer
 sa alexandria adire pfectu sta
 tuit. hoc ordine dicens. **Be**
lestini uueni simulate se
 xpiane religionis incurr. **Ad ga**
 me aute cu visitadi eu venire
 pmittere. qz dicitur infirma
 tibus pdesse. vna me exi
 mas. **et illis** de quaru pudoe
 barchatur. ausus est impudet
 alloqui: et verbis pccatoribus
 ad carne hortari. **Que** nisi de
 dissem voce. atqz in pnti an
 alle mee fuisse in libertata sola
 no: more barbarico sue libidi
 in captiuasset. **Audiens** her
 pfectus. immo furore exar
 degit: et iubet statim ad lo
 cu monasterij destinare. qui
 eu vinctu ferro cu omnibus
 ibide comorantibus ei deponeret.
Deponitur omnes in vma
 lis: et qz vnus carceris eos
 non capiebat locus. per di
 uersas custodias diuiditur.
Post hoc statuitur dies mu
 neru quado alij ad bestias.
 alij verp ad igne. alij ad diuer
 sa supplicia dampnaretur.
fit rumor immensus: impu
 dens quoqz fama cuncta exp
 ti pagant puincia. **Omnes**
 ardit omnes comprehedunt:
 ombus veri simile videtur.
 melancia illustre feiam men
 teri non posse. **Quid** multa?
Beit dies muneru constitutus.

in quo vniuersae ciuitates po
 site in vicano conuenit. ut
 videret ferari tradi morsibus
 corruptores. **Introducit**
 in carceribus et collaribus ferreis
 cu beata eugema: et in nullo
 cognoscetes qd' eet feia. cla
 mor populi diuersis sente
 cijs congruebat. **Tuc** iubetur
 adducat pprius: ut non p m
 ternuncios ea pfectus audiret.
Et ex ore eius addisceret veri
 tate. **Apertur** etulei. ver
 bera. fere. flame tortores: et
 cetera que solent abscondita
 cordis ex saulpe pstantur. **Tuc**
 philippus pfectus dixit. **Dic**
 scelestissime xpianoru: hoc
 vobis xpūs vob' tradidit in
 madatis. ut opam corrupcio
 bus detis: et pudore atqz ve
 reandia matrimonale fraudule
 ta astucia capiatis. **Dic** nūc
 furifer. que te temeritas co
 pulit. ut illustre femina me
 lanca appeteres: ut ingressus
 sub spece media castitate
 generosissima ad lupanalis ig
 nomina puocares. **Audies**
 her beata eugema capite de
 missa ne posset agnoscere: ta
 lit dedit pfecto responsu.
Dñs meus ihūs xpūs cui
 ego seruo castitatem doauit:
 et integritate corporis custodi
 tibus vita pmittit ppetua.
Hac aute melancia falsā
 teste. nūc possumus declara
 re. **Et** melius ē ut nos patia

myr mala. q̄ illa dū cōiuncta
fuerit aliq̄ patiatur. et fructus
pacēne n̄r̄e deperat. Certe
per victoriā principū testat̄
v̄m̄ sublimitas q̄d non in eā
ip̄am retorqueatis sententiā.
et hec fallax testis nichil pa
riatur mali. Et tūc p̄habim̄
in eandē crimē q̄d nobis ob
icit redundat. At ubi testa
tus ē principū salutē p̄fecto
p̄mittens ad oīa. que postu
labat effectū. eugema dixit.
O melancia m̄gitudis no
mē. et tenebrosa malicia.
applicatē feasti eculeos suppe
di p̄cipis xp̄ianos. dapna
parte. incende. bene nos acci
pis. nō tamē tales habet fa
mulos xp̄us. quales tu esse
testais. Tamē adducit pape
ancilla. quā testē n̄r̄i criminis
ēē dixisti. ut ex ore eius pos
sint refutari medacia. Cum
p̄ applicata eēt ancilla in con
sp̄cū iudicis. cepit dicere. Et
tum iuuenē impudissimū
fixit quidē audiuim̄ circa vi
lyssimas p̄sonas detectū in ad
ulteris. sed ip̄as impunitas
ad hoc eū adduxit. ut eā dñe
mee circa p̄zina hora. cubicu
lū impudent̄ ingressus. pri
mo quidē sermōne q̄ p̄ salu
te ueniret indicaret. sedo pro
sua concupiscentia. tercio igit̄
ad violenciā. nisi cursum ē
gressa ~~familia~~ familia conuo
cassē. que hodie huius criminis

testis ē. Tūc p̄fectus ex fami
lia ad eē iubet aliquos. qui
ita gestū eē suo testimonio
cōfirmaret. Cūq̄ applicat̄
singuli. ita eē ut illa dixerit
testabat. Tūc iudex uerem̄
cōmotus dixit. Quid ad hec
infauste dicturus es. quem tot
reuincit testimōia. tantaq̄
indicia manifestat. Ad hec
beata eugema dixit. Tempus
inquit loquedi ē. q̄ tempus
tacendi transiit. Optauerū
quidē crimē obiectū futurū da
iudicio reseruaē. et castitate
meā illi soli ostende. cuius a
more seruada ē. tamē ne glo
rietur in seruis xp̄i fallax au
dacia pauas expedia ueritate.
non ad iactantia hūane dela
tōis. sed ad gloriā nois xp̄i.
Tanta eī uirtus ē nois xp̄i
eius. ut eā feie i timore
eius posite uirile optineant
dignitate. **N**on eī seruis diuer
sitas fidei potest eē superior.
cū beatus ap̄lus paulus ma
gister oīm xp̄ianorū dicat.
q̄d apud deum non ē discre
do masculi et feie. omēs em̄
in xp̄o unū sumus. Huius
ergo noemā ferueti animo
suscepi. et per confidentiā
quā habui in xp̄o nolui esse
feia. sed uirginitatē m̄nacu
lata tota animi intencōe con
seruaē. uirū gessi constanter
in xp̄o. **N**on eī inuicem
honestate simulacris assumpsi.
ut uir feiam simularem. sed

femina virilit' gerendo viru
 gressu virginitate que in xpo
 est fortit' amplectedo. Et hec
 dicens scidit a capite tunica
 sua qua erat induta. et appa
 ruit feia. Et statim ad pre
 fertu ait. Tu quide' michi
 secundu' carne pat' claudia ma
 t' e. et frater hii duo qui tecu
 sedent auctus et sergius: e
 go aute' eugema filia tua. que
 p' amore tuo xpi. mundu' om
 ne reppui cu' delicijs suis tan
 q' stercus. Ecce protus et ia
 sanctus eunuchi mei: cu' qui
 bus scola xpi ingressa sum.
 xpus aute' dñs meus tam
 idoneus michi extitit. ut
 victria' me libidinu'. et omnes
 pollutionis eos facit mundos.
 per manum sua: cu' ardo me
 usq' ad fine' uigit' uirgine
 p' mansuta. Agnoscens itaq'
 pat' filia. sorore' frateros. ser
 uili dnam. currit statim ad ea.
 effundetes lacrimas in conspu
 pli: et amplexibus eius in
 cumbit. Nunciatu' factum
 claudie matri: et statim cursu
 rapidissimo ad spectacu' spe
 rat. Deserit' uestimenta.
 et licet multa induitur: atq'
 in excelsis throno imposita.
 in sublyme extollitur. et ab
 omni populo acclamatur. Unus
 deus xpus: vnus et verus de
 us xpianoru'. Sane sacerdotes.
 uel epi qui cu' multo populo xpi
 anozum. circa amphiteatrum

erant expectantes. ut du' fuis
 sent interfecti qui q'cu' abatur
 ab eisdem sepelirent: ingredi
 untur hymnu' deo dicentes. atq'
 omnes vna voce clamantes. Dex
 tera dñi glorificata e' in virtute:
 dextera manus tua dñe confre
 git inimicos. Tollit' igitur
 in triumpho eugema: et ne ta
 to gaudio populi defuisset pbatio
 castitatis. visus e' ignis de celo
 descendens. qui ita ardebat
 melacie domu' ut ne vestigiu'
 alicuius que ad ea ptinebat re
 mane' potuisset. fit gaudiu'
 populi cu' timore dei: et etia' que
 ia q' vidua septe annis clau
 sa fuerat. reseratur. Reuocat'
 xpianoru' plus. baptizatur
 pfectus in fascibus constitutus:
 baptizantur filij eius. baptiza
 tur claudia mat' eius. Resti
 tuit' priuilegia xpianis: et
 mittit' relatione' ad seueru' im
 patore' de xpianis: et memo
 rat' satis comane rei publice
 xpianos pdesse. ideo debere
 eos absq' psecutioe aliqua in
 urbibus habitare. Consentit
 relacioibus impator: et fit
 tota ciuitas alexandria uelud
 vna ecclia dei. Extitit' omnibus
 ciuitatibus gaudiu': et digni
 tas xpianis nois florestebat.
 Sed q' semper scititate emulacio
 insequitur inima. et contra
 boitate' impugnat malicia:
 consilio dyaboli aliqui ex alex
 andria honorati cultores ydoloru'.

aspirantes agere qd' xpianis pri-
uilegia tradidissent. venientes
ad regem dixerunt statim rei
publice coturbatu a philippo:
qui cu nono anno in fasabius
constitutus inreprehensibiliter
administaret. nuc decimo
pdidit omnia. Demq' deozu
immoziliu deseruit cerimonias:
et omne ciuitate ad cultu
ra cuiusda hois que iudei oc-
ciderunt conuertit. Non e le-
gibus vris vlla reuerentia. **Das-**
sim quisq' cu voluere tepla
venecada ingreditur: non
ut colendi beniuolentia pten-
dat. s' ut dicat infinitas blas-
phemias: saxa no deos ee
quos colimus aut metalla po-
tius q' diuum numis signa.
Hec et hys similia dicta sut
seuero et antonino augustis.
Unde comoti: dixerunt ad rex
eu huiusmodi dearta. **Di-**
uus patens nr comodus im-
pator quonda augustus. no
ut pfectu s' ut regem alex-
andriete ordinauit: et con-
stituit. ut du vita maneret.
successore in nullo suscipere.
Unde beneficijs eius sup ad-
de cupientes: statim usq' aut
dys omnipotentib' solitam
cultura exhibeas. aut de post-
ta dignitate etia ppris facul-
tatibus cedas. **Accepta** igit
hac augusta auctoritate. simu-
lat egritudine. quousq' vni-

uersa tribueret: et donaret
per omne puincia eclesijs
et paupibus. **Ipe** aute pfectus
in timore dei et in cultu
xpi etia alios confortabat.
Interea omnis alexandria con-
spirabat in epatu eius: et ce-
pet eu res publica habere p-
fectu. q' successor ei nodum
veneat: et etia epm q' merito
fidei sibi eu elegerat sacerdo-
te. **Duravit** aute in epatu
vno anno. et mensibus tribus.
Omnes itaq' puincie hac om-
sione ad xpm pene conuerse
sunt: et per omnes fere ciui-
tates restaurabatur etia ac
dignitas xpianis nois flores-
cebat. **Post** hec aute spacia
temporum ueniens phenim-
us pfectus alexandrie. du
quereret partere eu et non
posset. q' omnis ciuitas in a-
more eius durabat: misit
ei aliquos qui se fingeret xpi-
anos. **Et** illi ingredientes in
etiam: passert eu ante
altare in oracione constitutu
ante dnm. **Post** hec totidit
passores pfecto phenimo.
Ille aute conscius iustionis
sue q' audientes custodie ma-
cipauit: post paucos aute
dicit eos principu indulge-
tia relaxatos. **Fortissimus**
aute philippus post passum
tribus diebus in corpe pms-
sus e: no ob aliud nisi ad du-
bia corda confirmada. **Scam**

et magnit
se noluit
hoc ut ven
qui in cor
mora signat
vnde cecos
poluisset p
voluisset m
ne dubia q
magnis phen
fuerit. pncip
et suscipen
martyres. que
suscipent sac
m epatu a
magnis pns: et
ueneri pcept
et beata eugen
huerit qd' xpi
obtauerit in
i copululu se
ost hec ibide f
tate basilica f
dua cu dedica
tate sua et bea
no loco beatus
podoctui filio
pntur p dia qu
is pegrinacul
si aute cu aut
pns: et cu beata
tate vna. **In**
radio filios p
seruati senatu
ueneri: et tantu
no donae digna
pntore atq' ser
pntale harrag
tate affrice d

ut migraret ad dñm. mar-
 tiri se noluit corona fraudari:
 ipse hoc ut recipet orauit.
 Quia qui in corpore positus de
 morte fugabat et illuabat
 oratione cecos: quomodo magis etiam
 si voluisset poterat utique quod
 voluerat impetrare? Hoc
 sine dubio quod et accepit: ut
 princeps philippi apostoli qui nomine
 frueret: princeps esset et coro-
 nari et suscipere collegam
 martiris. que merito etiam
 susceperit sacerdotem. Gessit
 autem in exilio annu unum et
 menses tres: et cum palma
 martiri preiit ad dñm. Post
 hoc beata eugema iuxta mo-
 nasterium quod christi virginibus
 collocauit in matris. prius
 sui corpusculum sepeliuit: et
 post hoc ibidem fratres eius in
 gente basilicam fabricauerunt.
 Quam cum dedicassent una cum
 matre sua et beata eugema
 in ipso loco beatissima claudia
 xenodochium fabricauit: et
 constituit pedana que susceptio-
 nis peregrinatum deseruiet.
 Ipsi autem cum aucto et sergio
 filius: et cum beata eugema prope-
 tulit roma. Igitur cum omni
 gaudio filios philippi auctum
 et sergium senatus recepit ro-
 monarum: et tantam eis gratiam
 dominus donde dignatus est apud
 imperatorem atque senatum ut unum
 proconsulem harraginis. alium
 vicarium affricę dirigerent.

Claudia vero atque eugema
 diuini lectuombus studium
 commendabat: et cotidie ani-
 mas ereptas a laqueo dyabo-
 li. et a cultu ydolorum deo luc-
 batur. Ad beatam autem euge-
 mam cum multe matrone con-
 uenerent: et pene omnes quas
 cumque virgines potuisset notas
 aut amicas sibi facere christo
 faceret crede: et in virginim
 tate dominam permanere. Et cum
 inter matronas et virgines
 christiana optimo audiretur:
 quedam senatrix basilica nomine.
 que neptis galienus augusti
 erat. virgo conspicua ac
 prudentissima. audiens christi
 nomen quod magnam et honora-
 bile est occulte ad beatam venit
 eugema: et audiens sermo-
 nis veritatis ex ore eius. eade-
 die uel hora illa credidit in
 dominum ihesum christum. ut omnibus
 incomparabilis haberetur ab hijs
 qui prius crediderunt. Tunc
 beata eugema conuocat ad se
 beatissimos comites suos petrum
 et iacintum: et dicit eis. Ac-
 cingimini ad miliciam. ad quam
 vos conuocat christus. Dono
 vos basilie. et sub specie
 munere offerat: ut vos eam
 christo domino ancilla faciatis. Sit
 itaque huius munere gratia: et
 suscepit basilica petrum et ia-
 cintum qui famulos. quos ut
 apostolos adorabat. Dacabat at-
 que cum eis omni tempore: et quasi
 eunuchos seruitio habens. no-

diebus. non noctibus a collo
quijs dei et oratione cessabat.
Igitur cornelius cum esset in urbe
roma. sacre religionis antistes
puerit ad eum latenter: et bap
tizauit eum. Confirmata autem
basilla in timore dei: pueri
te inna et gra xpi. pene om
nibus noctibus mutuas fruebatur
appertibus ipsa et beata
eugema. Omnibus itaque vi
diuis xpianis conuentus erant
ad beatam claudiam: et omnibus
virginibus conuentus erant ad
beatam eugemam. Quibus autem
cornelius papa urbis roma
per omne sabbatum ~~per omne~~
desperere que lucrasset in omni
diem dabat cum eis nocte pri
mo puigile: et pullozu cano
ribus noctis quiete exclusa.
agebat eis sacrosancta myste
ria: et ita confirmabat eas
omnibus noctibus sabbatorum.
Eugema autem et basilla ut
memoratum est. omnibus pene
noctibus se fruebatur in xpo:
et alterno semetipsas eloquio
releuabat. Offensas per vir
gine eugemam saluator vir
gines muenit. gratias etiam per
basilla xpianis spongas obtinuit.
Iste per claudiam viduitatis
bonum pempta voluntate serua
uerit: ista iuuenes per xpi
et iacquetu xpo dno credide
rit. Cum heret ageretur. uale
riano itaque et gabieno impa
toribus. orta est sedicio contra
xpianos. eo quod cyprianus kar
thaginense euerteret. et cornelius

roma. Data est itaque auctoritas
ad paternum consilium ut cy
prianum occideret: cornelius
autem quod a multis romanis erat
illustribus fovebatur: erat
in abditijs. Eo tempore cum ad sa
lutacionem beate eugeme basil
la uenisset: amplectens eam
cum gaudio dixit ei beata euge
ma. Hodie michi dominus reue
lare dignatus est: quod te mar
tiry expectet corona. Et cum
heret basilla audisset: expandens
manus suas ad celum. deo om
nium potenti gratias referebat. Et
cum adorassent pariter dominum
et coplesent orationem. basilla
beate eugeme dixit. Et michi
dominus hodie reuelauit. quod duplex
corona martiry te expectet
in celo: una quam per virginita
tis amore apud alexandriam
per iustis laboribus acquisisti.
alia quam per effusione sanguinis
tui consecuturum es. Simili pro
audiens beata eugema: exi
lariatur et gaudet. Et quocumque
vniuersas virginis xpi. que
per ipsam illabate domino serui
ebat: se ad orationem ad dominum
fundere precepit. Et expandens
manus suas beata eugema
dixit. Domine ihu altissimi fi
lius qui ad salutem nostram uenisti
per virginem matrem tuam per
virginem eugemam. omnes quas
michi dedisti produc ad regnum
glorie tue. Residens autem
inter virginibus xpi. que erant
cum eugema et basilla: dixit
omnibus beata eugema. Ecce
videnme tempus est. in quo

suadetur botrones bone fer-
 tiles et pedibus concalcantur.
 et pumprinas leuitatibus se-
 pantur. s. post hoc celestibus
 vocalis exprimitur. et regu-
 llibus conuulsis p'sunt. et abs-
 q. coru sanguine nulla p'fas
 imperij. nulla illustris dig-
 nitas decoratur. et uos pal-
 mites mei. et maxu uisceru
 botrones estote parte in dno.
 ut lapades v're in conspau
 sponi v'u d'm ihu xpi nu
 q. extinguitur. **Virgini-
 tas** e' est prima iudicium.
 deo primobr. similis ange-
 lis. parens vite. amica scita-
 tis. magistra securitatis.
 d'na gaudij. dux virtutis. fo-
 menu et corona fidei. admi-
 niau spei. subsidu' carita-
 tis. Nichil itaq. laborandu
 e'. nisi ut cu' uirginitate
 uiuamus. aut p' uirginita-
 te ead' moriamur. **Quesit**
 e' huius mundi blandimenta
 fallatissima. que cu' gaudio
 tempali et cu' ppetuo dolore
 discedit. **facit** momen-
 taneu' risum. ut eternu' luc-
 tu' in fugat. **Tribuit** fugi-
 tuos flores. ut maradiores
 p'seueret. **Menatur** secu-
 ritate' transeuntis tempis.
 ut ppetu' seculi cruciatu' tra-
 dant. **Ideo** carissime uir-
 gines que mecu' in agone uir-
 ginitatis nu' usq. uiruliter
 curristis. pmanete timore

dei melius q' accepistis. **Tem-
 pus** flendi tempalit. sine
 fastidio et horrore sufferte.
 ut eterni gaudij tempa cu'
 omni delectatione possitis sus-
 cipe. **Ego** e' orau' p' uobis.
 et comendau' uos spui sco.
 cui credo qd' uos michi p'ite-
 gras illibatasq. cu' omni die
 gaudio in die suo restituat.
 Nolite ex hoc corporalem
 faae mea' querere. sed gesta
 et actus p' xpo cōtemplamini.
 Et hys dictis beata eugenia
 ostulata e' uniuersas. et fle-
 tes fortissimo animo consola-
 batur. **Dicentibq.** aute' omni-
 bus sibi uale inuice. **basilla**
 et eugenia oratione facta dis-
 cedut. **Et** eade' die p-
 rexit una ex anallis beate
 basilie ad sponu' eius pom-
 peiu' noie. et dixit ei. **Basas**
 sponsa tua dnam nram
 basilla. ita ab eugenia esse
 psuasā. ut pemptus te aliq-
 do neget suo matrimonio co-
 pulā. et qd' ea in matrimo-
 mo tuo accipe ab impatoribq.
 meruisti. nouimus. q' sextus
 et eo amplius annus e'. qd' tu
 in tenero etatis ano ut postea
 accipes sustinueris. **Sed** pa-
 tructe eius helenu' scias ee
 xpianu'. et hanc ab eugenia
 ita facta ee xpiana. ut tibi
 omnino no' nubat. **Na** et du-
 os eunuchos p'tu' et iacmcti
 simulauit se dono illi offerre.

quos illa velut dnos extoluit
et cotidie pedes eorum ac si deorum
immortalium osculatur: qd ipi
sunt auctores artis magice qua
ipsam committunt. **H**is audi-
tis pompeius. tunc statim
ad helenum patruelē suū. qui
nutritor eius erat et tutor.
et dicit ei. **I**n hoc triduo
nuptias meas celebrare volo.
Pro qua te fac me videre spo-
sam meā: qua michi dmi te-
hes multissim fieri coniugē
preperit. **I**lle autē hoc au-
diens. cognouit pditū eē ne-
gociū: et ait ad eum. **Q**uo-
usq; transierit annū infancie
eius. mea circa eā tutela p-
germantate patris eius. et p-
ipō nutrimento exerui: nunc
vero sua cepit eā arbitri. et
non mei imperij. **A**udiens
hęc pompeius sponsus eius
vehementius cepit ardere: et
p-gens ad scām basilā. audac-
ter ingreditur domū eius.
Et pueniens ad cubiculū eius.
inuenit illud clausū: in quo
cū pto et iacincto beata basilā
pmissis et oracōibus vaca-
bat. **C**ūq; se intrare pete-
ret: mandauit ei. **C**ausā
videndi me penitus nullā
habere te cognoscas: neq; vi-
dendi neq; salutadi. **D**iscede
a me. **T**uc ille. hys auditis
erexit tristis. et turbatus est
vehementius: et misit ei
diuersas matronas. **Q**uibus
suadetibus ut sponsū spōsa

reciperet: illa respondēs ait.
Si hoc vobis iustum videtur.
ut hōiēm morturū accipia.
q̄tomagis michi multo me-
lius ē ut sponsū meū qui ē
et viuit et pseruit meternū.
illi pferā hōiēm mortali et
caduco. **N**on ē indignū ac-
cipiat: qd illi pponitur melior
et facultatibus dicioe adamq;
Ego ēi amorū eius xpm dmi
meū preposui: et ille qui mi-
chi corpus impollutū et inte-
grū cōmendauit. integrum
restituet et impollutū fidelit-
usq; ad mortē custodiet. **V**i-
des ē omnia que sūt p̄p̄is huius
tempis gaudia in nichilū eē
fictura: et omnia eē tanq; tela
aranearū. **V**nde quibus deus
dedit sapē. ueritate audiant.
et videant oculis nris sue.
et intelligant qd omnia hęc
tristitia et p̄ticia sūt: et
gressus rectos faciat pedibus
suis. et timeat eū qui creauit
eos. **C**ūq; hęc et alia multa
dixisset sancta basilā. multe
cōpuncte sūt. **F**atq; ita
sunt sermoibus eius cōpuncte.
ut nulla earū dignata sit pō-
perio reddere responsū. **T**uc
pompeius om̄i pene sena-
torū fauore usus. p̄stituit
se corā impatoribus dicens.
Sacratissimū impatores subuei-
te legibus nris. et deos nouos
quos secū adduxit eugemā ab
egypto ueniens. de hac urbe
sepate. **D**ui ē ei qd hī qui

quos illa velut dnos extoluit
et cotidie pedes eorum ac si deorum
immortalium osculatur: qd ipi
sunt auctores artis magice qua
ipsam committunt. **H**is audi-
tis pompeius. tunc statim
ad helenum patruelē suū. qui
nutritor eius erat et tutor.
et dicit ei. **I**n hoc triduo
nuptias meas celebrare volo.
Pro qua te fac me videre spo-
sam meā: qua michi dmi te-
hes multissim fieri coniugē
preperit. **I**lle autē hoc au-
diens. cognouit pditū eē ne-
gociū: et ait ad eum. **Q**uo-
usq; transierit annū infancie
eius. mea circa eā tutela p-
germantate patris eius. et p-
ipō nutrimento exerui: nunc
vero sua cepit eā arbitri. et
non mei imperij. **A**udiens
hęc pompeius sponsus eius
vehementius cepit ardere: et
p-gens ad scām basilā. audac-
ter ingreditur domū eius.
Et pueniens ad cubiculū eius.
inuenit illud clausū: in quo
cū pto et iacincto beata basilā
pmissis et oracōibus vaca-
bat. **C**ūq; se intrare pete-
ret: mandauit ei. **C**ausā
videndi me penitus nullā
habere te cognoscas: neq; vi-
dendi neq; salutadi. **D**iscede
a me. **T**uc ille. hys auditis
erexit tristis. et turbatus est
vehementius: et misit ei
diuersas matronas. **Q**uibus
suadetibus ut sponsū spōsa
reciperet: illa respondēs ait.
Si hoc vobis iustum videtur.
ut hōiēm morturū accipia.
q̄tomagis michi multo me-
lius ē ut sponsū meū qui ē
et viuit et pseruit meternū.
illi pferā hōiēm mortali et
caduco. **N**on ē indignū ac-
cipiat: qd illi pponitur melior
et facultatibus dicioe adamq;
Ego ēi amorū eius xpm dmi
meū preposui: et ille qui mi-
chi corpus impollutū et inte-
grū cōmendauit. integrum
restituet et impollutū fidelit-
usq; ad mortē custodiet. **V**i-
des ē omnia que sūt p̄p̄is huius
tempis gaudia in nichilū eē
fictura: et omnia eē tanq; tela
aranearū. **V**nde quibus deus
dedit sapē. ueritate audiant.
et videant oculis nris sue.
et intelligant qd omnia hęc
tristitia et p̄ticia sūt: et
gressus rectos faciat pedibus
suis. et timeat eū qui creauit
eos. **C**ūq; hęc et alia multa
dixisset sancta basilā. multe
cōpuncte sūt. **F**atq; ita
sunt sermoibus eius cōpuncte.
ut nulla earū dignata sit pō-
perio reddere responsū. **T**uc
pompeius om̄i pene sena-
torū fauore usus. p̄stituit
se corā impatoribus dicens.
Sacratissimū impatores subuei-
te legibus nris. et deos nouos
quos secū adduxit eugemā ab
egypto ueniens. de hac urbe
sepate. **D**ui ē ei qd hī qui

piam dicitur rei publice no-
 cent. qui vident legu vranu
 sacrosanctas ceremonias: et
 omnipotentes deos ac si vana
 simulachra despiciunt. Iura
 quoque ipsius nature puerit.
 separant coniugiu gratia spon-
 santes sibi associant: et di-
 cit miquu ee si sponsu suu
 sponsa recipiat. Quid faci-
 enus vssim impatores
 Inucl sit dy. qui hoies nas-
 a phibeat. Et quibus ista
 iubebatis. si nati no fuerint
 quibus valeat impari. Vbi
 repacio romanoz viru. Vbi
 vbi erit romam exercitus
 rediulua cortanna et p quibz
 victrices dextere vie hostium
 ceruices declinat: si ia vroz
 habende non erit. si sponsas
 amittamz et tacemus. Cuz
 her et hys similia psequeret.
 et eade senatus flebili quere-
 la depmeret: detruent galienus
 augustus. ut aut sponsu su-
 u basilla recipet. aut gladio
 interiret: eugema vero aut
 sacrificaret diuims numin-
 bus. aut crudelit interiret.
 Et dedit lege ut quicuz
 xpianis sacrificas pdolis no-
 lisset ilico puniretur: et qui-
 nuz xpianu penes se abscon-
 det interficere. Quid plu-
 ra. Conuolentur basilla. ut
 sponsu recipiat. At illa
 exclamas ait. Regu regum
 sponsu habeo: qui e xpianu fi-
 lius dei. Et du hoc aglutile:

per multos dies diuersis p-
 suasioibus fatigatur. Hinc
 matrone alie atqz alie. hinc
 virgines inde a fines. et pe-
 nni: hinc etia uetule quibus
 mos e licentius psuadere qd
 cupiut. Quid multae. Om-
 bus fortit. ~~obstipit~~ et sue
 consticie immobilitate ostedit.
 Sed qm de genere regio erit
 et publice audiri non poteat:
 intra domu sua p. uirginitate
 qua m xpo habuit gladio tris-
 uer beata e. Ilco ptus et ia
 cinctus tenti sut. et trahit
 ad templu iouis: et iubetur
 immolare. Sed oratione illis
 facietibus. simulachru iouis.
 ad quod ducebatur immolae.
 cecidit ad pedes eoz: et ita
 comitutu est ut ubi fuerit
 no pareret. Prefectus aute
 non uirtute diuina sed magi-
 cas artibus hoc impuiss fac-
 tu: iubet eos pferre diuersa
 supplicia. At illi pseueratos
 m noie dm: et ipsi pter de-
 collatur. Tunc mceus urbis
 pfectus iussit coprehedi bea-
 ta eugema et ad se adduci:
 et cepit de magicis artibus
 ab ea flagitare sermone.
 At illa constat aperiens os
 suu dixit. Doliteor tibi qd
 ars nra uellemenior magis
 e. Na magister ne habet
 prem sine matre: et matre
 absqz pre. Demqz sic eu genuit
 pater: ut omno femina nes-
 ciret: sic eu genuit mat. ut

omino masculinū non nosset.
Et hic ipse habet uxorem virgi-
nē: que illi cotidie filios creat
innumereabiles et filias.
Carnē suā eius carnī cōiun-
git: oscula eius circa eū sine
intermissione sociat. In a-
more suo mulierē omnino per-
diuit: et tanta integritate
subsistit. ut omnis virgini-
tas et omnis castitas atq; ois
integritas ex eorū cōiugio de-
ructur. Audiens hec mce-
cus obstupuit: et ne ad im-
patorē pertingeret qd' eā libet
audiret. iussit eā duci ad tē-
plū dyane. Et ita spiculator
imminens. dixit ei. Redi-
me vitā tuā: et patrimoniu
tuū. Sacrifica dee dyane.
Tūc beata eugenia expandēs
manus suas ad celū cepit
orare ac dicere. Dñe deus
meus qui cordis mei archa-
na cognoscas. qui virginita-
tē meā sincerā in tuo amore
seruasti. qui me filio tuo dño
ihū xpō sociare dignatus es.
qui spm scm tuū in me reg-
nāre fecisti. adesto nūc in
confessione nois tuis: ut
confidatur omnes qui adorant
hoc ydolū. et qui gloriantur
in simulachris suis. Et hec
cū dixisset. factus ē tremo-
tus magnus in eodē loco.
et ita ipsius templi funda-
mēta dmersa sunt cū ydo-
lis. ut chaos magnū fieret:

et amplius non cōparuit nisi
sola qm que erat ante ianuā
templi. ubi astatat sancta
eugenia. Hec gesta sunt in
insula lychadonia corā omnibus
qui sequebatur agonē euge-
nie. Fit conuulsus ppli cō-
magi varia acclamatio. Alij
dicūt innocētē. alij magā.
Quārantur hec pfecto: et
pfectus impator. Tūc iustus
gabenus impator saxū magis
ad eā ligari iussit: et in flu-
uiū p̄cipitai. Cūq; p̄cipitata
fussit beata eugenia. adue-
mens angelus dñi soluit eā.
et super saxū sedare fecit:
atq; ita super fluuiū ferebat:
q̄ nauicula p̄staret. Omnes
autē xp̄iam gaudebat. et mag-
nificabat deum excelsū. ce-
dentes atq; dicentes. hūc. eē sal-
uatore cū eugenia in fluuiū ty-
beris ne absorberetur. qui fuit
cū petro ap̄lo in mari ne mer-
geretur. Inde autē sublata.
in thermarū seuerianarū for-
nacibus mittitur: que sic sta-
tim extincte sunt. ut calor
thermarū tanq; glacies re-
frigeret: et quā ligna in-
cendiarū ad nichilū deuem-
ret. Sic demq; fecerūt cha-
os: ut ulterius exhiberi non
possent. Post hec mittitur
iterū in custodia tenebrosam:
et per decē dies iubetur nullū
alium sumē accipere. et lumē

ventus non videte. **I**bi autē
 tristis cotidie habūdabat sp̄le
 don: ut dū ingrederetur beata
 eugema q̄ lumē aliqd̄ radia
 ret. **A**paruit autē
 illi saluator: de dno manu
 accipiens panē muci coloris.
 et mimese suavitatis et gr̄e
 hoc ab eo uerba audiunt. **E**u
 gema: accipe cibū de manu
 mea. **E**go em̄ tecū sum salua
 tor tuus: quē tota mētis in
 tenacōe dilexisti et diligis.
Eodē die te in paradiso scōrū
 meorū suscipiam: quo ego
 de celo descendi ad terras.
Et hoc dicens abscēssit. **I**po
 autē die natalis dñi n̄r̄ ih̄u
 xp̄i. missus ē sp̄culator:
 qui illā in custodia posita
 prateret. **T**ūc sublātū est
 corpus eius ab affimbis eius
 xp̄ians: et positū ē non lō
 ge ab urbe roma. via latina
 in pdio eius pp̄rio: ubi mul
 torū illa sepeliēnt membra.
Claudia autē mat̄ eius. cū
 ad eius sepulchrū fleret. su
 bito apparuit ei beata eugema
 filia sua vigilati in medio
 noctis silencio. auro fexta cy
 clade induta. cū multo vir
 ginū plo: et dixit ei. **G**au
 de et letare mat̄ mea. q̄ in
 trodixit me xp̄us in exulta
 tionē scōrū. et prēm meū
 in patriarcharum numero
 collocauit. **E**cce die dñica ue
 met: et suscipiet te cū gau

dio cū gaudio sempiterno.
Manda ergo filius tuus fratri
 bus meis signaculū crucis: ut
 mereantur n̄r̄i eē p̄cipēs.
Et ecce loquēte ea facta ē clai
 tas mimesa. quā oculi sufferre
 nō poterat: et angeli t̄p̄entes
 p̄p̄lū dicebat deo menarū
 bilibus uocibus. **D**ie autem
 dñico mysterijs celebratis: in
 oracōe posita beatissima clau
 dia mater sancte eugeme e
 misit sp̄m. **I**n qua hora au
 diti sūt angeli p̄p̄nū dicētes
 deo. atq̄ cūctos in aere ita
 dicētes. **C**onfitebuntur celi in
 tabilia tua dñe: et ueritate
 tuā in eccl̄a sanctorū. **A**cta
 sūt autē ista temporibus au
 leciam et galienū imperatorū
 in urbe roma: regnate dñō
 n̄r̄o ih̄u xp̄o. qui ē mirabi
 lis in factis suis. **F**uitū ē
 marturū sancte eugeme die
 octauo kalendariū ianuariā
 rū: ip̄o adiuuante qui uiuit
 et regnat per oīa secula scō
 rū. Amen. **M**iracula ste
 phani p̄thom̄is xp̄i.

Hic no dñice incar
 nationis ducesio
 quadagesimo ter
 cio. postq̄ dyocle
 rianus sibi q̄ col
 lega maximianus. impiali dig
 nitate deposita. p̄ p̄secucōe
 in xp̄i nomē facta. impyssi
 mā uitā digno mortis exilio
 pessundati enā deposuerunt.

maxentius et carne et moribus maximam filius. romanum nullasit imperium. ex decreto senatus. Eodem itaque tempore in aquitania et britania partibus cepit se rex regie exercere constantinus et helena constantii filius. licet paganus tamen pietatis actibus nec non totius honestatis informatus: sicut decet et apparet in rebus. Maxentius vero e contra in omnibus fediore patre fedissimo. libidinis nota primis, viciorum malicia deturpauit imperium. quod est in principibus principissimum. Unde principes romanam cum plebis scato iustissime contra illum irritati: sine commotionis ceperunt habere principem constantium. in supradictis tetrarum plagis regnarem. Hac necessitate comita cepit tendere: ut rem publicam eripet a tyranni principis. In terram matris helena filii persequerebatur vestigia: quod pugnaturus erat valde sollicita. Sicque sequendo filium puenit uestoniam. Hec est metropolis in confinio motu sita est vixensium. Que a primatibus loca utpote mater regis suscepta honorifice: post multa habita cum eis necessaria colloquia. cepit ab eisdem inquirere cuiusmodi et qualis esset locus tutus religione. Qui

bus respondentibus. ad ritum romanarum ceremoniarum multorum deorum protectione: persecuta est. ac si non curado. an ibi essent aliqui cultores fidei christiane. Erat autem deo deuotissima: et occulte christianissima. Cuius ab astantibus didicisset ibi aliquos. ad hoc usque interfecta ad brau de christianis maxime: quod sub optentu munde punitis situ videri. puenit ubi locum manebat christianam. Tunc nacta oportuna occasione episcopo alloquendi: manifestauit se illi verbis et maxime lacrimis christianam. Quo viso episcopus. verbis diuinis amplificauit lacrimarum illius sacrificium: cuiusque ardenti lucerne adiecit pietatis oleum. Enuero tunc tempore hylarius antistabatur cesaropole. Que est scissimum videtur. beata helena exorabat rogare sanctum stephanum ut interueniret apud dominum pro sua salute et regnum in manu filii prosperitate: et si per eius orationem fieret filio victoria deturpatione non solum in edificijs loci illius sed etiam ubique locorum etiam adiciens illi se ad posse questurum. et mittere ex suis sequitur. Didicent autem a plibato episcopo in honore sancti stephani loci basilicam: nec esse ibi suarum reliquiarum aliquam partem. Tade deposita construende anime pecunia distegit: episcopi conuatio et dei benedictione munita.

Anterea constantino impatori
 sollicito de conflictu maxentij
 scilicet pugnatur. affectus em
 ia uera philosophia nulla
 eius erit in dyb confidetur. ut
 enastica refert historia appa
 ruit dñs per visum: eius dix
 it ostendens signū crucis.
 Hoc erit signū tue victorie
 et salutis. Qua visioe cofir
 matus congressus ē iuxta ponte
 muluū. De adytoio: et poti
 us ē victoria celesti iudicio:
 in flūie necato maxentio.
 Itaq; in nictis dei pcedete gñ.
 constantino cessit toq;us im
 perij monarchia. Beata ve
 ro helena apozre fidei adyt
 ciuitate ihpm adorae i loco
 sollicita: ubi erunt piosa
 dñi uestigia. Tūc utiq; tem
 pestatis macharius erit p
 sul iherosolimitane sedis:
 vir per omnia beatus noie
 uolūate et ope. Igitur pru
 dentissima helena i om̄ plu
 decia post oblatā uisitacionē
 scōru et loci. implozauit cle
 mēciā ep̄i. si eēt apud se a
 lique p̄thomartius stepham
 reliquie ut dignaretur sibi
 aliquid earū concedere: non
 m̄memor eozū que p̄miserat
 uesōnā deo et scō stephano.
 Cuius supplicatōibus clemēt
 ānuēs patriarcha macharius:
 optulit cū dalmatica partē
 sanguis stepham p̄thomarti
 tis. Factaq; ibi questione cru

as dñice. et cū clamis muete.
 disposuit reuerēt de hys ut
 legitur in hystorijs: suffulto
 in loco machary defuncti. ep̄o
 noie quiriaco. Sicq; repeda
 uit roma quācius. ibi em̄
 tūc tepozū se agebat in step
 tas filius suus constantinus
 mittens inde scō hylario ue
 sonciū preciosissimū qd̄ sc̄ai
 detulēat pignus reliquiarū.
 Insiper p̄pat rome classē:
 quē deducit per mare euasit
 arelatū. Inde emetito rodani
 flūis ascensū. ingressa aruim
 puenit ad aquā cui nomē est
 danubius: her ē et decurrens
 iuxta p̄bē uesōnciū. In qua
 paululū ab aruī emersa cū
 ascendēdo laboraret ē dissoluta
 cōpagibus. ignotū qua occasi
 one et casu: sicq; onus nauis
 in flūis quēgetem nō cōparuit
 mersū. Erat ei onusta ma
 more et ere et diuersi generis
 materie: que erit necessaria
 cōstruēde ecclē. Sed et beata
 helena ad hoc repandū longū
 nō habuit longū nō uiter
 minū. Statim utiq; in dñō q
 euit sine beato. Unde qualis
 misit uesōnciū p̄thomartius
 stepham p̄tapatim reliquiarū
 thesaurū. et de bona eius vo
 lūate in loci illius restaura
 one. q̄ q̄tū fuit cōpetens in
 p̄uacatū diximus: hūc q̄ad
 modū brachū eiusdē p̄tho
 martius sit deductū ad hūc
 locū p̄palemus.

Detexto igitur multorum
dierum curricula anno
domini incarnationis tre-
centesimo sexagesimo quarto.
regni vero honorii septimo.
facta est beati pthomartiris
stephani corporis reuolucio.
Ignotum vero erat omnibus quo
locorum tempore martiri fue-
rit ~~reconditus~~ reconditus.
ut testatur scriptus de mu-
tatione illius libellus. Quo au-
dito imperator honorius ga-
uissus est maxime quod erat
christianissimus. mandauitque
quam cunctis iohannem pape. is
enim ea tempestate patriarcha
batur iherosolimis. ut sibi
transmitteret partem preciosissi-
mi thesauri a se repleti. uide-
licet de corpore pthomartiris
stephani. Cui deuote complens
imperatoria iussione. misit ei
brachium sancti stephani secum
dum christiana merito ueneranda
religione. Ille uero accipiens
deuotissime munus tam opta-
bile detulit illud roma. id por-
tans uoti ut in honore domini
et eiusdem martiris deuotioe
constitueret etiam. sed non com-
pleuit ope quod conceperat vo-
luntate. Statim uero exiit
homo et regressus uia carnis
ex more. Cuius cum suscepisset
imperium nepos illius minor
theodosius. sicut fuit impe-
rii. sic cepit esse bone uoluntatis
sui antecessoris et heres. Cuius

id satagaret ut uoluntati opus
manuaret. ostensum est ei per
sonam beati stephani brachium
quod penes se erat reconditum.
ut transmitteret uel sonam in ec-
clesiam eiusdem martiris. quam olim
in eadem urbe amplificauerunt do-
mus et beneficis regina mater
constantin helena. indeque fore
ecclesie gallie futuram per mitem-
tum pthomartiris protectionem a
pud domini assiduam. Cui uis-
sione compunctus imperator et
contristatus. ~~tamē noluit~~ ta-
mē noluit repugnare diuini
iussione. cum a deo deuo-
tissimus. fecit quod ei mandatum
fuit diuinitus. Ea utique tempe-
state relictus presul erat in
ciuitate. Contigit uero per
idem dum herere gerebatur. an-
te legati theodosii cum reliquis
puerent ad urbem. decem gal-
lie episcopi reuolucioe diuina sus-
se comortos. ad urbem perire
conato itinere. ut sancti reli-
quarum possent participare. Cui
ut eis iussu fuerat uenietos in
sopolim. causa sua aduenus u-
nusquisque nesciente alio iudice
uit uobis episcopo. Horum omnium cum
una fuit confessio. maxima
fuit in presule admiratio. co-
actisque in grege retulit unuer-
saliter quod ab eis didicerat singu-
lariter. Quatenus in commune eis
tunc fuit leticia. potest argu-
mentum bonorum intelligentia.
quod adeo se senserunt communitate
dei uoluntate et prudentia. Ter-
cio nonas augusti die saluet

releuatur
dum pthom
prece imp
sopolim nu
dum ex reg
dispositio
non potest
sicut su uic
per legatos
delle. Ent
pugna. et a
precepto m
cu episcopi et
ppl. qua so
tas reliqu
dum aliquid
de uisitate d
pudbat cler
dum dicitur
laudabat
tas. pcludo
uolucioe hanc se
dubitas. Cui
pacti dno ti
pular. nullus
de lingua. Ar
tas cum erit qua
mpas. de quib
in rensu m
dum postq ded
maue nor tam
dum. epi qui a
dum. mit se qu
ppl. de brach
n habet. Uide
uolucio ossa bra
m. sed q aduen
dum. pter uis
ppl. m. Tur

quo celebratur reuelacio eius
 de beati pthomarturis stepha
 ni: pter impatorij uenietes
 chrisopolim nunciauerunt gal
 le patrie ex regis pcepto. q
 ille dispositioj tantu reliqui
 aru non poteat mte. ut illa
 faceret su vice scudu qd ex
 eis per legatos cognosceret
 sua uelle. Erat em regi con
 sanguinea: et ad deuotione
 sua princeps in eade pria.
 Per ai epib et clero deuotissi
 moq iplo. qua sollapmt fuit
 obuia fas reliquis: no e facile
 ut dicat aliquis. **I**etabatur
 epi de uisitaco dmi et stepha
 ni: gaudebat clerus: q eius
 adent destinatus a deo patro
 nus. **P**laudebat omis serus
 et etas: psoluedo deo in come
 moraco beati stephani lau
 des debitas. **Q**uata et qualia
 in pnaicu dms tuc fecerit
 miracula: nullius ualat enar
 re lingua. **A**rridebat ei sa
 ntas cui erit qualiscunq in
 firmitas: de quibus tamen v
 nu hic censumus miserdu.
Eatur postq deducte fuerit
 relique nec tamen adhuc re
 condite: epi qui aduenerat
 reperit mt se querere. quali
 t possit de brachio sn stepha
 ni habere. **V**idebatur em eis
 horribile ossa brachij cossi in
 gere: sed q adent dei reue
 laco. pteru visu e uenabili
 t possibile. **T**uc fas celdoni

us archimandrita. accipiens
 forcipes quas fabri vulgo uo
 cant tenacias a tenedi officio:
 cepit ex hys suma unu os bra
 chij moedat sumgere. **S**ic
 em consueant se posse par
 cus et aucus fringere: ut
 factis pculis epi ualeat pti
 cipare. **S**trmgens uero os ar
 chiepib. defluxit ex eo sanguis
 recentissimus: tam large ut
 diceret ibi ad ee beatu stephanu
 uiuete in carne. **Q**uo uiso
 qui aderant pculi nouitate
 miraculi in semet cordetenus
 conersi. ex ardore spib lacri
 maru optulerit holocaustu
 ad posse reddetes deo gracias:
 siq no solu epi uerit etia fi
 deles qua plurim sit. sanguie
 ptiipati. **R**epedantibusq ad
 pna plebs sue cuiusq ecclie oc
 curabat: qua deuotissime gau
 detes de beati stephani sanguie.
 et per xpm in ppetuu a deo co
 rressa benedictione. **G**alla uero
 patricia vna cu psula celdo
 mo. ossa brachij pthomris ac
 cipiedo. manus condiderit
 sub basilica qd erit i basilica
 su nois pntipali. minus uo
 opipate herms et auro adm
 star huape manus ope facto.
 ut in diebus oportunis ab epo
 accipetur: et plebs ab eodem
 per xpm cruas signaculo mu
 nietur. **R**isecit ei supradic
 tus impator theodosius cum
 beati stephani brachio aliatu
 reliquiaru maxima munimta:

videlicet beate marie pectus.
et eius capillorum aliquid. in
gula; dicitur. nec non sicut
martiri corpa epph. anij
et ysidori. Quos cum mag-
na reuerentia et honore con-
uerti sicut confagati sunt in
ecclia beati stephani: videlicet
eo loci ubi fons aque viue ab
vis terre meatibus euascent.
Postquam vero beatus stephanus
cepit in hac uita patitur:
non est possibile aliam referre
uolenti. quia per eum dominus hic mi-
racula dignetur operari. Sed
labete temporum inuapedit me.
alia sunt in psecutione deie sub-
ducta homini memorie. quedam
litteris tradita cum ipsa ecclia ig-
ne consumpta: multisque alijs
modis per corruptione reli-
gionis pmanata. Sed tamen
aliqua pars horum licet mini-
ma et litteris et relatu fidelium
nobis cognita. et etas huius
na hic loci defluens cecidit
het ususque suo et solo. et tunc
mittit suis posteris retula-
da narratio: de quibus uole-
ti sunt. et inuenire facile:

Memoriam fecit mirabi-
lium suorum misericors
et misericors dominus. in
reliquis beati stephani ptho
martiris. quas in iherosoli-
me confimo diu latentes. pba-
bili prius reuelacione glorifica-
uit. deinde per orbe terrarum
plenasque etas cum hys copio-
sa largitate sublimauit: ut

inuenta miris integritas par-
ticulati minutis. vniuersa
te confessione plebis ppiante
illu ubiq; veneratis coaduna-
ret in spso. Et hys reliquis
civitas uisanti. inuicibilis
diues. que olim romanorum
principu sedes pmanalis.
uiribus et armis pollebat.
nunc in brachio beati stephani
potentior: lapsis prebens
uena. egyptatibus signorum
efficacia. hostia tabiem dra-
boli triumpho xpi eliminat.
Nec minus si stephanus liber
et ereptus de carcere nexu
corporis. pabus suis apud
deum miracula facit: qui in-
ictus lapidatu faciebat pdi-
gia et signa magna in pbo.
Ineffabilis pietas omnipotentis
domini seruis suis hanc merce-
dis vicissitudinem pposuit:
ut qui in terra uolentes mei-
tis suis erigentibus magna
faciebat. ipi post mortem
carnis malorum faceret. unde
fides ppiante religionis uolue-
accipet eos ueraciter uiuere
in celis. per quorum mortua
corpa uiuuda uirtus signorum
patescit in terris. Unde et
infantis beati stephani mi-
raculorum beneficis. una rem
memorable narrare oportum
durimus: que infra magni-
tudis sue spaciositate. reliquo-
rum signorum continere uidetur
ueritate. Tempe pthead archi-

epi. surrexerunt quidam de syn-
 agoga dyaboli. insidiatos bra-
 chio stephani. qd' i' ecclia vespou-
 tiensi ut superius meozati e.
 auro et gemis patu. populu
 suffragi querete. a periculis
 instatibz defendebat. Bene-
 igitur brachiu beati stephani
 auro includitur: merito archa
 testameti architecta ex omi pte
 auro a fidelibz xpi gemis
 adornatur: in qua vna au-
 rea habens mana ad monu-
 metu benivolentie dei serua-
 tur. Vere archa testameti
 stephanus erat. iudeis seu
 enabus pferbat: cuius sa-
 pientie et spu nemo resiste-
 poterat. Vna aurea habens
 mana cor stephani plenu
 mūdiga et karitate diuina.
 exemplo dñi saluatoris. pfe-
 ctiores suos scissimis pce-
 bus reficere ne perirent.
 Latebat brachiu stephani in
 auro thesaurus in thesauro:
 thesaurus desiderabilis et
 indeficiens in transitorio the-
 sauro occultabatur. Metal-
 lu primum et primum primo
 martiri congruebat: ut sub
 rubeus color auri. roseu au-
 ore martiris representaret.
 Videtes aute her quida fi-
 res et latrones dissecabantur
 cordibus suis: et stridebat
 dentibus cupiditatis in aurū.
 Quada vero nocte dñi custo-
 des plus solito vagi. aditum

ecclie negliget' obseruarent.
 ingressi fures brachiu san cor-
 rumpunt. exentes aurū totū e-
 ruit. brachiu nudū sancti
 martiris in flumē qd' vocat'
 dubius piciit. magis tanti
 sacrilegij furore q' auri pon-
 dere grauati reredit: non
 minor uesama obligati qui
 stephanū uerbāt quiescētē.
 q' illi qui oū lapidabat iue-
 te. **Vergite latrones. aurū**
subducite nobis. brachiu con-
tempnite stephani: nichil est
comune uobis et illi. Que
ē conuicio xpi ad beual? Aut
que societas luci ad tenebras?
Exo tenore impuniti abite:
qd' amore auri ptulistis bra-
chio stephani: qd' abhorruis-
tis rictoru martiru decore
pt' auri fulgore. Diligebat
uobis stephanus pt' aurū.
possessor pt' possessionē:
dñs pt' seruu. margarita
pt' sterquilimū. Species de-
cepit uos: et auaritia subuer-
tit cor vrm. Ite continetes au-
res vras: ne audiatis fama
miraculi sequete. Assimilate
uos prioribus aduersarijs
stephani: q' sili more bicha-
mm ut illi. Eiecistis stepha-
nū ex ciuitate. depollastis
eū tegime auri. quo a fidei-
bis fuerat indutus: collisistis
eū ad lapides flumis. in-
mersistis eū acerbis arene.

et p̄ tantis contumelijs insultantes ei recedebatis. **N**unc vero locus ē apud virtutis grām immensam: quā deus q̄ est mirabilis in sc̄is suis. martirē suū dignatus ē glorificāre. **I**nerto brachio in fluvium. **I**lico diuidebatur continua q̄titas defluētis aque: et cumulus vndarū in liquidos partes erectus. spaciū terminauit in medio. ubi brachium sc̄m sicut sinu aquosi fundi blande receptū collocabatur. **N**ec defuit lucida martirū lux diuina: s̄ in modū candele ardētis lumē appositu apparuit. qd̄ nullis autē spiritibus flatibus extingui valebat. **E**cce verus israhelita in quo dolus nō erit. in medijs agēs sicā stagione cū diuino lumine optinuit. uelut olim plūs dei māe rubrū siccis uestigijs p̄t̄nsunt. cū nubes lucida per diē. et colūpna ignis p̄ noctē m̄strauit. **O** ammā rādā potentia dei in antiquo populo. o p̄dicandā ipsius gloriā in stephano: cuius meritis natura mutata flectitur ad obediēciā. **C**reatura lege suā p̄t̄ creatoris famulū deseruit: brachiū sc̄m aqua circūflues nō humectauit. **F**rigiditas vndosa calori ignis nulla contumētate mōstrauit. **S**plendore sc̄i lucis nō obscurauit nebulosus impetus fluminis:

ut miles p̄i insolito et memorabili beneficio remuneratus. post celū p̄ma exaltaretur in terra. **N**on erit in congruū. in latronū p̄secutiones beato stephano. **P**roterit aperiri secreta fluminis: in lapidacium manus apertū sc̄i cell. **D**ic iterū beate stephane. **E**cce video fluctus apertos. et ih̄m stantē a dextis virtutis dei ne cōmouear: q̄ eripiat me de luto ne m̄figur. et liberet me ab hys qui oderūt me et de p̄fundis aquarum. **N**on ē licuit denudō stephanū p̄fundi aqua: quē p̄fudit in acerbos lapides sacri sanguis vnda. **Q**uia lotus ē nō indiget ut lauet: s̄ ē mundus totus. **Q**ui semel lauit stola suam et candida fecit in sanguine agm: nō valet ulterius vlla illucie cōtamari. **D**ū igitur tale obsequiū reliquie sancti martiris diuinitus haberent. piscatores sup̄uenērūt: et in detes brachium sc̄m in aquas cū lucis claritate in sicut postūmimo stupore quati in ripa consererūt. et de causa ignota valde mirabatur: ignorantes quid sibi tam māifestū p̄dignū uellet. **F**elices piscatores: felix venacio v̄ra. **N**on māifestū laxastis illa nocte v̄ra in captiuā: qui talem meruit arcūmge p̄dam. **P**reda sc̄a. preda gloriofissi ma m̄lata ē a vobis. dulciore

comibus et echimis atq; auctis
 pisabus maris: hinc p̄cio
 stor omnibus diuicijs terrenis.
 que int̄ primicias martirū
 triumphat in celis. **S**edete au-
 todientes v̄m̄ d̄m̄: annūci-
 ate populo miraculū. m̄dica-
 te voce v̄na qd̄ non tacent
 muta clemēt̄: ut non desit
 stephano ab om̄i creatura.
Scribatur hec in generacioe
 altea: et populus qui creabit̄
 laudabit d̄m̄. **I**nterua quos
 facta ē in eccl̄a beati ste-
 phani de brachio ipsius. **Q**uo
 non m̄ueto: a suribq; subla-
 tū ē per totā ciuitate sine
 mora vulgūtū ē. **V**nde mar-
 mus oriebatur tumultus po-
 puli lamētatis et dicētis. m̄-
 cil sibi restat p̄t̄ mortem.
 cū vitā suā in brachio patris
 sui stephani pdidissent.
Quē tumultū piscatores p̄-
 dicti audientes: ut intellere-
 rit qd̄ acciderit. m̄strabat
 ip̄s locū in fluuio ubi brachi-
 um s̄m̄ cū linē int̄ aquas
 in sicco erat positū. **O**m̄es
 simul vidētes m̄dubitatū si
 de huius miraculi postis re-
 liquerūt. **V**idebat om̄es
 qui erāt ī concilio uesontien-
 si brachiū stephani: et intue-
 batur illud tam̄ vultū ange-
 li stantis int̄ aquas. **N**ox
 p̄muersus ḡerus cū ip̄lo. or-
 bam suburbam et om̄es qui
 erant in circuitu cōuenerūt

cū letanijs et p̄m̄is: et in
 maxima auiditate sumētes
 brachiū beati stephani. m̄-
 eccl̄am ipsius vnde sublatū ē
 cū gaudio menarrabili repor-
 tabat. **I**umē vero qd̄ in aqua
 an̄ sacras reliquias videbat̄:
 sublat̄is illis ulterius nō cō-
 paruit. **P**arū minus gau-
 diū erat populus de redēte
 brachio: q̄ si integrū stepha-
 nū redēte de celo cor̄p̄dit
 videret in terra. **N**emo que-
 rebat̄ de s̄i brachij p̄dicioe:
 q̄ cōmune gaudū erāt om̄i-
 bus de eius m̄uēcione. **R**ep-
 ta salus aboleuit p̄teritū dolo-
 rē: m̄uentū lucrum vicerat
 ancedēs dāpnū: q̄stata m̄a
 mitigauit. m̄grata flagella.
Sic p̄iarcha ioseph distric-
 tus atq; venditus postq; ag-
 m̄t̄ et iūctus ē: gaudium
 ip̄lo suo faciebat. **S**ic t̄ ewā-
 gelio dragma p̄dita et m̄leta
 vicinas mulieres q̄tulari do-
 cebat: sic ovis que perierat
 in humeris reportata. gau-
 diū magnū cōlocatis amicis
 attulēat. **Q**uē beate martir-
 nos famulos tuos ī p̄cis p̄-
 ditos. et errātes ac deceptos
 ab hoste maligno defende: ex-
 tende brachiū tuū. et libe-
 rāas n̄as ne pereamus. **A**f-
 flicti p̄ p̄cis iuris d̄n̄e sc̄ss̄i
 me stephane. lacrimabiliter
 oramus per sacros lapides
 sanguine tuo pictos. per celos

tibi apertos. per ih̄m stante
et te adiuuante. per sc̄ssimā
orationē quā effudisti p̄ m̄m
q̄s p̄ ~~m̄m̄as~~ per sanctū bra
chium tuū a deo nobis reddi
tū. ut possis gēmbus inter
cedas p̄ nobis famulis tuis.
sicut intercedebas p̄ iudeis
dicens. Dñe ne statuas illis
hoc peccatū q̄ nesciūt quid
faciunt. Ignoramus quid agē
debeamus. s̄ tu martir m̄uc
tissime martir p̄ssime. tes
tis xp̄i ydonee. interpretis di
uine legis. signifer eter̄ni re
gis. r̄p̄dix martiry. flos ver
naculi. messis primitiua. in
atamētū fidei. ardor caritatis.
patientie p̄p̄n̄lū. dignae p̄
nobis peccatoibus intercede
ad d̄m̄. ut sancti brachy tu
miraculo. a tr̄m̄nū n̄d̄rū
torpore excitati. in bonis o
p̄ribus vigilemus. et post
terminū huius vite obdor
mamus teū in pace. adiuua
te d̄nō n̄rō ih̄u xp̄o. qui cum
p̄rē et sp̄u sc̄o uiuit et regnat
deus in sc̄la sc̄lorū Amen.

Hud
miraculū beati stepha
m̄ narrāe ad cōmēdandam
boni op̄is p̄seueranciā oportu
nū videtur. Erat quidam
vir in p̄uincia cartaulangrū.
qui solebat frequēter superc̄eres
p̄tes burgundie causa picis.
vnde vasa vinaria ab ip̄an
tur. Is ai sepe hospicio rec̄a
petur in ciuitate uosontiensī.

semper etiam beati stephani
ai oblationibus suis visitabat.
Quodā tempore dum iterum
eodē tempore positus sero uenisset
ad hospiciū. tūq̄ socij itineis
p̄p̄ accēlētādā uia dicerent se
in ip̄a nocte exiuros. cepit
ip̄are candelā quā beati mar
tiris etiā more solito ob deuoc
ionē exhiberet. Cui dū hospites
illius diceret non eē sibi opus
i nocte ascendere ad etiā. et si
illi cōmendāe uellet. cande
lā ip̄e eā mane facto ad sc̄m
stephanū deportaret. non ad
quieuit illi. sed surgens in noc
te ascendit in montē. et per
ueniens ad etiā ceremonias
p̄soluebat. et patibana
beati martiris efflagitans.
securus recedebat. Verbo re
ro c̄p̄sopolitana super quē
dā montē posita ē. vndiq̄
rupibus acutis per naturam
mamta. quā c̄cūfluens ex
omni p̄te quoddā flumē qd̄
uocatur dubius. tutum et ame
nū locū incolis p̄stabat. Cū
q̄ tota urbs stopulosa satis
circūstū habbat. ex vno tamē
latere per altissimū p̄cipitiū
patescit riuus. ita ut neq̄
aditū neq̄ exitū ullis in terra
vinctibus nisi volatilibus
aut serpentibus adhibeat.
iuxta quā rupem in inferio
ribus plamae uia publica
dirigitur. Comitēs at̄ huius
religiosi viri simul de nocte
surgentes. ad eandē uulgatē

puenerit
reperit cla
noie. ut i
Quo
miferius
repond
ad eos uenit
tenebrosa
usq̄ ad n
clare uidebu
dū puert
se per plan
nos. ai ip̄i p
ferus. et ille
distaret ab e
dū diuina sub
m̄. medios
ponebatur.
vnde tam
et qualis d
us uenire pot
se n̄rē. et
tatis habere
capillos aliq
p̄p̄. p̄p̄i
habe. Anu
deus et beat
p̄no gr̄as ag
p̄p̄. p̄p̄.
p̄p̄. d̄n̄s.
p̄p̄. sc̄m dan
p̄p̄. m̄lacu leon
us illos n̄p̄p̄.
p̄p̄. h̄ic v̄p̄i tel
p̄p̄. stephanū
p̄p̄. n̄is su
p̄p̄. dignati
p̄p̄. honor et g
p̄p̄. Amen

via puenent: et nō mucto
 eo ceperit clamae et vocae
 illū noie. ut ubi eēt scire po
 tuisset. Quos dū ille i sumā
 rube inferius clamaes au
 dnet: reppondebāt p̄tinus
 se ad eos p̄uenire velle. Et cū
 nox tenebrosa eēt: p̄abili
 eripre usq; ad motus p̄cipi
 ū clare videbāt valde formi
 dandū puenit. Et dū p̄ta
 ret se per planū mcedere ad
 socios. cū ip̄i p̄e rube fuisse
 inferius. et ille in saltu lon
 ge distaret ab eis superius:
 subito diuina subuectioe in pla
 nū m̄t medios socios. illesus
 deponebatur. Illi vero m̄ta
 tes vnde tam repente ven
 ret. et qualit̄ desursum vi
 uis venire potuisset. r̄pon
 dit se negare. et nichil diffi
 cultatis habere: nisi qd̄ se q̄
 per capillos aliquidū suspensus
 fuisse. parū moleste dice
 bat habere. Sanus tamē et
 letus deo et beato martire ste
 phano gr̄as agens: iter in
 ceptū p̄git. Vere pius et
 misericors d̄ns. qui abacuc
 p̄phetā sc̄m danielē visitan
 tem in laui leonū. per capil
 los illesos t̄r̄portari fecit:
 ip̄e hūc virū religiosū visi
 tante stephanū ad laudē et
 gloria nois sui de faucibus
 mortis dignatus ē subtrahē:
 cui ē honor et gloria i sc̄la
 sanctorū Amen.

Et aliud beati p̄tho
 martiris miraculum.
 qd̄ nō minus placeat
 ad audiendū fidelū deuotioi.
 meoneq; condeū religiosita
 tis et fidei: qd̄ d̄ns ih̄s dig
 natus ē facere per meritū
 martiris. fuit igitur vir
 quidā lambertus noie nacioe
 lmgomicus. ex nobili ortus
 p̄sapia. sapia et virtutibus
 ad modū adornatus: q̄ lmgomice
 vrbis p̄positus i primis.
 postea diuina dispoſitōe q̄
 pontificali honore in ip̄a se
 de ē sublimatus. Qui cum
 adhuc megrate vrbis p̄positus
 eēt. ei quidā morbus super
 alterā manū m̄creuit. que
 vulgus sup̄ ossā ~~affole~~ con
 solet uocitare: vnde valde
 cepit egrotare. Et vtrūq; ei
 p̄te carne ingrūete os alte sup̄
 emnebat: totūq; corpus vis
 dolois epurebat. S; venerū
 dus vir. d̄m̄ p̄uidencie vul
 nus suū cōmittēs sanādū. ~~adire~~
 cū tanto dolore cōma cepit:
 ac bisontica vrbē t̄r̄sienb. et
 c̄ḡta domū p̄thom̄is ste
 pham. in ip̄o mote sitam
 iustitauit. Qui cū c̄r̄ptam
 ubi sc̄m sc̄i m̄ris brachium
 habebatur fuisse ingressus.
 tanq̄ mancus ex vna p̄te.
 ex alterā vero dolore alterius
 p̄ne debilitatus. oracione deo
 ac sc̄o martiri quā deuote
 fudit: deprecans regē regim
 xp̄m. q̄tinus sc̄o intercedete

pthomarture stephano mor-
bu ex quo intencu laborabat
sibi alleuaret. quo inceptu
iter pfcere posset. Erat qd
pe vix possibile tanto labore
egrotante. tam longu iter
pagere. Veru quid non of-
fert indubitata fides arden-
tibus? Vbi ei oratioe par-
ta surrexit. audita ibi missa.
brachio domini stephan per
hoc sperans habere salute se
signari expevit: acceptaq; li-
cencia abeundi. nil remissos
mah qd tam dure antea pas-
sus fuerat via aggredi cepit:
donec eo ubi suus seruens
cu cu equo exiebatur. viden-
cet an pas fores monasterij
puent. Cum igitur ex more
equu ascensurus: tegmina
manuu saluat iuuatros a ser-
uente sibi exigeret. seruens
vnu ei contulit: alteru vero
que ppter vnu dolois iam diu
non induerat renquit. atq;
dno suo reliquu. iuuantum
exigenti. aridens seruens
dixit. O vtrina veru eet:
qd vpi manu tam diu pas-
se tegmetu suu couemret.
Ad cuius voce dno suus tuc
demu sopitatis sue effectu
agnostens. manu sua qua
diligent intutus. ita cum
sanata muent: ac si nulle
lesions macula in ea vnaq;
ptulerit. Cepit ergo a actu
stantibus scapitaci: in qua
manuu videbatur prius illud

malu habet. Demq; tanto
gaudio tam repentina salute
repletus. vna cum socijs cepit
tam ubi prius orauerat con-
to itine repent: atq; ppo et
sco marturi que post deum
auctore sue salutis credebat
gns egi. Sicut denuo sco
brachio a quo sibi ignarati
salus fluxerat signatus: cu
omni pffertate ceptu iter p-
egit. Sane clemes ac ppius
deus. qui infirmos i platers
positos. umbra beati petri
obumbratos. ad laude sua sa-
nai pmisit: huc viru fidele
sco brachio in cofessioe sui nois
lapidibus contrito signatu.
ad augmetu sue glorie libe-
ri constituit: cu laus et m-
peru in scia Amen. **De his**
Deus ve **corpus ptho**
ritatis auctore. pmmo
ipam veritate dnm nem um
pim suphat. mploramus:
ut de corpis trislacioe beati p-
thomarturis sui stephan vera
nos dicere concedat. Ad tue
felicitatis cumulu o roma fac-
tu ee credimus: ut au deus
et regm monartina. et aplo-
ru pncipes. et totius eme
pncipale tribuit sede. tui
quoq; pimu marture saltm
post obtu legaret. Decebat
ei multuq; conuiciens ficut:
ut que tot piosdm marturu
arore purpurata eius. tatus
per tue impietatis mstros
vbiq; terraru sanguine fideas.

quos mi-
cipis
at pffioe
laud
mrem p-
gradus
Cui
mo vtiqam
qd olm
dicit. pte
mus du tubal
fferent. m dte
cu ea cor ma
mudi e vta.
Ad te mi
ad te aposto
de sancti mar
pfitur. Sed ali
quas penut
triflanone
videmus. I
acta sint. seq
Empibus
mpatois.
naqu qu
nopolis ap
mpator ha
dispenfate p
ut filia eius
que come n
mo morabat a
cepta fuit ve
que quide res
fua. et fami
tibus amias n
mufft meuz.
pccentes p filio
vna: totaq; no
triflabe co

primi quoque miris tibi ossa cus-
 todias. **R**ecipis ergo igitur ia-
 nua cum processione magnisq; in-
 vilacionibus laudibus stephanu
 martirem primu: que quoda
 crucis gladius ipius iugulas-
 ti sequaces. Quis non viderit
 illud mo vaticinu in te esse
 copletu. qd olim per ppheta
 dñs dixerat. ppter ea non time-
 binus du turbabit terra: et
 trasserent motes i cor mais.
 Tu es ei cor mais: in te toti-
 us mundi e vita. consiliu et
 sapia. Ad te motes trasseru-
 tur. ad te apostoli deducuntur.
 ad te sancti martires venire
 coguntur. Sed alij quide cu
 supbiao veniunt. stephanu
 vero traslacione cu iubilo
 fieri videmus. **H**ec at qua-
 lit acta sint. sequena ma-
 nifestant.

CEmpibus theodosij
 impatoris. cu apud by-
 zantiu que nuc con-
 stantinopolis appellatur.
 ipse impator habitaret. diu-
 na dispensate puidencia fac-
 tu e ut filia eius eudoria
 noie. que come in regis pa-
 latio morabat. a demomo
 concepta gñit vereretur.
 Que quide res et parentibz
 tristitia. et familie luctum.
 et auctis amicis immoderatu
 maussit merore. Tristabat
 a parentes p filia. famuli
 p dñg. tota q nobilitas im-
 patoris tristitia coparebatur.

Quid faceret. Tandem ducit
 ad apoloru limina ad scozu mo-
 nasteria: ad seruozi xpi suffra-
 gia. Sed cu ille malignus spūs
 qui ea torquebat. ipse quoq; g-
 nit torquebat. ia quide et quid
 disponderet. et a quo eia debet
 fateret. **U**t ergo. Ego quide
 ab ea nullatenus separari poteru:
 nisi michi pnti pfens fa ste-
 pham corpus pthomiris adsit.
Quo dicto siluit. Quibz au-
 ditis custodes puelle et peda-
 gogi q de salute g tulabudi.
 confesti ad impatore nuncios
 dirigit: q demois repponsa
 nunciaret. **R**epta igitur via
 recuperande sospitatis. g totius
 romam impator madavit.
 quatinus ad se filia eia constan-
 thnolim duceretur: ubi sa ste-
 pham corpus iacebat. **C**ites
 ergo redeuntes q legati: velo-
 cit ferit referit q madata.
Sed q natia callidi et sermo-
 ne n ligares habetur. et reppo-
 so dubij snt: nequa spūs ille
 no se ad stephanu. sed ad se po-
 cuis ut pemat stephanus oport-
 tere turbulet m habatur. alio
 qn se no exituru. qd ab ipis e-
 fla aplis petro videlicet et pau-
 lo sibi concessum clamitabat.
Unde factu e: ut cosilio bti
 pelagij urbis epi qui tuc tepus
 apostolice cathedre psidebat
 iteru ad impatore legati mit-
 teretur. **H**is augustus cogm-
 tis: mor constantinopolitanu
 epim omes nobiles et primates

ciuitatis quorum consilio et pru-
dentia res publica regeratur.
ad se accersiri iubet. Quibus
artustantibus ait. Non latet
dilectione vestram pres conser-
uati. quid meroris et sollicitudis
michi sit. cum mea pericula
tam atroa piculo videam sub-
iacere. Quod quidem ut ego per-
cipue cognouit. et uos ipsi in
multo acens condoluitis. Si
uest igitur modo nobis assistit
assensus. muemur consili-
um quo ab hoste valeat liberari.
Cum omnes et assensum et auxi-
lium leti totis uiribus pollice-
rent. impator omnem rem
suae erit ex ordine patefe-
cit. Nam demum igitur uos
intelligentes ad quid regis sen-
tencia tenderet. pterititur
batur quid super hac re respon-
dere debeat muemur nequeat.
Mox fama uolat totaque ci-
uitas hoc uno sermone comple-
tur. quod uidelicet impator
beati ptho martiris stephan
corpus auferre disponat.
Ingens oritur luctus. fit
concursum plorum domus re-
sonat ululatus. omnesque
platee mordmatis uocibus
reboant. Hic urbem pte-
ille libertatem ademptam.
aliquam tamen et auxilium sub-
latum clamat. Tandem pauci
quibus aliorum ingenij et sa-
pientiae intellectus erit. scie-
tes se pferri in tanta nequitate
uoluntati regis obuiare non

posse. quodam muemur tepame-
tum. quo tanto uulnere ciuita-
tis mederi valeant. Quod acta
grecorum astuta adentes in-
peritose. talibus enim affant
uerbis. Sciat gloriosissimus
omnis uirtute et dignitate p-
ditus impator semper augus-
tus. quod audito hoc uerbo tota
ciuitas scandalizata. immo
doloze. immoq; tristitia lan-
guet. Quod ei non doleat ta-
to se priuari patrono. Quod
eque ferat tanti uiris depa-
dione. Amica spes. ciuitem
egrotantium medicina. misero-
rum refugium in hoc uno mar-
tine erit. Hoc uno inter-
sore. apud superum iudias
clemencia. quod proprio singulis ad deo
donato totus hic plus uir-
batur. Diuus est roma reli-
quus martiri. ebra est ut
putamus sanguine scorum.
Quod est igitur quod ebra sitit.
Habet aplos. Ibi petrus
apolorum princeps. ibi paulus
genium doctor. Cuius non
sufficiunt. utique in facibus
e. Hys ligandi et soluendi
ptas in celo et in terra pta-
ta est. Put igitur uoluit quo
modo uoluit. et in quibus uo-
luit sua uirtute pte. Et
ipis quidem si uellent. facile
est regis filie conferre salute.
Sed quid multa. Quando
quidem censura regis detrauit.
idque animo sedet. ut martine

in hunc ap-
p-
omni-
u-
nobis
facit.
con-
littera-
pat-
p-
maxime
de sc-
quid-
et om-
contad-
uoluntati
m-
quatu-
sui corpu-
ne pen-
immode-
Pleuam
desolati-
sue pater-
noy-
a clamore
quietus et t-
existere. Qu-
p-
martium
p-
intencio-
cepit.
aplos for-
manus.
p-
negro-
Conemur
males: roadi-
et leuit

nrm hinc a portu faciat:
 saltim p̄ recompensacōe ut
 tanta omnium pturbacō pla
 ca valeat. unum quē dignum
 martire nobis a romans do
 nari faciat. **Placuit** augus
 to: statimq; roma beato pela
 gio pape litteras dixerit cō
 tinētes haec. **Pr**icūes audi
 ta legacōe pat̄ de demoms
 expulsioe: q̄ntū ad salutem
 pilelle maxime sūt gauisi.
Sed cū de scō corpe trāsferen
 do audirent q̄ mortuū reddi
 tu sūt: et omnino quidem si
 possent: contradiceret. **Sed**
 cū nre volūtatis intellere
 rūt instancā: humilē sup
 plicauit. quatinq; vice eius
 aliud sc̄m corpus adquire
 mus. ne penitus reb̄stali
 tristitia. immoderate absorbe
 retur. **Pl**euamē igitur
 tante desolacōis. rogamus
 cāritatē tue paternitatis lar
 giri nobis tale corpus. vnde
 plūs a clamore cesset: et no
 bis quietus et t̄quillq; pos
 sit existerē. **Quo** nūcio pau
 lipp̄ papi p̄teritus: ad
 quē marturūm petedū re
 gis sit. intencio. atterius
 cogitāe cepit. **T**imēbat eī:
 ne i aplos fortasse uellet m
 uere manus. **P**recepit er
 go cōducari consiliū: in quo
 super tāto negocio discepta
 retur. **C**ouēniūt ep̄i. assūt
 cardinales: coadunant̄ sa
 cerdotes et leuite. cū toto

senatu. **N**on minor sollicitu
 do romans minaret: q̄ su
 perius constantinopolitans
 affuisse memimq;. **R**ichil
 eī pt̄ aplos sese habere p̄ita
 bāt. qd̄ beato stephano posset
 equipari: tum q̄ ab ip̄is a
 plis ordinatq; fuerat. tum q̄
 primus martirū erat. **U**n
 de ad op̄cionē eis dari deder
 nūt: ut quē uelint p̄ tali cō
 mercio p̄ter aplos habeant.
Finito ergo consilio. supra
 dictus papa. ip̄e quodq; ad
 impatore litteras misit in
 hūc modū. **V**ale fili k̄me.
 semp̄ auguste. **Q**d̄ tibi licitū
 ē postula. tantū ne qd̄ non
 debeas queris: ut roma stas
 p̄rietur possessioib; primis.
Qd̄ tibi postere ualde inho
 nestū: nobisq; concedere in
 diplom̄is cōstat illicitū.
Put̄ p̄ salute filie tue cū gu
 bernacōe republice. licet in
 uiti faciamus. elige de n̄is
 qd̄lib; vis. exceptis corpibus
 petri et pauli. tali cōmercio
 p̄mereri nō inficiabimur.
Adt̄ si ad aplos uerteris ex
 petendos: v̄luctib; romans.
 h̄m̄e poteris officar̄. siel huius
 volūtatis. **N**ā ut petendū ē
 pete. que petas attende. quo
 tua valeat postulacio v̄luis
 eē. **H**is uti relatus iussū im
 patoris cōueniūt constanti
 nopolitam. **T**uc aplice sedis
 littere recitantur. et roma
 norū responsio p̄t̄ declarat.

Certi igitur cives qui quocumque
scorum peterent exceptis apud
eis non negaretur. in voce
exultationis et gaudij. beati lau-
rencij corpus unanimitate se ve-
le proclamant. Felices tali peti-
tione: si beatus laurencius su-
os romanos tantum non dilex-
isset. Quada igitur cordis
habundancia exultantes laudem
dignitate. vitam et triumphum
extollunt. quod deum viderit
qualiter in articulo assatus fu-
erit. qualiter etiam thesauros
pauperibus dedit. Interea
legati ab imperatore missi ro-
mam redeunt. qui super denique
apostolici virum per omnia religi-
osa comonem faciant. quatinus
aliquos episcoporum suorum constanti-
nopolim dirigat. qui beati ste-
phani corpus et diligenter recu-
dat. et decentem sepulchrum
ad factum est. Aduerentes
igitur episcopi salicet apostolice sedis
legati. postquam regie urbi appropin-
quaverunt. obviam eis imperator
cum uxore fuit: quem totus se-
natus cum magno comitatu
sequebatur. Tandem ut ad tu-
mulum beati pithomitis stephanum
uentum est: prefati pontifices cum
venerunt et laudibus sicut locum
devenit. adgit. Postquam ergo
diutissime ab omnibus est oratum:
tumulus aperitur. Unde tanta
tamque miri et suavissimi odo-
ris habundancia prodit. ut qui
adecant iam se in illa beatam

vitam translatos esse putarent.
Sed quod valeat dicere quod si fue-
rint ibi ceteri illucati. Leprosi mu-
dati. demonia libera. Tan-
tas enim ibi ac in itinere per eum
est dominus virtutes operatus: quibus
si quis referre velit. maioris
indigeat tempore et volumine.
Tunc demum senavit cives quod
thesaurum amittat. Et quibus
cuius commercium id fieret non
ignorat: tamen adhuc si aude-
ret imperatorie voluntati omni-
modo contradiceret. Comen-
dantes autem se orationibus miris:
ut suorum civium vel in alia parte
meminerit. suppliciter deprecantur.
Pergit interea gaude-
tes episcopi. beati stephanum
reliquias secum deferentes. Post-
quam autem capua propinquaverunt:
tota civitas simul cum episcopo in
occursum fuit. Quo in loco
per per triduum morati sunt.
multi ibi palatia sunt curia:
et quocumque salute indigens
advenit. letus et incolumis
ad propria remeavit. Dicitur
etiam quod episcopus et populus ca-
puanus tandem magnis pa-
bus obtinuerunt: ut eis manus
brachium concederetur. Inde
vero cepto itinere missos:
tandem romam pervenit. Qui-
bus venerabilis papa pelagius
vna cum clero et populo letus
ex urbe obviam procedens. cum
magno honore summaque vene-
ratione usque ad basilicam beati
petri que dicitur ad vinula

etiam in civi-
tate disposuerunt
sub sermone
omnipotens
mirabilis in se
reclamant. V-
tunc quocumque in
vires ab amica
indiget baculari
in bito sanos
ullo baculato
era mtebatur
tam introdu-
re. Dum id se
e michi pfiger
quocumque
ita agitur
magna con-
miseria et n-
ona demone
detenta. Vep-
ad martire
in nax color er-
eas eadem: p-
spabat. Flo-
rebat familia:
et consona v-
stephanum p-
curare miser-
e: ustatam
et. Confestim
us episcopus qui ea t-
er os virginis d-
inquit. si ai la-
misi stephano d-
ne dicitur euan-
gilio libata est.
ita ita leticia t-
in exultatio fac-
ceptibus constat

qua etiam in eius honore dedi-
 care disposuerat. corpus ve-
 nerabile subsecutus est. **I**bi ve-
 ro omnipotens deus qui sit
 mirabilis in sanctis suis mirifice
 declamavit. **V**ideres lang-
 uentes quacumque infirmitate de-
 tentos. ab amicis et quibus
 undique baulari: videres eos
 de subito sanos et incolumes
 nullo baularum reuerti. **I**n
 terra mitebatur corpus miris
 etiam introduce. **M**ira-
 res. **C**um id sepe temptaret
 et nichil proficerent: tandem
 fessi quiescerunt. **S**ed dum
 hoc ita agitur. ecce regis
 filia magna comitate cater-
 ua. misera et miserabilis.
 plena demone et plus soli-
 to detenta. **V**erita. **V**ix a mul-
 tis ad martirem traheretur.
Cui neque color erat idem. nec
 facies eadem: nec vox homi-
 nis sonabat. **F**lebat plus.
 lugebat familia: omnesque vo-
 na et consona voce perthomae-
 tae stephanum pro ea rogabat.
Succurre misere aduua in-
 felice: uirtutem ostende vir-
 tute. **C**onfestim ille malignus
 spiritus qui eam torquebat
 per os virginis declamans: non
 hic inquit. sed cum laurentio foris
 murum stephano dabitur locus.
His dictis euauit: et con-
 tinuo liberata est puella. **U**n-
 de tanta leticia tamque ingens
 omni exultatio facta est. **I**ta a
 temporibus constantini imperatoris

usque ad id tempus nunquam fuisse
 rome ferebatur. **C**ritas lau-
 des deo gratias. **G**ratias deo age-
 rent martiri. non est in se facili-
 die euoluere posse. **I**lico igitur
 subleuato loculo in quo marti-
 ris corpus positum erat. cantantes
 et psallentes simul omnes ad ec-
 clesiam beati laurentii proficiscuntur.
Eua ingrediētes et iuxta
 miris tumultum martire pone-
 tes. aperuit locum in quo et
 ille qui quiescebat. et hic quiescere
 debebat. **T**unc vero constanti-
 nopolitam et cetera huius
 comitatus misiteruētores.
 beati laurentii corpus put con-
 stitutum fuerat sibi dari depos-
 cuit. **A**d hoc aplicus. **S**i pre-
 sūntis inquit. uos ipse prius
 accedentes tollite illud. **A**t illi
 simul appropinquantes. beati viri
 corpus. et ossa non uidentia
 uiderunt. continuo mirabile
 dictu quod mortui ceciderunt.
Unde omnes qui aderant
 tantus terror inuasit. ut iam
 ulterius prope ad tumultum acce-
 dere non auderet. seseque indignos
 arbitrabatur. qui tanti
 miris corpus uel a longe uide-
 debuisse. **P**roque ei leue est eos
 uelle oculis carnis uide: quia
 iam in illa celesti gloria cum reg-
 nat. **V**enerabilis igitur
 papa pelagius cuius iam sepe
 mentionem fecimus. ferens corpus
 beati perthomae stephanum. post-
 quam ad tumultum accessit. continuo
 beatus laurentius cogaudens

omnibus et per oia cōseruata
sola sibi immutatioe lacus
aliquitū digessimus: **Pro**
logi i passione scti tho
me epi.

Quia dicturus
sum. et cōmū
asserione cōpro
bata: et que in
cōsciētia et fide
hū p̄uētibus
quibz eplā nra dicitur
p̄mo quā eplā xpi sunt
per fide. non scripta atia
meto. sed spū certius et eu
dēcius faciūt argumētū.
q̄ in nro codicello. Sed uti
hā ueritatē nram ita condi
at apicius. ut omnibz p̄fia
at ad edificatiōe q̄ dicturus
sū: singulis placeat ad mi
tatiōe beati thome ponti
fias et mris. caritatis. hū
litas. paciētieq; exēpla sub
posita. Nam et panageti
cū fulente intendimz. s̄ his
toriā nudā referre. non
odeporiū depingere. s̄ rem
gestam simplici explanare:
nō fuisse abiecta. non pal
lāe depecta. s̄ uerū ueritati
magis intendere. q̄ sermonū
uenuitati. Quidq; em̄ dice
potueris minus erit a laude
mris. ne dū de m martire
glorificati. Ut ergo a primo
exordiar eius. ne p̄ncipiū
faciā ubi nō ē p̄ncipiū
nec artificialiter iuxta poetā
nūc iā dicit. iā nūc debentia

dici. ita dictis dicēda cohere
ant. ne p̄ncipiū medio. mediū
nec discrepet p̄mo. dictisq;
fidem facies. ueritas semp
comitetur ueritate. Sicut et
inquinū ē blasp̄hemāe scōs ul
derogāe: ita cont̄ ueritatē ali
quid addere inacceptū ē. Me
morā ergo p̄ncipiū mris tho
me silētiō p̄re nolui: s̄ offi
cio litterarū. calām studio. scrip
tularū māibus. doctrine lin
gua. sciētie oculis posterita
ti cōmedaui. Et licet eius de
scti uita a doctoribz officiosū
sime tractatā nō ambigamz
amōe tamē ipius cōpulsus offē
et ego qd̄ possum. A ueritate
autē nequaq; exorbitāe dispo
nētē. non suggillet aliquis
p̄sonā suā. aliter hūc m̄fectā
p̄piciens quā ip̄e uellet.
quippe qui ante malus fuit.
fortitā correctus ē: qui autē
nondū corrigit. futurus ē
fortassis qd̄ iste ē. Si ergo de
sctō mris p̄ ueritate historie
p̄ ut actum ē differam: non
succenseat nec extādesat
aliqui de eis etiā m̄terseri qd̄
uerū ē. Hec ē nāq; sicut in
eccl̄astica dicit. historia: scrip
tozē omnia ueritatē postpone.
Sed si qui huius scti mris uita
melius tractauerit. nullū
facimz in hoc opusculo p̄ui
diciū. sed cadamus doctori
bz: ignoscitq; qui legerint
impitē nre. studioq; dent ve

ma totū offerēt qd potuit
licet volūtate suā m̄mplo
nequeat. **Passio s̄a tho-**
me cantuariensis epi et
miris.

Totus archiepiscopus et mater
thomas. mediocribus londoni-
arum civibus ortus. ita gradatim
ascendit. usque scilicet dignitate.
ut a paupere scolari in archidia-
conum proficeret. deinde cancellarius
regis effectus. in archiepi-
scopi dignitate sublimaretur.
ut ostenderetur horum profectum
graduū in **mente** carne. mag-
num profectum virtutum futurum in
mente. Quia ideo a paupere ita
sublimatur a domino. ut tanto
plus amaret. quanto de nichilo
magnificatus est. vel ideo usque
pauli sententiam stulta mundi
elegit deus. ut confunderet
sapientes. infirma ut confun-
deret fortes. ignobilia et con-
temptibilia et ea que non sunt.
ut ea que sunt destrueret. Et
hoc stulto pro christi sapientia
us. quid hoc infirmo foras?
Quia quod stultum est deus sa-
pientius est hominibus. Sed iste
stultus episcopus et infirmus. qua-
re foras hominibus et sapientius?
In puerili etatula adhuc sub-
ditus. neque multis profuit.
neque obfuit. quod adhuc impo-
tens fuit. Respondū mirabilis
in aliqua gratia quous iam puerus
a magnifica gratia. Qualiter
ei in ipso lumine latuit sub mo-
dio. pace ipsius sancti intinabo.

Sicut enim grana est quies post
laborem. sicut placet refectio
post esuriam. sicut radiat
dies post tenebras. ita clarif-
cāt exempla bonorum profaone
et collatione antecedentium ma-
lorum. Quis paulo senior. que
magdalena dissolucior. At
tamen altius uas electionis domini et
doctor gentium existit. alter
vero primo iure penitencie
exemplum fuit. Ille minus
apolozum in numero. max-
imus in gratia. illa apolozum
apla. Quis ergo desperet.
Neque presumat quisquam. Res-
piciat malus ad paulum et
maria. timeat bonus iudi-
cis sententiam. Nec hoc dico.
quod beatus thomas aliquando ma-
lus fuit uel pterius exsiste-
rit. Sed quod bonum quod egit ali-
quando nichilominus. Respondū
ei beato thome fuit petro
per fidem dixit ihesus sequere
me. nodum fictur paulo per
spem. sufficit tibi gratia mea.
nondum fictur iohannem per ca-
ritatem. sic volo ut maneat
donec ueniam. Adhuc una
gratia dimisit liberam in deser-
to. et dominus respexit super a-
sine pullum qui erat sine ui-
go. Sed ueniet ueniet dies
illa in qua dicitur tibi tho-
ma. cum pes uimor cingebas
te et ambulabas ubi uolebas.
in primo autem est. ut alius
te cingat. et ducat quo tu no-

vis. Sed iam historia psequimur.
Pater et mater eius. **2m**
 iusti ambo coram deo. in
 fide stabiles. in spe perseueran-
 tes. in caritate feruentes. in
 elemosinis affluentes. in hos-
 pitalitate puerientes. deum
 timentes. et omnes homines pro
 christi honoribus. patri quod mo-
 dum sibi. et iuxta facultate
 suas ceteris affluenti largi-
 tate profusi. in sermone pru-
 uidi. in consilio prudentes.
 in ope bono pollestes. et
 in hoc mundo querulo. sine
 querela conuersantes. Illi si-
 quidem ciues ludomeces cum
 cent. non gloriabatur in
 mundi vanitatibus. sed se suis
 mediocritates modum in omnibus.
 et mensuram ponebat. con-
 cupiscentiam trimodam a vita
 et conuersatione sequentes.
 manibus suis laborabat ut
 haberent unde tribuerent ne-
 cessitate paucibus. In casti-
 tate coniugali degentes. in fa-
 cie torius populi quasi fidei et
 sive videbatur. cui se in sua
 verpent. qui vicin excepta
 debiti solutione pro diaboli
 temptatione. et propter spem sobo-
 lis conuersabatur. audientes
 apostolum dicente. ut qui habent
 uxores. sicut tamquam non habe-
 tes. Dignum profecto erant. ut
 ex talibus patribus nasceretur
 et filius. qui bonus eorum

moribus patris factus. et a mag-
 nificam quam pueritiam. et in sci-
 tate pcelleret. Volent enim bo-
 nos patres boni filii imitari.
 et e regione sicut argumeto
 a conuictu didicimus. malis ma-
 li conformari. Unde dominus ad
 litteram de bonis et malis ait.
 Non potest arbor bona fructus
 malos facere. neque arbor mala
 fructus bonos facere. Unde
 et quidam gentilis poeta ait.
 Sicut est spectas. ut tradat
 mater honestos alios mores
 quam quos habet. Utile por-
 to filiola turpe. uetule produ-
 cere turpi. Erosio autem ut
 ait salomon. gloria patris est
 filius sapiens. et iterum bonus
 filius leuificat patrem. Sed et
 ceteri beati thome progenitores.
 eiusdem fidelitatis. caritatis.
 elemosine et liberalitatis insig-
 ne proferebant. ut nullus eorum
 abicitus armis notaretur elo-
 gio. ne in catalogo generationis
 eius aliquis inueniretur. cuius
 macula pagaretur in posteris.
 nec tradideretur iniquitas. ve-
 rum de radice non oleastri. sed
 pinguis oliue et dulcis eiusdem dulcoris
 dulcoris. primo maioris suc-
 creuit et adoleuit sicutulus
 beatus videlicet thomas. qui
 florere incipiens in nativitate.
 qui defloruit in passione.
 reflorescens vero in glorifica-
 tione. fructum fecit. primo sus-
 cepit centuplum. Sed ut plus
 dicitur. fecit et suscepit. Iuste

pit in gloria sua: fecit in mi-
seria nostra. Suscepit in etermita-
te sua: fecit in conuersione nos-
tram. Suscepit in sua consum-
matione: fecit in nostra inchoa-
tione. Quod ei ipse suscepit: ipse
nouit: quod in nobis fecit: nos
assidue degustamus. Ut ergo
ad hoc quod ipse et fecit et susce-
pit: competenti ordine pueni-
amus: incepta reueramus his-
toriam.

Batus siquidem thomas
talibus oriundus existit
parentibus: qui inter sanctos
et infimos: medium utriusque non
minimo habebatur honori. Qui
dum adhuc infans materno de-
pendit ab ubere: future bea-
titudinis praesagium praesignabat:
factus uero puer et adhuc tu-
tele deputatus: idem emine-
ntius prononabatur. In infanci-
a iam ei uix natus: non querula
erit: non clamorosus: non lacri-
mosus: non uagibus tediosus:
sed mitis admodum: sed pacatus:
non festenimms crepundis de-
lectatus: ut iam tunc diceret
inchoatum in eo future maturi-
tatis praesagium. Extremus
autem in puerit: non cupidus:
ut in tali etate assolet: non
auarus: non mobilis apparuit:
non circensibus ludis intentus:
non praesax: non edax: videba-
tur. Adolestentis autem in iuue-
ne: non superbus: non uanitati-
bus deditus: non laudis auar-
us: non lubricus: non luxuri-
osus: non uimolentus: non
symbolis intentus habebatur.

sed iam tunc praesertat: non solum
in mente uerum etiam in facie:
eximium continentiae et pa-
entiae deus. Disciplinabilem
ergo litteris traditus: celesti
uocacione docibilis erit: in ge-
nito pollebat: audita memo-
rit retinebat: et de die in
diem in scientia proficiebat.
Cito ei dicitur quod docetur:
ubi spiritus sanctus doctor est. Pul-
li uero in scholis mirrabatur:
maiores et doctiores uene-
batur: minores uero tuebatur:
et ab omnibus diligebatur. In
facie erat angelicus: in sermo-
ne affabilis: in consilio sta-
bilis: in moribus liberalis.
Prior omnibus ad obsequium
tardior ad malignandum: ut ex
emplum illud patriarche ioseph
illi probabitur: competere quo
dicitur: filius accipiens ioseph:
filius accipiens et deorum
aspectu. Ita diligebatur ab om-
nibus: ita fouebatur: ita laudaba-
tur: et ipse uersa uita omnes
hones diligebatur et uenebatur.
Tale profecto esse debebat lucer-
na supponenda candelabro:
que radios claritatis suae: non
solum in una domo: sed toto dis-
funderet mundo. Cum ergo scia-
ribus litteris et diuinis mi-
bueretur: ut qui iam in fons-
te mibebat sapientiae: uolens
quod ipse accipere ceteris comu-
nicare: ut iuxta reuelacione
iohannis: qui audit dicitur ue-
ni in scientia

abstondita nulla utilitate ee.
 pmo magis sui detrimentu:
 delibauit apud se no slo m
 letie sed deo. Adiuuctus at
 theodebaldo archiepo cantua
 riensi: in slo quide conuersa
 tus corpe. cu deo mente conuer
 sabatur. Et aute secretum
 metis ppositum celaret: eo
 accessit: ut ubi qd in tumul
 tu et scilicet gloria se facilius
 occultaret. Per tamen inter
 scilares s. int. etuasticas per
 sonas comorandu iudicabat:
 int. quas legis diuine non
 regnis auditor. s. impiger
 factor. episcopalia ptractauit
 negotia. una etuastica expo
 nebat. lites dirimebat. vir
 tutes ut amicos nutrebat.
 uia ut hostes expellebat.
 crimina no tantu psequerat.
 qtu ad penitencia puocabat.
 instruens semp iux aplm
 pualit qd spualit huilismoi.
 considerans semp in ne et ipe
 teptaretur: publica publice
 arguebat. priuata corrigebat.
 satagebat: penitentes consolaba
 tur: peccates hortabatur: effra
 tos in viuos conuertebat: ob
 stinatos debellauit. stantes
 conspidauit. lapsos suble
 uauit. lapsiuos ne caderent.
 tenuit. bonos ut pseueraret
 monuit. In omibz quoz
 iudicis suis: huilitate et mi
 sericordia comites habuit. In
 ne illis nichil face nichil di
 cere disponebat: nichil sine

piuidia iudicauit. nichil
 sine consilio psumpsit: nichil
 impetuose uel impbe fe
 cit. nichil remisse ptermisit.
 Ome facendu iuxta consiliu
 salomons tertio p cogitans:
 ome factu ne in oculis distric
 ti iudicis displiceret districte
 exannas. Socijs quidem et
 mense et officij in negotijs
 ptractandis lucris mliantibz.
 ipe cogitans sententia be
 ati iob qd nudus egressus eet
 de ventre matris sue. et nudo
 reuertetur illuc. quo eu voca
 re deus disposueat. et iuxta
 psalmista cu interuet non
 sumet omnia neq descendet
 cu eo gloria eius. exauit
 manus suas ab omni mune.
 floccpendes qd omnia her tu
 um suu et meu per que
 vniuersa mala uenerunt
 in terra comunitate gaude
 bat. **Ca. m. m.**
Quom de mensa ar
 chepi cotidianu su
 meret stipem. et de
 thalamo indumentu suffice
 credidit sibi: dicens uel ma
 gis cogitas cu aplo habetes
 alimeta. et quibus tegamur
 hys contenti sumus. In cau
 sis aliquibz pctoria comis
 sione aduocatus interpel
 latus. uel vicaria ptate iu
 dex delegatus. nulli graua
 nim exstitit: semp verita
 ti consensit. semp falsita
 tis inimicus fuit. In quid

Cum a ex donacione archiepi
 capitulari et aliorum plures
 haberet redditus. qui ei suf-
 fice possent. quibus copendij
 causa supersedemus: acuit
 tamen facultas. ut crederet
 gloria. **Verissima** e dñi sente-
 tia que ait. **Difficile** e diu-
 tem intrare in regnu celoru.
sed verbo impossibilitatis
 amoto: temperamētū e ser-
 mo difficultatis. Quis em
 vniq diues uel pauper. sine
 difficultate regni celoru in-
 trouit? **Regis** a coronabitur.
 nisi qui legitime certauerit.
Regnu siquidē dei vni pa-
 titur: et violenti capiunt illud.
Et si iustus vix saluabitur.
 impius et peccator vbi pa-
 rebit? **Et** ergo copiosa
 est beati thome rei famili-
 as renūciatio: acuit pos-
 sessio. **Cap. v. m. ....**

Recedite autē archydia-
 cono capitulari. p̄muer
 p̄clero postulate. p̄p̄os ac
 clamate. archiepo theodopal-
 do adquirete. p̄mmo pele-
 gete: beatus thomas quasi
 qui bonis polleret moribus.
 in archydiaconatu feliciter
 subrogatur. **In** quo sumope
 studuit sicut et in p̄uore con-
 uersacione secretū suū omnes
 latere. oculis vero s̄m̄ dei
 patere. soli deo seruendū
 eē dicens. cū moysē diligens
 et contestans sine int̄missioe

testimonij constiēcie p̄p̄ie
 et non aliene: nulli vniq̄
 alij q̄ sibi plus credens. **De** se
 dicens cū p̄p̄ia. secretū meū
 michi. secretū meū michi.
Secretū suū sibi ut tuū tibi:
 ut om̄i sibi. **Quis** s̄q̄ em
 sibi uiuit uel sibi morit̄. uix
 illud. **Gloria** mea alteri dabo.
 s̄ nec pena possum. **Consi-**
 lens ergo beatus thomas. et
 seipm̄ considerans. in archy-
 diaconatu suo soli deo et sibi
 manifestū studuit. sibi tamē
 displice ut placeret deo. **reple**
 illud apli. si adhuc hoibus pla-
 cerem xpi seruus non eē. **Si**
 ne offensa conuersas in se. sine
 querela ad p̄m̄os. **Quippe**
 primus p̄fectiois gradus est.
 custodia sui. **secus** m̄a p̄m̄i:
 tercius caritas dei. **Primus**
 innocētia. **secus** beneficia.
 tercius diligētia. **sed** q̄ homo
 videt in facie. deus int̄tuetur.
autē cor: qui solus nouit cor-
 da hoim̄. intelligens uix psal-
 mista cogitaciones hoim̄ de
 longe. et secūdu alij. scrutans
 corda et renes: qm̄ beatus thomas
 m̄rtū potuit. mudo latere dis-
 posuit. alius intus fuit. alius
 ext̄ apparuit. **nō** paries deal-
 batus. **nō** fermētō phariseorū
 corruptus. **nō** sepulchro mor-
 tuorum assimilatus. **nō** i ag-
 no lupus. **non** sub uelle per-
 sictus. **s̄** se suaq̄ dissimulās.
 eē maluit bonus q̄ uidei. **p̄**
 uirpendes dici malus. **Na** et

Dñs dictus e samaita. demo
mū habes. **V**idens autē dñs
cōstanciā famuli sui pbavit
eū adhuc certius. s̄ grā dona
uit habūdācius. **I**am eī illū
toti mūdo exposuit. diuicijs
arcūvallauit. delicijs tēpta
uit. honoribus aplauit. **E**t
quid fecit? **N**on est cōbustus
m igne. nō e submersus m
amne. **Q**ui eū per talia tēp
tauit. faciēs eā cū tēpta gē
puētū ut sustinet. ab omibz
mōncijs custodiuit. **I**a
eī affabilitate bñ thome. et
m̄dustria. liberalitate. et ci
rialtate cogita et cōperta.
ut q̄ eēt hilaris i vultu. m̄
tis m̄ alloquio. hūilis i obse
quio. p̄uidus m̄ consilio.
distretus m̄ iudicio. fidelis
m̄ cōmisso. ad palaciū regis
hemria videlicet sc̄di. ip̄o
rege postulante. archiep̄oq̄
iūto p̄ntante ascitus est.
In denuo ad cōmēdacionē
future glorie dico. s̄c̄lo mili
tare plus solito potuit. s̄ xpo
m̄alluit. **C**ancellarius q̄ effec
tus tabelle signifer. m̄tāntā
amiciā regi. ulnctus est.
ut voluntate regis iunctus e
m̄ ammo portaret. ore re
gis loqueretur. regni negotia
ip̄e disponeret. p̄moueret
quos vellet. deponeret quos
vellet. quidq̄ lubet fieret.
quidq̄ p̄hiberet deficeret. et
sic virgo ad hoc naturalit̄ p̄do

nea. ip̄m̄ innocētia cōstā m̄
geret loto suo et duceret quo
non vellet. eaq̄ p̄ter mag
nā mundiā magnatorū cōn
se excitauit. **I**n tanta autē
potestate posito. tanta glori
a. et dignitate p̄dito. p̄stina
remāsit hūilitas. m̄lata ad
hesit libertas. et cognata libe
ralitas. **S**emper cōm̄os casti
tas et cōsors caritas. m̄dū
due ei cōmites singule virtu
tes. sexaginta videlicet for
tes ex fortissimis isrl. anchi
entes lectū pacificā n̄ri. vni
cuq̄q̄ ensis sup̄ femur suū
p̄ter timores nocturnos.
Semper veritas m̄ ore p̄us
erit. **S**emper falsitas abeat.
Et si fortassis aliqui tēptat̄
carnalibus desiderijs. sed nec
ē abstractus nec illectus. **E**i
eī secūsus sampson om̄m̄ pec
catorū vniūla ex odore ignis
id ē sp̄us sc̄i dissoluit. factoz
m̄p̄etu m̄ hostes saluet. vi
cia p̄secutus ē amalech usq̄
ad m̄m̄cionē. **N**ō pep̄it
gladius aoth. vtrāq̄ manu
utentis p̄ dextera. **C**uq̄ bñs
thomas tante eet p̄tāns. sup̄
pedit eū deus a tumultu ciuis
libet mortifere actiois. **S**ed
q̄ nemo sine p̄c̄o est. nec
eā m̄fāns cuiq̄ vita ē vni
die super terrā. si quid m̄ eo
fuit purgandū. m̄chil tāmē
tamē tressandū. **S**icut q̄
opus arserit. det̄m̄etū pa
ctur. **S**i quid m̄ eo ep̄m̄

adū: mchil
quid fortasse
magis et
mchil tāmē
ma sp̄us
Et licet m̄
non sc̄di
nec solū
magis flag
m̄ozibus
nebat. **C**
melius
sc̄di ut ion
Opa a
diserte se
potent i bell
machina
no disposuit
adquisi
sc̄di m̄
h̄ns ep̄m̄
ad alia anhe
me ē ad t̄nc
sc̄di h̄ pan
ep̄m̄us sp̄us
sc̄di magis
Orm̄e r̄
cū p̄ibus
sc̄di c̄tu
sc̄di m̄ arap̄lita
sc̄di orbata. lam̄
sc̄di i fronte
sc̄di v̄sum m̄
sc̄di nō gē
sc̄di fluetit̄
sc̄di et c̄tēa orna
sc̄di muoluta
sc̄di de esse nō po
sc̄di p̄m̄tatu

nadu: nichil dampnadu. In
 quid fortasse egerit i quo e
 vanitas et p̄sūp̄sio spūs:
 nichil tamen in quo eet blas
 phemia spūs sc̄i id e malicia
 Et licet in carne vivebat
 sed non secundū carnē milita
 bat: nec solū a criminibus et
 a magis flagitijs. sed etiā
 a minoribus q̄i vas elcioms
 abstinebat. Consiliū eius ut
 chusi. melius q̄ q̄chytosel:
 sp̄catus ut ionathe. opus ut
 abysai. Opa autē eius q̄ fe
 cit q̄ diserte se habuit i pace.
 q̄ potent i bello. q̄ta i hostes
 regis machinatus e. q̄ta in
 regno disposuit. q̄ta ex te
 rione adquisiuit: nōne her
 scripta sūt in noticia singu
 loru. Hys ergo sup̄sedeamq:
 q̄ ad alia anhelamus. Et q̄
 sup̄ me e qd̄ tractabitur. ma
 ioris studij pandeda sūt vela:
 laetandus smus metis. et in
 uocanda maiestas trinitatis.

Omnite itaq; **Cam**
 cū p̄ibus suis **vj.**
 theodebaldo catuariensi archi
 ep̄o. metropolitana eccl̄ia pas
 toze orbata. lamina aurea nul
 luxit i fronte. rationale
 nō e visum in pectore. sup̄
 humerale nō gestabat. in su
 meris. siluebat t̄nt̄m̄nabu
 la: et cetera ornamenta ponti
 ficalia inuoluta sūt. Sed qm̄
 diu deesse nō poteat i que to
 cus xp̄iantatis anglie iura

respiceret. nec poterit filij
 sponsi diu ieiunare ne percl
 rent: totus clerus totusq; cō
 uetus. iur̄ eccl̄iastica decreta et
 sanctita canonū et cantuari
 ensis eccl̄ie priuilegia. dignū
 sibi p̄fici a rege postulauerit
 pastore. Quisus ergo ex qm̄
 locū sublimadi quē amauit
 muenit. archydracōnū can
 tuariense. et suū cancellariū
 i pastore p̄posuit. cōmedauit:
 suscipi monuit et p̄cepit. Et
 qm̄ videbatur minus religio
 sa eē p̄sona. ut que i seclari
 habitu usq; huc lateat. nec
 vnq; habitū religionis idueat.
 et ad tantū gradū minus p̄do
 nea: libent̄ respueret si aude
 rent. Sed q̄ regis et d̄ni vo
 luntati. aduersa fronte resistē
 titū nō e: sollepm̄ elciom
 ep̄oru et ip̄i anuerit. In
 tronzatus autē in debitum
 honore. quē minus canonicē
 adeptus erat. i manibus su
 m̄ pontificis alexandri. ca
 nonice postea et volūtarie
 sicut sequēcia declarabit di
 misit i resignatūq; et ip̄o
 ritū vix coactus et aplica
 auctoritate constrictus tere
 pit. **Cam vij.**

Promotus ergo et in
 tus atq; sacre unctionis
 sanctificatione et cōsecratione
 delibutus ita p̄fecit. ut eate
 nus vixisse p̄ nichilo et q̄
 hucusq; semper moreretur.

et nunc vitæ incepisset: ita
tempus vite amissum redi-
mere satagebat. Itaque subito
totius perfectionis culmen arripuit:
quod in castro moreretur. **Ubi**
quod prius habundavit delictum
postmodum superhabundavit et
gratia. ut dixeris spiritum sanctum in spe
colube in eam descendisse et
mansisse super eam. meritesque
illud platonem primo christiani
cum. scilicet veram philosophiam
esse meditationem mortis. Et
illud hieronymum. Facile hec
omnia contempnit. qui se semper
cogitat mortuum. non aliam
sapit sed timuit. **Erucensque**
ueterem tunicam et veterem homi-
nem cum actibus suis: induit
nouum qui secundum deum creatus.
creuit in agnitione eius: a-
bulasque in nouitate vite. no-
uus homo effectus est. mutatus
in partem alteram. **Verum alterum**
que alterum: quia omnia in conscientia
conuersa sunt. **Ita enim** superbia
expulsa adsternit humilitatem.
superfluitas prescripta ingerit
paupertatem. prodigalitas eliminata
inducit frugalitatem. luxus
abstinentiam. libido continentiam.
effusio seueritatem. vanitas ma-
turitatem. curiositas quietem. in-
constancia stabilitatem. immoderatio
temperantiam. omnis illicitus
motus animi honestatem: et omnis
vitiosus contumescit. scilicet contemp-
tu. **Ita enim** affabilior in e-
loquio. hilarior in dato. seuerior
in vultu. parior in cultu.
moderatio in somno. sedulior

in oratione. plerumque in contem-
platione. sollicitior in predicatione.
in tribulatione patientior. in mi-
seris copacior. in miserarum
domibus pius. in elemosinis aff-
luens. in uacillata tardus.
in remissione primus. in uere-
cundia promptus. in mansuetudine
totus. in subueniendo pius.
in fide firmus. in spe certus.
in caritate perfectus. **Hec est**
mutatio de terrene exteri: hec
sunt mutatoria quibus induit
Iesus sacerdos magnus filius
iosedech precipite domino. hec est
mutatio habitus thamar se-
deth in uiuo. hec est mutatio
vultus dauid impugnetis et
predicis ad portam ciuitatis
cora actus: hec est fragrantia
vestimetorum valde bonorum equi-
quibus induit non equi sed
iacob brassimata odori agri-
plem benedicti a domino. **De-**
beatur siquidem equi. si acce-
pit ea iacob: unde et a patre
benedicitur. **Amisit equi** pri-
mogenita sua: que peremerit
iacob. **Hoc est** quod apostolus ait.
Bonus odor similis deo. **Ha-**
bens ergo archipresul non et
martir unctione a sancto. acce-
pit oleum gaudij per luctum. pal-
lum laudis per spiritum meritis. per
fructus per uinum littere in
thagorice. tamquam subuersum
et inclinatum contempnes. per
erectum et in celum usque tendente.
iter arripuit: dicitur cum apostolo.
Non habemus hic manentem
quiritatem: sed futuram inquirimus.
Et iterum. **Ita conuersio**

et multa
perterere neq
fatu comuim
peta illa sen
et diuidebo
ut quis erig
dicens.
huc. nunc
nunc. nunc
mutet dnos
Sed
relebat il
oportet
ille est castu
ornati m
hospitali
et to
partu subdit
lectudine p
planaa ma
pbat. argu
pando. ne a
lupus inu
pbat: sed af
opposit
pluri p d
certamine
pbat. annu
etna facta
na confite mabe
veridicabat
dicit. dicitur
mpos et rebe
mchis sententia
pudit aute
felicitati eius
et membra sua
m. iug
dei exultat
m. ang

celis e. **C**umq; ex redditibus
 suis multa priuata posset
 exercere negocia. oia tamē
 fructū cōmuniōi impendebat.
 iuxta illā sententiā actū a p̄lo
 r̄i q̄ diuidebatur v̄manq; p̄
 put opus erigebat. nichil
 v̄rū dicens. qd̄ p̄cto mo
 bilis hore. nūc prote. nūc p̄no.
 nūc vi. nūc morte sup̄ma
 p̄mittet d̄nos et cedat in ce
 teā uirg. **S**edulo ī mēte et o
 pe recolebat illā apli senten
 tiā. **O**portet ep̄m in rephē
 stibile eē. castū. sobriū. pru
 dētē. ornātū moribus. pudē
 ti. hospitale. nō v̄moleptū.
 et cetera: et talē se erigebat.
P tanta subditozū. **v̄m...**
 sollicitudine positus. summa
 v̄mplancia magna q; opa solli
 citabatur. arguendo. in rephēdo.
 obsecrando. ne quis periret.
 ne lupus inquit v̄mens oues
 diripet: sed ascendens ex ad
 uerso opposuit se oīmbus hos
 tibus in lūm p̄ domo isrl. et
 in certamine virilē agom
 zabat. etiās sustentabat.
 iura eccl̄astica auctoritate
 sua confirmabat. **a**missa v̄
 m̄ vendicabat. ablata r̄pug
 nabit. d̄m̄nuta restituebat.
 impios et rebelles anathe
 matis sententiā cohercebat.
Inuudit autē dyabolus tan
 te felicitati eius et p̄uertū
 et membra sua in iudie f̄aib; **a**
 accensa. in suggillatione vi
 ri dei excitauit. **Q**ue deroga
 bant ei in angulis. obloque

batur in cubiculis. misdiabat
 quibus poterat modis: draco
 nes in abscondito. leones in
 aperto. **S**edebat in misdiis
 cum diuitib; in occultis. ut in
 terficeret innocentem. **S**ed
 quid fecit agomista n̄r. **Z**elus
 domus dei comedit eū. m̄cen
 dit eū. absumpsit eū: et ideo
 ep̄bzna ep̄bzancū ceciderūt
 in eū. **H**oc ergo zelo zelatus
 v̄lm̄ dei. optauit anathema
 eē a p̄p̄o p̄ fratrib; suis cū aplō
 et deleri a libro dei cū moyse:
 ut v̄pli d̄mitteret̄ur offensa.
O q̄ta de dei m̄ia p̄sumptio.
O ptabat p̄ x̄p̄o separari a x̄p̄o:
 p̄ x̄p̄o. nollet habē x̄p̄m. deleri
 a libro vite. ut tenacius scri
 beretur in libro vite. **R**enol
 uensq; illā sententiā apostoli
 qui ep̄iscopatū desiderat bo
 nū opus desiderat: cū p̄mo
 honore sitiret nō labore: nūc
 e regione opus nō opulentiā.
 onus non extollet̄ia desiderauit.
Monensq; se exemplū: in se
 refozquebat illud apli. **I**m
 itatores mei estote: sicut ego
 x̄p̄i. **S**icut nichil docuit qd̄
 non fecisset. sicut ordo docē
 di postulat: sed versa vice
 qd̄ ordo nō postulat. multa
 erubuit docere que nō erubuit
 facere: militans deo ī occulto
 sed nō ad occultū: p̄mmo ad
 hōm̄ et angelozū cōmune
 spectaculū. **J**am eī qd̄ egit
 occulte in cubiculo. qd̄ abscondit

etiam in multis secretis: super
tertia predicatum est.

Tertea regnante gloriosissimo
rege anglorum henrico secundo.
quieuit terra a peccatis.
pax et securitas erit a latro-
nibus: euigilauit iustitia. re-
staurabatur sanctorum edificia.
Cantum et iubilatio audiebatur
in clero. uox gaudij et leticie.
uox sponsi et sponse. uox
mole et lucerne. concubabat
in choro. uox laudis et gratiarum
actio in uniuerso populo. **Q**ui
mebatur homicide. tenebantur
fures. suspendebatur latrones.
trucidabatur rex. pallebant
perfidij. fugiebat consilij: em-
dicabatur de terra uiuentium cri-
minosi. **E**gressa est tamen a
quibusdam iniquitas: quoniam an-
glorum terra in domita et gens
effrenis. nunquam poterat purga-
ri a latronibus. **S**ed obside-
bant exitus uicium et lustrum
fearum et condensa nemozum:
et transientes quos intercipere
poterat. aut trucidabat. aut
pennis affectos spoliabant.
Inter quos tam presbiteri quam al-
terius ordinis clerici. deflexis
dico multum sunt. **E**t ad gra-
uius fero. ad nocendum alijs illi
ferociores erant. qui ablati-
s tunc ab alijs. et palia relin-
quere debuerunt. **S**icut enim
difficile mouemur meliores
quam qui in ecclesijs profecerunt: ita
difficile mouemur deterio-
res quam qui in ecclesijs ceciderunt.

Captis ergo quibusdam latro-
nibus qui se clericos esse fateba-
tur. et ordinati erant licet pri-
misi. prefatus rex tam cler-
icos illos quam laicos ante tribunal
suum assistere fecit: et manifeste
reos sine audientia dampnabat
alios iudicabat. **H**oc autem
solus optentu iusticie facie-
bat. **P**er solum clericos reos
uel criminosos ita iudicabat.
sed etiam innocuos similiter
iudicium presumebat. **E**t
nullatenus licere. primo
dignitati ecclesie et sanctis decretis.
et sanctis canonum resurgere.
archiepiscopus scilicet maximus opposita
auctoritate sua dicebat: et
uehementer reclamabat.
Ecclesiasticum ergo pro narium
causa se periculo exponens:
sententiam minabatur. si quis
iura ecclesiastica contumneret.
His de causis ergo scitatus
ad tribunal regis. securus
et impaudus curia adijt:
sed nulla de aliqua ecclesiastica
iurisdictione. ibi accepit a
rege questionem. **D**ictum est
autem ei de baronia sua. si ali-
qua oriretur his aut controuer-
sia in curia regis debere re-
pondere. **C**ui tenuerit et con-
dicet quoniam curia nequaquam sibi
appendit: obiectum est etiam de can-
cellaria regis phabita debere
rationem reddere: et aut iudici-
um subire. aut quod exigere
reddere. **Q**uo dicente a laicis pro-
soms et in laica curia se nullum

admittunt iudicium: insurge-
 tes quidam epi. pcepto regis
 eum iudiciale accingebatur.
 Eo autem non ad quiescere hos-
 pium adijt: ibique vigilando
 in orationibus pnoctavit.
 ut dñs de se quidquid iube-
 ret faceret tantummodo etiam
 sua a consuetu malignanti-
 defendet. et a rugietibus
 patris ad eam ptegeret.
 Post triduum vero audito. qd
 eum accusasset epozum et quozum
 da magnatorum conciliabula.
 et in nocte ipsius conspiciasset.
 celebrato diurno officio. et
 dñico corpe et sanguine pcep-
 to. ad lecta dei sacerdotalibus
 insignibus insignitus. cruce
 ppris manibus gestans effigie-
 lem. cuius signa spiritalia as-
 sidue gestavit in corpore. sa-
 tatus iterum usq; ad aliam ppe-
 tuit: et alacri vultu. rube-
 reda facie eadem qua prius auc-
 toritate impavidus impeteci-
 tus sperans iam adesse quod diu
 concupiscit. se regi pntavit.
 Interrogatus ab epis. cur
 armato coram dño suo veniat.
 respondit eum nullq; sine
 hñs armis lupra pcedere de-
 bere: neq; indignum ee sig-
 num dei summi gestare signi-
 fer. neq; terram regis maies-
 tati derogari. si summi regis
 considet. Cuius multis modis
 impetetur. ita discretè pru-
 detet et sufficienter respondit:
 ut dices impletum in illo qd

dñs pmissit testibus suis. **C**u-
 steteritis ante reges et pñdes:
 nolite cogitare quomodo alit quid
 loquamini. Non enim vos estis
 qui loquimini: sed spūs patris
 vñs q loquitur in vobis. Et i-
 terum. Ego dabo vobis os et
 sapiencia: cui non poterit re-
 sistere et contradicere omnes aduer-
 sarii vñs. **M**eliorq; illi asseri-
 bitur sanctissim demostenes
 illa comendatio. Quid si au-
 dissens ipsam bestiam sua ver-
 ba resonante. Et illud eva-
 gelicū. Quis locutus est sic
 hō. Vere nō hō sed spūs.
Otestabatur et indignū ee.
 pzem a filijs. platum a subditis.
 pastore ab ouibus. aut accusa-
 dū ee aut iudicandū. Et si quō
 accusandus. sed nō ibi. **I**pm
 q; neq; ubi accusabatur. **I**leg
 a quibus. neq; sup quibus im-
 petebat. vlla accepturū acu-
 sationē. vel iudiciū pñolatu-
 rū. **I**nsurgentibus autē qui-
 busdam viris belial. ut naboth
 iezrahelitem iudicaret. et ex-
 terminaret: vir dei appellaci-
 onē faciens. et statim qm
 punctu itineris psequens.
 et causā suā audiatu domini
 pape et iudicio pñelans. in-
 quietati cessit et recessit. **I**n
 sultatibus vero omnibus et acci-
 matibus virū impiū. crudelē.
 infidelē. pūritū. regis et reg-
 m pñtozem. nō debere liberū
 dimitti. s; coartari ul' ex-
 ter

mitari: peperit et dominus ter-
timens deū en altera vice. **R**e-
cordatusq; mo po martir nri
tempis. semei lapidē mitten-
tis cōn dauid et expbrantis.
et paciētie ipsius dauid expo-
brati. et vndictā phibentis.
et veniā pmeritis p male-
dictioē: ibat gaudens a con-
spcū consiliy. ne forte et ipse
dignus haberetur p noie ihū
contumeliā pati. In sequenti
vero nocte. tūctis non medi-
ū solū immo pzinū et vl-
timū tenentibus silenciū. ai
nō eēt qui ei cogitarent ut
loquerentur bonum uel face-
rent. hantuma recessit.
Comendauitq; deo etiā et
aiām suā. mare adyt. trans-
fretauit: felixsimūq; papa
alexandri senoms mulemit.
Exponēs q; causā suā per or-
dinem: honorifice ab eo sus-
ceptus ē. Amplexusq; eū
domnus papa deosculas et
consolans. cause sue p̄ficit
ppm aduocatū: et agoms
sui tutore. Et qm redditib;
suis sicut terra rege p̄fato
pzinatus ē: domnus papa
religiosissio regi et eplams
sio francozū ludeuitū p̄cepit.
monuit. suggestit. rogauit.
ut aiā illius in francia age-
ret. et nāria m̄staret.
Et impetravit: magnūq; vi-
debat. felicissimus ille rex
hoc rogare q; rogari. et ma-
gis credidit sibi subueniri q;

obediētia hac q; alicui subue-
nire. magis q; donari q; sibi
donare. libenciusq; ille susci-
pe uoluit q; alter suscipi:
nō qd' de eo arripit aliquid
nō timet uel dubitet: sed
qd' nō nūq; p̄udicat dantis
affcūs eius tū datur hono-
re verecūdie. Nichil ei sine
verecūdia a quocūq; honeste
accipitur. Qui sine verecū-
dia accipit: pudore amittit.
Impudens in accipiendo: ana-
tus est largiendo. In laetis
autē datis ubiq; pbatur. In
laetē ei dātore diligit deus.
Beacius ē dare q; accipe. Qui
ei duo dona dat quilibet
dat. **Capitulum**
Distipiens eū p̄fatus
sibi et cleris suis
et familie. q̄ta uo-
luit habere expensa sufficiat
pudit: honoraui eū non
solū ut archiep̄m p̄mo ut
dīm eū libenter audiuit. et
cōsilio suo regni negocia dis-
posuit. et exhortāoibus ei;
multa bona fecit. Ip̄m in
exemplū posuit. qui solus
in tempe nro totū mundū
cōtempfit: et aiām p̄nam
odio habuit. Qui qm in
iustis p̄ncipū iustis obedie
noluit: moeti ē cōdepnato.
Exulans ergo i aliena regio-
ne. p̄mo cōpatrians id est q;
unus ptulit exiliū. **R**ondum
ei quieuit exactor. sed p̄fati
regem anglozū i p̄cetes suos

eraspant: et p[er]p[er]atione e
 oru[m] exequuntur. In exiliu[m] re
 ligatus erat. q[uo]d sponte susce
 pit: et assue absq[ue] vlla causa
 ead[em] ibi calu[m]pnia[m] e[st] eu[m]. Q[uo]d
 q[ui] ei i[n] p[ar]etes suos actus e[st]: in
 ip[s]u[m] iuda[m] cognouit. Jam
 utru[m]q[ue] sexus & diuersarum
 etatu[m] et condicio[n]u[m]. viri salu
 cet ac mulieres. iuuenes ac
 virgines. senes cu[m] iuuenibus.
 lactantes cu[m] lactentibus. mari
 ti cu[m] p[ro]natibus exulauerunt.
 Videns ergo archiep[iscopu]s in
 nocentiu[m] p[er]p[er]ationem. m[er]ito
 luit vehemeter: et grauisse
 sup[er]uans. et suffusus lacri
 mis. q[ui] hactenus nichil m[er]ito
 modi p[er]tulisset. ita m[er]ito con
 sternatus e[st]. ut pene a p[ro]p[ri]o
 to relaberet: et ad veniam
 regi postulada[m] flectetur. Sed
 noluit d[omi]n[u]s qui aliud de eo co
 gitauit. Qui qualis eu[m] p[re]
 sciauit. p[ro]uidit. p[ro]uidit. et p[ro]
 destinauit. talem eu[m] disposu
 it. t[er]re et elegit: magnifica
 uit et glorificauit. Veru[m]
 pugnabat in eode[m] iacio et af
 fectus. caro et sp[irit]us. Et n[un]c
 iacio affectu[m]. n[un]c affectus
 p[ro]p[ri]o racione. N[un]c caro spi
 ritu p[ro]ualuit. n[un]c sp[irit]us car
 ni. Mutataq[ue] decies sententia.
 sufficiatibusq[ue] utru[m]q[ue] conges
 tis allega[n]tib[us]. alternatimq[ue]
 p[ro]iudicantibus: tandem p[ro]ualuit
 iacio. sp[irit]us superauit. Jam
 de parentibus suis q[uo]d de seipo
 so est palma martir[is] eos deu[m]

glorificatus e[st] cupiebat. Ha
 bitabatq[ue] ip[s]i in terra franco[r]u[m]
 quasi colom uel indigene. sicut
 pater et fr[ater] ioseph ob gra[m]
 ip[s]ius ioseph in terra iessen.
 Considerans aut[em] beatus p[ro]sul
 et martir[is] thomas. se minus
 canonice archiep[iscopatu] adeptu[m]
 e[st]. q[uo]d quasi m[er]ito ab obsequio
 p[ro]motu[m]. et ideo forsitan uel
 ip[s]u[m] uel etiam ip[s]ius m[er]itis
 impugnata. honore quo indig
 nu[m] e[st] iudicauit. digne dimitt
 te disposuit. et causa iaciosa
 bili p[ro]tensa. in manu sup[er]um
 pontificis cu[m] uenire supplica
 tio[n]e assignauit. Triduoq[ue] si
 ne pontificatus honore. sed
 no[n] sine m[er]ito exstitit. Vos
 tea aut[em] domnus papa. quia
 nemine illi similem. in per
 seuerancia. in pacencia. in
 caritate. in humilitate. in be
 nignitate. in discrecio[n]e. in
 doctrina et op[er]atione cogno
 uit: dimissu[m] honore[m] virtu
 te obediencia[m] co[n]stringete. in
 iusto et reme[n]ti et reclamati
 resignauit. Restitutus vir
 d[omi]ni in dignitate. q[ui] seip[s]u[m]
 sponte desitueat: quasi ia
 vir alt[er] de die in diem a v[er]o
 p[ro]fecto in p[ro]fectissimu[m] p[ro]fice
 fatagebat. Depositoq[ue] cano
 nici regula[ri]s habitu. p[ro]mo
 mutato que p[ri]mu[m] ab adep
 to ep[iscop]o suscepit. mona
 chilem habitu[m] q[ui] districtioris
 ordi[n]is signu[m] induit. inditus
 q[ue] opus et m[er]itu[m] monach[ic]e

et saleburionensis. qui antea
 excommunicati erant. iterato
 commulone priuaretur: archi-
 epus uero eboracensis et alij
 sui complices ab officio sus-
 penderetur. Quos illos no-
 latuit. Ideoque tres prefati epi
 pmissos sibi uenerunt trans-
 ferreturi: ut domini regem a-
 dicerent. et ipse quid facturi
 essent consuleret. Ventilata
 itaque lite inter sanctum archiepiscopum
 et dominum regem. tunc uide-
 licet iura regni et predecessorum
 suorum consuetudines. regia po-
 testate confirmate. archiepiscopum
 confirmate etiam iura pre-
 iudiciale secularibus. quae cessare
 debent humana cum diuina.
 multe interim sanctae matris ecclesie
 sunt exactiones. Felix quoque
 papa alexandro. sententiam in-
 dicendam regi. et regno suo im-
 nate. nisi ecclesie sanctae iura conce-
 deret. et archiepiscopum cum gremio
 ad sedem suam reuocaret. citantur
 a rege epi et abbates totius
 anglie. coacti ut domino papa
 et archiepiscopo resisterent. et pro
 illis nichil faceret: si uero
 non adquireret. expellendi
 a terra et dignitate suis et
 beneficijs iudicabatur. Ad hoc
 autem quidam iuramento obligati
 erant: ut si in auxilio uel ac-
 gento uel aliquibus donarijs
 uel munijs. archiepiscopo thome
 in tempore ~~exilio~~ exilio sui sub-
 uenisset. uel consilio regem
 omni dedissent. aut perscribere

tur. aut penam redimeretur.
 Interdictum est et ad hoc littorea
 maris deputati sunt ministri. ne
 quisquam ex clericis uel monachis
 uel nuncijs eorum transiret.
 uel huc inde transiret: ne
 quis consilium regis domino pa-
 pe uel archiepiscopo nunciaret. uel
 sententiam ipsorum angliam de-
 portaret. Sed et si contigisset
 aliquem huc casu delegatum qui
 sententiam deferret. constructi
 sunt iuramenta. ut non suscipiant
 sententiam teneant: sed legatum
 quisquis esset caperent. si pos-
 sent. sin autem apparerent.

Quiaque eadem ~~etiam~~
 a domino papa suspensi
 erant uel ecclesie uacabant: iusti
 sunt sine reconciliacione officia
 a suis plene celebrare. Jam
 et opaciam est misterium iniqui-
 tatis. Instant siquidem tem-
 pa periculosa: et homines seip-
 sos amant. Signa in sole et
 luna et stellis patet. iuxta
 euangelium dei. et sol conuersus
 est in tenebras. et luna in san-
 guine secundum prophetam: et tertia
 pars stellarum iuxta reuelatio-
 nem iohannis psalteria est cauda
 leuiathan. Surgit gens con-
 gentem: et regnum aduersus
 regnum. Hoc quidem omnia sunt:
 sed nodum statim fimo. Ante ce-
 lebratione sit uictorie: ante fieri
 da miracula. Ante suscipienda
 martiria. an saluade relique:

ante numerus martirū cōque
reñciū sub altari aureo adm
plendus est. **S**ed qui polunta
tes mittat. quando vult et put
vult. deus. licet plurimū labo
rauit sicut ipse per prophetam
ait. laboravi sustinens. sente
ciā regis henrici mittat in
melius: ut qui vincere eam
in hoc Marte disposuerat. se
vina pmissit. **A**udita ei dom
in pape paterna exhortatione.
et lodouici regis francorū cō
silio. et epōrū et baronū inter
uentu. p̄fatū archiepiscopū tho
mā sapientia uariūdie flāma ut
videbatur. et lite t̄māta. in
grām recepit: sed non dicitur
na. **R**esacratq; amācia ex
terius et pace reformata: ad
etiā suam redire pmissit.
Cognoscens autē in spū archi
episcopū et martirū thomas. mar
tirū sibi p̄minē. nolēs glori
ā suā p̄telāe. nec etiā suā
captiuitate ducis iconsultā
relinque. nec alienā etiā
martirio suo deprecāe. rege fran
corū et ep̄is. et baronibus.
in testimoniu pacis int̄ ipm
et dnm regē henricū vocatis.
ep̄atū suū adijt. **A**udietes ar
chiep̄is eboracensis et lundo
mensis et saraburiensis adue
tū eius. sibi timuerūt: et cū
ipse eēt marū ut transfretaret!
conuenerūt portū obserua
tores. et muliebūs corripuerūt.
quatinus introitū eius impe
dierūt. **E**t fecissent si auderet.

Sed ostenso illis regis impio.
et licēcia remeadi indulta
et pace resignata: vix ita ad
quieuerūt. **V**eniens ergo ar
chiep̄is ad eam suā: in mag
na grā et gloria et honore.
q̄ angelus de celo veniens. ab
omnibus ferē susceptus ē. **A**u
ita se agebat quasi antea nichil
emisset: ita virtutes auxit.
mores bonos meliorauit. ut
in carne quidē sed p̄ carne
viveret. **E**t nil audebat actū.
cū quid sup̄ eēt agendū. nichil
arduit nichil magnificū. ni
chil virtuosū interpretatū ubi
quirit: affectūq; suūm viuēdi
dixit ad effectū. **P**aupe et
diuites libent̄ audiebat. clamo
res om̄i et querelas apud se
tractabat. iuste in omnibus in
dicabat: etiā et p̄sonas cor
ripi et corrigere disponebat.
Clericos plures coadutores ius
titiē ad se vocabat: omēs q; cō
siliarios suos obligatiōe con
stringit. ut nec p̄ce nec p̄
tio. nec timore nec amore.
nec alia qualibet causa iusti
ciā dei p̄terterent. nec ul
diciā p̄telarent. nec ueritate
celarent. **P**̄uatiq; est ei
p̄fatos tres ep̄os ad regem
transfretaturos. nec ipm sus
cipe velle. nec debitā subiec
tiōne exhibere: et iuxta ma
re ventū expectāe ut trans
fretarent. et p̄nā ip̄ius
fugerent. **V**ocato ergo air
sore suo: litteras aplicas. sen
tēcia ep̄o mūnitiōis et sup̄

penfiois. et
le et p̄re dom
adentes a
omullata. et
differa. et arti
uenerit. nequa
et t̄mētis si
m̄ctas ligati
es siquidem
ponetes ei usq;
et archiep̄is
diferentia et ca
flūi sui cor
diderit etiā
p̄fatu victi
ip̄e et iustit
et celebrati
a iuria et a
et filij sui regū
ip̄es q; ad ho
am regis n
d mandā con
et cū pace arch
et remeadi lig
na se nō habē
ia viduaret.
cipies ut dicit
uatiōne faciēs
ut hoies. feri
et cōquei nō e
die p̄ces ita si
et filij p̄ib; n
et filie m̄ib;.
Ostantes
car m̄fices
p̄p̄silius tho
p̄ce. sep̄os m
et filij p̄fetes
et. Dum her
filij hui; consi
m̄ctes futuri
a uideat nouū

pensionis. et causa continetes. il
 lis et pte domini pape dixerit.
Videntes at machinamenta sua
 ad nullata. et industria sua in
 dustria. et arte arte delusam.
 auerunt iniquitate. multiplica
 uerunt nequias. totaque quietes
 et trahetes sibi finialu. quo
 strichas ligardat. **C**usfreta
 tes siquidem rege adierunt. ex
 ponetes ei inlicita et inlicita
 as p archiepum thoma. aplica
 sententia et causa. videlicet
 q filiu suu coronae psumeret.
Addiderunt ena ipm archiepum
 sacmetu vinctois filij regis
 cassae et infirmiae velle. q illo
 ru eet celebratu officio. totuq
 ad iniuria et ad dedecus regis.
 et filij sui redudae dixerunt. ad
 iugetes q ad hoc q poterat ma
 la. am regis inflammauerunt.
 ad iracundia couerterunt. ut pei
 tet eu pace archiepo idulsisse.
 aut remeadi licentia. **C**oquestu
 ena se no habe hoies q iniuria
 sua vidicaret. no alio modo
 papies ut dicitur. nec aliqua
 roactione facies. quos pub ha
 bunt hoies. feat no hoies. Ita
 aute coquei no eat pape. Cot
 tidie pres ita filijs imprecatu.
 et filij pabg. nives si habus.
 et filie mribg. **Cam vij.**
Pstantes at milites pmo
 carmsices. exterminu
 archiepulis thome et neie regi
 place. seipos morti etne dedere.
 stam filifretes ut ipm intfac
 ret. Dum her agentur. archi
 psul huius consily incertus. sed
 martyri futuri no ignarus.
 ad videdu nouu regem que nu

teat i ifancia sua pfecto e. s
 phibitv vide eu uel alloqui. eius
 madatu accepit. ut in ecclia sua
 catuariesi se tenet et inde no
 erret. neq p ciuitates suas uel
 oppida pagraret. **Q**uo audito.
 ad eccliam repedaunt. **A**ceptaq
 setena semel audietis. ut quicq
 die erret a iherlm et tuisret tor
 rete cedron morte moietur. co
 tuunt se psul stissimq et mar
 tir i iherlm. et inde no e egresso.
Egresso e semel et interfecto.
 non e egresso archipsul et ta
 me interfecto. templu in teplo
 iherlm i iherlm. pat in filia. filij
 m mre pempto e. **N**a ere i
 quita die natalis dm. circa vn
 decima hora. sepedeo archipsu
 lethoma. de pace et iusticia
 cu suis cleias differete. quor
 milites vici bellal. misri zabu
 h. malleatoris maus. seme ne
 qua. filij sceleti. geng p diaois.
 uasa unudie. quoru her sit
 noia. **R**eginaldo. filius vsiois.
 ab vso agnoiatq. **R**ichardus
 britto a brittonu. mnata pnie
 tate dictq. **W**ilhelmg de tracia
 traqu fertate. **H**ugo de more
 villa. a morte ville uel moetu
 oru villa intptatus venerit.
 et audact ad archipsule intro
 eutes. i huc modum eu sit al
 locuti. **R**eceptu regis de tuis
 maie nunc venetes deferung.
 ut ad nouu regem eas. exhibitur
 ei obsequiu qd debes. et factu
 rus qd face habes. et satisfac
 turus ei i curia sua. si i aliquo
 regie maiestati derogasti. i sup
 epos qui pte extomiatu sit

amputavit: et eode ictu archi
 epu i capite sacro pculit. et
 sanguie rubricavit. **I**a ei m
 choatu e martiriū i ipa xpi
 ecclia: xpo ita dispoſite. **A**g
 enā i eodem loco capiti gūe
 vulgū iressit: et totū corpū
 ei solōteng nutae fecit. **T**er
 tius impigens eū cū gladio:
 p̄cipitavit sup paupietū.
Quarto vō corona absidit:
 et testa capitis dissipata. cerebrū
 simul cū sanguie mixtū su
 per lapide fudit. **E**t ita bea
 tissimū xpi martir thē cor
 pū concedens: aiam celo intū
 lit. **E**ius corpū cū sanguie mo
 nach colligentes. deuotissime
 corpū lapideo codiderūt. in au
 soleo: sanguine vō mixtū
 aqua. i firmorū remedio re
 posuerūt. **C**elebrites vō ex
 equas ei. **U**enerūt sub ca
 nona regulāis habitu melo
 tē monachile. et sub ea uirga
 carne aliquā aſprimū. et se
 moalia aliana sicut p̄dictū
 ē. qd̄ atea omēs latueat: do
 ner dñs ihūs xpus illud om̄i
 b̄ hoc mō reuelae dispone
 bat. **P**assū ē autē sc̄ssimū
 archip̄sul et martir tho
 mas p̄ ueritate et iusticia.
Anno ab icarnaade xpi mil
 lesimo centesimo septuage
 ſio p̄mo. ad accumulū glōie
 sue. et cōfusione m̄m̄corū
 suorū. i natūitate xpi. die
 quita. i ecclia xpi a xpianis
 p̄fessioe h̄cet non actione. ut
 p̄ quo sustinuit libet̄ m̄rū.

toto xpus ei red̄p̄sactur in
 p̄m̄it: qui sup oia. et per oia
 est deū b̄nd̄us in secula sc̄lorū.
Amen. **P**logg i vifa s̄a

Siluestri.

Historiographus
 n̄r eusebius cesarien
 sis palestine epus. cū
 hystoria eccl̄astica scribet. p̄ter
 misit ea q̄ s̄nt i alijs epus cu
 lis uel q̄ se mem̄it retulisse. **P**a
 vigiti libros id ē duas decadas.
 om̄i pene p̄uinciarū passione
 martirū et eporū et confessorū
 et saḡm̄ū virgīnū ac mulierū
 cōtinē fecit. **D**em̄de sc̄ntū pe
 trū aplm̄. om̄i eporū uoia uel
 gesta conscripsit. et earū vr
 b̄ū q̄ arcem pontificatū per
 ap̄licas sedes tepē uos̄it̄.
 vrb̄is rome. at̄thoche. ihero
 solime. ephesi. et alexandrie.
 harū vrb̄ū eporū om̄iū p̄tel
 torū usq; ad tempū n̄rū ḡreco
 sermōe conscripsit. **E**t quorū
 n̄m̄co. vñū ep̄m̄ vrb̄is rome
 siluestrū de greco i latinū h̄s
 ferre p̄cep̄it dñe sc̄e ac b̄t̄ss̄ie
 pat̄. **Q**ui cū me exigū ad h̄s
 lacōne h̄at. eē cōfideare: elegi
 hoc detegē q̄ s̄m̄ p̄m̄ sermō
 nis et m̄ct̄is igeny. **U**nde
 obsecro ut p̄ me tuis orōmb̄
 ip̄etres: ne q̄ culpa cōteptois
 fugio. **P**̄s̄uptois noxā iurā.
Credo ei qd̄ orādo implei f̄a
 as: qd̄ me arripe iubedo fecisti.
Pa tertū s̄ū qd̄ in hoc t̄sse
 redi studio. si qd̄ vitupacōnis
 extiterit. mee est audacie: tue
 vō orōnis si euasēō culpa.

167
 p̄m̄it
 vō as

**Incipit vita s^{ca} ac bea-
tissimi siluestri epi ac con-
fessoris xpi.**

Silvester igitur cum esset
infantulus a vidua matre
iusta nomine et ope nu-
tritius: traditus est cari-
no presbitero. Cuius vitam imita-
tus et mores: ad summum apicem
xpiane religionis attigit. Facto
iudicis hospitalitate tota ani-
mi diligentia exhibebat: que
non diuacitruce: sed bone volu-
tatis thesauri plebat. Unde
factum est: ut timotheum quedam
virum xpianum et religiosum virum
ete ab antiochia xpiani publi-
ce predicante tempore persecutionis
hospicio suo exiret: quod omnes
pene xpiani facere timuerunt.
Silvester ergo non solum se cum hos-
picio suscepisse gaudebat: sed etiam
tam vitam quam predicacione eius suis
laudibus commendabat. Igitur
cum spaciū am pmi et triū me-
su in timothei predicacione
fluxisset et multo p eū genu-
plus conuersus esset. dignus mar-
tiro: tunc a populo paganorum tra-
ditur urbis prefecto tarquinio.
A quo tormentis plagarū afflic-
tus: et longa carceris custodia ma-
ceat: quasi bonus athleta xpi.
cū sacrificie ydolis nolisset.
tercio ceso: tertio gmissis suppli-
cis attritatus. sententia accipies
mit homicidias decollatus est.
Que scis silvester omite me-
dio noctis tepe captus ad domū
sua detulit: ibique scilicet melchi-
ade episcopi cum suis presbiteris et
dyabolum venire fecit. Cui qui-
bus p tota nocte i dei laudibus

permanes: eius martirium dedica-
uit. Quedam autem xpianissima mu-
lier nomine theonia rogauit meo
vitiū papam: ut i suo orto iuxta
pauli apoli sepulchrum eius corpus
colum condet: ubi postea suo sub-
tu edificauit ecclesiam. Quod factum
valde placuit omnibus xpianis:
ut huius nominis martir paulo aplo
p eo que disciplinam habuerat ad-
hereret. Post hec tarquinius vi-
bis pfecto: spans timotheum au-
qis peruenas habuisse: tenei iussit
scilicet siluestrum: cui et dixit. Sa-
si michi omnes scelerati illius ty-
mothei dedecis facultates: quia
tormenta patiens. Sed cum multo
tū testimonio didicisset illum huius
mundi diuitias non habere: titulu
illi xpianitatis opposuit: dices
eum tormentis uariis fmedu nisi
sponte ydolis ymolaret. Cui
scis silvester ait. Scias te eter-
na illaone damnadū: si no cele-
rius deū dei filium credideris illum
xpianum. Tunc iratus tarquinius: ius-
sit eum i carcere capi dicens.
Grauissimis tormentis te facia
prima sessione defice. Ad hec
scis silvester dixit. Ewangelii
ta te sententia alloquor. Stulte
hac nocte anima tua auferetur
a te: ut tormenta que xpianis te
palia irrogasti: tu eterna con-
prias: et sint tormenta ipa huius
te deū que nos xpianum colimus
recognoscas: et presbes timothe-
um non sceleratum non sceleratum esse.
sed martire xpi que tu punisti.
Interea silvester cathenatus ad
carcere ducitur: et rogatus
tarquinius ad pndium quasi epu

laturus accessit. Sed siluestro
 carcere orate. et tarquino in
 summa prudente. illo dicitur ma
 nifestata e. **S**emper os pistis
 du manducaret. i. eius gutture
 uersatu e. qd nulla medicoru
 arte. nulla potuit uentatoru
 muocare de iustre. **U**nde factu
 e. ut ab hora pndij usq; ad me
 dia nocte dolore ueratus. seu
 du uerbu qd scus siluester dix
 eat exprimeret. **D**icit factu e.
 ut pma hora diei q sepiu se
 dominatu fuceat. feretro eiecto
 de domo sua cu luctu ad turru
 lu ducetur. **T**uc pli xpianu
 cu sco melchade epo. ad car
 cere pgit. et scia inde silues
 tru cum gaudio magno edu
 cit. **N**am pene oes qui iussu tar
 quini muliere eius miseri certi
 toant. i. gembo siluestri puoluti
 rogabant. ut oraret p eis. ne
 aliquid eis simile deo iudice e
 ueniret. **T**antaq; deus sco sil
 uestro gram dedit. ut no solu
 a xpianis. s. etia ab ethnis. in
 mid diligetur affectu. **Q**uiaq;
 cu eet tricesimo etatis ano.
 a sco melchade epo dyaconus
 factu. omem gram tustendebat
 i. flexo. **E**t no multo post omis
 plus xpianoru i urbe p bzm
 eu sibi exposuit fieri. **S**co itaq;
 siluestro ordinato p bzo. tanta
 a dno gram pdicatiois contulit
 ut nullu eet qui no illu ex af
 fu diligeret. et huc ee uerbu dei
 famulu acclamaret. **N**ihil
 supbia de eius morib; usurpabat.
 sed omib; beniuolq; in terris po
 situs celeste habitu morib; osten

debat. **E**at ei appai angelicu.
 sermone nitidus. ope scus.
 torpe integer. ingenio optimo.
 consilio magno. fide catholico.
 spe pacetissimo. karitate dif
 fuso. **E**t qm ad omne eius nar
 ratione nec littera pt nec ser
 mo suffice. ad ea que gesta sut
 accedam; **S**co itaq; melchade
 epo migrate ad dnu. ab omi
 plo siluest; eligitur. **P**or omi
 clericoru et laicoru vna efficit
 ita ut nullu i omib; hys mueri
 retur. qui no in eis acclamaret
 elatione. **S**cus ues siluester e
 tatis sue excusatione oppones.
 qtu se accusabat. idignu tantu
 dignu ab omib; clamabatur.
Obiaebat. hinc sca pcomax
 et qm anq; p bze eet confessor
 xpi ee meruit. **Q**uid multa e
Hys et huiusmodi assertioni
 bo ploru actatus. auctore deo
 leuatur urbis rome epis. **E**t
 q hoc ee meruit. opib; det
 inbat. **E**at ei pssimo et omi
 siluante conspicuus. atq; ita
 mit diuites ac paupes medius.
 ut illu paupes q; parem appi
 cepet. diuites ues quasi suploze
 sibi diuite clamaret. **N**o em
 ad pone potencia. s. ad moru
 elegacia attendebat. et tantu vnu
 queq; emmerius honorabat.
 qto uiue eu sanctius didicisset.
Ad detractorib; aures suas q; aser
 petib; sepabat. dices hoc uene
 nu p eas ingressu occide aias
 audientiu. addens hoc. **S**up bzm
 no liceat accusa aplis no iubeat

comprobatur: ut sibi auxilia
 torum suum in carna reuixisse
 gauderet. que se amississe fle
 uerat dū obisset. De legata
 ryo vob quid memorem? Si
 penū nō memoratos testamēto
 hor ordie ut diruus require
 bat: quid de hys esmādu ē. quos
 sua commedatioe dignos meo
 rasset? Sagilegiū dicebat ēē
 facultates t hereditate tactas.
 nisi prius q̄ sūt iusta a testatōe
 fuisse ex omī pte corroborata:
 illud sū abacuchē p̄phē cōmeo
 rans quo ait. Adapient ora
 sua sicut paup edens i abscon
 ditō. Dicebat ēi hinc fame
 impactatis ostendi: tū ad here
 ditate heres anq̄ omnia q̄ sūt
 legata exsoluat. accesserit.
 Omī vob clericorū hanc curā
 statuēt. ut nisi vnu e duobz
 officū potuisset imple. sector
 ēē nō posset: id ē bene legedo
 aut bene psaliedo p̄lm vela
 uaret. Ipe vob suis siluester
 cotidiana doctrina p̄los mu
 tabat: ita ut ad p̄dicationē
 eius copiosa conuēret turba.
Tullo tempore eufromius ep̄s
 pamphlie veb̄ roma: dicens
 sibi impatiū p̄ reuelacōne. ut
 ad ap̄lorū hūna p̄ehisset. Iste
 etiā p̄ noīe dñi nri ihu xpi ml
 tis fūcat plagis et exilis cōp
 bato: tatagz eū virtutū effica
 cia comitabatur. ut etiā si su
 dario eius tacto fuisse infir
 mū. mox recuperata sanitate gau
 deret. Demonia vob ex obsessis
 corporibus nūpiō m̄ ihu xpi no
 mine p̄tenuē abstedebat. Hic

eat faciū diffinūq sermone tam
 latino q̄ greco. **S**ca vob cordis
 eius et vultū tam pura omībz
 apparebat: ut quacūqz eius
 alloqū meruiss. putaret se cū
 p̄ze veniuolēde loqui. aut miris
 affectu. Hic cū cotidie i dei lau
 dibz et orōmbz ager: omībz di
 ebus dñicas sp̄calit dñs ad here
 bat. **C**um accedes ad celebrada
 xpi mysteria. colobio candidissimo
 induebatur: qd' colobiu sū iacobi
 apli fuisse phibeat. Dicebat
 autē hac iustā ēē reuerētia: ut
 dū dñis mysteris assistit. sac
 dos hys vtatur uestibz: q̄ habi
 tū apli cū i sacerdote exhibeat.
Sic autē factū ē. ut a s̄co siluestro
 et a p̄biteris eius et dyacoibz
 colobiorū vsus s̄p̄sisset. p̄ncipiū
 qd' marcus et iulius et liberi
 us eo vsi sūt ordie. **S**ed qm̄
 brachiorū nuditas a q̄bus da
 culpabatur: post her colobia
 i dalmaticis comutata sūt.
Visti ē ei melius hinc p̄p̄ito
 conuēre: qd' aculacius magis
 place aspectibz ualeat p̄lorū.
Ferias vero habē clerū p̄tūq
 siluest' papa desc̄psit. dices
 illud psalmingraphi obserua
 oportere. vacate et videte qm̄
 ego sū dñs. et illud apli. nemo
 multos deo implicat se negotijs
 s̄claribz. **E**x eo ergo contigit:
 ut licet viciōso q̄tū apud grā
 maticos sermone dies i ferias
 mutaretur. **P**a sicut haledē
 uel therme. singulae nō vni
 p̄iūt nomē: sic quoqz ferie ut
 dñi ad vacandū deo m̄uetus ē
 feriatus dies omī religioi xpi me.

In illo tempore erit edictum: ut
 scriptam ad sacrificium idolis
 cogere. Unde factum est: ut
 recedens ab urbe suis siluester.
 in monte scriptam latibula cum
 suis clericis eligeret. Constantinus
 igitur imperator augustorum
 monarchia tenens. cum plurimas
 stipes de christiana dedisset. et
 innumerablem populum pro omnes
 iustas fecisset variis penarum
 generibus interfici. elephantina
 a deo lepra percussa est. Hinc cum
 diuersa malorum et medicorum
 et incantationum agmina. nulla
 medendi ratione subuenire
 possent. capitolium pontifices
 hoc dederunt consilium. quod pro
 pima in ipso capitolio infantum oc
 ciduum sanguine repleri debet.
 in quo cado sanguine. statim ut
 descenderet augustus. morbum
 vulnera istius lepre desereret.
 Missum est igitur arcum quaque
 ad media regna. et de rebus sua
 uel patrimonio regis. ferre ad tria
 milia et eo amplius infantes
 adducti sunt ad urbem romanam.
 traditiq; sunt pontificibus capi
 toli. Die autem constituto egrediente
 constantino palatium. et ob hoc
 citi ad capitolium ut sanguis
 minorum fundetur. occurrit
 innumerablem multitudo mu
 lierum. que omnes solutis armibus
 nudatisq; pertoribus. dantes plu
 latus et genibus. coram eo in pla
 teis fundentes lacrimas se persua
 uerunt. horrore nimium augusto.
 et vniuersis partibus manente
 tes. Dicit tunc itaque augustus.
 quare de causa multitudo hec mu
 lierum ista facit. didicit has ma

tres filiorum esse. quorum effundendus
 est sanguis in piscina. in qua
 medendi causa ipse laudus des
 cendit uel sanatus. Exhorruit
 facinus imperator. et se tantorum
 criminum reum fore apud deum esti
 mas. quorum esset procorum inter
 ritus futurus. vixit crudelita
 te pontificum pietas romanam
 petri. et principes in lacrimas.
 iussit stare curruca. et erigens
 se atq; conuocans vniuersos dixit.
 Audite comites meos et comi
 tones. et omnes populi qui asita
 tis. Romanum imperium digni
 tas de fonte nascitur pietatis.
 Cur ergo hodie hoc non osten
 da et comprem. et prope sa
 luti mee salute innocens.
 et ab effusione sanguinis innocens
 sententiam crudelitatis excluda.
 Sic semper vna cum hostes certa
 mia in plures extitisse noscunt.
 ut reus esset legibus et capita
 li sententia subderetur. quibus ali
 que occidisset in parte. emittit
 hoc statutum in bello. ut facios
 qua pubertas non noueat. gla
 dium bellatoris euaderet. et vite
 incolumis permaneret. Nunc itaque
 quod in hostium filijs custoditum
 est. in filijs nostrum cuius exercita
 mus. ut non sumus nisi legibus
 in. atq; a captiuitate animi et
 conscientie captiuemur. qui
 pugnando fideliter omnium gentium
 meruimus esse victores. Quid
 uiuat barbaros superasse. si a
 crudelitate vincimur. Nam
 percipisse extraneas nationes bel
 latorum est virtus populorum. vice

autē vicia et pccā uel cūa. vir-
tus ē morū. In illis ergo p̄his
foriores existimus alijs: in hys
autē nobis ip̄is foriores sumus.
Vnicuiq; ei nosmetip̄os. dū
a mala nos uolūtate excludim;
et qd' inconsulte desideam;
consulte et vtilit' exequimur.
Hoc autē facim;
q̄m uolūtates
deorū. uicis uolūtatiq; ampo-
nim;
et dūis desiderijs. ob-
uia nra desideria nō implemus.
In hoc certamine uictos nos ēē
hac mōde gaudeam;
ut ag-
noscam;
nos cōm mra salute
uoluisse pugnare. **Pa** q' conat'
p̄petrare qd' malū ē: captiua ē
utiq; scudet qd' bonū ē. Cum
ergo fuerit in isto certamine su-
p̄atus. uictoria optinet uictus:
qm̄ uictor p̄dicōne muenēat.
et mala captiuitate iurirent
post triumphū: si tamē triumphus
dici p̄t. quando pietas ab impi-
etate uincatur. et iusticia ab
iniusticia sup̄atur. **Vincat**
ergo nos pietas in isto congressu.
Bene ei om̄i aduersantium
poterim;
ēē uictores: si a sola
pietate uincamur. **Om̄i** etiā
se ēē uerū dūm cōprobat: qui
uerū serū se ēē nō manent
pietatis. **Cū** autē ad istā con-
ditiōne om̄is exeratus. dūisq;
p̄his ductissime acclamasset.
Item cōtionatq; dixit. **Iussit**
pietas romana filios suos ma-
trib;
reddi: ut dulcedo reddita
filiorū. amaritudine lacimarū
materia obdulcet. **Et** hec
dicens: iter qd' arripuit eū dū
ad capitolium deserēs: ad palaciū

redijt. **Non** solū autē filios
reddidit. uerū etiā dona am-
plissima et uehicula infinita
et annonas iussit expendi:
ut que flexes uenerunt et lu-
gētes ad alienā p̄na. alacres
cū gaudio reuertēret' ad suā.
Hac igitur t̄ facta die. noc-
turno facto silencio somni tem-
pus aduenit: et uidit p̄ uisionē
assistetes et dicētes sibi. **P̄os**
sumus petrus et paulus apli
dei. **Cū** flagrans posuisset
manū. et effusione innocētis
sanguis horruisti: missi sumus
a dño nro ih̄u x̄po dare tibi sa-
nitatis recuperande consiliū.
Audi ergo mōta nra: et fac
om̄ia quāq; iudicam;
tibi. **Sil-**
uester ep̄tus urbis rome. apud
montē scriptum p̄secutiōnes
tuas deuitans: in taueris pe-
trariū cū suis clericis latebram
fouet. **Hūc** cū ad te adduxis.
ipe tibi p̄stinā pietatis osten-
det: in qua te cum terro mer-
serit. om̄is te ualitudine ista de-
seret lepre. **Qd'** dū factū fuerit.
hac uicissitudine tuo saluatori
cōpensā: ut om̄es iussu tuo p̄
totū orbe romanū ecclie restau-
retur. **Tu** at' temp̄a in hac p̄te
purifica: ut relicta om̄i sup̄-
stitione p̄ dolorū. deū unū quā
uerus et solus ē adores et ex-
colas: et ad eius uolūtate attin-
gas. **Exurgēs** autē a somno
constatim;
augustinus. statim
cōuocauit eos qui obseruabat
sibi palaciū: et seruidū tenore
sompni sui. misit ad montē
scripturā. ubi scus siluester

in quibusda
nōnis quib
receptus. la
nōs nō s̄stet
multisq; car
reddidit se ad
p̄p̄ri: et cō
scitū qui cū
Ere nūc tēp
ca nūc dies
et qd' nos lect
nō ē desig
berū dūis m
quos uult
denegret seru
p̄te sua. et
hoc dūis ora
miserū cōm
scit. adimple
uibus p̄fect
uē cū unue
trūta et dū
temp̄a simul
māius arbi
p̄o tribulā
ca ep̄ula. **E**
quillo amā
m̄es clericos
tallena pulc
Cura p̄uue
pendent: e
t̄ caesib;
scitū ē: ut or
p̄na replet
nā dūgetet
simul cū eo a
fectus ita
uenit ad reg
cū tribus p̄b
tōbo p̄tate
augustinus: p

in quibusdam christiani agro prope
 alicuius causa cum clericis suis
 receptus. lectioibus et orationi-
 bus insistebat. Cum ergo se a
 militibus circumiectum vidit.
 credidit se ad martyrii coronam
 vocari: et conuersus ad omne
 clerum qui cum eo erant dixit.
 Ecce nunc tempus acceptabile.
 ecce nunc dies salutis aduenit.
 ut quod nos lectio docuit. opus
 nostrum designet effectus. Ecce
 iterum dominus inter homines ambulat.
 si quis vult post eum venire.
 abneget semetipsum: et tollat
 crucem suam. et sequatur me. Et
 hec dicens oratione fecit. omnesque
 miserum commendans deo animam
 suam adimpleuit: et datus pace
 omnibus profectus est. Venit scilicet
 autem eum vniuersi clerici cum presbiteris
 triginta et diaconibus quibusque op-
 timis simul passioni succubere:
 melius arbitantes cum illo pro
 christo tribulari. quam in eius absen-
 tia epulari. Erat enim semper
 tranquillio animo et sereno: ita
 omnes clericos diligens. ut sicut
 gallina pullos suos foueret.
 Circa pueros carum amore
 ostendebat: et omni hora mori-
 tis celestibus erudiebat. Unde
 factum est: ut omnes eruditionis
 sagina repleti. passionem ma-
 gis diligere quam timere. et
 simul cum eo alacres perirent.
 Defectus itaque ut dictum est. p-
 uenit ad regem. Cum nunciatus
 cum tribus presbiteris et duobus dia-
 conibus presentibus. Assurgens itaque
 augustus: prior eum salutauit

dicens. Venite penite et titula-
 mur. Cui sanctus siluester dixit.
 Pax tibi: et victoria de celo im-
 paretur. Que cum rex alacri ani-
 mo et vultu placidissimo susce-
 pisset: omnia illa que facta sunt
 et que dicta. queque etiam reuelata.
 secundum textum superius compre-
 hensi exposuit. Post finem vero
 narrationis sue percutabatur.
 qui isti erant dominus petrus et pau-
 lus qui illum visitasset: et ob
 quam causa salutis sue latebra
 eius deterrissent. Cui sanctus sil-
 uester respondit. Deus vnus
 est que colimus: qui totum mundum
 fecit ex nichilo. id est celum et
 terram. mare et omnia que in
 eis sunt. Petrus autem et pau-
 lus dominus non sunt filii dei. quia
 illi per fide placentes. hoc
 quod artem teneat scitatis con-
 scanti sunt. ut sunt in numero
 omnium sanctorum primum a domino apostoli
 facti. In ergo natiuitatem
 domini nostri ihesu christi filii dei. pri-
 mum gentibus predicauerunt: et
 omnis ecclesia ab his suscepit
 incipit. In expleto apostolatus
 officio. ad palmam martyrii
 peruenit. et fuit in omni
 omnipotentis. Cuius hec et hys
 similia augustus diceret papa.
 interrogate eum cepit augustus.
 vtrum nam istos apostolos haberet
 aliqua ymago expressos: ut ex
 pictura diceret hos esse quos re-
 uelatio donasset. Tunc sanctus
 siluester misso diacono: yma-
 gines apostolorum exhiberi precepit.
 Quas imperator aspiciens: in

genti cepit clamore dice. nichil
verius qua horu ee ymagines.
quas in visione asperisset. **H**y
inquit michi dixerit. **M**itte
ad siluestru epm. et hic tibi
ostendet piscina detritatis. in
qua cu lotus fueris. omni vulne
ru tuoru sanitate consequeris.
Tuc scus silvester dixit ad eu.
Audi me rex: et saluti tue pis
cina necessaria hoc ordine re
quiere. primum ut credas xpm
dei filium ideo de celo venisse.
et ut hoies conuersatu fuisse.
ut ista piscina credetibz ma
festaret. **D**iscina ergo omnis
aqua e siue maas. siue omni
stagnoru. **T**anta ei virtus e
nois dei: ut ad muocacione ei
vniuersa pcca abluat. et salu
te confect. qua fides credentis
exposcit. **C**ui augustus respo
dit. **E**go nisi credidisse. ad te
penito no missem. **T**uc scus
silvester dixit. **E**rige a tempo
vna ebdomada ieiunium: et de
posita purpura intra cubiculu
tuu. ibiqz induere humi pstratu.
aliu. et confite te p ignoracia
errore passum. ut xpianis per
secutione indiceres. et xpm sal
uatore ee corpm et aiari non
solu loquedo. sed et credendo
pnuicia. et penitere multos sps
te occidisse: et templa iube clau
di. et cessare omnia sacrificia ydo
loru. **D**ebitores si n paupes
laxi. carceatos dimitte. pcepte
in xrlis aut metallis. aut in
quibuscuqz tribulacionibz con
stitutis indulgencia dari. et iu
be per tota ebdomada elemosi

nas fieri: et ydoneos qui expe
quatur her constitue. **T**unc
constantinus imperator dixit.
Constat omnes cultores ydolo
ru in am supstade laborare:
net posse ibi diuitatis gloria
muelari. ubi medax assertio
deu diat huc ee que fecit. **Q**u
si misericors iste e qui hanc
virtute muocatus aquis con
cedit. ut pcca aiari abluant
et corpibus conferant meda
na: constat huc ee veru deu.
aug apli me visitae dignati sunt.
et hoc monere ut vnum deum
credam saluatore meu. **H**er
et hys similia cu augustus di
cet. **I**mposuit scus silvester
manu sua sup caput eius. et
benedicens eu ac faciens cathe
cumu abijt. **T**uc indixit scus
silvester omi ecclie biduanu je
iunium. id e sexta die et sabbato
oracionibz vacans cu omi clero
et pbzis et dyaconibz: uocansqz
xpm augustu spai reuocatem
moris instruit. et constantia
erigit. fide certissima reddit.
Vespere itaqz sabbati: iubet la
uacra sui calore in palacio la
teant. **A**ugustu ingredi. **Q**uo
ingressu: ad benedictione fon
tis accedit. **B**enedicto itaqz
fonte: augustus ingreditur.
Quo scus silvester tangens
aristate sacro: interrogat
si ex toto corde credit in deu
prem et filiu et spm scu. **Q**u
cum crede se clara voce dixeret.
et se pomps dyabolu renuiciae
toto corde assereret: merisit
manibus suis cosidens augustu
in piscina totu corpus scus su

scus dicens
dixit in ior
man spri
per aqua ap
per baptis
stat reddidit
et psecutores
hunc seruu
pnapu con
nam eius ab
mudisti. ita
omni lepra de
ex psequete
nisi se habere
erit catholu
deu unu ih
qui teni vult
in spu sco. p
Aug omnes
libro si filij
luc oris per
si emant: et
et ecce sonu
magis strid
et uelut pisci
vnu illu form
Ex quo mudu
langu. xpm
e: mudu ma
Prima die ba
gram dedit
qu se mudass
e huc debere
eue romano.
gre: ut qui
misset capro
Terna die pn
ge: ut quicu
reuria. omi
mitate meda
ta die pnuia
mane ecclie

uqter dicens. **D**eus qui munda-
 disti in iordane lepram naa-
 man syri. et ceca nati oculos
 per aqua aperuisti. et paulo aplo
 per baptisimū oculos quos qui-
 sciat reddidisti. et fecisti nobis
 ex psecutore doctore. tu omūda
 hunc seruu tuū sūm terrenorū
 p̄ncipē constatū. et sicut
 nam eius ab om̄i stercore p̄cā
 mūdasti. ita corpus eius ab hac //
 om̄i lepra defartina ablue. ut
 ex psequete credente et defende
 temp se habere virū hūc scā tua
 ecclia catholica gloriatur. per
 dūm ur̄m ih̄m xpm̄ filiū tuū.
 qui tecū vuit et regnat deus.
 in spū sc̄o. per oīa seclā sc̄orū.
Cūq om̄es respondissent. **A**m̄ez
 subito q̄i fulgor intolleabilis
 lux oculis per diuidia fere ho-
 m̄ emant. que om̄ et m̄etes
 exterruit. et asp̄us obterit.
Et ecce sonus in aqua q̄i sar-
 thaginis stridentis exortus ē;
 et uelut p̄sūū m̄genū. cristus
 totū illū fontē repletū ostedit.
Ex quo mūdus exurgens con-
 stanting. xpm̄ se uidisse cōfessū
 ē: m̄ditū candidis uestibus.
Prima die baptisimū suū hanc
 legem dedit xpm̄ eē deū verū.
 qui se mūdasset a lepre paulo.
 et hūc debere libere coli ab om̄i
 orbe romano. **S**ecūda die dedit
 legē: ut qui xpm̄ blasphemasse
 fuisset cōprobatus. puniretur.
Tercia die pmulgauit hanc le-
 gē: ut quicūq xpm̄ano fecisset
 iniuria. om̄i bonorū suorū fa-
 ultate mediā amittet. **Q**uar-
 ta die privilegiū pontifici ro-
 mane ecclie cōtulit ī toto orbe

romano: ut sacerdotes ita hunc
 caput habeat. sicut iudices regē.
Quinta die instituit: ut ī quo
 cūq loco fuisset ecclia fabricata
 consecrans sue hac virtute
 optineat: ut quicūq reus ad hac
 confugerit. iudicis ad īmulo qui
 in p̄cā fuisset defensetur. **S**exta
 die precepit nulli n̄t̄ muros cuiq̄
 ciuitatis dari licētia eccliam con-
 struedi. nisi ex consensu p̄c̄is
 epi: que sedes ap̄lica p̄basset
 antistitem. **S**eptima die: om̄i
 possessionū regaliū decimas
 manu iudicaria exegit ad edi-
 ficacōne eccliarū. **O**ctauo die
 p̄cessit albis depositis. totus mū-
 dus et saluus: et ueniens ad con-
 fessione petri ap̄li. ablato dya-
 demate capitis. totū se p̄nū p̄-
 ueniens in facie. tantū illic lacri-
 marū effudit. ut om̄ia illa
 insignia idumeta purpurea.
 infunderentur: dās vocē inter
 amaras lacrimas. ī quibq se er-
 rasse. se peccasse. se uolum eē de
 psecutione sc̄orū cōm̄orans.
 nō eē se dignū eorū hūmā cō-
 tinge. cū m̄gētū gemitū excla-
 mant. **Q**uid ibi ab om̄i p̄plo
 lacrimarū fūsum sit: quis hoc
 memorare sufficit. **E**rat at
 tale gaudiū flentibq plenū:
 quale solet in caris mortuis
 suscitatis. aut in hys qui euase-
 runt naufragū. aut in illis q̄
 vicinos dentes leonū euadere
 potuerūt. **V**erū qm̄ de hys
 longū ē enumerare. dicamus
 p̄ma die p̄cessiois sue quid fe-
 cerit. **E**ruens se clamide. et ac-
 cipiens bidente. terrā primus
 aperuit ad fundamētū basilice

construere. De hinc i numero
duodecim aplorum. duodecim copiosos
plenos suis hueris supposito.
hos bauulauit de eodem loco. ubi
fundamentu basilice apli statue
ut collocari. et ita galides et er
ultas i curruca sua. vna cu ep
sedens ad palacu suu rediit.
Altera vero die silit in capitolio
suo lateanensis basilice fabrica
cepit. das tale lege que hys
uerbis concluditur. Sit itaq
omnibz notu nos xpi cultores
effectos. ut int palacu nrm
templu eiq noi construamz.
i quo plus xpianz vna no
bis cu conueniens. detati ipi
gras referat. Hac ita data
lege constituit. atqz edicto pe
dente ppon iussit. ut si quis
paup xpianus fieri uoluisset. de
fructatibz regis uestimeta candi
da. et xxx solidos de arca regia
acciperet. qui pitacu epis detulisset.
Hoc aute ideo factu est.
ne cupiditas imparet fallacie.
et no credulibz sed tepatibus
ista pficeret. Capta at eode
anno credidit multitudo. ut
pioru numerus baptizatoru
ad septe milia tenderetur. exrep
tis mulieribz et infantibus. Igit
cu senatoru nullq omnino hinc
religioni se fide adhibet. ne ob
hoc missa alicui senatoru papa
pmitteret. pcepit sibi i basilica
ulpiana tribunal excelsum statu.
et illic omne senatu ac plu
hac uoce affatus e. Pface dis
sensiois mentes. ideo nulla ra
tioe salubre consiliu sumit.
qz pfunde ignorancie pccidate
caligine. nullus eas clarus ac

serenus ueritatis ppledor illuat.
Aperiedi snt ergo luce stene
oculi aiaru. et diligenti e exami
nacione ceruedu. istos uer dca
debe daos uer credi. qui facti ab
hoimibz ee cognoscuntur. hoies
at magis eoru deos ee quos
ipi plasmauerunt. Demqz si a
liquo casu aliqd i eis lectu fuit.
hoies q eos sua arte fecerunt.
sua eos nichilominz arte re
stant. Sicut ergo ut dixi hoies
dy illoru quos du no eent fe
cerunt. et du fuerit lesi restau
rant. Pnde coniectura hinc
cu omnibz magis me ad altum
veri dei exlybeo. qd in me fac
tu quoqz ipi aspiciatis et phatis.
Nisi et ipi eet deus xpianus qui
fecit nos. no vtiqz qd ab alio
factu ficut restaurare ualeat.
Obatur ergo huanu genus
hinc dei ee figuratu. q restaurat
lapsu. fractum consolidat. sub
limat allisu. sicut vniusa ista
pdola qz hoim figurata sunt.
hoim auxilio du lesa fuerit
reparatur. Habeat itaqz ha
beant sine isti errores. abdi
cetue ista suspicio. qua ignora
tia cocepit. stulticia pccidit.
et alunt. adoeet deo solo q vni
et verus regnat i celis. De
sinamz hos cole a qbz salua
no possimz. et quos legos ipi
saluamz. Cessetqz ab hys fla
gitie manu custodia. quos ma
tuem custodia ne pereant. Et
inserrimus insibi studemus
lapides adorare et ferru. Hac
tetus surdis diximz ut audiat.
cecis ut videat. Sit itaqz omnibz

metu. qd si
pstruc
ab isto erro
state cessau
ita ryma
den colat. a
no que ipa
ne lora dra
dat utentio
sua brau
uoluntz p
ut pualcra
cu habuisse
piane legi
nou set. v
ebz. vco dec
mactasse c
cu mact or
strueda. e
muru ryma
tis i eode m
mactasse uo
i isto ipso fr
uor. p
cu plicia h
negant. mal
i ueris deus
mauerit qu
Tepla claud
tant. Dicit
Cum xpm co
Dicit est p
ipm no colu
gustou. Sin
denas. Tem
u gustum. i
Dicitum e tra
dotes texplor
Dicit est qu
Cum adhuc

mētu. qd' sum a xpo que nōgn
 hā p̄stine s̄antati redditus: et
 ab isto errore xpo dno ihu xpo aux
 uitate cessamus. Et qm̄ sapi
 eia romana nō fallitur: istū
 deū colat. a quo ip̄a custodiat:
 nō que ip̄a custodiat. Verū
 ne loq̄a draco omēs uos exten
 dat intentos: qd' cōstitū dū con
 sumis breuit̄ p̄nda. Patere
 uolumus xp̄ianis eccl̄ias: ita
 ut p̄uilegia q̄ sacerdotes tēplo
 rū habuisse noscūt. atq̄ ites
 xp̄iane legis assumat. Ut at
 notū sit vniuerso romano
 orbi. vōs deo et dno xpo nos
 inclinasse cōrines. nō pala
 tū meū eccl̄iam xpo arripui
 cōstrueda: et vniuersitas ho
 minū cōp̄bet. nulla dubita
 tib i corde meo ul' p̄teriti erroris
 remansisse uestigia. Cūq̄
 i isto uō fuisse alloquū:
 uos plorū p̄ duarū fere hora
 rū sp̄cia hōc fuit. Qui xp̄m
 negant. male peccat: q̄ ip̄e
 ē uerus deus xp̄ianorū. Cla
 mauērit quadragies. Item.
 Tēpla claudatur: eccl̄ie pa
 teant. Dictū ē decies. Item.
 Qui xp̄m colit semp̄ uiuat.
 Dictū est p̄cies. Item. Qui
 xp̄m nō colit: inimici au
 gustorū sūt. Clamauerūt
 decies. Item. Qui saluauit
 augustū: ip̄e ē deus uerus.
 Dictū ē tricies. Item. Sac
 dotes tēplozū ab urbe pellat.
 Dictū est quadragies. Item.
 Qui adhuc sacrificat: ab urbe

pellatur. Dictū ē duodicies.
 Ad hāc uocē. impator silenciū
 petiit. Quo facto: iterū sic
 alloquū ē plm̄. Itē diuina
 hūanaq̄ semilita q̄ hoc inter
 est. ut hūana seruita coacta
 sūt: diuina autē uolūnta cō
 p̄bent. Deus ēi q̄ mēte col
 tur. et s̄incero hōis uenēatur
 affectu: spontanea ei q̄ debet
 ēē cultūa. In hoc ē apparet
 q̄ deus uerus ē. qd' p̄ tanta
 secula cōtēptoribz suis nō unq̄
 fine m̄posuit. s̄ p̄cipū se illis
 qui eū colebat demōstruit: in
 dulgēdo cūa et salute aiabz
 et corpibz cōferēdo. Sit ergo
 om̄ibz notū nō coactos uer
 tate. s̄ suo iudicio libēos posse
 fieri xp̄ianos. nec hūanū in
 tuētes impiū. ad dei cultūa
 accēde aliquos oportere. s̄ in
 rationabili cōsidēraōne magis
 rogāe. ut xp̄ianorū numerū
 applicetur ad hys q̄ hūc sagan
 tisse legi deseruiūt. Iustū ē
 uerūq̄ cōspiciūg. ut sciat pe
 tetibz culpa ē si negotur: ita
 nō petentibz si tradatur iniquū.
 Nec hoc aliqui metuat: qd' a
 nōi gr̄a duellatur. si xp̄iam
 ēē uoluerit. Nā etiā hēme
 ra talis ē: ut i bono ope non
 m̄ctetur. Unde hoc magis
 cōsidērandū ē: qd' uobis adhe
 bīt i amicitis hys q̄ sp̄tanea
 ad xp̄ianā legē uenire uoluerit.
 Tūc om̄ibz p̄lis et xp̄ianis et
 pagāis hāc legē laudantibz et
 uisam augusto optatibz: itēto
 clamor factus ē durissime. Et

cū finis huius rei factus fuisset:
revertente augusto ad palatium.
tota auitas cereis atq; lampadibus
repleta coronata e. Erat em
ditiusq; gaudium: quā lex talis p
cesserat. que nullū ad cultum
impelleret. nullū a cultu xpi
repelleret. **S**it uox leticie per
vniuersas ecclesias. honorant
omnia sepulchra sanctorum: omnesq;
confessores qui cathenati ad diuer
sa tracti fuerunt exilia. cū glā
et honore regio ad p̄as p̄as
redierit. et amice regis effecti
sūt. **C**etera que facta sunt uel
dicta p̄terant. ut ip̄a purita
te sū fastidium lector inclinat.
Sūt q; alia plurimq; et utiliora
que p̄termitti nō debeat. **E**ri
git autē hec hystoria ut ad he
lenā imperatoris uirginem flectam
articulū: et hoc ordine ad
finē huius opis attingā. **C**ur
at hoc faciām: eplē ab ea con
scripte tertius ostendit. **Q**ue
arcūueta a iudeis cū eēt in
p̄ibus orietis. cū duob; nepo
tibus costante et constructulo
pene habuit fieri iudea. nisi
euocatioe xpi p̄ filiū a p̄fidoꝝ
eēt consilio liberata. **D**emq;
huiusmodi ad eū scripta tūc in
sit. **D**uo semp augusto filio
constantino. helena mat̄ sem
p̄ augusta. **V**eritate sapiētis
animus nō requat. nec fides
recta patitur aliquā quācūq; iac
tura. **B**emulencie dilime repu
tare debem; et iusticie qd̄ meru
isti simulachrozū signeta dese
rere: s; erroꝝ applicam; hūano.
quā ih̄m nazarenū deū credere
uoluit. et hūc eē in celis dei

filiū estimas qui a iudeis exi
tit orimudus: et magus acū
satus. sententiā crucis accipie
do defecit. **E**rant demq; a
pud helyam cruas imp̄essa
uestigia. **U**nde ad ueritatis lu
me attinge cupientib;: altera
uia eē non potest. nisi hebre
ozū susceperit lege. **P**ietati
autē tue ideo sanctus reddita
phatur et creditur: qd̄ ydolorū
cultūe p̄ungit aut augustos
finē dederis. **D**eus ergo uerus
qui e deus iudeozū. ut ostendet
illos quos recusasti nō eē ueros
deos. fecit te salua: ut deposita
formidie simulachrozū. p̄obes
eos nec sanctitate conferre posse
p̄prios. nec uirtos auferre.
Huius ergo erroꝝ fide deserēt:
deserunt pietate tua infirmitas.
Nunc ad deū omnipotentē
accede: et uirtus te columabit.
qua superari nō possis. **H**uc
ergo dum ceptis colere. obtine
bis d̄uictū fletū imperiū
et salomonis sapiētissimū et
pacificū regnum. eritq; tecū
p̄phe cū quib; deus locutus e:
et omnia que p̄ eos p̄p̄ostens
impetrabis. **V**ale dñe augus
te fili h̄m̄e: et p̄p̄is ad uota
successib; polle. **A**d hec resar
ta sunt hec. **D**ue semp au
guste uiri helene: filius con
stantinus semp augustus. **Q**
modeatur sc̄la. et dispoit to
tus mundi suffragia. quibus
alimur et sustentamur et su
mus. p̄ se quide p̄p̄uamēta

uini fiat: f
um scul
errellenacoe
hoies: tanto
nig. **O**mi
om̄ iudica
uelle nra n
Et ideo dñā
ola non rep
laudabile deb
et non uerit
ad uolunt n
que dixerit m
dit. **D**eū v
urtallā m̄n
de re capet e
mōne m̄n. c
p̄p̄no: ita ut
rup. et p̄p̄a
nobis p̄p̄ba
om̄s confuct
m̄llāis h̄r
indagūe uer
ut ex uolunt
mūce q; eā
ostendat. ad
tira. vna no
m̄ntem. **A**
p̄ augusta: e
successib; pol
p̄p̄ites iude
ad helena aut
not ut eligere
uros q; cū ip̄a
dicens eis ip̄s
p̄s teneri uer
uel a toto sc̄lo
nisi vna p̄p̄e
nā maonabr
hor̄ tempe p̄p̄
t̄p̄e iudeozū
infirmitate s

unificat: **per** pectora principum suis
 unum seculis dicitur. **Qu**nto ergo
 excellenciam loqui tenemus in
 hoies: tanto omni patemur asper
 tibus. **O**mnem itaque mortalium oculi
 omni iudicia. omni uota. nem
 velle nra nolle considerant.
Et ideo dicitur semp augusta. no
 solu non reprehensibile s; etia
 laudabile debet ee qd volumus:
 et non vax totum omne bonum
 qd volumus nolimus. **H**ec at
 que dixerit in actibus nris, inte
 dit. **D**eum verum intellige: sup
 intellam nram emmet. **Q**ua
 de re cesset error in hac diffi
 mone nra. cesset nri ausus p
 supacio: ita ut didascalii iudeo
 rum et xpianorum pontifices
 nobis pntibus mutuo alterica
 coms conflictu decertent. ut
 intellcus nri puenire ualeat ad
 indagandam ueritatis: ita tamen
 ut ex volumibus sacris tam sibi
 munice q; etia nobis ueritate
 ostendant. ad cuius ueritatis cul
 turam. una nobiscum oem pph
 mutemur. **V**ale dicitur mat sem
 p augusta: et pspis ad uota
 successibus polle. **T**unc unius
 tributes iudeorum conuenerunt.
 ad helena augusta. impante
 hoc ut eligerent eruditissimos
 viros q; cum ipsa roma pgerent:
 dicens eis ipsa augusta. qd le
 gis teneri ueritas a principibus
 uel a toto sclo omnino no possent.
 nisi una pars alteram sibi con
 tra maonabiliter suparet. **I**n
 hoc tempe ysachar summus po
 tifer iudeorum eat. qui simulata
 infirmitate se quidem ab hac

pfectioe subtraxit: s; misit duo
 dea scribas ac phariseorum magistros
 ac principes. qui et hebreo et greco
 et latino sermone elinati et pdo
 na. ad alteracione pposita uiden
 tur. **C**onstatino itaque augusto
 et licinio quat consulibus. die pdu
 u augustarum. facta e congregaco
 iudeorum et xpianorum in urbe ro
 ma. in q; diuersarum punciarum
 fuerunt epi. numero. xl. quior.
 sacerdotes iudeorum centum viginti:
 exceptis hys duodecim q; ab ysachar
 pontifice alteracionis gra fuerunt
 destinati. **P**resentibus itaque au
 gustis. uniuersisq; pstatibus
 aulicis. in palatium factus e con
 uentus: in quo auditores ee uolue
 runt constantin q; helena nre
 sua augusta. **J**udices uero hos de
 derunt qui nec iudei cept nec
 xpiani: ne uig e duobus quum
 sue ptis seruet. et ueritate pro
 suo cultu asseret. **F**uit ergo dato
 quida cogitor philosophus an
 ton uoie. qui tam greco q; latino
 magistero eruditus fuerat: an nu
 q; suadei poteat ut ab aliquo
 aliqd munice acciperet: et cum
 amicis eet. frem impem. nichil
 uoluit habere terrenum. **R**ethoricam
 tam latinorum q; grecorum p anos
 aliquos nobilitati romane ex
 posuit: quq; ut dictu e. cum in
 chyl habet. pempto futuo die ne
 cessary. sua ee asserbat omnia
 quecuq; oculis necessaria libent
 aspiceret libent aspiceret: astu
 ens omnes diuites cum sollicitu
 die grandi uas diuitias custo
 die. quibus seipm securu sui per

ferri meorabat. Mebat ergo.
In pteixa diuites utuntur auro et
argento et gemis et sericis. ut
omni aspectibus placeant populo.
cui sua sollicitudine securis place
ant. Cui omnibus itaque officiis
et ornamentis suis diuites eorum
seruiunt oculis qui diuites esse co
tempunt: eorum ipsi affectus excitant.
qui esse diuites concupiscunt. Di
uites vero non facit amor pecunie
sed contemptus. qui beniuolentiam
in multis exhibet: et qui possit
non ledendo inimicos suos sed
uiuado amicos ostendere. Hec
fuit antonis sententia: quae sapie
ntia optimorum quoque hominum laudi
bus probatur. Hinc datus est
socius Zenophilus perfectioris
vir: qui consulatum idcirco pme
ruit. quod cum sepe numero prefectus
fuerit. nunquam penitus aliquid minus
qualecumque suscepit: nec posse
esse iustum defunxit. eum qui quicumque
occurrit diuitias ad se ueniens
excepit. Horum itaque duorum an
tonis philosophi et Zenophili
illustris viri gratia est sententia.
nam pro lege habebat quod tunc sanc
tissimum: nec ut assolet inueniebatur
quispiam qui in aliquo ponet
quod eorum fuisse iudicio firmatum.
Vnde etiam cum omnia uoluntate ma
iorum minorumque. hos cogitatores
augusti altercatombus iudicatis.
et defensionibus christiana posue
rit. Quod uero iudicium disputatio
extiterit. qui ordo sermonum fu
erit. quid uero finis inueniet.
sed liber uiri textus ostendet.
In quo trophaeum fidei erigitur. et ad
uersus pugnas iudicis superstitionis.
dus in illis christus accepit palma.

Explicit liber primus.
Incipit liber secundus.

Dedicti igitur antoni
philosophus et zeno
philus illustris dant
iudices in conspectu he
lene auguste matris augustae que
a iudeis mota fuerat et prius au
gusta constantini. qui primus in
romanos reges christi cultor extitit.
Assit caterne iudeorum cum illis du
odecim pseudo apulis: assit etiam
pauca epi cum papa siluestro. qui
git conuentu facto: augustae cum
augusta matris sedes: omnes qui in
erant leside iussit. Silencium in
patu est: In quo silencio primus
constantinus imperator ita affatus
est. Non solum patris scilicet salus in
ipso conuentu tractanda est et que
reda: uerum etiam omnibus posteris
matris necessario regenda. Et
quoniam demencia matris mee auguste
per uniuersum mundo sollicita.
Iudeorum nationi uidetur animo
dare consensum. saluo eo quod in isto
conflictu probauerit uerum ut credat
et teneat: me quoque christiani
num factum uniuersus orbis co
manus addidit: decet uos una
nobiscum silencio dicendi et al
tandi qualitate audiendo cognosce
re et iudicium dictorum equali lance
pensare. et honestis desumptio
bus fauore ostendere. et in hys
uero anuissis obiectiois consi
derare testimonio condempnatione ap
ponere. Sed et cum ista lex non
displeat: et una nobiscum sub
reuerentia celestis regis id est omni
potentis. cuius causa agit. audiat.
et probata comprobet. et condempnata
condempnet. Hac est moderatio
ne. et ad noticiam ueri perueniet.

et nobis qd
neque mihi
tus dixerit
regis uniu
facto
antoni p
mueri qui
has pariter a
sermo uobis
reus sit car
sollicitudo au
et zenophila
disceptantes
clericali sim
pauca longis
et huius fide
reuerentia: q
se dedisse con
pauca non
defensor et ui
necessaria mat
in defensione
pauca. Erat
et utroque late
constructa: et
augusta defe
in qui ad disc
iudicet. Sed q
nos iudices d
na lege neq
sumus et am
magnus qd iust
equitate mag
qd uniu. Om
tatur. Cum or
sa silencia on
uniuersi et di
intelligat. et
nas discernat
dicit. Ne o
me iudice con
tame no o q
loquedi licet

et nobis quissimus est: et salute
 aie sue mueriet. **C**uq; her; augus-
 tus dixisset: placere sibi dictu
 regis. vniuersus plus clama-
 uit. **F**actoz silencio post clamo-
 re. anton philosophus ait. **V**-
 niuersi qui in isto conuentu as-
 tis: pacietes audite. **B**reui quide
 sermoe uobis intinabo: quid
 reru sit earu dictaxat: p quibz
 sollicitudo augusta. iudices me
 et zenophilu illustre vnu. ut
 disceptantes constituit. **I**pe ei
 clementissimz impator amoe
 xpiane legis ductus. defensor
 ee pt huius fidei. iudex tamen ee
 recusauit: quia ipe lege tale
 se dedisse comozat. ut eius de
 sententia non possit ee quis pia
 defensor et iudex. **I**ta quoq; cle-
 mentissia mat impatoris augus-
 ta defensione iudaice secte acci-
 puit. **E**rit ergo defensionis
 ex utroq; late summa equilibratio
 constructa: cu hinc atq; illinc
 augusta defensioe intinuitur
 huius qui ad disceptacione pati cer-
 uitur. **S**it ergo omnibz uotu
 nos iudices datos. neq; xpia-
 na lege neq; iudaica didicisse.
 sumz ei amatores sapiencie no-
 uimz q; iusticie. et tales q; pro
 equitate magis uoluimz occidi
 q; vna. **O**mn ei hic causa tunc
 tatur. om ora clausa sunt i cau-
 sa silencio: om aures pateat:
 vniuersi et disputaciu sensus
 intelligat. et iudicaciu sente-
 nias discernat. **Z**enophilus
 dixit. **M**eo ore locutu e: datu
 me iudice constat. **I**nquirere
 tamen uolo q; sint quibz detur
 loquedi licentia: ne ad nuncia

iusticie confuso sermo hinc inde
 psiliat. **V**ni damz loquedi licen-
 nam: quo tacite e diuerso pmit-
 tung dari ab vno responsum.
Edm fuerit custoditum. scia
 ac libea aurret facio: certz certu
 qd dicitur ab attricibus. certis
 simu qd a iudicibus defunctu.
Place sibi vniuersi clamat que
 ab vtriq; da sut: et simto cla-
 moe. noia et dignitates eozu q
 disceptaturi sunt requiruntur.
Duodeci igitur iudeozu cla sut
 huius: primus abyathar et ionas
 rabbites eozu: godolias et am-
 man scribe eozu: doheq; et chu-
 si dydascali synagoge: benya-
 myn et arthel interpretes eozu.
 uchal et thara legis pti eozu:
Seleon et zambri presbiteri
 eozu. **H**ic at zambri quatu
 reru certus doct. magz arti-
 ficiosissimz eat. s; celabatur:
 p que etia videbatur alij confi-
 de. qd possit victoria obtinere.
Sed cofidencia i hoie postta in
 rima conuersa e: spes ues in
 duo posita. trophcu obtinuit.
Habebat at et ps fidei xpia-
 nozu. **S**iluestru romanoru
 epia. **R**omanu psbiteru. dya-
 conu maximu: et religiosu
 vreu noie tullianu. **H**ys qtu
 or notatis. qritu e. ut debent
 duodeci a pte xpianozu eligi:
 qui cu duodeci iudeis i conflictu
 disputatores staret. **E**t obsistit
 siluest' dicens. **N**o in multitu-
 die cofidimz homi: s; de sola
 dei iusticia psumentes. in nu-
 mero quatuor ewangelistarit

vnū nobis sufficere xpm credimus:
cui ex toto corde clamamus dicen-
tes. **E**xurge dñe. et iudica cau-
sam tuā. Quāto ei hūmans in-
numumur auxilijs: tanto iua-
mus in dñis. **P**rimo ad her a-
ppathar dixit. **H**anc sententiā
iū propheta cequitur i psalmo.
Si qua ergo iūe ptis defensioe
pferre ius: nō de nris sed de tuis
pferre debes libris. **C**ui scis sil-
ilest ait. **O**mnia huc hodie de
vris libris a nobis pferenda sūt
aduersū uos: sicut conuicio a uo-
bis aduersū nos de vris si potue-
ritis erit aliqua pferenda. **T**ūc
ei rationabiliter conuicit pars
e diuiso subsistens: cū suorū fue-
rit auctoritate conuicta doctorū.
Zenophilus dixit. **D**igna et ra-
tionabilis ē ista sententia: ut
is qui confligit. sue legis auc-
toritate compellatur nō negare qd
credit. **A**ppathar dixit. **P**rima
pale negotiū ē: ut deū hūc co-
lumū qz vnus ē. lege ipi hūc
ignorare doceamus. qui tres deos
euidētissime cōfiteatur. **E**t ideo
de nris libris qui vnū deū colunt.
iste quid pferat ignorat: sicut
et ignorauit ille qse filiu dei
cū dicit. iuste a nris pnonibz
crucifixus ē. que iste mortuū
nō negat et sepultū. **A**ddit ta-
mē hoc. qd tertio die resurrex-
it. et i celos ascendit. **E**cce
duos deos id prem que nos cre-
dimus. filiu que patres nri au-
as patibulo dāpnauerūt: tuū
veo spm san. que dicit sibi eis
apli apparuisse. **C**ū ergo tres
deos istos colit: xpm qui se ve-
rū dixit solū repbat et offendit.
In nra autē lege clamat uox

dei nri dicens. **V**idete videte.
quia ego sum deus: et nō est
alius deus pter me. **Z**enophilus
dixit. **S**i her uox dei ē dicentis.
nō ē alius pter me: compellatur
siluester dicere nō se tres deos
colere s; vnū: ut possit hāc tri-
ū deozū obiectioe euadere. **S**il-
uester epus dixit. **H**ec uox dei
ē aduersus incredulitate iude-
ozū: qui videtes eū dixerūt.
Non ē her a deo. **E**rgo ut oc-
cultam sue diuinitatis magnitudi-
nem ostendet: talit' uozū increduli-
tate confudit quaz dicit. **S**i her
ppharū uerbis nec aplozū uultis
credere qz ego sū dñs: uel oculis
vris credite. uidetibz me eē deū
qui mortuos vros suscito. **I**d
circo et pphe iudeozū pene oēs
testati sūt dicentes. **I**ngere de-
gū qui uiuificat mortuos.
Prestans ergo maculosos foē
iudeos: pmones ait. **V**idete
videte quia ego sum deus: et
nō ē alius pter me. **E**go occi-
dā et ego uiuē facia: pnia et
ego sanabo. **A**ppathar dixit.
Diserte euāgeliozū tuozū uolūta:
et ostende si alicubi inuenis
xpm tuū aliquē occidisse. cū le-
gis a mortuis aliquos suscitasse.
Ait ei uox ista dei. **E**go occi-
dā et uiuē facia. **C**inton dixit.
Si cōstat xpm suscitasse mor-
tuos: cōstat eūde etiā eē. qui
uiuentibz tūlit mortē. **N**am
ps ista de qua iudeus causat
id ē infirmitatis hūane. possit
hoc et bestie face: et uarietas
que hūans casibz subiacet: mor-
tuū veo suscitare nō nisi deū ē.

Appathar d
nre semp
cū qui pat
nā et clemē
mana diuise
mis post se
et solent sta
nō de celo su
sacrificia dei
vri cadaue
repperūt. i
her signa et
fessio. sibi
nōs i iurpa
que hūc dicit
i de filiu con
siluester epus
tū negare uo
synagogi iu
suscitauit.
feretro portat
uū reddidit
dianū ac si
occurrit. **P**
graphus uer
de illo ista st
apphas pmi
nō i isto
lazaru luore
et pplatū her
signauerūt. **A**
Dixit siusse
nēros seruos
uerit. **P**a i
siluester ep
se debes aato
mosen sup
gn fuisse pau
dixit. **I**n est
et hoc ad a
than et chor

Abpithar dixit. Virtus legis
 iure semp habuit uiuos virtu
 tu qui paria signa gesserunt.
 na et clemētis impauerunt. et
 maria diuiserunt. et flucta flu
 mis post se currere fecerunt.
 et solem sta e iusserunt. et ig
 ne de celo sup iniquos et sup
 sacrificia dei ecerunt. et mortu
 orū cadauea iusta qua amiserunt
 receperunt. nullū tamē eorū q
 her signa et pdigia legitur
 fecisse. sibi met diuū honore
 nois usurpauit. qd' iste fecit
 que ihu dicit isti xpm. et de
 u dei filiū confitentur. **Baūs**
siluester epūs dixit. Hoc in
 teri negare nō potes. qd' archy
 p synagogi urī filiā mortua
 suscitauit. et vniū indue i
 feretro portatū mortuū mat
 vniū reddidit. et lazaru q
 duanū ac si dormiente exatū
 euocauit. **Menaor** si historio
 graphus vest iosephus non
 de illo ista scā retulit. s et
 caphas pncops sacerdotū vō
 rū. nō i isto facto i suscitato
 lazaro luore exarsit. si non
 et pylatū her eadē sua relacōe
 signauerit. **Abpithar dixit.**
 Dixiā fuisse et alios. q ista fa
 cientes seruos se eē dñi meora
 uerūt. **Pa** iste deū se eē asserunt.
Siluester epūs dixit. Memis
 se debes aaron et maria cont
 mosen supbieces. lepre pla
 ga fuisse percussos. **Abpithar**
dixit. Ita est. **Siluester dixit.**
 Et hoc ad animū reuoca. da
 than et chore et abyron uiuetes.

a terra p̄t supbia deuoratos.
Abpithar dixit. Ita ē. **Siluester**
dixit. Et hoc p̄tente te pacior.
 qd' saul xpūs effectū p̄ supbie
 spm deōmo sit macipatū. **Dixit**
q abpithar. Ita ē. **Sūs siluest**
dixit. Si ita ē p̄mo q ita ē.
 videat iudices. utriū ista q
 recis visu reddidit. surdis
 auditū. deōma ex obsessis cor
 pibg eiecit. sup maria sicis
 pedibg ambulauerit. et tepesta
 tes tūquillauerit. leprosos mū
 dauit. paliticos curauit. et
 suscitauerit mortuos. si men
 tur potuit se deū dice qd' non
 eāt. cū itiq; deus hebreorū. nū
 q passū ē supbieces absq; plaga
 aliqua acerrima p̄teur. **Huc**
 ergo se deū dicetū. virtutū
 efficacia comitabatur. **Dicebat**
 demq; iaredulis qd' docebat.
Su uerbis meis nō creditis.
 uel virtutibg credite. zenophila
 illustis et aaron philosophū
 dixerūt. **Constat** abpithar
 a siluestro supatu. si consistit
 hebreorū deūm semp i p̄tento
 supbiecibg resistisse. **Bed** ip̄a
 ratio euideti doameto supeditat
 ip̄i si deū nō eēt. et deū se dicet.
 nō potuisse uitā cōferre mor
 tuis. s ip̄m potius mortis sen
 tēciā suscepisse. **Siluester epūs**
dixit. De trinitate uo de qua
 interrogasti iudee. nos vniū
 deū fatemur et credimq. s nō
 i tanta solitudine diuitate eiq
 eē diamq ist gaudiū filij nō
 haberet. filiūm at eiq illū
 dicimq. de quo p̄phā dicit.
 uerbo dñi eēt firmati sunt.

et spū scū illū dicim⁹. de quo
idem ppha ait. et spū oris ei⁹
omnis virtus eorū. **F**iliū illū
dicim⁹. cui per pphā vrm
clamat pat. filius me⁹ es tu.
ego hodie genuite. **D**e⁹ eī hodi
e et cras nō habet sicut ego et
tu: sed semp de⁹ habet. **S**icut
ergo sine nūcio de⁹ e et sine nū
cio pat e: ita et sine nūcio filius
e. **N**ā cū dixit de⁹. faciam⁹
hoiē ad ymaginē et similitudi
nē nrā. **S**i eī dixisset facia
hoiē ad ymaginē meā. vidē
tur fortasse similitudis sue mdi
casse uestigia: nūc at qd dicit
ad ymaginē et similitudinē nrā.
eundē eā filij equalitate expōsit.
Nichil eī recipit maius q et
tis maxime nō nouit: nichil
nūq. q ubi crescat pectus nō
habet. **S**ed⁹ ionas rabbites dixit.
Ratio huāne nō e cōmittēda
fides: que deū hūc suadeat ex
di. que tu vnu deū prem et filiū
et spū scū confiteris. **S**iluest
dixit. **C**ū legas in tuis libris
de pte qd dicit filio. filius me⁹
es tu. de filio qd dicit pā. ipse
inuocauit me pat me⁹ es tu:
quāe qd nouū aliquid nos exis
timas i hac scā trinitate asserere.
Nā de spū scō audi tuū
pphā orante. spū scū tuū
ne auferas a me: et aliū pphā
dicente ex psona pās. spūs a
me p dnt. **I**te pphā dicit. spū
oris eius omnis virtus eorū id
e celozū. **C**onstat⁹ augustin⁹
dixit. **M**uor iudeū i suis scrip
turis ex omi pte supatum: ad
huc velle aliqua cōtin vritate
inquirere. **V**nde q de pte et

filio et spū scō satisfactū e: si
qua sunt alia pferat. **J**onas
dixit. **O**rdo disputacōis nrē
ab abrahā pte nrō sum at exor
diū. **H**ic ita gēus deo existit
ut etiam amīcū suū de⁹ illū
dicet: et geneacōnē ei⁹ idcirco
i ea pte corpis cōsequet. quā ge
nū nrū hoc naturalit scū stete
rit. **D**e⁹ q cū diuideret de⁹
gentes. et filios earū. iuxta
nūmerū statueret angelozū.
facta e portio ip⁹ dei geneacō.
hec ip⁹ in iacob. qui filius fuit
filij abrahē. **M**entior si ita eē
scriptū p̄sens negatē potueris.
Bāis siluester dixit. **I**ta eē
negatē nō possum⁹. **S**i aut hoc
i mediū athūlis ignorauis.
Jonas dixit. **E**ū arcūasio
est q sanctificat coletes deū hūc
nrū. **D**e⁹ q si qd ex gētib⁹
huic p̄lo nrō sonai uoluisset.
nisi arcūsius eēt. id fieri pectus
nō posset. **S**iluester dixit.
Recte hoc dices: si absq arcū
asioe null⁹ potuiss iustus scri
bi uel credi. **N**ā et abel prim⁹
deo placuisse legitur. et enoch
scripsim⁹ memorat. **S**iquidē
tūlatū illū e medio mortaliū
diuio testimo credim⁹. **N**oe
quoq ipse de⁹ loquitur dicens.
Te inuēni iustū in ista genea
cōne ante me. **S**em et iafeth
ip⁹ noe assero et benedictio
app̄bat iustissimos fuisse: et
melchisedech summū sacerdo
te dei sanctissima scriptūa testa
tur. **E**cce hos omes absq arcū
asioe deo placuisse si negauis
conuinceris. si nō negauis scias

to i hac pte
diti scilicet
nas dixit
q p̄mū ag
fuit: qd d
p̄ arcūasio
siluester de
deo notauit
tū nā ipse
hā cōplauit
e. **S**iluester
nūc. **P**er
hos deo cōmō
sione an per
dixit. **I**n
dixit. **I**ustac
hois opib⁹ cō
p̄ fidem: quā
hūc eē. qui cel
i omib⁹ que
jonas dixit
iusti dicit. m
deū eē. **S**ilue
nūc interrog
ta. **A**brahā
dixit e illi ex
illa dictū e a
p̄te cū sum.
is domū abp
eū. et dictū e
pp̄eta meū
magis eū f
et auferre a d
de michi qd
et adorant
i ipā trinitate
talit. **D**ic
qd filij cōse
uis et semor
ia frigidus. a
tū e illi ad

te i hac pte supatu: iudices q
 dati sententia roborabunt. **J**onas dixit. **R**emor ee debes
 q iurium assertiois mee hoc
 fuerit: qd dixi abraham deo abs
 q aruicisioe petus no place.
Siluester dixit. **P**roces abrahe
 ideo noiam: ut respondeas u
 tru na ipe sit deo. an ena abra
 ha coplaant. **J**onas dixit. **I**pe
 e. **S**iluester dixit. **I**nterrogo
 nuc. **P**er quid placuisse y
 tos deo comemoras: per aruica
 sione an per iusticia. **J**onas
 dixit. **I**n iusticia. **S**iluester
 dixit. **I**n iusticia dei ipa i solis
 bois opibz copbata est. an ena
 p fidem: qua crediderut deu
 huc ee: qui celu ac terra et ma
 cu omibz que i eis sit creant.
Jonas dixit. **N**ec poteant
 iusti dici. nisi crederet istu
 deu ee. **S**iluester dixit. **Q**uid
 nuc interroge diliget auscul
 ta. **A**braha qu placuit deo et
 dictu e illi exi de terra tua. qu
 illi dictu e a deo. noli time e
 go tecu sum. qu flagellauit de
 us domu abimelech regis p
 eu. et dictu e regi. scias q
 ppheta meus e. vide ne con
 tingas eu s magis oret p te.
 et auferat a domo tua sterilitas.
 dic michi qu vidit angelos tres
 et adorauit et salutauit. et
 i ipa trinitate vnu deu meo
 maut. dic michi qu credidit
 qd filiu consequi posset grande
 uis et semor centenaie etatis
 ia frigidus. qu credidit et repu
 tatu e illi ad iusticia. et amicos

dei appellato e. dic obsecro iam
 aruicisiois nulla vniq nec meua
 one accepit. **A**d hac interroga
 rone ionas coticuit. **C**uq in
 sistet **S**iluester ut daet inter
 rogati responsu: cepit dice.
Ego tecu de aruicisio e ago qua
 deus geneaioni hebreoru attribuit:
 ut doceim hoc virtutis iudiciu
 genei nro concessu. **S**iluester
 dixit. **N**olo michi anfractus
 obicias et q anguis lubricus
 costrictus. coneris effugere: atq
 ab interrogatombz non finitibz
 abscede. **D**ic qd nraue tue inter
 rogatois assumpsisse conuincis.
Abraha dixisti disputatombz tue
 norma arripe. **D**ic ergo qu
 abraham hms vniuersis virtuti
 bz p motus. amicos dei effectus e:
 ia aruicisiois eat an miraculosa.
Jonas respondit. **N**ondu fuerat
 aruicisio. **S**iluester dixit. **I**n
 terum amicu illu dei fides fecit.
Dic nobis. **Q**uid plus am
 niae per aruicisioe pmeruit.
Si nichil e signaculu fidei: pt
 ee aruicisio huano genei nra
 ria. **P**rescians ei deus genea
 rone hebreoru effundi p uarias
 getes. signu carni carni eoru
 attribuit: ut tanti vni genea
 rone p hoc signu ostendet. prem
 suum p fide et iusticia ad dei
 amicitiam puenisse. **C**raton
 et zenophilo dixerunt. **P**re
 rogatiua aruicisiois: exclusit
 fides et iusticia. **D**ocuit em
 siluest. no de aruicisioe deo
 abraham s de fide et iusticia pla

† sciat

causse. **Unde** scilicet **ionas** aliud
quod profert non habet. **amot**
abscedat. **scilicet** propositioe suam
euidetasse supata. **Amot** i
tag. **scilicet** iona: accessit **godol**
as et dixit. **Quor** ego fron
te gentilis hois legis nre sibi
sciencia usurpae: cu siue fide
dya siue iusticia deo abrahā
placuit. **no** tamē generi q̄
hēditaria ē dei arbitrio deuo
luta. **Scilicet** silvester dixit. **De**
sine hēditaria tuo generi tan
tu abrahā fide et iusticia uen
dicat. **Legis** ei dixisse deū ad
abrahā. **In** semine tuo hēdita
bo oēs gentes. **Unū** ergo e
duobz aut deū ueracē p̄babūt
iudices. et te supflua terguer
sacioe mētū. aut deū men
titū. et te posse deo aliquid
uerius ptulisse. **Craton** et **ze**
nophilus dixerūt. **Videat**
godolias sillogismū se eū den
tisse iurasse. **Aut** ei gentiles
no debent presumē sciencia
legis vre. aut deus hebreorū
hoc no dixit. aut si dixit de
abrahā qd̄ i seie ei hēditare
t̄ oēs gētes et p̄missū suū qd̄
p̄missit impleuit: supatū te i
tua obiectioe cognosce si hoc
deū p̄mississe no denegas. **A**
mot **godolias** ergo accessit a
man et dixit. **Video** iudices
tata seueritate suas exaspere
sententias: ut cū minime abi
libz possunt vna sententijs.
isti quide de vna supare vide
atur. **uris** vob no liceat dispu
tationibz ad vicina quoqz scrip
turū loca p̄gere: sed semel

dictū et exclusū q̄ victorie
mācipatur. **Craton** et **zeno**
philz iudices dixerūt. **Quis**
obiectio a uobis sumit exordiu:
q̄ obiectio dū cōclusa fuit et
supata. **opposito**re suū uictū
ostendit. **Qd̄** si conclusa nō
fuit: p̄cebit ei ad defensionē
suā multa milia uerborū assu
me. **Et** ideo palpā debet an
q̄ claudatur obiectio: nā si cō
clusa fuit ubi currit locū nō
habet. **Hac** de causa iusticia
a iudicio si exclusa fuit: etiā
a se iudice pellit. **Ne** ergo
iudicē reū facias: q̄ nō custo
diat iusticiā. **sententiā** ad iu
dicandū dirige. ut q̄ iure sit
laudanda collaudet. et iuste vi
tupanda uitupet. **Unde** si
nos iniuste iudicamus conuincē
ut alios iudices iustos acci
pias: aut si conuincē nō potes.
iustū ē. ut sine inuisione
palma ueritati cōcedas. **Amot**
dixit. **Que** causa fuit ut abra
hā fidei sue signū i certū
suo accipet. **Silvester** dixit.
Ut intelligamus qd̄ deo ualde
cara sit castitas. **Unde** admo
net post hoc ip̄e deqz p̄phā
dices. **Conuincite** corda v̄ra.
Cordis ei deqz castitate iniqui
sunt: quā uida nō considerā
tes putauerūt qd̄ eis carnicitas
scitāte daret. cū nō de carni
sio ē scitās. s̄ de scitāte carni
sio oratur. **Craton** dixit.
Hac interrogacionē ad quā
ptom attulit iudeus p̄b.
nosse debemus. **De** deo ei agi
mz. **Ut** x̄p̄i debeat deqz ardi

aman dixit
carnicitas
ergo mo
scilicet: quomō
solū obit.
dixit: et
omise de
illud tā ptu
phā dicit
corda v̄ra. et
qd̄ dictū ē
m̄fagit: si
p̄cedet adhibe
dixit. **Ergo**
uit: ista car
si sola q̄ cordi
no cū ip̄e qd̄
no qua tūcō
corru: ea ph
dixit. **Iustu**
carnicisio car
du x̄p̄is nā
si fuit abra
uiscitāte p
astiope. **Iustu**
ē impleta p
carnicisio
scitācionē e
sio ergo cas
et nūcū acci
remissioe
quā uobis p
quomitt.
go male faci
ne x̄p̄is acci
suis carsi q
dixit. **Malo**
carnicisioe
quā p̄ scrip
quā abrahā

Aman dixit. **Q**uia ipse xpus
 circumcissionem iuxta legem accepit.
Cu ergo magister horum hac usus
 sit: quomodo isti circumcissionem non
 solum odit: uerum etiam euacuare
 contendit? **S**iluester episcopus dixit.
Remisse deus nos testimonium
 illud iam protulisse quod deus per
 prophetam dixerat. **C**ircumcide
 corda uestra. et non corpora uestra.
Quid dictum est. non ferro uulnus
 infligit: sed uulnere cordi
 studet adhibere medicinam. **A**ma
 dixit. **E**rgo et ipse uerum non de
 buit istam circumcissionem accipere:
 sed sola que cordis est acceptanda. **P**at
 res autem ipse quidem illam accepit: que
 ro qua ratione in suis discipulis
 exerceat eam prohibuit. **S**iluester
 dixit. **I**ustum fuit ut tantum
 circumcisio carnis exareret quod
 dum xpus nasceretur. qui primus
 si fuerat abrahe: qui omnes gentes
 iustificaret per fidem non per circum
 cisionem. **I**uste ergo circumcisio
 est impleta per xpm: qui cordis
 circumcissionem per baptismatis
 satisfactionem exhibuit. **C**ircum
 cisio ergo cessauit impleta in xpo.
 et nunc accipit promissio que
 remissione peccatorum omnium donat:
 quam uobis prima passio dei
 prouocauit. **A**man dixit. **E**r
 go male factum est. ut circumcisio
 ne xpus acciperet: quam iam tempore
 a suo uersu exclusit. **S**iluester
 dixit. **M**ale faciunt qui illam post
 circumcissionem xpi suscipiunt:
 quam per seipsum xpus impleuit
 qui abrahe fuerat promissus.

Promissio ergo impleta circumci
 sionem sine dedit. et unum bap
 tismatis posuit. **C**irca dixit.
Si promissum a deo constat hoc quod
 in xpo completum est: uideant aman
 euadendi sibi aditum non patere.
Unde et isto amoto accedat
 qui obicit si quod obiecta sunt: ea
 saluet ratione. ut interrogatio
 fuerit. fixum et certum respon
 sum dum suscepit sileat. **J**uho
 nequus est ei dato responso alia per
 alios querere et sapienter respon
 sum uersatis contentioibus con
 here. **S**olus dixit. **S**i ex seie
 dauid xpc dei filius factus est: quod
 factus natus est: baptizari non debuit.
Hoc enim nascendo habuit. ut
 dei filius diceretur: et natiuitatem illam
 non fuit ut hoc quod iam nascendo
 illi existeret. hoc iterum sibi g
 tulerit per baptismum obuenire.
Siluester dixit. **S**icut circum
 cisio in circumcissione xpi sine ac
 cepit: ita unum baptismatis
 consecrationem per baptismum xpi
 suscepit. **N**on enim satisfactus ab
 aqua baptismatis est: sed ipse eam
 suo satisfecit ingressu. **Q**uia
 cum itasset celos ei aperti sunt.
 quos cum se ipsa aqua clausos
 habuerat. et sanctum spiritum uenientem
 de celo accepit constans: ut per
 ipsum se lauaret a peccatis
 sicut aliqui per se lauant corpora
 a sordium inquinamentis. ut
 per ipsum discant omnes credentes
 in baptismatis impositione
 sanctum se spiritum accepturos. **Z**enophilus

iudeus dixit. Satisfactum censo
interrogationi tue. Et si aliquid
numquam dictum existimas quere.
Thusi sextus dixit. Deus certe
perfectus est et nullo eget. Et
ergo ei opus fuit ut nasceretur
in christo. Silvester dixit. Filius
dei est ante tempora genitus ex patre ut
faceret ea que non erant: id est celum
et terram. mare et omnia que in eis sunt.
Thusi dixit. Ergo filius dei fecit
celum et terram? Sicut Silvester
dixit. Quid putas esse filium
dei? Thusi dixit. Tu debes
dicere qui illum colis. Silvester
dixit. Filium dei uerbum patris le-
gitimus: credimus et probamus. Sed
qui didascalus est iudeorum et noster
discipulus christianorum esse incipis:
audi dauid dicere. Verbo dei
celum firmatum sit. Itaque alius propheta
dicit. Verbum domini ualidum
et forte: quibus poterit comprehendi
de illud. Cuius uirtute terra
fundata est: et celum cum suis luminari-
bus solidatum est: et aer in sinu
suo diffusus est. Thusi dixit. Ver-
bum hoc qua ratione asseras filium
dei edicere. Silvester dixit. Fi-
lius se genuisse uerbum ipse pater
asserit dicens. Tenui principium
in die uirtutis tue: in splendore
genui te. Tanta ergo uirtus
patris est: ut sermo qui ex ore eius
erit: ad facienda omnia que sunt.
hic eius filius esse et probari possit
et credi. Thusi dixit. Constat
quod antequam haberet filium pater dici
non potuit. Sic enim quomodo in-
mutabilis dici potest: cum hoc
nomen accessit? Silvester dixit.
Nolo ut tam stulte crederes: ut

deum putas ita generare sicut
homines generant. Nam semper
pater fuit: quod semper filius exi-
stit. cuius est pater. Non ergo ex
accidente hoc sortitus est nomen.
Semper ergo pater et uerbum habuit:
et uirtute habuit et sapientia
habuit. Verbum enim dicimus
dei uirtute: et dei sapientia:
quod semper fuisse in patre dubium esse
non poterit. Thusi dixit. Et
unde hoc docere poteris? Silvester
dixit. In corde patris uerbum hoc
fuisse semper ipse deus pater euidenter
expressit dicens. Exiit uerbum
cor meum uerbum bonum. Item
in libro sapientie dicit ipsa sapientia.
Ex ore patris exiit: ego feci ut
ornatur. Quando stabiliiebatur
motus: et firmabat terminum et
eripebat fontes aquarum: ego
eram disponens omnia. Cum er-
go semper apud se habuerit uer-
bum uirtutis pater uerbum non oportet
habere quod non habebat: cum ista
omnia fieret. Sed uirtute omnia
uerbum suum cepit ostendere quod
habebat: et sic fit ut non di-
catur mutabilis deus: cum patris
uirtutis nomen accessit. Sic
enim semper fuit deus ut semper esset
pater: quod sapientia eius et uirtus
et uerbum eius filius eius est. Cum
ergo sine sapientia nunquam fuerit
et sine uirtute: quomodo putas
hoc nomen deo ex tempore euasis-
se: cum semper fuerit et sit pater:
et semper fuerit cuius est pater?
Beniamin dixit. Nos de illo
agnimus qui nuper natus est tempore
baalzebub cesaris: de quo euangelia
uera dicunt quod temptatus
fuit a dyabolo: et traditus a discipulis

pulo prior
et tentus sit
phenis
facie. et fl
primus cozo
hoiadas fin
tuus et sep
metu colu
reerit. In
ficia et ap
siluester dix
in quo in em
su e illu sibi
ideoq; nup a
pfa iusfulto
semper fuisse
nos de illo a
nato e. et n
uigie nato
tibi pph tu
emacuel. qd
a deus. Na
phe iudeoru
Semper de n
nat. Ene
raret et pa
vitur nome
ergo nato e
da carne: q
in uirtute.
ad dauid deu
lectis tu p
tu. Et ne
metu suu n
filii que an
mucat. huc
et pepit coz
phtus deq
pe sine nro
et nre. an
pater. spu
cia mada et

pulo p̄no tradidimus accepto.
 et tentus sit a turpis. et p̄ blas-
 phemijs suis palmas cecus i
 facie. et flagellis i corpe. et
 spinis coronatus i capite. ut
 hoiasdas fixus i cruce. et mor-
 tuus et sepultus. aug monu-
 metu colitis et dicitis qd̄ sur-
 rexit. **H**uc den̄ dice que ma-
 faciat app̄bae nō possim. **S**aus
 siluester dicit. **E**cliuso chusi-
 cu quo in erit conflictu. osten-
 su e illu sibi ad ee nō potuisse.
 ideoq; nūc ad singula que obie-
 p̄ta ausulta. **C**um ergo dicere
 semp̄ fuisse filiu dei. ipe dixisti.
 nos de illo agimus qui nuper
 natus e. et noluiti dice qui de
 virgine natus e. ne obmaret
 tibi p̄ph̄ tuus et dicit huc ee
 emanuel. qd̄ int̄pretat nobis
 cu deus. **N**a ipe e de quo oēs
 p̄ph̄e iudeorū preconati sūt.
Sem̄q; de natiuitate ei⁹ p̄sas
 dicit. **E**re virgo i vtero con-
 cipiet et pariet filiu. et uoca-
 bitur nome ei⁹ emanuel. **H**uc
 ergo natus e ex seie dauid sedi-
 du carne. q̄ p̄destinat⁹ e filius dei
 in virtute. **I**ure ei iurauit
 ad dauid deus dicens. **D**e fr̄u
 uentris tui ponā super sedem
 tuā. **E**t necesse eat ut uir-
 metū suū impleret. et huc
 filiu que an̄q; mūdā eēt i ge-
 mēat. huc que virgo cōcepit
 et peperit cōparet. et eēt i eo
 p̄fectus de⁹ ante sc̄la q̄ eēt ex
 p̄e sine uirē. et p̄fectus homo
 ex uirē. an nō esset carnalis
 pater. **S**p̄us ei⁹ sc̄us uirḡis ius-
 cea mūda et intacta et nūma

culata ingressus. hoicm tale
 fecit ea concipe. qui mūdū p̄-
 ditū restauraret. et iste q̄ est
 deus dei filius inuisibilis. p̄-
 ip̄m uisibilis appareret. et
 eet int̄ hoies deus et hō. cui
 dixit pat̄ de celis. filius me⁹
 es tu. ego hodie genui te. **R**aq;
 qd̄ int̄ hoies conuersatus sit.
 audi tuū p̄ph̄am dicte. **H**uc
 e deus iur et nō estimabitur
 alius absq; illo. q̄ ostendit mā-
 salutis iacob puero suo. et isrl̄
 elco suo. post her i terris iusq;
 e. et cu hominib; conuersatus e.
Aut si scriptū in v̄as codicib;
 nō e recusare stude. si ues scrip-
 tū e tuis potius scripturis q̄
 meas affectioib; crede. **Z**eno
 phil⁹ dicit. **S**i uir p̄ph̄e sit
 qui her afferit. non potestas
 ap̄ices quos sacros creditis re-
 cusare. **H**uc uir nō sunt. nō
 argumētando s̄ negando ista q̄
 obiecta sūt recusate. **T**unc
 augustin⁹ constantin⁹ cu v̄mū-
 s̄s ac lamant i laude siluest.
Octauus arohel dicit. **A**d huc
 temp⁹ laudadi siluestri nō e
 sūt ei plura q̄ obiciant. **C**u
 ergo v̄mūeris satisfactū fuerit.
 et v̄i man⁹ dates i laudib;
 v̄i⁹ victorie p̄silim⁹. **S**iluest̄
 dicit. **C**onsuetudo illorū e
 talis q̄ iniusta defendit. ut
 dilacomb; studeat. s̄tq; illo co-
 r̄u i eo solaciū iusticie differre
 victoria. **S**ic ergo q̄ uelis. ut
 agnoscas sp̄m sc̄m patū habē
 responsū. **A**rohel dicit. **C**u
 non de sola natiuitate x̄pi uer-

de illusionem et passionem et morte eius interrogato scilicet de sola
nativitate eius visus est aliquid in
timuisse: et ideo naturam ducit
ut de ceteris astruas. **Item** dicitur
debere laudem differri victorie.
Tunc ei laudanda est: cum plena
extiterit. **Bilues** dicit. **Primum**
est ut confitearis christum natum iuste
defendisse: ut cum in toto
fuerit victoria mea de nativitate
eius. postea tenem de sola passione
eius affigam. **Constatinus** augustus
dicit. **Iusta** interrogatio probat
antistitis. **Fatei** ei debes de his
quod iam deum sit: ut non in eadem te
cum conflictu maneat. **Abel**
dicit. **Benedicere** poterit dicit:
si ista que sequuntur ea non leserit.
Bilues dicit. **Sic** ergo que sequuntur
t. **Abel** dicit. **Ergo** dei filius
a dyabolo temptari potuit: ut non
in fame panes ex lapidibus faceret
virgetur. non super prima templi
statueretur. inde in preceptis ageretur:
non ad adorandum dyabolum
ipsum per ostensas divinas suadet.
Bilues dicit. **Ad** temptandum
est a dyabolo: et vinceret dyabolum.
scilicet zacharias propheta dicit.
Vidi dum magni sacerdotis:
et dyabolum stabat a dextris eius.
Et dixit ad eum. **Impet** tibi dominus
dyabole. que redit israel. **Opportuit**
ergo ex virgine secundum novum
hominem adam fieri: qui serpente
temptante se vinceret. id est qui vic-
torie primum hominis vinceret. et ho-
minem de eius captivitate aufer-
ret: qui qui ad victoriam extitit
in paradiso. ipse temptator dei fac-

tus est in deserto: ut qui vicerat
adam manducante. vincatur
a domino ieiunante. **Item** sicut ma-
ducatum est per adam suadete dy-
bulo. et odine genus quod nascatur
in terra ab adam morti addicti
sunt: ita ieiunatum est a domino. ut
oes qui per eum renascuntur. vite
eternae restituantur. **Item** ergo
si morte non vincunt nisi
qui nati fuerit ex carne adae.
et sanguine: ita vita non vincunt
nisi qui renati fuerint.
ex aqua et spiritu sancto. et carne
christi et sanguine sue carnis et
sanguinis socraverit. **Qui**
vicit dyabolum: paradisu reddi-
dit. et vite eternae ianuam
patefecit. **Item** autem filii dei
temptati non dicuntur filii
hominis: in quo plenitudo filii dei
constabat. **Item** sicut in eo ple-
na divinitas extitit. sic et in
eo erat plena humanitas. **Hec**
est homo erat christus ihesus. qui dedit
semetipsum redemptionem pro omnibus.
Et sicut temptari non poterat
hoc quod erat filius dei: ita de-
plomisse temptationis agone a-
gebat iste qui erat filius hominis.
Si enim profecto homo viceret. illi non
qui profectum hominem vicerat. vic-
toria eius nobis prodesse non po-
teat: et doceri poterat ad epon-
cio humano generi obfuisse. **Item**
nec victoria non potuisse prodesse.
Item filium virginis terre hominem per
factum vicit dyabolum. et oes na-
tos eius in mortis sententia cepit:
ita et a filio virginis marie hominem
profecto superatus. oes renatos
per eum vite eternae iunctos re-
stituit. **Item** dicitur enim ipse dominus ait.

Item quis
qua et spiritus
vita eterna
in homine terre
naturae mortis
his qua renas-
cuntur nativitate
in tempore apum
se dyabolum
ergo temptati
despice dyabolum
dyabolum semper
a christo est tri-
phans. **Item** suffere
qui ideo vicerat
eius adae pat-
manducando co-
que est pat omni-
fuit ieiunando
primo triumphans
tona: ut qui
triphans vicerat
primum tempore
hominum. extol-
vergebatur. ut
ieiunium extitit
victoria ieiun-
ut qui iam victo-
ria sui primum
sui primum a-
daret sue for-
quibus superatum
per ieiunium quod
non debeat om-
hominum loci tri-
in quo non sibi
medebatur quia
tamen dyabolum per
est extollens: et
extollens et co-
actum sententia est
est dyabolum iunct

Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non habebit vitam eternam. **U**na est ergo in homine terre naturas que nascitur morti. et altera spiritalis qua renascitur vite eterne: quia natiuitate nobis Christus illo in tempore apertit. quo temptante se dyabolum superauit. **N**on ergo temptati despicere deum. sed despicere dyabolum superatum. **P**ra dyabolo semel uicent adam. a christo est triplex victoria superatus. **S**uffereat itaque hoc: ut qui ideo uicent quam persuasionem eius ad adam patet omnem nascentium in aduersione consenserunt. Christus qui est pater omnium renascitur contempserit ieiunando. **S**uplicatur primo tripliciter temptatione victoria: ut qui semel uicent. triumphat vincatur. **P**ra super prima temptacione elatu post ieiunium. extollente stimulis per uirginebat. ut qui quasi uictor per ieiunium extitit. per semetipsum uictoria ieiunium uidetur extollit: ut quasi iam uictor angelorum in uictoria sibi permissa exigens. in sinu proprio caperet. **S**ed ut daret sue forma uictorie. ut quibus superatum aliquis dyabolum per ieiunium gaudeat: extollit non debeat omnino. **D**ignum huius loci triumphum optinuit in quo non sibi sed nobis omnibus creditur uincit. **E**t quia superatum dyabolum per ieiunium exsecuta est extollentia: superatum iterum per extollentia contemptum diuinae uirtutis sequitur gloria. **H**is est duabus uictoriis celebratis.

diuinae et glorie humane superditat huius qui ab eis obtineri poterit. quando adulator eorum extitit. quorum monitor esse contempserit. **P**ra quicumque famosus sumus per sui sanctitatem extiterit. incipit ei simul reges honorem cum omnibus exhibere: huius ipse per occasionem nobilium personarum amocinatus fuerit pecunie. non ea lucubatur nisi ei fuerit contra iustitiam adulator. et eos quos scit per pollutionem et luxuriam et malitiam et iniustitiam inter se habere dyabolum non exortitur et arguit. uerum flectens ceruicem adoratur et suscipit. **E**t hoc est quod triumphum demitatoris sue dominus noster ihesus Christus obtinuit. ut dicit dyabolo offenti diuicias. et diuinationem inuictam iusticie erigetur. ut eum quem pessimum nouerat. per oblationem diuicias adoraret: uade retro sathanas. scriptum est enim dominum deum tuum adorabis et illi soli serues. **E**cce omne tibi temptacionis exposita causa. **C**rede iam iudee: ut possis per eum qui in te temptatore euadere. et nobiscum istas tres uictorias celebrare. **Q**uod uerbo comprehendendum est: sapientia dei per salomonem dicit. **S**uperit inter se impium. **C**apre hederam iustum: quoniam iustitias est nobis. **P**ra quod a discipulo suo temptatus est. dicit per salmigraphum. **Q**uia edebat panes meos: apprehendit aduersum me superplacacionem. **P**ra quod exponendum est. et uestimenta eius in sorte reciderunt: per dicit idem propheta dicens. **D**iuiserunt sibi uestimenta

mea: et super veste mea in
seruit sortem. **Na** qd' a falsis
testibz accusandz eet' idem pph
taunt dicens. Insurrexerunt
i me testes iniqui. **Na** qd' spi
ritus coronadg eet: iheronimas
uaticinaty e dicens. Spiritus
patru suozu arcedit me pls
hic. **Ed** fellea esta abadus et
aceto potandz: olim an pdictu
e dicere ppha. Dederit in esta
mea fel: et in sti mea potane
runt me aceto. **Na** qd' illud edg
eet: scis iheronimas pdixit dices.
Illusto factus su ppho huius.
Na qd' vinculis ligandz et cruci
figedg eet a iudeis i ligno: scis
edras pphetant dicens. Dixit
isus mag' scit non mem' qui
liberant uos de terra egypti.
flagrantes an tribunal iudicis
huius hastis me: suspensu in lig
no: morti tradidistis me. **Ed**
sepeliendg eet: iheronimas dicit.
In sepultura ei9 reuincunt mor
tuu. **Temp** ergo quo dñs nr
ihus xp'us in passioe sua em
sit spm. monumenta apta sut:
et multa corpa scozu fluerent.
Tuc arohel p'umpes in uoce
dixit. Ex codicibz suis affirmat
omnia: cu hoc pmissit siluest'
qd' nos ex nr's supare deberet
scripturis. **Siluester** dixit. **Neo**
ratur augusty et omes iudices:
me omne tectu dnce natuu
tatis et temptacoibz et passiois
de vrbz assertioibz ptulisse.
Sed hoc nichil a uobis **nr'e**
no iure obiectu e: cu uere de
xpo oia ut pdm sunt. magna
bili sermone exsolueret: et au
sas omes euidenti assertione mo
strare. **Caton** et **zenophilus** dix

erunt arohel. **In**memor factus
es eozu que ia elimata sunt: re
trosum iteru p'nti altitudine
reuocae studeas. **Ed** si imperi
cia fecit. indulgendu e: si calli
ditas p'cedu. **Unde** iustu u
dicamq' ut sileat: cu ad loquedu
aut sustia aut calliditas in
pauit. **Non**us iobal phariseus
dixit. **Cu** de sola temptaco sil
uester explicauit uerbu: uxor
vrazu prudena q' ia de omibus
explicauit ptes dare victorie:
cum ingentior obiectioibus
uris remansit summa. **Dicam**
ei uenudagoe discipulu su tradi
tu tentu. illusu. exspoliatu. co
ronatu spm: cruci affixu. mor
tuu et sepultu. **Siluester** dixit.
Inemor esse debes iudee. me
dixisse dei filiu penitus passi
om non potuisse subici. s' hoem
pfectu ihm pazarenu que pro
miserat de9 abrahe dicens. qm
in scie tuo hereditabo omes gen
tes. de quo etia pmissat dand
dicens. de fr'u uentris tui ponu
super sedem tua. huc fuisse tem
tatu. ut dyabolu cu omibz tem
tacoibus vinceret: passum.
ut uinueras passiones subicit:
mortuu. ut mortis imperu
subiugaret. **Iobal** dixit. **Er**
go duo sut filij dei: vng que
virgo peperit. alter que omis
deus generauit. **Siluester**
dixit. **Dei** filij vng e i xpo:
qui sicut uere da filij e mu
sibilis. ita uere uisibilis e. **pp'**
Est ergo inuisibile hoc qd' e
de9: et e uisibile hoc qd' ho e.
De fr'u ei de9 pfectu hoem
induit: ut pfectu salute
omibz exhiberet. **Iobal** dixit.

Et quom
ho qui aff
one ei9
ter dixit
plo: ut du
vng maner
eadat: s'
mchi null
b'is. **Silue**
amno aget
dias no sub
asseris. q' n
ru. **Iobal** d
hoc mchi
det i vno e
subistere. s'
trucifigi. et
passiois s'
Siluester dix
erepo maon
dicant p'nti
Constantin
Ena si no
su. iudicau
tu upe duas s'
positas. o' s'
alio sustiner
Siluester dix
pue regis v'
fuit. **Iu**
sanguis acc
pureu p'bu
tur dignitas
hor qd' regne
e. an qd' lan
batur. **No**
dignitatis o
na que nasc
si tu sit. co
hoem. et p'
deu: qui s'm
i iudicaco. s'

Et quomodo fieri potest ut patetur
 homo qui assumptus est sine passi-
 one eius qui assumpsit. **Siluester**
 dicit. **Soceri** potest aliquo exem-
 plo: ut duo in unum positi
 unus maneat inuicem. et alter
 enadat. **Jobal** dicit. **Hoc**
 michi nulla ratio ostendere po-
 test. **Siluester** dicit. **Judicio**
 animo ageris: idcirco magis au-
 dias non tibi a me posse ostendi
 asseris. quod me polluteor ostendi
 potest. **Jobal** dicit. **Impossibile**
 hoc michi ratio humana persua-
 det in uno eorum duo. vna simul
 subsistere. simul tenet simul
 crucifigi. et vnum sine altero
 passionis sustinuisse iniuriam.
Siluester dicit. **Cum** vili quocumque
 exemplo maioris humane ostendit.
 dicant patres iudices te superatum.
Constantinus augustus dicit.
Etiam si non vult probere conse-
 su. iudicando est ut consensiat:
 cum ipse duas substantias in vnum
 positas. ostendit vna sine
 alio sustinere passionis iniuriam.
Siluester dicit. **Ut** patris pur-
 pure regis utamur exemplo: lana
 fuit. **Hinc** conchias coram
 sanguis accedens: colore pur-
 pureum probat. **Cum** ergo negre-
 tur digitus et torquetur in filium:
 hoc quod regie dignitatis color
 est. an quod lana extitit torque-
 batur. **Non** utique color regie
 dignitatis ornatus: sed in his la-
 na que nascendo existit. **Quod**
 cum ita sit. constat lane assilari
 hominem. et purpureo color assilari
 deum: qui simul in passione. simul
 in traditioe. simul fuit dum patet

in cruce: sed passioi peccatus in nul-
 lo subiacuit. **Constantinus** itaque
 augustus. cum vniuersis acclamati-
 bus ueritatis asseruit exemplum.
Jobal dicit. **Non** sufficit in
 istud exemplum. quod simul secatur
 color. simul etiam torquetur in la-
 na. **Cum** cum pene omnes conuincit
 res. simul quidem est et lana sola
 passioi subiacet non colore: **Siluester**
 dicit. **Obsecro** nos filii hominum
 date silentium: et eundem ex-
 emplum profertur. an uideus conuincere non
 possit. **Et** adiecit. **Audi** **Jobal**.
Potest fieri ut arbor habes in se
 splendore possit maceri. **Jobal**
 dicit. **Potest** fieri. **Siluester** dixit.
Ergo cum macerit. non vides
 quod ictus ferietis ferri. splendore
 solis eripit prius quam tangat lignum:
 sed splendor cum ibi sit non
 potest nec maceri nec a dolate se-
 pari. **Sic** at diuinitas nec separari
 potest nec maceri: illud autem
 passioi subiacuit. quod sicut lignum
 et lignum possit teneri. **Cum**
 vniuersus simul etiam uideorum
 plus in eius laudibus acclamant.
Scimus ad hec **Thara** dicit. **Di-**
cat **Siluester**: utrum uideus con-
 iugia maledixerit. **Siluester**
 dicit. **Nos** coniugia benedicta
 dicimus a deo. **Thara** dicit. **Et**
 quare negatis de coniugio natum
 istum quem colitis. **Siluester** dicit.
Nos non ideo dicimus filium uir-
 gis christum. ut coniugium condempne-
 mus: sed causa uirgis partus
 rationabiliter acceptam. **Thara**
 dicit. **Et** causas parietis uir-
 gis ondas ignoro: vnum hoc sen-
 tio. quod in obfusata coniugia laude

virginis suades. Siluester dicit.
Non obfuscatum sed adornatum
hac asseruone conuicia. qui hec
virgo que xpm peperit. de con
uigiis nata e. et ita sacru
corpore exhibuit. ut digna eet
dei filium uerbu carne factu co
ape. q pditu scdm ceperet. Se
leon dicit. Remor ee debet
siluester. qd dixerit de causis
singulis natiuitatis et passiois
xpi sui dae resposu. Siluest
dicit. Ita plane facia: et oia
q acta eu gesta snt utilitatis
huane causa eundet ostenda.
Na qu pnuu hois deus luna
meta foriunt: uirgo eat tra
unde affluo e. Beleon dicit.
Nonu genus asseruone audio
tertia uirgine fuisse: ut q mu
lier possit fieri. Siluest dicit.
Bene factis munce uobis suc
cedetes: ut contendedo q uesit
tis possitis ediscere. Terra ei
uirgo eat tota: q nec sangui
ne huani bibeat. nec mortu
u in se suscepat nec sepultu
ra. Beleon dicit. Et unde
pbas terra uirgine uel dia de
be uel ardi. Siluest dicit.
Rur hoc loco auctoritate re
queri: ubi hoim oim vna e
sentencia. ut uirgo dicatur ter
ra. que no habet mortuoru
hoim sepultura. Tame ut
docea terra ee uirgine. eo
tempe quo frigidu a fre co
missum e. et a proze frateru
excepit. et sepulture funeris
os simul aperuit: audi quid
dicatur a deo hinc q fransu
u opudit. Maledca terra in
opibus tuis: que aperuit os
suu et bibit sanguine fris tui.

Spinas et tribulos germina
bit tibi. Et ppha dicit. Et
corrupta e terra i sanguibus:
et cotaminata e i opibus eoru.
Caton iudex dicit. Frustan
terea fuisse uirgine dubitas:
qua et corruptam postea eundet
tacio manifestat. Unde dece
teis q snt explananda iudeus
a xpiano inuuiat: si docuerit
et auctoritas legis iudice de
clarauerit. Sais siluest dicit.
Em constat de terra uirgine
hoiem pnuu fuisse plasma
tu. qui mruu nubendi uasce
tibz tribuit. idarco oportuit
ex pteo uirgis nasci. qui mi
ruu renascendi conferret.
et hoste qui pnuu hoiem ui
roat vincet. ac renascetibz
sentencia maledcomis auferret.
Na sicut nati e ut renasce
mur: ita etia se temptari p
misit. ut nos a temptacoim
bz liberaret. Esuruit: ut nos
reficeret. Sitiuit: ut aridita
ti nre uitaha popula mstraret.
Iugatus e ut solueretur. ue
ditus e ut nos redimet: tery
e ut nos dimittet a saltum
demonu q tenebam. Illud
e: ut nos ab illuioibz libera
ret. Spinea corona i capite
exercuit. ut nos a maledic
tioe spinaru et tribuloru e
riperet: et flores paradisi qui
nos fecit quos poidet hua
na p supcio redderet. Ex
spoliatus e: ut nuditate pa
nie p uaricacis. non ficolu
folijs nec pellicis tunicis
sed indumentis cadidis per
indulgentia tegetet: et super

mu em de
a p dicit
i so pa su
Et qu lig
pa detuob
xpus ascen
naet pnuu
no truis h
Acepit q
nly: ut ho
ete lac et m
et fontes u
apret. Ac
dictione m
sua benedic
et man a r
auferret. I
litate mru
uita sum a
tuere: nec
bis reddidit
neri pnuu
clausat. Na
na omibz
at. Ne u
huana tati
u detur. ab
metis ul ho
mbz. ceto e
palue sue r
ut sepim ee
pnuu ho
plasmauet
coruando e
det. que vi
uado dedisse
p sos mudau
q exritudi b
demonia ex o
expulit. pe
maria. mcp
trae ropectu
mortuus et

nu em dealbatos ac mundos
 a peccatorum sordibus. oes credentes
 in se patris sui filios adoptat.
Et quoniam lignum conuersionis eum
 pa detinebam. ad lignum crucis
 christus ascendit. ut de patre digne
 ueret. patrem in carne. id est de ligno
 no crucis lignum conuersionis.
 Accepit escam fellis et acetum po-
 culum. ut hominem ad terram flu-
 ete lac et mel introduceret.
 et fontes nobis mellifluos
 aperiret. Accepit in se male-
 dictionem matris. ut super nos
 sua benedictione effunderet.
 et matrem a nobis maledictione
 auferret. Suscepit in se mor-
 titate matris. ut sua uobis
 uita simul cum eternitate resu-
 fueret. nec solum paradisu uo-
 bis reddidit. que humano ge-
 neri primum hominis peccato
 clauserat. Per ipsam celorum reg-
 na omnibus appetibus patre-
 at. **S**ed ne uerbis curatibus
 humana tantum magis progrediamur
 uidetur. absque aliquibus pig-
 metis uel herbis ac medica-
 mentis. cetero enim nato de luto
 saluare sue reddidit. uisum.
 ut scriptum est ostendit. qui
 primum hominem de limo terre
 plasmauit. et ceteris uisum
 recreando et unferendo red-
 det. que uisus fuerat non cre-
 ando dedisse. Deo etiam et le-
 prosos mundauit uerbo. omnibus
 que egritudibus salute prouit.
 demonia ex obsessis corporibus
 expulit. pedibus pambulauit
 maria. impauit. uictis. tepes-
 tate coepescuit. et uita iam
 mortuis et sepultis oris sui

impio redonauit. **H**ec fides
 nostra qua predicamus et credimus.
 si quid tibi o iudee minus dictum
 putas interroga. **S**eleon dixit.
Fateor mi de omnibus satis esse fac-
 tum. nam primum sermo tuus et me-
 dius et ultimus ita ratione fir-
 tus. ut iam olim debuissim christo
 credere. **N**am manifestum est quod nichil
 nouum agit perfidia nostra. que se-
 per probatur contra utilitatem sua
 esse. **T**unc uniuersi populi simul
 cum regibus et iudicibus. iustis
 laudibus clamabat. agentes deo
 gratias que tanta ratione per os eius
 auribus eorum dedisset. et nulla
 dubitatio eorum motibus de dei om-
 nipotentia remaneret. **T**unc indignatus
 zambri unus ex duodecim uoce cla-
 ra dixit. **M**itor uos prudenti-
 tissimos homines iudices uerborum
 ambagibus credere. et dei omnium
 potentiam estimare ratione humana
 concludi. **U**nde mi qui nodum
 locuti sum huc adiuu apite. ut
 cessantibus uerbis aliqua virtu-
 te et efficacia in dei nostri nomine
 demonstramus. qualiter possit in
 animo humana diuinitas uirtutibus
 credere. et quis sit uerus deus
 uobis iudicibus edoceri. **S**i enim iste
 hunc deum dicit. que crucifixum non
 negat. cur ego hunc deum deseram.
 qui incomprehensibilis et inestimabilis
 et inenarrabilis approbatur. **N**am
 ut sciat hunc hominem nulla
 creaturam posse sufferre. exhibi-
 tur michi ino ferocissimus
 taurus. dicens nomen eius in aure
 illius. et mox uidebitis intolera-
 bile esse potentiam nominis eius. ita
 ut nec saxa possint uisum nominis
 eius sufferre. **E**t cum uellent
 ferocem taurum inquiri. extitit terrenus

cuis illustris. qui dicit. nō lon-
ge a murgō vrbis habet taurū
in armeto. qui vix posset a vi-
ris ferocissimis centū artū.
Tūc siluester obscane cepit
augustinū et oēs qui simul ad-
eant ut adduceretur. Quē cū
iussisset adduci ī palacium:
euntibz et redentibz. siluester
cū zambra huius rei altricatio-
ne exortuit: ut quereretur ab
eo ad quos usus taurus iste fe-
rocissimū quereretur. At uero
zambra cū eēt maleficus: dixit
q̄ nōmē dei nri nulla virtū
sufferre p̄ualet. Na priores
nri cū in sacrificio taurū of-
ferrent feroces: hoc nōmē
dei magnū in aures tauri dū
decerent. statim mugitū ge-
mitūq̄ reddens. simul etiā
spm̄ exalabat. Nulla autē
virtus hoc audiens nōmē
inuenire p̄t. Siluester dixit.
Et quomō hoc nōmē audies
didicisti? Zambra dixit. Er-
go putas qd̄ audiēdo hoc didi-
ci: qd̄ nulla maiore auditus
hūanū uolucrū pericūq̄ suf-
fert? Siluester dixit. Vel
dñs rerū augustus īmua:
quo ordie hoc nōmē sine au-
ditu didicisti. Zambra dixit.
Nō ē tuū nosse hoc mysteriū:
q̄ inimicus es illi dēgrū. Dixit
ei augustus. Ergo hoc legēdo
nōmē dei didicisti? Respon-
dit zambra. Non carta. nō
mēbrana. nō ligna. nō la-
pides hoc nōmē possunt
habē scriptū: statim et qui scri-
bit interit. Et ubi scriptū fu-
it soluitur. Dixit ei augustus.
Et ergo simplicit. q̄ ad mō-
dū hoc nōmē didicisti. Zambra
dixit. Septē diebz ieiunij ua-

ram. post hoc in cūcha no-
ua argentea. in q̄ nullū usus ex-
titit missa ē aqua de fonte:
et cū eēt plena bndicta ē. Post
hoc ī ipa aqua sunt digiti hit-
tere. q̄ nōmē dei eruduit ta-
rentis annū. Tūc ergo cū
ab hora diei p̄ma usq̄ ad ues-
pam straxissem ī aqua: in-
illud potū elumate ī secreto
pectoris mei retinere. Quid
ergo opus ē uerbis cōtenciozibz
q̄ frenā laxā: et alia atq̄ alia
dicere et audire? Cū hec et
hys silia multa zambra repe-
tet: ecce taurus ferocissimus
a multis multibz putatur.
ut in se sicut dictū est. a cōtū-
viris fortissimis a cornibus
fimbz canapineis nouis. a
capite et a tergo fūheretur cō-
strictū. Tūc zambra īsultas
siluestro ait. Hic uerba et
argumēta talia tuorū sermo-
nū sine mueret. Aut dic nō-
mē datū ī auro tauri. et p̄-
babeis omnipotēte colere: aut
ego dicā. et omēs nri religio-
concordet. Tūc cōturbati sūt
omēs pene fidei nri fautores:
s̄ scis siluester stabat intre-
pidū et letū dicens. Quia
certamina dēgrū maioribus
dñs auxilijs supant. Atta-
mē nūc erit credēti: et
necesse est. ut tenuē fidem
tepestas temptacionū irquent.
Consenserūt tamē simul oēs.
ut diceret hoc nōmē in auro
tauri: ut hoc qd̄ zambra p̄m-
seāt p̄baretur. At ubi abiit
zambra. et dixit. Tūc tauri
nescio qd̄ nōmē. statim miser
factus dedit mugitū. et vio-
lentissime cunctis oculis exprimit.

Tūc omēs
nri infir-
ut pars a
ret. et sim-
per duatū
Tūc cogit
ut p̄lo imp-
cū fūisset f-
mūctiore
at. Audet
lūte potēt
silus tomq̄
per quā nob-
dei nōmē ī
uolūti. s̄ p-
me hūc dix-
Na des quē
mūctos mor-
tuos uinfi-
uūctē et m-
nō posse: et
fūct. et les-
trones. Et
pente per a-
tūcū emoz
si uult ut n-
nōmē demō-
dei qd̄ dixit.
nōmē et su-
omde s̄ et
cōstāt eū nō
qui uūctē o-
ficiē mortū
rephylus
simul cū re-
br: ut suste-
ad muscari-
pēt. Cūq̄
diceret illū p-
posse: dixit
dūcū testio-
mūctasse p-
dū p̄ualet.

Tunc omnes iudei in insultatio-
ne insurrexerunt siluestri ita
ut pars aliqua illi eam argue-
ret et fuit ista tumultuosa
per duarum ferme horarum spacia.
Tunc rogat augustinus silvester
ut pro imparet silentium. Quod
cum fuisset factum ascendes in e-
minentiore loco silvester
ait. Audite principes et intel-
ligite potentes et cognoscite omnes
plus romanorum ueritate christi
per quam uobis unde possiam non
dei nomen in hunc taurum ante esse
uocatum. sed pessimum demonis no-
me hunc dixisse manifestabo.
Na dei que ego p dico non solum
muetos mortificat: sed et mor-
tuos uiuificat. Quod autem
uiuente et mortuo uiuificat
non posse: et serpentes possit
facere et leones. et uersi. et la-
trones. Et licet uirtus sit. re-
pente per appellacione nominis
taurum emori potuisse: tamen
si uult ut non credamus hoc
nomen demonis alium fuisse sed
dei quod dicit. dicit mortuus illud
nomen et suscitetur eum. Quod si
occidit potest et uiuificat non potest.
constat eum nomen demonis no-
uisse. qui uiuente occidit potest. et uiu-
ficat mortuum non potest. Tunc
xenophilus et anton iudices
simul cum reprobis uigebat zambra:
ut suscitaret taurum. que
ad inuocacione nominis interfe-
rent. Cuius reluctaretur et se
diceret illi penitus suscitare non
posse: dicit ei. Constat te se-
cundum testimonium siluestri demonis
inuocasse nomen: quod ad occidendum
dum prouult. ad suscitandum uero

pugile non potest. Ad hec zambra
dicebat diuine ~~uirtutis~~ uirtutis
nomen tanti ponderis esse: ut pe-
nitenti ferri non posset. Cui silvester
silvester insistens aiebat dices.
Nos dum ihesu christum ante hora meo
ramus hunc patrum dei filium me-
tis omnem claruisse. quod infirmati-
bus salute. ceas lumen. et uitam mor-
tuis contulisset: et tu istum quem in-
deum esse. cuius nominis inuocacio in-
uente mortificat potuit. mortu-
um suscitare non potest. Zambra dixit.
Ignoras deum plagis egyptum in-
uocacione eius nominis cessam: et omnia
primitiua egypti ab homine usque
ad petrus subito mortua. Siluester
dixit. Ignoras hunc deum qui per-
cussit egyptum cum primitiuis suis
dixisse. ego occidam et ego uiue-
faciam: parua et ego sanabo.
Si ergo christum inuocasti ut occi-
det. inuoca nunc ut suscitetur:
ut possimus omnes tunc dicere deum
qui mortificat et uiuificat pro-
batur. Sic et in libro primo regum
notum dicitur. Deus mortificat
et uiuificat: deducit ad inferos
et reducit. Xenophilus et anton
iudices dixerunt. Constat supra-
tum zambra. si non potuerit per
inuocacione huius nominis suscitare
mortuum. per cuius nominis inuocacione
muetum occidit. Zambra
dixit. Suscitetur hunc silvester in-
uocato illo galileo ihesu nazareno:
ut asseracione detentus quis etiam
nos recipere ualeamus. Scis sil-
uester dixit. Tandem aliqui sanum
sermonem locutus est zambra. Unde
uos dati iudices qui cuncta iustis-
sime moderantur. interrogate ce-
tedos iudeos qui nobiscum inuere co-

flectit. si hinc sententia pbeant
sua cordis assensu: ut cunctis
patet suscitato hoc tauro in
chil dubij de ihu noie remanet
se. **Jenophylus** et **anton** dice
erunt. **Singillatim** dicunt iuda
ce assertiois auctores: utru
nam gratu fuerit hoc qd ultima
muerit post omni contentione
sententia. **Abathar** dicit. Co
sensu nre psto est: si auditus
bauimus istum i ihu noie sur
rexisse. **Jonas** dicit. Quid
sup istu tauru dicit siluester
audiam: ut possim nosse
qd illi qui crucifixus e. inuo
cauit nome. **Sodolias** dicit
si istu que partes nri reu mor
tis melamauerit inuocauit
et surrexit hic taurus dno
noie interfecto: sine dubio
manu dabo uris assertioibz.
Amari dicit. Sicut no pt fides
nra a recto tenore demare. sic
net iste taurus potuit surgere:
tame q i ea conclusa e sententia
ut si i noie ihu crucifigi sur
rexit. tribua assensu: et ne
qua q cotradico ista. **Sohor**
dicit. **Armor** hoies prudetes
ad tanta infirmita deuolutos:
ut credat hinc tauru dno no
mie mortuu aliquid suscitauit.
Hic ena si iacens mouere se
potuett in ihu noie omne am
biguitate abicia: et hoc qd sil
uester pdicat creda. **Chusi** dicit
dicit. **Benaru** me spondeo credi
turu: si nom tauru ad inuoca
tione nois ihu suscitau posse.
Benamyn dicit. **Siquid** no
nra facimz metibz expectam
at. qui vident tauru oculis
egressis de loco suo iacente totu

tumudu et mortuu. et hinc
credamz ad inuocatione nois
crucifigi posse resurgere. **Ta**
me q iudicibz hoc placet:
si factu fuerit pbeo consen
su. **Abhel** dicit. **Osario**
benamyn q i meo fit ore dca
edocet: suscitato hoc tauro me
consentaneu xpi ac defensoe
polliceor. **Jubal** dicit. **Pol**
liceor me a iudaysmo recede:
si siluester istu tauru. ul vno
die viue. faciat. **Chara** dicit.
Sicut magna demencia e crede
istu taurum suscitau posse.
sic magne impetie est ut p
mitta me a lege mea discede.
Et q utruqz fia no pt. **Seu**
rus polliceor qd suscitato tau
ro a siluestro xpianus efficiat.
Selebn dicit. **Quatuor** p
missio nra gestus tenetur as
scripta: nec tauru resurgere.
nec me credente ondet. **Ta**
me ne videamur uolere sus
citae siluestru impedire. omes
nos pstemur xpianos fia.
si hic inuocato xpi sui noie
istu suscitauit tauru. **Jeno**
phylus et **anton** iudicos dice
runt. **Omni** iudeoru sententia
que ad conuictu siluestru
hacteng traxit cofectu. in ea
diffinitione puenit. ut si a
siluestro inuocato xpi sui noie
hic surrexit taurus. siluestri
defensio inuocatoe sortatur of
fectu: et se a iudaysmo illo
aufert. hz quoru pffioes
gestus tenent ascripte. **Tur**
scus siluest. qd ipso silencio dicit.

Aud
trib
aut
mg
dign
hmg
ut se
fidele
hs et
i vna
qua d
lates.
nis a
xpm
ad har
medu
e oro
cet m
emad
se ude
ar dice
vri: ep
siluest
abraha
q m tra
bz patri
uolastu
p dnm
trinitat
vng fia
habes fi
spm sa
datus r
tas i pr
nung v
es a id
mudu
tu id e
e forma
ut hoies
assumet
ho hoib

Audite fratres et filii quibus deus
 tribuit intellectum. De his autem
 quibus deus non est: pro certo didici-
 mus. Sed quia tempus exigitur ut
 dignetur salutis omni causa
 huius rei habere curam. precipimus
 ut sequestret se ab infidelibus
 fideles et credula ab incredulis
 et nos omnes qui credimus christo.
 in una parte stantes flectamus ge-
 nua deo. oes unanimiter postu-
 lantes. ut dignetur petitionibus
 nostris annuere: et dominum nostrum ihesu
 christum suum esse filium deum.
 Ad hanc vocem segregati sunt omnes
 creduli ab incredulis: et facta
 est oratio pro una fere hora. ut non
 esset inter eos qui non flectens dominum
 exorat. **Ridetur autem se** inter
 se iudeis et iherosolimitanibus
 ac dicentibus. modo apparebit christus
 vestri: exprobat manus suas sicut
 silvester ad deum et dixit. **Deus**
 abraham. deus isaac. deus iacob.
 qui in terra quiescit in his tri-
 bus patriarchis ideo te inuocamus
 uoluisse. ut manifestaretur nobis
 pro domino nostro ihesu christo. qui in
 trinitate patris cum filio et spiritu sancto
 unus sis deus uerus pater. uerum
 habes filium ex te genitum. uerum
 spiritum sanctum ex te procedente. una
 deitas in trinitate. uerum trini-
 tas in unitate subsistes. nichil
 minus unum. nichil maius alteri.
 es ei idem quod semper es deus. qui
 mundum ex nichilo fecisti puerum
 tuum id est pro filium tuum. qui dignus
 est forma tue seruitutis accipere.
 ut hominem perfectum deus perfectum
 assumet. ut in unum deum et
 homo hominibus credentibus subueniret.

qui uirgineo partu editus. stella
 indice demonstratus magis. et
 pastoribus ostensus ab angelis. in
 sepio positus rex celestis huius
 in terra positus et ostensus. omnia propter
 nos temptatus uenit generat superaret.
 ut nos a temptatione demonum e-
 ripet. et ad gratiam paradisi reuo-
 caret. ac suscipiet peccata mundi.
 ideo filius hominis factus. ut de filiis
 hominum dei filios faceret. et in
 eterne faceret consortes. te itaque
 uiuorum ihesu nazarenum. crucifixum.
 magne resurrectionis auctorem.
 qui ideo morti uoluisse. ut mortuis
 captiuos impium. et uite eter-
 ne aditum resurgens a mortuis
 apertus. te uiuorum super taurum istum.
 ut qui in nomine sathane exspirauit.
 in tuo sancto nomine cum omni mansue-
 tudine surgat. ac mansuetus quasi
 agnus ad gregem suum cum omni lenitate
 pueriat. atque ad iudicium uirtutis
 tue multorum et annorum uita tribu-
 as: ut cognoscat patres omnes quia
 tu es christus filius dei qui in hunc mun-
 dum uenisti. **Et hec dices: magna**
 uult se ad aures tauri in quo nome-
 nestio quod dixerat zambra. et dixit.
O nome maledictionis et mor-
tis. sicut irasisti in aures istius tau-
 ri. ita egredere iussu domini nostri
 ihesu christi nazarenum crucifixi. in
 aures nomine dicitur tibi tauri ex-
 surge. **Et cum hec dixisset: tauri**
pato flatu surrexit taurus cum omni
mansuetudine. Cuius uocem ma-
 gis silvester soluit dicens.
Vade cum omni mansuetudine quod ar-
metum tuum. Cuius abissus huius:
 omnis plus simul tu regibus et regnis.

et duabz. et iudicabz. et iudeis
vna voce per triu horaru spa
na clamauerunt dicentes. Verus
deus: et uerus dei filius dñs ihus
xpus. Ea die amplius q̄ tria mi
lia iudeoz crediderunt: et conuerſi
sunt ad fidem xpi. Ipa at̄ hēle
ua quagusta in omnibz filijs et
filiaz suis credidit. xpo: oēs
q̄ sunt in iherosolimis crediderunt.
Et et ipi iudices ze
nophilus et anton oēsq̄ amici
iudici crediderunt: q̄m̄ agētes
deo q̄ per siluestriū papam ab
errore liberati. salutis sue ma
absq̄ dubitacione inuenire me
ruerunt. Omnes uero san̄ dei antistitem
vnamini excolēbat: nec solu
in urbe roma. s̄ et in toto orbe
romano fides catholica per as
seracionē fidei ei⁹ et op̄m̄ eius
virtutibz. celestē et p̄ctua ob
tinuit. **Capitulum.**
Transactis itaq̄. Capitulum.
aliquis diebz: pontifices uniuers
si temploz. huiusmodi suggestio
ne augusto constantino fuisse di
actur. Sacratissime impator et
semp̄ auguste. plus semper ue
romana q̄ dracois picturatur flapi.
Solebat et uirgines sacre in templo
ueste om̄i kalendari die ad eu
descende: abozq̄ ei simulagi
nis ministrare. Ex quo at̄ pietas
vra lege xpiana accepit. hinc
nichil offertur: ideoq̄ indiḡ to
cotidie p̄p̄a suo flatu uerit.
Et ideo deprecamur. ut solito
maiestati ei⁹ esca iubeas exhibe
ri quo possit sub tue pietatis
impio ciuitas romana de salu
te suorū animū om̄i gratulari.
Cur impator consuluit san̄
siluestriū: interrogas si oportet
ret pontificibz animū. et ex moe

esam solita dai dracom: illas
q̄ sacrilegas ceremonias exhibet.
Cum respondes suis siluester ait.
Si quis inuitu tuoz ad immu
tua tyranni lege aliquid fieri con
tua uira p̄mittat: nuquid nō
simulacio ē hec quā ip̄e quide
nō faciat. face at̄ alterū non
phibeat. Quid de hoc iudicabis.
Respondes at̄ impator ait. Aut
gladio aut incendio interibit.
Dixit ei suis siluester. Hac
lege pene apud regē celestē in
aurit: q̄ p̄mittit con̄ dei uolu
tate immū a quolitate imp̄ei.
Calpurnius at̄ urbis p̄fectus.
q̄ simul cēt in p̄ncipe. quando
hēt suis siluester dicebat: in cēt
getulis dixit. Per clamecia
vram sacratissime impator.
q̄m̄ per singulos dies moriut
aphus q̄ t̄t̄t̄ hoies p̄m̄ san
serus et etatis. et nō est aliud
remedy genus in hoc ut place
tur draco: si tanta semel m̄ty
de cōceptu suo ualeat ahq̄teng
aphatis m̄uēibz cōplacū.
Respondit suis siluester. Oude
ex hys qui moriutur uel unū
qualecūq̄ ultimū xpianū. Cal
purnius dixit. Ergo si xpia
nos nō muadit descende ad
illū tu: et fac illū uel uno die
requiesce. et ab interfectione
huana cessae. Dixit ei suis sil
uester. Ergo nichil noui fecit
draco q̄ hoies interfecit. hoc
ei dicas. ip̄e ei placabitur ut
minglederet. nō ut omnino
nō ledet: ego at̄ illū dico in uoie
dei mei ihu xpi ab om̄i lesioe
cessae. Dixit ei calpurnius.

fac ut uel uno die a leſione
 hominis ceſſet: et credemus xpo
 que tu pōnis. **S**ans filueſter
 dixit. **A**udi me demetrius
 princeps. **I**nbe pntes ee vni
 uerſos potifices maſtia ai pfecto
 calpur mo: ut qd ſolg hic polli
 citur. **S**mul quoq; eadē illi pro
 mittat. **T**uq; aliq die aduent
 oes potifices ai calpur mo: p
 miſerit i 9 ſpāi auguſti ſe oes
 xpo credituros. ſi ſans filueſter
 egiſſet. ut uel uno meſe in
 toto ano draco ab homin leſio
 ceſſat. **T**uq; ſans filueſter abijt
 ad apſtū petrū ai duob; pbrs
 ſuis euſtomo et coſtao. **B**ona
 nū ieiunū cōplens i oratioe:
 viditq; tercia nocte i oratioe
 apſtū petrū talia ſibi mōta
 pferete. **C**u hys ai quib; ie
 iunasti et oraſti: ai ipſo tūc
 deſcende. **S**olo xpi ſancto
 reſecti deſcendite. **N**e timeas
 neq; trepidū ſit cor tuū: ſed
 cōfides in deo accede ad draco
 ne i quo habitat ſathanas.
 et dices. **I**huſ dñs natq; ex
 ſpū ſcō et maria virgine. cru
 cifixus et ſepult; qui reſurrex
 it et aſcendit i celos. ſedet nūc
 ad dextrā patris. hic venturus
 ē iudicāe viuos et mortuos:
 expeā eū ſixus i iſto loco aſq;
 pā uerit. **E**t ai hoc dixiſ.
 liga os ei; de lino canapneo
 torto triplia. qd teū portabis.
 et ſuper eam pones. et ſigna
 bis anulo **l** ferro: qui ſig
 nū crucis habebit ſculptū. **E**t
 aſcendens uenies ad me: et ap
 ta cōfeſſioe mea iueries pane
 a me tibi ppatū. de ipſo te reſi
 cies et p eum omne uenenū abi

cies: et ſaluū te xpiano pncipi
 ſiml et pſo pntabis. **I**gitur
 deſcendete filueſtro. oes xpiani
 p oes carnas fletib; icubebat:
 petetes de celo auxilū. **P**otifi
 ces at teplor; miſerit am co
 magos dicetes. **I**ſta aloge ſequat;
 porphyrus et torquat;: et nū
 tict nobis ſi puer; ad dracone.
Oras at deſcendebat filueſter
 ai meozatis pbrs euſtomo et
 coſtao: p quod; cōtū qnq; grata.
Porphyrus at et torquat; ſa
 crificantes et iuonates deoma:
 deſcendebat poſt eos. **A**t ubi p
 uenerūt ad flatū dracois: cō
 p̄hedt porphyrū et torquatū
 anguſtia. et ceciderūt. **S**ans
 at filueſter ai pbrs ſuis ſiuit
 admōtus ē ab aplo. ſme foram
 die deſcendit: duas lapades acci
 ſas ai feretes ei. **E**t ecce p̄pa
 medū deſceſu reperit ſybulū
 dracois inſcrites audire. **C**ui ſcūs
 filueſter ait. **A**plūſ xpi petrus
 miſit me ad te: et iuſſit michi
 ut ligem os tuū **l**mo. et ſignem
 anulo crucis ſignaculū habete.
Tuq; draco immamſſim; ſqua
 ma ſacies ex ore ſuo et ſibula
 ſones agens. q̄i trabes centena
 ria uenēbat in ſurore immo:
 ita ut ignis et flama p̄cedē vi
 deretur. **T**uq; ſans filueſter ex
 clamauit et dixit. **N**e tudas
 beſtis dñe aas cōſideraū tibi.
Et hor; facta ē ad filueſtrū.
Coſtao eſto. qm̄ terū mang dñi
 accede et liga os ei;. **E**t auct
 des ad eū filueſter dixit. **D**a
 honore deo. et collige te i agu
 lo ſpetuce tue: qm̄ ex p̄cepto dñi
 mei ihu xpi et apſtū ei; petri ligaberis.

Et accedens ligavit os eius.
et signavit anulo sicut ei precep-
tu fuerat: et clausit ianuas
erogas et ianuas ligavit sicut
modo dices. Credo in virtute
dñi mei ihu xpi. qm̄ iste ianu
e no poterit aperiri quia ad usq̄
aducit dies iudicij: i quo iu-
diadq̄ e iste mundq̄. Igitur cu
moras faceret in ascensu. repe-
runt ppli paganorū in sultate
clero et xpianis eū expān-
tibq̄: et dicebat. Bilueser pa-
pa ut ai fama mori uoluit.
ut dicitur quia tū dragone
phōm salute pugnauit: et
ideo mortuus est. Et contur-
bata erūt corda om̄i: et erūt
fletq̄ et stridor et tristitia et
mima tribulatio om̄i xpianorū.
Iz ai spes nulla reuertens ex-
isteret: et oēs erubesceret et
fletus abscedere niteretur: et
te subito ueniens ai p̄biteris
porphyriū et torquatu inuenit
se uoluntates p̄ mima agustia.
Et facta orōne eleuauit eos:
et secū adduxit. Qui mor-
itū ascenderūt san. cursu uiri
diffimo p̄fectes. detulerūt to-
dices maleficioꝝ suoz: et pi-
aetes eos ad pedes sancti fil-
uestri. corā om̄i plō auctibq̄
pontificibq̄. m̄edio eos con-
supserūt dicentes. Sic m̄ce-
datur et sic accedat: q̄ no ac-
dit xpo: que sc̄is filuester
p̄dicat. Sic factū e rūt pls
romang a dupli morte libe-
retur: id e a cultuā dragōis
et veneno eiꝝ. Ipo ano bap-
tizati sūt ad uiginti milia
viroꝝ. et nullq̄ peccatū dragōis
apparuit flatq̄ ex die illa et de
inceps: ~~~~~

Constantinus at̄ impator
ipa die hac lege p̄ om̄
iussit per om̄es amphissias
ciuitates. Constantinus augustus
p̄m̄ orbi romono. auctisq̄ ve-
bū auibq̄ salus. Est ad cultu-
ra dei sum̄ adhortatio. Qui
multiq̄ etiā no puo amari
mei doloe errore nre p̄nta-
tis admittor: p̄sertim ai uide
amur hoies tepali condicione
mōzles. qui sic i uite iarme
ta faale consurgimq̄. ita fine
nra i totū m̄ine p̄uidere:
ut uerū deū nec iusto timōe
reueramur: nec debita reli-
gione p̄colamq̄: no solum sc̄e
ta pectorū ceruete. s̄ etiā om̄
actū nroz archana p̄uidere.
Om̄es in qua habetes sc̄e
na cognoscamq̄ om̄ aditōre:
qui om̄ibq̄ nobis p̄m̄ uide dul-
cissime miserunt: que vniuersa
etas huana reuertit. Ipe pla-
ne deꝝ vnḡ ac solꝝ sc̄e ullius
toroꝝ potestatis. qui totius
mudi gubernat imperiū. sup̄
om̄ne em̄nat magnitudinē
q̄ nulla p̄t estimacioe apprehēdi
m̄uisibilis. nullis cōspectibq̄
patens. om̄a ip̄e tenes i p̄ri-
a p̄tate. nec hūanis visibq̄ co-
tueus: ip̄e tamē om̄a p̄p̄i-
at: et vniuersitate mōzū
i semetip̄o cōtinet: ex qua
om̄ origine duxit. Nec mi-
rū si corpꝝ nrm̄ ex ossibus et
carne cōtinetū: in cōteplan-
ōne dei acie oculoꝝ cōferre
nō possit. Quippe i celeste
ac uerū deū. uere eternitatis
auctore. cōditore. ~~om̄is~~ mundi
totius ac rectore quis ualeat

intende: ai nec con solis qui
 de radios dirigere possit ob
 tutu e. **Q**u ut cepit statim
 ut ibeallitate illam fragilita
 tis huane splendor solis tep
 toueit: facultate mruede liber
 tatis auerit. **Q**uatomagis
 in splendore eternitatis si po
 tutu dirige conamur: imbe
 allitate repssi caligie obsca
 nure. **Q**ua ergo p'sup'one
 huam genens ocula in diu
 tata conferre intamur: At
 ueo ammu attolletes: inde
 fesso gressu lege qua distribuit
 // **d**eus teneang. **S**ummus ei
 deus qui pluit terre temp
 resq; modetatur: fulgura cho
 rufas mruatib; vibrat: nu
 bib; pruuis: glaciali rigore
 huanos artus constringit:
 cui vniuersa succubunt: apud
 cui clemencia vita ppetua et
 eterna lux e: ipe quoq; illius
 affluet gra: qui se hic tate ma
 iestatis cultu subdidit. **O**
 portet ergo toto metis msu
 ad eiq; bonitate ueneranda colla
 submitte: et neq; ei; miam
 cotepne: s' onsa mudo eiq; glo
 ria sumo studio uenqari: et
 icorrupte me metis glonari:
 relictis omib; que uite cursu
 impediunt: et noctis errore
 pueq; estimacois nubilu indu
 ant. **Q**u potius iusticie po
 autu qd' sumus de; m'stat hau
 riamq;: q' uoluntate coferuade
 pietatis atq; huantatis nobis
 tacione m'fundit. **A**biendi
 e igitur nobis error: et ad id
 positu reuerti: qd' nos pos
 sit ad eterne luns pduce clar

tate: atq; usq; ad ipm cosulta
 nobis effectq; codouetur. **N**a
 qui solu dea pia mete uenera
 tur: eternq; uita soraetur: et
 dulcedie celestis alimorie p'fru
 etur: quado visui eoz stellates
 celu rege eternu q' i eis regnat
 ostendent. **H**ec igitur ego con
 statimq; augusty religioso metis
 affectu: cunctis hoib; p'p'y sermo
 nis coscriptione credidi declara
 da: ut qui pat' p'ae diuitq; tu
 endo rempublica merui nuca
 pai: ipe quoq; ad impediendu
 diuie pietati debitū cultu: me
 tes homi videar religiosas effice.
Intendamus igitur ammu ad
 omnipotentis dei glona pduca:
 et exeplo ueneracois mee immorte
 deu p'u atq; terribile in et omi
 b; ipante: p' totu orbe impery
 mei fama nobilitet. **H**inc
 ei ueneracois bella sedicioesq;
 ab hoib; sedabitur: nec ap'us
 quis gladio d'umcabit: aut certe
 famis uacitate sustinebit.
Demq; de; sumus: omipr: p
 factq; et eternq;: p'p's ac reliqi
 osissis metis puocatq;: dabit
 nobis mitis p'p'iatq; p' omie
 tep; etatis: pacis ppetua in
 quillitate: et inestimabile af
 fluencia gaudioy. **A**men: **...**

Post hec constans augus
 tus habuit bellu sataru:
 et victoria celebrata cu eet i p'ri
 b; t'nciaru: i ciuitate que bizan
 cu uobatur: uidit sop'p'u mag
 nificu dormies: i quo oblata ei
 fuerat mulier: amula ia mortua.
Et dicebat ei suis siluest' epus:

fac oratione. et suscitabis ea.
Orate autem constantino imperatore.
illa amula supererit: et facta
est iuuecula pulcherrima. et pla-
cuit oculis constantini casta co-
templatione. et idcirco ea clamide
sua. et dyadema suum quod opti-
mum habebat. posuit super ca-
put eius. Helena autem mater
eius dicebat ei. Mater tua erit.
non morietur nisi in fine mundi.
Eugenas autem narravit vniuer-
sis amicis suis visionem: et omnia
que exprobatat non erant accep-
ta auribus eius. Tunc posuit con-
stantinus in oratione et ieiunio. dicens
ad deum. Non cessabo ieiunare et
orare. tu qui es christus filius dei.
donec visionem qua in per sanctum
lucium siluestri ostendisti apud me.
Septimo autem ieiunium suum die ad-
est ei iterum in visione sanctus di-
cens. Anus decepta hec est
fuitas in qua tu consistis nomine
byzantium. cuius et muri per ue-
litate conspiciuntur: et pene
omnia membra corruperunt. Ascende
itaque illum equum tuum. in quo bap-
tizatus in albis sedisti in urbe
roma. et apud et viciniam lun-
na arauisti. et christi ex auro
et gemis pictura. hoc labi-
rum tenes in dextera tua. di-
mitte frenum equi: et quocumque
duxerit ager dominus illuc eam.
Tu autem firmam quippe labarum
in terra sic trahere. ut semita
faciat tractum suum. per quam se-
mifa conspiciantur facias muros:
et hanc ueterana ciuitate et
pene mortua in iuuecula sus-
citabis. ita ut regna facias
urbium. Erunt ei in ea nome

domini nostri ihesu christi magnificum
et erit in ea sepulchrum dei ad ho-
nore omnium sanctorum instructa. et
filius tuus post te. et filii filiorum
tuorum regnabunt in ea. Eugenas
autem constantinus imperator
statim ad ecclesiam pergit. in di-
catque episcopo civitatis vno sancto si-
seno. omne quod prius videat
et scido. Offerret quoque deo mu-
nea. et communitas dicitur sac-
meto ascendit equum. et precepit
quo eum duxit ager dominus. ac
per semitam labarum sudameta
creuerunt: et appellata est con-
stantinopolis id est constantini
ciuitas usque in hodiernum diem.
Sanctus autem **Capitulum.**
siluester ex parte tusino
nacione romanus. sedit in
episcopatu roma annos viginti tres.
menses decem. dies undecim.
fuit autem temporibus constantini mag-
ni imperatoris et iulianum
consulis. ex die kalendarum ia-
nuariarum. Hic fecit ordi-
nationes sex in mense decem-
bre. presbiteros et diaconos
viginti sex: episcopos per diuersas
ciuitates sexaginta quatuor. Hic
sepultus est in amitorio presalle-
gia salaria. miliario tercio
ab urbe roma. pridie kalendas
ianuarias: qui fuit vere ca-
tholicus. et christi confessor que-
uit in pace amen. **Incipit**
Passio sancte colube
virginis et marie.
Eodem tempore cum
adhuc mundus sub gen-
li esset errore redactus. ut qui
christi credulitate uota contemni

exerceat deuote. paganorum
 coherceretur. **I**sidus. aduen-
 ens tunc a partibus orientis aure-
 lianum imperator. multorum christi-
 anorum effundens sanguinem pro
 nomine christi. puert ad urbem que
 vocatur sepones. ingressusque
 est ea die octauo kalendas ia-
 nuarias. In quo natiuitate domini
 nostri ihesu christi christianitatis ex-
 crepabat religio. **A**udies autem
 de beata columba. diligenter
 perscrutatus est opus eius gesta.
 et tanquam leo rugiens et rapies
 querens quem deuoret. tandem
 ferocitate suam ad se uirginem
 deduci fecit. **I**ussit. **A**t illa
 fide armata christi. puert in
 principia perfidis. **Q**uia ille in-
 tuens ait. **Q**uo uocaris nomine?
Illa respondit. **E**go christi a-
 more inducta. columba nomen
 habeo. **A**urelianus dixit. **N**o-
 bis hunc puerum responsionis
 aditum prebes. quod falsa ce-
 duntate deciperis. **S**ancta
 coluba respondit. **E**go in
 nullum alium deum credere pos-
 sum. nisi in illum in origine
 mundi ad sua creauit. ymagi-
 ne. et uirginitu filium suum
 dominum nostrum ihesum christum. pro
 nostra salute destinauit ad ter-
 ras uisendum. que sub pontico
 pilato credimus passum. et
 qui post resurrectione sua
 per aduentum spiritus sancti sua
 illustrauit ecclesia. que ip-
 sator esse uerum deum ante secula.
 et uere humanitatis uerum in seculo
 recepit ymagis forma. **A**u-
 relianus dixit. **C**ognouisti in-
 stituciois uere decreta. ac deorum

morum legis instituta. que nunc
 a nobis ad hanc urbem fuerunt de-
 creta. **S**ancta coluba respondit.
Que Aurelianus dixit. **N**o-
 ois omnino christiani relecta sup-
 flua institutione. me propere
 huane institutionis principe. sub
 deorum meorum consistat ditione.
Sancta columba respondit. **D**ixit
 qui sunt manus facti cum adorati
 by se perant. quia aduentiones
 demoniacas esse uidetur. et nec
 sensu habet. nec motu in se
 retinet corpus. qui non quidem
 adorandi. sed potius igne cremandi
 sunt. ne suadete dyabolo falsa
 ad se ueneratione stultos perant.
Michi et amadus et colenda est
 christus dominus meus. qui michi
 uita pollicei dignatur. **S**ub
 eius imperio angelus consistunt
 in celo. cuius ueneratione omnia
 elementa **transunt**. **T**ransiunt.
Aurelianus imperator dixit.
Per omnes deos uero tibi pro-
 mittes. quod si in consensu fu-
 eris et dominus meus sacrificaueris.
 dulcissimi filium meum aurelium
 sorceris coniugio. ac per mag-
 nitudine pulchritudinis tue in
 domo mea uicta oris tui sub-
 acentur. **N**ipio. quia in uere
 nationis orta es pagane. sed
 nescio quia causa puertitatis in
 hac pertinacia detineris. **S**an-
 ta coluba respondit. **P**romissi-
 ois tue. contempta perfidia. michi
 euagelica oritur exempla.
Quia quia antiquus hostis aug-
 in te uestigia referunt. tribus
 se septuaginta annis contra deum me-
 u eritens. ac in uote exaltu
 deduces. **O**ndit et omnia regna

mundi. et gloria eius dicens.
hec oia tibi dabo si padeus
adoraueris me. tunc illi res
pondit dñs meg ihus xpus.
Hade retro sathanas. sitim
tu e. **D**um deum tuum adorabis
et illi soli serues. **N**unc ex
epi instar damnationis tue
sociam p multa me ponas
face argumeta. ac ab amore
eterni sposi tyrane disua
ge cogis. qua no ualebis ab
eternis apleribz sepate tu et
filiq tuus que sponsalia uita
ad amore ipsius terrene fe
as me pthery uelis. cu auc
tare uestro dyabolo que con
fiteris. **ec** fallat deum. mor
tis eterne mberis supplicia.
nisi deum meum xpm ante pri
me mortis uirginitu confesi
one placaueris fidei. **E**go
eterni regni desipata sum
numeri. **N**a per hec transi
toria que in sollicitans pol
liceis. in nullo in ab eo po
teris demare. quia eterno
sum sociata sposo. mortu
ta carnis legibz subire non
possim. **T**urehanq dicit.
Instanta tibi ad loquedu uer
ba subueiunt. **I**n certe si
meis ut dixi no sacrificaueris
dñs. **A**plius indulgas non ha
bebis. s te turpiter delusa
scripo. **I**gnem aeterni iubebo.
Beata coluba respondit. **P**o
tens e omnipotens deus acilla sua
illega mehorz pudendorz ac
audae titula ac ad uirginita
tis pduce palma. quia p ip
suis confessione tuas i omibz
parata sum tormetoz nisi
dñs tolerare. ut ipse in corpore

supuoz amu coronae digue
tur. ac int' celestis sua pste
atur martire ee. **T**unc aute
hanc furore comoty. in am
phiteatru dedua ea uisit
constricta. ac carceis uinculis
submixus custodiri. papias
ppati iuuenis turpissimu
libidis amore succensu. **Q**uo
mucto. impauit ei purtatis
studiu in uirgine exercere
dicens. **H**ade in amphitea
tru. ubi tepetur uirgo coluba
inclusa. abity ea. **A**udies
ille gamsus sibi hac hena
psitisse. stina uelocitate
prexit ad uirgine. **C**uz illiq
cellule foribz pinqasset.
beata coluba intrens eu dixit.
Quid cu tanta ferocitate ppe
ras iuuenis ad uidedu turpi
oribz moribz retineris. **I**n
firmitate sexus detenta teni
tertare non possum. s tamen
inuoco dñm meum ihm xpm.
qui me a tuis in fidis ualent
eripe potest. ne michi uim
facere possis. **S**z du ipse lam
uaribz hostij potiretur. in
gressu ad ea prexit uelox
ut in ea amoris sui ppetret
scelus. **T**uc beata columba
phibuit dicens. **R**odiu
sissime. et ad audiendu que
dictum sum tuu ipa cor.
Dñs meg an me deuou
castissimis moribz deseruire.
i hac passiois ignominia me
non pmitte decede. **T**ibi
quedu e ad pns. ne te repete
ulao feriat diuina. et in
postmodu morte mpiaris
eterna. **A**udies at ille iuuenis

tremens atq; pauescens talia
 a dūm sit eam illesam.
Cūq; inter se hec uerba
 coalescent: pting aggressa
 ē uisa beate uirginis ad ad
 uictorū missa. **E**xiliens at
 sup humerū uiuens. depo
 sunt eū in terrā fremes. in
 tuēs in facie beate colube
 quid de eo iuberet. **I**lla at
 sciens sua p uindictā uisā ee
 directā a deo. conuincit eā
 per nomē xpi ut in eū nul
 lam exerceret ulcioris uindictā
 fa: s; pting ad loquēdū ei
 licentia tribueret et locū.
Tūc uisa subito beate uir
 ginis obediunt impio. **D**ūm
 sit eū illū illesū: s; statim
 se hostio apposuit cellule.
 ne ipse fugam elapsus pete
 ret: nec alij aditum ingre
 diendi ipsius cellule potius
 sent inuenire. **T**ūc beata
 coluba pdicāōis huius uerba
 loquuta est. **V**ides q̄ta sit
 inuocatio uōis xpi. quia
 fem ista de remotis siluacū
 ptib; ad meā tūmōne con
 ditōis sui impio assensā cer
 mis ee directā: ut tuā a
 me remoueret infamam.
Et illa creatoris sui obtem
 perat iussis q̄ rationabilia
 uiget uolūta. et tu hō ai sis
 rationabilia conditō sensu
 ab agnōōe xpi alienq; ex
 ipis. **A**ut te pfitere xpi
 nū fieri: aut certe si renu
 eris. te ad deuorādū licentia
 ei dabo. **T**ūc ipse uiuens co
 pūct; religionis fide: uoce mag

na clamauit dicens. **Q**ui
 xpi non fuerit confessus.
 saluus hinc nō discedat: q̄a
 ego confiteor plane aliū deū
 nō ee. nisi illū i que beata
 coluba credere se confiteatur.
Cūq; hec uerba coalescent: re
 mouit se ab hostio uisa seorsū.
 in quo p dūm uidebatur astae
 detentū: atq; egrediēdi ei p̄sti
 tit aditū. **A**t ille se gaudens
 p̄ceptū totius ciuitatis clama
 bat p̄co. nō ee aliū deū auctōrū
 rerū. nisi illū pang uōie tanta
 ac tanta scā paciebat coluba.
Ac per singula ciuitatis dispo
 nes ordinem rer: q̄ta in se
 acto eōnt mysteria dei uacua
 ut. **C**ame ad huc uisa p scē
 colube uirginis tutela. in amph
 teatro reuāsit ai ipa. **I**udēs
 her aurelianus impator mag
 no repletus furore. militib;
 iussit ut ex amphiteatro eā
 expelleret: et sibi exhibita
 putaret. **I**lli eutes inuene
 rit eā orante: et uisa int
 turgurū simul ai ea degete.
Pre ipsius uō timōis metu
 non sut ausi p̄mquāe ad
 scām uirginē. **Q**ui retēden
 tes ac timōe p̄teriti: dixit
 p̄sidi. **N**ō possum; eā tibi
 exhibe: quia uisa int turgu
 rū degens. nobis eūtib;
 minime p̄mittit ingredi. **T**ūc
 aurelianus impator strue lig
 noy septa parietū ambiri
 iussit atq; succendi: ut siml
 ai uisa parit beata coluba
 cremaretur incendijs. **C**ūq;

iam flamas incendij paulatim
vrsa succrescere cerneret: sine
vite suspitas p̄m̄quae. iux
ta qd̄ mos ipsius exigebat.
natiue cepit fremere et rugitu
dae. Videns hec beata colu
ba ipsius ē compassa miris
et eam exhortari cepit dicens.
Re paucas ista que cernis
incendia. quia potestate in
me vlla non habet armadi:
dū eorū auctore p̄ris scilicet
uerbū. per qd̄ oīa facta sūt
int̄ cor retineo. hec eī fieri
p̄mittit non nobis ad pe
na. s̄ p̄ sue magnitudinis
gloria. **N**am in hac vice sti
pediat vite. neq̄ a nullo ca
piens: s̄ p̄p̄riū sine p̄cipi
es. **T**ūc vrsa p̄ tegmina te
pla int̄ media picula foras
egressa: anxia paucos ad
herem̄ vasta. int̄ medias
populorū turmas. ad loca
consuetā remeant̄ illesa.
At illa erepta. ecce nubes
ymbriū copiosa. diuina in
instratione directa. ab affri
ca veniens m̄m̄esa aquarū
attulit fluctes: ita ut ignis
ualidi ualeret incendia su
pare. **C**umq̄ aurelianus im
pator hec gesta mire disse
facōis omnipotentis dei vidit
s̄: duricia m̄credulitatis re
tentū. in stupore conuersū
dixit. **Q**ue est ars tua. nel
maleficia columba. per q̄
incantāe potes. ut eam
ferā terribilis in adiutorij
tante uelocitatis potuit sub
uenire. ac pluuarū gutte

no amittes

ad penarū nostrarū inge
ma que tibi ingerim̄ de
cernit̄ extinguere. **Q**ua
em̄ auctoritate talit̄ nos i
har pte p̄uales superare. **B**e
ata columba respondit. **I**n
felix q̄ta tibi obsecrao p̄ua
let cordis. ut te nec hec vir
tutes dispensacōis dei ad ag
maone puocet xpi: s̄ in
quo tu p̄uales dyabolice
incantacōis me existimas
auctore eē. **N**ulla malefi
cia ego noui. nisi xpm̄ om̄
potentis dei filiu adorō: xpm̄
in tribulacōibz meis muoto.
qui me exaudire dignatur.
Aurelianus impator dixit.
Jam tibi testatus fuera:
ut hinc auctoritate nois
amplius non deberes pro
ferte. **B**eata columba respo
dit. **I**uue rapax. q̄ grege
xpi abido ore ac venenoso
rictu mordere et lamare
nō desistis. sūt sermōes
tū teni: et mortis filij tuis
obtemperet imperijs. **N**ā
filia luas nō potes a suo
mutare p̄posito. **T**ūc aure
lianus furore comotus. iussit
torquetorū ministris ut eā
extra ciuitate in miliarij
duceret. et apud illig gla
dio amputarent. **S**ed aūq̄
beata columba ab ipsius du
cebatur p̄n̄ga: ad aurelia
nū ausim loq̄di p̄buit di
cens. **D**aynacōis tue sen
tēcia non p̄timeo: quia

iterata deuotione martiriū
 consumabo. Quis ac redemp-
 tor noster nos de hac re in ewa-
 gelio hortatur dicens. Qui
 amat animam suam: perdet illam.
 Et qui perdidit animam suam
 propter me: in uita eterna
 custodiet eam. Sed illa futura
 iudicii pauca dampnatione
 tremisco: quod Christus diciturus
 est inquit. Discedite a me
 maledicti in ignem eternum
 que parantur patri meo dyabo-
 lo et angelis eius: quo tu
 sine intermissione peris.
 hinc sententia subiicit. et
 cum dyabolo et angelis eius
 socius ignis eterni non desis-
 ades. **N**am ista dampnatione
 qua michi ingeris. in ang-
 compensatione eterni suppli-
 cij pura ac uilis mihi uidetur
 esse. quia animam meam licet a cor-
 poris ualeas separare: tamen
 post dampnatione corporis. a
 plius in ea non retines po-
 testate. nisi ipse qui eam mihi dedit
 in corpore. et post futura re-
 stauracione in copage me-
 broz eam restituere potest.
Nam tu sine deo et maloz
 consors. aspice uultu meo
 diliget: ut cum uenero an-
 tribunal christi ad accusandu-
 te. uentis tuis sponsu meum
 ante quanta mihi per hec gloria
 passus. unde tibi penas con-
 quire eternas. **P**ost hec
 uerba. cum perduxisset ea misit

ad locum ubi eis fuerat impati-
 an. qui pariteretur inducens
 perit. ut orone prius ad dominum
 fundet. qui ab hac uita disce-
 deret: atque inter ceteras pres-
 apabodum suum uouit pia sup-
 plicacione lacrimabiliter of-
 ferens dixit. **A**ccepit hunc
 et iuxta petitione mea mi-
 orandi licentia date. **A**t illi
 interueto muneis dono: ei
 ut penetrat orandi persisteret
 licentia. **T**unc beata coluba
 pna in terram iacens. totum se
 ad dominum fundens: orabat dicens.
Domine ihesu christe omnipotens deus.
 tu scis quia per confessione uois
 tuas has paucor penas. psta
 mi auxilium tue pietatis. ne
 in secunde mortis post istas
 penas pene irrogent. eterne.
 sed tuas misericordibus subleuata.
 me ad gloria destines semper-
 terna. **P**ostquam pia deprecatio
 extensione diuine misericordis
 celeste penetrant secretum.
Tunc e celo diuinitatis uox in-
 tonuit dicens. **D**em coluba
 aperta sunt tibi celi: ac chorus
 celestium simulque et uirginum
 gaudet ad tuum perit occur-
 su. **A**stat dei filius: ppatu
 habes tibi eternitatis corona.
Suscipiet te angelus: et perdu-
 cet te in ciuitate spiritum iherusalem.
Cuius pnae colla subdet.
 exepit magister retines dixit.
Tu scis domine deus: quia amo-
 ris tui desiderio in hodie
 impleta sunt uota: hoc eis

ne reputes in excessum quia
in te ignorates delinquit
Tria haec genera sunt colubae
virginis intuemur consue-
mata esse martiri. Primo
contempta terrenarum rerum
opulencia evangelium sancta
est preceptum quia non reliquit
omnia que possidet non potest me-
us esse discipulus. uel etiam
quia sublimitate contempnes
superbi. remittit propter re-
galis conubia phis. secundo
quia longiora quam mensura
dia tolerando. uel etiam inimi-
ci in se iaculis decerto uir-
ginitatis premeruit donum.
tercio hic ut diximus in effu-
sione sanguinis repungit mar-
tiry genus esse completum. Acta
sunt haec in ciuitate senonis
pudie haledas ianuarii.
regnate domino nostro ihesu christo
cum honor et gloria in secula
seculorum Amen. **In festum**

sancti martini episcopi. Secundum
lucam.

In illo tempore dixit dominus
ihesus discipulis suis. Sunt
lumbi uiri pauci et lucer-
ne ardetes in manibus uestris.
Et reliqua. **Omne. b. gregori**
sancti in papa.
Evangelium super lumen a-
perta uobis est lectio rea-
tata. siue aliquibus ipsa eius
planties a se fortasse uide-
atur. ea sub breuitate in-
curramus. quibus eius exposi-
tio ita uescientibus fiat con-
uicta. ut tamen scientibus non

sit onerosa. Quia uirginitas
luxuria in lumbis sit feminis
in umbilico testatur dominus.
qui de dyabolo ad beatum iob
loquitur dicens. Virtus eius
in lumbis eius. et fortitudo
illius in umbilico uentris
eius. **A**ppropinquat igitur ser-
uilibus uocis luxuria desig-
natur. cum dominus dicit. Sunt
lumbi uiri pauci. **L**ubos pro-
cingam. cum carnis luxuria
per continenciam uirtutis.
Sed quia minus sufficit mala
non agere. nisi etiam quibus stu-
deat et bonis operibus in-
sudat. partim additur. Et
lucerne ardetes in manibus
uestris. **L**ucernas quippe ar-
detes in manibus tenemus.
cum per bona opera primis
uiribus lucis excepta inossumus.
De quibus profecto operibus
dominus dicit. **L**uceat lux uestra
coram hominibus. ut uideant o-
pera uestra bona. et glorificent
deum qui in celis est. **D**uo
sunt que iubentur. et lu-
bos restringe. et lucernas
tene. ut et mundicia casti-
tatis sit in corpore. et lume-
nitatis in operatione. **R**edep-
tor eterne uitae uirum sine alboro
nequaquam placeat potest. si aut
is qui bona agit. adhuc lux-
urie iniquamenta non dese-
rit. aut is qui castitate pre-
minet. necdum se per bona o-
pera exercet. **N**ec castitas
ergo magna est sine bono
ope. nec opus bonum est ali-
quid sine castitate. **S**ed et

si utrumque agitur: restat ut
 quisque ille est. spe ad sup
 na patria tendat: nequa
 quod se a vicis mundi huius
 honestate contineat. Quia
 et si quedam bona aliqui pro
 honestate inchoat. in eis
 tamen intentione non debet
 permanere. nec pro bona opa
 punitis mundi gloria quete
 re: sed totam spem in recepto
 ris sui adventu constituat.
Unde et patet subditur.
Et uos similes horibus expectantibus diem suum: quoniam reuertatur a nuptiis. Ad nuptias quippe dominus abiit: quia resurgens a mortuis. ascendit in celum. superna sibi similitudine angelorum. nouus homo copulauit. Qui tunc reuertitur: cum nobis iam per iudicium manifestatur. **Venerat de seruis expectantibus subditur: ut cum venerit et pulsauerit. confestim aperiat ei.** **Venerit quippe cum ad iudicium properat: pulsauerit uero. cum iam per egritudinis molestias esse morte vicina designat.** **Confestim aperit: si huc cum amore suscipimus.** **Aperit enim iudicium non uult pulsauerit. quod exire de corpore trepidat: et uideat eum que contempsisse se meminuit. iudicium formidat.** **Beati sunt serui illi: quos cum uenerit dominus inueniunt vigilantes.** **Vigilat: qui ad aspectum ueri luminis. me-**

tus oculos apertos tenet. **Vigilat: qui seruat operando quod credit.** **Vigilat: qui a se corporis et negligentia tenebris repellit.** **Sicut etiam paulus dicit. Vigilate iusti: et nolite peccare.** **Hic rursus ait. Hora est iam nos de sompno surgere.** **Sed ueniens dominus quid uigilantibus seruis exhibeat audiamus.** **Amen dico uobis: quod percutiet se et faciat illos discipulos. et tunc insuperabit illis.** **Percutiet se: id est ad retributionem percutiet. faciet illos discipulos: id est in eterna quiete foueri.** **Discipulos quippe in regno quiescere est.** **Unde rursus dominus dicit. ~~Venerit~~ uenient et reuertet cum abraham ysaac et iacob. Transiens autem dominus insuperabit: quia lucis sue illuminatione nos faciat.** **Transit uero dictum est: de iudicio ad regnum redit.** **Vel certe dominus nobis post iudicium transit. quia ab humanitatis forma in diuitatis contemplatione nos eleuat: et transire eius est. in claritatis sue speculatione nos ducere. cum que in humanitate in iudicio. etiam in diuitate post iudicium uideamus.** **Ad iudicium quippe ueniens in forma seruorum omnibus apparet: quia scriptum est: in diebus illis in quibus transierit. ~~Et~~ cum reprobi in supplicium conuertentur. iusti ad**

claritatis eius gloria perhibetur
sicut scriptum est: tollatur
impium ne videat gloria dei.
Siquid si serm in
prima vigilia negligentes ex
istat. **P**rima quippe vigi
lia: prima etatis custodia e.
Sed neq sic deponenda e. et a
bono ope cessanda. **P**ra longanimitatis
sue paciencia
firmas dñs subdidit. **E**t
si veniet i scda vigilia. et
si in terna vigilia ueniet.
et ita inueniet: beati sūt
serm illi. **P**rima vigilia
puerium tempore: id est
puericia. **S**eda adolescenda
uel iuuetus: q auctoritate
sacri eloqui vnu sūt dicitur.
letare iuuenis i adolescenda
tua. **T**ertia at: senectus acci
pitur. **Q**ui ergo vigilare
in prima vigilia noluit custo
diat uel secunda: ut qui
uerit a prauidatibz suis in
puericia negliget. ad vias
vite salte in tempe iuuetutis
emigret. **E**t qui vigilat in
scda vigilia noluit. terge
vigilie remedia nō amittat:
ut qui in iuuetute ad vias
vite nō emigret. saltem in
senectute resipiscat. **P**en
sate frēs bñi. quia conclu
sit dei pietas duricia minime
non iam est. quid hō exu
sacris inueniat. **D**eus des
picitur et expectat. cōtemp
te videt et reuocat. uulnera
de cōceptu suo suscipit: et
tame quadoq reuertit: et
prima punit. **S**ed nemo
hac eius longanimitate neg

ligat: qā tanto districtius
iusticia in iudicio eriget. **I**
qto longiore pacencia an
iudiciū progauit. **H**inc
eteri paulq dicit. **I**gnoras
qm benignitas dei ad pen
tencia te adducat. **S**ecundu
dura at tua et cor impi
tens: thesauras tibi itam
in die ire et reuelacois iusti
iudici dei. **H**inc psalmista
ait. **D**eus iudex iustus:
fortis et longanimis. **D**ic
turus quippe longanimitē
pmsit iustu: ut que vides
pāa delinquentiu diu patient
ferre: suas hūc quadoq ead
districte iudicāe. **H**inc per
quoda sapiente dicitur. **A**ttis
singei est paciens redditor.
Pacientis ei redditor dicitur:
quia pāa homū patitur et
reddit. **P**ra quos diu ut cō
uertatur tolerat: nō cōuer
sos durus dāpnat. **A**d ex
tenuanda uero inētis nre desi
dia. ead exteriora dāpna p
similitudine ad mediu de
duantur: ut per hec animq
ad sua custodia suscipitur.
Pra dicitur. **H**os at scitote:
quia si sciret pat familias
qua hora fur veniet. vigi
laret utiq et non simeret
pfodi domu sua. **E**t qua
pmissa similitudine epam
exhortaco subinfertur ai
dicitur: et uos estote pati
quia qua hora nō putatis
filius hoīs veniet.

Hinc. **D**eo grās alla...

21A

